ՅԱՐԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 90 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 50 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 105 Ֆ. Հատը 0,50

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
1
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
MERCREDI
1er JANVIER
1969

LE NUMÉRO 0,50 F.

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11402 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 45e ANNÉE — No 11.402

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐ ՏԱՐԻՈՅ ՍԵՄԻՆ

Վերջացող տարին շատ ծանր ժառանգութիւն մը կտակեց նորին :

Արդարեւ 1968ին ո՛չ մէկ կարեւոր խնդիր հիմնական ու վերջնական լուծում ըստացաւ :

Արեւելք շարունակեց ապրիլ խռովայոյզ վիճակի մէջ: Ո՛չ միայն Ծայրագոյն Արեւելքը — Վիէթնամ — ուր տարիներէ ի վեր ցամաքէն, ծովէն, մանաւանդ օդէն տեղացող միլիոնաւոր ռումբերը անսահման աւերներ կը գործեն առանց նպատակի մը հասնելու, այլ նաեւ Մերձաւոր Արեւելքը, ուր արաբ – իսրայելեան վէճը 1967 Յունիսի վեցօրեայ պատերազմէն ի վեր չկարգադրուելէ զատ վերջին օրերս խիստ վտանգաւոր փուլի մը մէջ մտաւ, սպառնալով բռնկցնել համաշխարհային նոր հրդեհ մը :

Վիէթնամի մէջ խաղաղութիւն հաստատելու համար ամիսներէ ի վեր Փարիզի մէջ ջուր կը ծեծեն կողմերը, առանց յոգնելու կամ ձանձրանալու, կրկնելով նոյն յանկերգը, յանցանքը փոխադարձաբար իրարու վրայ ձգելով :

Աւելի բարդ է արաբեւիսրայելեան վէճը, որ կը տեւէ 1948 Մայիս 14էն ի վեր, երբ հոդատար Մեծն Բրիտանիոյ վերջին զինուորը նաւ նստաւ Եաֆայի առջեւ : Իսրայէլ անկախութիւն հռչակեց յաջորդ օրը: Նոյն օրն իսկ սկսան զինեալ ընդհարումները Արաբներու եւ Հրեաներու միջեւ :

Քսան տարուան մէջ երեք անգամ ճակատեցան կողմերը : Ամէն անգամուն Իսրայէլ որոշ հողեր կցեց՝ ընդլայնելով իր նեղ սահմանները : Ու քառապատկեց իր բնակչութեան թիւը :

1967 Յունիսին զինադուլէն ի վեր ընդհարումները անպակաս են:

Անդին Ափրիկէի մէջ կը շարունակուի Պիաֆրայի ազատագրական շարժումը Նիկերիոյ դէմ : Այստեղ ալ հազարաւոր կեանքեր կը հնձուին ի զուր, առանց հաշուելու թշուառութիւնն ու համաճարակ հիւանդութիւնները :

Իսկ ասդին Եւրոպայի սրտին վրայ Չեխոսլովաքիոյ գողգոթան վերջ չէ գտած դեռ: Այսօրուընէ սկսեալ միացեալ երկիրը կը դառնայ դաշնակցային հանրապետութիւն : Սակայն այս կարգադրութիւնը դարման մը չէ քաղաքակիրթ ու ազատատենչ այս ազգերը տանջող ցաւին :

Նոր տարուան սեմին, երբ ակնարկ մը նետենք մեր շուրջը, կը տեսնենք, որ բազմաթիւ խնդիրներ տասնեակ տարիներէ ի վեր իրենց լուծումին կը սպասեն:

Շատերու կարգին յիշենք մեր «փոքր ածու»ն, որ աշխարհի ազգերուն մէջ ամէնէն աւելի անիրաւուածն է :

Երբ անդրադառնանք աւելի քան կէս դար առաջ մեր ըրած ծանր զոհողութեանց՝ ի նպաստ դաշնակիցներու դատին, ու մեր տուած մէկուկէս միլիոն նահատակներուն՝ յանուն ազատութեան ու հայրենիքի, մանաւանդ երբ կրկին կարդանք պատասխանատու մեծ դէմքերու գեղեցիկ ճառերն ու առատաձեռն խոստումները Թրքահայաստանի ազատագրման համար, չենք կրնար ըմբռնել ուրացումներն ու մոռացումները, որոնց զոհ դացինք: Բարեկամ ու թշնամի ձեռք ձեռքի տուած՝ դաւեցին մեզի :

Նոր տարւոյ սեմին մաղթե՛նք, որ 1969ին խաղաղութիւնը վերահաստատուի աշխարհի մէջ եւ կարեւոր քայլեր առնուին պատուաւոր լուծում մը դտնելու համար առկախ եւ անլոյծ մնացած հարցերուն,— ու ամէնէն առաջ Հայկական արդար դատին :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

1969 — ՇՆՈՐՀԱՒՈՐ ՆՈՐ ՏԱՐԻ — 1969

Ամանորի Առթիւ «ՅԱՌԱՋ»

ԼԱՒԱԳՈՅՆ ՕՐԵՐ ԿԸ ՄԱՂԹԷ ԻՐ ԲՈԼՈՐ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

ԵՒ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ՅԱՅՏՆԷ ԲՈԼՈՐ ԱՆՈՆՑ ՈՐՈՆՔ ՓՈՒԹԱՑԻՆ ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԵԼ ՆՈՐ ՏԱՐԻՆ

Ո՛վ Կաղանդ

(ՀԱՏՈՒԱԾ)

... Եւ կարմիր հողաթափներս ալ կը հանեմ, անկողին կը մտնեմ: Քնանալէ առաջ՝ ուղերձ մը կը սկսիմ, միամիտ բարբառով եւ պաշտողութեամբ՝ ինչպէս աղօթք մը, ողջոյնով ու հայցումով՝ ինչպէս նամակ մը: Հիմա մանուկ մըն եմ, արդար թեւերովս՝ կուրծքիս վրայ դրած, խելօք աչքերովս, աղաչող շրթներովս, կաքաւի պէս տոտիկ փոխող սրտիկովս՝ մանուկ մը, ես՝ որ կը խօսիմ :

— Ո՛վ Կաղանդ, հօր պէս քաղցր, Յիսուսի պէս բարոյաղօս, հէքեաթի շրթունքով, աղքատի տոպրակաձեւ գրպաններով, բարեկամ՝ ամէնքին, Քէնընան Պետիկին, ու Մօրուքենց Քաջիկին, ու Շարային, ու Արտակին, ու Սաթոյենց տան կատուներուն :

Ես, ահա, քուն կը մտնեմ՝ երբ դուն, գիշերուան մէջէն, պիտի դաս: Լսէ՛:

×

Ու դուն, ո՛վ Կաղանդ, պապենական ժառանգութիւն, հայրենի աւանդութիւն, եղծուած նշանակը Գողթան աստուածներուն, ով Վանատուր, քու պատմութիւնդ կ՝ուսուցանէ ինծի՝ պահել, խաղերու եւ գոյներու մէջ, Խորհուրդը, ընդհանրական, պաշտելի ...

×

Դուն եղար, Նաւասարդեան առաւօտներուն, բո՛ցը, որ ծովերուն վրայ կը թափէ պարը կրակ առած տերեւներուն Սօսեաց անտառին, եւ հերատուկներուն ըստինքները, ծայրէն, կը թաթխէ փոշիին մէջ երկինքի ծիրանիին :

Ո՛վ քաղցր Ամանոր, օծութեան տօն, ծանրագին իւղերու հանդէս, երանելի աւանդութիւնը մեր ազատանի ցեղին, կեսարներու բոցածեփ ու կարմրամշուշ կեղծ պատմուճանին ճշմարիտ օրինակը, հնութեան բուրում :

Նաւասա՛րդ ...

Ո՛վ մեծ տօն, տօներուն տօնը, արարողութիւնը արի արանց բազմութեան, հեթանոս ու ազատ :

Վանատո՛ւր ...

Ո՛վ ոգի, ո՛վ վերանորոգ զօրութիւն, որ ծնունդ կուտաս, մէկ տարիով, աղջիկան կոնքերուն մէջէն կաւէ խմորին կենդանութեան :

Օրերո՛ւ Աստուած ...

Հանդէս ժամանակին, ո՞ւր է երբեմնի հրայրքդ, որ Աշտիշատի հողերուն վրայ ուռճացած որթատունկէն կը կախէր արեւախայծ խաղողները, եւ գինովութիւնը, որ փողահար աղջիկներու առջեւէն, իւղով օծուած ընտիր մերկութիւններու փաղանդ մը պարելէն, կաքաւելէն բխող Լոյսին ու Զուրին հարկ մատուցանելու կը տանէր :

×

Այսօր, երբ կուգաս, ո՛վ Կաղանդ, գիտցիր որ նոր ցանկութիւն մը չունիմ այլեւս: Մեծ սկեպտիկ մըն եմ հիմա : Ոչ աղօթք կ՝ուզեմ ընել քեզի, ոչ ալ տրամադիր ենմ նուէր ընդունելու : Պզտիկներուն տուր, եւ դուն հրճուէ տեսնելով միամիտ ու նորահաս լաճերուն հաւատքին բոցերը :

×

Փափա՛ք մը ունիմ, սակայն եթէ կը հարցնես: Կատարէ զայն, եթէ հաճոյք է քեզի :

Տար զիս իմ գիւղս, գէթ մէկ վայրկեան, Կաղանդի այս առաւօտուն : Ա՛խ, կ՝ուզեմ վայրկեան մը տեսնել կեանքը գիւղիս :

×

Բարակ արեւը թիթեռնիկ կը ծնի ձիւնին վրայ: Հիլոսենց թզենին կը սարսռայ ու մատները կը թօթվէ :

Ելլեմ իմ տանս հարաւի պատուհանը ու ներս նայիմ :

Խատուտիկ կապերտներուն վրայ կրակարանին բոցն է ճառագայթեր: Անուշաչուի կատուս այդ բոցին առուակին մէջն է պառկեր : Կրակարանը կը խնդայ ինծի : Մինչդեռ կը մսիմ ես պատուհանին առջեւ, դուրսը : Որքան յուզուած եմ: Կը լսեմ հօրս ու մօրս խօսակցութիւնը, բայց չեմ կրնար տեսնել զանոնք : Օ՛, կարօտը կ՝այրէ զիս :

Կաղա՛նդ, Կաղա՛նդ, ձգէ՛ զիս, այսպէս, պատուհանիս առջեւ, ձիւնին վրայ պառկած, աչքերս տունէն ներս : Ինչ փոյթ, թող տանիքը արտասուէ վրաս, թող ձիւնը սառեցնէ քիթս, թող հովը թըթու քսէ ականնջերուս : Կը բաւէ որ նայիմ ներս, կը բաւէ որ կատուս ինծի նայի, կը բաւէ որ լսեմ իմ ծնողքիս ձայները : Չեմ ուզեր ոչ մէկուն նուէրը, չեմ ուզեր տիտղոսներն ու փառքերը : Հիմա յոգնած եմ, հիմա տկար եմ, հիմա հիւանդ եմ : Կ՝ուզեմ դառնալ մանկութեանըս: Հին օրերու ջերմութեան : Կ՝ուզեմ բուժուիլ գիւղական խաղաղութեան հրաշքովը : Գիւղը կը բուժէ զիս: Թող որ մնամ, թող որ մնամ հոս, տխուր ու երջանիկ, երջանիկ ու տխուր ...:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄՏԱՀՈԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

ԱՇԽԱՐՀ ԿԸ ԴԱՏԱՊԱՐՏԷ ԻՍՐԱՅԷԼԸ

Ապահովութեան Խորհուրդը միաձայնութեամբ կը դատապարտէ Իսրայէլը Պէյրութի օդակայանին վրայ իր յարձակումին համար, բայց պատիժ ու հատուցում քուէարկել կը մերժէ, ինչպէս կը պահանջեն արաբական երկիրները Խորհ. Միութեան օժանդակութեամբ : Իսրայէլի հոգ չէ այս բանաձեւերը : Հինէն գիտէ անոնց արժէքը, կը շարունակէ ասպարէզ կարդալ Միացեալ Ազգերուն եւ աշխարհին :

Ամերիկա եւ Խորհ. Միութիւն համամիտ կը թուին Ֆրանսական առաջարկին, մեծերու ժողովի մը համար, բայց Իսրայէլ շատ կողմնակից չէ: Կը նախընտրէ միշտ ուղղակի բանակցութիւններ Արաբներուն հետ :

Ամէն պարագայի մէջ, ինչ որ ալ ուզեց փաստել, կասկած չկայ որ Իսրայէլի ըրածը շատ խելացի գործ չէր : Եթէ նոյնիսկ հանրային կարծիքը շատ կարեւոր բան մը չէ Իսրայելացիներուն համար, այն կացութիւնը զոր ստեղծեցին Լիբանանի մէջ, ոչ ոքի նպաստաւոր է : Միջին Արեւելքի այս Զուիցերիան կ՝ապրի քրիստոնեայ եւ մահմետական վտանգաւոր հաւասարակշռութեան մը վրայ, որ վայրկեանէ վայրկեան կրնայ խախտիլ : Դահլիճը, նոր ելած կառավարական տագնապէ մը, նոր դժուարութեանց առջեւ է : Եւ այս ամբողջը միայն կը նպաստէ էլ Ֆաթ ահաբեկչական շարժումին : Արդէն առջի օր, Պէյրութի եւ Թրիփոլիի փողոցներուն մէջ ցոյցերը տեղի ունեցած են եւ բազմաթիւ ուսանողներ պոռացած են, տողանցքին ատեն .— « Բոլորս ալ Ֆետայիներ ենք»: Ժուռ թերթին խմբագրականն ալ կը վերջանար հետեւեալ ձեւով .— « Եթէ մեր եւ արաբական միւս երկիրներու ձայնը չլսուի, Պ. Եասէր Արաֆաթ եւ իր Ֆետայիները, նոյնիսկ մեզի համար, վերապրելու միակ կարելիութիւնն են : Ընտրութիւնը այլեւս մեզի չի պատկանիր, Շաբաթ օրուընէ ի վեր» :

× Ապահովութեան ընկերութիւնները որոշեցին վճարել Լիբանանեան ընկերութեանց վնասները :

× Աթէնքի իշխանութեանց համաձայն պաղեստինցի երկու ահաբեկիչները լիբանանեան անցագիր ունէին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՐԻԿՎԸ ԼԻ, ՄԱԿի նախկին ընդհ. քարտուղար մեռաւ առջի օր Նորվեկիոյ մէջ, 72 տարեկանին :

ՎԻԷՆՔՈՆԿԸ եւ Ամերիկացիները նոր հանդիպում մը պիտի ունենային Յունուար մէկին, ամերիկացի երեք գերիներու ազատագրման համար : Արեւմտեան լրագրող մըն ալ ներկայ պիտի ըլլայ :

ՑՈՒՐՏԸ կը սաստկանայ Ֆրանսայի մէջ: Զերոյէն վար 26ի հասած էր, որոշ շրջաններու մէջ :

ԴԱՆԻՈՅ մէջ իր մահկանացուն կնքած է համայնավար գրաէտ՝ Օթթօ Կելշթէտ, 80 տարեկանին: Քնարական բանաստեղծ, մեծ դէմքերէն մէկն է դանիական գրականութեան :

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ առթիւ «Յառաջ» վաղը լոյս չի տեսներ: Մեր յաջորդ թիւը՝ Հինգշաբթի, Յունուար 3 :

ՀԻՆ ԷՋԵՐ

ԿԱՂԱՆԴ

... Ահա ոտքի կ'ելլէ պառաւը, որ սեղանին գլուխը բազմած է, գինիին կուռիկը ձեռքը կ'առնէ, անոր մէջ կը ձգէ իր ճակտին պսպղուն ոսկիներէն հատ մը, ճաշակ մը, ու դողդոջուն ձեռքով կը բարձրացնէ բաժակը, ձայնը ամուր է սակայն, ու օրհնաբեր խօսքերը իր շրթունքներէն կ'ելլեն յոյսերով լեցուն.

— Ձեզ ողջութիւն, շնորհաւոր Նոր Տարի ու բարի Կաղանդ. ամէն տարի բարով հասնիք, ուրախ սրտով: Դառնիկ դատինք, քաղցրիկ ուտինք: Աստուծոյ օրհնենքը ամէնուս վրայ: Ամէնքս հասնինք մեր մուրատին:

Ու կաթիլ մը կը խմէ գինիէն, յետոյ ամէնուն կը խմցնէ պուտ պուտ, ու ամէնքը կարգաւ կը համբուրեն իր ձեռքը, մինչ ան կը շարունակէ իր օրհնութիւնները ու մաղթանքները, լաւագոյն օրերու վստահութեամբ մը, որ իր նիհար կուրծքը կ'ուռեցնէ: Կոճղն է ան տարիներէն զարնուած, բայց միշտ ամուր ու տեւական, հողին մէջ տարածած իր կենսալիր արմատները, որոնք իր գործը պիտի վերսկսին. վերանորոգման, շարունակութեան աւիշը կը բարձրանայ իր կանանչ ճիւղերն ի վեր, որոնք դէպի առաջ, դէպի վեր կը խոյանան յոյսի թռիչքներով:

Սեղան մը, հեռուն, կը հեւայ իր բեռին տակ: Ի՞նչպէս համրել անոր վրայ Գաւաշի քաղցրը, Մոկաց մեղրը, Կարկառի զարտէն, Սպայկերտի գըմսը, Շինիձորի մլտիկը, Խիզանի խնձորը, Կարճկանի փոխինդը, Կիւզալտէրէի ռուբը, Բզնունիքի զայութը, Մշոյ դաշտի բաղարջը, Մօտկանի միրգը, Բաղէշի զարկած քաղցրը, ու պտուղներուն կոյտը, որ կը բարձրանայ խայտաբղէտ:

Անդին տաքուկ քիւրսիին շուրջը, որուն տակ շարուած են կրակով լեցուն հողէ թաղարներ, շալէ բարձերու ու հաստ գորգերու վրայ նստած՝ ուրիշ խումբ մը Նոր Տարիի հացը կը բաժնէ, մինչդեռ, աւելի հեռուն, թոնիրին բոլորտիքը, պրկիշին առջեւ, բազմաթիւ ճիւղերու բաժնուած հսկայ մոմի մը լոյսով, ամբողջ ընտանիք մը լօլէին (Կաղանդ) գալուստը կը տօնէ:

Փողոցին մէջ երգ մը կը վազվռտէ հիմակ: Խումբ մը տղաք, ճիտերնին մէկ մէկ տոպրակ անցուցած, ձիւներուն մէջէն կ'անցնին ցատկռտելով, դռներուն զարնելով ու երգելով ձայնով մը, զոր կ'աշխատին ողորմուկ ընել.

Այսօր կախ է,
Վաղը Կաղընդ է,
Տանտիկին, տանտիկին,
Ելիր գնա մարագն ի վար,
Կարն բռնէ, երկայն կյրէ,
Կամացուկ ուր մատդ չի կյրես:

Ու տանտիկինը դուռը կը բանայ, ու տոպրակները կը լեցուին թութով, պաստեղով, ընկուզով, բլիթով, ու «չէն կեցի»ներ կը թռչին մանկական բերաններէն:

Կաղանդի կորկոտը ու եօթնազգի ապուրը անդին սեղանի մը շուրջը հաւաքած են խօսող խնդացող բազմութիւն մը: Բայց աչքս անոնցմէ կը բաժնուի ու կը յառի քիչ մը հեռուն, աղուոր հարսի մը վրայ, որ տանը գոմին դրան առջեւ կեցած, կը կաղընդէ արջառները, կուլուլ նետելով անոնց բռնալիր, չէ՞ մի որ տունէն են անոնք ալ, ու տարին ի բուն աշխատեցան նոյն վաստակին համար, արութեան ու առատութեան հացին համար դատեցան անոնք ալ իրենց տէրերուն հետ քով քովի: Կինը մէկ ձեռքով կը շոյէ հիմակ գոմշուկի մը ճակատը, մինչ անասունը, իր բարի աղուոր աչքերը խնդութեամբ լեցուն, անոր միւս ձեռքին մէջ կ'ուտէ հատիկները: Ու հարսը կ'երգէ.

Եկէ՛ք, սիրուն բուչիկներ
Սիրամ ու կարմիր գոյներով,
Ձեզի ալ տամ հատիկ կեր
Որ Կաղընդչէք իմ բերեր,
Դուք ալ ապրիք տարիներ,
Ձեր սիրական զաւակով,
Համբուրե՛մ ձեր ճակատներ,
Սիւսլիւ պուռմա կոտոշներ:

Ու կը ծռի, խանդակաթ համբոյր մը կը դնէ անասունին ճակտին վրայ, որ զըզուանքին տաքութենէն հաճ՝ գլուխը կ'երկընցնէ՝ շոյանքներ խնդրող պաղատանքով մը:

Վայելքին ու մոռացման մեծ երանութիւնը կը տարածուի ամէն կողմ, անջրպետելով երէկուան ցաւերը ու վաղուան հոգերը: Մեծ դադարն է ասիկա, անհետացնելով յոգնութիւնները ու զբրկանքները, դալիք օրերուն համար՝ նոր ուժեր պատրաստելով, ամրապնդելով արի հաւատքը, որ դարերէ ի վեր այդ հողին կը կապէ զիրենք վհատիլ չդիտցող վըստահութեամբ մը, տկարանալ չդիտցող կորովով մը: Ու մարդիկը, որ կը տեսնեմ դիմացս, կը խնդան, ու կիները կը ժպտին ու պզտիկները, թեւերնին վեր, կը պարեն:

ԼԵՒՈՆ ԲԱՇԱԼԵԱՆ

«Նոր Կեանք»

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՆԵՐԸ

(Զ. եւ վերջին մաս)

Անշուշտ լրագրային յօդուածի սահմաններում հնարաւոր չէր համակողմանի ցոյց տալ Մխիթարեանների գրական-մշակութային ամբողջ գործունէութիւնը: Յատկապէս թերի ստացուեց Վիէննայի Մխիթարեանների հայագիտական դարակազմիկ գործունէութեան նուիրուած մասը:

Հայկական բազմաթիւ ձեռագրեր հաւաքելով եւ մեր հնագոյն գրական մշակոյթի արժէքաւոր նմոյշները կորստից փրկելով, Մխիթարեանները Եւրոպայում ստեղծեցին հայագիտական մեծագոյն մատենադարանը, որը ճոխացաւ հետզհետէ, հարիւրամեակների ընթացքում, եւ այժմ, Երեւանի Մաշտոցի անուան Մատենադարանից յետոյ, հայ մշակոյթի ամենահարուստ շտեմարանն է: Աշխարհում գոյութիւն ունեցող 24 հազար հատոր հայկական ձեռագրերից տասը հազար Մաշտոցի անուան Մատենադարանում է, չորս հազարը՝ Վենետիկի, հազար երկու հարիւրը՝ Վիէննայի Մխիթարեանների, չորս հազարը՝ Երուսաղէմի ազգային մատենադարանում:

«Մխիթարեան միաբանութեան անդամները, — գրում է Լէօն, — պտըտում էին Հայաստանի գիւղերն ու քաղաքները՝ հոգիները փրկելու համար. բայց հոգիներից աւելի կորստից փրկում էին հայ մտքի դարաւոր պտուղները: Ս. Ղազարը մի փոքրիկ, մանրանկարչական Հայաստան դարձաւ, մի Հայաստան, սակայն, որ աւերանքների ու ստրկութեան հայրենիք չէր, այլ գրքերի հայրենիք»:

Որպէս հայկական ձեռագրերի շտեմարան ամէն յարգանքի ու երախտագէտ վերաբերմունքի արժանի են Վենետիկի ու Վիէննայի Մխիթարեան տները:

Գրական մեծարժէք հարստութիւնը մանրախոյզ կերպով ուսումնասիրելով՝ Մխիթարեաններն ստեղծեցին հայ ժողովրդի մշակութային մեծագոյն օջախներից մէկը, իրենց հիմնած դպրոցներում դիտնականներ աճեցրին, ասիական ճնշիչ մթնոլորտից ու խաւարից հեռու հրատարակչական լայն գործունէութիւն ծաւալեցին, ինքնուրոյն եւ թարգմանական բազմահազար հատորներ հրատարակեցին, որոնք վերաբերում էին պատմութեան, լեզուագիտութեան, աշխարհագրութեան, բնագիտութեան, գրականութեան, արուեստի, փիլիսոփայութեան, մանկավարժութեան, ուսողագիտութեան, բառաբանագրութեան, եւ բնական ու հասարակական գիտութիւնների բազմաթիւ ճիւղերին: Նրանք կոկեցին, մշակեցին ու հարստացրին Հայոց լեզուն գիտութեան, գրականութեան ու արուեստի բոլոր բնագաւառներում եւ, տարբեր լեզուներով բառարաններ կազմելով ու հրատարակելով, հայ ժողովրդի զաւակներին հնարաւորութիւն տուեցին ուսումնասիրելու օտար լեզուներ եւ օգտուելու մարդկութեան պատմական զարգացման ընթացքում կուտակուած մշակութային հարստութիւններից:

Մխիթարեանները հայկական մշակոյթի եւրոպական կենտրոնը դառնալով, միաժամանակ դարձան նաեւ Հայոց վերածննդի շարժման կենտրոններից մէկը: Նրանք հայկական նոր դասականութեան հիմքը դրեցին եւ կատարեցին մի ծանր աշխատանք, որ մի քանի ակադեմիաների ջանքերով միայն հնարաւոր էր գլուխ բերել:

Մխիթարեանները հայ ժողովրդին տըւեցին վենետիկեան սաներ Արփիար Արփիարեանին, Մկրտիչ Պէշիկթաշլեանին, Մաթեւոս Մամուրեանին ու Մկրտիչ Աճէմեանին, Թովմաս Թէրզեանին ու անմահ Դանիէլ Վարուժանին:

Մխիթարեան միաբանները, երբեմն տեղի, երբեմն անտեղի, շատ են քննադատուել: Քննադատներ են եղել, որոնք նոյնիսկ կրօնական միաբանութիւնից պահանջել են ... հակակրօնական քարոզչութիւն մղել, մեղադրել են, որ «Մխիթարեան ուխտի տաղանդաւոր ներկայացուցիչները չեն մերկացրել կաթոլիկ եկեղեցու յետադէմ դերն ու գործունէութիւնը, այդ եկեղեցու սեւ անցեալը ...»:

Նման պահանջը կատարելու դէպքում, ինչ խօսք, որ Մխիթարեան ուխտը կը դադարէր կրօնական կազմակերպութիւն լինելուց եւ Հռոմի Պապի ու կաթոլիկ աշխարհի պաշտպանութիւնից զրկուելով՝ գոյութիւն անգամ չէր ունենայ: Մխիթարեանները կրօնական միաբանութիւն էին դրանից բխող բոլոր կամայ եւ ակամայ պարտաւորութիւններով: Հասկանալի է, նրանց աշխարհայեացքը խոէալիստական էր, պատմութեանը տալիս էին խոէալիստական մեկնաբանութիւն:

Հայ ժողովրդին եւ նրա մշակոյթին Մխիթարեանների մատուցած մեծագոյն ծառայութիւնն այն է, որ այդ անխոնջ ու անձնազոհ վանականները, օրական 16 ժամ եւ աւելի, կրօնական մոլեռանդութեամբ տքնում էին փոշեպատ մատեանների առաջ, աչքի լոյս էին մաշեցնում դժուարընթեռնլի ձեռագրերի վրայ՝ իրենց ծնող ժողովրդի պատմութիւնն ուսումնասիրելու, նրա մտքի թանկարժէք բեկորները կորստից փրկելու եւ հայրենասիրական-ազատագրական ոգին բարձրացնելու համար:

Կեանքի պայմանների հարկադրանքի տակ կաթոլիկ կրօնականի սքեմ հագած մարդկանց կրծքի տակ տրոփում էր ոչ միայն հաւատացեալի, այլեւ հայրենասէրի սիրտ, հայ լեզուի, պատմութեան, գրականութեան, մեր մատենադիրների հանդէպ պաշտամունքի հասնող սիրահարի հոգի: Եւ այդ՝ հայրենիքից հեռու՝ կաթոլիկ աշխարհի ու Հռոմի Պապի ըստեղծած ծանր մթնոլորտում ...

Մեր ժողովրդի հոգեւոր վերածննդի գործում վիթխարի է Ադրիականի Հայոց կղզու դերը: ԺԸ. դարի Հայաստանում, երբ «համատարած իշխում էր աւերակ եւ թանձր տգիտութիւն» (Մ. Աբեղեան),

ՍԱԼԻՀԱ ՀԱՆԸՄ

ԿԱՄ

ԲԱՆԱԿԸ ԲՌՆԱԻՈՐԻՆ ԴԷՄ

ՎԷՊ ՕՍՄ. ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

— Ի՞նչ բանի պարտական եմ ձեր այս անակնկալ այցելութիւնը, հարցուց:

— Մեր այցելութիւնը անակնկալ մը չէ ձեզի համար, պատասխանեց խոշոր փորով պալատականը, անշուշտ Իզզէթ փաշա նախապէս լուր տուաւ այս մասին:

— Հա, ուրեմն դո՞ւք էք Սուլթանին կողմէ բանակցութեան եկողները:

— Մենք ենք որ մեր Վեհափառ Տիրոջ կողմէ եկանք իր հրամանները հաղորդելու, միջամտեց միրալայ Օսման պէյ:

— Կրնայ ըլլալ որ Սուլթանը ձեզի հրամաններ տուած ըլլայ, բայց ես իբրեւ Սուլթանին դէմ գործող ապստամբ մը ձերբակալուած, չեմ կրնար իրմէ հրամաններ ընդունիլ, պատասխանեց Հազգը պէյ խրոխտ կերպով:

Փորը մեծ փաշան տեսնելով խօսակցութեան առած անհաճոյ ընթացքը, ուզեց միջամտել:

— Իրար սխալ չհասկնանք, ըսաւ հաշտարար ձեւով մը, Սուլթանը իբրեւ մեր տէրն ու վեհապետը, երբ փափաք մը յայտնէ, ատիկա բնականաբար մեզի համար հրաման մըն է. այսպէս ուրեմն Սուլթանը փափաք յայտնեց որ ձեզի հետ տեսակցութիւն մը ունենանք եւ հասկընանք թէ ի՛նչ են ձեր եւ ձեր ընկերներուն դժգոհութիւններն ու պահանջները:

— Եթէ Սուլթանը այդքան հետաքրքիր է, կրնայ զիս իր ներկայութեան ընդունիլ եւ ես պատրաստ եմ այն ատեն բոլոր իր ուզած բացատրութիւնները տալ... արդէն այս մտքով խօսեցաւ ինծի Իզզէթ փաշա եւ ես կը կարծէի որ դուք հոս պիտի գայիք, միմիայն զիս Սուլթանին քով առաջնորդելու պաշտօնով:

— Իրաւ է որ այդ պաշտօնն ալ ունինք, սակայն նախ եւ առաջ պէտք է մանրամասնօրէն ձեր տրամադրութիւնները իմանանք, զանոնք մեր Վեհափառ Տիրոջ հաղորդենք եւ եթէ ինք յարմար դատէ՝ այն ատեն ձեզ ալ դուցէ իր ներկայութեան ընդունելու պատիւը ընէ, ըսաւ Էմին փաշա Ֆշալով:

— Ես որեւէ բացատրութիւն չունիմ ձեզ տալիք, պատասխանեց յեղափոխականը վճռաբար:

Այս խօսքին վրայ՝ երկու պալատականները արագ ակնարկ մը փոխանակեցին իրարու հետ եւ յետոյ միրալայը ոտքի ելլելով՝ խիստ ու կտրուկ շեշտով մը ըսաւ.

— Մեր ժամերը սուղ են եւ մեր Վեհափառ տէրը մեզի կը սպասէ, չենք կրնար ժամավաճառ ըլլալ այստեղ:

— Ազատ էք մեկնելու:

— Մեկնելէ առաջ կ'ուզենք որ մեզի յանձնէք ձեր քով գտնուած թուղթը:

— Ի՞նչ թուղթ, գոչեց Հազգը պէյ զարմացական երեւոյթով մը:

— Այն թուղթը զոր երէկ իրիկուն Ելլտըզի պալատին մէջ ձեր հագուստները փոխած ատեն վերակուին գրպանէն առիք ու ձեր ժիլէին գրպանը դրիք:

— Կը սխալիք, իմ քովս որեւէ թուղթ չկայ, պատասխանեց Հազգը պէյ հաստատ ձայնով մը, եւ եթէ նոյնիսկ այդպիսի թուղթ մը գտնուէր քովս, ի՞նչ իրաւունքով զայն ինձմէ պիտի պահանջէիք եւ ի՞նչպէս կը համարձակիք կարծել որ ես ալ այդ թուղթը ձեզի պիտի տայի:

— Կարելի է թուղթը շատ անկարեւոր բան մըն է, մէջ մտաւ գիրուկ փաշան, բայց որովհետեւ մեր Վեհափառ տէրը իմացեր է որ այդպիսի բան մը կայ, ձեր քով, հետաքրքիր եղաւ հասկնալու թէ ի՞նչ է, ուստի կարծեմ լաւագոյն է որ առանց դժուարութեան թուղթը յանձնէք: Ասով ձեր հաւատարմութիւնը ցոյց տուած պիտի ըլլաք մեր Սուլթանին եւ անոր բարձր շնորհներուն արժանի պիտի ըլլաք:

Փաշան այս երկարաշունչ խօսքերն արտասանելէ ետք, յոգնած սկսաւ հեւ ի հեւ շունչ առնել:

— Բան մը չունիմ ձեզի յանձնելիք, ըսաւ նախկին զինուորականը, խիստ ակնարկ մը նետելով իր խօսակիցներուն վրայ:

Էմին փաշա յուսահատօրէն գլուխը կըքեց փորին վրայ, իսկ միրալայը առանց պատասխանելու դուրս ելաւ սենեակէն. քանի մը բոպէ ետք վերադարձաւ, սենեակին դուռը կղպեց, բանալին գրպանը դրաւ, ձեռքը իր տաբատին ետեւը տարաւ եւ ըսաւ.

— Փաշա էֆէնտիին աշխատութեան սենեակէն այս սենեակը գալու համար չորս դուռնէ պէտք է անցնիլ, այդ չորս դուռները ներսի կողմէն կղպեցի եւ բանալիները գրպանս դրի, մեզի ընկերացող Ալի պէյին ալ պատուիրեցի որ վարը, փաշային սենեակը սպասէ եւ չթողու որ մէկը ներս մտնէ, մինչեւ որ մենք վար իջնենք...:

Հազգը պէյ անտարբերութեամբ մտիկ ըրաւ այս տարօրինակ խօսքերը, արհամարհական թեթեւ ժպիտ մը շրթունքին վրայ, միրալայը շարունակեց.

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(19 – Շար.)

ՖԱՆՏԱՍՏԻԿ

Գ. ՊՈՍ

ՊՈՒՀՈՒ

ՎԵՊ ԺԱՂՈՎՐԴԱԿԱՆ

—*—

Մեկնելէն ալ առաջ, Ռոսթոմ ... Ամբողջ գիշերը ան չկրցաւ աչք մը իսկ կրկլել: Ինչպէս ամէն անգամ, երբ որ ան մեծ որոշում մը պիտի ընէր, ան ամբողջ գիշերը կը քալէր իր սենեակին մէջ, ոտքի վրայ, ծխելով անդադար ծխախոտ մը ետ միւսին վրայ, եւ ոչ ոքի հետ կը խօսէր: Ան կը մտածէր, կը մտածէր ... Ինչպէ՞ս պիտի ըլլար իր ապագան, եթէ ան ընդունէր Ռաստինեակի առաջարկը, եւ ինչպէ՞ս պիտի ըլլար, եթէ ան մերժէր զայն:

— Ռոսթոմ, ինչո՞ւ չես քնանար, — հարցուց Վոկէ, որ ամբողջ գիշերը կը նայէր իր ընկերոջ, որ կը քալէր ու կը քալէր:

— Ես չեմ կրնար, — պատասխանեց Ռոսթոմ, — ես կը մտածեմ:

— Ինչի՞ մասին:

— Ես չեմ գիտեր, ես կը մտածեմ ... Ես կը մտածեմ, որ ես ինքս ինծի համար ոչ մէկ ապագայ կը տեսնեմ, եւ որ ես կը վախնամ, որ ես ինքս ինծի համար ոչ մէկ ապագայ պիտի տեսնեմ:

— Ինչո՞ւ, ինչո՞ւ, — կրկնեց Վոկէ, որ ոտքի ելաւ եւ սկսաւ քալել Ռոսթոմի հետ միասին:

— Ես չեմ գիտեր, ես կը վախնամ, որ ես ինքս ինծի համար ոչ մէկ ապագայ պիտի տեսնեմ, որովհետեւ ես ինքս ինծի համար ոչ մէկ անձնական կեանք կը

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Ասփկեան եւ զաւակը՝ Անտրէ – Եղիա, Պ. Շահէն Ջամազեան, Տիկին Վարդուհի Գայաճեան եւ բոլոր պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանդստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի առաւօտ Մարսէյլի Ս. Սահակ Մեսրոպ Մայր եկեղեցւոյ մէջ (Փրատօ): ԱՒԵՏԻՍ ԱՍՓԻԿԵԱՆԻ *մահուան տարելիցին առթիւ :*

Ողբացեալին յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ :

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Սեւրանի մասնաճիւղը ցաւակցութիւններ կը յայտնէ Այրի Տիկին Սիրվարդ Ղուկասեանի իր ամուսնոյն Ստեփան Ղուկասեանի մահուան տխուր առթիւ: Այս առթիւ շնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղկեպսակի (Սեւրանէն) Տէր եւ Տիկին Փանոս Օհաննէսեան՝ քսան Ֆր., Այրի Տիկին Ա. Քէօսէեան 10, Մոնմորանսիէն Տէր եւ Տիկին Ն. Քէօսէեան տասը Ֆրանք :

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Ուրբաթ, Յունուար 3, ժամը 20·45ին Օթանի նախկին չէնքին մէջ,
(Մեթրօ Փորթ Տօֆին)
Centre Universitaire Dauphine
Place du Ml. de Lattre de Tassigny
Amphithéâtre 6, 2ème étage
Կը նախագահէ ՓՐՈՖ. ՇԱԼՈՆԺ
(Փարիզի Աստղադիտարանէն)
Կը դասախօսէ Բիւրականի աստղադիտարանի տնօրէն Փրոֆ. Համբարձումեանի տեղակալ՝

ՓՐՈՖ. Լ. ՄԻՐԶՈՅԵԱՆ

Նիւթ՝ Գիտութիւնը Հայաստանի մէջ :

Հ. Յ. Դ.

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս Ուրբաթ ժամը 20·30ին, նախկին հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապ. Խաչի Շրջ. վարչութեան :

Յունուար 12ին :

×

ՊՕՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապ. Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղին : Յունուար 5ին :

Ս. Սահակ – Մեսրոպ սրահին մէջ : Բարձր հովանաւորութեամբ թեմիս առաջնորդ՝

ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹՌԵԱՆԻ

Մասնակցութեամբ Պօմոնի եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհուրդի :

Գեղարուեստական բաժին, պատրաստուած դպրոցին ուսուցիչ Հայր Գեղամի կողմէ, մասնակցութեամբ աշակերտութեան :

Ճոխ սեղան, նուէրներ փոքրիկներուն:

×

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Կապ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղը «Մանուկներու Օր»ը կը տօնէ Տօնածառ-հանդէսով, Յունուար 5ին Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, քաղաքապետարանի շքեղ սրահին մէջ: Գեղարուեստական բաժին դպրոցի աշակերտներու կողմէ : խմբերգ, արտասանութիւն, մեներգ, պար եւ տրամախօսութիւն :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

Մշակ. Տան յանձնախումբը կը փնտռէ ամուսնացած զոյգ մը՝ պիւֆէի սպասարկութեան եւ Տան մաքրութեան գործը ստանձնելու համար :

Բնակութեան յարմարութիւններ :

Դիմել ամէն օր, ժամը 15էն 19·30, Մըշակոյթի Տան գրասենեակը :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԾՆՈՒՆԴ

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

ՁՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, 1 Յունուար.—Կաղանդ եւ Տարեմուտ: Ս. պատարագ կը մատուցուի ժամը 10ին: Կը պատարագէ Նորվան Աբեղայ Զաքարեան :

ԿԻՐԱԿԻ, (5 Յունուար), Ճրագալոյց ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի :

Առաւօտուն Ս. պատարագ չի մատուցուիր : Միայն առաւօտեան ժամերգութիւն եւ խոստովանութիւն տեղի կ'ունենայ ժամը 9·30ին: Ճրագալոյցի երեկոյեան ժամերգութիւնը եւ Ընթերցուածները կը սկսին ժամը 3·30ին: Ընթերցուածները պիտի կարդան Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի սանուհիները :

Ճրագալոյցի Ս. պատարագը կը սկսի ժամը 5ին: կը պատարագէ Գիւտ Ծ. Վրդ. Նագգաշեան :

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Տօն Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի : Ժամերգութիւն՝ ժամը 8ին: Հանդիսաւոր պատարագ ժամը 10ին: Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Կաթողիկոսական պաուիրակ Եւրոպայի Հայոց :

Պատարագի աւարտին կը կատարուի Ջրօրհնէքի արարողութիւն :

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, Յիշատակ Մեռելոց :

Ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի, որու աւարտին կը կատարուի հոգեհանդիստ վասն համօրէն ննջեցելոց :

ԿԻՐԱԿԻ, 12 Յունուար.— Է. օր Ծը ը նընդեան: Ժամը 10ին, պատարագ կը մատուցուի :

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, 13 Յունուար, Տօն անուանակոչութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի : Ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի: Յաւարտ պատարագի հոգեւորականներ եւ ժողովուրդ կ'առաջնորդուին եկեղեցւոյս խորհրդարանը, ուր կը կատարուի Ջրօրհնէք՝ նախագահութեամբ Հայրապետական պատուիրակ Սրմազան Հօր :

×

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

ԼԻՈՆ, Ս. ՅԱԿՈԲ

ՇԱԲԱԹ, 4 Յունուար, Երեկոյեան ժամերգութիւն ժամը 15·30ին: Ճրագալոյց, Ընթերցուածք ժամը 16ին: Ս. պատարագ, ժամկը 16·30ին:

ԿԻՐԱԿԻ, առաւօտեան ժամերգութիւն, ժամը 8ին, Տօն Ծննդեան եւ Ս. պատարագ ժամը 10ին, Աստուածայայտնութեան կարգ Ջրօրհնեաց ժամը 12ին:

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, առաւօտեան ժամերգութիւն ժամը 9ին, Մեռելոց Ս. պատարագ ժամը 10ին, հոգեհանդիստ 11ին:

×

ՍԷՆԹ – ԷԹԻԷՆ

ԿԻՐԱԿԻ, առաւօտ Ս. պատարագ, երեկոյեան ժամերգութիւն եւ «Ճրագալոյց», նաեւ պատարագ :

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Ծնունդի հանդիսաւոր պատարագ, յիշատակ Մեռելոց եւ զկնի «Ջրօրհնէքի արարողութին» Խաչի կնքահարութիւն փափաքողները, բարեհաճին նախապէս իմացնել վարչութեան :

×

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Շաբաթ 4 Յունուար, Ճրագալոյց, ժամը 15·30ին, Կիրակի 5 Ս. Ծննդեան պաշտամունք եւ Ս. պատարագ ժամը 8·30ին:

Յաւարտ Ս. պատարագի, Ջրօրհնէնքի արարողութիւն :

×

ՎԱԼԱՆՍ.— Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

ՇԱԲԱԹ.— Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 18ին:

ԿԻՐԱԿԻ.— Տօն Ծննդեան եւ Մկրտութեան Յիսուսի եւ Քրիստոսի, առաւօտեան ժամերգութիւն ժամը 8·30ին,, պատարագ 10ին, պատարագէն ետք Ջրօրհնէքի արարողութիւնը պիտի երգէ եկեղեցւոյս Դպրաց Դասը (Կոմիտասեան), ղեկավարութեամբ Հայազատ Օհանեանի:

×

ՎԻԷՆ.— ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ

Հայկ. Ծնունդի առթիւ, այս Կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, կը կատարուի հայկական ծէսով Ս. պատարագ Սէն Ժօղէֆ մատրան մէջ :

Նոյն օրը, կէսօրէ ետք ժամը 3ին, կազմակերպուած է ընտանեկան խնջոյք մը Օհանջանեան սրահը :

Հայաբոյր մթնոլորտ, հայկական խորոված, ճոխ պիւֆէ, ուրախ եւ հաճելի շրջանակ : Մուտքը ազատ է

Ս. ԹԱԴԷՈՍ ԵԿԵՂԵՑԻ

(Քանթ. Ֆէրիէ – Սէնթ – Անթուան)

Սէնթ Անթուանի Հայոց Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ թաղական խորհուրդը կը ծանուցանէ թէ Նոր Տարուան Կաղանդի օրը եւ յառաջիկայ Ճրագալոյցի եւ Ս. Ծը ընընդեան եւ Աստուածայայտնութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի տօներուն առթիւ հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի, նոր հոգեւոր հովիւ՝

Վաչէ Վարդ. Իգնատիոսեանի կողմէ :

ՇԱԲԱԹ.— Ճրագալոյց Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի : Երեկոյեան ժամը 4·30ին, Ընթերցուածք 5·30, պատարագ 6ին :

ԿԻՐԱԿԻ.— Տօն Ծննդեան եւ Մկրտութեան, Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, առաւօտեան ժամը 8, պատարագ 10, քարոզ եւ պատգամ 11, պատարագէն ետք Ջրօրհնէք կը կատարուի 12ին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Առնուվիլ – Սարսէլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Թոքաթլեանէ յիսուն Ֆր., իրենց զաւկին ամուսնութեան առթիւ :

ՆՈՒԷՐ

Տէր եւ Տիկին Պերճ Մավեան 500 Ֆր. կը նուիրեն Նարդունիի Ֆոնտին, գրագէտին յիշատակ : (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, rue Thouin - PARIS 5e

Կիրակի, 12 Յունուար, հանդիսաւորութիւն, Յայտնութեան եւ Մրկտութեան: Հայրապետական ձայնաւոր պատարագ ժամը 10·30ին:

ՄԱՐՍԷՅԼ ՄԱՐՍԷՅԼ

ՊՈԼՍԱՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԾՆՈՒՆԴԻ ՏՕՆԱԾԱՌ

Պատրաստուեցէք Պոլսահայերու Հայր. Մշակ. Միութեանս սարքած Ս. Ծնընդեան աւանդական շքեղ տօնածառին՝ որ այս տարի տեղի պիտի ունենայ, 19 Յունուար, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր ձեզ ծանօթ Ֆարոյի գեղեցիկ սրահներուն մէջ:

71, Bd. Charles-Livon, Hôtel du Pharo

Աչքի, ականջի, քիմքի վայելքներով առլի՝ այս յիշատակելի տօնածառին, կը խնդրուի այժմէն ապահովել ձեր սեղանները, դիմելով ինչպէս միշտ, ձեզ ծանօթ վարչական անդամներուն եւ կամ կեդրոնատեղին 37պիզ, Թիւպանօ փողոց, Պ. Եավէրի գրասենեակը, հեռ. 20–26–74:

Պարողներուն՝ Օրքէսթրը Ռաֆայէլ Սէռանօ, մանուկներուն զուարթութիւնը ապահովուած :

Հաճելի անակնկալներ եւ գեղարուեստական բաժին :

1/2 GROS **LYON** DETAIL

ALIMENTATION
SUPER-BOUCHERIE

BAHADOURIAN

8, Rue Abraham Bloch, Gerland

Դիւրացնելու համար յաճախորդներու փարքինկը

ԲՈԼՈՐՈՎԻՆ ԱՐԴԻԱԿԱՆԱՑԱԾ ՇՔԵՂ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ

244, RUE VENDOME — LYON (3e)

ԾՐԱՐԻ ԱՌԱՔՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԱՄԷՆ ԿՈՂՄԸ
ԵՒ
ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ — ՊԵԼԺԻԱ, ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ, ԱՆԳԼԻԱ

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ԱՐԱԳ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

PATISSERIE ORIENTALE

TOUTES LES VARIÉTÉS **TOUTES LES SPÉCIALITÉS**

NOS SPECIALITES

Արմաւ, « պամիա », « եալանճի տոլմա », յունական « թուրշի », « պիպէռ », տերեւ, թահին հելվա, « վանիյ », շոքոլա, «նուազէթ», « լոգում », «սագըզ », պիստակ, Շիրակ օղի (41–45°), Իզմիրի չամիչ, « սուճուք », առաջնակարգ սուրճ, (քարաման եւ մոգա), համեմներ, մահլէպ, սալէպ, ձիթապտուղ, ձէթ, « գաշքավալ » պուլկարական, ճերմակ պանիր ոչխարի կաթով: Ամէն կարգի պահածոներ, « քուսքուս », հարիսա, սումագ, թարամա, լամիս, քատայիֆ, եւայլն եւ մանաւանդ՝ ապուխտ կեսարացի մասնագէտի մը կողմէ պատրաստուած :

ԱՅՑԵԼԵՑԷ՛Ք

Անպայման, ձեր նուէրներուն համար նոխ եւ ընտիր մթերք : Ինչ որ ձեր մտքէն կ'անցնի, կը գտնէք :

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ

ՀԱՐՍՆԻՔԻ, ՆՇԱՆՏՈՒՔԻ, ՀԱՆԴԷՍԻ, ԽՆՋՈՅՔԻ համար յատուկ գիներ եւ դիւրամատչելի պայմաններ :

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Ունի նաեւ առաջնակարգ ՄՍԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՄԸ որուն ընտիր տեսակի միսերը գոհացում կուտան ամէնէն նրբանաշակներուն:

Tous produits d'Afrique du Nord et d'Orient

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ նաեւ ձեր նուէրներուն համար նոր աւելցուած ճոխ մթերանոցի կալերին որ կը պարունակէ բոլոր խոհանոցի իւսթանսիլները, նոր ճաշակաւոր պիպլօները, արեւելեան սրճեփ, սուրճի գաւաթ, ափսէներու տեսակներ կարկանդակի համար նաեւ սուրճի ջաղացք, ինչեր ինչեր որ ձեր մտքէն կ'անցնի :

ՇԱՏ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ԵԹԷ ՁԵՐ ՈՒԶԱԾԸ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ Է
ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ « ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ » Է

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 90 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 50 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 105 Ֆ. Հատը 0,50

ՈՒՐԲԱԹ
3
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
VENDREDI
3 JANVIER
1969

LE NUMÉRO 0,50 F.

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11403

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

45e ANNÉE — No 11.403

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

Ամանորի Յոյսերով

Տարօրինակ հակասութեամբ մը, մարդկ միշտ ուրախութեան մէջ կը թաղեն տարին, որ կը մեռնի, մոռնալով պահ մը, որ նաեւ իրենց կեանքին մէկ տարին է որ կը թաղուի, ու ոչ ոք պիտի թէ ի՞նչ պիտի բերէ նոր տարին : Բայց յոյսը, որ դարերու ընթացքին , ապրելու կամ մեռնելու ուժ տուած է տկարին ու զօրաւորին , տեւական պատրանքը եղած է հաւատացեալին ու անհաւատին, պատճառ է նաեւ, որ ուրախութեան ողջոյնով դիմաւորուի նոր տարին :

Այս անգամ թէեւ մթնոլորտը ոչ մէկ յաւատեսութեան ծնունդ կրնայ տալ ու աչխարհի մեծերը, նոր հոդերով բեռնաւորուած , տաղտկին օրերէն իսկ բարդ հարցեր ունին լուծելիք :

×

Փոքր երկիր մը, քանի օրէ ասդարէզ կը կարդայ բոլոր մեծերուն : Զի վախ – նար բանաձեւերէ, որոնց արժէքին չա – տոնց ծանօթ է : Կը յայտարարէ թէ կը նախընտրէ դատապարտուիլ քան ցաւակ – ցութիւն ընդունիլ, ու Ապահովութեան անդօր Խորհուրդ մը, կը չարունակէ խօսքերով մխիթարել բոլոր զոհերը :

Քանի մը օրէն , նոր նախագահ մը ծանր ժառանգութիւն մը պիտի առանայ , Սալ – տակ Տան մը մէջ: Գիտէ անչուշտ թէ յուսին երթալը չի բաւեր, հարկ է որ Պիաֆրայի մէջ մանուկները չմեռնին առ – ժէ, Վիէթնամի մէջ եղբայրը եղբօրը չբա – պանէ, Եւրոպայի սրտին վրայ, կարմիր հրապայլեր չպատասխանեն երբ ժողո – վուրդ մը կ'ուզէ ազատութիւն երգել , ու աեւ ոսկին չչարունակէ կարմիր արիւն հո – սեցնել , աչխարհի այս կամ այն կողմը :

Ու այս բոլոր վէրքերուն կարգին , յան – կարծ վէրքերէն մէկը կը թարախոտի , այն աատիճան, որ կը սպառնայ վարակել աչխարհը :

Մէջին Արեւելքի տեսարժան Զուիցե – բիան ձայն կը բարձրացնէ : Կը դժայ վը – տանգը ու մեծերը կ'անդրադառնան թէ չի բաւեր մեծ ըլլալ ու զրաղիլ միայն մեծ չահերով, հարկ է չանտեսել փոքրերու չահերը, անոնց ալ ապրելու իրաւունքը , արեւին տակ խաղաղութիւն վայելելու արդար պահանջը :

Նախագահ մը կոչ ուղեց , որ Ֆրանսա – յի ժողովուրդը, նման Հայոց մանուկին մկրտութեան աւազանին առջեւ, հաւատք ու յոյս ունենայ :

Հաւատք ու յոյս լուսաւոր օրերու , ա – նոյշ ժամերու, պայծառ արշալոյսներու :

Հաւատք ու յոյս բարեբեր առաւօտնե – րու, խաղաղ վաղորդայներու, ազատ կեանքերու :

Հաւատք՝ որ զօրաւորին պատճառաբա – նութիւնը, միշտ լաւագոյնը չէ , յոյս՝ որ արդար դատերն ալ, օր մը, կը լուծուին :

Հաւատք՝ որ փոքր ժողովուրդներու ձայնն ալ կը լսուի : Յոյս՝ որ հարազատ հոդեր կը վերադառնան հարազատին ծո – ցը :

Նման Հայոց մանուկին, համայն մարդ – կութիւնը, այսօր կրկին, նոյն ծարաւնե – րըն ունի, ու տարին կը դիմաւորէ, Ամա – նորի յոյսերով :

«ՅԱՌԱՋ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ՊԱՏԳԱՄԸ

ՀԱԻԱՏՔ ԵՒ ՅՈՅՍ, ԿԸ ՇԵՇՏԷ ՏԸ ԿՈՂ

Երեքչաբթի իրիկուն, նախագահ տը Կոլ ներկայացուց իր մաղթանքները Ամանորի առթիւ :

« Նոր տարուան լաւագոյն մաղթանք – ներս կը ներկայացնեմ, ամբողջ սրտովս : Սիրտ մը, որուն երկար տաեղնէ, թոյլ տուէք որ ըսեմ , չեն խնայած Ֆրանսայի վերաբերող հոդերը, բայց , որ, կը վստահեցնեմ, այսօր լի է յոյսով :

« Ճիշդ է, անցեալ դարնան, մեր եր – կիրը որ տասը տարի է , կը բարձրանար վերանորոգման զառիվերը, իր վերելքին մէջ զլխու պտոյտ ունեցաւ : Պահ մը, կարծուեցաւ նոյնիսկ, որ ինքզինքը պիտի ձգէր անդունդին ախտաւոր քաչոզակա – նութեան եւ պիտի զլորէր մինչեւ վար : Ցեսադային, մեր անտեսութեան ծանրա – կչիռ անհաւասարակչռութիւնը, անխու – սափելի հետեւանք երկու ամսուան ան – դամալուծութեան, ծանր բեռը զոր կրեն – ցինք զայն զադրեցնելու համար եւ հսկայ վարկերը բաշխուած վերսկսումին հա – մար, մեզ առաջնորդեցին յանկարծ եւ «տաքը տաքին» դրամական տաղնապի մը, որ խնդրոյ առարկայ կ'ընէր մեր ֆրանքին արժէքը եւ միաժամանակ, մեր ունեցա – ծին եւ վճարումներուն արժէքը եւ մեզ կրնար ենթակայ դարձնել օտար փոխա – տուներու եւ տեւելի հրմուանքը կը յա – րուցանէր զրամի , քաղաքականութեան եւ մամուլի չահադործողներուն »:

Այս յոռի պատկերէն ետք, նախագահը կը նկարագրէ թէ ի՞նչ պատահեցաւ երբ Մայիս 30ին, Ֆրանսայի աղդը ինքզինքը զտաւ, ու զանդուածային կերպով պա – տասխանեց Պետութեան զեկավարին կո – չին : Ցետոյ ընտրութիւններով, փառաւոր կերպով ցոյց տուաւ իր կամքը՝ կարգն ու հիմնարկութիւնները պահպանելու ու որ կոչ կը չարունակէ .— «Թաղենք այս բո – լոր սատանաները, որ մեզ չարչարեցին վերջացող այս տարուան ընթացքին : Զգենք անոնց մեղսակիցներուն եւ կուսա – կիցներուն ախտութիւնն ու յուսախաբու – թիւնը : Վասնզի, այն իրողութիւնը որ զլուխ հանեցինք բոլոր խոչընդոտները , լաւագոյն պատճառները կուտայ մեզի, որ վստահութիւն ունենանք մենք մեզի հան – դէպ »:

Ամէն պարագայի մէջ, կը չեշտէ որ կոչ, ոչ մէկ բան կարելի է ընել անիվա – նութեան մէջ, մանաւանդ Ազգ. կրթու – թեան մէջ, որովհետեւ հակառակ պարա – գային չի զործադրուիր ինչ որ եղած է տասը տարիէ ի վեր : Ինչ կը վերաբերի տնտեսութեան, դիներու կամ ամսականա – ներու սահմանափակումները անհրաժեշտ են : «Ցետոյ պէտք է յաղթահարել նաեւ բարոյական անհանդստութիւնը, որ մա – նաւանդ մեզ մօտ , մեր անհատականու – թեան պատճառով, յարակից է արդիա – կան մեքենական եւ նիւթապաչտ քաղաքա – կրթութեան : Հակառակ պարագային, քանդումի մոլեռանդները բացատականու – թեան քարոզիչները, ամբոխավարու – թեան մառնադէտները, լաւ առիթ մը կ'ունենային չահագործելով դառնութիւ – նը, խառնակութիւն յառաջ բերելու »:

Ապա տը Կոլ կը ծանրանայ «զարուս հիւանդութեան» վրայ, որ հիւանդութիւ – նըն է հոդիներուն :

Իր եզրակացութեան մէջ, Նախագահը կ'ըսէ թէ եթէ Ֆրանսա ուրիշներուն պարտի ձգել լուսին երթալու փառաւոր արժանիքը ,այդ չի նշանակեր թէ Ֆը – րանսա ուրիշ զեր չունի խաղալիք : Ընդ – հակառակն, ու տը Կոլ կը թուէ Ֆրանսա – յի վիճակուած պարտականութիւնները՝ համագործակցութիւն արեւելեան Եւրո – պայի հետ, յոյս որ չնորհիւ փարիզի խո – սակցութեանց վերջ դտնէ Վիէթնամի պա – տերազմը, միջազգային լուծում մը պըտ – նուի Մէջին – Արեւելքի տագնապին եւ դրաւուած հոդերը պարպուին, Քանատա – յի Ֆրանսացի ժողովուրդը կարենայ իր ազգային կեանքը վարել, Զինառտանը ՄԱԿի անդամ ընդունուի, քայլ Պլաֆրան իր ճակատագիրը կարենայ որոչել եւն. :

Ու տը Կոլ կը վերջացնէ .— « Ֆրանսու – հիները, Ֆրանսացիները, Տարւոյն սկիզբը , Ֆրանսայի յաջողութեան համար, իր ա – նունով ձեր բոլորին կը մաղթեմ ազգային հաւատք եւ յոյս : Կեցցէ՛ Հանրապետու – թիւնը, կեցցէ՛ Ֆրանսա» :

× *Ինչպէս միշտ նախագահ տը Կոլի ճառը թեր ու դէմ կարծիքներու դուռ բա – ցաւ, նոյն չրջանակներուն մէջ : Ընդդի – մադիրները կը դանեն թէ չատ դիւրին լուծում մըն է բոլոր մեղքերն ու ճախո – դութիւնները ձգել մայիսեան դէպքերուն վրայ, մինչ տը Կոլի կողմնակիցները միշտ նոյն հիացումով կ'ողջունեն նախա – գահին ամէն մէկ խօսքը :*

×

ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ԻՍՐԱՅԷԼԻ

ՄԻԶԱԴԷՊԵՐ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԵՒ ԻՍՐԱՅԷԼԻ ՍԱՀՄԱՆԻՆ ՎՐԱՅ

Միաճայնութեամբ քուէարկուեցաւ Ա. – պահովութեան Խորհուրդի բանաձեւը, որ կը դատապարտէ Իսրայէլը, իր յարձա – կումին համար Խալէնի օդակայանին վը – րայ : Պատիժի սկզբունքը չընդունուեցաւ բայց բանաձեւը ունի նաեւ ազդարարու – թեան բնոյթ : Արդարեւ հոն կը չեշտուի թէ եթէ նման արարքներ կրկնուին, Խոր – հուրդը պէտք է նոր միջոցներու դիմէ :

Բանաձեւը կ'ըսէ նաեւ թէ Լիբանան հատուցումներու իրաւունք ունի կրած վնասներուն համար, որոնց պատասխա – նատուութիւնը ընդունած է Իսրայէլ :

Լիբանան եւ արաբական երկիրները դոհ են համաչխարհային կարծիքի զիրքաւո – րումէն, բայց չեն կրնար խօսքերով դո – հանալ եւ կառավարութիւնը որոչած է դինու զօրութեամբ պատասխանել որեւէ նոր յարձակումի Իսրայէլի կողմէ : Այս առընչութեամբ պատրաստութիւններ կը տեսնուին եւ ոմանք կը պահանջեն որ պարտադիր զինուորական ծառայութիւն հաստատուի Լիբանանի մէջ, որու բանա – կը ներկայիս միայն քսան հազար զինուոր ունի :

Իսրայէլի ֆնէսէթը (Խորհրդարանը) ամբողջովին — մէկի դէմ 70 ձայնով — համաձայնութիւնը տուած է Պէյրութի վրայ եղած յարձակումին : Վարչապետ Լեւի Էչքոլ չընդունիր Ապահովութեան Խորհուրդի բանաձեւը : Ըստ իրեն, մի – ջազգային օրէնքը յստակ է .— « Ոչ մէկ Պետութիւն ապահովութեան եւ անձեռն – մխելիութեան իրաւունք կրնայ ունենալ ցորչափ կը քաջալերէ անոնք որ կ'անգլի – տանան այդ հիմնական սկզբունքները » : Այլ խօսքով Լիբանան չի կրնար այդ ի – րաւունքը ունենալ քանի իր հողամասին վրայ կը զործեն ահաբեկչական կազմա – կերպուած տարրեր :

Ցունուար մէկին ալ, Էլիզէի մէջ, բո – լորը նչմարած են թէ նախագահ տը Կոլ չատ աւելի երկար խօսած է Լիբանանի դեսպան՝ Ֆիլիփ Թաքլայի հետ, երբ դիւանագիտական մարմինը նոր տարին կը չնորհաւորէր, եւ նոյնիսկ զատապար – տած «բռնութեան չափազանցուած ա – րարքները խաղաղասէր եւ աւանդական» – րէն Ֆրանսայի բարեկամ երկրի մը նը – կատմամբ » :

× *Լիբանանի եւ Իսրայէլի սահմանին վրայ ալ միջադէպերը չեն զադրած : 24 ժամուան ընթացքին 9 մեռեալ կայ ար – դէն , վեցը՝ իսրայէլցի , երեքը՝ արաբ :*

Լիբանանի Հանրապետութեան նախա – գահը, ամէն ձեւով կ'ուզէ վստահեցնել թէ ֆետայիները մարզելու կայաններ չկան Լիբանանի մէջ :

Միւս կողմէ յոյս կայ որ Ֆրանսական առաջարկը, չորս մեծերու ժողովի մը մարմին առնէ : Կը կարծուի որ Ամերիկա եւ Ռուսաստան դէմ չեն սկզբունքով :

× *Պաղեստինեան էլ Ֆաթ կազմակեր – պութիւնը յայտարարութեամբ մը, բոլո – րովին կը մերժէ Ապահովութեան Խոր – հուրդի 1967 Նոյեմբեր 22ի բանաձեւը եւ անկէ ծագած Եարինկ առաքելութիւնը : Ըստ էլ Ֆաթի այդ բանաձեւը կ'անդիտա – նայ պաղեստինցի ժողովուրդին ազդ. ի – րաւունքները :*

Ընդհ. ձեւով, մթնոլորտը բաւական լարուած կը մնայ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖԻԼԻՓ ՊԼԱՑՊԵՐԿ չատ ուրախ մթնո – լորտի մը մէջ ոտնկոխ իր նոր սրտին առա – ջին տարեդարձը : Արդարեւ ճիշդ տարի մը առաջ է որ Տոքթ. Պարնար սրտի փո – խարկում մը կ'ընէր Պլայպերկի վրայ, 56 տարեկան, որ 24 տարեկան երիտասարդի մը սիրտը կը ստանար :

ԸՆԿԵՐԱՑԻՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ սահ – մանափակ սակը (փլաֆոն) 1200էն 1360ի կը բարձրանայ Ցունուար մկիզէն սկսեալ : Ասկէ զատ եւ նոյն թուականէն սկսեալ կարգ մը ուրիշ յաւելումներ եղան իրրեւ հետեւանք թէ վճ Ա նոր սակերուն : Այսպէս կանոնը՝ երեք սանթիմ լիթրին վրայ, զեղերը՝ երկու առ հարիւր : Դը – րոչմաթուղթը՝ քառասուն սանթիմ արագ առաքումներու համար (այս նոր կարգա – դրութեան բուն թուականը դեռ չէ ճչդուած , տեղի պիտի ունենայ ամսուան ընթացքին) : Կը բարձրանան նաեւ այլ դիներ, ինչպէս նպարեղէնի, պերճանքի ապրանքներու, աղբահատաքութեան, փո – ղոցներու մաքրութեան եւն. եւն. :

ՓՐԱԿԱՑԻ մէջ Զերնիք ներկայացուց իր նոր դահլիճը, որ դաչնակցային է : Հա – սասար թիւով չեխ եւ սլովաք կայ նոր կառավարութեան մէջ :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ հասած լուրերու համա – ձայն հազարաւոր հեռագիրներ հասած են Աղեքսանդր Սոլիէնիցինի, որու ծննդեան յիսնամեակին էր: Շնորհաւորական հե – ռագիրներուն մէջ կար նաեւ հեռագիր մը Եուրի Դանիէլէն, որ հինգ տարի «ազա – տութեան զրկանքի» դատապարտուած էր 1966 Ցունուար 15ին եւ ներկայիս Մոր – տավիոյ աչխատանքի կայան մըն է :

ՎԻԷԹՔՈՆԿԸ ազատ արձակեց ամերի – կացի երեք զերիները : Հինգ Ամերիկացի – ներ եւ հինգ վիէթքոնկ դէմ դիմաց էին , առջի օր, Սայկոնէ ութսուն քիլոմեթր հիւսիս – արեւմուտք: Ծալուղ աթոռներ ունենալով հանդերձ , ոչ ոք նստած է եւ 45 վայրկեան վիճաբանութենէ ետք դա – դար մը եղած է, որպէսզի զերիները հաս – նին: Կրկին վիճաբանութիւններ եւ վեր – ջապէս ամերիկացի երեք զերիները ա – զատ կ'արձակուէին :

ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ զաղանի դիւաններու հա – մաձայն Զրհիլ եւ Իրէն ոչ մէկ կերպ հա – մաձայնիլ ուզած են Հիթլէրի հետ: 1938ի դիւանները, որ ըստ օրինաւոր պայմա – նաժամին, կը հրապարակուին երեսուն տարի յետոյ, ցոյց կուտան թէ Զրհիլ (որ մաս չէր կազմեր զահլիճին) եւ արտա – քին նախարար Իրէն դէմ էին Չէյպրլէնի համերաչխ քաղաքականութեան : Չիջում – ներու քաղաքականութիւնը չարունակ – ուած է սակայն, հակառակ նոյնիսկ փը – րանացի դիւանագէտներու ազդարարու – թեանց : Ռոլան տը չա Մարժրի քսած է Հիթլէրի համար .« Հիմա Աստուծոյ ըն – կեր կը նկատէ ինքզինքը եւ մարպարէի աստիճան կուտայ ինքն իրեն » :

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

100 ՄԻԼԻՈՆ ՄԱՐՔ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՊԻՏԻ ՏՐՈՒԻ ՅԱՌԱՋԻԿԱՅ ԵՐԵՍՓՈԽ. ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ԱՌԹԻՒ

Գերմ. կուսակցութեանց օժանդակելու օրէնքը, որ 1967ին քուէարկուեցաւ Պունտէսթակին մէջ, այս Նոյեմբերին վերստին քննուեցաւ սահմանադրական դատարանին կողմէ, եւ կարգ մը փոփոխութիւններով պիտի գործադրուի 1969ի ընտրութեանց առընչութեամբ :

Ըստ 1967ի օրէնքին ընդհանուր քուէներու երկուքուկէս տոկոսը շահող կուսակցութիւն մը կրնար ստանալ 2·50 մարք իւրաքանչիւր քուէի համար: 1965ի ընտրութեանց մասնակցողներու թիւին նայելով պիտի տրամադրուի հարիւր միլիոն մարք եւ բաժնուի կուսակցութիւններուն, որոնք սահմանադրութեան մէջ նախատեսուած պարտականութիւնն ունին ժողովուրդին քաղաքական մտքի զարգացման սատարելու : Կուսակցութիւնները կրնան մինչեւ վաթսուն առ հարիւր նախավճար ստանալ 1965ի թուանշաններու հիման վրայ, բայց պէտք է քուէարկութենէն ետք հաշիւ ներկայացնեն պետական դանձին : Ասկէ զատ իրենց ստացած նուէրներուն համար պարտաւոր են նուիրողին անունը յայտնելու՝ եթէ այդ դումարը քսան հազարէն աւելի ըլլայ :

Բացայայտ է որ Պունտէսթակի չորս կուսակցութիւնները ապահովուած են իրենց պիւտճէին կարգադրութեան տեսակէտով, եւ կրնան դրամական լայն միջոցներով ամէն իրագործում փորձել իրենց հայեցակէտները պարզելու եւ քուէ շահելու համար 1969 Սեպտեմբերին նախատեսուած ընտրութեանց պայքարին մէջ :

Բայց փոքր կուսակցութիւնները, մանաւանդ նորերը, գրեթէ անյոյս վիճակ մը պիտի ունենային նիւթական մրցակցութեան չդիմանալով. ասիկա անարդարութիւն մը ցոյց տալով ուրեմն, բողոքեցին Սահմանադրական դատարանին առջեւ, որուն նստատեղին է Քարլսռուհէ քաղաքը: Ասոնք ոչ միայն նիւթական այս ձեւ բաժանումէն չորրորդական աստիճանի վրայ մնալու դատապարտուած կը համարուէին, այլեւ հինգ առ հարիւրի պայմանը գրեթէ անկարելի կը դարձնէր Պունտէսթակի մէջ անոնց մուտքը: Ծանօթ է որ ամբողջ քուէներուն հինգ տոկոսը չշահող կուսակցութիւն մը տեղ չի կրնար գրաւել Պունտէսթակին մէջ :

Այս վտանգուած կուսակցութիւններէն վեցը իրենց բողոքը ներկայացուցին, բայց ասոնցմէ մանաւանդ երկուքը, Ազգայնական – Ռամկավարները եւ Գերման Ազատականներու Միութիւնը, անմիջական հետաքրքրութիւն ունէին օրէնքին փոփոխութեան :

Նոյեմբերի վերջերը վճռուած կուսակցութեան օրէնքին փոփոխութիւնը կը բերէ ասոնց կարեւոր բարելաւում մը, եւ յոյս կը ներշնչէ իրենց նպատակներուն հասնելու : Այժմ քուէներու երկուքուկէս տոկոսը պէտք չէ, այլ 0·5 տոկոսը կը բաւէ, որով կուսակցութիւն մը իր շահած քուէներուն իւրաքանչիւրին համար պետական սնտուկէն ստանայ երկուքուկէս մարք: Ուրիշ խօսքով, եւ 1965ի քուէարկութեանց արդիւնքին յենելով, 850 հազար քուէի տեղ կը բաւէ միայն 170 հազար քուէ շահած ըլլալ :

Նկատելով որ Ազգայնական – Ռամկավար կուսակցութիւնը եւ Ազատականներու Միութիւնը անցեալին ունէին ընդհանուրին երկու առ հարիւրը եւ կամ 1,3 առ հարիւրը, այս կուսակցութիւնները պիտի նպաստաւորուին եւ իրենց յարակոչը պիտի զօրացնեն :

Սակայն ընդհանուր քաղաքականութեան տեսակէտէն Պոնի այժմեան կուսակցութիւնները հաշտ աչքով չեն նայիր մասնաւորաբար Ազգայնական – Ռամկավարներունզօրացման ընծայուած դիւրութեան վրայ : Այս կուսակցութիւնը կը համարին տեսակ մը յաջորդ Ազգային Ընկերվարութեան (հիթլերական) շարժումին, եւ աւելին ըլլալով նկատի ունին Խորհրդային Միութեան կողմէ յաճախ կատարուած ցուցմունքները թէ՝ Դաշն. Հանրապետութեան մէջ ազգայնականութիւնն ու վրէժխնդրութիւնը ազատօրէն կը գործէ : Այս պատճառով ալ Պերլինի քաղաքապետը համաձայնականներէն խնդրեց, որ այս կուսակցութեանՊերլինի մասնաճիւղը գոցելու հրաման տրուի : Իսկ Պոնի ներքին գործերու նախարարը փաստեր հաւաքեց կուսակցութեան գործունէութիւնը հակապետ. համարելու, եւ օրէնքով ամբողջ կուսակցութիւնը արգիլելու առաջադրութեամբ, որովհետեւ անոր գոյութիւնը Գերմանիայէն աւելի օտար երկիրներու մէջ կը հաշուուի իբր հակառամկավարական, որ կրնայ բռնակալ Գերմանիա մը վերազարթնեցնել ...

Արեւմտեան Պերլինի այս կուսակցութեան մասնաճիւղը նախայարձակ եղաւ համաձայնականներէն չլուծուելու համար, եւ ինքզինքը լուծարքի ենթարկեց, բայց Արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ բաւական ուժ ունենալ կը կարծէ անոնց նախագահ Ֆոն Թատըն նկատելի թիւով քուէ շահելու համար յառաջիկայ երեսփոխանական ժողովին մէջ, մղում ստացած ըլլալով այն յաջողութիւններէն, զորս արձանագրեց այս կուսակցութիւնը կարգ մը « լանտ »երու «Լանտթակ»ներուն մէջ եւ իր 22 երեսփոխանները իրաւունք պիտի ի գործ դնեն 1969 Մարտ 5ի նախագահական ընտրութեանց մասնակցելով, ուր կրնայ իրենց ձայնը նշանակութիւն ունենալ այս կամ այն թեկնածուին շահելիք մեծամասնութեան համար :

Քանի որ դատարանը անուղղակի Ազգայնական կուսակցութեան նիւթական բարելաւման համար նպաստաւոր որոշում տուաւ, եւ Պոնի կառավարութիւնը կը յամենայ կուսակցութեան արգիլուելուն առաջադրութեամբ դատարանին դիմելու իբր հակապետական, այժմ Ֆոն Թատըն կը պնդէ որ պատրաստ է դատարանին առջեւ ապացուցանելու որ իր Ազգայնական – Ռամկավար կուսակցութիւնը ոչ մէկ կերպով հակապետական կրնայ համարուիլ, այլ պէտք է դադրին Պոնի մեծ կուսակցութիւններու եւ կառավարութեան կողմէ կատարուող «քսութիւն»ները: Նոյն անձը կը սպառնայ նաեւ որ դատարանի դիմուելու պարագային գրքոյկ մը պիտի հրատարակէ, որուն մէջ դիմակազերծ պիտի ընէ բազմաթիւ նախկին Ազգային – Ընկերվարականներ, որոնք պաշտօնի գլուխ կը գտնուին ներկայիս :

Այսպէս կամ այնպէս բոլոր կուսակցութիւնները աշխուժօրէն կը պատրաստուին Ս. Ծնունդի եւ Նոր Տարւոյ տօներէն ետք կուսակցական պայքարի եւ սակարկութեանց թէ պետական նախագահի Պերլինի մէջ ընտրութեան համար եւ թէ գալիք աշնան կատարուելիք ընդհանուր երեսփոխանական ընտրութեանց համար :

Կուսակցութեանց նիւթական ապահովութիւնը բաւական երաշխիք է աշխոյժ պայքարի, բայց այնուամենայնիւ մտածել կուտայ թէ ո՛րքան լաւ է եւ ո՛րքան վատ իսկական արդիւնքը բուն ժողովուրդին համար :

Պ. ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՄԵՐ ՈՐԲԱՆՈՑԻ ԿԱՂԱՆԴՆԵՐԷՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

« Շուտ ըրէք, բարակը մի նայիք», կը ձայնէր Գօգոն անդադար :

Կարճ ժամանակ ետք մենք կը ճաշակէինք Մըսթըր Ուայթին հաւերուն համեղ միսը՝ կէս եփած, կէս հում : Օ՛, իրապէս համեղ միս է եղեր հաւու միսը: Չեմ յիշեր ոսկոր մնա՞ց թէ՝ զանոնք ալ ծամեցինք, զիտեմ որ փետուրները նոյն պարկին մէջ լեցուցած, հապճեպով, մեր տնակէն քիչ անդին թաղեցինք, ու հանդարտ սրտով մեր ննջարանները բարձրացանք :

Վախը որոշ չափով տեղի տուած էր տեսակ մը ուրախութեան, համարձակութեան առջեւ, ու սկսած էի ինքզինքս համոզել, թէ լաւ բան մը ունենալու համար համարձակութիւն ու յանդգնութիւն անհրաժեշտ էին :

Վա՞ղը... վաղը ինչ կ՛ուզէր թող պատահէր, հազար որբի մէջ երեք հաւերու գողութիւնը ինչ կարեւորութիւն ունէր : Եւ յետոյ ո՞վ ըսաւ թէ անպայման որբերը գողցած կ՛ըլլային այդ հաւերը :

Յաջորդ առաւօտ արթնցայ փշրուած տրամադրութեամբ : Հիմա որ հաւերը կերած մարսած էինք, պիտի կրնայի՞նք մարսել մնացեալը: Անձայն – անաղմուկ պիտի անցնէ՞ր այս պատահարը : Մըսթը Ուայթին հաւերուն պակսիլը պիտի չնըշմարուէ՞ր, ու գողերը պիտի չփնտռուէի՞ն ...:

Ահա ուղեղս չարչարող միտքերը :

Գօգոն եւ միւս ընկերներս գտայ : Անոնք լաւ տրամադրութիւն ունէին, մասնաւորապէս Գօգոն, ուրախ, ժպտուն, լաւ տրամադրուած ... « ալ կ՛ուզէ թող աշխարհը փլի, որբանոցին մէջ հաւու միսով ցայգօնք կատարեցի, մնացեալը որո՞ւն հոգը » :

Կէսօրուան ճաշի զանգակը հնչեց սովորականէն շատ կանուխ : Է. նոր տարի է, միսով փիլաւ պատրաստուած է, հարկաւ ուրիշ բաներ ալ կան, ասոր համար շուտ կը կանչեն ճաշի, — տրամաբանեցինք :

Հապճեպով ամբողջ որբանոցին որբերս հաւաքուեցանք մեր սովորական հաւաքատեղին անկէ ճաշարան մեկնելու համար: Հոն էին տնօրէն, պաշտօնէութիւն եւ ուսուցչութիւն : Կասկածելի փսփսուք մը կար բերնէ բերան, տեսակ մը թախիծ կար ուսուցիչներուն, պաշտօնեաներուն դէմքերուն վրայ :

Հերթապահ ուսուցիչը բարձրացաւ իր քարէ պատրաստ «ամպիոնը» եւ սկսաւ խօսիլ արտակարգ լրջութեամբ մը : « Լսեցէք, տղաք, երէկ գիշեր Մըսթըր Ուայթին հաւնոցէն երեք հաւեր պակսած են, գողը կամ գողերը դուրսէն չեն, այդ մասին ոչ մէկ կասկած: Գողը կամ գողերը ձեր մէջէն են, այդ մասին ալ ոչ մէկ կասկած, արդ, եթէ այդ արարքը գործողը խոստովանի, բոլորդ ալ փրկուած կ՛ըլլաք, իրեն եւս ներում կը շնորհուի, այլապէս բոլորդ, առանց բացառութեան ոչ միայն պիտի զրկուիք այս կէսօրուան փառաւոր ճաշէն, այլեւ ուրիշ պատիժներ ալ պիտի կրէք յաջորդաբար ...»:

Բազմութեան մէջ տիրեց խոր լռութիւն: Իմ սիրտս կը տրոփէր հատ – հատ ժամացոյցին թիք – թաքին նման: Լուռ, գլուխը կախ անձկութեամբ կը սպասէի թէ ի՞նչպէս, ինչո՞վ կը վերջանար այս բոլորը : Մենք իրաւունք ունէի՞նք քանի մը հաւի համար, եսասիրութեան մեր դա –

ՍԱԼԻՀԱ ՀԱՆԸՄ

ԿԱՄ

ԲԱՆԱԿԸ ԲՌՆԱԻՈՐԻՆ ԴԷՄ

ՎԷՊ ՕՍՄ. ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

— Ամերիկեան վերջին կատարելութեամբ վեցհարուածեան մը ունիմ գրպանս, կամ քովիդ թուղթը յօժար կամ – քովդ կը յանձնես ու կեանքդ կը փրկես եւ կամ գլուխդ կը ջախջախեմ ու յետոյ կ՛առնեմ թուղթը...:

Յեղափոխականին աչքերէն փայլակ մը անցաւ. կատաղութեան եւ ատելութեան փայլակ մը: Ձեռքը բնազդաբար գրպանը տարաւ, դիտնալով հանդերձ թէ որեւէ զէնք չունէր քովը, յետոյ յուսահատ ակնարկ մը պտըտցուց սենեակին շուրջը զէնքի նմանող բան մը կամ գոնէ փախուստի ելք մը փնտռելով:

— Դիմադրութեան եւ փախուստի որեւէ փորձ անօգուտ է, ըսաւ միրալայը, դիմացինի մտքէն անցածը կռահելով. ես զինուած եմ իսկ դուն անզէն. մենք երեք հոգի ենք՝ դուն առանձին, չորս դուռներն ալ կղպուած եւ բանալիներն ալ գրպանս են... թուղթը յանձնէ՝ ուրիշ ճար չկայ:

— Հիմա համոզուեցայ որ իրաւցնէ Ապտիւլ Համիտի կողմէ կուգաք եղեր, ըսաւ Հազգը պէյ դառն ծիծաղով մը:

— Այո, անոր կողմէ կուգանք եւ ինչ որ կ՛ըսենք, անոր հրամանովն է, ժամավաճառ չըլլանք. թուղթը անմիջապէս պիտի տա՞ս, գոչեց միւսը դողահար ձայնով մը:

— Ոչ, պատասխանեց Հազգը պէյ, քայլ մը առաջ գալով դէպի պալատականը :

Եւ յանկարծական թափով մը եւ յովազի մը ճարպիկութեամբ յարձակեցաւ միրալային վրայ ճիշդ այն միջոցին, որ այս վերջինը իր տաբատին ետեւի գրպանէն ռեվոլվէրը կը հանէր:

Յարձակումը այնքան անակնկալ ու արագ եղած էր որ Ապտիւլ Համիտի գործակատարը չկրցաւ իր զէնքը պարպել:

— Լաւագոյն է որ երթամ Ալի պէյը կանչեմ, կակազեց միւսը աւելի իր մորթը ազատելու՝ քան թէ իր ընկերոջ օգնելու մտադրութեամբ:

— Չըլլայ որ դռները բանալ փորձես, գոչեց միւսը խեղդուկ ձայնով մը:

Արդարեւ Հազգը պէյ այնքան զօրաւոր կերպով կը սեղմէր իր հակառակորդը, որ դժուարաւ չունչ կ՛առնէր:

Վերջապէս ոտքի ճարտար հարուածով մը դետին տապալեց միրալայն եւ յեղափոխականը սկսաւ կռուփներ տեղալ անոր քիթին բերնին: Նոյն միջոցին փաշան սենեակին անկիւնը գացած՝ ռեվոլվէրը կը փնտռէր: Հազգը պէյ իր զոհը թողուց եւ անոր վրայ խոյացաւ, ձեռքին տակ ինկող առաջին աթոռը առնելով եւ հետզհետէ երեք չորս հարուած իջեցուց անով փաշայի գլխին: Աթոռը կտոր կտոր եղաւ, իսկ փաշան զգայազերկ մնաց իր եղած տեղը:

Միրալային ընդունած հարուածները այնքան սաստիկ էին որ քիթէն բերնէն արիւն գալ սկսած էր: Այսուհանդերձ ինքզինքը չէր կորսնցուցած, իր եղած տեղէն դիտած էր փաշային վիճակը եւ տեսած էր որ Հազգը պէյ անոր գործը լմնցնելէ ետք՝ ծռած էր անկիւնը ռեվոլվէրը գտնելու համար...:

Անդամ մը որ զէնքը անոր ձեռքը անցնէր, ամէն բան լմնցած էր. ապահովաբար զինքը այնտեղ պիտի սպաննէր, դըռներուն բանալիները գրպանէն պիտի առնէր ու փախչէր...:

Միրալայը յուսահատական որոշում մը տուաւ: Իսկոյն իր մօտը գտնուած փոքրիկ պատուհանը դիմեց, զայն ջղաձգական շարժումով մը բացաւ եւ գրպանի բանալիները դուրս նետեց:

— Հիմա կրնայ զիս սպաննել, բայց ինքն ալ բանտարկուած կը մնայ, մտածեց չարաշուք հրճուանքով մը:

Այս ամէնը հազիւ երկու վայրկեան տեւած էր:

Յեղափոխականը տեսած էր իր ոսոխին բոլոր շարժումները եւ անոր դիտաւորութիւնը հասկցած: Այսուհանդերձ պաղարիւնութեամբ շարունակեց հրազէնը փընտռել, միշտ իր ակնարկը սեւեռած պահելով միրալային վրայ, եւ երբ ռեվոլվէրը առաւ, ամենայն հանդարտութեամբ մօտեցաւ անոր:

— Հիմա դերերը փոխուած են, ըսաւ քիչ մը առաջ դուք ինծի կը սպառնայիք ռեվոլվէրով, հիմա կարգը ինծի եկաւ:

— Կը խոստովանիմ որ ձեզի դէմ պէտք եղած միջոցները չկրցայ ձեռք առնել եւ իմ ուժիս վրայ չափազանց վստահութիւն դրի, պատասխանեց Ապտիւլ Համիտի գործակատարը, բայց սա եւս ըսեմ որ եթէ այս վայրկեանիս իմ կեանքս ձեր ձեռքն է, ձեր կեանքն ալ ձեզի չի պատկանիր...:

— Իմ կեանքս ես արդէն շատոնց իմ հայրենիքիս նուիրած եմ:

Երկու ոսոխները փայլակնալից ակնարկ մը փոխանակեցին իրարու: Յայտնի էր որ վճռական բան մը տեղի պիտի ունենար այդ երկու մարդոց միջեւ, որոնք իրենց կեանքէն յուսահատած կը թուէին:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(20 – Շար.)

ժան արարքով պատճառ դառնալ հազար որբերու ճաշազրկումին :

Աչքերս յաճախ կ'ուղղէի Գօգոյին աչքերուն, բայց անիկա, անհոգ, անտարբեր, կանգնած էր եւ դէմքին վրայ որեւէ մտահոգութեան նշոյլ չէր երեւար, կարծես ինք չէր այս դժխեմ կացութեան հեղինակը :

Հերթապահ ուսուցիչը երկրորդեց, երրորդեց իր յայտարարութիւնը քիչ մը աւելի խիստ, աւելի սպառնական :

Լռութիւնը համատարած էր, ոչ ոք տեղէն կ շարժէր : «Լաւ եթէ այդպէս է, մեղքը ձեր վիզը», ըսաւ ուսուցիչը ու երբ կը պատրաստուէր բեմէն վար իջնելու, յանկարծ, Գօգոն, դուրս ելաւ շարքերէն ու ցցուեցաւ իր դիմացը, «.. Ես, պարոն, ես գողցայ հաւերը ... — յարեց անհոգ շեշտով մը :

— Դո՞ւն ...

— Այո, ես ինքս, կարմիր Գօգոն ...

Ուսուցիչ, տնօրէն, ամբողջ պաշտօնէութեան եւ ներկայ բազմութեան աչքերը գամուեցան Գօգոյին վրայ զարմացական հայեացքներով :

— Դո՞ւն գողցար հաւերը, — ըսաւ — տնօրէնը, — եւ ի՞նչպէս երեք հատը մէկէն :

— Նախ ճշդեմ, չգողցայ, «անաֆոռ» ըրի, եւ յետոյ կուշտ մը հաւու միս ուտելու համար մէկ հատը չէր բաւեր — յարեց Գօգոն նոյն սառնասրտութեամբ :

Ես, կանգնած տեղս, գոյնս նետած կը դողայի, եւ անձկանօք այս բոլորին ելքին կը սպասէի :

Զարմանքս բազմապատկուեցաւ երբ ընկերներէս Արտաւազդն ալ շարքերէն դուրս ելաւ եւ Գօգոյին քովիկը կանգնեցաւ : Անոր հետեւեցան միւսներն ալ : Մնացի ես մինակս դողահար, վախկոտ, քրտնած :

Ոչ, ուրիշ ճար չկար, վատը, վախկոտը ես պիտի չըլլայի ... Անոնք ինչ, ես ալ ան, — մտածեցի, — ու տարտամ քայլերով շարքերը ճեղքելով ընկերներուս միացայ :

Մեզ առաջնորդեցին տնօրէնին գրասենեակը, մնացեալները գոհունակ սրտով բռնեցին ճաշասրահին ճամբան :

Ուղիղ երեք ժամ հոգեշահ քարոզներ լսեցինք տնօրէնէն, անոր շուրջը հաւաքուած պաշտօնեաներէն : Յաջորդ երեք չորս օրերը մենք դարձեալ զրկուեցանք մեր ցերեկի ճաշերէն : Հինգերորդ օրը, մեր մասին պէտք եղած վճիռը խմբագրուած՝ որբանոցին պատերը զարդարուած էին անոնցմով : «Ապերախտ եւ անպէտք արարածներ» պէտք էր հեռանայինք որբանոցէն անյապաղ, անվերադարձ » :

Քանի մը օր ետք, օրը, ժամը ճշդուած էր «Տուռնաւով» մեզ Աթէնք պիտի փոխադրեն ... այնտեղի մայթերուն յանձնելու համար մեզ :

Իմ համակրելի ուսուցիչներէս Պ. Վահան Գույումճեանի եւ Գրուզեանի միջամտութեանց շնորհիւ ես ետ մնացի այդ կարաւանէն, թէեւ սրտանց դժգոհ էի այս կարգադրութենէն : Ես իմ սիրելի ընկերներէս բաժնուելու բնաւ մտադիր չէի :

Անոնք գացին, ես մնացի, մինակ, տըրտում, անմխիթար : Մեր բաժանումը երկար չտեւեց սակայն : Ամիս մը երկու ամիս ետք, իմ այլ «մեղքերուս համար զիս ալ ճամբու դրին .... «որբանոցը ձեզի պէս անառակ անհաւատներու համար չէ» ... ըսաւ տնօրէնը բամբ ձայնով մը :

Գացի Աթէնք, գտայ անառակ ընկերներս : Ֆիքս, տախտակէ սենեակի մը մէջ չորսով միասին տուն - տեղ եղած էին : Գօգոն, կամ կարմիր Գօգոն դարձեալ վարիչ զեկավարն էր, արդէն գործ գտած տանելի վիճակ մը ստեղծած էին իրենց համար : « Եկար ծօ, բարի եկար, — յարեց Գօգոն երբ զիս նշմարեց իր պարագայի չէմին առջեւ, — եկուր, Կաղանդի օրով քեզի գողութիւնով հաւ կերցուցի, հիմա փառաւոր «լոքանդա»ի մը մէջ արձակ համարձակ պիտի ուտենք հաւը :

Այժմ, տասնեակ, տասնեակ տարիներ ետք, գիտեմ ուր է Պետրոսը, գիտեմ ուր է Միհրանը, բայց, ո՞ւր մնաց Արտաւազդը, այլ մանաւանդ Կարմիր Գօգոն ...

ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

ԴԱՏ ՄԸ ԱՆԳԼԻՈՅ ՄԷՋ

Մահապատիժի ջնջման շրջանին, թէեւ շատ մը զազրելի ոճիրներ գործածուեցան, բայց, մահապատիժը վերահաստատելու համար կազմակերպուած շարժում գոյութիւն չունի Անգլիոյ մէջ :

Երբեմն առաջարկներ ու բողոքներ կը լսուին թէեւ, բայց, թէ պաշտօնական պետութիւնը եւ թէ հանրային կարծիքի մեծամասնութիւնը, շատ ճիշդ կը գտնեն մահապատիժի ջնջումը :

Ամէնէն գարշելի ոճիրներէն մէկուն դատավարութիւնը տեղի ունեցաւ վերջերըս Ապերտինի Գերագոյն Ատեանին առջեւ :

Ոճիրը գործած էին 34 տարու Սէյլա Քարվին եւ իր 22 տարու մօրուսաւոր սիրահարը՝ Պրայիան Թեվենթալ :

Կանխամտածուած ոճիրին զոհը Քարվինի ամուսինն էր :

Երկու ոճրագործներն ալ դատապարտուեցան ցկեանս բանտարկութեան :

Անգլիական դատողութեամբ ո՞րն է գարշելի ոճիրը :

Ատիկա կ'երեւի այն հարցէն, զոր քննեց Ապերտինի երդուեալներու ատեանը— ինը այր մարդիկ ու վեց կիներ :

Անցեալ Մայիս 15ին, Ուէսթ Քերնպէկէն անհետացաւ սկովտացի հողագործ Մաքսուէլ Ռոպըրթ Քարվի, որ Սկովտիական Ազգային կուսակցութեան ականաւոր անդամներէն էր :

Օգոստոսին գտնուեցաւ դիակը՝ նեխած վիճակի մէջ :

Քիչ վերջ, ձերբակալուեցան կինը եւ անոր սիրահարը, որ ամուսինին բարեկամն էր :

Դատարանին մէջ, Սէյլա պնդեց՝ թէ ամուսինը զարտուղի թիփ մըն էր, թէ մերկապաշտութեան կը հետեւէր, թէ գրգռիչ դեղեր կը գործածէր :

Սպանեալէն երեք զաւակներու մայր եղած ըլլալով հանդերձ, ուզեց դատարանը համոզել թէ Մաքսուէլ իրեն կը պարտադրէր անընդունելի սիրային յարաբերութիւններ ունենալ :

Սակայն, դատարանը, մէկ քուէի բացառութեամբ, այն կարծիքը յայտնեց՝ թէ Սէյլա կը ստէր եւ սառնասրտութեամբ հրէշային ոճիր մը գործած էր :

— Նոր Լէյտի Մաքպէթի մը դերը խաղացիք, ըսաւ դատարանի նախագահը : Եւ թերեւս ձեզի գերագոյն պատիժը տրուէր, եթէ օրէնսդրութիւնը բարեփոխուած չըլլար :

Ուրիշ դատաւոր մը ըսաւ .

— Այս դատարանին մէջ սիրային անբարոյականութեան մասին ըսուած շատ բաներ լսեցինք, բայց, մեր դատարանը բարոյականի դատարան չէ : Մարդասպանութեան գարշելի հարց մը դատող դատարան է : Եթէ դատուող նոր Լէյտի Մաքպէթը իր ամուսինի սիրային վերաբերումին մասին զանգատ ունէր, պէտք է անկէ բաժնուէր եւ ոչ թէ սիրահարի մը հետ ապրէր եւ անոր հետ ամուսինին բընաջնջումը ծրագրէր ու բնաջնջումը գործադրէր :

Դատարանին առջեւէն տողանցեց աներեւակայելիօրէն զզուելի բազմութիւն մը :

Սէյլայի սիրահարին քոյրը՝ տիկին Կերթրուտ Պըրս, իբր վկայ ներկայանալով պնդեց՝ թէ սպանեալը իր սիրուհին ըրած ու բազմապիսի նուաստացումներու ենթարկած էր զինք :

Ունկնդիր հասարակութիւնը դատարանին մէջ խայտառակեց զայն :

Քարվիները ամուսնացած էին 13 տարի առաջ, երբ զոհը 24 տարեկան էր : Ունեցած էին երեք զաւակներ, — երկու աղջիկ եւ մէկ մանչ եւ երջանիկ կ'ապրէին, ինչպէս յայտարարեցին դրացիները, ազգականներն ու բարեկամները :

Քարվիի բարեկամը, Պրայիան Թեվենթալ, անոնց տունը մտաւ, սիրային յարաբերութիւններով կապուեցաւ մինչեւ այն ատեն հանդարտ կեցող Սէյլայի հետ եւ ատեն մը ետք, երկու սիրահարները ծրագրեցին ոճիրը :

Թեվենթալ գարշելի եղաւ այն աստիճան, որ զայրացուց ոչ միայն դատաւորները, այլ նաեւ ունկնդիրները :

Ըսաւ.

— Կ'ուզէր ինծի ստիպել որ միասեռական յարաբերութիւններ ունենամ հետը : Կ'ուզէր զիս ենթարկել իր կամքին եւ ատոր համար ինք դիւրութիւններ կուտար որ սիրային յարաբերութիւններ հաստատեմ Սէյլայի հետ : Ինծի իր կինը կուտար՝ որպէսզի ինք ալ՝ զիս իրը ընէր : Իր այս անտանելի վարմունքի մթնոլորտին մէջ տեղի ունեցաւ ոճիրը :

Ասիկա կարճ պատմումն է զազրելի ոճիրի մը, որ դատուեցաւ Ապերտինի դատարանին կողմէ : Եթէ գոյութիւն չունենար սեռային մութ շրջանակը, — որ հաւանաբար մեծ մասամբ բեմադրուած էր պաշտպան փաստաբաններուն կողմէ — պիտի ըլլար իպսէնեան եռանկիւնի սովորական պարագայ մը՝ որ կը յանդի ոճիրի :

Թարգմ. Ա. Օ.

ՀԱՅԵՐ Ի ՊԱՏՈՒԻ

Բրիտանական կառավարութիւնը, եօթը Ֆրանսացիներու կարգին պարգեւատրած է Պ. Հայկ Թորգոմեանը, պատերազմի ատեն իր մատուցած ծառայութիւններուն համար, Փարիզի բրիտանական դեսպանատան մէջ, Դեկտեմբեր 16-ին : Պ. Հ. Թորգոմեան հինգ տարի եղած է Զօր. տը Կոլի Ֆրանսական ազատ Ուժերուն մէջ, իբրեւ սպայ : Այս առթիւ պարգեւատրուած է նաեւ Զօր. տը Կոլի կողմէ : Որդեգիր Երուսաղէմի հանգուցեալ պատրիարք Գուշակեան Եպիսկ.ի, իր նախնական կրթութիւնը ստացած է Գահիրէ, ապա անցած՝ Ֆրանսա :

×

Վերտէօնի հանրային աշխատանքներու ծանօթ ձեռնարկող՝ Հայկ Քրըքճեան, վերջերս արժանացած է Արժանիքի Ազգ. Կարգի Սպայի տիտղոսի : Տարիներու իր հանրօգուտ ձեռնարկներուն համար, Պ. Քրըքճեան արդէն ստացած էր Պատուոյ Լեգէոնի ասպետի աստիճան, ակադեմական փալմերու խաչ, Ֆիզիքական կրթութեան ոսկեայ պատուոյ մետալ եւ Ընկերային Արժանիքի ասպետի խաչ :

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

Հայ Մշակոյթի Տան նորակազմ յանձնախումբի (Յառաջ՝ Շաբաթ 28 Դեկտ.) անդամներէն է նաեւ Պ. Գրիգոր Փափազեան :

ԻՄԱՍՏՈՒՆ ԽՕՍՔԵՐ

Կը սիրեմ յանդգնութիւնը ամէն անոնց՝ որոնք կրնան ամէն ինչ կորսնցնել անոր (յանդգնութեան) պատճառով : Ու կը սիրեմ նաեւ չափաւորութիւնը ամէն անոնց՝ որոնք ոչինչ ունին շահելիք անկէ :

ԺԱՆ ՌՈՍԹԱՆ

×

Մասնագէտը մէկն է, որ չափէն աւելի բան գիտէ շատ քիչ բաներու մասին :

ՕՍՔԸՐ ՈՒԱՅԼՏ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (377)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

Գ. ՄԱՍ

ՄԱՐԻԻՍ

—*—

ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԻՐՔ

Մարիուս զգաց ինչ որ երկիրը կը զգայ թերեւս երբ երկաթով կը բացուի ցորենի հատը ընդունելու համար, երկիրը նախ վէրքը կը զգայ միայն, ետքէն կը զգայ բողբոջին սարսուռը եւ պտուղին ուրախութիւնը :

Մարիուսի վրայ տխրութիւն եկաւ : Հազիւ թէ հաւատքի մը տէր եղած էր եւ ահա պիտի պարտաւորուէր ուրեմն ուրանալ այդ հաւատքը :

Ինքնին բացասական պատասխան տըւաւ : Ըսաւ իւրովի թէ չէր ուզեր տարակուսիլ, այլ իր կամքին հակառակ սկսաւ տարակուսիլ :

Անտանելի վիճակ մըն է երկու կրօնքի մէջ գտնուիլը, որուն մէկը տակաւին թողուած չէ եւ միւսն ալ ընդունուած չէ, արդ աղօտ լոյսը միայն ջղջիկային հոգիներու հաճելի է :

Մարիուս կորովաբիբ աչք մըն էր. եւ ճշմարիտ լոյսը կ'ուզէր :

Տարակոյսի կիսալոյսերը կը տանջէին անոր աչքը : Թէեւ կը փափաքէր մնալ ուր որ էր անկէ չհեռանալ, անդիմադրելի կերպով սակայն բռնադատուած էր շարունակելու, յառաջանալու, քննելու, խորհելու, աւելի հեռու երթալու :

Այս բռնադատումը մինչեւ ո՞ւր պիտի տանէր զինքը. այնքան քայլեր առած եւ հօր մօտեցած ըլլալէն ետք հիմա կը վախնար առնել այնպիսի քայլեր, որոնք կըրնային զինքը հեռացնել անկէ :

Մարիուսի անձկութիւնը եւս առաւել եւս կը շատնար բոլոր այն խորհրդածութիւններով, որոնք կուգային կը գրաւէին իր միտքը :

Դարուվեր մը կը ծրագրուէր անոր բոլորտիքը : Մարիուս համամիտ չէր ոչ իր եւ ոչ իր բարեկամներուն հետ. մէկուն առջեւ յանդուգն, միւսներուն առջեւ ալ յետադէմ կը համարուէր :

Զգաց թէ կրկնապէս հեռացած կը գըտնուի, հեռու ծերերէն, հեռու նաեւ երիտասարդներէն : Քաֆէ Միւզէն երթալէ դադրեցաւ :

Իր խղճի այս շփոթ վիճակին մէջ Մարիուս գրեթէ ալ չէր մտածեր կեանքին քանի մը իրական կողմերուն :

Սակայն կեանքի իրականութիւնները չեն ուզեր մոռցուիլ :

Յանկարծ եկան դրդեցին Մարիուսը եւ իրենց ներկայութիւնը յայտնեցին անոր :

Առաւօտ մը պանդոկապետը Մարիուսի սենեակը մտաւ եւ ըսաւ անոր.

— Պ. Քուրֆէյրաք քեզի համար երաշխաւոր եղաւ :

— Այո :

— Բայց ինծի ստակ պէտք է :

— Ըսէք Քուրֆէյրաքին որ գայ եւ խօսի հետս, ըսաւ Մարիուս :

Որբ Քուրֆէյրաք եկաւ, պանդոկապետը սենեակէն մեկնեցաւ :

Մարիուս պատմեց Քուրֆէյրաքին ինչ որ տակաւին խորհած չէր անոր ըսել, թէ աշխարհի մէջ գրեթէ անոք եւ անազգական էր ինք :

— Ի՞նչ պիտի ըլլաս, հարցուց Քուրֆէյրաք :

— Չեմ գիտեր, պատասխանեց Մարիուս :

— Ի՞նչ պիտի ընես :

— Ես ալ չեմ գիտեր :

— Ստակ ունի՞ս :

— Տասնեւհինգ ֆրանք :

— Կ'ուզե՞ս որ փոխ տամ քեզի :

— Ամենեւին :

— Զգեստ ունի՞ս :

— Ահա ունեցածս :

— Դրամի վերածելու զարդեր ունի՞ս :

— Ժամացոյց մը :

— Արծա՞թ :

— Ոսկի, ահաւասիկ :

— Հանդերձավաճառ մը կը ճանչնամ, որ կ'առնէ թիկնոցդ եւ բատատդ :

— Լաւ :

— Ալ մէկ տաբատ, մէկ բաճկոն, մէկ գլխարկ եւ մէկ թիկնոց պիտի ունենաս :

— Աղէկ ըսիր, մոռցեր էի, ըսաւ Մարիուս :

Պանդոկապետը հաշիւը բերաւ, զոր հարկ եղաւ անմիջապէս վճարել : Այս հաշիւը եօթանասուն ֆրանք էր :

— Տասը ֆրանք կը մնայ ինձ, ըսաւ Մարիուս :

— Գէշ չէ, ըսաւ Քուրֆէյրաք, մինչեւ անգլերէն սորվիլդ հինգ ֆրանքը կ'ուտես, հինգ ֆրանք ալ մինչեւ դերմաներէն սորվիլդ : Ասով շատ շուտ լեզու մը, կամ յամրապէս թալեր մը կուլ տուած պիտի ըլլաս :

Սակայն մօրաքոյր Ժիլնորման որ տխուր պարագաներու մէջ բաւական բարի անձ մըն էր բնապէս, վերջապէս կըրցած էր իմանալ Մարիուսի ո՛ւր բնակիլը :

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

ՊՐԶԱՆՍՈՆ.— Պ. Մուշեղ Եղնիկեան, զաւակները եւ թոռները, եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները ցաւով կը ծանուցա – նեն իրենց կնոջ, մօր, մեծ մօր եւ աղգա – կանին՝

ՏԻԿԻՆ ՄՈՒՇԵՂ ԵԶՆԻԿԵԱՆԻ
(Ծնեալ Հռիփսիմէ Եկէնեան)

մահը, որ պատահեցաւ Դեկտ. 21ին, 65 տարեկանին :

Յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ Դեկտ. 23ին Պրզանսոն – Քէնժէի եկեղե – ցին :

Ընտանիքը չնորհակալութիւն կը յայտ – նէ բոլոր անոնց որոնք, անձամբ կամ դր – բաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց կորուստին առթիւ :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Ուղղինկթընէն Տէր եւ Տիկ. Շաւարչու – նի 10ական տոլար կը նուիրեն Նարդու – նիի Փոնտին եւ «Յառաջ»ի, Շ. Նարդու – նիի եւ Թիլսայր Մխաքեանի յիշատակին :

×

Տիկին Ա. Գեւոնեան 15ական Ֆր. կը նուիրէ Նարդունիի Փոնտին եւ «Յառաջ»– ին Զուարթ Ճանկէօզեանի մահուան առ – թիւ :

×

Լա Կառէնէն Տէր եւ Տիկին Եղնիկեան յիսուն Ֆր. կը նուիրեն փոխան ծաղիկի, հանգուցեալ Հռիփսիմէ Եղնիկեանի եւ կարապետ Մելքոնեանի տխուր մահուան առթիւ Մոնմորանսի, ծերանոցին, նոյն առթիւ Տէր եւ Տիկին Գափուճեան յիսուն Ֆր. կը նուիրեն Թէհլիրեան սրահին :

(Տառնալ «Յառաջ»էն) :

ՆՈՒԷՐ

Պ. Յակոբ Խաչատուրեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի կատարուած հանգանակութեան դումարը՝ 120 Ֆրանք հանգուցեալին ազգականները կը նուիրեն քսան Ֆրանքը «Յառաջ»ի խմբագրութեան եւ հարիւր Ֆր. Հանդստեան Տան: (Տառնալ «Յառաջ»էն) :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ
ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

Մշակ. Տան յանձնախումբը կը փնտռէ ամուսնացած զոյգ մը՝ պիւֆէի սպասար – կութեան եւ Տան մաքրութեան գործը տանձնելու համար :

Բնակութեան յարմարութիւններ :

Դիմել ամէն օր, ժամը 15էն 19·30, Մշակոյթի Տան գրասենեակը :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Որբերու Օգն. Մարմինը չնորհակալու – թեամբ ստացած է Պ. Զաւէն Մեսրոպեա – նէ (Քանատա) հարիւր Ֆր. Պ. Հայկ Գա – կէնէրի մահուան տարելիցին առթիւ :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ կպ. Խաչի Շրջ. վարչութեան :

Յունուար 12ին :

×

ՊՕՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ կպ. Խաչի Պօմո – նի մասնաճիւղին : Յունուար 5ին :

Ս. Սահակ – Մեսրոպ սրահին մէջ : Բարձր հովանաւորութեամբ թեմիս ա – ռաջնորդ՝

ԱՐՏԱԻԱԶԴ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹՌԵԱՆԻ

Մասնակցութեամբ Պօմոնի եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհուրդի :

Գեղարուեստական բաժին, պատրաս – տուած ղպրոցին ուսուցիչ Հայր Գեղամի կողմէ, մասնակցութեամբ աշակերտու – թեան :

Ձոխ սեղան, նուէրներ փոբիկներուն:

×

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Կպ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղը «Մա – նուկներու Օր»ը կը տօնէ Տօնածառ – հանդէսով, Յունուար 5ին կիրակի կէս – օրէ ետք ժամը 3ին, քաղաքապետարանի չքեղ սրահին մէջ: Գեղարուեստական բա – ժին ղպրոցի աշակերտներու կողմէ : խմբերգ, արտասանութիւն, մեներգ, պար եւ տրամախօսութիւն :

×

ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ 19ԻՆ

ԾՆՈՒՆԴ
ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

Կիրակի, (5 Յունուար), Ճրագալոյց Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի :

Առաւօտուն Ս. պատարագ չի մա – տուցուիր : Միայն առաւօտեան ժամերը – դութիւն եւ խոստովանութիւն տեղի կ'ու – նենայ ժամը 9·30ին: Ճրագալոյցի երե – կոյեան ժամերգութիւնը եւ Ընթերցուած– ները կը սկսին ժամը 3·30ին: Ընթերց – ուածները պիտի կարդան Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի սանուհիները :

Ճրագալոյցի Ս. պատարագը կը սկսի ժամը 5ին: կը պատարագէ Գիւտ Ծ. Վրդ. Նագգաշեան :

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Տօն Ծննդեան եւ Աստ – ուածայայտնութեան Տեառն Մերոյ Յի – սուսի Քրիստոսի : Ժամերգութիւն՝ ժամը 8ին: Հանդիսաւոր պատարագ ժամը 10 – ին: կը պատարագէ եւ կը քարոզէ

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

կաթողիկոսական պատուիրակ Եւրոպայի Հայոց :

Պատարագի աւարտին կը կատարուի Զրօրհնէքի արարողութիւն :

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, Յիշատակ Մեռելոց :

Ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի, որու աւարտին կը կատարուի հոգեհան – դիստ վասն համօրէն ննջեցելոց :

×

ԹԱՄԱՆԱԿԱՑՈՑՑ
ԼԻՈՆ, Ս. ՅԱԿՈԲ

ՇԱԲԱԹ, 4 Յունուար, Երեկոյեան ժա – մերգութիւն ժամը 15·30ին: Ճրագալոյց, Ընթերցուածք ժամը 16ին: Ս. պատարագ, ժամկը 16·30ին:

ԿԻՐԱԿԻ, առաւօտեան ժամերգութիւն, ժամը 8ին, Տօն Ծննդեան եւ Ս. պատա – րագ ժամը 10ին, Աստուածայայտնութեան կարգ Զրօրհնեաց ժամը 12ին:

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, առաւօտեան ժամերը – դութիւն ժամը 9ին, Մեռելոց Ս. պատա – րագ ժամը 10ին, հոգեհանդիստ 11ին:

×

ՍԷՆԹ – ԷԹԻԷՆ

ԿԻՐԱԿԻ, առաւօտ Ս. պատարագ, երե – կոյեան ժամերգութիւն եւ «Ճրագալոյց», նաեւ պատարագ :

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Ծնունդի հանդիսաւոր պատարագ, յիշատակ Մեռելոց եւ դկնի «Զրօրհնէքի արարողութիւն» Խաչի կնքա – հարութիւն փափաքողները, բարեհաճին նախապէս իմացնել վարչութեան :

×

ՇԱԻԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Շաբաթ 4 Յունուար, Ճրագալոյց, ժա – մը 15·30ին, Կիրակի 5 Ս. Ծննդեան պաշ – տամունք եւ Ս. պատարագ ժամը 8·30ին: Յաւարտ Ս. պատարագի, Զրօրհնէնքի արարողութիւն :

×

ՎԱԼԱՆՍ.— Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

ՇԱԲԱԹ.— Սկիզբ ժամերգութեան ժա – մը 18ին:

ԿԻՐԱԿԻ.— Տօն Ծննդեան եւ Մկրտու – թեան Յիսուսի եւ Քրիստոսի, առաւօ – եան ժամերգութիւն ժամը 8·30ին,, պա – տարագ 10ին, պատարագէն ետք Զրօրհ – նէքի արարողութիւնը պիտի երգէ եկե – ղեցւոյս Դպրաց Դասը (Կոմիտասեան), ղեկավարութեամբ Հայազատ Օհանեանի:

×

ՎԻԵՆ.— ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ

Հայկ. Ծնունդի առթիւ, այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, կը կատարուի հայ – կական ծէսով Ս. պատարագ Սէն Ժօզէֆ մատրան մէջ :

Նոյն օրը, կէսօրէ ետք ժամը 3ին, կազմակերպուած է ընտանեկան խնջոյք մը Օհանջանեան սրահը :

Հայաբոյր մթնոլորտ, հայկական խո – րոված, ճոխ պիւֆէ, ուրախ եւ համեմի չրջանակ : Մուտքը ազատ է

×

Ս. ԹԱԴԷՈՍ ԵԿԵՂԵՑԻ

(Քանք. Ֆերիէ – Սէնթ – Անթուան)

Սէնթ Անթուանի Հայոց Ս. Թադէոս Ա – կեղեցւոյ Թաղական խորհուրդը կը ծա – նուցանէ թէ Ճրագալոյցի եւ Ս. Ծը – ննդեան եւ Աստուածայայտնութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի ատեն – բուն առթիւ հանդիսաւոր պատարագ պի – տի մատուցուի, նոր հոգեւոր հովիւ՝

վաչէ վարդ. Իգնատիոսեանի կողմէ :

ՇԱԲԱԹ.— Ճրագալոյց Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի : Երեկոյեան ժամը 4·30ին, Ընթերցուածք 5·30, պատարագ 6ին :

ԿԻՐԱԿԻ.— Տօն Ծննդեան եւ Մկրտու – թեան, Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստո – սի, առաւօտեան ժամը 8, պատարագ 10, քարոզ եւ պատգամ 11, պատարագէն ետք Զրօրհնէք կը կատարուի 12ին :

×

ՊՈՒՎ. ՕՏՏՈՑԻ Ս. ՅԱԿՈԲ

Ճրագալոյց, Շաբաթ 4 Յունուար, ժա – մը 18ին:

Ծնունդ, կիրակի, 5 Յունուար, ժա – մերգութիւն ժամը 8·30ին, Ս. պատարագ 10ին, քարոզ 11·30ին:

Զրօրհնէք կնքահայրութեամբ 11·30ին: Մեռելոց, երկուշաբթի ժամը 9–11 : Գերեզմանօրհնէք, Օ Քանէ ժամը 11 – 13, Սէն Լուի ժամը 14–16 :

×

ՊՕՄՈՆ, Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Շաբաթ.— Ճրագալոյց Ս. Ծննդեան, սկիզբ ժամերգութեան ժամը 16: Պատա – րագ՝ 17·50 :

Կիրակի, Ծնունդ, սկիզբ ժամերգու – թեան՝ ժամը 8·30, պատարագ՝ 10, քա – րոզ՝ 11·15: Յիշատակ Մկրտութեան եւ Զրօրհնէք՝ ժամը 11·50: կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝ Առաջն. Արտաւազդ Եպս.:

Երկուշաբթի, Յիշատակ Մեռելոց, սկիզբ ժամերգութեան՝ ժամը 8·30, պա – տարագ 10, հոգեհանդիստ՝ ընդհանուր եւ Պօմոնի ննջեցեալներուն՝ մասնաւորապէս կարապետ Զամպազճեանի եւ Արմենուհի Հազարեանի՝ 11·40 :

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼ, ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ

ԿԻՐԱԿԻ, Ճրագալոյց Ս. Ծննդեան, ժա – մերգութիւն ժամը 16, պատարագ 17 :

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Տօն Ս. Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան, ժամերգու – թիւն ժամը 9, պատարագ 10·30, Զրօրհ – նէք 12 :

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ
10 bis, rue Thouin - PARIS 5e

Կիրակի, 12 Յունուար, Հանդիսաւո – րութիւն, Յայտնութեան եւ Մկրտու – թեան: Հայրապետական Ճայնաւոր պա – տարագ ժամը 10·30ին:

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ ԱՎԻՆԵՈՆԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, Ծննդեան տօնին առիթով Ավինեոնի Փարուսա տէ Քարմի մէջ պիտի մատուցուի եպիսկոպոսական հանդիսաւոր պատարագ, երգուած Պուլվար Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ երգչախումբին կող – մէ, ժամը 15·30ին :

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Հարաւա – յին Ֆրանսայի Հայոց Առաջնորդ՝

ԱՐՏԱԻԱԶԴ ԵՊՍ. ԹՐԹՌԵԱՆ

Պատարագի վերջաւորութեան տեղի պիտի ունենայ Զրօրհնէք :

Հ. Յ. Դ.

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմի – տէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս Ուրբաթ ժամը 20·30ին, նախկին հաւաքատեղին: կարեւոր օրա – կարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւ – նը պարտաւորիչ է :

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. «Եօթնեղ – բայրեան» ենթահամիւթէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Կրընոպլի, Լանսէյի եւ Րը – նաժի բոլոր ընկերները, այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, դպրոցին սրահը :

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԱԿԱՆ ՔԱՐԹԵՐ

Նոր տարուան, Ս. Ծնունդի եւ այլ տօներու առթիւ Սիփան – Կոմիտաս երգ – չախումբը հրապարակ հանած է չնորհա – ւորական քառթեր, մեծ երաժշտին՝ կո – միտաս Վարդապետի, ծննդեան հարիւ – րամեակի առթիւ (1869 – 1969):

Կողքի նկարն է մեծ նկարիչ Գարզուի:

Անոնք որ կը փափաքին ունենալ այս քառթերը, չնորհաւորելու համար տօնա – կան օրերը իրենց հայ թէ օտար բարե – կամներուն, ազգականներուն, կրնան դի – մել հետեւեալ հասցէներուն :

Երգչախումբի անդամներուն,
17 Բիւ Պէօ
Հրանդ–Սմմուէլ գրատուն :
51, Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

La Section
des Jeunes de l'U.G.A.B.

INVITE TOUS LES JEUNES A LA SOIRÉE DANSANTE Q'ELLE ORGANISE

à l'occasion du

NOEL ARMENIEN

LE VENDREDI 3 JANVIER 1969

A la Maison des Centraux, 8, Rue Jean Goujon, Paris, de 20 h. 30 à 24 h.

BUFFET GRATUIT — JEUX, CADEAUX et SURPRISES

ENTRÉE 15 F. et 10 F. pour les membres

Rens. : Union Générale de Bienfaisance Arménienne, 11 *Square Alboni, Paris*

Tél. : TRO. 03-18

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

"AU FIL DES SONGES"

Վօկ ընկերութեան նոր երգապնակը, թիւ 714

ԱՐԱ ՊԱՐԹԵԻԵԱՆԻ

Լարային նուագախումբի հեղինակութիւններուն

1. Variations sur chants populaires, Լուսնակն ածուշ, Շողեր ջան, 2. Կարօտի երգ, 3. Հովը, 4. Իրիկնամուտ, 5. Գիշերային թիթեռնիկներ, 6. Պօ – էմա, 7. Մայր Արաքսի, 8. Մանոցի երգը, (Նոր դաշնաւորում):

CONCERT COLONNE ի նուագախումբին կատարմամբ,

որուն կը մասնակցին
Maximilien Roques (1er *violon de l'orchestre l'O. R. T. F.*)
Jacques Castagner (*flûte*), *Michel Marchesini* (*violoncelle*) *et Raphaël Beaufort* (*piano, de l'Opéra*)

33 tours — Prix 30 francs

Ստանալու համար դիմել հեղինակին
14, Rue Petit, Paris — Tél. : BOT. 99-22

Գաւառներու համար առաքում contre remboursement

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 90 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 50 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 105 Ֆ. Հատը 0,50

ՇԱԲԱԹ 4 ՅՈՒՆՈՒԱՐ
SAMEDI 4 JANVIER 1969

LE NUMÉRO 0,50 F.

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11404 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 45e ANNÉE — No 11.404

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԵԾԵՐԸ ԱՍՊԱՐԷԶ Կ'ԻՋՆԵՆ

Որքան շատցան խաղաղութեան ամա-վերջի պատգամները, կոնդակներն ու ճառերը, այնքան աւելցան նոր աշխարհամարտի մը վտանգները :

Տասնեւիններորդ դարու սկիզբէն մինչեւ քսաներորդի առաջին տասնամեակը Պալքանեան թերակղզին էր կռուախնձորը մեծ պետութեանց միջեւ եւ Արեւելեան Խնդիրը դարձած էր Եւրոպայի ներդաշնակութեան պահպանման չափանիշը :

Բոլոր պատերազմները կը ծագէին Պալքաններէն :

Կացութիւնը փոխուած է այժմ : Պալքանները ժամանակաւորապէս խաղացած են եւ գոնէ անմիջական վտանգ չեն ներկայացներ այսօրուան համար :

Մերձաւոր Արեւելքն է, որ փոխարինած է այժմ Պալքանները քսան տարիէ ի վեր :

Քսան դարու ցրուածութենէն ետք Իսրայէլի ստեղծումը իբրեւ անկախ պետութիւն՝ խախտած է հաւասարակշռութիւնը, այլ խօսքով ներդաշնակութիւնը աշխարհի այդ զդայուն մասին մէջ :

Սիոնական շարժումը, որուն հակառակ էին հրէական բազմաթիւ կազմակերպութիւններ առաջին օրերէն իսկ, այսօր մեծ ծաւալ է դտած եւ աշխարհացրիւ հրէութեան մեծագոյն մասին համակրանքն ու նիւթական օժանդակութիւնը կը վայելէ :

Նորաստեղծ երկիրը պատմական եւ աշխարհագրական տեսակէտով կը համապատասխանէ հին Հրէաստանի թագաւորութեան սահմաններուն, սակայն ամէն կողմէ պաշարուած է Արաբներով, որոնք չեն հանդուրժեր Իսրայէլի գոյութեան :

Սկիզբէն եւեթ ինքնապաշտպանութիւնը գլխաւոր մտահոգութիւնը դարձաւ Հրեաներուն, որոնք աշխարհի ամէն կողմերէն փութացին Իսրայէլ, երկիրը շէնցընելու համար :

Արաբական պետութեանց քաղաքականութիւնն ալ օգնեց հրէական ներգաղթին : Օրինակ, 1948էն առաջ 120 հազար Հրեաներ կ'ապրէին Իրաքի մէջ : Այսօր 2500ի իջած է թիւը : Մնացեալները երկրէն հեռացած են եւ մեծ մասամբ Իսրայէլ հաստատուած :

Նոյնը՝ միւս երկիրներուն համար — Եգիպտոս, Ալժերիա, Թունուզ, Մարոք, Եմէն, եւայլն :

Արաբական ովկէանոսին մէջ կլանուելու վախն է, որ տասը տարին անգամ մը ռազմադաշտ կը նետէ Հրեաները :

Երրեակ յաղթանակներէն շփացած, ու արաբական հաւանական փոխ-վրէժի մը հեռանկարէն սարսափած, Իսրայէլ 1967 Յունիսէն ի վեր ամէն առիթ կ'օգտագործէ ահուսարսափի մթնոլորտ մը ստեղծելու համար հարեւան երկիրներու մէջ :

Իշխանութեան գլուխն անցած են թունդ ազգայնականներ, որոնք սահմաններու ընդարձակման համար խիստ պահանջկոտ են դարձած ու կը մերժեն որեւէ զիջում ընել :

Պաղեստինցի ֆէտայիները, զրկուած իրենց հայրենի բոյներէն, եղեռնափորձերով կը յայտնեն իրենց ազատատենչ ձգտումները :

Գրաւման բանակն ու կառավարութիւնը ջղայնութեան նշաններ ցոյց կուտան՝ ամենափոքր եղեռնափորձին տասնապատիկ աւելի փոխադարձելով :

Ջղայնութեան նշան էր Պէյրութի օդակայնին վրայ կատարուած յարձակումը, որ ՄԱԿի Ապահովութեան Խորհուրդին կողմէ միաձայնութեամբ դատապարտուեցաւ :

Մ. Նահանգներն ու Խ. Միութիւնը, որ առ հասարակ ամէն կարեւոր խնդիրներու շուրջ տարակարծիք են, Իսրայէլը դատապարտելու համար միացեալ ճակատ կազմեցին :

Անոնք միացեալ ճակատ են կազմած, կ'ըսուի, նաեւ երկուստեք ընդունելի պայմաններով հաշտութիւն կնքելու համար Արաբներու եւ Հրեաներու միջեւ :

Առանց մեծերու օրհնութեան, փոքրերը անկարող են լեզու գտնելու : Փորձը ցոյց տուաւ, որ կողմերը հաստատ կը մնան իրենց տեսակէտներուն վրայ :

Զօր. տը Կոլ Ամանորի իր պատգամին մէջ մէկ նախադասութեամբ պարզեց Ֆրանսայի տեսակէտը, — պարպել բռնագրաւուած հողերը, ապահովել նաւարկութեան ազատութիւնը եւբարւոք լուծում մը գտնել գաղթականներու խնդրին :

Այս իմաստով էր 1967 Նոյեմբեր 22ին ՄԱԿի Ապահովութեան Խորհուրդին քուէարկած բանաձեւը, որ կ'երաշխաւորէր նաեւ Իսրայէլի հողային անձեռնմխելիութիւնն ու քաղաքական անկախութիւնը :

Ու քանի որ պատերազմիկ կողմերը չեն կրնար համաձայնութեան լեզու մը գտնել, մեծերը կ'ուզեն ասպարէզ իջնել :

Այս տեսակէտէն յատկանշական է Ֆրանսայի արտաքին նախարար Միշէլ Տըպրէի թելադրութիւնը, — չորս մեծերու խորհրդաժողով մը գումարել՝ արաբեւիսրայելեան վէճը լուծելու համար :

Պէյրութի օդակայանին յարձակումն ու վերջին դէպքերը աւելի քան երբեք ստիպողական կը դարձնեն հաշտարար լուծում մը, խուսափելու համար նոր բախումէ մը, որուն հեռանկարը կ'ուրուագծուի հորիզոնին վրայ :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԹՆՈԼՈՐՏԸ ՄԻՇՏ ԼԱՐՈՒԱԾ Է

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱՄԷՆ ԿՈՂՄ

Մեծերը իրար անցած են միջին ճամբայ մը գտնելու համար Միջին Արեւելքի տագնապին : Ամէն կողմ ջանք չեն խնայեր որպէսզի դիւանագիտութիւնը յաղթէ :

Փարիզի մէջ նախագահ տը Կոլ երկար տեսակցութիւն մը ունեցած է Փարիզի խորհրդային դեսպան՝ Վալերիան Զօրինի հետ : Էլիզէէն դուրս ելած ատեն, դեսպանը հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրած է. — « Զօր. տը Կոլ խնդրած էր որ Էլիզէ դամ, Միջին Արեւելքի մասին խօսելու համար ինծի, որովհետեւ ստացած էր այն գիրը զոր խորհրդային կառավարութիւնը իրեն զրկած էր վերջերս, այդ մասին : Այդ գիրը հիմնական հարցեր կը շօշափէր եւ միջոցներու կ'անդրադառնար կարգադրելու համար Միջին Արեւելքի տագնապը, նկատի ունենալով նաեւ չորս մեծ պետութեանց խորհրդակցութիւնը : Ինչպէս կը հետեւի Զօր. տը Կոլի հետ ունեցած խօսակցութենէս, կրնամ ըսել ձեզի, որ համաձայնութեան բազմաթիւ կէտեր կան Ֆրանսական եւ խորհրդային կառավարութիւններուն միջեւ, Միջին Արեւելքի տագնապին մասին » : Քանի մը ժամ առաջ, դեսպանը տեսակցութիւն մը տուած էր Ռատիօ-Լիւքսանպուրկի եւ իր զոհունակութիւնը յայտնած Խորհ. Միութեան եւ Ֆրանսայի դիրքերու մերձեցումէն : Գլխաւորաբար շեշտած է որ վերջին շաբաթներու դէպքերը հաստատած են Ֆրանքեւխորհրդային գործակցութեան տարողութիւնը : «Կը խորհիմ կ'ըսէ Զօրին, որ լաւ հիմ մը կայ մեր երկու երկիրներուն համար հաւաքական նախաձեռնութիւններու, խաղաղ լուծումի մը ի շահ » : Խորհրդային դեսպանը աւելին ալ կը տեսնէ. — «Խորհ. Միութիւնը եւ Ֆրանսա կրնան, ըստ ինծի, օգտակար օժանդակութիւն մը բերել, Վիէթնամի պատերազմին կարգադրութեան համար » :

Ընդհանուր ձեւով Արաբները դժգոհ չեն դիւանագիտական այս իրարանցումէն, բայց Իսրայէլ վերապահ կը մնայ : Թէլ Ավիվի համար, Միջին Արեւելքի տագնապին մէկ լուծում կայ՝ արաբ եւ իսրայելցի պէտք է իրարու հետ խօսին նախ, յետոյ կարելի է աւելի լայն շրջանակի մը մէջ, վաւերացնել ինչ որ իրենք իրենց մէջ կարգադրած կ'ըլլան :

Մինչ այդ սակայն միջադէպերը իրարու կը յաջորդեն Լիբանանի եւ Իսրայէլի սահմանին վրայեւ իսրայելեան օդուժն ալ անխնայ կը ռմբակոծէ Յորդանանի ահաբեկչական նկատուած կայանները : Ամմանի համաձայն, իսրայելեան Միրաժ օդանաւերը նափալմ կը գործածեն :

×

Պէյրութի մէջ մեծ մտահոգութիւն կը տիրէ եւ վախ կայ որ Իսրայէլ զինուորական գործողութեան մը ձեռնարկէ Լիբանանի եւ Յորդանանի դէմ : Լիբանանցիք ալ շատ «տաք» չեն չորսերու ժողովի մը Ֆրանսական առաջարկին նկատմամբ : Նման առաջարկ մը, ըստ Պէյրութի կը փաստէ որ «Եառինկ առաքելութիւնը » ձախողած է :

Լիբանան դժգոհ է նաեւ որ արտասահմանեան կարգ մը թերթեր չեն վարանած Լիբանանը քաղաքացիական պատերազմի մը վտանգին տակ տեսնելու : Արդարեւ ներկայիս ոչ մէկ ծանր մթնոլորտ կայ քրիստոնեայ եւ մահմետական համայնքներուն միջեւ :

Իսրայէլի Արտաքին նախարարը՝ Ապպա Էպան յայտարարած է թէ «Եթէ ահաբեկիչները չըլլան, որոնց նպատակն է արգելք հանդիսանալ որեւէ համաձայնութեան, մթնոլորտը բոլորովին տարբեր կ'ըլլայ » :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԼԺԵՐԻԱ եւ Խորհ. Միութիւն եռապատկած են առեւտրական իրենց փոխանակութիւնները, որոնք 55 միլիոն տոլարէն (1968ին) 145 միլիոն տոլարի կ'անցնին :

ՍԼՈՎԱՔ համայնքը, առաջին անգամ ըլլալով իր պատմութեան մէջ, իր կառավարութիւնը ունի : Այս կառավարութիւնը կազմուած է 15 հոգիէ : Նոյն թիւով հատ մըն ալ պիտի կազմուի Չեխերուն համար : Կոսիգին շնորհաւորական հեռագիր զրկած է դաշնակցային կառավարութեան վարչապետ՝ Չերնիքի :

ՓԱՐԻԶԻ մէջ, Միշէլ Տըպրէ եւ Վլատիմիր Կիրիլին բացումը կատարեցին Ֆրանքեւխորհրդային յանձնախումբին աշխատանքներուն : Այս մեծ յանձնախումբին նպատակն է կազմակերպել եւ զարգացնել առեւտրական փոխանակութիւնները եւ թեքնիք ու գիտական գործակցութիւնը Ֆրանսայի եւ Խորհ. Միութեան միջեւ : Կիրիլին, փոխ-վարչապետ խորհրդային կառավարութեան ընդունուեցաւ Տըպրէի կողմէ, որ իր բարի գալուստի խօսքին մէջ, շեշտեց. — «Ոչ մէկ տնտեսական զարգացում կարելի է եթէ ճիգ չթափուի այն ձգտումներուն դէմ, որոնք աշխարհի մէջ, ծանրակշիռ բնոյթ կուտան տարակարծութեանց եւ ամէն վայրկեան կը սպառնան համաշխարհային պատերազմի վերածել տեղական խնդիր մը» : Իր պատասխանին մէջ, Կիրիլին յիշեց տը Կոլի այցելութիւնը Խորհ. Միութիւն եւ Կոսիգինի այցելութիւնը՝ Ֆրանսա, որոնք ծառայած են ամրապնդելու երկու երկիրներու գործակցութիւնը :

ՕԼԻՄՓԻՔ ԷՌՈՒԷԶԻ (Օնասիսի պատկանող) մէկ օդանաւը որ 102 ճամբորդով Կրետէէն Աթէնք կ'երթար պարտաւորուեցաւ Գահիրէ երթալ, երիտասարդի մը զէնքով սպառնալիքին պատճառառով : Ճամբորդները Աթէնք կը փոխադրուէին Պօյինկով մը : Ըստ Աթէնքի անհաւասարակշիռ երիտասարդի մը գործն է :

ՀՌՈՄԷՆ կը հաղորդեն թէ «մերժողներ» յարձակած են Վիառեճճիոյի մէկ ճաշարանին վրայ, ուր Ամանոր կը տօնուէր, բողոքելու համար այդ «քաղքենի սովորութեան » դէմ : Արդիւնքը այն է որ 17 տարեկան երիտասարդ մը ծանրօրէն վիրաւորուած է, ճաշարանապետն ալ սրտի տագնապով՝ պառկած : Յայտնի չէ թէ ո՞վ զէնք պարպած է : Ոստիկանութիւնը կը վստահեցնէ որ ինք չէ :

ՆԻԺԵՐԻՈՅ մէջ ըմբոստական շարժումներ տեղի ունեցած են : 11 մեռեալ կայ եւ 2500 հոգի ձերբակալուած է : Ժողովուրդը կը շարունակէ բողոքել ծանր տուրքերուն դէմ :

ՓԱՐԻԶԻ ամերիկեան պատուիրակութեան կողմէ՝ Վէնս սեղանի վեց տարբեր ձեւեր առաջարկած է Վիէթնամի խօսակցութեանց համար, հիւսիսային Վիէթնամի պատուիրակութեան :

ԱՄԱՆՈՐԻ տօներուն առթիւ, Ֆրանսայի ճամբաներուն վրայ 49 հոգի մեռած է, կառքի արկածէ :

ԿԻՊՐՈՍԻ ՄԷՋ

ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ ՊԻՏԻ ԿԱՏԱՐՈՒԻ

ՆԻԿՈՍԻԱ. Նոր Տարւոյ առթիւ, Կիպրոսի նախագահ Մակարիոս Արքեպիսկոպոս հետեւեալ յայտարարութիւնները ըրաւ. — Թուրք եւ յոյն համայնքներու միջեւ, վեց ամիսէ ի վեր բանակցութիւններ տեղի կ'ունենան, հակառակ ասոր Կիպրոսի վէճը լուծուած չէ տակաւին : Բնաւ պիտի չընդունինք Կղզին բաժան բաժան ընելու եւ կամ դաշնակցային կառավարութիւն մը կազմելու առաջարկը : Չեմ խորհիր թէ Կիպրոսի վէճը կարգադրուի 1969ի վերջամասէն առաջ : Միայն թէ ամառը խորհրդարանական նոր ընտրութիւն պիտի կատարենք, 1959էն ի վեր երեսփոխանական ընտրութիւնները չեն նորոգուած :

Մակարիոս չուզեց ճշդել այդ ընտրութիւններուն վերջնական թուականը : Տարակոյսով արտայայտուեցաւ նաեւ Թուրքեւյոյն տեսակցութեանց մասին, որոնք պիտի վերսկսին մօտերս, եւ պիտի շարունակուին մինչեւ երեսփոխանական ժողովին փակման շրջանը : Մակարիոս այս առթիւ քաղաքական կուսակցութիւնները հրաւիրեց որ կազմակերպուին : Ներկայիս Կիպրոսի մէջ լոկ ձախակողմեան կուսակցութիւնն է որ կը գործէ, միւս քաղաքական խմբակցութիւնները իբրը կուսակցութիւն կազմակերպուած չեն տակաւին :

Թուրքիոյ Արտաքին նախարարութեան բանբերը, Օգթայ Իշճէն, այս առթիւ յայտարարեց թէ եթէ Կիպրոսի յունական իշխանութիւնը 1969ի ամրան երեսփոխանական նոր ընտրութեանց ձեռնարկէ, թուրք համայնքն ալ իր կարգին ընտրութիւն պիտի կատարէ, իր համայնքային եւ վարչական տարրերով :

ՀԱՅ ՆՈՐ ՔՆԱՐԵՐԳՈՒԹԵԱՆ ՀԻՄՆԱԴԻՐՆ ՈՒ ԱՌԱՋԻՆ ԴԱՍԱԿԱՆԸ

Մկրտիչ Պէշիկթաշլեանը մեր բանաստեղծներից առաջին վաղամեռիկն է, այն էլ «բանաստեղծական հիւանդութիւնից»՝ թոքախտից (Պ. Դուրեանից, Մ. Մեծարենցից, Վ. Տէրեանից առաջ):

Բայց միայն դրանո՞վ է նա առաջինը:

Մենք (արդէն քանի՛ տասնամեակ) հայ նոր քնարերգութեան հիմնադիր ենք համարում Յովհ. Յովհաննիսեանին՝ նկատի առնելով, երեւի, արեւելահայ բանաստեղծութիւնը: Հիմա, վերջապէս, Հայութեան երկու հատուածն էլ եկել են այլեւս այն դիտակցութեան, որ ունենք մէկ եւ միասնական գրականութիւն՝ Հայոց գրականութիւն, առանց «արեւելա..» եւ «արեւմտա...» երկփեղկումի: Ըստ այսմ Մ. Պէշիկթաշլեանն է այն առաջին բանաստեղծը, որով սկսւում է Հայոց նոր քնարերգութիւնը:

Կեանքում դժբախտ բոլորովին՝ նա մեր ամենաերջանիկ բանաստեղծներից մէկն է և սակաւաթիւներից մէկը, որովհետեւ իր մահից հարիւր տարի անց՝ այսօր էլ շատ աւելի թարմ է, քան շատ – շատերը նրանցից, ովքեր նրա թոռը կամ ծոռն են ըստ տարիքի: Նա վաղ մեռաւ, բայց վաղ մեռնելով՝ հետը տարաւ վաղանցիկութեան այն արատը, որ ոխերիմն է արուեստագէտների: Ո՛ւր էր թէ իւրաքանչիւր բանաստեղծը յիսուն բանաստեղծութիւնից գէթ մէկը մնար յիսուն տարի յետոյ: Մ. Պէշիկթաշլեանը էն երջանիկն է, որի հրատարակած յիսուն բանաստեղծութիւնից առնուազն տասը ունեն այսօրուայ թարմութիւն ու հնչականութիւն՝ իր մահից հարիւր տարի անց: Դժուարն էլ հէնց այդ հարիւր տարին է, յետագայ հարիւրամեակները, իբրեւ օրէնք, ոչ թէ ներողամիտ, այլ պարզապէս անկարող են լինում շարունակելու ջնջումի իրենց պարտականութիւնը:

Կան բանաստեղծներ (անունները չըտանք), որոնց մէկ կամ մի քանի ոտանաւորը եթէ փրկուել է ժամանակի երախից, ապա դա էլ... երաժշտութեան օգնութեամբ, երգի հետ մնացել են նաեւ բառերը:

Երգւում է (եւ գնալով աւելի կ՚երգուի) նաեւ Մ. Պէշիկթաշլեանը: Բայց այս անգամ ոչ թէ երգն է փրկում բանաստեղծութիւնը, այլ ընդհակառակն: Որքան էլ սիրուած եւ սիրելու արժանի են «Եղբայր եմք մեք»ի կամ «Գարուն»ի եղանակները, սակայն անհամեմատ զօրեղ, թարմ, արդիաշունչ են դրանց խօսքերը՝ իրենց ոչ միայն խորունկ զաղափարայնութեամբ եւ կերտումի կատարելութեամբ, այլեւ իրենց բառային երաժշտականութեամբ:

Ի դէպ՝ Մ. Պէշիկթաշլեանը միայն բանաստեղծ չէր, այլեւ երաժիշտ – երգահան: Հայ նոր երաժշտութեան պատմագիրը իր շարադրանքի սկզբում պարտադրաբար պիտի տայ նաեւ նրա անունը:

Մ. Պէշիկթաշլեանը նաեւ թատերագիր էր (հետն էլ դերասան ու բեմադրիչ): Այստեղ էլ նա փաստօրէն առաջինն է՝ հիմնադիրը հայ նոր թատրոնի:

Նա նաեւ տաղանդաւոր մանկավարժ էր եւ կորովի հասարակական գործիչ, հրաշակաւոր «Համազգեաց»ի եւ «Բարեգործական»ի ոգին: Ընդհանրապէս նա մի համակ ոգի էր մարմնաւորուած զանազան բնագաւառներում: Եւ պէտք չէ հաւատալ, որ նա մեռաւ թոքախտից: Աւելի ճիշդ կը լինի կարծել, թէ նա մտովին արնաքամուեց Զէյթունի հերոսամարտում՝ նախապէս գրելով իր իսկ անմոռաց դամբանականը, որ է «Թաղումն Քաջորդւոյն». եւ մենք լիիրաւ ենք այսօր՝ իրենը իրեն վերադարձնելով ասել.

Վասն հայրենեաց մեռար, դուն շա՛տ ապրեցար ...

Եւ իսկապէս էլ, ապրում է նա այսօր իր անթերի եւ անթառամ բանաստեղծութիւնների այն շողափնջով, որի կիզակէտն է մեր հոգին: Նրա լաւագոյն բանաստեղծութիւնների բազմաթիւ տողեր ստացել են ոչ միայն առածի ուժ, այլեւ կոչի զօրութիւն («Դեռ շատ հեռու է արշալոյս», «Ո՛հ, ոչ, գնա՛... դայ արշալոյս», «Կ՚ուզեմ վառօդ եւ գնդակներ», «Նոքա հառաչք են Հայրենեաց, նոքա չերթան որդէս ի բաց», «Թրքաց մայրեր թող լան, ու դուն ուրախ լուրեր տար ի Զէյթուն», «Ընդ աստեղօք ինչ կայ սիրուն, քան զանձկալի Եղբայր անուն» եւն:

Լինելով իր ժամանակի շունչը՝ նա այսօր շնչում է նաեւ մեր ժամանակի շնչով, որովհետեւ վեր էր իր ժամանակի անցողականից: Գնալով հարիւր տարի առաջ՝ նա մնում է նաեւ այսօր, որովհետեւ դիտէր գնայունի եւ մնայունի այն գաղտնիքը, որ Աստուած իր սակաւաթիւ ընտրեալների ականջին է շշնջում միայն: Նա ոչ ճոռոմաբան էր, ինչպէս իր արեւմտահայ ժամանակակիցը, ոչ էլ պարզունակ, ինչպէս իր արեւելահայ ժամանակակիցը: Նա ունէր այն երկու բաժին թթուածինն ու մէկ բաժին ջրածինը, որոնց միացութիւնից՝ բնութիւնն ստեղծում է մի կենարար հեղուկ, որ բնութեան մէջ կոչւում է պարզապէս ջուր, իսկ հէքեաթներում՝ անմահական ջուր: Հէքեաթներում, մէկ էլ բանաստեղծութեան մէջ:

Նա չունի կիկլոպեան որձաքարէ շինուածքներ: Նա վարպետն է սրբատաշ տուֆի, որով կառուցել է ոչ միայն տաճար, այլեւ ամրոց: Եւ չի խոնարհուել այդ տաճարը, եւ չի փլատակուել այդ ամրոցը:

Այսպէս եւ այսպիսով է, որ նա, լինելով մեր առաջին նոր քնարերգուն՝ մնում է նաեւ մեր առաջին նոր դասականը:

Այսպէս եւ այսպիսով է, որ նա՝ կեանքում սիրոյ մէջ դժբախտ, սիրուել, սիրւում եւ գնալով աւելի սիրելի է դառնալու բոլորեցուն:

Սիրելի է դառնալու ...

Հիմա ի՞նչպէս չվերյիշես իր «Թաղումն Քաջորդւոյն» բանաստեղծութեան վերջին անմոռաց երկտողը.

Ոչ այլ շքեղ արձանագիր,
Ոչ տապան.
Զինքը մենակ թողուցինք իւր փառքին հետ:

Իր մասին է ասուած, ճիշդ ու ճիշդ իր մասին: Ի՞նչպէս ամօթով չխոստովանենք, որ մենք իսկապէս էլ երկար ժամանակ «զինքը մինակ թողուցինք իւր փառքին հետ»: Իր ծննդեան 140 եւ մահուան 100ամեակի առթիւ ո՞վ ում ասի, որ Մ. Պէշիկթաշլեանին իր փառքի հետ մենակ թողնելը հաւասարազօր է ազգային դանձանակի յափշտակութեան:

Նա չէ, մենք ունենք կարիքն իր փառքի:

Նրան չէ, մեզ է պէտք իր «շքեղ արձանագիրը», որ նախ եւ առաջ «Երկերի լիակատար ժողովածու» է, ապա դպրոցական դասագրքերի համապատասխան բաժին, ապա դպրոցի կամ փողոցի անուն, ապա... այն համատարած դիտակցութիւնը, որ Մ. Պէշիկթաշլեանն է հայ նոր քնարերգութեան սկզբնաւորողն ու առաջին դասականը:

ՊԱՐՈՅՐ ՍԵՒԱԿ

ՀԱՅ ՄԱՐՄՆԱԿՐԹԱԿԱՆ ՇԱՐԺՄԱՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ՆՊԱՍՏՈՂ ՌԱՀՎԻՐԱՆԵՐ ԵՒ ՅԱՌԱՋԱՊԱՀՆԵՐ

Յ. Թ. ՀԻՆԴԼԵԱՆ ԱՐԱՄ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Այս երկու անունները կը զետեղենք նոյն գլուխին տակ, որովհետեւ երկուքն ալ նմանութեան որոշ գիծեր ունին, իբրեւ դաստիարակ ուսուցիչ, մանկավարժ ու կրթական հաստատութեանց տնօրէն:

Անդրադառնալով նախ Հինդլեանի անձին, զայն ներկայացնելու համար, հոս մէջ կը բերենք Յ. Ճ. Սիրունիի գրչէն ելած՝ Ռումանիոյ «Արի»ի 1935 Ապրիլի թիւին խմբագրականը որ լաւագոյն կերպով կուտայ անոր դիմագիծը:

×

«Պոլսոյ Հայերը պատշաճ մեծարանքով տօնեցին վերջերս վաստակաւոր դաստիարակի մը գործին քսանըհինգամեակը:

«Արդարեւ անցեալ տարի (1934) լրացաւ 25րդ տարին Պոլսոյ նոր դպրոցին, զոր Սահմանադրութենէն քիչ յետոյ Գալուստ Մալաթեանի հետ հիմնեց հայ անխոնջ դաստիարակը՝ Յովհ. Հինդլեան եւ զոր տասնեակ տարիներէ ի վեր մինակը կը շարունակէ վարել ան, տոկուն ու անվկանտ, հակառակ տարիներու բեռան որ կը կքին իր ուսերուն:

«Հ. Մ. Ը. Մ.ը չէր կրնար անտարբեր մնալ այս տօնին առթիւ: Սովորական կրթական մշակի մը տօնը չէր ան որպէսզի աննշմար անցնէր ան: Հայ ժողովուրդը, յանձին անոր՝ կրթական պարզ վաստակաւոր մը չէ որ կը մեծարէր, այլ բարոյական ուղեցոյցը սերունդներուն՝ որոնք թրծուեցան անոր շունչին տակ, Նոր Դպրոցի հիմնարկութենէն տասնեակ տարիներ առաջ, ու վերջին քառորդ դարուն Նոր Դպրոցի իսկ ծոցին մէջ:

«Բարոյական ռահվիրայ մըն է արդարեւ զոր կը մեծարենք յանձին Հինդլեանի ու դաստիարակ մը որ ոչ միայն մանկավարժութեան նորագոյն խօսքը բերաւ հայ ծթռած մտայնութեան մէջ, այլ զայն կիրարկեց ալ, հոգիներու կրթիչ մը՝ որ իր դուրդուրանքին առարկայ դարձուց մանուկը, անոր մտքին մէջ ծանօթութիւններ մթելերէ աւելի անոր հոգին թրծելու համար:

«Բայց ինչ որ այս տօնին առթիւ բացառապէս կ՚ոգեւորէ Հ. Մ. Ը. Մ.ը, անոր ստանձնած առաքելութիւնն է յանուն մարմնակրթական շարժման, որուն առաջին ախոյեաններէն մէկը եղաւ, ջատագովելով մարմնի խնամքը՝ հոգիի խնամքին հաւասար, մկաններու ճիգ՝ մտքի ճիգերուն հաւասար, ու այդ՝ շրջանի մը երբ մարմնակրթութիւնը այնքան խոցելի էր մեր մէջ, ու կը կարծուէր թէ սերունդ կը հասնի եթէ ծանօթութիւններ եւ թիւեր թխենք տղոց ուղեղին մէջ:

Յովհ. Հինդլեան մարմնի խնամքը քարոզելով ըմբշութիւն չէր որ կը ջատագովեր սակայն, այլ մարմնակրթութիւնը կ՚ուզէր սպաս դնել բարոյական դաստիարակութեան, զօրաւոր մկաններու եւ ջիղերու մէջ գտնելով զօրաւոր նկարագիր մը, ու առողջ մարմնի մէջ՝ առողջ միտք ու հոգի:

«Հինդլեան մեր շարժման կապուած է տարբեր կերպով մըն ալ: Ան եղաւ սկաուտութեան նախակարապետը մեր մէջ: Եթէ ուրիշներ պիտի գային յետոյ մեր մէջ կիրարկելու Պէտըն Բաուլի սկզբունքները, Հիդլեանն էր որ առաջին անգամ անոնց տեւական քարոզիչը եղաւ, ու հարթեց ճամբան, ամբողջ քառորդ դար մը իր աջակցութիւնը բերելով շարժումին ծաւալման:

Սկաուտական շարժման մեր մէջ տարածման մէջ, իր տեսաբանի դերէն ալ

ՍԱԼԻՀԱ ՀԱՆԸՄ

ԿԱՄ

ԲԱՆԱԿԸ ԲՌՆԱԻՈՐԻՆ ԴԷՄ

ՎԷՊ ՕՍՄ. ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

Միրալայը, որուն դէմքը արիւնլուայ վիճակի մէջ էր, խոյացաւ յանկարծ իր հակառակորդին վրայ, առանց ժամանակ տալու անոր որ իր հրաղէնը գործածէ: Գիրկընդխառն կռիւը վերսկսաւ. այս անգամ աւելի ծայրայեղ սաստկութեամբ մը:

Հագգը պէյ, ապահովաբար, չէր սպասեր այսպիսի յարձակողական շարժումի մը եւ յանկարծակիի եկաւ: Զէնքը չկրցաւ գործածել եւ այդ զէնքին շուրջն էր որ դարձաւ ամբողջ պայքարը: Անիկա պիտի վճռէր յաղթութիւնը:

Կատաղի, անլուր, մոլեգին պայքար մը վերսկսաւ երկուքին միջեւ: Հագգը պէյ դարձեալ յաջողեցաւ իր հակառակորդը յաղթահարել, զայն զգետնել եւ շնչապառ թողուլ տախտակամածին վրայ. յետոյ տեսնելով որ գիրուկ փաշան իր նուաղեալ վիճակէն ելլելով՝ կենդանութեան նշաններ ցոյց կուտար, դէպի անոր վրայ խուժեց: Միրալայը իր ոսոխին վայրկենական հեռացումէն օգտուելով՝ գերագոյն ճիգ մը ըրաւ, կրցաւ ոտքի ելլել, սեղանին մօտենալ եւ անոր վրայ դրուած կազի լամբարը առնել ու զայն գետին նետել: Սենեակը մթութեան մէջ թաղուեցաւ: Լամբարը ջախջախուած ու մէջի կազը գորգին վրայ թափած էր: Պալատական միրալայը գրպանէն լուցկիի տուփ մը հանեց, հատ մը վառեց եւ գորգին մօտեցնելով՝ գետին թափած կազը բռնկեցուց...:

Սենեակը չարաշուք լոյսով մը լուսաւորուեցաւ: Բոցերն արդէն կը տարածուէին ամէն կողմ եւ վարագոյրներէն մին բռնկած էր: Հագգը պէյ ոստում մը ըրաւ դէպի սենեակին դուռը եւ ուսովը զօրաւոր հարուած մը տուաւ, զայն խորտակելու համար, սակայն դուռը դիմադրեց:

Դիւային ժպիտ մը գծագրուեցաւ միրալային արիւնոտ դէմքին վրայ:

— Ամէնքս միասին պիտի այրինք, մըրմըռաց:

Հագգը պէյ, որ միշտ ռեվոլվէրը ձեռքը բռնած էր, մօտեցաւ իր ոսոխին եւ փողը անոր քունքին մօտեցնելով՝ հրազէնը պարպեց, առանց խօսք մը արտասանելու: Ապտիւլ Համիտի գործակատարը գետին տապալեցաւ: Յեղափոխականը, յետոյ զէնքը դարձուց դէպի իր ճակտին եւ երկրորդ անգամ պարպեց ու ինքն ալ ինկաւ միրալային քովը...:

ԳԼՈՒԽ Գ.

ՊԱՌԱԻԻՆ ՏԵՂ ՄԱՆԿՈՒՀԻ ՄԸ

Ի՞նչ էր այդ խորհրդաւոր թուղթը, որ այսպէս երեք անձերու մահուան եւ ապարանքի մը այրելուն պատճառ կ՚ըլլար: Ահա կնճռոտ ու տաղնապայոյզ հարցում մը, որ կը տանջէր կասկածոտ Սուլթանին միտքը, օրերէ ի վեր:

Ժամանակէ մը ի վեր Ապտիւլ Համիտ համեմատաբար իր անդորրութիւնը գտած էր: Եըլտըզի պոմպային դէպքը արդէն մոռցուած էր, մանաւանդ անոր ամբողջ դաղտնիքը յայտնուած էր, պելժիացի Պ. Ժոռիսի ձերբակալումովը եւ ըրած խոստովանութիւններով: Անկէ ետքը ալ հայ յեղափոխականները կենդանութեան նշան ցոյց տուած չէին Պոլսոյ մէջ: Թրքական ծածուկ քոմիթէն ալ, որ քանի մը տարի առաջ այնքան սարսափներու մատնած էր բռնաւորը, յուսահատած ու անգործութեան դատապարտուած կը թուէր մայրաքաղաքին մէջ:

Իրաւ է որ Ապտիւլ Համիտ գիտէր թէ այժմ քոմիտէն ծածկաբար կ՚աշխատէր բանակը իրեն դէմ հանելու եւ ատոր համար իր գործունէութեան ասպարէզը ուրիշ տեղ փոխադրած էր, բայց այդ բանը իրեն համար մեծ կարեւորութիւն չունէր: Անմիջապէս վտանգը հեռացած էր իր գլխէն, իր անձին դէմ նորանոր դաւադրութիւններ չէին սարքուեր, պոմպայի ու տինամիթի մղձաւանջը անհետացած էր գրեթէ:

Գալով Բումելիի բանակին ըմբոստական շարժումներուն, անոնք տակաւին շատ աննշան ու կղզիացած դէպքեր էին եւ չէին կրնար բնաւ իր անձնական ապահովութիւնը վրդովել:

Ապտիւլ Համիտ եթէ կը կասկածէր իր բանակի սպաներէն ոմանց հաւատարմութենէն, միւս կողմէ կատարելապէս վըստահ էր իր զինուորներուն վրայ:

Այսուհանդերձ, ամիսէ մը ի վեր այնքան շատ տեղեկագիրներ կը հասնէին կասկածելի սպաներու մասին, որ բռնաւորը, իր ըմբռնած կերպով, ընդհանուր մաքրագործումի մը պէտք կը զգար եւ ատոր համար յատուկ յանձնախումբ մը կազմած էր Եըլտըզի մէջ, որուն գործունէութիւնը խիստ ծածուկ կը պահուէր: Ապտիւլ Համիտի նպատակն էր մանրակրկիտ քննութենէ մը ետք, Բումէլիի զօրաբանակներուն ամբողջ կասկածելի սպաներուն ցանկը պատրաստել եւ միեւնոյն օրը զանոնք ձերբակալելով Պոլիս բերել տալ եւ յետոյ անոնց արժանի պատիժը տնօրինել:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(21 – Շար.)

աւելի առաջ դնաց, այդ վարդապետու – թիւնը զործնական ձեւի վերածելով, իր խակ վարժարանին տղոց վրայ, որոնցմէ կազմեց 1913ին, Շաւարշ Քրիսեանի զոր– ծակցութեամբ, առաջին հայ սկաուտա – կան խումբը :

« Քաղաքական, կուսակցական կեանքէ հեռու, օրուան կիրքերէն ու վէճերէն հե– ռու, Յովհ. Հինդլեան ամփոփուած մնաց միշտ դաստիարակի դերին մէջ. պատուեց ան հայ վարժապետի ասպարէզը ու հը – պարտ մնաց անոր :

« Անոնք որ Թրծուեցան իր չունչին տակ, ու անոնք որ հաղորդուեցան իր քարոզած նշանաբաններով, աշխարհի որ կողմն ալ ըլլան, չեն կրնար իրենց մէ – ծարանքի բաժինը չխտանել իրեն ընծայ – ուած յարգանքի ցոյցին » :

Ներկայ յինսմեակի տարիին, պարտք կը ծանրանայ բոլոր հին ու նոր Հ. Մ. Ը. Մ.ականներուն, բոլոր մեծ ու պզտիկ սկաուտներուն իրենց երախտագիտական տուրքը տալու մեր ամէնէն հմուտ ու սի– րելի դաստիարակ ուսուցչիներէն Ց. Թ. Հինդլեանի :

×

Սխալած չենք ըլլար եթէ յայտնենք թէ Արամ Նիկողոսեան, Յովհ. Հինդլեանէն ետք, մեր ուսումնական այն վաստակա – ւոր վարիչներէն եղաւ որոնք ըմբռնեցին մարմնակրթանքին կարեւորութիւնը զպ – րոցական յարկէն ներս : Բայց, երկուքն ալ, այդ վարդապետութեան տեսաբանող– ները չեղան միայն, այլ զայն կիրարկե – ցին իրենց ամբողջ պաշտօնավարութեան ընթացքին, հասցնելով պատուական հա – յորդիներու սերունդ մը :

Արամ Նիկողոսեան ծնած է 1871 Սեպ – տեմբեր 7ին Պոլիս՝ Գում Գափու : «Մէդ – պուբեան» վարժարանի մէջ նախնական կրթութիւնը ստանալէ ետք, աւարտած է « Պէրպէրեան » երկրորդական վարժարա– նը : Երջանկայիշատակ 15 տարեկանին՝ պաշ – տօնի կոչուած է Քիւրմասթիի ազգ. վար– ժարանին զոր վարած է իբր տնօրէն : Ան– կէ անցած է, Առաւիպազար, իբր ուսուցիչ տեղւոյն ազգ. վարժարանին ու ապա Ռէ– թէոս Պէրպէրեանի հրաւէրով նշանակ – ուած երկրորդ տնօրէն համանուն վար – ժարանին : Յետագային տառնձնած Մաքքի զիւղի ազգ. վարժարանին , աւելի յետոյ Բանկալթիի Ցա – կոբ Բագրատունիի մասնաւոր վարժարա– նին տնօրէնութիւնները : Գոնուած է նոյն– պէս Սամսոն, Աղչէհիր, Առտնա : Վերա – դառնալով Պոլիս, անցած է կրկին Առա – փազար, միշտ տնօրէնութեան պաշտօնով, 1914ին հիմնած է իր անձնական վարժա– րանը Սկիւտարի մէջ, Արամեան կրթա – րան անունով : Պատերազմի այդ չորս տարուընամպալիտարիներուն զպրոցը կանգուն պահելէ ետք, ստիպուած է ի վերջոյ փա– կել զայն , նիւթական անձկութեան պատճառով :

Զինադադարին կոչուեցաւ Շիշլիի Գա – բակէօղեան որբանոցի տնօրէնութեան զոր

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

Միջնադարեան հայ ականաւոր բժշկա – պետ Մխիթար Հերացիի ծննդեան 850ամ– եակին առթիւ «Հայաստան» հրատարակ – չութիւնը լոյս ընծայած է Փրոֆ. Ա. Կծոյեանի «Մխիթար Հերացի» աշխատու– թիւնը : Հեղինակը դիտականօրէն վերլու– ծած է բժշկապետին «Զերմանց Մխիթա – րութիւն» աշխատութիւնը՝ ճշդելով անոր դերը եւ արժէքը հայ եւ միջազգային բը– ժշկապետութեան պատմութեան մէջ :

Քննութեան առնուած են «Զերմեր»ու, այսինքն սուր վարակիչ հիւանդութիւննե– րու բուժման մասին Հերացիի առաջա – դրած մեթոտները, որոնց մէկ մասը այ – սօր եւս կը համապատասխանէ ժամանա – կակից բժշկապետութեան ըմբռնումնե – րուն :

Ցատակ կերպով բնութագրելու համար Հերացիի զործունէութեան եւ դիտական ժառանգութեան արժէքը՝ դիրքին հեղի – նակը անդրադարձած է Հայաստանի ա – ռողջապահութեան եւ բժշկապետութեան զարգացման պատմութեանը : Հայաստա – նի մէջ բժշկական մշակոյթը ծագում ա – ռած է ուրարտական պետականութեան ժամանակ (9–6րդ դարեր Ք. Ա.) : Միջնա– դարու հայ բժիշկները թարգմանութիւն – ներու միջոցով ծանօթ էին յունա – հռո – մէական , հելլենական երկիրներու, բիւ– զանդական եւ պարսկական բժշկապետու – թեան :

Մխիթար Հերացի աննախընթաց բարձ – րութեան հասցուց հայ բժշկապետական միտքը : Հայ բժշկական հարուստ մտած– նագիտութեան ուսումնասիրութենէն կը պարզուի , որ ԺԲ. – ԺԴ. դարերու հայ բժիշկները , հետեւելով Հերացիի մե – թոտներուն, զարգացուցած են մեր ինք – նատիպ բժշկական դիտութիւնը :

×

Թորոս Թորամանեան, որ իրաւամբ կը նկատուի ազգային ճարտարապետութեան տեսութեան եւ պատմութեան հիմնադի – րը, իր կեանքի վերջին երեք տասնամեակ– ները անցուցած է Արեւելեան Հայաստան՝ բացառաբար զբաղելով անցեալի ճարտա– րապետական մեծահարուստ ժառանգու – թեան ուսումնասիրութեամբ : Վիմական արձանագրութիւններ հաւաքելու, ինչպէս նաեւ հայ ճարտարապետութեան յուշար – ձաններու ալբոմ պատրաստելու նպատա– կով Թորամանեան 1903ին կ'որոշէ դիտա– կան արշաւ մը կազմակերպել դէպի Անի : 1904ին Թորամանեան կը դառնայ Ն. Մառի գլխաւոր աջակիցը Անիի պեղում – ներու եւ ուսումնասիրութեան գործին մէջ : Այնուհետեւ ճարտարապետին զոր – ծունէութիւնը դուրս կուգայ Անիի սահ – մաններէն, աւելի լայն ընդգրկումներ կը կատարէ : Իր կարգ մը աշխատութիւննե– րու միջոցով կը բացայայտէ բարձր զար– գացումի հասած հայ ճարտարապետական ոճին ինքնատիպութիւնը : Բացի դիտա – կան մեծարժէք աշխատութիւններէ, Թո – րամանեան ձգած է հարուստ նամականի : Եւ ահա վերջերս Հայաստանի գիտու – թիւններու ակադեմիայի հրատարակչու – թիւնը «Նիւթեր հայ արուեստի պատմու– թեան» մատենաշարով լոյս ընծայեց դիտնականին նամականին՝ ընդարձակ հատորով մը, որ կազմած եւ յառաջաբա– նը զրած է հեղինակին աղջիկը Նապիկ Թորամանեան :

Հատորին մէջ ամփոփուած նամակները կը վերաբերին ճարտարապետին Արեւել – եան Հայաստան ապրած տարիներուն՝ 1903էն մինչեւ անոր մահը՝ 1934 :

Հաւաքածոյին մէջ տեղ չէ զտած Թո – րամանեանի մինչեւ 1903 զրած նամակա– գրութիւնը, որուն ճակատագիրը անծա – նօթ կը մնայ դեռ :

Նոր Տարուան–Աթթիի
ՅԱՌԱՋ
ՆՈՒԻՐԵՑԷՔ

ԽՕՍՈՒՆ ՍԻՐՏԻ ԳՈՅՆԵՐ...

Դեկտեմբեր 27էն մինչեւ Յունուար 21, ծանօթ նկարիչ Ժորժ Յակոբեան, Օպերի միջազգային օդակայանի յուցասրահին մէջ հանրութեան կը ներկայացնէ 24 պաստառներ եւ փունջ մը ջրանկարներ, որոնք պատկերացում մը կուտան նկարիչին վեր– ջին 25 տարուան դեղանկարչական որ – ուեստին մասին :

Առաջին ակնարկ մը ցայտուն կը դար – ձընէ այն իրողութիւնը, թէ բնութիւնը մարդուն (իմա՛ արուեստագէտը) հետ միաճուլուած է ներդաշնակ երազով մը :

Նկարիչին իւրաքանչիւր ստեղծագործ – ութիւնը մեծ ջնարհի եւ նպատակասլաց աշխատութեան արդիւնք է. անկասկած, ոչ մէկ զանք կը թափէ օրուան մտայնու– թեան հետեւելու ուղղութեամբ, այսինքն՝ ժամանակակից երեւալու, համբաւի տի – րանալու եւ, մանաւանդ, իր զործերը չու– կայ հանելու մտադրութիւն չունի : Ընդ– հակառակն, Յակոբեան միշտ կը հետեւի իր խոհուն արուեստագէտի ներքին ձայ – նին, հաւատքին :

Արուեստագէտը իր ներշնչումը կը թարգմանէ գոյներու ներդաշնակ չէշտով եւ «քոմփոզիսիոն»ի կուռ կառուցուած – քով, մեծ դժուարահաճութեամբ , բայց կեանքով լեցուն եւ իւրովի օժտուած բը– նութեան յարուցած զգացումներով :

Հասկնալի է, անշուշտ, այս պայման – ներուն տակ Յակոբեանի արտադրութիւ – նը ըլլայ քիչ : Ան, արդարեւ, իր ար – ուեստը վերածած չէ արհեստի : Անոր ա– մէն մէկ զործը կը բխի ներսէն, բնական կերպով, որովհետեւ ան չատ յաւ գիտէ, թէ արուեստը արուեստական ճիգ չի սի– րեր եւ ասոր համար է , որ իր զործերը կը կրեն իրապէս ինքնատիպ ու հարազատ արուեստագէտի մը դրոշմը :

Ներկայ միջավայրին մէջ, երբ սուտ եւ իրաւ արժէքներ կը չփոթուին անհարիր ծանուցումներու միջոցով, երբ անարժէք զործեր մեծ «յայտնութիւն» կ'արձանա – զրեն վաճառասեղաններու վրայ, ի՞նչպէս զանազանել կեղծը իրաւէն, իսկական ըս– տեղծագործիչը ճարպիկ չահագործողէն եւ ի՞նչպէս խօսիլ Յակոբեանի ճշմարիտ չնորհներու մասին :

Բաւական է, որ պահ մը կենաք անոր զործերուն առջեւ եւ ըմբռնէք անոր պաս– տառներուն վրայ դոյներով երգուած խոր խմաստութիւնը եւ անկեղծ սէրը արուես– տագէտին :

Ահա թէ ինչո՛ւ անոր ճշմարիտ ներաչ – խարհը կը զառնայ նաեւ մերը, մեզի կը փոխանցուի անոր հոգեկան յոյզը, մեզի կ'ընկերանան անոր ներշնչումներն ու ո– րոնումները եւ այս ձեւով կը հարստացը – նեն մեր հոգին :

Յակոբեանի ստեղծագործութիւնները ունին կեանք եւ յաւերժութիւն : Իր ար – ուեստը չի ծերանար :

Ն. ԹԻԼԳԵԱՆ

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

Գ. ՄԱՍ

ՄԱՐԻՒՍ

—*—

ԾՐԿՐՈՐԴ ԳԻՐՔ

Առաւօտ մը Մարիուս զպրոցէն երբ վերադարձաւ, մօրաքոյրէն եկած նամակ մը եւ վաթսուն փիսթոլ, այսինքն վեց հարիւր ֆրանք դտաւ ամէնքն ալ լուիճի էին եւ կնքուած տուփի մը մէջ զրուած :

Մարիուս եա զրկեց երեսուն լուիճին յարզալիր նամակով մը, որու մէջ կ'ը – սէր թէ ապրելու միջոցներ ունէր, եւ ալ կրնար իր ամէն պէտքերը հոգալ : Նոյն միջոցին Մարիուսի երեք ֆրանքը մնա – ցած էր :

Մօրաքոյրը եղելութիւնը չիմացուց, վախնալով որ ալ աւելի չզայրանայ : Մա– նաւանդ որ մեծ հօրը միթէ ըսած չէ՞ր — Ամենաւին չեմ ուզեր որ այդ արիւնար – բուին խօսքը ընես իմ առջեւ :

Մարիուս չուզելով պարտք ընել՝ փորթ Սէն ժաքի պանդոկէն ելաւ :

ԳԼՈՒԽ ՀԷ.

ՄԱՐԻՈՒՍ ԶՔԱՒՈՐ

Ապրիլը տաժանելի եղաւ Մարիուսի համար :

Զգեստները եւ ժամացոյցը ուտելը բան մը չէր : Կերաւ նաեւ այն անբացատրելի բանը որ կ'անուանուի «կատաղի կով» (ֆրանսերէնի մէջ «մանժէ տը լա վաշ անրաժէ» ոճ մըն է, որու բառական թարգմանութիւնը օ կատաղի կով ուտել» եւ որու բուն նշանակութիւնն է սակայն «ամէն տեսակ զրկումներու են – թարկուիլ») :

Այս սոսկալի բանին բացատրութիւնն է օրեր առանց հացի, կրակարան առանց կրակի, չաթթներ՝ առանց զործի, ա – պագայ՝ առանց յոյսի : Թիկնոց մը որու արմուկը ծակ է, հին գլխարկ մը որ նո– րատի աղջիկներուն ծիծաղը կը չարժէ, դուռ մը զոր իրիկունը զոց կը դտնես՝ սենեակին վարձքերը վճարած չըլլալուդ համար, դռնապանին եւ խոհավաճառին անամօթութիւնը, զրացիներուն հեղնալի ծիծաղները, խոնարհումներ, արժանա – պատուութեանդ ոտնահարումը, որեւէ զործ ընդունելու հարկը, ճանձրոյթները, դառնութիւնը, վհատութիւնը :

Մարիուս սորվեցաւ թէ մարդ ինչպէս կը լափէ այս բոլոր բաները եւ թէ ինչպէս չատ անգամ միայն այս բաները կը լափէ :

Կեանքի այն միջոցին ուր մարդ հպար– տութեան պէտք ունի, վասնզի սիրոյ պէտք ունի, զղջաց Մարիուս թէ կը ծաղրուէր. վասնզի աղքատ էր : Այս հա – սակի մէջ ուր երիտասարդութիւնը կայ– սերական սիզանքով մը կ'ուտեցնէ մար– դու սիրտը, չատ անգամ Մարիուս զլու– խը ծռելով իր ծակուած կօշիկներուն նա– յեցաւ, եւ չամչցաւ թշուառութեան անի– րաւ նախատինքը եւ կսկծալի կարմրուքը :

Փորձութի՛ւն սքանչելի եւ սոսկալի, ուրկէ տկարները անուանարկութեամբ եւ հզօրները վհատութեամբ կ'ելլեն : Բո՛վ, որու մէջ ճակատագիրը մարդ մը կը նետէ ամէն անգամ որ անզգամ մը կամ կիս– աստուած մը կ'ուզէ ունենալ :

Վասնզի պզտիկ կռիւներու մէջ չատ մեծ քաջութիւններ կը զործուին :

Այնկուն եւ անծանօթ արիութիւններ կամ որոնք մութին մէջ քայլ առ քայլ կը դիմագրաւեն պէտքերու եւ խայտառա – կութեանց ագետալի յարձակումին :

Ազնիւ եւ թաքուն յաղթանակներ զոր աչք մը չի տեսներ, զոր հոչակ մը չի վարձատրեր եւ զոր փողերգ մը չի բա – րեւեր :

Կեանքը, դժբախտութիւնը, առանձնու– թիւնը, լքումը, աղքատութիւնը պատե – րազմի դաշտեր են, որոնք իրենց յատուկ դիւցազները ունին. դիւցազներ, որոնք երբեմն աւելի մեծ են քան թէ մեծանուն դիւցազները :

Կան հասատատուն եւ հաղթապիւտ կազ– մութիւններ, որոնք այսպէս ստեղծուած են, թշուառութիւնը որ զրեթէ միշտ մօ– րու է, երբեմն մայր կ'ըլլայ. զրկումը հոգիի եւ միտքի զօրութիւնը կ'արտադրէ :

Կարօտութիւնը աղնուասրտութեան դայեակն է. ապերանութիւնը աննդաւէտ կաթ մըն է վեհագներու համար :

Մարիուսի կեանքին մէջ եղաւ ժամա – նակ մը ուր իր սանդուխին դաւիթը ինք կ'աւելէր, ուր տասը փարայի պանիր կ'ա– նէր նպարավաճառ կնոջմէ մը, ուր երե – կոյեան մշուշին կը սպասէր հացագործին կրպակը սպրդելու եւ հաց մը դնելու հա– մար զոր զաղտնապէս իր վերնայարկը կը տաներ իբր թէ զողցած ըլլար զայն :

Երբեմն անշնորհ երիտասարդ մը թե– ւին տակ զիրք մը ունէր, որու կերպա – րանքը վեհերոտ եւ բարկացած կ'երեւար, դէպի փողոցին անկիւնը կ'ուղղուէր ծաղ– րասէր խոհարարուհիներու մէջէն անցնե– լով, որոնք արմուկով կը զրդէին զայն :

ՎԻԿԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՇԱՐԱՆԹՕՆ.— Քէօսէեան ընտանիքը հարիւր Ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ի Հըմայեակ Քէօսէեանի յիշատակին :

ՊԱԶԷՆՎԻԼ.— Պ. Նորսիկեան տասը Ֆրանք կը նուիրէ Յառաջին : ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ Պ. Յովհ. Յակոբեան՝ տասը նոյն նպատակին :

ՎԻԷՆԷՆ Տէր եւ Տիկին Մ. Անտոնեան եւ զաւակը վաթսուն Ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման :

ՆՈՒԷՐ

Այրի Տիկին Հռիփսիմէ Մուրատեան իր ամուսնոյն յիշատակին ողբ. Տիգրան Մուրատեանի, կը նուիրէ քսան Ֆրանք «Յառաջ»ի բարգաւաճման : Իր ողբացեալ վաղամեռիկ որդուն Գրիգոր Մուրատեանի մահուան քսաներորդ տարեդարձին առթիւ ի յիշատակ, սկաւտ խմբապետ Վիէնի մէջ քսան Ֆրանք «Հայաստան» թերթին եւ իր հօր Աբրահամ Մարգարեանի (Պրոն) մահուան 30րդ տարելիցին առթիւ, կը նուիրէ քսան Ֆր. Սէն Ռաֆայէլի ծերանոցին : (Ստանալ Յառաջէն) :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Ետիգարտաչեան ընտանիքէն քսան Ֆր., փոխան ծաղկեպսակի, նորոք հանգուցեալ Ստեփան Ղուկասեանի յիշատակին :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն Ժեռոմի թաղականութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները փոխան ծաղկեպսակի ողբացեալ Տիկին Եղիսաբէթ Ահագինեանի մահուան առթիւ : Պառ Թիւնէլի ընկերներու կողմէ 55 Ֆրանք, Գաբլանեան եղբարք 30, Մ. Սահակեան քսան, Բ. Բրութեան, Օ. Վարպետեան, Պ. Կարապետեան, Վ. Թոքաթլեան, Ա. Մանկասարեան, Մ. Աւետիսեան, Բ. Գասապեան, Պար Թիւնէլ Ժան, Կ. Վարդանեան տասնական, թաղիս եկեղեցւոյ : Ս. Տէր – Միքայէլեան, Պ. Կարապետեան, Ժաք Զալեան, Կ. Աճէմեան, մի ոմն, Յ. Մկրտիչեան թաղիս դպրոցին կը նուիրեն տասնական Ֆրանք : Բ. Խաչատուրեան թաղիս աղքատներուն տասը : Թաղականութիւնս ցաւակցութիւններ կը յայտնէ ննջեցեալի պարագաներուն :

×

Հարաւ. Ֆրանսայի Ազգ. Առաջնորդարանը խոր շնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուէրները : Տիկին Ակայեանի թաղումին՝ Պ. Մկրտիչեանէն 30 Ֆրանք, Խաչուհիներու հոգեհանգիստին՝ Ա. Հայրապետեանէն տասը, Երանուհի Խոզեանի վեցերորդ տարելիցին՝ Քլէման Խոզեանէ 50, Մինաս Պապոյեանի թաղումին՝ Ս. Արզումանեանէն քսան, Ա. Խարոյեանէն քսան, Փափազեանի թաղումին՝ Մաքինաճեան ընտանիքէն տասը, Տիկին Նուրեանի թաղումին՝ Պ. Շոտեանէն տասը, Վ. Մելիքեանի քառասունքի հոգեհանգստեան՝ Կ. Խաչէն՝ քսան, Տէր եւ Տիկին Նիկողոսեանէն երեսուն, Տէր եւ Տիկին Ղազարեանէն քսան, Ա. Քէքեւեանի (Ամերիկա մեռած) քառասունքի հոգեհանգիստին՝ Տէր եւ Տիկին Գաբրիէլեանէն՝ երեսուն, Ս. Յակոբի տօնին ոմն՝ տասը, Խ. Հայրապետեանի քառասունքի հոգեհանգիստին՝ Օր. Աստղիկ Հայրապետեանէն՝ 20, Աղաճան եւ Նշան Դարբինեանի հոգեհանգիստին՝ Տոքթ. Դարբինեան ընտանիքէն՝ հարիւր, Պ. Տէրտէրեանէն՝ տասը Ֆր. :

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԱԿԱՆ ՔԱՐԹԵՐ

Նոր տարուան, Ս. Ծնունդի եւ այլ տօներու առթիւ Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբը հրապարակ հանած է շնորհաւորական քառթեր, մեծ երաժշտին՝ Կոմիտաս Վարդապետի, ծննդեան հարիւրամեակի առթիւ (1869 – 1969) :

Կողքի նկարն է մեծ նկարիչ Գարզուի : Անոնք որ կը փափաքին ունենալ այս քառթերը, շնորհաւորելու համար տօնական օրերը իրենց հայ թէ օտար բարեկամներուն, ազգականներուն, կրնան դիմել հետեւեալ հասցէներուն :

Երգչախումբի անդամներուն,
17 Բիւ Պլէօ
Հրանդ–Սամուէլ գրատուն :
51, Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

ԾՆՈՒՆԴ

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

ԿԻՐԱԿԻ, (5 Յունուար), Ճրագալոյց ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի :

Առաւօտուն Ս. պատարագ չի մատուցուիր : Միայն առաւօտեան ժամերգութիւն եւ խոստովանութիւն տեղի կ'ունենայ ժամը 9·30ին : Ճրագալոյցի երեկոյեան ժամերգութիւնը եւ Ընթերցուածները կը սկսին ժամը 3·30ին : Ընթերցուածները պիտի կարդան Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի սանուհիները :

Ճրագալոյցի Ս. պատարագը կը սկսի ժամը 5ին : կը պատարագէ Գիւտ Ծ. Վրդ. Նագգաշեան :

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Տօն Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի : Ժամերգութիւն՝ ժամը 8ին : Հանդիսաւոր պատարագ ժամը 10ին : Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Կաթողիկոսական պաուիրակ Եւրոպայի Հայոց :

Պատարագի աւարտին կը կատարուի Ջրօրհնէքի արարողութիւն :

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, Յիշատակ Մեռելոց :

Ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի, որու աւարտին կը կատարուի հոգեհանգիստ վասն համօրէն ննջեցելոց :

×

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

ԼԻՈՆ, Ս. ՅԱԿՈԲ

ՇԱԲԱԹ, 4 Յունուար, Երեկոյեան ժամերգութիւն ժամը 15·30ին : Ճրագալոյց, Ընթերցուածք ժամը 16ին : Ս. պատարագ, ժամկը 16·30ին :

ԿԻՐԱԿԻ, առաւօտեան ժամերգութիւն, ժամը 8ին, Տօն Ծննդեան եւ Ս. պատարագ ժամը 10ին, Աստուածայայտնութեան կարգ Ջրօրհնեաց ժամը 12ին :

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, առաւօտեան ժամերգութիւն ժամը 9ին, Մեռելոց Ս. պատարագ ժամը 10ին, հոգեհանգիստ 11ին :

×

ՍԷՆԹ – ԷԹԻԷՆ

ԿԻՐԱԿԻ, առաւօտ Ս. պատարագ, երեկոյեան ժամերգութիւն եւ «Ճրագալոյց», նաեւ պատարագ :

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Ծնունդի հանդիսաւոր պատարագ, յիշատակ Մեռելոց եւ զկնի «Ջրօրհնէքի արարողութին» Խաչի կնքահարութիւն փափաքողները, բարեհաճին նախապէս իմացնել վարչութեան :

×

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Շաբաթ 4 Յունուար, Ճրագալոյց, ժամը 15·30ին, Կիրակի 5 Ս. Ծննդեան պաշտամունք եւ Ս. պատարագ ժամը 8·30ին :

Յաւարտ Ս. պատարագի, Ջրօրհնէնքի արարողութիւն :

×

ՎԱԼԱՆՍ.— Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

ՇԱԲԱԹ.— Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 18ին :

ԿԻՐԱԿԻ.— Տօն Ծննդեան եւ Մկրտութեան Յիսուսի եւ Քրիստոսի, առաւօտեան ժամերգութիւն ժամը 8·30ին,, պատարագ 10ին, պատարագէն ետք Ջրօրհնէքի արարողութիւնը պիտի երգէ եկեղեցւոյս Դպրաց Դասը (Կոմիտասեան), ղեկավարութեամբ Հայազատ Օհանեանի :

×

ՎԻԷՆ.— ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ

Հայկ. Ծնունդի առթիւ, այս Կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, կը կատարուի հայկական ծէսով Ս. պատարագ Սէն Ժօղէֆ մատրան մէջ :

Նոյն օրը, կէսօրէ ետք ժամը 3ին, կազմակերպուած է ընտանեկան խնջոյք մը Օհանջանեան սրահը :

Հայաբոյր մթնոլորտ, հայկական խորոված, ճոխ պիւֆէ, ուրախ եւ հաճելի շրջանակ : Մուտքը ազատ է

×

Ս. ԹԱԴԷՈՍ ԵԿԵՂԵՑԻ

(Քանթ. Ֆէրիէ – Սէնթ – Անթուան)

Սէնթ Անթուանի Հայոց Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ թաղական խորհուրդը կը ծանուցանէ թէ Ճրագալոյցի եւ Ս. Ծընընդեան եւ Աստուածայայտնութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի տօներուն առթիւ հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի, նոր հոգեւոր հովիւ՝

Վաչէ Վարդ. Իգնատիոսեանի կողմէ :

ՇԱԲԱԹ.— Ճրագալոյց Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի : Երեկոյեան ժամը 4·30ին, Ընթերցուածք 5·30, պատարագ 6ին :

ԿԻՐԱԿԻ.— Տօն Ծննդեան եւ Մկրտութեան, Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, առաւօտեան ժամը 8, պատարագ 10, քարոզ եւ պատգամ 11, պատարագէն ետք Ջրօրհնէք կը կատարուի 12ին :

×

ՊՈՒՎ. ՕՏՏՈՅԻ Ս. ՅԱԿՈԲ

Ճրագալոյց, Շաբաթ 4 Յունուար, ժամը 18ին :

Ծնունդ, Կիրակի, 5 Յունուար, ժամերգութիւն ժամը 8·30ին, Ս. պատարագ 10ին, քարոզ 11·30ին :

Ջրօրհնէք կնքահայրութեամբ 11·30ին :

Մեռելոց, Երկուշաբթի ժամը 9–11 : Գերեզմանօրհնէք, Օ քանէ ժամը 11 – 13, Սէն Լուի ժամը 14–16 :

×

ՊՕՄՈՆ, Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Շաբաթ.— Ճրագալոյց Ս. Ծննդեան, սկիզբ ժամերգութեան ժամը 16 : Պատարագ՝ 17·50 :

Կիրակի, Ծնունդ, սկիզբ ժամերգութեան՝ ժամը 8·30, պատարագ՝ 10, քարոզ՝ 11·15 : Յիշատակ Մկրտութեան եւ Ջրօրհնէք՝ ժամը 11·50 : Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝ Առաջն. Արտաւազդ Եպս. :

Երկուշաբթի, Յիշատակ Մեռելոց, սկիզբ ժամերգութեան՝ ժամը 8·30, պատարագ 10, հոգեհանգիստ՝ ընդհանուր եւ Պօմոնի ննջեցեալներուն՝ մասնաւորապէս Կարապետ Զամպաքճեանի եւ Արմենուհի Հազարեանի՝ 11·40 :

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼ, ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ

ԿԻՐԱԿԻ, Ճրագալոյց Ս. Ծննդեան, ժամերգութիւն ժամը 16, պատարագ 17 :

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Տօն Ս. Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան, ժամերգութիւն ժամը 9, պատարագ 10·30, Ջրօրհնէք 12 :

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ

ԱՎԻՆԵՈՆԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի, Ծննդեան տօնին առիթով Ավինեոնի Փարուաս տէ Քարմի մէջ պիտի մատուցուի եպիսկոպոսական հանդիսաւոր պատարագ, երգուած Պուլվար Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ երգչախումբին կողմէ, ժամը 15·30ին :

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Հարաւային Ֆրանսայի Հայոց Առաջնորդ՝

ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊՍ. ԹՐԹՌԵԱՆ

Պատարագի վերջաւորութեան տեղի պիտի ունենայ Ջրօրհնէք :

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, rue Thouin - PARIS 5e

Կիրակի, 12 Յունուար, հանդիսաւորութիւն, Յայտնութեան եւ Մրկտութեան : Հայրապետական ձայնաւոր պատարագ ժամը 10·30ին :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Լիոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները այս Երեքշաբթի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, եկեղեցիի սրահը, 295 Բիւ Պուալօ : Կը խնդրուի անդամուհիներէն ներկայ ըլլալ սոյն ժողովին : Կարեւոր օրակարգ :

POUR TOUS
VOYAGES
Par
VOIE FERROVIAIRE
VOIE MARITIME
VOIE AERIENNE
S'adresser à :
Mr. Jacques Chélélékian
AGENCE FRANCO-SUISSE
87 La Canebière
MARSEILLE (1er)
Téléphone :
62 - 03 - 44 64 - 09 - 49

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ԱՄԱՆՈՐԻ ԱՌԹԻՒ

Նոր Տարուան եւ Ս. Ծնունդի առիթով ոմն կը նուիրէ հետեւեալ հաստատութիւններուն հաղարական Ֆրանք :

Ս. Յով. Մկրտիչ եկեղեցիին,
Սեվրի Մուրատեան վարժարանին,
Բէնսիի Դպրոցասէրին,
Աղքատախնամին,
Կարմիր Խաչին,
Կապոյս Խաչին :

Ստանալ «Յառաջ»ի խմբագրատունէն :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

Մշակ. Տան յանձնախումբը կը փնտռէ ամուսնացած զոյգ մը՝ պիւֆէի սպասարկութեան եւ Տան մաքրութեան գործը ստանձնելու համար :

Բնակութեան յարմարութիւններ :

Դիմել ամէն օր, ժամը 15էն 19·30, Մշակոյթի Տան գրասենեակը :

Հ. Յ. Դ.

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. «Եօթնեղբայրեան» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Կրընոպլի, Լանսէյի եւ Բընաժի բոլոր ընկերները, այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, դպրոցին սրահը :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապ. Խաչի Շրջ. վարչութեան :

Յունուար 12ին :

×

ՊՕՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապ. Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղին : Յունուար 5ին :

Ս. Սահակ – Մեսրոպ սրահին մէջ : Բարձր հովանաւորութեամբ թեմիս առաջնորդ՝

ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹՌԵԱՆԻ

Մասնակցութեամբ Պօմոնի եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհուրդի :

Գեղարուեստական բաժին, պատրաստուած դպրոցին ուսուցիչ Հայր Գեղամի կողմէ, մասնակցութեամբ աշակերտութեան :

Ճոխ սեղան, նուէրներ փոքրիկներուն :

×

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Կապ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղը «Մանուկներու Օր»ը կը տօնէ Տօնածառ հանդէսով, Յունուար 5ին Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, քաղաքապետարանի չքեղ սրահին մէջ : Գեղարուեստական բաժին դպրոցի աշակերտներու կողմէ : խմբերգ, արտասանութիւն, մեներգ, պար եւ տրամախօսութիւն :

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 19ԻՆ

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի տեղական մասնաճիւղին՝ Յունուար 12ին :

POUR
LOUER
VENDRE
ACHETER
AGENT IMMOBILIER AGREE AIF
Consultez en toute confiance
Jacques TORANIAN
DIRECTEUR DU CABINET
RIVE GAUCHE IMMOBILIER
sur rendez-vous
à l'AGENCE ou à DOMICILE
TÉLÉPHONE :
POR 0394 — JUS 0156
42, BOULEVARD ARAGO — PARIS
Métro : Gobelins
ESTIMATION GRATUITE
10ème année

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)
Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 90 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 50 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 105 Ֆ. Հատը 0,50

ԿԻՐԱԿԻ 5 ՅՈՒՆՈՒԱՐ
DIMANCHE 5 JANVIER 1969

LE NUMÉRO 0,50 F.

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11405 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 45e ANNÉE — No 11.405

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի

ՍՆՆԴԵԱՆ ՔԱՐՈԶԸ

ԽՄԲ.— Մայր Աթոռի դիւանէն ստացանք Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի քարոզը (արտասանուած էջմիածնի Մայր Տաճարի մէջ, 1969 Յունուար 6ին)։

Ցանուն Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ ամէն։

Սուրբ զրական Աւարատի մեր երկրէն, Միածնաէջ մեր սրբազնատուրք Տաճարէն, Քրիստոսի հրաշալի Ծննդեան առիթով, ձեզի կուգանք հաւատացեալ զաւակներ մեր, որ ի Հայաստան եւ որ ի սփիւռս աշխարհի։ Ամէն նման ցնծալի առիթներով մենք ձեզմով կը միխիթարուինք, ձեզմով կ'ընթանանք, ձեզմով լաւատես կը զառնանք եւ ձեզի ամէնուղ համար աղօթք կը կարդանք։ Դուք մեր սիրելիներ, մեր հարազատներ, դուք մեր կենդանի եկեղեցին էք, դուք մեր ապրող ու աճող ժողովուրդն էք։ Դուք յոյսն ու ապաւէնն էք, եւ պարծանքը Սուրբ Էջմիածնի եւ Հայոց Հայրապետի։

Արդ, բացէք ձեր սրտերը, ձեր Հայու սրտերը, եւ Քրկչի Իմման Սուրբ Սեղան ներչն, ընդունեցէք մեր բերած օրհնութիւնը եւ չնորհները մեր Տիրոջ Քրիստոսի լուսաշող Ծննդեան եւ Աստուածա յայտնութեան։ Եւ յոյսով յափշտակուած դէպի երկինք նայեցէք, լսելու պատրաստ բերկրութեան հրեշտակներուն։

« Փառք ի բարձունս Աստուծոյ եւ յերկիր խաղաղութիւն, ի մարդիկ հաճութիւն »։

Ինչքան քաղցր կը հնչէ այս երգը, մեր օրերու մարդոց, ժողովուրդներուն բոլոր, որոնք դարերու ծարաւը ունին՝ խաղաղ ու արդար կեանքի։

Դիտեցէք ձեր չուրջը, մօտն ու հեռուն, գրեթէ ամէն տեղ խռովայոյզ վիճակ, սպառնացող վտանգներ բազում եւ նոյնիսկ մահասփիւռ կրակ պատերազմի։

Փառք երկնքին պայծառ, ու բարի որ աշխարհին եւ մեզի ամէնուս այսօր կը բաշխէ յոյսը խաղաղութեանը յոյսը փրկութեան։

Արդ, զաւակներ մեր, երկինք նայեցէք, ձեր հոգիները երկինք դարձուցէք, խաղաղութեան խօսքով գիրար ողջունեցէք, սիրոյ չաղախով եղբայրներ եղէք։

Խաղաղութիւն, սէր՝ ահա խօսքերու ոսկին, եւ ինքը խօսքը, որ էր ի սկզբան, գի Աստուած սէր է եւ խաղաղութեան Աստուած։

«Ցերկիր խաղաղութիւն, ի մարդիկ հաճութիւն» զարերու աղերսանքը եղաւ մեր տանջուած ազգին ու եկեղեցիին։ Դարեր չարունակ յօշոտուած աշխարհը Հայոց եւ նահատակ ժողովուրդը մեր, պատմութեան բեմին վրայ կանգնած, կենդանի վկաներն են՝ անլուր ողբերգութեանց։ Ու մտածել, թէ մեր ազգի ողբերգութեան մեծագոյնը, մեր օրերէն հազիւ չխուն եւ աւելի տարիներ առաջ կատարուեցաւ, 1915ի սեւ անգութ տարին։ Առաջին ցեղասպանութիւնը մեր ապրած դարուն։

Հայաստանեայց եկեղեցին եւ ամէն Հայ մարդ, ի՞նչպէս հանդուրժեն նոր կրակ ու աւեր, նոր պատերազմներ, այն ալ հիւլէական ահարկու ուժի մեր զարաչրջանին։

Բոլոր ազգերը, բոլոր մարդիկ, մեր նմաններն են, մեր եղբայրները՝ իրրեւ որդիք միեւնոյն Արարչին։ Այսօր Վիէթնամի մէջ՝ մեր արիւնն է որ կը հոսի, մեզմէ ամէն մէկու հոգիի ու խղճի երակներէն։

Տէր Յիսուս Քրիստոս, սիրովդ քո հուր «ճմլէ սրտերը քար» մեր օրերու մարդոց եւ փչէ քու աջովդ ամենափրկիչ՝ պատերազմի դարձիքը մահուան։ Մենք չենք կամենար պատերազմ ոչ ոքի կողմէ եւ ոչ ոքի դէմ։ Նոյնիսկ արդարութիւնը՝ թող խաղաղութեամբ ըլլայ։ Պետութիւնները ամէն՝

« Թող հալեցնեն իրենց սուրերը եւ նիզակները եւ չինեն խոփեր ու մանգաղներ, ոչ մէկ ազգ ուրիշ ազգի վրայ թող սուր չբարձրացնէ եւ թող այլեւս ոչ ոք չուսանի հնարքը պատերազմին » (Եսայի Բ. 4)։

Այս է հաւատքը մանաւանդ մեր եկեղեցիին եւ ազգին ամբողջ, որ իր մոխիրներէն փիւնիկի պէս յարութիւն առած, իր մայր հողի վրայ հաստատ քայլերով կ'ընթանայ իր նոր կեանքի ապահով ու լուսաւոր ճամբով, օրէց օր աճելով, միշտ կառուցելով երգ ու ծաղիկով։

Իրաւ է, Մայր Հայաստանը իր վերա ծնունդը կ'ապրի։ Տքնութեան, վերելքի ստեղծարար երթի նոր զարաչրջանն է Հայոց պատմութեան։

Փառքերն անցեալի ներկան կ'ողեչնչեն, իսկ լուսաւոր ներկան կեանք կուտայ անցեալին։ Այս անցնող տարուն, մեր մայր երկիրը, ժողովուրդը մեր, մէկ սիրտ մէկ հոգի, երկինք բարձրացուց յաղթութեան կոթողը Սարդարապատի եւ կեանքի կոչեց հին էրէբունին։

Ճշմարիտ է այս, որ չատ դարեր ա ոաջ, հին էրէբունին հիմքերը դրաւ նոր Երեւանին, բայց առաւել ճշմարիտ է որ նոր Երեւանը իր մտքի հուրով, իր բազկի ուժով, երեք հազար տարի եռք, որոնեց, պեղեց եւ լոյս աշխարհ բերաւ իր մեծ պատմութեան առաջին քարը։

Ով Հայու սիրտ ունի, կը տեսնէ այս ամէնը, կը զգայ, կը հրճուի եւ իր բարի ձեռքը կ'երկարէ՝ Ամենայն Հայոց ապագան կերտող իր Հայաստանյի եղբօր, իրրեւ ընծան իր հայ հոգիին։

Մկրտիչ Պէշիկթաշլեանի քնարէն կարծէք երկնքի հրեշտակներն է որ կ'երգեն, պատգամ բերելով մեզի այս օրերուն, երբ մեր հայրենի ժողովուրդը մեծ բանաս տեղծի մահուան հարիւրամեակը կը տօնախմբէ։—

Երբ պիտւր Մայրն Հայաստան
Տեսնէ զորդիս իւր բովէ բով
Սրտին խորունկ վէրքն դաժան
Քաղցր արտասուաց բոցին ցօղով։

Մէկտեղ յոգնիճ, մէկտեղ ցաւեճ
Մէկտեղ թափին մեր բրտիճներ
Ըզհունձ բարեաց յերկինս հաւեճ,
Որ կեանճ առնուն Հայոց դաշտեր։

Հայոց եկեղեցին եւ իր սպասաւորները Հայու սիրտ ունին։ Սուրբ Էջմիածինը ի հնուց անտի, հայրենական ոգիով լեցուն՝ եղած է հովիւ, եղած է դաստիարակ, եղած է պաշտպան հայրենեաց։ Անկորնչելի վառքի տիտղոսն է այդ՝ Մայր Աթոռին եւ Հայրապետներուն մեր լուսահրնակ։

Աբարատ լերան կողքին՝ Աստուած էջմիածինը պարգեւեց Հայուն։

Թող Տէրը անսասան պահպանէ, խաղաղ, անվտանգ երկիրը մեր աննման, աշխարհն Հայաստան եւ վէմն ու աղբիւրը անոր հաւատքին, անոր հոգիին, լուսոյ խորանը Սուրբ Էջմիածնի։

Սիրեցեալ որդիք Մեր որ ի հայրենիս եւ որ ի հեռաւոր հիւրընկալ ափեր Սուրբ Ծննդեան աւետիսով, կ'ողջունենք ու կ'օրհնենք զձեզ բոլորդ, մաղթելով ամէնուդ երջանիկ, անխռով երկար տարի։ Ներ, սիրով մխաբան, մեր Մայր Եկեղեցւոյ Սուրբ հովանիի ներքեւ։

Շնորհք եւ սէր եւ խաղաղութիւն ձի աստուծի Քրիստոսի Տեառն մերոյ, եղիցին, ընդ ձեզ, այժմ եւ յաւէտ. ամէն։

ՎԱԶԳԷՆ Ա.

Ծայրագոյն Պատրիարք եւ Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՏԱԳՆԱՊԸ

ՌԸՍՍԻԱՅԻ ԿՈՂՔ

Միացեալ Նահանգներու արտաքին նախարարը՝ Տին Ռըսք, կոչ մը ըրաւ առջի օր Թէ Արաբներուն, որպէսզի վերջ տան ահաբեկչական արարքներուն եւ Թէ Իսրայէլցիներուն, որպէսզի խուսափին վտանգավիժ չափազանցուած արարքներէ։ Նախարարը չէշտեց Թէ Ամերիկա չատ մը տատոգուած է բռնութեան, օրէ օր ա ճող մթնոլորտէն։

Բայց կացութիւնը սկսած է մտահոգիչ դառնալ Լիբանանի մէջ եւ կառավարութիւնը դժուարութեանց կը բախի։ Ար ղիլելով հանդերձ փողոցի ցոյցերը, չի կրնար անոնց առաջքն առնել եւ միջադէպերը իրարու կը յաջորդեն։

Ուսանողները գործադուլի ձեռնարկած են մինչ Գահիրէի «Էլ Ահրամը» (որ Նասրի բանբերը կը նկատուի) բուռն ոճով ազդ. միասնականութեան դահլիճ մը կը պահանջէր Պէյրութի մէջ, որ աւելի համախոհ ըլլայ Պաղեստինցիներուն։ Լիբանանցիք չատ ջղայնացած են մանաւանդ Իսրայէլցիներուն կեղծաւորութեան դէմ երբ անոնք կը զարմանան որ Լիբանան խոկապէս չի կրնար հարիւրէն հարիւր հակակշռել Ֆետայիներու գործունէութիւնը փետրուարի 25ին Գահիրէի մէջ Արաբական Ազգերու Միութեան ժողովին վրայ։ Վախ ունին որ՝այդ պատրուակով օրին մէկը, Մոլէ Տայեան ձեռք դնէ Լիբանանի ազգութիւն վրայ։

× Թէլ Ավիվի մէջ արտաքին նախարար Աբա Ափան – Իսպան ընդունելով Ֆրանսայի դեսպանը, իր դժգոհութիւնը յայտնած է նախադաս ուր Կոլի յայտարարութեանց առթիւ։ Իսրայէլցիք մտահոգ են նաեւ Լոնտոնէն հասած լուրերէն, որ կը հաստատեն Թէ Մեծն Բրիտանիա Սոլ Էռ Հրթիռներ յանձնած է Յորդանանի։

× Իսրայէլեան մամուլը կը քննադատէ անուշտ բոլոր անոնք որ կը համարձակին քննադատել Իսրայէլը։ Այսպէս կի նապաշտօնական Օմէռ Թերթը կը գրէ.— « Ոչ ոք անակնկալի եկաւ Իսրայէլի մէջ այն նամակին առթիւ, զոր Պողոս Զ. ուղղած է Լիբանանի։ Ձիշդ է որ Յովհ. ԻԳ.ի յաջորդն է, բայց իրականութեան մէջ Պիոս ԺՒ.ի ժառանգորդն է»։

Կրօնական Հաբսուիթ Թերթն ալ կը գրէ.— « Պապին խօսքերը Իսրայէլի դէմ են եւ այդ է պատճառը որ լրջօրէն պէտք է նկատի առնել » ու մօտեցնելով զԿոլի եւ Պողոս Զ.ի խօսքերը, Թերթը կը յայտարարէ Թէ «պարզամիտ հակահրէականութիւն մըն է որ կը սահմանէ իրենց խիստ դիրքը Իսրայէլի նկատմամբ »։ Բայց ե րուսաղէմի անդլիադիր՝ Փոսթ հրէական Թերթը չափաւորութիւն կը քարոզէ եւ կը գրէ Թէ Նիսիմ մեծ ռաբբունապետը չատ բուռն կերպով հակադրած է Պապին խօսքերուն եւ նկատի չէ առած կարգ մը բարեկամական ժեսթեր զորս Պապը ունեցած է եւ մերձեցման այն փորձերը որ եղան Իսրայէլի եւ Վատիկանի միջեւ վեց օրուան պատերազմին վաղորդայնին։

× Նաոր նամակ մը գրած է Հիւսէյն Թագաւորին վստահեցնելով որ լուրջ դործունէութիւն մը սկսած է, որ պիտի ամրապնդէ արաբ ազգը եւ զարկ տայ պատասխանելու անոր կարողութեան։ Պիտի պաշտպանէ անոր պատիւը եւ արժանապատուութիւնը ու պահպանէ՝ հողը։

Յայտնի չէ անշուշտ Թէ ինչի՞ կ'ակնարկէ Ռայսը։ Եթէ նկատի առնենք Թէ իր մտերիմը՝ Հէյքալ, Ալ Ահրամի մէջ խմբագրական մը տորագրած է ուր կ'ըսէ Թէ որեւէ խաղաղ լուծում չկայ Միջին Արեւելքի տագնապին, այն տեսնելու համար կարծես Իսրայէլ պատերազմ կը պատրաստէ։ Իր նամակին մէջ Նասր, անդրադառնալով Պէյրութի օդակայանի յարձակման., կը չեշտէ.— « ինչ որ պատահեցաւ Լիբանանի վերյիշեցնում մըն է բոլորիս համար եւ ազդարարութիւն մը, որ պէտք չէ մոռնալ »։

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲ.— Էջմիածնէն ստացանք հետեւեալ հաղորդագրութիւնը։

Ամենայն Հայոց Հայրապետ Նորին Ս. Օծութիւն Տ. Տ. Վազգէն Ա. Կաթողիկոս, հրաւէրով Մոսկուայի եւ Համայն Ռուսաստանի Տ. Ալեքսի Սրբազան Պատրիարքի, 1968 Թ. Դեկտեմբերի 21ին Զաղորսկի Ռուսաց եկեղեցու մայրավանքում, մասնակցեց միջեկեղեցական ժողովին, որի օրակարգն էր՝ եկեղեցական մի համագումարի հրաւիրումը, քննելու համար աստուածային պատգամների լոյսի ներքոյ, աշխարհում խաղաղութիւնը ամրապնդելու գործում՝ եկեղեցիների եւ այլ կրօնական դաւանութեանց մասնակցութեան հարցը։

Սոյն խորհրդակցական ժողովին ներկայ էին Արեւելեան Միութեան մէջ քրիստոնէական բոլոր եկեղեցիները, ինչպէս նաեւ՝ մահմեդական, մովսիսական եւ բուդդայական դաւանութիւնները։

Ժողովում միաձայնութեամբ որոշուեց վերոյիշեալ օրակարգով կրօնական համագումար հրաւիրել 1969 Թուականի Յուլիսի 1–4 օրերին, Զագորսկի մայրավանքում, մասնակցութեամբ Արեւելեան Միութեան մէջ բոլոր եկեղեցիների եւ կրօնական դաւանութեանց, ինչպէս նաեւ արտասահմանից հրաւիրուած կրօնական եկեղեցական ներկայացուցիչների։

ԴԻՒԱՆ ՄԱՏՐ ԱԹՈՌԻ
(կնիք)

25 Դեկտեմբեր 1968, Ս. Էջմիածին

ՋԱՆԻ ՄԸ ՏՂՈՎ

ՈՒՈՇԻՆԿԹՐԸՆԷն կը հաղորդեն Թէ ծերակուտական խուզրա Քենըտին Ուրրաթ օր, ծերակոյտի դեմոկրատ մեծամասնութեան պարագլուխ ընտրուած է։

ՖՐԱՆՔԵԻՆՈՐՀՐԴԱՑԻՆ խօսակցութիւնները վերջ պիտի դնեն երեքշաբթի օր, որ կոչ – կիրիլին գլուխ գլխի տեսակցութեամբ մը։ Առաջին անգամն է որ Ֆրանսա եւ Խորհ. Միութիւնը այսքան սերտ յարաբերութիւններ կը ստեղծեն եւ ընդհանրապէս առաջին անգամն է որ Մոսկուա նման գործակցութեան մը ծրագիրը կը պատրաստէ արեւմտեան պետութեան մը հետ։

ՃՈՆՍԸՆ – որ կոչ չատ ջերմ հեռագիրներ փոխանակած են Ամանորի առթիւ։

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹԼԿՈՒՐԱՆՑԻ

Քնարերգութեան ճիւղը մասնաւորապէս բարձր մակարդակի հասած է հայ գեղարուեստական գրականութեան մէջ միջնադարուն :

Սիրոյ եւ պանդխտութեան սրտառուչ երգերը, կենսախինդ տաղերը, խոհական բանաստեղծութիւնները քնարերգութեան առաւել ինքնատիպ ստեղծագործութիւներ են, բանաստեղծական բարձր յօրինուածքներ :

Միջնադարեան քնարերգութեան նշանաւոր ներկայացուցիչներէն է Յովհաննէս Թլկուրանցին: Կենսագրական տեղեկութիւններ անոր մասին մեզի չեն հասած: Թլկուրանցի մականունէն կ'երեւայ, որ ան ծնած է Միջագետքի Թլկուրան աւանը: Բանասիրական մանրակրկիտ քննութեամբ հաստատուած է, որ տաղերգուն ապրած եւ ստեղծագործած է ԺԴ. դարու երկրորդ եւ ԺԵ. դարու առաջին կէսերուն: Գրած է ոչ միայն տաղեր, այլեւ ինքը երգած է զանոնք, եղած է երգահան: Անոնցմէ մեզի հասած են սիրոյ եւ բնութեան, խրատական – բարոյախօսական, վիպական տաղեր եւ կրօնական ոտանաւորներ :

Յովհաննէս Թլկուրանցիի ստեղծագործութիւնը իր հիմնական մասով անմիջական շարունակութիւնը եւ յետագայ ծաւալումն ու խորացումն է կեանքիու գրականութեան մէջ Ժ. դարուն կազմաւորուած աշխարհականացման, վերածնունդի ոգիին եւ արուեստին :

Յովհաննէս Թլկուրանցի կ'երգէ եւ կը փառաբանէ սէրն ու բնութիւնը առանց որեւէ այլաբանութեան, բացայայտ եւ վստահ: Անոր կարծիքով՝ Աստուած կինը ստեղծած է սիրոյ համար: Տաղերգուն խօսքը Աստուծոյ ուղղելով կ'ըսէ.

Դու ստեղծեր զկինն ի կողէն ,
Վասն Ադամայ սիրոյն համար :

Սէրը յատուկ է նոյնիսկ Աստուծոյ: Գեղեցիկ կնոջ կը սիրեն մարդիկ եւ Աստուած.

Դու օրինակ ես աղէկնուն,
Զքեզ սիրէ Աստուած եւ մարդ :

Ասիկա արդէն միջնադարուն մէջ սիրոյ քնարերգութեան իրաւունքի հիմնաւորումն ու պաշտպանութիւնն էր, մարմնի իրաւունքի պաշտպանութիւնը ընդդէմ քրիստոնէական վարդապետութեան : Ուրեմն բնական է, որ Թլկուրանցիի մօտ գտնենք կնոջ եւ սիրոյ ազատ, անկաշկանդ գովքը : Բանաստեղծին համար սէրը ամէնէն ուժեղ զգացումն է:

Երգիչը հմայուած է գեղեցիկ կնոջմով, անոր սիրելին այնքան գեղեցիկ է , որ « Ով որ տեսնու, չի մնայ արդար » : Բանաստեղծը գոյներ չի խնայեր ցոյց տալու համար իր գեղուհիին պատկերը , օգտագործելով գեղեցիկ համեմատութիւններ եւ զուգադրութիւններ : Անոր գեղուհին ցօղ է գարնանային «ւ'Անուշ կու» ցօղայ, «Արեւ գարնանային» , «Աշնան պայծառ լուսին » է, անուշահոտ վարդ է, շուշան ծաղիկ, ունքեր ունի «քան զթուխ ամպեր», այտերը՝ կակաչ՝ « ծոցն է լցած սպիտակ վարդով», «ճոխագնաց, մանրաքայլող»: Նմանօրինակ նկարագիր ունեցող կինը անուշ հոտով կ'արբեցնէ , հոգին մարմնէն կը քակէ : Ցանկական յոյզը չէ, որ կ'երգէ բանաստեղծը , ան կ'երգէ սէրը, որ կը համակէ մարդուն էութիւնը, կը կախարդէ զինք : Ան սիրտով կը սիրէ, նոյնիսկ եթէ այդ սէրը մնայ անպատասխան .

Թէ սէր յիշես ու թէ չյիշես ,
Ես կու սիրեմ սրտովս զքեզ :

Կը գրէ սէրէն խանդավառ բանաստեղծը: Սէրը ուրախ տրամադրութիւն կը ստեղծէ , ուրախութեան աղբիւր է տաղերգուին համար, սիրոյ ստեղծած քաղցրութիւնը կ'երգէ ան, հրճուանքը, այն սէրը , որով մարդը կը ծաղկի «քան զծառն խնկենին »: Սէրն ու գեղեցկութիւնը կը հիացնեն զինք, եւ ան անոնց մէջ կը տեսնէ աշխարհին ու կեանքին վայելքը:

Սակայն սիրոյ ստեղծած տառապանքն ալ անսովոր չէ երգիչին համար : Ան սիրահար – հիւանդ է, սէրէն խոցուած է .

Հանցեղ նետով զիս խոցեցիր ,
Որ այլ չունիմ բժշկարար :

Սիրոյ տառապանքը երգուած է «Տաղ Յովհաննէսի վասն սիրոյ» խորագիրով մեզի հասած քերթուածին մէջ: Այս տաղին մասին Վալերի Բրուսով գրած է. « ... Տաղը բաց է անում այնպիսի խորքեր, որոնք պոէզիային լայնօրէն հասանելի դարձան միայն մեր դարում : Համարձակ կարելի է ասել, որ... Յովհաննէսը ... իր զգացմունքի արտայայտութեան մէջ շատ բանով կանխել է իրեն ժամանակակից ողջ պոէզիան երկու կամ երեք դարով: Իսկական զգացմունքի այդպիսի ճիչեր չկան ոչ Պետրարքայի սոնետներում, որը ապրել է մի դար առաջ, ոչ էլ Ռոնսարի սիրային երգերում, որ գրել է , հաւանաբար, մի դար յետոյ : ... Բանաստեղծը գտել է այնպիսի խոստովանութիւններ, որոնք լիովին հասկընալի դարձան միայն մեր օրերում, երբ իրենց յայտնագործութիւնները արեցին եւ Ալֆրէտ տը Միւսին, եւ Հայնէն եւ Պոտլէրը»:

Ահա քանի մը տող այդ տաղէն .

Ես քո սիրուն չեմ դիմանար, հալալ արա,
հանսը մեռայ .
Անուշ գինով զիս խեւ արիր՝ որ ի ծոցըդ
զընտանեցայ ...
Զսիրտս էրեցիր ու սղկեցիր ու քաշեցիր
յաչքդ սուրմայ,
Դարձար զարիւնըս վաթեցիր ւ'ի ոտվընիդ
դրիր հինայ...
Հայ հարամի ու մարդաբսպան, նալատն
ի քովդ աշկերտ կուգայ :

Սիրոյ երգը Թլկուրանցիի ստեղծագործութեան մէջ հիւսուած է բնութեան երգին :

Մարդոց հրապուրելու աստիճան գեղեցիկ են Թլկուրանցիի նկարած գարունն ու բնութիւնը : Երգի համար բացուած գարունն ու բնութիւնը աւելի հաճելի են ու գեղեցիկ , քան առաջին մարդու համար Աստուծոյ ստեղծած «դրախտն ան մահութեան »:

Իսկական գոհար մըն է «Տաղ գարնան» վերնագիրով քերթուածը: Միջնադարեան բանաստեղծութեան մէջ աննախընթաց եւ ինքնատիպ լաւատեսութեամբ , կենդանի ու տեսանելի, խաղացկուն պատկերներով կ'երգուի բնութիւնը՝ գարունը , ամառը, աշունը, թռչունները, ծաղիկները, ծառերը, միրգերը, մարդիկն ու բնութիւնը: Բանաստեղծին այս տաղը իր տեսակին մէջ լաւագոյններէն մէկն է ողջ հայ գրականութեան մէջ :

Ուրեմն Թլկուրանցին կ'երգէ սէր, գեղեցիկ կին, գարուն, ուրախութիւն, եւ այս բոլորը անսպառ կենսասիրութեամբ: Ասիկա կը նշանակէ, որ կրօնական ոգին տեղի կուտար աշխարհիկ ոգիին առջեւ, կը յաղթանակէր այս վերջինը :

Սակայն մէկ կողմէ՝ հանդերձեալ կեանքի, մեղքերու քաւութեան, ապաշխարանքի, կնոջ եւ սիրոյ մեղապարտ գաղափարները, միւս կողմէ՝ աշխարհի եւ բնութեան գեղեցկութիւնները, կեանքը վայելելու , սիրելու եւ սիրուելու ձգտումները միջնադարու մեր տաղերգուներուն, որոնց շարքին Թլկուրանցիին մէջ յառաջ բերին երկուութիւն ,երկընթրանք, հակասութիւն հոգիի եւ մարմնի յարաբերութեան, անոնցմէ մէկուն առաջնութիւն տալու հարցին մէջ: Թլկուրանցիի սիրոյ եւ բնութեան կենստխինդ երգերը սովորաբար կը վերջանան աւելի կամ պակաս զղջում արտայայտող այսպիսի տողերով .

Խեւ Յովհաննէս Թուրկուրանցի ,
Ցրւէ զխորհուրդըդ դեւական ,
Հան ի սըրտէդ սէր աշխարհիս ,
Օրհնէ զանեղ բանն էական :

Այս զղջումը հանդերձեալ կեանքի եւ մահուան հանդէպ ունեցած վախի արտայայտութիւն է, որ իբրեւ յաւելուած կը կցուի սիրոյ տաղերուն, օրկանապէս չկապուելով անոնց հետ :

Այդ հակասութիւնը աւելի ցայտուն կը դառնայ խրատական – բարոյախօսական տաղերու մէջ : Աշխարհը, բնութիւնը գեղեցիկ են, խնդուն եւ ծիծաղկուն, բայց մահն ու հանդերձեալ կեանքին սարսափները կը դառնացնեն բանաստեղծին սիրտը: Ան այսպէս կ'աւարտէ իր տաղերէն մէկը .

Թէ չէր մահուն օրն ու դժոխն
Ու կամ սարսափ դատաստանին ,
Նայ այս աղէկ էր զինչ ասաց
Խեւ Յովհաննէս Թուրկուրանցին :

Կը գովերգէ սիրելին, կը ձգտի վայելել սէրը հանապազ, բայց կը տատանի , որովհետեւ «մահու մեղաց ներքեւ» է , մեղքն ու մահը կը խանգարեն բանաստեղծին կենսասիրութիւնը եւ հիւմանիստ աշխարհայեացքը :

Յովհ. Թլկուրանցիի տաղերը աչքի կը զարնեն բանաստեղծական նուրբ, բազմերանգ եւ գրաւիչ արուեստով: Տաղերգուն կ'օգտագործէ ժողովրդական բանահիւսութեան յատուկ արտայայտչական ձեւեր եւ պատկերներ , որով աւելի գունագեղ կը դառնան անոր երգերը : Աւելին, ան առաջին հայ տաղերգուն է, որ կը մըշակէ բուն ժողովրդական բանահիւսութենէն քաղուած նիւթեր : Այդպէս են կիլիկեան հայ նշանաւոր զօրավար Լիպարիտի, Գրիգոր Նարեկացիի եւ Ալեքսիանոսի նուիրուած անոր ստեղծագործութիւնները : Լիպարիտի եւ Նարեկացիի մասին միջին դարերուն յօրինուած են ժողովրդական շարք մը զրոյցներ եւ աւանդութիւններ, վիպերգեր, որոնք յետագային մշակած է Թլկուրանցին՝ ստեղծելով մեծարժէք վիպական տաղեր: Ասոնց մէջ յատկապէս աչքի կը զարնէ «Տաղ քաջի Լիպարիտին»ը :

Ի տարբերութիւն նախորդ աշխարհիկ տաղերգուներու, Թլկուրանցիի տաղերը զուարթ, սրտամօտ, կենսաթրթիռ բնաւորութիւն ունին :

Է. ՊԻՎԱԶԵԱՆ

ԴԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՄԵՐ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐՈՒՆ ՄԱՍԻՆ

Մեր ձեռագրական հարստութեան մասին դեռ շատ բան կայ գրուելիք : Մանաւանդ որ հիմա Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան շնորհիւ զանազան ցուցակներ կը հրատարակուին գոյութիւն ունեցող կամ Մեծ Եղեռնին փճացած հաւաքածոներուն վերաբերեալ :

Զարմանալի է , որ Երեւանի Մատենադարանը ցարդ լրջօրէն չէ հետապնդած ընդհանուր ձեռագրահամար մը կատարելու կարեւոր գործը, որպէսզի կարենանք կարելի եղածին չափ ճշդիւ գիտնալ մեր ձեռագրական հարստութեան քանակը, թէ ո՞ւր կը գտնուին անոնք եւ ո՞ր դարերէն մնացած են : Մատենադարանը իր հեղինակութեան եւ իր տրամադրութեան տակ գտնուած նիւթական միջոցներուն շնորհիւ կրնար անկասկած կազմակերպել գոհացուցիչ ձեռագրահամար մը, որ ամբողջական գաղափար մը տար մեր ձեռա-

ՍԱԼԻՀԱ ՀԱՆԸՄ

ԿԱՄ

ԲԱՆԱԿԸ ԲՌՆԱԻՈՐԻՆ ԴԷՄ

ՎԷՊ ՕՍՄ. ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

Այս զբաղումներուն մէջն էր ահա երբ կեղծ հօճային ձերբակալումը տեղի ունեցաւ:

Հագգը պէյի վերեւումը Կ. Պոլսոյ մէջ զինքն իր հին սարսափներուն մատնեց: Ուրեմն գաղտնի քոմիթէն վերստին կը սկսէր մայրաքաղաքին մէջ գործել, նորանոր դաւադրութիւններ պատրաստել, գուցէ իր կեանքին դէմ սպառնալ:

Ու ճիշդ այն միջոցին ուր կը կարծէր իր ձեռքին մէջ ունենալ տարիներէ ի վեր իր քունն ու հանդիստը խռովողքոմիթէին ամէնէն յանդուգն ու ազդեցիկ պետերէն մին, ահաւասիկ մահը զայն իրմէ կը խլէր:

Երբ Իզզէթ փաշայի ապարանքին հըրդեհումին հետ նաեւ Հագգը պէյի եւ երկու պալատականներուն այրուիլը լսեց, Ապտիւլ Համիտ սոսկալի ցաւ զգաց:

— Դարձեալ իրենց հետքը կորսնցուցի, մտածեց յուսահատութեամբ:

Այսուհանդերձ խիստ պատուէրներ տուաւ որպէսզի ձերբակալուին ու հարցաքննութեան ենթարկուին բոլոր այն անձերը որոնք հեռուէն կամ մօտէն յարաբերութիւն ունեցած կամ խօսած էին կեղծ հօճային հետ, բայց բոլոր այդ ջանքերը չկրցան հետք մը երեւան հանել: Նոյնիսկ կարելի չէր եղած տակաւին գտնել Սկիւտարի մէջ կեղծ հօճային բնակած տեղը:

Ոստիկանութեան նախարար Շէֆիք փաշա այս անյաջողութիւններէն սրտնեղած՝ ամէն օր ձերբակալման նորանոր հրահանգներ կ'արձակէր, երբ առտու մը կարեւոր ժուռնալ մը ստացաւ: Ժուռնալին հեղինակը կը յայտնէր թէ ինք պատրաստ է Պրուսացի հօճային բնական տունը ցոյց տալ եւ միեւնոյն ատեն շահեկան տեղեկութիւններ հաղորդել այդ վտանգաւոր մարդուն մասին:

Շէֆիք փաշա ուղեց իսկոյն տեսնել ժուռնալճին, որ դուրսի սրահը փաշայի հրամանին կը սպասէր:

Քառասուն տարեկանի մօտ, դեղին պեխերով, երկայնահասակ ու նիհար մարդ մը ներկայացաւ, որ ակնածանքով խոնարհելէ ետք, փաշային դէմը բարեւ բռնած կեցաւ:

— Դո՞ւն ես այս թուղթը գրողը, հարցուց նախարարը:

— Այո, փաշա, ծառանիդ է:

— Ի՞նչ տեղեկութիւն ունիս նայինք այս հօճային մասին:

— Փաշա էֆէնտի, ես Համտի կը կոչուիմ եւ Սկիւտար նաւամատոյցին մօտերը սրճարան մը կը բանեցնեմ, պատասխանեց մարդը, նախ ինքզինքը ծանօթացնելու անմեղ փառասիրութեամբ:

— Լաւ, լաւ, լաւ, ըսաւ փաշան, սա հօճային մասին ի՞նչ գիտես:

— Պրուսացի հօճային սրճարանիս առջեւէն անցնիլ դառնալը կը տեսնէի ամէն օր եւ որովհետեւ նոր դէմք մըն էր մեզի համար, իրմով հետաքրքրուեցանք, սակայն չկրցանք որոշ բան մը իմանալ. հօճան Սկիւտարի մէջ գրեթէ մարդու հետ չէր տեսնուեր, այլ ամէն օր, կանոնաւորապէս Պոլիս կ'իջնէր: Մէկ քանի անգամ ալ իմ սրճարանս եկաւ, թերթ կարդալու: Քանի մը օր առաջ գաղտնի ոստիկանութեան մէջ գտնուող ազնիւ բարեկամէ մը իմացայ որ հօճան ձերբակալուեր է, իբրեւ խիստ վտանգաւոր անձ մը եւ թէ իր բնակած տունը կը փնտռեն եղեր: Իսկոյն ես ալ իմ կողմէս փնտռտուքի մը սկսայ, որովհետեւ ամէնուս ալ պարտականութիւնն է ձեռքերնուս եկած ծառայութիւնը մատուցանել մեր Վեհափառ Սուլթանին:

— Բնականաբար, պատասխանեց փաշան:

— Վերջապէս բաւական դժուարութեամբ եւ մէկ քանի բարեկամներու օժանդակութեամբ երէկ կրցայ իմանալ թէ այդ հօճան Պիւլպիւլ Տէրէի կողմը Ֆաթմա անուն պառաւ կնոջ մը տունը կը նստի եղեր:

— Տան մէջ ուրիշ մարդ չկա՞յ:

— Չէ, միայն այդ պառաւը. տունն ալ հօճայէն զատ ոչ ոք կը մտնէ կ'ելլէ եղեր: Ես մանրամասնօրէն հարցուփորձեցի դրացիները, բայց դժբախտաբար շատ բան չկրցայ քաղել անոնցմէ: Այդ պառաւ Ֆաթման, որ հազիւ երկու ամիսէ ի վեր եկեր է այդ տունը, անծանօթ մըն է թաղին մէջ եւ կ'երեւայ թէ դրացիներուն հետ ալ շատ դիւրահաղորդ չէ եղեր եւ խօսքի բռնուիլ չուզեր մէկու մը հետ: Դրացիները հասկցեր են միայն որ հօճան այդ կնոջ եղբայրն է եղեր...:

— Շատ շնորհակալ եմ քու բերած տեղեկութիւններէդ եւ վստահ եմ որ յոգնութիւնդ առանց վարձատրութեան պիտի չթողում, ըսաւ նախարարը գոհունակ դէմքով:

— Կարծեմ լաւ կ'ընէք որ անմիջապէս հրաման տաք այդ պառաւը ձերբակալելու եւ տունը խուզարկելու, որովհետեւ եթէ ուշ մնաք, գուցէ խոյս տայ, մանաւանդ որ երէկուընէ ի վեր իր կասկածները արթնցան:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(22 – Շար.)

գրական հարստութենէն մնացածին մասին :

Անշուշտ կարելի չէ վերջնական թիւով ձեռագրահամար ընել : Թերեւս մէկ կամ երկու հարիւր ձեռագիրներ դուրս մնան ընդհանուր ցուցակէն, անոնց մասին ծանօթութեանց բացակայութեան պատճառաւ, սակայն չեմ կարծեր, որ ատիկա մեծ նշանակութիւն մը ունենայ : Հարցը կարելի եղածին չափ կատարեալ ձեռագրահամար մը ունենալու մէջ կը կայանայ :

Արդարեւ, Երեւանի Մատենադարանին հայերէն ձեռագիրներուն թիւը հետզհետէ կը բարձրանայ : Նորագոյն յաւելումը՝ Փարիզի Նուպարեան Մատենադարանէն Ռաֆայէլ Մարկոսեանի հաւաքածոյին 36 ձեռագիրներուն փոխանցումն էր Երեւանի Մատենադարանին : Այսպիսով՝ Մատենադարանին հայերէն ձեռագիրներուն թիւը բարձրացաւ 10·390ի : Սակայն այս եւ ասոր նման այլ յաւելումները կ'ըլլան ի հաշիւ արդէն իսկ այլուր նշանակուած ձեռագիրներուն եւ բան մը չեն աւելցներ մեզի ծանօթ մօտաւոր ընդհանուր թիւին վրայ :

Քանի որ Մատենադարանը արդէն ունի մեր ձեռագրական ժառանգութեան խոշորագոյն թուահամարը, ես կը կարծեմ, թէ անտեղի պահանջկոտութիւն մը չէ, երբ ըսեմ, որ ան պէտք է բոլոր հայերէն ձեռագիրներուն ցուցակը պատրաստէ : Քանի որ այսօր կը պարծինք աշխարհի վրայ ընտրելագոյն ձեռագրատուն մը (Երեւանի Մատենադարանը) ունեցած ըլլալու գիտակցութեամբ, հարկ է նաեւ, որ ճշգրիտ կերպով ներկայացնենք մեր ձեռագիրներուն քանակն ու որակը :

Դժբախտաբար Երեւանէն տրուած տեղեկութիւնները շատ ընդհանուր են, մակերեսային, աւելորդ չափազանցութիւններով լի եւ սխալ պատկերացում մը կու տան գոնէ : Լաւ բան մը չէ աւելորդ պարծենկոտութիւնը եւ բոլորովին այպանելի է օտարներուն սխալ տպաւորութիւն տալ : Երեւանի գրողները ունին թէ նիւթական վարձատրութիւն. թէ անհրաժեշտ ժամանակը եւ թէ աղբիւրներ ու միջոցներ, Սփիւռքի գրողներէն աւելի կատարեալ եւ ճշգրիտ գործեր տալու համար : Ցաւալի է, որ ասիկա չի կատարուիր հարկ եղած չափով եւ անհրաժեշտ լրջութեամբ, ինչ որ դուռ կը բանայ սխալներու եւ շփոթութեանց :

Վերջերս Վիգէն Խեչումեան «Սովետական Արուեստ»ի 1968ի 6րդ թիւին մէջ ստորագրած է «Մանրանկարչութեան ալբոմը եւ այդ առիթով» խորագրով յօդուած մը, ուր կը գրէ .

« Աշխարհում 25 հազար հայերէն ձեռագիր մատեան է պահպանուել, մեծ մասը մանրանկարուած եւ զարդարանուած : Մեծ մասը խստօրէն համարելով 19 – 20 հազար, իւրաքանչիւր մատեանում նոյն խստութեամբ միայն քսան մանրանկար հաշուելով ստանում ենք տիեզերական մի թիւ . 380 – 400 հազար մանրանկար :

« Ուրեմն , առնուազն 175 հազար մանրանկար կայ Մաշտոցեան մատենադարանում : 175 հազար մանրանկար, որոնցից միայն 75ն է տպագրուած վերջերս հրատարակուած Հայկական Մանրանկարչութեան փառահեղ ալբոմում » (էջ 15) :

Ասիկա չեղաւ :

Նախ՝ «աշխարհում 25 հազար հայերէն ձեռագիր մատեան» չկայ : Ինչպէս հաշիւ տուած եմ ուրիշ առթիւ, մեր ձեռագիրները ամբողջ աշխարհի մէջ 22 հազարի մօտ կրնան ըլլալ : Յետոյ՝ «զարդարանուած » ձեռագիր ծանօթ չէ ինծի : «Ծաղկուած»ը գիտէինք, բայց չենք գիտեր, թէ զարդաբանուածը ուրկէ՞ բուսաւ :

Այժմ գանք մեր ձեռագիրները «խստօրէն համարելու»ն : Խեչումեան «խստօրէն համարելով» 19 – 20 հազար ձեռագիր կը կարծէ որ գոյութիւն ունին : Սակայն պէտք չէ մոռնալ , որ մեր ձեռագրական հարստութեան երկու հինգերորդը 18րդ դարուն եւ անկէ ետք գրուած է : Օրինակ, Երեւանի Մատենադարանին հրատարակած ցուցակին պարունակած հինգ հազար ձեռագիրներէն կլոր հաշուով 1100ը գրուած են ԺԸ. դարուն եւ 800ն ալ՝ ԺԹ. դարուն : Ուրեմն, 22 հազար ձեռագիրներուն հազիւ 14 հազարը աւելի հին դարերէն մնացած են :

Խեչումեան միշտ նոյն «խստութեամբ» հաշուելով , իւրաքանչիւր ձեռագրի 20 «մանրանկար » կը վերագրէ : Այս մանրանկարները, ինչպէս տեսանք, ինք«զարդաբանուած»ներէ տարբեր կը նկատէ : Մանաւանդ որ կը յիշէ , օրինակ, Երեւանի Մատենադարանի 175 հազար մանրանկարները, որոնցմէ «միայն 75 է տպագրուած Հայկական Մանրանկարչութեան փառահեղ ալբոմում » : Ուրեմն , երբ Խեչումեան մանրանկար կ'ըսէ, մենք պէտք է մանրանկար հասկնանք եւ ոչ թէ «զարդաբանուածք» կամ «ծաղկում» (լուսանցազարդ , զարդագիր , կիսախորան կամ խորան) :

Սակայն մենք յոգնութիւնն յանձն առինք տեսնելու, թէ ո՞րքան ճիշդ են Խեչումեանի հաստատումները : (Ի դէպ, այս յոգնութիւնը պէտք է, որ ինք յանձն առնէր) : Նոյնիսկ Երեւանի ձեռագրացուցակէն , որուն Ա. հատորին մէջ հինգ հազար հատոր համառօտ ցուցակագրուած է, սկիզբի հազար ձեռագիրները նկատի առինք, առանց մեր նկատողութենէն դուրս ձգելու որեւէ ձեռագիր, ոչ իսկ ԺԸ. եւ ԺԹ. դարերէն մնացածները, եւ ստացանք հետեւեալ շօշափելի արդիւնքը .

Երեւանի Մատենադարանի ցուցակին առաջին հազար ձեռագիրները կը պարունակեն միայն 552 ձեռագիր, որոնք ծաղկուած կամ մանրանկարուած են, թէկուզ միայն լուսանցազարդով : Այս 552ին միայն 55ը ԺԸ. դարու ձեռագիրներ են եւ ասոնց ալ միայն 11 հատը մանրանկար ունին, իսկ մնացեալ 44ը ունին միայն ծաղկումներ : Մնացեալ 497 ձեռագիրներուն միայն 182ը մանրանկար ունին ու մնացեալ 315ը լոկ ծաղկուած են :

Ուրեմն, Երեւանի Մատենադարանին ցուցակը նկատի ունենալով, կրնանք վճռական կերպով ըսել , թէ Մատենադարանին 10·390 ձեռագիրներուն հարիւրէն 55ը միայն ծաղկուած կամ մանրանկարուած են : Իսկ լոկ մանրանկարուած հազարին մէջ, ինչպէս տեսանք, 182ը մանրանկարուած են ԺԸ. դարէն առաջ եւ 11ը՝ այս դարէն ետք, որով հազարին 193ը միայն մանրանկարուած են : Այս կը նշանակէ, թէ 10·390 ձեռագիրներուն միայն երկու հազարը մանրանկարուած են : Մեր քննութեան համաձայն, այս երկու հազարէն իւրաքանչիւրը հինգ մանրանկար ունի , հետեւաբար բոլորը միասին առնելով կ'ունենանք տասը հազար մանրանկար : Եթէ նոյնիսկ այս թիւը անտեղի կերպով կրկնապատկենք, կ'ունենանք առաւելագոյն քսան հազար մանրանկար, ինչ որ ըստ իս բաւական մեծ տարբերութիւն ունի այն հաստատումէն, որուն համաձայն «առնուազն 175 հազար մանրանկար կայ Մաշտոցեան մատենադարանում » :

Ց. ՔԻՒՐՏԵԱՆ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Տոքթ. Էտուար Քարպոնէլ (քրոջ որդին ողբացեալ Մարգրիտ Բաբայեանի եւ ինքն ալ երաժիշտ) շնորհաւորական գիր մը ղրկած է Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբի վարչութեան, կոմիտասեան համերդին առթիւ, ուր կը շեշտէ ի մէջ այլոց .—

« ... Անգամ մը եւս շնորհակալութիւն կը յայտնեմ այն սքանչելի երեկոյթին համար զոր վայելեցի սալ Կավօ : Իսկապէս առաջնակարգ է Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբը, ես ալ երգչախումբի մաս կազմած եմ անցեալին եւ գիտեմ թէ ինչ կը նշանակէ ամբողջ երեկոյթ մը «Ա Քափելլա» երգել : Պ. Ափրիկեան մեծ վարպետութեամբ երեւան կը հանէ այս կատարեալ եւ շատ հաւասարակշռուած ամբողջութեան , ուժի եւ փափկութեան տուեալները :

« Շատ սիրեցի սոլիսթները, Պ. Պօղոսեան, արեւելեան ոճի թենոռ, քաշողական շեշտով, Օր. Պէնկեան, ձայն մը եւ խառնուածք մը, զորս կը փափաքէի աւելի լըսել ինչպէս նաեւ միւս թենոռը, որ ամբողջական շատ յաջող կտորի մը մէջ , գուշակել տուաւ աւելի արեւմտեան ոճի, զօրաւոր ձայն մը : Վերջապէս ներկայացընող օրիորդը վայելուչ էր, կատարեալ : Արդեօ՞ք հայ է, գուցէ այո՛, հայերէն խորագիրները արտասանելու ձեւէն :

«Հոս կ'ընդհատեմ տպաւորութիւններս, այս շատ գեղեցիկ երեկոյթէն , ձեզ ալ շնորհաւորելով ... եւն. եւն. :

ՏՐ. ԷՏՈՒԱՐ ՔԱՐՊՕՆԷԼ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ ՄԻՒՆԽԵՆՈՒՄ

ՄԻՒՆԻԽ, (Յառաջ) .— Անցնող տարուայ վերջին ամիսների մէջ Միւնխէնի հայկական գաղութի աշխատանքները ունեցան հետեւեալ պատկերը :

Դեռ Օգոստոսին գաղութի տան մէջ մեծ թւով հայրենակից – հայրենակցուհիների ներկայութեամբ դասախօսեց Թեհրանի ընկերներից՝ Աւետիս Պուլուզեանը՝ Հայ Դատի շուրջ, որը մեծ հետաքրքրութիւն առաջացրեց ներկաների մէջ :

Նոյեմբեր ամսին տօնուեց Երեւանի 2750ամեակը որտեղ ներկայ էին նաեւ օտար հիւրեր : Պարոն Գարասէֆէրեանի բացման խօսքից յետոյ եղան արտասանութիւններ, երգեր եւ շնորհալի հայ երաժշտագէտ Պ. Լուդվիկ Բազիլի ջանքերով կազմուած «Եռեակը», որը երգեց մի քանի կտորներ :

Դաշնակցութեան Օր

Դեկտեմբերի սկիզբին նորոգուած եւ բարեզարդուած հայ գաղութի տան մէջ , Հ. Յ. Դաշնակցութեան Միւնխէնի մարմնի կազմակերպութեամբ, մեծ պատրաստութեամբ տօնուեց Հ.Յ.Դաշնակցութեան 78րդ տարեդարձը : Ընկեր Մկրտիչ Մկրտիչեանի խնամուած բացման խօսքից յետոյ բանախօսեց ընկեր Գրիգոր Պուլըքճեանը տալով կարեւոր բացատրութիւններ յիշեալ կազմակերպութեան գործունէութեան եւ պատմութեան վերաբերեալ : Եղան երգեր եւ արտասանութիւններ :

Գեղարուեստական բաժնի աւարտից յետոյ սկսուեց ըստ հայկական հին սովորութեան կեր ու խում : Սեղանապետն էր ընկեր Գրիգոր Քոչարեանը :

Բոլոր ներկաները ստացան օրուայ ծրագիրը, մի քանի հայկական յեղափոխական երգերի հետ տպուած մի փոքրիկ գրքոյկ, բոլորը ցրուեցին լաւ տպաւորութեամբ՝ ուշ գիշերին :

Ա. ՄԱՐՈՒԽԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

« ՀԱՆԴԷՍ ԱՄՍՕՐԵԱՅ » հայագիտական ուսումնաթերթ , Վիէննայի Մխիթարեան Միաբանութեան թիւ7 – 9 , Յունիս – Սեպտեմբեր 1968 :

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
ՅԱՌԱՋԸ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (379)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

Գ. ՄԱՍ

ՄԱՐԻՒՍ

—*—

ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԻՐՔ

Մսավաճառի կրպակը կը սպրդէր, գըլխարկը կը հանէր ճակատին վրայէն, ուրկէ քրտինք կը հոսէր, յարգանքով բարեւ կուտար մսավաճառ կնոջ որ կը զարմանար, նաեւ միսը կտրող գործաւորին, վեց կամ եօթը սու տալով ոչխարի կողիկ մը կ'ուզէր, թուղթով կը փաթթէր, թեւին տակ երկու գիրքի մէջտեղ կը դնէր եւ կ'երթար : Մարիուսն էր այս երիտասարդը : Երեք օր կ'ապրէր այս կտոր մը միսով, զոր ինք կ'եփէր :

Առաջին օրը միսը կ'ուտէր, երկրորդ օրը ճարպը կ'ուտէր, երրորդ օրը ոսկորը կը կրկծէր : Ժիլնորման մօրաքոյրը բազմիցս փորձեր ըրաւ եւ վեց հարիւր ֆրանքը ղրկեց անոր :

Մարիուս ամէն անգամին ալ ետ ղրկեց դրամը, ըսելով թէ բանի մը պէտք չունի :

Մարիուս տակաւին իր հօր սուդը կը պահէր երբ կրեց այն յեղաշրջումը զոր արդէն պատմեցինք : Այդ ժամանակէն ի վեր սեւ զգեստները հանած չէր վրայէն : Սակայն զգեստները կը հիննային : Եղաւ օր մը ուր ալ թիկնոց չունեցաւ : Տաբատը դեռ կը հագնուէր : Ի՞նչ ընելու էր. Քուրֆէյրաք՝ որու քանի մը լաւ ծառայութիւն ալ ինք ըրած էր փոխադարձաբար՝ հին թիկնոց մը տուաւ : Մարիուս դռնապանի մը մէկուկէս ֆրանք տալով՝ թիկնոցին ներսը դուրս ընել տուաւ, եւ ահա նոր թիկնոց մը ունեցաւ : Բայց այս թիկնոցին գոյնը կանաչ էր : Ուստի Մարիուս այնուհետեւ միշտ արեւը մարը մտնելէն ետք դուրս ելլել սկսաւ : Օրուան այս միջոցին դուրս ելլելով թիկնոցին գոյնը սեւ կ'երեւար : Մարիուս միշտ սգաւոր ըլլալ ուզելով մութ գոյն կը հագնէր :

Այս վիճակին մէջ էր երբ փաստաբանութեան պաշտօն ստացաւ :

Անոր բնակարանը կը սեպուէր Քուրֆէյրաքի սենեակը, որու մէջ ըստ կանոնի պահանջուած թանգարան մը կար. այս թանգարանին մէջ իրաւագիտութեան քանի մը հին մատեաններ դրուած էին քանի մը վիպասանութեանց պակասաւոր հատորներուն հետ : Մարիուս իրեն ուղղուելիք նամակները Քուրֆէյրաքի տունը ուղղել կուտար :

Երբ փաստաբան եղաւ, Մարիուս եղելութիւնը իր մեծ հօրը իմացուց նամակով մը, որ թէեւ պաղ, բայց դրուած էր պարկեշտ ու յարգալիր ոճով մը :

Պ. Ժիլնորման դողդղալով առաւ նամակը, կարդաց զայն, պատռեց եւ կողովի մը մէջ նետեց : Երկու կամ երեք օր ետք Օր. Ժիլնորման իր հօր ձայնը լսեց, որ մինակ էր սենեակին մէջ եւ կը խօսէր բարձր ձայնով :

Պ. Ժիլնորման որ սաստիկ կը յուզուէր, սենեակին մէջ առանձին կը խօսէր այսպէս բարձր ձայնով :

Օրիորդը մտիկ ըրաւ եւ յետագայ խօսքը լսեց .— Եթէ ապուշ մը չըլլայիր, պիտի գիտնայիր թէ մարդ Պարոն եւ նոյն ատեն փաստաբան չի կրնար ըլլալ :

ԳԼՈՒԽ ՀԸ.

ՄԱՐԻՈՒՍ ԱՂՔԱՏ

Թշուառութիւնն ալ ամէն բանի պէս կամաց կամաց տանելի կը դառնայ :

Հուսկ ուրեմն ձեւ կ'ընդունի եւ կը կազմուի : Թշուառը կ'աճի, այսինքն կը զարգանայ կերպով մը, որ թէեւ ազազուն բայց կենդանի էակ է : Հիմա ըսենք թէ ի՛նչ ձեւով կարգադրուած էր Մարիուս Փոնմերսիի ապրելու եղանակը :

Ամէնէն նեղ տեղէն ելած էր այլեւս. կիրճը երթալով կ'ընդլայնէր իր առջեւ :

Աշխատութեան, արիութեան, յարատեւութեան եւ կամքի շնորհիւ ալ սկսած է տարին գրեթէ եօթը հարիւր ֆրանք շահիլ իր ըրած գործէն : Սորված էր գերմաներէն եւ անգլերէն :

Մարիուս Քուրֆէյրաքի շնորհիւ՝ անոր բարեկամ գրավաճառին հետ յարաբերութիւն հաստատած էր եւ գրականութեան-գրավաճառութեան մէջ « օգտակարութեան» միջակ պաշտօնը կը կատարէր :

Յայտարարութիւններ կը գրէր, լրագիրներ կը թարգմանէր, տպագրութեանց ծանօթութիւններ կուտար, կենսագրութիւններ կը բանաքաղէր եւայլն... տարին՝ յաջող կամ անյաջող՝ միշտ եօթը հարիւր ֆրանք կը վաստըկէր, զուտ շահ եւ ասով կ'ապրէր :

Ինչպէս : Ոչ շատ գէշ :

Հիմա կ'ըսենք թէ ի՛նչպէս կ'ապրէր :

Մարիուս տարեկան երեսուն ֆրանք վարձք տալով Կորպոյի հին ու փուտ տունին մէջ, առանց ծխնելոյզի հիւղ մը վարձած էր որ խուց կ'անուանուէր, եւ որու մէջ՝ իբր կահ–կարասի, միայն անհրաժեշտաբար հարկաւոր եղածը կար :

Այս կարասիները իրն էին :

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պ. Երուանդ Ճանկէօզեան, Պ. Հրայր Ճանկէօզեան, Այրի Տիկին Ե. Տէր – Անդրէասեան եւ զաւակները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով, փոխան ծաղկեպսակի նուէրով կամ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց կնոջ, մօր, զաւկին եւ քրոջ՝

ԶՈՒԱՐԹ ՃԱՆԿԷՕԶԵԱՆԻ

(Ծնեալ Տէր – Անդրէասեան)

կսկծալի կորուստին առթիւ :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Այրի Տիկին Աղաւնի Ուշադլեան եւ զաւակը Բաֆֆի, իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ հօր մահուան առաջին տարելիցին առթիւ կ'ընեն հետեւեալ նուիրատուութիւնները.— 50 Ֆր. Մոնմորանսիի ծերանոցին, յիսուն Կապ. Խաչի կայանին եւ քսան Ֆր. «Յառաջ»ի :

(Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Պանեէօ – Քաշանի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Այրի Տիկին Ա. Տակլճեանէ յիսուն Ֆր. փոխան ծաղիկի, Վրոյր Պետիկեանի մահուան առթիւ :

×

Պօմոնի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է.— Ողբացեալ Սիրուն Միւզիքեանի մահուան առթիւ, Այրի Տիկին Նեւրիկ Միւզիքեանէ՝ երկու հարիւր Ֆր. եկեղեցւոյ : Ողբացեալ Տիկին Նաճարեանի յուղարկաւորութեան առթիւ.— Դարրինեան ընտանիք 20 առաջնորդարանին, տասը եկեղեցւոյ : Տիկին Աղճեան եկեղեցւոյ՝ տասը, Տիկին Տիգրանուհի Նաճարեան տասը եկեղեցւոյ, Ա. Աւետիսեան առաջնորդարանին՝ տասը Ֆր., Կապոյտ Խաչին՝ տասը, Նոր Սերունդին տասը, Տիկին Քորթոչեան տասը Տիկնանց Միութեան :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մարսէյլ քաղաքի, Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը ճաշ մը կազմակերպած է Յունուար 12ին, Վօվընառկ, Էքսէն հինգ քիլոմեթր, գեղեցիկ ճաշարան մը : Տեղերը պէտք է նախապէս ապահովել, դիմելով Ֆօթօ Ռեքս, 2 Բիւ Պերնար տիւ Պուա, կամ Զորեքշաբթի իրիկունները 8-ին, 26 Բիւ տէ Քովալէսան :

×

12 Յունուարկիրակի ժամը 15ին

Բեմասիրաց թատերախումբը կը ներկայացնէ « ՀՆԱՐՔԸ » կատակերգութիւնը, ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի Առնուվիրի մասնաճիւղին :

×

Յուշի օր, նուիրուած Ազգ. հերոս ՄԻՍԱՔ ԹՈՐԼԱՔԵԱՆԻ, նախաձեռնութեամբ Տրապիզոնի Հայր. Միութեան, Յունուար 26ին :

×

Կապոյտ Խաչի Շրջ. վարչութեան տարեկան ցերեկոյթը՝ ՄԱՐՏ 23ԻՆ :

×

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Մայիս 4, գեղարուեստական ցերեկոյթ :

×

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Նախկին Աշակերտաց եւ Ծնողաց Միութեանց պարահանդէսը Փետրուար 2ին, Կիրակի օր : Զուարթ անակնկալներ :

Մանրամասնութիւնները յետագային :

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԱԿԱՆ ՔԱՐԹԵՐ

Նոր տարուան, Ս. Ծնունդի եւ այլ տօներու առթիւ Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբը հրապարակ հանած է շնորհաւորական քառթեր, մեծ երաժշտին՝ Կոմիտաս Վարդապետի, ծննդեան հարիւրամեակի առթիւ (1869 – 1969) :

Կողքի նկարն է մեծ նկարիչ Գարզուի :

Անոնք որ կը փափաքին ունենալ այս քառթերը, շնորհաւորելու համար տօնական օրերը իրենց հայ թէ օտար բարեկամներուն, ազգականներուն, կրնան դիմել հետեւեալ հասցէներուն :

Երգչախումբի անդամներուն,

17 Բիւ Պլէօ

Հրանդ–Սամուէլ գրատուն :

51, Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

ԾՆՈՒՆԴ

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Տօն Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի : Ժամերգութիւն՝ ժամը 8ին : Հանդիսաւոր պատարագ ժամը 10-ին : Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Կաթողիկոսական պաուիրակ Եւրոպայի Հայոց :

Պատարագի աւարտին կը կատարուի Ջրօրհնէքի արարողութիւն :

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, Յիշատակ Մեռելոց :

Ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի, որու աւարտին կը կատարուի հոգեհանդիստ վասն համօրէն ննջեցելոց :

ԿԻՐԱԿԻ, 12 Յունուար.— Է. օր Ծը ը նընդեան : Ժամը 10ին, պատարագ կը մատուցուի :

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, 13 Յունուար, Տօն անուանակոչութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի : Ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի : Յաւարտ պատարագի հոգեւորականներ եւ ժողովուրդ կ'առաջնորդուին եկեղեցւոյս խորհրդարանը, ուր կը կատարուի Ջրօրհնէք՝ նախագահութեամբ Հայրապետական պատուիրակ Սրմազան Հօր :

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, rue Thouin - PARIS 5e

Կիրակի, 12 Յունուար, հանդիսաւորութիւն, Յայտնութեան եւ Մրկտութեան : Հայրապետական ձայնաւոր պատարագ ժամը 10·30ին :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Լիոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները այս Երեքշաբթի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, եկեղեցիի սրահը, 295 Բիւ Պուալօ : Կը խնդրուի անդամուհիներէն ներկայ ըլլալ սոյն ժողովին : Կարեւոր օրակարգ :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապ. Խաչի Շրջ. վարչութեան :

Յունուար 12ին :

×

ՊՕՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապ. Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղին : Յունուար 5ին :

Ս. Սահակ – Մեսրոպ սրահին մէջ : Բարձր հովանաւորութեամբ թեմիս առաջնորդ՝

ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹՌԵԱՆԻ

Մասնակցութեամբ Պօմոնի եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհուրդի :

Գեղարուեստական բաժին, պատրաստուած դպրոցին ուսուցիչ Հայր Գեղամի կողմէ, մասնակցութեամբ աշակերտութեան :

Ճոխ սեղան, նուէրներ փոքրիկներուն :

×

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Կապ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղը «Մանուկներու Օր»ը կը տօնէ Տօնածառ-հանդէսով, Յունուար 5ին Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, քաղաքապետարանի շքեղ սրահին մէջ : Գեղարուեստական բաժին դպրոցի աշակերտներու կողմէ : խմբերգ, արտասանութիւն, մեներգ, պար եւ տրամախօսութիւն :

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 19ԻՆ

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի տեղական մասնաճիւղին՝ Յունուար 12ին :

×

Կրընոպլի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը կը տօնէ Մանուկներու Օրը, Յունուար 5ին, կէսօրէ ետք ժամը 3·30ին, Սէն Լուի սրահը, Բիւ ԺԷ :

Դպրոցի աշակերտութեան կողմէ տեղի պիտի ունենան խմբերգ, արտասանութիւն, պար եւ հաճելի անակնկալներ :

Ղեկավարութեամբ Օր. Հելլէն Սապունճեանի ջուսուցչուհի) :

Ճոխ պիւֆէ :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

Մշակ. Տան յանձնախումբը կը փնտռէ ամուսնացած զոյգ մը՝ պիւֆէի սպասարկութեան եւ Տան մաքրութեան գործը ստանձնելու համար :

Բնակութեան յարմարութիւններ :

Դիմել ամէն օր, ժամը 15էն 19·30, Մշակոյթի Տան գրասենեակը :

ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ կը ծախուի հետեւեալ հասցէներուն.—

ՄԱՐՍԷՅԼ ՔԱՂԱՔ.— Ա. Քէօսէեան եւ Պ. Ծերիկեան :

ՊՕՄՈՆ.— Ս. Սարգիսեան, Յովհ. Տէր – Վարդանեան :

ՊՈՒԼՎ. ՕՏՏՕ.— Յովհ. Արզումանեան, Հայկ Սարգիսեան :

ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ. — Մերկեր Սուքիասեան :

ՍԷՆ ԼՈՒ.— Սերոբ Գինոսեան, Կարօ Յովսէփեան :

ՍԷՆ ԺԵՐՈՄ.— Խորէն Ուլուսեան, Սիմոն Աւտօյեան :

ՍԷՆԹ ՄԱՐԿՐԻԹ.— Վ. Մուրատեան :

ԼԱՓՈՄ.— Նշան Նագաշեան :

ՎԱԼՊԱՐԵԼ.— Պ. Կէտիկեան :

ՆԻՍ.—Ս. Ալեքսնեան, Գ. Խոսրովեան :

ԱՎԻՆԵՈՆ.— Թ. Մատոյեան :

ԷՔՍ ԱՆ ՓՐՈՎԱՆՍ.— Վ. Կամպէրեան :

Ինչպէս նաեւ բոլոր Նոր Սերնդականներուն մօտ :

ՄԱՐՍԷՅԼ ՄԱՐՍԷՅԼ

ՊՈԼՍԱՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԾՆՈՒՆԴԻ ՏՕՆԱԾԱՌ

Պատրաստուեցէք Պոլսահայերու Հայր. Մշակ. Միութեանս սարքած Ս. Ծնընդեան աւանդական շքեղ տօնածառին՝ որ այս տարի տեղի պիտի ունենայ, 19 Յունուար, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր ձեզ ծանօթ Ֆարոյի գեղեցիկ սրահներուն մէջ :

71, Bd. Charles-Livon, Hôtel du Pharo

Աչքի, ականջի, քիմքի վայելքներով առլի՝ այս յիշատակելի տօնածառին, կը խնդրուի այժմէն ապահովել ձեր սեղանները, դիմելով ինչպէս միշտ, ձեզ ծանօթ վարչական անդամներուն եւ կամ կեդրոնատեղին 37պիզ, Թիւպանօ փողոց, Պ. Եավէրի գրասենեակը, հեռ. 20–26–74 :

Պարոզներուն՝ Օրքէսթրը Ռաֆայէլ Սէռանօ, մանուկներուն զուարթութիւնը ապահովուած :

Հաճելի անակնկալներ եւ գեղարուեստական բաժին :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Նկատի ունենալ հետեւեալ թուականները,

1969.— ՄԱՐՏ 2, թատերական ներկայացում :

Ապրիլ 24, Օր Նահատակաց :

1/2 GROS **LYON** DETAIL

ALIMENTATION
SUPER-BOUCHERIE

BAHADOURIAN

8, Rue Abraham Bloch, Gerland

Դիւրացնելու համար յաճախորդներու փարքինկը

ԲՈԼՈՐՈՎԻՆ ԱՐԴԻԱԿԱՆԱՑԱԾ ՇՔԵՂ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ

244, RUE VENDOME — LYON (3e)

ԾՐԱՐԻ ԱՌԱՔՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԱՄԷՆ ԿՈՂՄԸ
ԵՒ
ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ — ՊԵԼԺԻԱ, ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ, ԱՆԳԼԻԱ

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ԱՐԱԳ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

PATISSERIE ORIENTALE

TOUTES LES VARIÉTÉS TOUTES LES SPÉCIALITÉS

NOS SPECIALITES

Արմաւ, « պամիա », « եալանճի տոլմա », յունական « թուրշի », « պիպէռ », տերեւ, թահին հելվա, « վանիյ », շոքոլա, «նուազէթ», « լոգում », «սագըզ », պիստակ, Շիրակ օղի (41–45°), Իզմիրի չամիչ, « սուճուք », առաջնակարգ սուրճ, (քարավան եւ մոգա), համեմներ, մահլէպ, սալէպ, ձիթապտուղ, ձէթ, « գաշքավալ » պուլկարական, ճերմակ պանիր ոչխարի կաթով : Ամէն կարգի պահածոներ, « քուսքուս », հարիսա, սումագ, թարամա, լամիս, քատայիֆ, եւայլն եւ մանաւանդ՝ ապուխտ կեսարացի մասնագէտի մը կողմէ պատրաստուած :

ԱՅՑԵԼԵՑԷ՛Ք

Անպայման, ձեր նուէրներուն համար ճոխ եւ ընտիր մթերք : Ինչ որ ձեր մտքէն կ'անցնի, կը գտնէք :

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ

ՀԱՐՍՆԻՔԻ, ՆՇԱՆՏՈՒՔԻ, ՀԱՆԴԷՍԻ, ԽՆՋՈՅՔԻ համար յատուկ գիներ եւ դիւրամատչելի պայմաններ :

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Ունի նաեւ առաջնակարգ ՄՍԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՄԸ որուն ընտիր տեսակի միսերը գոհացում կուտան ամէնէն նրբաճաշակներուն :

Tous produits d'Afrique du Nord et d'Orient

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ նաեւ ձեր նուէրներուն համար նոր աւելցուած ճոխ մթերանոցի կալերին որ կը պարունակէ բոլոր խոհանոցի իւսթանսիլները, նոր ճաշակաւոր պիպլօները, արեւելեան սրճեփ, սուրճի գաւաթ, ափսէներու տեսակներ կարկանդակի համար նաեւ սուրճի ջաղացք, ինչեր ինչեր որ ձեր մտքէն կ'անցնի :

ՇԱՏ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ԵԹԷ ՁԵՐ ՈՒՋԱԾԸ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ Է
ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ « ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ » Է

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 90 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 50 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 105 Ֆ. Հատը 0,50

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
7
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
MARDI
7 JANVIER
1969

LE NUMÉRO 0,50 F.

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11406 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 45e ANNÉE — No 11.406

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅՐԵՆԻՔՆ ՈՒ ՍՓԻՒՌՔԸ 1968-ԻՆ

Անցնող տարուան ընթացքին յիշատակութեան արժանի դէպքեր անպակաս եղան հայրենիքի եւ սփիւռքի մէջ :

Մեծ Եղեռնի յիսնամեակը որոշ հոգեկան մերձեցում էր առաջ բերած Հայութեան երկու հատուածներուն միջեւ :

Մերձեցումը աւելի շեշտուեցաւ յիսնամեակին յաջորդող տարիներուն :

Գոհունակութեամբ արձանագրեցինք, որ Հայութիւնը հետաքրքրող հիմնական հարցերու շուրջ հետզհետէ ստեղծուելու վրայ է գաղափարի եւ գործելակերպի նոյնութիւն :

Հայաստանի երիտասարդութիւնը հայրենասիրական ոգիով տոգորուած՝ « մեր հոգե՛րը» կը պահանջէր 1965 Ապրիլ 24ին : Նոյն օրերուն Էջմիածին մեր մէկուկէս միլիոն նահատակներու յիշատակը կը յաւերժացնէր կոթողով մը՝ Մայր Տաճարին առջեւ :

Երեւանի կառավարութիւնը Ծիծեռնակաբերդի բարձունքին վրայ կը կառուցանէր հոյակապ յուշարձան մը՝ 1967 Նոյ. 29ին՝ մեր անմահ մարտիրոսներու յիշատակին :

Սփիւռքի մէջ Անթիլիաս շատոնց ունէր արդէն իր յուշադամբան մատուռը, ուր ամփոփուած էին Տէր Զօրի դժոխքին մէջ նահատակուած մեր անծանօթ մեռելներու ոսկորները :

Սան Փաւլոյի մեր հայրենակիցները երեք տարի առաջ Հայոց եկեղեցիին առջեւ կանգնեցին հոյակապ յուշարձան մը :

Իսկ Քալիֆորնիոյ Հայութիւնը անցնող տարուան Ապրիլ 21ին Մոնթեպելլոյի մէջ կառոյց ութսուն ոտք բարձրութեամբ կոթող մը վառ պահելու համար յանուն հայրենեաց զոհուած, մեր հարազատներուն անմահ յիշատակը :

1968ի ամէնէն յատկանշական դէպքն էր Սարդարապատի զբօսայգի – յուշարձանին բացումը ճիշդ այն հոգերուն վրայ, ուր յիսուն տարի առաջ հայ ժողովուրդը ծունկի էր բերած անարդ թշնամին եւ ըստեղծած անկախ Հայաստանի Հանրապետութիւնը :

« Յաւե՛րժ փառք հայրենիքի փրկութեան համար զոհուած զաւակներին» արձանագրութիւնը Սարդարապատի յուշարձանին տակ պերճախօս ապացոյց մըն է թէ Հայաստանի մեր հայրենակիցները այսօր իրենց յարգանքի տուրքը կուտան նաեւ այն քաջարի հայորդիներուն, որոնք 1918ի Մայիսեան պատմական ճակատամարտներուն մէջ առիւծի պէս կռուեցան ու զոհուեցան « հայրենիքի փրկութեան համար » :

Ուրախալի եւ քաջալերական երեւոյթներ են ասոնք հայրենիքի եւ սփիւռքի Հայութեան համար միանգամայն :

Մեր մեռելներուն ու հերոսներուն հանդէպ պաշտամունքը գրաւական մըն է թէ վառ կը պահուի հայրենասիրական ոգին Հայութեան նոր սերունդին մէջ ամէնուրեք :

Հայրենիքի եւ արտասահմանի Հայութեան միջեւ կապը վերջացող տարուան ընթացքին աւելի սերտ հանգամանք ստացաւ :

Հայաստանէն կարճ ժամանակով այցելութեան եկան արուեստագէտներ ու մըտաւորականներ, որոնք սահմանափակ շրջանակներու մէջ ելոյթներ ունեցան :

Ամէնէն երկար այցելութիւնը կատարեց Վազգէն Ա., որ ամբողջ երեք ամիս շրջեցաւ Եւրոպայի եւ զոյգ Ամերիկաներու հայկական գաղութներուն մէջ, անգամ մը եւս մօտէն ծանօթանալով արտասահմանի Հայութեան հոգերուն ու ճիգերուն :

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը Ապրիլ 16ին մեկնած էր Էջմիածնէն : Ապրիլ 21ին կատարեց Վիէննայի Հայոց առաջին եկեղեցիին՝ Ս. Հռիփսիմէի օծումը : Իսկ Ապրիլ 28ին օծեց Նիւ Եորքի Ս. Վարդան եկեղեցին, որուն շինութեան համար երեքուկէս միլիոն տոլար ծախսեր էին Ամերիկայի մեր հայրենակիցները :

Եկեղեցիի համար այսքան դրամ ծախսող Ամերիկահայերը Նիւ Եորքի մէջ դպրոց մը անգամ չէին կառուցած :

Քալիֆորնիոյ Հայերն են միայն, որ քանի մը տարի առաջ բացին Ս. Մեսրոպեան եւ Ֆէրահեան վարժարանները : Վազգէն կաթողիկոս անձամբ տեսաւ զանոնք եւ ջերմ խօսքերով գնահատեց հիմնադիրներն ու ուսուցիչները, որոնք իսկապէս ազգապահպանման աշխատանք կը տանին, ամերիկեան համայնակուլ հալոցի երախէն փրկելու համար մեր համրանքէն մաս մը :

Զոյգ վարժարանները ձեռակերտն են Դաշնակցական կազմակերպութեանց :

Էջմիածնի գահակալը հիւսիսայինէն ետք այցելեց նաեւ հարաւային Ամերիկա : Դէպի Էջմիածին վերադարձի իր ճամբուն վրայ Յուլիս 17ին եկաւ Փարիզ, ուր նահանգապետութիւնը հանդիսաւոր ընդունելութիւն մը սարքեց իրեն ի պատիւ : Վարդավառին (21 Յուլիս) պատարագեց ու քարոզեց Հայոց եկեղեցիին մէջ :

Յիշենք նաեւ, որ անցեալ տարուան Փետրուարի վերջերը Ամերիկա այցելեց նաեւ Երուսաղէմի պատրիարքը, որ Մարտ չորսին Հռոմի մէջ ընդունուեցաւ Պապին կողմէ :

Ս. Ղազար այցելեցին Վարդգէս Համազասպեան եւ Հայաստանի Կոմկուսի Ա. քարտուղար Անտոն Քոչինեան :

Դեկտեմբեր 16ին Ֆրանսա այցելեցին Հայաստանէն խումբ մը մտաւորականներ :

1968ին արտասահմանէն ալ բազմաթիւ Հայեր այցելեցին Հայաստան, իբրեւ ըզբօսաշրջիկ, նաեւ իբրեւ հրաւիրեալ՝ ներկայ ըլլալու համար Երեւան – Էրէբունիի հիմնադրութեան 2750ամեակի հանդիսութեան, որ տեղի ունեցաւ Հոկտ. 18ին :

Հայրենիքի եւ Սփիւռքի Հայութեան փոխադարձ այցելութիւնները կարեւոր ազդակ մըն են հայապահպանման համար :

Հայաստանէն եկող կռունկները աւելի օգտակար եւ արդիւնաւէտ աշխատանք մը կրնան տանիլ, երբ թօթափեն զիրենք կաշկանդող նախապաշարումները եւ ձերբազատուին զիրենք շրջապատող «հոգածու» հիւրընկալներու կապանքներէն :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ՆՈՐ ԱՌԱՋԱՐԿ

ԻՍՐԱՅԷԼ Կ'ԱԶԴԱՐԱՐԷ ԼԻԲԱՆԱՆԻ

Գահիրէ յուշագիր մը ներկայացուցած է Միացեալ Նահանգներուն, որու մէջ կը յայտնէ թէ տրամադիր է բանակցելու Իսրայէլի հետ եթէ Իսրայելցիք յանձն առնեն քաշուիլ գրաւուած հողերէն : Յուշագրին մէջ, Գահիրէ կը ձաղկէ «միջազգային սիոնականութիւնը» եւ Իսրայէլի վրայ կը ձգէ 1956ի եւ 1967ի կռիւներուն ամբողջ պատասխանատուութիւնը : Ընդհանուր գիծերու մէջ, եգիպտական յուշագիրը պատասխան մըն է Տին Ռըսքի Նոյեմբեր 2ի, եօթը կէտերէ բաղկացած կարգադրութեան ծրագրին :

Իսրայէլ սակայն ալ աւելի կարծրացուցած է իր դիրքը : Նոր եւ խիստ ազդարարութիւն մը կ'ընէ Լիբանանի, ուր կը շեշտէ. «Եթէ Լիբանան կ'ուզէ այնպէս ընել որ իր սահմանը հանդարտ մնայ, Լիբանանցիներու մէկ մազին չենք գպիր : Բայց հակառակ պարագային, զիրենք պատժելէ զատ, ուրիշ ելք չունինք», կ'ըսէ Էպան :

Գալով « Անապահովութեան Խորհուրդին» ինչպէս Էպան կ'որակէ Նիւ – Եորքի Խորհուրդը, միշտ Իսրայէլի դէմ է, ըստ Էպանի եւ արաբական Պետութիւններն ալ պաշտպանուած են շնորհիւ ռուսական վեթոյին :

Լիբանանի մէջ մթնոլորտը միշտ ծանր է : Զանազան փորձեր եղած են Շաբաթ օր նախապատերազմական բնոյթ ունեցող, ինչպէս լոյսերը ծածկել, քաղաքը ամբողջութեամբ մութին մէջ թաղել եւն. :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓՐԱԿԱՅԻ մէջ, Ազգ. Ժողովի նախագահը՝ Զմրկովսկի ճառ մը խօսած է ուր շեշտած է թէ կրնայ քաշուիլ ոչ թէ քաղաքական պատճառներով, այլ Սլովաքի մը տալու համար իր պաշտօնը : Ամէն պարագայի մէջ, Չեխերուն համար, ինչ բացատրութիւն այ տրուի բան չի փոխուիր : Մոսկուայի ճնշումին արդիւնքն է եղածը :

ՆԻՔՍԸՆ Քապոթ Լոճը նշանակած է իբրեւ պետ Փարիզի ամերիկեան պատուիրակութեան, Վիէթնամի խօսակցութեանց համար : Լոճ որ քանիցս Սայկոնի դեսպան եղած է, «կարծր» կը նկատուի :

ՀԻՒՍԷՅՆ թագաւորը Լոնտոն գացած է, քանի մը ժամ Պէյրութ մնալէ ետք : Միշտ կը պնդէ արաբական վեհաժողովի մը մասին :

ՏԱՐԻ ՄԸ ԱՌԱՋ՝ ԱՆԾԱՆՕԹ ՄԸ՝ ՏԻՒՊՉԷՔ

1968 Յունուար 5ին, Փրակայի մէջ նոր մարդ մը, Տիւպչէք, կը դառնար կուսակցութեան Կ. Կոմիտէի առաջին քարտուղար փոխարինելով հին շարքային մը՝ Ա. Նովոտնի : Դէպքը մեծ ուշադրութիւն չէր գրաւեր սկիզբը : Չեխերն իսկ լաւ չէին ճանչնար նոր ղեկավարը եւ նորութիւն չէին սպասեր : Դէպքերը սակայն տարբեր բան պիտի ըսէին, «Փրակայի դարունը» յոյսեր պիտի ներշնչէր, Փրակայի ամառը լոյսեր պիտի մարէր, Փրակայի աշունը հանելուկը պիտի չլուծէր : Յայսօր յայտնի չէ թէ ո՞վ է Տիւպչէք : Հերո՞ս մը, հանճարեղ ռազմագէ՞տ մը կամ տկար մը, նորէկ ու անփորձ, որ ստիպուեցաւ անձնատուր ըլլալ Մոսկուայի ղեկավարներուն : Գուցէ ապագան կարենայ պատասխանել հարցումին : Ներկայիս կարծիքները տարբեր են ու հաւանաբար ոչ մէկ ստոյգ բան կարելի է ըսել ցորչափ մարդիկ գիտեն ու կը տեսնեն թէ ի՞նչ զիջումներ ըրած է Տիւպչէք, բայց ոչ ոք գիտէ թէ ի՞նչ մերժած է : Բոլորը քիչ շատ ծանօթ են իր «այո»ներուն, ոչ ոք ծանօթ է իր «ոչ»երուն եւ ուրեմն ոչ ոք կրնայ դատել զինքը :

Յունուար հինգէն ի վեր, Չեխոսլովաքիան շատ տաք ու պաղ տեսաւ : Ստորեւ ամփոփ պատկերը այդ դէպքերուն, ինչպէս կը ներկայացնէ Լը Մոնտ.—

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 5.— Կեդրոնական կոմիտէն որ ամսուն 3էն ի վեր լիակատար նիստ գումարած է, կ'որոշէ բաժնել Հանրապետութեան նախագահի եւ կուսակցութեան Ա. քարտուղարի պաշտօնները : Տիւպչէք Ա. քարտուղար կը նշանակուի :

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 24.— Կոլտշթիւքը Գրողներու Միութեան նախագահ կ'ընտրուի :

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 26.— Զօր. Սեճնա կը հեռանայ երկրէն :

ՄԱՐՏ 22.— Նովոտնի կը հրաժարի Հանրապետութեան նախագահի պաշտօնէն :

ՄԱՐՏ 23.— Տրէզտէնի մէջ կը հաւաքուին Խորհ. Միութեան, Լեհաստանի, Հունգարիոյ, Պուլկարիոյ, Արեւելեան Գերմանիոյ եւ Չեխոսլովաքիոյ ղեկավարները :

ՄԱՐՏ 28.— Զօր. Զվոպոտա Հանրապետութեան նախագահ կ'ընտրուի :

ԱՊՐԻԼ 8.— Լենառի հրաժարոմէն ետք, Չերնիք կը կազմէ նոր կառավարութիւնը : Քրիկըլ կը փոխարինէ Նովոտնին Ազգ. ճակատի իբրեւ նախագահ :

ԱՊՐԻԼ 18.— 256 ձայնով 68ի դէմ, Զմիրկովսկի Ազգ. Ժողովի նախագահ կ'ընտրուի :

ՄԱՅԻՍ 4.— Տիւպչէք եւ Չերնիք Մոսկուա կ'երթան :

ՄԱՅԻՍ 8.— Մոսկուա կը հաւաքուին Խորհ. Միութեան, Լեհաստանի, Հունգարիոյ, Պուլկարիոյ եւ արեւելեան Գերմանիոյ ղեկավարները :

ՄԱՅԻՍ 29.— Նովոտնի եւ իր կողմնակիցները կ'արտաքսուին Կ. Կոմիտէէն :

ՅՈՒՆԻՍ 20.— Վարշաւայի Ուխտի ռազմափորձերը կը սկսին Չեխոսլովաքիոյ մէջ :

ՅՈՒՆԻՍ 25.— Քաղաքական բանտարկեալներու պատուի վերահաստատման օրէնքի քուէարկութիւն :

ՅՈՒՆԻՍ 27.— «Երկու հազար բառերու» մանիֆեստի հրատարակութիւն :

ՅՈՒԼԻՍ 14.— Վարշաւայի մէջ կը հաւաքուին Խորհ. Միութեան, Լեհաստանի, Պուլկարիոյ, Հունգարիոյ եւ Արեւելեան Գերմանիոյ ղեկավարները :

ՅՈՒԼԻՍ 17.— Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութիւնը եւրոպական համայնավար կուսակցութեանց ժողով մը կ'առաջարկէ, չեխական հարցը ուսումնասիրելու համար :

ՅՈՒԼԻՍ 18.— Չեխ ղեկավարութիւնը կը մերժէ քոյր կուսակցութեանց քննադատութիւնները :

ՅՈՒԼԻՍ 29 – ՕԳՈՍՏ. 1.— Չեխ-խորհրդային հանդիպում Չիէրնա :

ՕԳՈՍՏ. 3.— Բրատիսլաւայի ժողով (Խորհ. Միութիւն, Պուլկարիա, Լեհաստան, Արեւելեան Գերմանիա, Հունգարիա եւ Չեխոսլովաքիա) :

ՕԳՈՍՏ. 9 – 12.— Մառեշալ Թիթօ Փրակա կ'այցելէ :

ՕԳՈՍՏ. 12 – 14.— Ուլպրիխթ Կարլովի – Վարի կ'այցելէ :

ՕԳՈՍՏ. 15.— Չէուչէսկու Փրակա կ'երթայ :

ՕԳՈՍՏ. 20ԷՆ 21ի գիշերը Վարշաւայի Ուխտի ուժերը կը միջամտեն :

ՕԳՈՍՏ. 23.— Չեխ կուսակցութեան 14րդ համագումարը գաղտնի նիստ կը գումարէ գործատան մը մէջ : Նախագահ Զվոպոտա Մոսկուա կ'երթայ :

ՕԳՈՍՏ. 26.— Մոսկուայի «համաձայնագրերու», ստորագրութիւն :

ՀՈԿՏ. 16.— Փրակայի մէջ կը ստորագրուի համաձայնագիր մը օտար զօրքերու Չեխոսլավաքիա մնալուն վերաբերեալ :

ՀՈԿՏ. 30.— Բրատսլաւայի մէջ հանրապետութեան յիսնամեակին առթիւ, դաշնակցային օրէնքը կը ստորագրուի :

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 7.— Միջադէպեր խորհ. յեղափոխութեան տարեդարձին առթիւ : Ուսանողները ցոյցեր կ'ընեն :

ԴԵԿՏ. 7 – 8.— Կիեւի մէջ, չեխ-խորհրդային հանդիպում :

ՅՈՒՆՈՒԱ 1.— Դաշնակցային դրութիւնը կըհաստատուի : Չերնիք նոր դահլիճը կը կազմէ :

ՊԻՏԻ ՎԱՌԵՆՔ ՄԵՐ ՄՈՄԵՐԸ...

Ե՞րբ աւելի քիչ անձնասէր կրնան ըլլալ մարդիկ, եթէ ոչ այն վայրկեաններուն՝ երբ կ'անդրադառնան թէ սիրելի բան մը կորսնցուցած են առյաւէտ :

Ե՞րբ աւելի խոնարհ ու այլասէր կըրնան ըլլալ՝ քան այս գիշեր, երբ հաստատապէս գիտեն, թէ իրենց կեանքէն տարի մը եւս կը թաղեն, եւ իրենց կը մնայ յո՛ւշքը միայն՝ կորսուած մանկութեան :

Հոն չենք, մեր գիւղերուն ու ծննդավայրերուն մէջ չենք այս գիշեր: Սակայն, տարօրինակ կերպով, հզօր կերպով կը զգանք՝ թէ հոս ալ չենք ...

Այնքան հոս չենք, որ քիչ ետք պիտի լսենք զօղանջը մեր զանգակներուն, ու դարձեալ պիտի յանձնուինք Երազի բազուկներուն :

Քառասուն երկրէ եւ քառասուն կլիմայէ անցանք. ինկանք սառն իրապաշտութեան ու սուր նիւթապաշտութեան թաթին տակ. մեր կարգին՝ մեքենայ դարձանք ...

Սակայն, այս գիշեր, այս գիշեր մանաւանդ՝ յամառօրէն կը կառչինք հին ցնորքներուն եւ ինքնախաբէութեան ...

×

Այս գիշեր, նորէն պիտի վառենք մեր մոմերը մայրիի եւ եղեւինի ճիւղերու վրայ, եւ ... հոգիներու մէջ :

Պիտի փորձենք մանկանալ դարձեալ, մեր սպիտակութեան եւ անմեղշութեան մէջ ողջունելու համար Ամանորը :

Պիտի վառենք մեր մոմերը՝ հեռաւոր թէ մօտաւոր բոլոր ափերուն վրայ, փարթամութեան թէ թշուառութեան մէջ,— նոյնիսկ հոն՝ ուր դալար ճիւղ մը կամ տաքուկ սենեակ մը կրնանք չունենալ ...

Պիտի վառենք՝ եթէ մերկ իսկ ենք ու կը մսինք. եթէ լացն ու տառապանքը բաժին ինկած են մեր հոգիին եւ արցունք ծանրացած է մեր կոպերուն տակ :

Մեր մէջ ոտքի պիտի կանգնին, դարձեալ, Արհամարհանքն ու Յոյսը: Առաջինը՝ ապրուած ու անճանաչելի դարձած կեանքին դէմ, «սեւ ճակատագրին» դէմ՝ որ մերն է եղած : Ու երկրորդը՝ վաղուան արեւուն, երազին, եւ բոլոր բարի ու գեղեցիկ իրականութիւններուն համար :

Գիտենք անշուշտ, թէ պատրանքն է որ կ'օրօրէ մեզ ու գիտակցօրէն մենք զմեզ կը խաբենք : — Սակայն, Կաղանդի օրով հաշտ են նուիրական բոլոր սուտերն ու յաւիտենական ճշմարտութիւնները :

Պիտի վառենք մեր մոմերը՝ հոս, ապահով բարօր երդիքներու տակ, եւ հոն՝ խշտեակներու մէջ, ցուրտ որմերու միջեւ, կիսամութ խրճիթներէ ներս՝ ուր սակայն, Լոյս մը կ'ողողէ խաչուած Հայու մեր հպարտութիւնը, — տոկալու, յաւիտենապէս ապրելու հաւատքը ...

Շատեր զրկուած են այդ լոյսէն՝ իրենց պսպղուն դահլիճներուն մէջ կամ շքեղաշուք տօնածառերուն առջեւ, ուր լիութիւնը եւ առատութիւնը սրտերէն ու հոգիներէն վեր բարձրացուցած են ստամոքսը ...

Պիտի վառենք մոմերը ու պիտի ըլլանք « թռչող տրապէզ»ի մարդուն պէս՝ որ կախարդական սոյրով մը կը ճեղքէ ժամանակն ու անջրպետը, եւ կը հասնի բոլոր բարձունքներուն, բոլոր անհասանելի երազներուն :

Պիտի տեսնենք, թէ մեր տուներէն ներս՝ մեր Հայրենիքն է. հայ Քրիստոսն է. Էջմիածինն է. մեր աւերակներն են, մեր անթաղ մեռելներն են. մեր մէկ միլիոնն է. մեր գաղթականութիւններն են. մեր որբերն ու զրկեալներն են. մեր հիւանդներն ու տկարներն են. մեր վերյայտնութիւնն է. մեր նոր հանգրուաններն են. մեր նոր նուաճումները. մեր նոր կոթողումը՝ ապրելու կամքով :

×

Բոլոր այս մութ ու լոյս հարստութիւններն են՝ որ կը հոսին մեր հոգիներէն ներս, Կաղանդի գիշերով :

Բոլոր այս դառնութիւններն ու զըրկանքներն են մեր ամէնէն անկորուստ դրամագլուխը :

Մոռցուցէք Հայուն՝ իր տառապանքը, եւ ան աւելի պիտի մոռնայ իր Հայութիւնը ...

Արցունքն է, ցաւագին իրականութիւնները եւ անաւարտ իտէալներն են՝ որ նոր ճախրերու համար աւիշ եւ արիւն կուտան մեզի ...

Կսկիծն ու վիշտերն են, որ հպարտ եւ վէս կը դարձնեն մեզ՝ մեր շրջապատի փոքրոգութիւններուն դէմ :

Ու մենք՝ միշտ ետ նայելով, ու միշտ յառաջ ընթանալով, ասպարէզ կը կարդանք Կեանքին,— մեզի վերապահած իր նոր սադրանքներուն, նենգութեանց, անճաշակ ու տգեղ կատակներուն, հաւանօրէն՝ նաեւ՝ նոր գերեզմաններուն համար ...

×

Պիտի վառենք մեր մոմերը, եթէ նոյնիսկ վառելիք մոմ չունենանք մեր խոնաւ, անձուկ ու մերկ սենեակներուն մէջ:

Թերեւս ոչինչ յիշենք անցնող տարիէն. սակայն զօրաւոր կերպով պիտի ապրինք նոր ունայնութեան իմացումը :

Պիտի խորհինք, առանց մասնաւոր ճիգի, թէ մեր աղքատութիւնն ու մեզի վերապահուած անարդարութիւնները բարիք մը եղան մեզի,— որովհետեւ չյափրացանք գոհացումով, գոնէ արեւելքի մէջ:

Անիրաւուեցանք, բայց չնուաստացանք :

Ցուրտ ու օտար աստղերու տակ գիշերեցինք, սակայն մեր ակնարկը սեւեռած մնաց այն ճշմարիտ Լոյսին՝ որուն ակն ու աղբիւրը անծանօթ կը մնայ, մինչեւ այսօր, «քաղաքակիրթ» յորջորջուած բոլոր ազգերուն :

— Աստուծոյ լոյսն է անիկա: Բարիին ու Կատարեալին լոյսը՝ որուն բնաւ պիտի չկարենան հասնիլ փարթամութեան եւ անվիշտ կեանքի մէջ հասակ առած ժողովուրդները ...

×

Պիտի վառենք մեր մոմերը, ու պիտի զգանք՝ ամէնէն տաք սենեակներուն մէջ իսկ՝ թէ տարբեր ջերմութիւն մը կ'ողողէ մեր հոգիները :

Պիտի մանկանանք անոնց լոյսին տակ. պիտի դադրինք հաւատալէ՝ թէ հասունցած ու մեծցած մարդիկ ենք. եւ, աստիճանաբար, պիտի տեսնենք մեր պզտիկութիւնը, պիտի ճանչնանք մեր տկարութիւնը, պիտի կշռենք մեր տգիտութիւնը ...

Եւ, վերջապէս, մեր ոչնչականութեան հաւատքն ու համոզումը գրկած՝ պիտի ողջունենք Նոր Տարին, որ տժգոյն ցոլքն է միայն վերափոխուած մեր հոգիին, եւ որուն վրայ, աւաղ, անձնասիրութիւնն ու ամբարտաւանութիւնը կրկին իրենց ժանգը պիտի դնեն, անցնող ամէն մէկ օրուան հետ ...

ՆՈՃԵԱՅ ՏՂԱՆ

31 – 12 – 68

ՀԱՅ ՄԱՐՄՆԱԿՐԹԱԿԱՆ ՇԱՐԺՄԱՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ՆՊԱՍՏՈՂ ՌԱՀՎԻՐԱՆԵՐ ԵՒ ՅԱՌԱՋԱՊԱՀՆԵՐ

ԵԶՆԻԿ ԵՒ ԵՂԻՇԷ ՔԱՋՈՒՆԻ

Հաւատաւոր երկու եղբայրներ, մէկը՝ Պէրպէրեանցի, միւսը՝ Կեդրոնականցի, Քաջունիները եղան Զերազի կողքին, նախ «Սանթրալ»ի ու ապա «Տորք»ի հիմնադիրներէն, եւ մինչեւ վերջ կապուած մնացին հայ մարմնակրթական շարժման :

Երկու տարբեր խառնուածքներ էին անոնք : Եղիշէն ծանրախոհ, լուրջ մտաւորականի մը տիպարն էր: Կեդրոնակնէն ետք, հետեւած էր նոյնպէս իրաւաբանական համալսարանի դասընթացքներուն, ու երբ Վանի մարմնակրթական շարժման ղեկավար նշանակուեցաւ ան, ամբարած էր արդէն մտաւորական ու Ֆիզիքական անհրաժեշտ պաշարը, տեղւոյն երիտասարդութիւնը առաջնորդելու, իր այս կրկնակ հանգամանքներով :

Իբրեւ նախկին վարպետ Ֆութպօլ խաղացող, իր առաջին նախաձեռնութիւնը եղաւ հիմնել հոն, հայկական Ֆութպօլի խումբ մը որ ծանօթ էր «Վասպուրական» անունով :

Քրիսեանի օրերուն, եղաւ նոյնպէս, ինչպէս իր եղբայրը՝ Եզնիկը, «Մարմնամարզ»ի ջերմ աջակիցներէն մին: Բայց մնաց միշտ համեստներու շարքին մէջ :

Ընդհ. պատերազմը զինքը դտաւ Վանի մէջ : Ու երբ թուրք բանակը ուզեց շրջանին Հայութիւնն ալ կոտորել, Եղիշէն մասնակցեցաւ ինքնապաշտպանութեան կռիւներուն ու ապա միացաւ կամաւորական բանակներուն, ուր դարձաւ Զօր. Անդրանիկի անձնական քարտուղարը, մնալով մինչեւ վերջ անոր կողքին : Նոյնիսկ երբ ազգ. հերոսը անցաւ Եւրոպա ու անկէ Ամերիկա, Եղիշէն միշտ ընկերացաւ իբրեւ անոր անբաժան գործակիցը :

Տարբեր էր Եզնիկը, շէնշող, ժպտերես եւ չափազանց ընկերական, միշտ պատրաստ ուրիշին ծառայելու :

Նոյնքան համեստ արտաքինի մը տակ, յեղափոխական ու յանդուգն խառնուածքի տէր էր ան: Իր անխարդախ հայրենասէրի տուրքը տուաւ Եզնիկը, Համիտի շրջանին, ճաշակելով բանտին դառնութիւնները :

Ի զուր չէ որ, յեղափոխական շունչով սնած իրենց քահանայ հայրը, Սկիւտարի ծանօթ Տէր Յուսիկը՝ երկու նուիրական ու պատմական անուններով մկրտած էր զիրենք, ցանկալով անոնց մէջ տեսնել Եզնիկի ու Եղիշէի ոգին :

Ընկերական կեանքի մէջ անբախտատելի էր Եզնիկի անձնուիրութիւնը : Պահապան հրեշտակի մը նման կը հսկէր ու կը դուրդուրար մանաւանդ իրմէ կրտսերներուն վրայ : Նման հոգածու վերաբերումի մը անձամբ ինքս ալ առարկայ եղած եմ որ միշտ հոգիիս խորը քանդակուած կը մնայ :

Երբ 1914ի Յուլիսին, «Տորք»ը եւ Գում Գափուի «Ասպարէզ» լսարանը ուխտագնացութիւն մը կազմակերպած էին դէպի Ալէմ Տաղի, Վարդավառի առթիւ, որ տօնըն էր տեղուոյն հայկական եկեղեցիին, վաթսուն հոգինոց խումբին մաս կը կազմէինք նաեւ ինք եւ ես: Որոշուած երկու օրուան այցելութեան աւարտին՝ շատերու մայրաքաղաք վերադառնալէ ետք, մեր երկուքին հետ, ուրիշ երկու ընկերներ ալ՝ Եդ. Խաչատուրեան եւ Կարօ Պօյաճեան մնացինք մէկ երկու օր եւս, մեր առանց համազգեստի սկաուտական արշաւը շարունակելու համար դէպի Եագաճըգ եւ Գարթալ, Պոլիս վերադառնալէ առաջ՝ ճիշդ պատերազմի յայտարարու-

ՍԱԼԻՀԱ ՀԱՆԸՄ

ԿԱՄ

ԲԱՆԱԿԸ ԲՌՆԱԻՈՐԻՆ ԴԷՄ

ՎԷՊ ՕՍՄ. ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

— Հիմա պէտք եղած հրահանգները պիտի տամ եւ քեզմէ ալ կը խնդրեմ որ իմ մարդոց ընկերանաս, տունը ցոյց տալու համար:

— Գլխուս վրայ, փաշա էֆէնտի:

Արդարեւ ոստիկանութեան նախարարը անմիջապէս հրամայեց Պիւլպիւլ Տէրէի տան մէջ մանրակրկիտ խուզարկութիւն կատարել ու պառաւ Ֆաթման ձերբակալել: Խահուէճի Համտի այդ գործերուն յատկացուած անձերուն հետ վերադարձաւ Սկիւտար, հպարտ՝ իրեն ընծայուած կարեւորութեան համար:

Երբ Համտի ոստիկանապետի մը, երկու ոստիկաններու եւ երկու լրտեսներու ընկերակցութեամբ երեւցաւ Պիւլպիւլ Տէրէի տան առջեւ, ընդհանուր իրարանցում մը առաջ եկաւ դրացի տուներուն մէջ, կանացի գլուխներ լեցուեցան պատուհաններու խաֆէսներուն ետեւ եւ անվերջ ենթադրութիւններու կծիկը քակուեցաւ: Պառաւ Ֆաթման իր դրացիներէն չէր սիրուեր՝ իր սակաւախօսութեան ու անհաղորդ բնաւորութեան համար եւ կարծես հիմա ամէնքը զոհ էին գլխուն եկած այս փորձանքին համար:

Ոստիկանապետը ուժով մը դրան ջախջախը զարկաւ:

Ոչ ոք եկաւ դուռը բանալու:

Մէկ երկու վայրկեան սպասելէ ետք, աւելի ուժգին հնչեցուց ջախջախը: Դարձեալ պատասխան տուող չեղաւ:

— Արդեօք դո՞ւրս ելած է, ըսաւ ոստիկանապետը Համտիին դառնալով:

Նոյն պահուն դրացի տան խաֆէսներէն մին բացուեցաւ եւ ծերունի կնոջ գլուխ մը երեւցաւ:

— Պէյ էֆէնտի, ըսաւ կինը, դուրս ելած ըլլալու չէ, որովհետեւ ես առտուընէ ի վեր հոս նստած եմ, եթէ դուրս ելլէր, անպատճառ պիտի տեսնէի... արդէն այդ կինը շատ դուրս ելլելու սովորութիւն չունի:

— Վստա՞հ ես որ երէկ գիշեր հոս էր, հարցուց Համտի:

— Հարկա՛ւ, գիշերը նոյնիսկ գացի իրմէ լէմոն մը փոխ առնելու :

Ոստիկանապետը կրկին ջախջախը զարկաւ, զայն տեղէն հանելու աստիճան սաստկութեամբ:

— Ներսն է, բայց դիտմամբ չի բանար, վճռեց ծերունի կինը:

— Արդեօք ետեւի կողմէն փախչելու ճամբայ կա՞յ, հարցուց լրտեսներէն մէկը:

— Պզտիկ պարտէզ մը կայ որ ետեւի տան պարտէզէն պատով մը բաժնուած է, բացատրեց դրացուհին, բայց կարելի չէ անկէ փախչիլ, մանաւանդ որ բոլոր կիները պատուհանները լեցուած են:

— Դուռը խորտակելէ զատ ուրիշ ճար չկայ, ըսաւ ոստիկանապետը:

— Եթէ կ'ուզէք դարբին մը բերեմ, առաջարկեց սրճարար Համտի:

— Դուռը այնքան խախուտ է որ մէկ հարուածով կարելի է բանալ, դարբինի պէտք չկայ, դիտել տուաւ ոստիկան մը:

— Օ՛ն, Ահմէտ աղա, ուսովդ զօրաւոր հարուած մը տուր տեսնեմ, հրամայեց ոստիկանապետը ստորադասեալին:

Այս վերջինը, որ յաղթանդամ մարդ մըն էր, մօտեցաւ դրան եւ ամբողջ ուժը հաւաքելով ոտքի հարուած մը տուաւ: Դուռը կռնակի վրայ բացուեցաւ:

Ամէնքը միասին ներս խուժեցին, փոքրիկ փակէ մը անցան եւ իրենց առջեւ ելած առաջին դուռը բացին:

Անակնկալ տեսարան մը զիրենք սեմին վրայ պահմը կեցուց:

Սենեակին անկիւնը, ցած սեղանի մը քով միհտէրի մը վրայ աղջիկ մը նստած էր: Հաղիւ 14 տարեկան, հրաշալի սեւ աչքերով գեղանի մանկուհի մըն էր, շագանակագոյն երկար մազերով ու ճապուկ իրանով: Իր դէմքը մտացի ու պայծառ, շնորհալի հրապոյր մը կ'արտայայտէր:

Ոստիկանապետը կարծես յանկարծ նուաճուած այդ մանկական հմայքէն, մեղմ ու գգուական ձայնով մը հարցուց.

— Աղջիկս, ո՞ւր է Ֆաթմա հանըմը:

Մանկուհին որ այդ մարդիկը տեսնելով՝ վեհերոտ շարժումով մը ոտքի ելած էր եւ փութացած գլուխը ծածկելու ճերմակ թիւլով մը, չպատասխանեց եւ զարմացկոտ ակնարկ մը ուղղեց իր խօսակցին: Ոստիկանապետը կասկածելով թէ մանկուհին գուցէ վախէն եւ յուզումէն չէր կրցած պատասխանել, նոյն մեղմ շեշտով շարունակեց իր խօսքը.

— Աղջիկս, մի վախնար բնաւ, մենք քեզի վնաս հասցնելու եկած չեն, ոչ ալ Ֆաթմա հանըմին, միայն կ'ուզենք իրմէ մէկ քանի տեղեկութիւններ առնել... Ըսէ տեսնեմ ո՞ւր է Ֆաթմա հանըմը:

Գեղանի մանկուհին, միշտ իր աղուոր աչքերը ոստիկանապետին ուղղած՝ լուռ մնաց:

— Չխօսի՞ս, չպատասխանե՞ս, ըսաւ ոստիկանապետը ձայնը քիչ մը խտացնելով:

Բայց կարծես աղջիկը բան մը չէր լըսեր: Եւ ոչ իսկ շարժում մը ըրաւ:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(23 – Շար.)

թեան նախօրեակին :

Հոդ է որ մասնաւորաբար դնահատե – ցինք եղնիկի հոգիին ազնուութիւնը ու իր այլասէր նկարագիրը : Իրրեւ տեսակ մը մեծ եղբայր եւ կերպով մը պատաս – խանատու մեր կեանքին ու առողջութեան, իր խնամքին առարկան դարձուցած էր մեզ՝ համեմատաբար փոքրերս, մեր կա – տարեալ հանգստաւէտութիւնը ապահո – վելու համար : Երբ դիչերը բացօթեայ պիտի դիչերէինք, միակ ծածկոցը որ ու – նէինք, դիչերուան պաղին դէմ պաշտ – պանուելու համար յատկացուց մեր երե – քին, քանիցս դիչերուան ընթացքին, հի – ւանդապահի նման հսկելով մեր վրայ, իսկ ինք մնաց անպաշտպան, անտարին զով ու խոնաւ օդին դէմ : Յաջորդ առա – ւօտ , իր անձնազոհութեան վարձքը ըս – տացաւ բուռն հազով մը եւ անբնական ջերմութեամբ :

Կիրակնօրեայ «Տորք»ի մեր աշչուներու ընթացքին, ընկերասիրութեան այդ դիծը միշտ նկատելի էր : Ինք, իբր ծովի լո – դանքի անկուչտ սիրահար, ժամերով կը մնար ջուրին մէջ, իր մօտ մարմինը ձգ – դելով որ ջուրին երեսը տատանի : Իսկ ջուրէն վախցող , անփորձ պատանինե – րուս , յանդգնութիւն ու ինքնավստահու – թիւն կը ներչնչէր, միշտ մեր կողքին կանգնած , որպէսզի վտանգի պահուն իս – կոյն օգնութեան հասնէր :

Եթէ եղնիկն , վանի մարմնակրթական ու ֆութպոլի չարժման նախաձեռնարկ ե – ղաւ, եղնիկը աւելի մեծ պատասխանա – տուութիւն մը ստանձնեց, Հայաստանի անկախութեան ճգնաժամային օրերուն , ստանձնելով բազմահազար որբերու եւ որբուհիներու ֆիզիքական ու բարոյական կրթութեան հոգը : Որքան հպարտ ու եր – ջանիկ էր ան իր այդ հայրենասիրական գործունէութեամբ , բայց աւելի լաւ է հոս մէջ բերել 17 Նոյեմբեր 1919ին (գրե – թէ յիսնամեակ մը այս ալ), Երեւանէն ինձի ուղղած մէկ նամակը, որ լաւագոյն կերպով կատայ իր գործունէութեան պատկերը :

. . . . . .

« Սառցայ լուսանկարներդ, չատ ու – րախ եմ : Շատրչը (Մխսքեան) պատմեր էր արդէն թէ Ռօպլերթ Քոլէճն ես եւ մարմնով հսկայ :

« Ես ալ փոխադարձաբար քեզի կը ղըր – կեմ իմ նկարս եւ լուսանկար մը՝ որ քաշ – ուած է Հարպօրտի (ամերիկացի) երե – ւան եկած օր : Այդ ժամանակ ես ամերիկ – եան որբանոցներու մարզանքի ուսուցիչ էի եւ ունէի մօտաւորապէս 3500 որբեր, որոնցմէ մի խումբ, 56 հոգինոց խիստ լաւ մարզուած : Յաւելի է որ յետոյ «Տի – կին Սբօրը» առնէ տուաւ որ կուտիմ իրեն հետ եւ թողում այդ գործը որ չատ սի – րելի էր ինձի որովհետեւ բոլորը որբ էին եւ մեծ մասը տանկահայեր եւ յետոյ ճիչդ այդ գործին համար էր որ մնա – ցեր էի Երեւան :

« Հիմա ալ կրթական նախարար Ազբալ – եանը օճիքէս փակեր է, չի թողուր որ դամ Պոլիս :

Ինձ յանձնեցին «Աղեքսանտրեան» եւ « Գայեանեան » օրիորդներու երկու Գիմնազիայի մարզանքի դասերը եւ տա – կաւին պիտի յանաձնեն երրորդ մը «Սե – մինարեան » որը բարեբախտաբար մանչերու դպրոց է, այլապէս երբեք դոհ չեմ որ ինձ տուած են օրիորդներու դըպ – րոցներ :

« Ներողամիտ պիտի ըլլաս, Գրիգոր ճան, որ քեզի այս անգամ քիչ դրեմ. դեռ չատերու կ'ուզեմ դրել : Նկատի ու – նեցիր որ տղաքը վազը կը մեկնին Պոլիս, պէտք է հասցնեմ : Շատ բաներ ալ ա – նոնցմէ կ'իմանաս :

« Հ. Մ. Ը. Մ.ի կեդրոնական վաչու – թեան նամակ մը դրած եմ, քեզի կը ղրկեմ որ յանձնես : Ուզած եմ նմոյշի համար սկաուտական ամբողջական տա – րազ ինձ համար, դրամը կամ ստացէք Մխսքեանէն կամ թէ ինձ իմացուցէք որ – քան ըլլալը, որպէսզի ես ղրկեմ ուղղա – կի :

« Ձերազը «Հայ Սկաուտ»ի առաջին թիւ – ը ղրկեր էր, չատ ուրախ եղայ : Պիտի թղթակցիմ : Եւ եթէ լուսանկարի գործիք մըն ալ ձարեմ, լուսանկարներ կը ղըր – կեմ մեր խումբերուն եւ աշակերտներուն : Պիտի աշխատիմ չատ բաժանորդներ դտնել թերթին եւ անմիջապէս որ սկա – ուտի տարազը ստանամ , պիտի աշխա – տիմ մեր խումբերուն համար տեղական կերպասներով հագուստ պատրաստել տալ : Այդ կերպով անհամեմատ աւելի ժամն կը նստի :

« Մխսքեանին տուած եմ յուցակ մը որուն համեմատ իրմէ խնդրած եմ ղրկել կարգ մը իրեր : Իսկ քեզմէ կը խնդրեմ որ Ձերազին հետ օղնէք իրեն որպէսզի ընտ – րանօք ղրկէ զանոնք :

« Սիրալիր բարեւներ Հայկ ձիզմէճեա – նին, Գրիգոր եւ Լեւոն Յակոբեան եղ – բայրներուն, Ժիրայր Մորատեանճեանին եւ միւս բոլոր ծանօթներուն :

« Ղրկեցէք մարմնամարզական դիրքեր, սկաուտական պրօչիւրներ ինչքան որ կըր – նաք եւ փողը անմիջապէս կը ղրկեմ » :

Սիրով կարօտով
ԵՋՆԻԿ ՔԱՋՈՒՆԻ

Երբ Հ. Մ. Ը. Մ.ի երեք մարզիչներու առաքելութիւնը երեւան կը հասնէր, եղ – նիկը, արդէն գնահատելի մեծ աչխա – տանք կատարած էր այս ուղղութեամբ , դոր այնուհետեւ , հետաքրքր աւելի հետտատ հիմերու վրայ պիտի դնէին :

Երկու Քաղաքներէն Եղնիկը որ – քան կը յիչեմ , մահացաւ Պարս – կատանի մէջ, իսկ եղիչէն՝ երկար տա – րիներէ ի վեր հաստատուած Միացեալ Նահանգները, միշտ կը չարունակէ պա – հել իր հետաքրքրութիւնը, հայ մարզա – կան կեանքին հանդէպ :

« Անոնք ալ լիովին արժանի են մեր ե – րախտագիտութեան, իրրեւ ուխտեալ ու հաւատարիմ պինուորագրեալները հայ մարմնակրթական չարժման :

ԳՐ. ՃՕԼՕԼԵԱՆ

«ԳՈՅԱՄԱՐՏ»Ի ՄԱՍԻՆ

Հայաստանի խորհրդայնացումէ պատ – ճառ դարձաւ, որ բազմահազար որբեր , որոնց չարքին նաեւ մենք , փոխանակ Հայաստան վերադարձի ճամբան բռնելու, վերստին տուայտինք ցամաքամասէ ցա – մաքամաս եւ իւրաքանչիւրը վերջնական կայք հաստատէ հիւրընկալ ափի մը վը – րայ : Այսպէս է, որ մեզմէ չատերուն վի – ճակուեցաւ ինքզինք դտնել Մարսէյլի մէջ, ուր, չնորհիւ ասպնջական տեղացի – ներու օժանդակութեան եւ մեր ազգային բնատուր ձիրքերուն, քիչ ժամանակէն բոլորս ալ հաստատեցինք մեր բոյնը եւ անտեսութիւնը :

1923ի Կիրակի օր մը (ճչդրիտ թուակա – նը չեմ յիչեր), 15 – 20 պատանիներ եւ երիտասարդներ հաւաքուեցանք բոլորիս այնքան ծանօթ Պատ Կլոպի մէկ անկիւ – նը՝ հիմնելու մտադրութեամբ երիտասար – դական միութիւն մը : Մ. Գուլումճեանի առաջարկով նեռկայ երեք պատանիներս (Շ. Զօտեան, Գ. Անդրիկեան եւ տղերս ատորագրողը) պիտի կազմէինք պատանե – կան միութիւն մը՝ ազգային առաջա – դրանքներով : Շարաթ մը ետք հիմը կը դրուի պատանեկանին, որուն արդէն կ'արձանագրուին 12 պատանիներ : Նո – րակազմ վարչութեան անդամներն էին՝ նախագահ Մ. Ղազարեան (այժմ մահա – ցած), քարտուղար Շ. Զօտեան (նոյնպէս մահացած), գանձապահ Կ. Ճարայեան , խորհրդականներ Գ. Անդրիկեան եւ Կ. Թո – րոսեան :

Կարճ ժամանակուան մէջ ստուարացաւ Պատանեկանի անդամներու թիւը և հարկ եղաւ մասնաճիւղեր հաստատել քաղաքի հայաչատ չրջաններու մէջ՝ Պուլ – վառ Օտտօ, Սէն Լու եւ այլուր : Շար – ժումը, ուրեմն, մեծ ծաւալ կը ստանար, որով մեր ընդհանուր ժողովին որոչու – մով պիտեցինք տեղւոյս Հ. Ց. Դաչնակ – ցութեան կոմիտէին՝ անհրաժեչտ օժանդա – կութիւնը ստանալու համար : Մարմինը սիրով ընդունեցաւ եւ տեղի ունեցաւ հրապարակային մեծ հանդիսութիւն մը Թափի Վէրի չարժանկարի սրահին մէջ : Հանդիսութեան նախագահեց Աւետիս Ա – հարոնեան, բանախօսեց Վազգէն Շուչան – եան եւ մեր կողմէ Գ. Անդրիկեան : Այս հանդիսութեան ընթացքին էր, որ պաշ – տօնապէս հանրութեան ծանուցուեցաւ Հ. Ց. Դ. Պատանեկան Միութեան հիմնա – դրութիւնը :

Անմիջապէս հիմնեցինք Շահրիկեան սը – բահը (Րիւ տը լա Ռեփիւպլիք) փոքրիկ դրադարանով մը, ուր տեղի կ'ունենային բանախօսութիւններ ձեռնհաս ընկերնե – րու կողմէ : (Ցիչենք կարգ մը անուններ պատմութեան համար — Բժ. Ա. Գաս – պարեան , Վ. Շուչանեան, Պ. Չիւսեան , Հ. Սէրէնկիւլեան եւ ուրիչներ) :

Մեր դրադարանը ճոխացնելու մտա – դրութեամբ որոչեցինք հրատարակել « Գոյամարտ» օրագոյցը , կողքը զարդա – րել հայկական եռագոյնով, Հ. Ց. Դ. Զի – նանչանով, երրորդութեան նկարներով, իսկ բովանդակութիւնը, 53 էջերու մէջ , պիտի ընդգրկէր ծանօթութիւններ հայ ազատագր. չարժման պատմութեան է – ջերէն, դէմքեր , հաստատումներ եւն. :

« Գոյամարտ» օրագոյցի լոյս տարուան չահով յայդնեցանք մեր դրադարանի դիր – քերու ֆոնտը ճոխացնել՝ անոնց թիւը հասցնելով 1500ի : Ցարդարեցինք մեր նոր սրահը՝ «Ա. Ահարոնեան» , Րիւ էք – լիփս, որ կարճ ժամանակէն դարձաւ հա – յարոյր հաւաքավայր մը Մարսէյլի դա – դութին համար :

Իսկ Պատանեկան Միութեան գործունէ – ութիւնը, մինչեւ համաչխարհային Բ. պատերազմ, եղաւ նչանակալի եւ ցայ – տուն :

Այժմ մենք՝ նախկին Պատանեկանի եր – բեմնի անդամներս, մեր ալեւոր տարիքին մէջ հոգեկան հրճուանքով կը դիտենք նորերու աչխատանքը եւ «Գոյամարտ»ի նոր թիւերը՝ միշտ զոհացուցիչ :

Կ. ՃԱՐԱՅԵԱՆ

1968 — ՀԱՅԱՍՏԱՆ — 1968

ՅՈՒՆՈՒԱՐ.— Երեւանի եւ Պէյրութի միջեւ կը հաստատուի հեռատիպի կապ : Առաջին հաղորդումը — Վ. Համբար – ձումեանի ողջոյնի խօսքը Լիբանանի Հա – յութեան :

Ցունուար մէկի տուեալներով, Հայաս – տանի բնակչութեան թիւն է երկու միլիոն 310·000 :

ՓԵՏՐՈՒԱՐ.— Նիստի մը ընթացքին , դումարուած Փետր. 15ին, կը պարզուի, որ Հայաստանի հանրակրթարաններու մէջ կ'ուսանին 560 հազար աչակերտներ, իսկ բարձրագոյն եւ միջնակարգ մասնա – գիտական հաստատութիւններու մէջ՝ 90 հազար երիտասարդ :

ՄԱՐՏ.— Մարտ 26 – 27ին դումարուե – ցաւ Հայաստանի գիտութիւններու ակա – դեմիայի տարեկան ընդհանուր ժողովը , որու ընթացքին կատարուեցաւ Ակադե – միայի նոր անդամներու (3) եւ թղթակից անդամներու (8) ընտրութիւնը :

ԱՊՐԻԼ.— 15 – 16ին դումարուեցաւ Հայաստանի նկարիչներու Թ. համագու – մարը :

Ապրիլ 29ին Երեւան արձանագրեց փոքր տարղութեամբ երկրաչարժ :

ՄԱՅԻՍ.— 22ին դումարուեցաւ Հա – յաստանի ուսուցիչներու Գ. համագու – մարը :

Մայիս 25ին մեծ չուքով եւ հարիւր հա – զարաւորներու ներկայութեամբ պաշտօ – նական բացումը կատարուեցաւ Սարտա – րապատի յաղթանդամ ճակատամարտի յուչարձանին , համանուն գաչտին մէջ :

ՅՈՒՆԻՍ.— Ծանր երկրաչարժ մը մեծ աղէտ ստեղծեց Հայաստանի Տարաւը՝ Զանգեզուրի եւ Բարդուչատի չրջաննե – րուն մէջ :

Երեւանի մէջ յետ երկարատեւ հիւան – դութեան մեռաւ վաստակաւոր դերասան Վահրամ Փափազեան :

Ցունիս 9ին Լենինականի մէջ բացումը կատարուեցաւ Անիի հազարամեակին նը – ւիրուած պարտէզ – յուչարձանին :

Արժանի չուքով նչուեցաւ Մխիթար Հերացիի ծննդեան 850ամեակը :

ՅՈՒԼԻՍ.— Հայաստանի բնակչութիւնը վեց ամսուան ընթացքին 34 հազարի յա – ւելում արձանագրած էր՝ հասնելով եր – կու միլիոն 344 հազարի :

ՕԳՈՍՏՈՍ.— Բիւրականի մէջ դու – մարուեցաւ աստղագիտական համագու – մար Ակադ. Վ. Համբարձումեանի ծննդե – եան 60ամեակին առթիւ :

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ.— 19ին Վազգէն կաթո – ղիկոս, մեծ հանդիսութեամբ պարգեւա – տրուեցաւ Աղաղութիւն «Պատուոյ նը – շան » չքանչանով :

Սեպտեմբեր 19ին մասնաւոր չուքով տօնուեցաւ Ակադ. Վ. Համբարձումեանի ծննդեան վաթսունամեակը :

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ.— Ցետ երկարատեւ հի – ւանդութեան մեռաւ հայ բեմի վաստա – կաւոր դէմքերէն Արման Կոթիկեան :

Հոկտեմբեր 17, 18, 19ին Երեւանի ժո – ղովուրդը մեծ հանդիսութիւններով տօ – նեց իր քաղաքին հիմնադրութեան 2750– ամեակը :

Հոկտեմբեր 24ին դումարուեցաւ Հա – յաստանի ճարտարապետներու միութեան վարչութեան յոբելենական նիստը՝ նը – ւիրուած Երեւանի հիմնադրութեան 2750– ամեակին :

ՆՈԵՄԲԵՐ.— 21ին կը դումարուի Հա – յաստանի երգչախումբի ընկերութեան Բ. համագումարը :

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

Գ. ՄԱՍ

ՄԱՐԻԻՍ

—*—

ԾԿՐՈՐԴ ԳԻՐՔ

Ամիսը երեք ֆրանք կուտար վլխաւոր վարձակալին, որպէսզի գայ հիւղակը աւ – լէ եւ ամէն առտու քիչ մը տաք ջուր, թարմ հաւկիթ մը եւ տասը փարանոց հաց մը բերէ :

Մարիուս, այս հացով եւ հաւկիթով կը նախաճաչէր :

Հաւկիթին սղութեան կամ ժամանու – թեան համեմատ, երբեմն քսանէն մինչեւ քառասուն փարա կուտար նախաճաչիկի համար :

Իրիկունը ժամը վեցին Սէն Ժաքի դռի – հը Ռուսոյի պանդոկը կ'երթար ճաչելու, որ Տէ Մաթիւրէնն փողոցին ծայրը պղըն – ձաղրոչմ ծախող Պասկի դիմացն էր : Թան չէր ուտեր :

Վեց սուի ալ քիչ մը միրգ կ'առնէր. երեք սու եւս տալով ուզածին չափ հաց կուտար :

Բայց դինիի տեղ ջուր կը խմէր :

Երբ ստակ կը վճարէր հաշուեսեղանին, ուր վեհափառապէս կը նստէր տիկին Ռուսօ — այդ ժամանակ այս կինը միշտ դեր եւ տակաւին առոյգ էր, — Մարիուս ծառային սու մը, Տիկին Ռուսօ ալ Մա – րիուսին ժպիտ մը կուտային :

Ցետոյ Մարիուս կը ձգէր կ'երթար տատնեւվեց սույով ժպիտ մը եւ ընթրիք մը վայելելէ ետք :

Այս Ռուսօ անուն ճաչարանը, ուր գի – նիին չիչերը քիչ եւ ջուրի սրուակները չատ կը պարպուէին, աւելի կ'ամոքէր քան թէ կը զօրացնէր ստամոքսը :

Հիմա ալ չկար այդ ճաչարանը :

Պանդոկապետը աղուոր մականուն մը ունէր որ էր Զրային Ռուսօ :

Այսպէս չորս սու նախաճաչիկ, տատնեւ – վեց սու ընթրիքի, ըսել է օրը քսան սու կը ծախսէր իր անուղղին համար, այսինքն երեք հարիւր վաթսունեւհինգ ֆրանք տարին :

Այս դումարին վրայ աւելցուր տարե – կան երեսուն ֆրանք վարձք եւ պատաս վարձակալին երեսունեւվեց ֆրանք տա – րեկանը եւ քանի մը մանր մունր ծախքեր եւ ահա ընդամէնը չորս հարիւր չիսուն ֆրանք ծախք ընելով Մարիուս կ'ուտէր, կը բնակէր, պատաւին ալ ծառայութիւն ընել կուտար :

Զգեստներուն համար հարիւր, ճերմա – կեղէններուն համար չիսուն, լուացքի համար չիսուն ֆրանք կուտար :

Այսպէս տարեկան բոլոր ծախքը վեց հարիւր չիսուն ֆրանքէն անդին չէր անց – ներ. հետեւաբար չիսուն ֆրանք կը մնար իրեն. ըսել է թէ Մարիուս հարուստ էր :

Առիթը ներկայացած միջոցին, բարե – կամ մը տասը ֆր. փոխ առած էր անկէ :

Իսկ կրակ վառելը զանց ըրած էր՝ բու – խերիկ չունենալուն համար :

Մարիուս միչտ երկու հատ անթերի դգեստ ունէր. մէկը հին էր եւ ամէն օր – ուան, միւսը բոլորովին նոր՝ կարեւոր պարագաներու համար պահուած :

Երկու հագուստն էր սեւազոյն էր :

Երեք չապիկ ունէր միայն. մէկը վրան, մէկը պահարանը, միւսն ալ լուացարա – րուհիին քով կը դտնուէր : Երբ մաչէին, Մարիուս կը նորոգէր զանոնք :

Սովորաբար պատռած էին այս չապիկ – ները, այդ պատճառաւ թիկնոցը միչտ մինչեւ կղակը կը կոճկէր :

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԳՕ

(Շար.)

Տէր եւ Տիկին Պարոյր Թուրեան, Տէր եւ Տիկին Անուշաւան Գըլըճեան եւ զաւակ-ները, ինչպէս նաեւ ընտանեկան բոլոր պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն ի-րենց մօր, մեծ մօր եւ մօրաքրոջ՝

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ԳԸԼԸՃԵԱՆԻ
(Ծնեալ Փափազեան)
(Զօր. Անդրանիկի քրոջ աղջիկը)

մահը, որ պատահեցաւ Յունուար 1ին, յետ կարճատեւ հիւանդութեան :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Անտիյիի հանդստեան տունը, 1 Բիւ Ժան Ֆինօ, Զորեքշաբթի ժամը 13ին, ուրկէ մարմինկը կը փոխադրուի տեղւոյն գե-րեզմանատունը :

Որեւէ մահանզդ հրատարակուած չըլլա-լով, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նը-կատել :

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Քանէն Տէր եւ Տիկին Տիւզեան քսան Ֆր. կը նուիրեն Ամանորի առթիւ :

ՆՈՒԷՐ

Պ. Տիգրան Վարդանեան (Ժուի ան Ժո-զաս) քսան Ֆր. կը նուիրէ Նարդունիի Ֆոնտին եւ տասը՝ «Յառաջ»ին :

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Պ. Հրանդ Պալեան (Վէրսայլ) կը նուի-րէ երկու հարիւր Ֆրանք ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի բարենպատակ ձեռնարկնե-րուն, Նոր Տարուան առթիւ :

Այրի Տիկ. Էպրուհի Նազարէթեան կը նուիրէ երեսուն Ֆր. ի նպաստ Հայ Կար-միր Խաչի Օդափ. կայանի ծովահայեաց նոր շէնքին գնումին :

Պ. Բընէ Հիւմրիւզեան (Նէօյի) կը նը-ւիրէ քսան Ֆր. ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի ծովահայեաց նոր շէնքին գնումին, Նոր Տարուան առթիւ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Վալանսի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեց-ւոյ հոգաբարձութիւնը, խորին շնորհա-կալութեամբ ստացած է Պ. Գէորգ Մի-քայէլեանի թաղման առթիւ փոխան ծաղ-կեպսակի հետեւեալ նուէրները : Մաք-սուտեան հարիւր Ֆր., Միքայէլեան Յով-նան, Միքայէլեան Միքայէլ, Ճերանեան Սարգիս, եւ Փափազեան Կարպիս 50ական Ֆր. : (Ընդհ. գումար 300 Ֆրանք) :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանը պէտք ունի օգնական խոհարարուհիի մը : Դիմել վարժարան, հեռ. 927-01-72 :

ՀՆԱՐՔԸ

Կը ներկայացուի բեմասիրաց թատերա-խումբին կողմէ այս Կիրակի, Յունուար 12, ժամը 15ին, Առնուվիլ՝ 69 Ավընիւ Հանրի Պարպիւս, ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի Արնուվիլի մասնաճիւղին :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մարսէյլ քաղաքի, Կապոյտ Խաչի վար-չութիւնը ճաշ մը կազմակերպած է Յուն-ուար 12ին, Վօվընառկ, Էքսէն հինգ քի-լոմեթր, գեղեցիկ ճաշարան մը : Տեղե-րը պէտք է նախապէս ապահովել, դիմե-լով Ֆօթօ Ռեքս, 2 Բիւ Պերնար տիւ Պուա, կամ Զորեքշաբթի իրիկունները 8-ին, 26 Բիւ տէ Քովալէսան :

×

Յուշի օր, նուիրուած Ազգ. հերոս ՄԻՍԱՔ ԹՈՐԼԱՔԵԱՆԻ, նախաձեռնու-թեամբ Տրապիզոնի Հայր. Միութեան, Յունուար 26ին :

×

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ Նախկին Աշակերտաց եւ Ծնողաց Միու-թեանց պարահանդէսը Փետրուար 2ին, Կիրակի օր : Զուարթ անակնկալներ : Մանրամասնութիւնները յետագային :

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 90-ամեայ յոբելենական հանդէսը տեղի պի-տի ունենայ Մայիս չորսին :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԾՆՈՒՆԴ

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, Յիշատակ Մեռելոց :

Ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի, որու աւարտին կը կատարուի հոգեհան-գիստ վասն համօրէն ննջեցելոց :

ԿԻՐԱԿԻ, 12 Յունուար .— Է. օր Ծը ը նընդեան : Ժամը 10ին, պատարագ կը մա-տուցուի :

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, 13 Յունուար, Տօն անուանակոչութեան Տեառն Մերոյ Յի-սուսի Քրիստոսի : Ժամը 10ին պատա-րագ կը մատուցուի : Յաւարտ պատարա-գի հոգեւորականներ եւ ժողովուրդ կ'ա-ռաջնորդուին եկեղեցւոյս խորհրդարա-նը, ուր կը կատարուի Զրօրհնէք՝ նախա-գահութեամբ Հայրապետական պատուի-րակ Սրմազան Հօր :

×

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

ՏԷՍԻՆԻ եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկ. վար-չութիւնը կը ծանուցանէ թէ պարագանե-րու բերմամբ Ս. Ծննդեան տօնը պիտի կատարուի, 12 Յունուար, Կիրակի առա-ւօտ, ժամը 9ին : Կը պատարագէ Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւ՝

ԴԱՒԻԹ Ծ. ՎՐԴ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ

Յաւարտ պատարագի Զրօրհնէքի արա-րողութիւն :

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, rue Thouin - PARIS 5e

Կիրակի, 12 Յունուար, հանդիսաւո-րութիւն, Յայտնութեան եւ Մրկտու-թեան : Հայրապետական ձայնաւոր պա-տարագ ժամը 10·30ին :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապ. Խաչի Շրջ. վարչութեան, Փարիզի եւ շրջանի իր մաս-նաճիւղերով, այս Կիրակի (Յունուար 12) ժամը 14·30ին : 14րդ թաղամասի քաղա-քապետարանի սրահը՝ Փլաս Ֆերտինան Պրիւնօ (Մեթրօ Մութոն : Տիւվեռնէ) :

Յայտագիր պատրաստուած երախանե-րու կողմէ, ներկայացում, պար, երգ, արտասանութիւն, խամաճիկ (մարիոնէթ) եւ ԿԱՂԱՆԴ ՊԱՊԱՆ իր նուէրներով :

Կը հրաւիրուին մանուկները իրենց ծը-նողքներով :

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ 19ԻՆ

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի տեղական մասնաճիւղին՝ Յունուար 12ին :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Լիոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները այս Երեքշաբ-թի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, եկեղեցիի սը-րահը, 295 Բիւ Պուալօ : Կը խնդրուի ան-դամուհիներէն ներկայ ըլլալ սոյն ժո-ղովին : Կարեւոր օրակարգ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Շրջ. վարչութեան տա-րեկան ցերեկոյթը՝ ՄԱՐՏ 23ԻՆ :

×

Ս. Խաչ Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը Փետրուար 23ին, Ամպա-սատէօրին մէջ :

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԱԿԱՆ ՔԱՐԹԵՐ

Տօներու առթիւ Սիփան-Կոմիտաս երգ-չախումբը հրապարակ հանած է շնորհա-ւորական քառթեր, մեծ երաժշտին՝ Կո-միտաս Վարդապետի, ծննդեան հարիւ-րամեակի առթիւ (1869 - 1969) :

Կողքի նկարն է մեծ նկարիչ Գարզուի : Անոնք որ կը փափաքին ունենալ այս քառթերը, շնորհաւորելու համար տօնա-կան օրերը իրենց հայ թէ օտար բարե-կամներուն, ազգականներուն, կրնան դի-մել հետեւեալ հասցէներուն :

Երգչախումբի անդամներուն,
17 Բիւ Պլէօ
Հրանդ-Սամուէլ գրատուն :
51, Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

Մշակ. Տան յանձնախումբը կը փնտռէ ամուսնացած զոյգ մը՝ պիւֆէի սպասար-կութեան եւ Տան մաքրութեան գործը ստանձնելու համար :

Բնակութեան յարմարութիւններ :

Դիմել ամէն օր, ժամը 15էն 19·30, Մը-շակոյթի Տան գրասենեակը :

ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ կը ծախուի հետեւեալ հասցէներուն .—

ՄԱՐՍԷՅԼ ՔԱՂԱՔ.— Ա. Քէօսէեան եւ Պ. Ծերիկեան :

ՊՕՄՈՆ.— Ս. Սարգիսեան, Յովհ. Տէր - Վարդանեան :

ՊՈՒԼՎ. ՕՏՏՕ.— Յովհ. Արզումա-նեան, Հայկ Սարգիսեան :

ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ. — Մերկեր Սու-քիասեան :

ՍԷՆ ԼՈՒ.— Սերոբ Գինոսեան, Կարօ Յովսէփեան :

ՍԷՆ ԺԵՐՈՄ.— Խորէն Ուլուսեան, Սի-մոն Աւտօյեան :

ՍԷՆԹ ՄԱՐԿՐԻԹ.— Վ. Մուրատեան :

ԼԱՓՈՄ.— Նշան Նագաշեան :

ՎԱԼՊԱՐԵԼ.— Պ. Կէտիկեան :

ՆԻՍ.—Ս. Ալեքսնեան, Գ. Խոսրովեան :

ԱՎԻՆԵՈՆ.— Թ. Մատոյեան :

ԷՔՍ ԱՆ ՓՐՈՎԱՆՍ.— Վ. Կամպէրեան :

Ինչպէս նաեւ բոլոր Նոր Սերնդական-ներուն մօտ :

ՄԱՐՍԷՅԼ ՄԱՐՍԷՅԼ

ՊՈԼՍԱՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԾՆՈՒՆԴԻ ՏՕՆԱԾԱՌ

Պատրաստուեցէք Պոլսահայերու Հայր. Մշակ. Միութեանս սարքած Ս. Ծնընդ-եան աւանդական շքեղ տօնածառին՝ որ այս տարի տեղի պիտի ունենայ, 19 Յունուար, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր ձեզ ծանօթ Ֆարո-յի գեղեցիկ սրահներուն մէջ :

71, Bd. Charles-Livon, Hôtel du Pharo

Աչքի, ականջի, քիմքի վայելքներով առլի՝ այս յիշատակելի տօնածառին, կը խնդրուի այժմէն ապահովել ձեր սեղան-ները, դիմելով ինչպէս միշտ, ձեզ ծանօթ վարչական անդամներուն եւ կամ կեդրո-նատեղին 37պիզ, Թիւպանօ փողոց, Պ. Եավէրի գրասենեակը, հեռ. 20-26-74 :

Պարողներուն՝ Օրքէսթրը Ռաֆայէլ Սէռանօ, մանուկներուն զուարթութիւնը ապահովուած :

Հաճելի անակնկալներ եւ գեղարուես-տական բաժին :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Նկատի ունենալ հետեւեալ թուական-ները,

1969.— ՄԱՐՏ 2, թատերական ներ-կայացում :

Ապրիլ 24, Օր Նահատակաց :

1/2 GROS **LYON** DETAIL

ALIMENTATION
SUPER-BOUCHERIE

BAHADOURIAN

8, Rue Abraham Bloch, Gerland

Դիւրացնելու համար յաճախորդներու փարքինկը

ԲՈԼՈՐՈՎԻՆ ԱՐԴԻԱԿԱՆԱՑԱԾ ՇՔԵՂ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ

244, RUE VENDOME — LYON (3e)

ԾՐԱՐԻ ԱՌԱՔՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԱՄԷՆ ԿՈՂՄԸ
ԵՒ
ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ — ՊԵԼԺԻԱ, ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ, ԱՆԳԼԻԱ

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ԱՐԱԳ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

PATISSERIE ORIENTALE

TOUTES LES VARIÉTÉS TOUTES LES SPÉCIALITÉS

NOS SPECIALITES

Արմաւ, « պամիա », « եալանճի տոլմա », յունական « թուրշի », « պիպէռ », տերեւ, թահին հելվա, « վանիյ », շոքոլա, «նուազէթ», « լոգում », «սագըզ », պիստակ, Շիրակ օղի (41-45°), Իզմիրի չամիչ, « սուճուք », առաջնակարգ սուրճ, (քարաման եւ մոգա), համեմներ, մահլէպ, սալէպ, ձիթապտուղ, ձէթ, « գաշքավալ » պուլկարական, ճերմակ պանիր ոչխարի կաթով : Ամէն կարգի պահածոներ, « քուսքուս », հարիսա, սումագ, թարամա, լամիս, քատայիֆ, եւայլն եւ մանաւանդ՝ ապուխտ կեսարացի մասնագէտի մը կողմէ պատրաստուած :

ԱՅՑԵԼԵՑԷ՛Ք

Անպայման, ձեր նուէրներուն համար նոխ եւ ընտիր մթերք : Ինչ որ ձեր մտքէն կ'անցնի, կը գտնէք :

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ

ՀԱՐՍՆԻՔԻ, ՆՇԱՆՏՈՒՔԻ, ՀԱՆԴԷՍԻ, ԽՆՋՈՅՔԻ համար յատուկ գիներ եւ դիւրամատչելի պայմաններ :

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Ունի նաեւ առաջնակարգ ՄՍԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՄԸ որուն ընտիր տեսակի միսերը գոհացում կուտան ամէնէն նրբանաշակներուն :

Tous produits d'Afrique du Nord et d'Orient

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ նաեւ ձեր նուէրներուն համար նոր աւելցուած ճոխ մթերանոցի կալերին որ կը պարունակէ բոլոր խոհանոցի իւսթանսիլները, նոր ճաշակաւոր պիպ-լօները, արեւելեան սրճեփ, սուրճի գաւաթ, ափսէներու տեսակներ կարկանդակի համար նաեւ սուրճի ջաղացք, ինչեր ինչեր որ ձեր մտքէն կ'անցնի :

ՇԱՏ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ
ԵԹԷ ՁԵՐ ՈՒԶԱԾԸ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ Է
ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ « ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ » Է

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 90 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 50 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 105 Ֆ. Հատը 0,50

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 8
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
MERCREDI 8 JANVIER 1969

LE NUMÉRO 0,50 F.

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11407 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 45e ANNÉE — No 11.407

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԵՐ ԿՈՐՈՒՍՏՆԵՐԸ 1968-ԻՆ

Մահուան հրեշտակը 1968ին եւս անողոք եղաւ մեր փոքր ածուին համար: Հնձեց որոշ թիւով մտաւորականներ, աշխարհական թէ հոգեւորական, որոնք դեր մը կը կատարէին մեր հանրային կեանքին մէջ:

«Ընտրեալ»ներու շարքերը հետզհետէ կը նօսրանան: Անդարձ մեկնողներու տեղը լեցնողներ չեն հասնիր: Անցնող ամէն տարիին հետ կ'աւելնան մեր մտահոգութիւնները ալ, այս ուղղութեամբ:

Հարուածը մասնաւորաբար ծանր եղաւ «Յառաջ»ի ընտանիքին համար, որ երեք ամիսէն պակաս ժամանակամիջոցի մը մէջ կորսնցուց իր երեք հարազատները:

Առաջին մեկնողն եղաւ Մայիս 29ին՝ Կարօ Ուշագլեան, որ թերթիս հիմնադրութեան եւ ամրապնդման իր մասնակցութիւն բերելէ զատ տարիներով իր «Պուտ'մ ծիծաղ»ով որոշ զուարթութիւն սփռած էր մեր տարագրի տխուր կեանքին վրայ, մինչեւ այն օրը, երբ անդարմանելի հիւանդութիւն մը զրկեց զինքը գրիչ շարժելու հաճոյքէն:

Երկրորդը Շաւարշ Նարդունին էր, Յառաջի գլխաւոր սիւներէն մէկը, որ իր յոգնաբեկ աչքերը յաւիտենութեան փակեց Յուլիս 28ին Միջերկրականի ափերուն վրայ: Իր հասուն տարիքի տասնեակ տարիները նուիրած էր հայկական մշակոյթի զանազան մարզերուն մէջ խըզճամիտ պրպտումներ կատարելու: Ու իր մտքին զոհարները սեփականութիւնը դարձուցած Յառաջի եւ Հայ-Բոյժի հազարաւոր ընթերցողներուն հետ նաեւ համայն Հայութեան: Իր կորուստը ողբացին բոլորը:

Ու տակաւին չէին չորցած մեր աչքերուն արցունքները՝ մարող ճրագին համար, երբ քանի մը շաբաթ ետք, Օգոստոս 23ին, ուրիշ ճրագ մը եւս կը մարէր, — Ժիրայր Միսաքեան (Եւրոպացի), հեռաւոր Ամերիկայի մէջ, կատարեալ դարձնելով Յառաջի ընտանիքին սուգը: Բանիմաց հրապարակագիր մը եւ փորձառու քաղաքական գործիչ մը կը կորսընցնէր հայ ժողովուրդը:

Ամերիկահայ գաղութը տարեսկիզբին (5 Յունուար) Ուոշինկթընի մէջ կը կորսընցնէր Թաւրիզեցի 39 տարեկան երիտասարդ բժիշկ մը՝ Օշին Տէր-Ստեփանեան, որ կանուխէն նետուած էր հանրային կեանքի ասպարէզը, դառնալով անդամ Հ. Յ. Դ. Ամերիկայի Կեդր. Կոմիտէի եւ Հայ Դատի Յանձնախումբին:

Ապրիլ 17ին Նիւ Եորքի մէջ իր մահկանացուն կը կնքէր մեր վաստակաւոր ընկեր Յակոբ Խաշմանեանը, Պարտիզակցի, 81 տարեկան, ուսուցիչ, խմբագիր ու հանրային գործիչ:

Ամերիկահայ գաղութին համար աւելի ծանր հարուած մըն էր Ռուբէն Դարբինեանի մահը 14 Յունիսին Պոսթընի մէջ: Ծնած էր Ախալքալակ 1883ին: Իբրեւ բազմավաստակ հրապարակագիր, իր անունը կապուած պիտի մնայ զոյգ Հայրենիքներուն, մասնաւորաբար Ամսագրին հետ, որուն հիմը դրած էր 1922 Նոյեմբերին եւ որուն խմբագիրը մնաց մինչեւ իր մահը:

Նոյեմբեր 12ին Քալիֆորնիոյ մէջ կորսընցուցինք ազգային հերոս Միսաք Թորլաքեանը, երկարատեւ հիւանդութենէ ետք:

Հար. Ամերիկայի մէջ (Պ. Այրէս) Հոկտեմբեր 29ին մեռաւ Սոկրատ Թէրզեան, Հաճընի հերոսամարտի վերապրողներէն, որ երկար տարիներ Արժանթինի հանրային կեանքին մէջ գործօն դեր էր կատարած:

Ցիշենք նաեւ բանաստեղծ Յակոբ Անտոնեանը, որ Նիւ Եորքի մէջ մեռաւ տարւոյն սկիզբները: 80 տարեկան էր:

Հայ հոգեւորականութիւնն ալ կորուստներ արձանագրեց 1968ին:

Վիէննական Մխիթարեանները ողբացին մահը Հ. Վահան Վրդ Ինգլիզեանի (20 Յունուարին), Հ. Համազասպ Վ. Ոսկեանի (25 Փետրուար) եւ Հ. Փիլիպպոս Վրդ. Մալճեանի (12 Փետրուարին Պէյրութ): Առաջին երկուքը կը թողուն արժէքաւոր գործեր՝ հրատարակուած «Ազգային Մատենադարան»ի շարքին մէջ: Իսկ Հ. Փիլիպպոս եղած էր վաստակաւոր ուսուցիչ:

Վենետիկի Մխիթարեանք Սեպտեմբեր 11ին կորսնցուցին իրենց երէց միաբաններէն Պարտիզակցի Հ. Ղեւոնդ Վ. Տայեանը, որ հրատարակած է հայ եկեղեցւոյ շարականներու ձայնագրութիւնը՝ այնպէս ինչպէս կ'երգուին անոնք Ս. Ղազարի մէջ երկուքուկէս դարէ ի վեր: 84 տարեկան էր:

Անթիլիասի միաբանութիւնը կորսնցուց իր երիցագոյն անդամը՝ Խադ Արք. Աջապահեան, որ վախճանեցաւ Ազունիէի բուժարանին մէջ Յուլիս 17ին: Բնիկ Սըսեցի էր, Կիլիկիոյ Աջապահեան կաթողիկոսներու սերունդէն: Ծնած 1885ին: Աւազանի անունով Սահակ: Աւարտած էր Սիսի Ժառանգաւորացը: Տարագրութեան մէջ հետեւած էր Սահակ Բ. Կաթողիկոսին Երուսաղէմ եւ Դամասկոս: Իբրեւ առաջնորդ պաշտօնավարած էր Սուրիոյ եւ Լիբանանի թեմերուն մէջ: Երկու անդամ կաթողիկոսական տեղապահ, Զարեհ Ա. ի ընտրութենէն ետք հեռացած էր Անթիլիասէն, յետոյ վերադարձած:

Իրանահայ գաղութն ալ ունեցաւ իր կորուստները: Թեհրանի մէջ Փետրուար 4ին մեռաւ գնդապետ Եկոր Տէր-Աւետիքեան, հին Ֆէտայի, որ մասնակցած էր 1904ի Սասունի կռիւներուն: 1914-1918 կամաւոր, յետոյ սպայ՝ հայկական բանակին: Ծնած էր Գանձակի Բանան գիւղը՝ 1876ին:

Նոյնպէս Թեհրանի մէջ իր մահկանացուն կնքեց նաեւ Հայկակ Կոսոյեան: Ծնած էր Վան 1882ին: Ուսուցիչ եւ հանրային գործիչ: Կազմակերպիչներէն էր 1915ի Վանի հերոսամարտին: Անդամ Հայաստանի խորհրդարանի, խորհրդայնացումէն ետք բանտարկուած էր Չեկայի Երեւանի բանտին մէջ: Փետրուար 18ի ժողովրդական ապստամբութեան մէջ գործօն դեր էր կատարած: Զանգեզուրի ճամբով Պարսկաստան անցած, Թաւրիզի ու Թեհրանի մէջ ուսուցչութեան եւ հրապարակագրութեան նուիրուած էր:

Հայաստանի մէջ կորսնցուցինք վաստակաւոր դերասաններ Վահրամ Փափազեանը ու Արման Կոթիկեանը:

Փարիզահայ գաղութը ողբաց մահը բազմավաստակ երաժշտագէտ Օր. Մարգարիտ Բաբայեանի: Ցիշենք նաեւ բանաստեղծ Զարեհ Գազազեանը եւ Օթոն Հէքիմեանը՝ Սամսոնցի:

Իտալահայ գաղութը սգաց մահը ճարտարագէտ Պետրոս (Փիէր) Պապիկեանի, Տրապիզոնցի, 71 տարեկան, որ Փետր. 25ին Փատուայի մէջ կնքեց իր մահկանացուն:

Աւելի չենք ուզեր երկարել շարքը:

Այսպէս, տերեւաթափը կը շարունակուի առանց դադարի:

Ի՞նչպէս լեցնել մեկնողներուն ձգած բացը:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱ ԲՆԱՒ ԶԷՆՔ ՉԻ ՏԱՐ ԻՍՐԱՅԷԼԻ

Երեքշաբթի օր Ֆրանսայի արտաքին նախարարութիւնը կամ վարչապետարանը չէին հաստատեր, պաշտօնապէս, ամբողջական արդելքը զոր դրած են դէպի Իսրայէլ բոլոր զէնքերուն վրայ, բայց Թէլ Ավիվ բոլոր մանրամասնութիւնները կու տար արդէն:

Հարցը անշուշտ շատ ծանրակշիռ բընոյթ ունի եւ Երեքշաբթի առտու արդէն, մամուլը ոչ միայն զարմանք այլեւ վրդովում կը յայտնէր, նման որոշումի մը համար բարեկամ երկրի մը նկատմամբ:

Ծանօթ է որ 1967ի վեց օրուան պատերազմէն ի վեր, Ֆրանսա դադրած էր միրաժ օդանաւերու յանձնումը Իսրայէլի, այս անդամ արդելքը կը դրուի բոլոր զէնքերուն վրայ եւ որոշումը հաղորդուած չըլլալով Իսրայէլի, մաքսային ըսպասարկութիւններէն է, որ Հրեաները տեղեկացած են կացութեան: Արդարեւ վճարուած զէնքերը, որոնց արտածման արտօնագիրն ալ կար, չեն կրցած երկրէն դուրս ելլել:

Թէլ Ավիվի մէջ դառնութիւնը մեծ է, բայց Լեւի Էշքոլ յայտարարած է թէ անդամ մը «մէջէն ելած են» առանց Ֆրանսայի, նորէն կրնան ելլել:

ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ ԴԱՀԼԻՃԸ ՀՐԱԺԱՐԵՑԱՒ

Պէյրութէն կը հաղորդեն թէ լիբանանեան դահլիճը հրաժարած է: Կը թուի թէ Տոքթ. Ապտալլահ Եաֆի, ազդուած է եղած քննադատութիւններէն եւ նախընտրած քաշուիլ: Դեկտեմբեր 28ի իսրայելեան յարձակումէն ի վեր Խալտէի օդակայանի վրայ, բոլորը յանցաւոր կը նըկատէին վարչապետը ու կառավարութիւնը որ չէին նախատեսած հարկ եղած պաշտպանութիւնը: Այլ տարակարծութիւններ ալ կային, գլխաւորաբար պարտադիր զինուորական ծառայութեան շուրջ: Վերջին դէպքերէն ի վեր ոմանք կը խորհէին թէ զինուորական ծառայութիւնը պէտք է պարտադիր դարձնել երկրին մէջ, բայց կը թուի թէ ամէն մարդ համաձայն չէր, նոյնիսկ կառավարութեան մէջ:

Տոքթ. Եաֆի իր դահլիճը կազմած էր 1968 Հոկտեմբեր 20ին:

× Իսրայելցիք եւ Լիբանանցիք հանդիպում մը ունեցած են սահմանագլուխը Զինադադարի խառն յանձնախումբի շրջագծին մէջ: Լիբանանեան աղբիւրներու համաձայն նման խօսակցութիւններ կը վերաբերին միայն զինադադարի այդ համաձայնագրին բռնաբարումներուն եւ ատոնց հետեւանքով ծնած բողոքներուն եւ տարակարծութեանց:

× Փարիզի եգիպտական դեսպանատունը կը հերքէ թէ Եգիպտոս որեւէ յուշագիր յանձնած ըլլայ Ուոշինկթընի: Դեսպանատան զեկոյցին համաձայն Դեկտեմբեր մէկին, Եգիպտոսի Արտաքին նախարարը պատասխանած է Տին Ռըսքի, անդամ մը եւս ճշդելով արաբական դիրքը եւ տեսակէտը:

× Լոնտոնի մէջ, ուր կը գտնուի առողջական պատճառներով (ըստ պաշտօնական բացատրութեան) Հիւսէյն թագաւորը յայտարարած է.— «Կէտի մը հասանք որ պատերազմի վտանգը խիստ իրական է, եթէ սա կամ նա ձեւով չհեռացուի մեծ Պետութեանցխորհրդակցական միջամտութեամբ»:

× Նիւ Եորքի սակարանը ինկած է Երկուշաբթի օր, ինչ որ բաւական մտահոգիչ երեւոյթ մը կը նկատուի միջազգային կացութեան կապակցութեամբ: Կը կարծուի որ Միջին Արեւելքի կացութենէն զատ, Քապոթ Լոճի, ամերիկեան Պատուիրակութեան պետ նշանակուիլն է, որ այդ հետեւանքն ունեցած է: Արդարեւ Լոճի նշանակումով, որ «կարծր» կը համարուի, հաւանական չի նկատուիր որ Վիէթնամի խօսակցութիւնները դրական արդիւնք ունենան, նոյնիսկ սկսին: Իր նախորդը՝ Հառիմըն, որ չկրցաւ բան մը սկսիլ, ազատական է:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ միջմոլորակային ինքնաշխատ մեքենայ մը զրկած է դէպի Արուսեակ: Վէնիւս Ե., կ'ըսէ «Թաս» գործակալութիւնը, պիտի շարունակէ Վէնիւս Դ.ի գործը:

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ մէջ, Խորասանի շրջանը նոր երկրաշարփ մը տեղի ունեցած է: Յիսուն մեռեալ կայ եւ հարիւրաւորներ առանց ապաստանի մնացած են:

ՍԱՅԿՈՆԻ մէջ ահաբեկչական ծանր արարք մը կատարուած է մշակոյթի նախարարին դէմ, որու կառքը օդը ելած է, ինքը մեռած եւ շուրջը գտնուողները վիրաւորուած են:

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԻՐԼԱՆՏԱՅԻ մէջ կրօնական բախումները կը սաստկանան: Կաթողիկէ եւ բողոքական շատ բուն կռիւներու դիմած են: Աւելի քան հարիւր վիրաւոր կայ, որոնց մէջ երախաներ եւ կիներ:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հաղորդեն թէ Սմիրնով, որ տասը տարի Պոնի խորհրդային դեսպան եղած է, ապա՝ Անդարայի, արտաքին փոխ նախարար նշանակուած է: Իրմով, արտաքին փոխ նախարարներու թիւ իննի կը հասնի:

ՔԷՕԼՆԻ մէջ, դաշնակցային Գերմանիոյ բանակի հրամանատար մը անձնասպան եղած է: 35 տարեկան էր: Կը կարծուի թէ այս անձնասպանութիւնն ալ կապ ունի լրտեսական խնդիրներուն հետ, որոնք վերջերս ծագեցան Դաշնակցային Հանրապետութեան մէջ եւ նշուեցան գլխաւորաբար անձնասպանութեանց շարքով մը:

ՓՐԱԿԱՅԷՆ կը հաստատուի թէ դաշնակցային Ժողովը սլովաք նախագահ մը պիտի ունենայ, բայց հաւանական է որ Զմիրկովսկի փոխ-նախագահ ըլլայ: Իրեն ի նպաստ մամուլի շարժումը վերջ դտած է «կոչէն» ի վեր:

ՃԻԼԱՍ Թիթոյի հին ընկերը եւ Եուկոսլաւիոյ նախկին փոխ-վարչապետ, յօդուած մը գրած է Սաթըրտէյ Իվինընկ Փոստի մէջ, ուր կ'ըսէ թէ «համայնավար դաղափարը» մեռած է: Չեխոսլովաքիոյ դրաւման մասին, Միովան Ճիլաս հետեւեալ դասը կը քաղէ «Համայնավար վարչակարգերու ազատականացումը, յեղաշրջման մէջ է: Յետ այսօրիկ պիտի յայտնուի դժուար պայքարներով, ուժի գործածութեամբ եւ շատ տառապանքով: Ռուս տիրապետութեան տակ գտնուող ազգերը պարտին կռուիլ վերապրելու համար»: Ճիլասի համար «համայնավար կուսակցութեան դաղափարը անհետացած է իրականութեան առջեւ, խորհրդային կայսրութեան իրականութիւնը եւ անոր քաղաքական մենաշնորհը արեւելեան Եւրոպայի մէջ: Համոզուած եմ, կ'ըսէ Ճիլաս, թէ Միացեալ Նահանգները եւ Խորհ. Միութիւնը ստիպուած պիտի ըլլան տեսակ մը համաձայնութիւն գտնել: Ամերիկա պիտի կարենայ փարատել իր վախը երբ տեսնէ թէ միջազգային համայնավարութիւնը այլեւս սպառնալիք մը չէ իր շահերուն համար»:

ՀԻՆ ՕՐԵՐՈՒ ԿԱՂԱՆԴԸ

Զէօկիւրեան, իր Վանքը խորագրուած հատորին մէջ, իր հերոսներէն մէկուն բերնով կ'ըսէ, թէ «Ձիւնը իմ ծննդավայրին մեծագոյն արտադրութիւնն է»: Տաճկահայաստանի մէկ մեծ մասին համար, աղուոր ու ճիշդ բնորոշում մը: Իրաւ է թէ հիմա հոս այնքան ալ ցուրտ չէ՝ ու փողոցներուն մէջ ձիւնի հետք իսկ չկայ, բայց մի խաբուիք, Հայաստանի մէջ հաւանաբար հիմա բուք բորան է... Հիմա հոն ձիւնի թանձր խաւը պատած է ամէն բան. եւ դաշտ, եւ հանդ, եւ խրճիթ, եւ պալատ, եւ այգի, եւ պապերու գերեզման: Ձիւնը պատած է ամէն բան, ամէն բան՝ եւ երկինքը վար իջած, խառնուած է երկրին հետ:

Ու ես կարօտցած եմ այդ բոլորը: Ձիւնն ալ կարօտնալիք բա՞ն է, պիտի խնդան վրաս ձեզմէ ոմանք: Այսպէս մը – տածողները չեն դիտեր, թէ մարդու մը ծննդավայրը, եթէ խոպան ու անջրդի տեղ մըն ալ եղած ըլլայ, նորէն քաղցր ու ցանկալի է իրեն համար: Անո՞ր համար՝ որ մէկը իր առաջին քայլերը անոր վրայ կ'առնէ ... Անո՞ր համար՝ որ երբ վար իյնայ, ճակատը անոր քարերուն վրայ կ'արիւնի ... Անո՞ր համար՝ որ երբ մեռնի, պիտի դրուի իր պապերուն ալ փոշին պարունակող նոյն հողին մէջ... Ուրիշ պատճառ մը կա՞յ... Չեմ դիտեր: Բայց իմ ծննդավայրն ալ, ուրիշներուն պէս, քաղցր է ինծի համար՝ հակառակ անոր որ շատ, քիչ մը շատ դառն յիշատակներ ալ կապուած են անոր:

Դեկտեմբերի վերջերը, այսինքն Նոր Տարիին մօտերը, ձիւնը հասած կ'ըլլար մեր մէջքը. իսկ տանիքներէն քերուելով վար, նեղ փողոցները նետուածները, ճշմարիտ լեռներ կազմած կ'ըլլային՝ խափանելով անցքերը: Անդամ մը, նոյնիսկ Էռիասենց Հաճաղան եկաւ զարկաւ մեր դուռը ու բողոքեց մօրս:

— Հաճի հարս, եթէ ձեր էրդիքէն վար նետուած ձունին վրայ իյնամ տէ ոտքս կոտրեմ նէ, ղբըխեիին փարան Արդէն ախպարս պի տայ ... (Արսէն Ախպարը հայրս էր):

Այս բոլորը կը պատահէին դեռ Յունուար չեկած, Փետրուար չեկած, Դեկտեմբերի վերջերը, երբ Նոր Տարին կը մօտենար ու Հայերը մօտեցող տօնական օրերու դողով ու շուկաները այդիներու բարիքներով կը լեցուէին: Այն ատեն, չես դիտեր ինչու, երկնքի դուռները կը բացուէին ու ձիւնը խոշոր, սպիտակ փաթիլներով, դիշեր ցերեկ, կը թափէր վար: Կ'ըսեն թէ ուրիշ տեղեր, ձիւնը նախ բարձր սարերուն վրայ կ'իջնէ. մեր քաղաքը արդէն սարի չափ բարձր էր ծովէն, ու ձիւնը, զայն սար կարծելով, կը ջանար ճերմկլցնել: Երբ ժամուն զմբէթը լաւ մը ծածկուէր, իր կեդրոնէն բարձրացող մեծ խաչը երկնքէն թելով կախուածի տպաւորութիւն կը ձգէր եւ, ուզէիր չուզէիր՝ կը մտածէիր ամառը այդ զմբէթի կղմինտրներուն տակ բոյն դրած հազարաւոր ծիծեռնակներուն մասին, որոնք իրենց ձագերն առած, մեկնած էին ցուրտերու գալէն առաջ, չես դիտեր՝ ուր:

Նոր Տարուան գալէն օր մը առաջ, ուշադիր դիտող մը պիտի տեսնէր, որ իրենց կեանքին մէջ առաջին անգամ ըլլալով, Համալ\Նշանն ու Կուծինը, կասկածելի մաքրութեամբ կարմիր թաշկինակներու մէջ բաներ մը դրած, տուն կը տանին Կաղանդի սեղանին համար:

Դատելով իրենց քալուածքէն ու հովին դէմ բացած գլուխներէն, վստահօրէն կարելի էր ըսել, թէ կուգային Դաւիթին Միխանէէն՝ ուրկէ երաժշտութիւն ու թունդ օղիի բուրում կը յորդէր: Ծերունի թոփալ Ապտուլլահի սերկին լեցուած կ'ըլլար Մալաթիայէն բերուած քաղցրաւենիքով: Իր ծախած ծիրանի չորը՝ շաքարէն քաղցր կ'ըլլար, շէկ չամիչը՝ բթամատի չափ, ու խորոված Կիրասոնի կաղինն ու լէպլէպին՝ թարմ:

Միւսները, հայ ու յոյն նպարավաճառները, չէին կրնար մրցիլ անոր հետ, ան ամէն բանի լաւագոյնը կը ծախէր. Կիրասոնէն առաջին անգամ նարինջ բերել տուողն ալ ան կ'ըլլար: Ինչ անուշ կը բուրէին իր նարինջները ... Ու եթէ պատահէր, որ հատ մը երկուք ձեռքս անցնէր անոնցմէ, երջանկութիւնս կ'ըլլար լման: Ու չէի դիտեր, թէ ի՞նչ ընեմ, ուտե՞մ, թէ պահեմ ... Պահեմ որ չհատնի ...

Այդ օրերուն, այս պզտիկ բաներով երջանիկ էինք: Մեր տղայութի՞ւն էր պատճառը, թէ ոչ՝ հայրենի հողին վրայ ըլլալնիս: Հիմա իսկ, խորհելով աննշան թուող այդ բաներուն վրայ, սիրտս քիչ մը աւելի արագ կը բաբախէ:

Մեր տան մէջ ընդունուած, օրէնք դարձած սովորութիւն էր որ, երեկոյեան ճաշին նստելէ առաջ, փոքրերը կը համբուրէին մեծերու ձեռքերը, ու մեծերը՝ փոքրերու ճակատները, ու կ'օրհնէին զանոնք: Յետոյ տղաք կ'արտասանէին ուսուցչին դրած ու գոց սորվեցուցած ճառը: Կը հաւատամ, թէ բազմաթիւ ճառեր գոց սորված ու արտասանած եմ, բայց անոնցմէ բան մնացած չէ միտքս, բացի «կ'ուրախանամ ու վեր կը ցատկեմ» բառերէն ու զանոնք ինծի սորվեցնող ուսուցչին Շաւարշ անունէն:

Պահոց ճաշէն ետք, մայրս կ'արտօնէր որ եղբայրներէս մէկը երթար ու վառէր հիւրանոցին վառարանը: Երբ կրակը ճարճատիլ սկսէր սաճէ վառարանին մէջ ու անոր առջեւի դռնակէն փախչող լոյսը իյնար գորգերու նաշխին վրայ, կը փոխադրուէինք հոն, ուր, ցերեկուընէ, մայրս շտկած կ'ըլլար Կաղանդի սեղանը:

Այդ պահուն իմ ու մեր երջանկութիւնը հասած կ'ըլլար իր լրումին: Խօսակցութեանց հատած, վերջացած մէկ պահուն, մէկ ալ տեսնես մայրս, նստած տեղը, աղօթել կը սկսէր.

— Տէր, խաներու անկիւնը զարիպ մընացողներուն, հիւանդ ունեցողներուն, տղասկաններուն, լեռներուն վրայ ու ծովերուն վրայ եղողներուն դուն հասնիս, տէր ըլլաս:

Ժամը տասներկուքէն քիչ առաջ, ամէնքով աղօթքի կը կենայինք, խնդրելով Ամենակալէն՝ որ Նոր Տարին բարի ըլլայ ու եկողը՝ գացողը փնտռել չտայ: Յետոյ մայրս սափոր մը ու ափ մը ցորեն առած՝ կ'երթար աղբիւրը կաղնտելու: Ի՞նչպէս ծագում առած էր այդ աւանդութիւնը կամ սովորութիւնը՝ չեմ դիտեր: Երբեւիցէ Հայաստանի մէկ աղբիւրէն ոսկի հոսա՞ծ էր, մէկը յաջողա՞ծ էր ոսկեհոսման այդ պահուն սափորը անոր դէմ բռնել թէ ոչ՝ չեմ դիտեր: Բայց մայրս, աներեր հաւատքով, ամէն տարի, փոթորիկ թէ մըրրիկ, ժամը ճիշդ տասներկուքին հոն կ'ըլլար, աղբիւրին գլուխը, ու սափորը կը բռնէր ծորակին դէմ: Պաղ օդին մէջ երկրի ընդերքէն պոռտկացող ջուրը շոգի կ'արձակէր, ու մենք ձիւներուն վրայէն ու մէջէն, կը վերադառնայինք տուն: Բնաւ չեմ յիշեր, որ դիշերը մութ ըլլար, քաղաքն ու դաշտերը, ամէն, ամէն բան սպիտակ մարմարէ ձեւուած ըլլալ կը թըւէին, ու մութը չէր կրնար յաղթել ձիւնի լոյսին:

Կը հասնէինք տուն, ու մեր ոտքերուն ձիւնը թօթուելով, աղբիւրէն առնուած ջուրը կը լեցնէինք կարասը:

Ու Նոր Տարին պաշտօնապէս մտած կ'ըլլար մեր տունէն ներս:

Պառկելէ առաջ, մայրս ճրագը վառ կը ձգէր պատուհանին առջեւ, որ ուղեցոյց ըլլար իրեններուն այցի գալ փափաքող ընտանեկան նահապետին՝ ու օճախնիս լման տարին վառ մնար, ծուխը չպակսէ՛ր մեր երդիքէն:

ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶ

ԵՐԲ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԸ ԱՐԵՒԵԼՔ Է

ԽՄԲ.— Ամերիկայի արտաքին քաղաքականութեան մասին շահեկան խորհրդածութիւններ կ'ընէ Սըլզպերկեր, «Նիւ Եորք Հերըլտ»ի մէջ:

Հաճելի ենթադրութիւն մը մտածել տըւաւ, թէ Նիքսընի օրով Եւրոպա վերստին կեդրոնական առանցքը պիտի դառնայ ամերիկեան քաղաքականութեան, ի հեճուկըս Ասիոյ: Սակայն փաստերը կը հաստատեն, թէ շատ հաւանական չէ: Արդարեւ, շատ հաւանական է, որ Ասիա իր արեւելեան եւ արեւմտեան մասերով երկար ժամանակ հիմնական դիծը դառնայ նոր նախագահին քաղաքական հայեացքներուն, եթէ նոյնիսկ, բարեկամական տըրամադրութիւններէ եւ թաքթէ առաջնորդուած՝ նախագահը իր առաջին այցելութիւնները կատարէ Եւրոպայի մայրաքաղաքները:

Հակառակ այն ցայտուն իրողութեան, որ Մ. Նահանգները իրենց գլխաւոր ճիգը կեդրոնացուցին Եւրոպայի մէջ երկու համաշխարհային պատերազմներու ընթացքին, իրենց ճակատագիրը հինէն ի վեր կապուած կը մնայ Խաղաղականի շրջագիծին հետ: Խաղաղութեան հաստատման առաջին հիմնական քայլը առաւ Թ. Ռուզվէլթ՝ Ռուս – ճափոնական համաձայնագրի ստորագրութեան համար (Փորթսմուտի դաշնագիրը, 1905ին):

Ատլանտեան Ուխտը միշտ կը մնայ ամերիկեան յանձնառութեան գլխաւոր հիմնակէտը: Այսուհանդերձ, Ամերիկա բարդ հանգոյցներով կապուած է խաղաղական երկիրներու հետ հարաւային Քորէայէն, Ճափոնէն, Թայուանէն, Փիլիպպեան կղզիներէն մինչեւ Աւստրալիա եւ Նոր Զելանտա եւ, տարբեր յանձնառութիւններով, ասիական տարբեր երկիրներու հետ, ինչպէս հարաւային Վիէթնամ, Թայլանտ, Փաքիստան, Իրան, Թուրքիա եւ Իսրայէլ:

Նիքսըն ապահովաբար պիտի ձգտի բարելաւելու Ամերիկայի յարաբերութիւնները Ֆրանսայի հետ: Սակայն 1969ի գլխաւոր տագնապները հիմնական դիծերու մէջ կը մնան ասիական:

Նախ, առաջին հերթին մատնանշենք Քորէայի պարագան, ուր կացութիւնը դոհացուցիչ չէ: Ամերիկայի ճիգերը Հարաւային Քորէայի պաշտպանութիւնը կապելու Ճափոնի հետ արդիւնք չէ տըւած: Ճափոն, իր կարգին զինուած չէ եւ, միեւնոյն ատեն, ջղագրգռուած է Օքինավայի հարցով:

Վիէթնամի հարցին կապակցութեամբ Ամերիկայի քաղաքականութիւնը այժմ կը թուի ըլլալ արագ լուծում մը գտնել՝ նըւազագոյն անպատեհութեամբ, եւ նոյնպէս արագ կերպով բարելաւել իր յարաբերութիւնները Հանոյի հետ, այնպէս ինչպէս Ֆրանսա յաջողեցաւ պատերազմէն ետք լեզու գտնել Հօ Շի Մինի հետ: Այս ձգտումը մտահոգութիւն կը պատճառէ Աւստրալիոյ, որ սկսած է հարց տալ, թէ ի վերջոյ ի՞նչ նպատակի համար կըռուեցաւ:

Միւս կողմէ, առանց Չինաստանի խաղաղութիւն կարելի չէ հաստատել ոչ Քորէայի եւ ոչ ալ Վիէթնամի մէջ: Այսուհանդերձ, Փեքին համաձայն կը գտնուի Վիէթնամի հարցի խաղաղ կարգադրութեան, եթէ հաստատէ, թէ փոփոխութիւն մը կայ իրեն նկատմամբ Ամերիկայի քաղաքականութեան մէջ: Հակառակ պարագային, պիտի նախընտրէ հարկադրել Ամերիկացիներուն՝ միշտ պաշտպանողական դիրքերու վրայ գտնուիլ Արե –

ՍԱԼԻՀԱ ՀԱՆԸՄ

ԿԱՄ

ԲԱՆԱԿԸ ԲՌՆԱԻՈՐԻՆ ԴԷՄ

ՎԷՊ ՕՍՄ. ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

— Այս աղջիկը խուլ ըլլալու է, վճռեց սրճարար Համտի, բայց ի՞նչ գործ ունի այստեղ, դրացիները երբեք այսպիսի աղջկան մը խօսքը չըրին ինծի:

— Ինչ որ է, դուք գացէք տանը միւս մասերը խուզարկեցէք. դուցէ պառաւը տան մէկ ուրիշ կողմը պահուըտած է. ես առ այժմ հոս կը մնամ սա աղջիկը խօսեցնել տալու համար, կարելի է որ երբ առանձին մնանք լեզուն կը բացուի:

Համտի, երկու ոստիկաններն ու երկու լրտեսները հեռացան իրենց տրուած հրամանը գործադրելու համար: Ոստիկանապետը երբ առանձին մնաց, մեղմիկ մօտեցաւ մանկատի աղջկան եւ փաղաքշական ձայնով մը ըսաւ.

— Աղջիկս, ինչո՞ւ լուռ կը մնաս ու մեր հարցումներուն չես պատասխաներ. չե՞ս լսեր ըսածներս:

Մանկուհին աջ ձեռքը բերնին տարաւ՝ լեզուն ցոյց տալու ձեւով, յետոյ գլխով ժխտական շարժում մը ըրաւ:

— Հիմա հասկցուեցաւ, համր է եղեր խեղճը, ըսաւ ինքնիրեն ոստիկանապետը, բայց ի՞նչ գործ ունի այս տան մէջ, արդեօք Ֆաթմային կամ հօճային ազգականներէ՞ն է եւ ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ դրացիները տեղեկութիւն չունին այս աղջկան գոյութենէն...:

Այս հարցումներուն պատասխանը անշուշտ պառաւը պիտի կրնայ տալ, բայց ո՞ւր էր այդ կինը:

Ոստիկանապետը սիկարէթ մը վառեց եւ ինքն ալ սենեակէն դուրս ուղղուեցաւ իր մարդոց խուզարկութեանց արդիւնքն իմանալու համար:

Պառաւին բնակած տունը երկու յարկով փոքրիկ փայտաշէն շէնք մըն էր, ամէն մէկ յարկի վրայ երկու սենեակներով, այնպէս որ խուզարկութիւնը երկար չտեւեց եւ քառորդ ժամէ մը կարելի եղաւ տան ամէն ծակուծուկը աչքէ անցընել: Եւ ոչ մէկ տեղ կարելի եղաւ գտնել Ֆաթման:

— Այդ պառաւը կ'երեւայ որ կծիկը դրեր է մեր գալէն առաջ, ըսաւ լրտեսներէն մին:

— Բայց դրացուհիները կը հաւաստեն թէ անոր դուրս ելլելը չեն տեսեր...

— Մենք ալ կը հաւաստենք թէ այս տան մէջ չէ:

Պառաւին անյայտացումը դուցէ մասամբ դարմանուէր եթէ մեր մարդիկը իրենց խուզարկութեան միջոցին յաջողէին ուրիշ կարեւոր բան մը ձեռք ձգել խորհրդաւոր հօճայէն հետք մը գտնելու նըպաստող: Սակայն, ափսո՛ս, եւ ոչ իսկ դիրքի կամթուղթի կտոր մը կարելի եղաւ երեւան հանել: Ամենատարրական եւ անհրաժեշտ կարասիներէ զատ բան մը չկար բնակարանին մէջ: Ի զուր լրտեսներն ու ոստիկանները իրենց ամէն ճիգը թափեցին տան բոլոր անկիւնները որոնելով: Ոչինչ, ոչինչ:

Վերջապէս, յուսահատ, ոստիկանապետը յայտարարեց.

— Ալ անօգուտ է աւելի երկար ատեն այստեղ մնալ ու ժամավաճառ ըլլալ. կ'երեւայ թէ շատ ուշ մնացած ենք...:

Այս խօսքերը արտասանած ատեն պաշտօնեան մեղադրանքի ակնարկ մը ուղղեց սրճարար Համտիի, որ այս գործին մէջ ամէնէն աւելի ամօթապարտ մնացողն էր:

Խեղճը կատարեալ յաջողութեան մը վրայ յոյսը դրած էր եւ հիմա իր ամբողջ աշխատութիւնը ի դերեւ կ'ելլէր: Այլեւս չէր կրնար յոյս դնել այն վարձատրութեան վրայ, որուն ակնարկած էր նախարարը:

— Մե՛ղք մեր յոգնութեան, հիմա ի՞նչ պատասխան պիտի տանք փաշա էֆէնտիին, պատասխանեց ոստիկանապետը դառնութեամբ:

— Բայց այդ պառաւը շատ հեռու ըլլալու չէ, եւ կարելի է որ զինքը Սկիւտարի մէջ ձեռք ձգենք, կմկմաց Համտի:

— Բնական է որ այդ մասին խուզարկութիւններ պիտի ընենք. առ այժմ մեր տեղեկագիրը պատրաստենք ու մեկնինք:

Այս ըսելով ոստիկանապետը աթոռի մը վրայ տեղաւորուեցաւ եւ գրպանէն թերթ մը թուղթ հանելով սկսաւ իր բացասական խուզարկութեանց արդիւնքը մանրամասնօրէն տեղեկագրել:

Այս գործողութիւնը կէս ժամու չափ տեւեց, որմէ ետք պաշտօնեան ոտքի ելաւ եւ իր մարդոց դառնալով ըսաւ.

— Ձեզմէ երկու հոգի թող հոս մնայ մինչեւ որ մենք երթանք նախարարին հաղորդելու մեր տեղեկագիրը:

Յետոյ յանկարծ ձեռքը ճակտին տարաւ եւ գոչեց.

— Բայց պզտիկ աղջիկը մոռցանք, ի՞նչ պիտի ընենք զինքը:

— Դրացիներէն մէկուն յանձնելու է, խորհուրդ տուաւ Համտի:

— Ընդհակառակն միասին ոստիկանատուն տանելու է, ըսաւ լրտեսներէն մին, այդ աղջիկը ապահովաբար Ֆաթմային կամ հօճային ծանօթ է եւ դուցէ կրնանք իրմէ բան մը իմանալ:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(24 Շար.)

ւելեան Ասիոյ շրջագիծին մէջ:

Փեքին տրամադիր է ստուգելու փոփոխութեան կարելիութիւնները. երկու կէտ կը հաստատեն այս ենթադրութիւնը: Առաջին՝ Նախագահ Ճոնսընի ճառը ի մասին օդային ռմբակոծութիւններու դադրեցման, ամբողջութեամբ հրապարակուեցաւ Փեքինի մէջ: 1960էն ի վեր առաջին անգամ էր, որ Մ. Նահանգներու նախագահի մը ճառը ամբողջութեամբ կը հրատարակուէր Չինաստանի մէջ: Երկրորդ՝ չին եւ ամերիկեան համակեցութեան ընդհատուած խօսակցութիւնները վերսկսելու բաղձանքը Փեքինի կողմէ:

Չինացիները ակներեւ կերպով կը յուսան դժգոհ ձգել իրենց գլխաւոր հակառակորդը, Ռուսիան, եւ թերեւս պատրաստ են ասոր փոխարէն հանդուրժել որոշ համակեցութիւն մը Արեւելեան Ասիոյ մէջ: Նիքսըն հաւանաբար նկատէ, որ Ատլանտեան Ուխտի անդամներէն ոմանք ներքին գաղտնի գոհունակութեամբ դիմաւորեն այս մօտեցումը (չին-ամերիկեան), որովհետեւ շատեր կը վախնան, որ Ուոշինկթըն ուղղակի խօսի Մոսկուայի հետ եւ երկու մեծերը համաձայնութիւն մը գոյացնեն Եւրոպայի հաշւոյն:

Հոս կը ծագի ուրիշ կնճռոտ հարց մը— Արեւմտեան Ասիա: Միջին Արեւելքի խնդիրը վտանգաւոր փուլի մը հասած է: Եթէ մեծ պետութեան մը միջամտութիւնը չապահովուի, երկրորդ բախում մը անխուսափելի է:

Խնդրոյ առարկայ երկիրներէն ոչ մէկը անկախութեան եւ կայունութեան երկար աւանդութիւն մը ունի: Ոմանք, ինչպէս Իսրայէլ, Յորդանան եւ Իրաք, արդարեւ շատ կարճ անցեալ ունեցած են: Միւս կողմէ բնական սահմաններ չկան եւ ոչ ալ ազգային ժառանգութիւն մը գոյութիւն ունի, որ կարելի ըլլար ուժերու հաւասարակշռութիւն մը ստեղծել, ինչպէս Եւրոպայի մէջ: Աւելին՝ կը թուի թէ կողմերը իրենց ուժերէն վեր փորձեր կը կատարեն՝ անմիջական առաւելութիւններ ապահովելու համար:

Միջին Արեւելքի խնդրին կապակցութեամբ աշխարհ կը դտնուի երկու հաւանականութիւններու առջեւ: Կամ պատերազմ, որ կրնայ ծաւալիլ ուրիշ շրջաններ եւս, կամ մեծերու կողմէ (Մ. Նահանգներ, Խորհ. Միութիւն, Անգլիա եւ Ֆրանսա) գրեթէ պարտադրուած լուծում մը: Ոչ ոք կ'ուզէ խիստ կարգադրութիւններու դիմել, սակայն ոչ ոք լուծումի տարբեր ձեւ մը կը գտնէ:

Որով, Ռուսիան անհրաժեշտ է կարգադրելու համար Միջին Արեւելքի հարցը: Միւս կողմէ, Չինաստան, իր կարգին, անհրաժեշտ է Ծայրագոյն Ասիոյ հարցերու կարգադրութեան համար:

Ի՞նչ պիտի ըլլայ Ամերիկայի հեռանկարը:

Ասիկա Նիքսընի արտաքին քաղաքականութեան թիւ մէկ հարցն է:

Թ. Ա. Թ.

ՀԱՅ ԿԵԱՆՔԸ ՍՓԻՒՌՔԻ ՄԷՋ

1968-ԻՆ

ՅՈՒՆՈՒԱՐ.— Արամ Խաչատրեան 16 նուագահանդէսներ տուաւ Մ. Նահանգներու մէջ: Ամերիկայի հայ գաղութը բացառիկ ընդունելութիւններ կազմակերպեց ամենուրեք:

Յունուար 15ին Մոսկուայի մէջ մեռաւ երգահան Ալեքսանդր Դոլուխանեան: Յօրինած էր բազմաթիւ գործեր, որոնց մէ են «Սիմֆոնեան», «Տօնական նախերգանքը», «Հայկական քափրիչիօ»ն եւն.:

Յունուար 20ին վախճանեցաւ Վիէննայի Մխիթարեան միաբանութեան վաստակաւոր անդամներէն Հ. Վահան վրդ. Ինգլիզեան:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ.— Շառլ Տէտէեան, որ, տեսուչն է Փարիզի գրականութեան համալսարանի բաղդատական արդիական գրականութեան էնսթիթիւին, չորսի դէմ 18 ձայնով անդամ ընտրուեցաւ Նէօյիի ակադեմիայի:

Փետրուար 25ին Վիէննայի մէջ վախճանեցաւ Հ. Համազասպ Վրդ. Ոսկեան, վաստակաւոր միաբան Վիէննայի Մխիթարեան Ուխտին:

ՄԱՐՏ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի նախաձեռնութեամբ Փարիզի, Լիոնի եւ Մարսէյլի մէջ տեղի ունեցան թատերական, երաժշտական եւ դեղարուեստական ձեռնարկներ՝ Հայկական Շաբթուան ծիրին մէջ:

Գէորգ Մելիտինեցիի գրական մրցանակը յատկացուեցաւ Մ. Իշխանի «Տառապանք» քերթուածներու հատորին, Հայկ Յովսէփեանի «Հարսի կոնդը» աւանդավէպին, Տիկին Սոնա Զէյթլեանի «Հայ կինը հայ յեղափոխական շարժման մէջ»:

Մարտ 28ին Փարիզ ժամանեց Սիլվա Կապուտիկեան: Բանաստեղծուհին այցելեց Ֆրանսայի հայաշատ շրջաններ:

Մարտ 31ին Փարիզի մէջ բացառիկ շուքով տօնակատարուեցաւ Կապոյտ Խաչի քառասնամեակը:

ԱՊՐԻԼ.— Հ. Հ. Պատուիրակութիւնը հայկական հարցի մասին յուշագիր մը ներկայացուց Մարդկային Իրաւանց Միջազգային խորհրդաժողովին, Թեհրան:

Ապրիլ 17ին Նիւ Եորքի մէջ մեռաւ հանրային վաստակ ունեցող մտաւորական ընկ. Յակոբ Խաչմանեան:

Ապրիլ 21ին Լոս Անճելըսի գլխաւոր արուարձան Մոնթեպելլոյի մէջ բացումը կատարուեցաւ Եղեռնի Յուշարձանին:

Վազգէն Ա. Ապրիլ 21ին օծումը կատարեց Վիէննայի Ս. Հռիփսիմէ եկեղեցիին: Նիւ Եորքի մայր տաճարին օծումը կատարեց Ապրիլ 28ին, ապա այցելեց Մ. Նահանգներու հայաշատ կեդրոնները մինչեւ Յունիս 15, ապա՝ Հարաւային Ամերիկա:

ՄԱՅԻՍ.— Վազէն Կաթողիկոս Մայիս 2ին Նիւ Եորքի մէջ տեսակցեցաւ ՄԱԿի ընդհ. քարտուղար Ու Թանի հետ:

Մայիս 19ին Պուէնոս Այրէսի մէջ տեղի ունեցաւ Հայ Կեդրոնի ընտրութիւնը: Շահեցաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան ցանկը:

ՅՈՒՆԻՍ.— Յունիս 14ին Պոսթընի մէջ մեռաւ վեթերան ընկեր, հանրածանօթ հրապարակագիր Ռուբէն Դարբինեան:

Յունիս 22ին պաշտօնական բացումը կատարուեցաւ Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան նորակառոյց տպարանին:

ՅՈՒԼԻՍ.— Յուլիս 3ին Վենետիկ Ս. Ղազար կղզին այցելեց Անտոն Քոչինեան, Հայաստանի նախկին վարչապետ:

Ֆրանսաբնակ ազգային մը 70 հազար Ֆրանք նուիրեց Պէյրութի «Համազգային»ի:

Յուլիս 4ին Ուփսալայի մէջ բացուեցաւ եկեղեցիներու համաշխարհային խորհուրդի ժողովը: Հայաստանեայց եկեղեցին մասնակցեցաւ Էջմիածինի եւ Անթիլիասի ներկայացուցիչներով:

Յուլիս 9ին պաշտօնական բացումը կատարուեցաւ «Ալիք» օրաթերթի նորակառոյց շէնքին:

Յուլիս 17ին Ազունէի մէջ վախճանեցաւ Խաղ Արք. Աջապահեան, յետ երկարատեւ հիւանդութեան:

Յուլիս 28ին Մարսէյլի մէջ իր մահկանացուն կնքեց վաստակաւոր դրագէտ եւ հրապարակագիր Շաւարշ Նարգունի: Ազգային յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Մարսէյլի մէջ Օգոստոս 2ին:

ՕԳՈՍՏՈՍ.— Պոսթընի մէջ Օգոստոս 23ին մեռաւ անուանի հրապարակագիր Ժիրայր Միսաքեան (Եւրոպացի):

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ.— Սեպտեմբեր 11ին վախճանեցաւ վաստակաւոր Մխիթարեան մը՝ հայր Ղեւոնդ Տայեան:

Սեպտեմբեր 13ին իր մահկանացուն կը կնքէ ծանօթ հրապարակագիր Հրաչ Երուանդ, Մ. Նահանգներ:

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ.— Ակադ. Վ. Համբարձումեան նախագահ կ'ընտրուի Գիտական Միութեանց միջազգային խորհուրդի 12րդ նստաշրջանին, Փարիզ:

Հոկտեմբեր 17ին խոր ծերութեան մէջ կը մեռնի տաղանդաւոր արուեստագիտուհի Մարգրիտ Բաբայեան:

Հոկտեմբեր 27ին Միլանոյի Պռեռա թանգարանին մէջ բացումը կը կատարուի հայկական ճարտարապետութեան ցուցահանդէսին, կազմակերպութեամբ Իտալիոյ Հայ Մշակութային Միութեան:

Հոկտեմբեր 25ին Պուէնոս Այրէսի մէջ հիմը դրուեցաւ Ճամպազեան հիմնարկութեան, կրթական, մշակութային եւ ընկերային ազգօգուտ նպատակներով:

Հոկտեմբեր 30ին, բարձր հովանաւորութեամբ Լիբանանի նախագահին, տեղի կ'ունենայ Անթիլիասի նորակառոյց վեհարանին պաշտօնական բացումը:

ՆՈՅԵՄԲԵՐ.— Քալիֆորնիոյ մէջ Նոյեմբեր 12ին մեռաւ ազգային հերոս Միսաք Թորլաքեան՝ ահաբեկիչը Ճիվանշիրի:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

Դեկտ. 29ին մեծ շուքով տօնուած է Հ. Մ. Ը. Մ.ի յիսնամեակը Պէյրութի Պիպլոսի սրահին մէջ, բարձր հովանաւորութեամբ Կիլիկիոյ կաթողիկոսին: Ներկայ եղած են նաեւ հայ կաթողիկէ կաթողիկոս պատրիարքը՝ Իգնատիոս – Պետրոս ԺԶ., Վերապատուելի Յովհ. Ահարոնեան, բարձրաստիճան եկեղեցականներ, պետական եւ խորհրդարանական ներկայացուցիչներ: Բացման խօսքը արտասանած է Շրջ. վարչութեան կողմէ՝ Պ. Միսաք Արզումանեան: Խօսած են Մ. Իշխան, Հրանտ Մուրատեան (արաբերէն): Կրթական նախարարութեան կողմէ խօսած է Իսամ Հայտար եւ յանուն Հանրապետութեան նախագահ՝ Հելուի Մայրիներու ասպետի կարգի շքանշանով պարգեւատրած է Հ. Մ. Ը. Մ.ի Շրջ. վարչութեան ատենապետ՝ Պ. Յովհաննէս Շահինեան, որ յուզումով շնորհակալութիւն յայտնած է: Օրուան երկրորդ բանախօսը եղած է՝ Տոքթ. Բաբգէն Փափազեան: Օրհնութեան խօսքը արտասանած է Խորէն Կաթողիկոս: Գործադրուած է դեղարուեստական ճոխ բաժին մը:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ ՅԱՌԱՋԸ

Նոյեմբեր 24ին Թեհրանի մէջ իր մահկանացուն կնքեց ընկեր Հայկակ Կոսոյեան, Վան Քաղաքամէջի Ապրիլեան հերոսամարտի ղեկավարը:

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ.— Դեկտեմբեր 16ին Փարիզ ժամանեցին հայրենի մտաւորականներ – Ազունի, Ա. Սահինեան, Պ. Սեւակ, Սարմէն, Ստ. Ալաջաջեան, Մ. Սարգիսեան, Խ. Գիւլնազարեան, Լ. Միրիջանեան, Վ. Պետրոսեան եւ մամուլի կոմիտէի նախագահ Հ. Ութմազեան:

1968 — ՅԻՍՆԱՄԵԱԿ

Անցեալ տարի յիսնամեակն էր Հայաստանի անկախ հանրապետութեան հռչակման: Ամենուրեք տօնուեցաւ մեծ շուքով:

Յիսնեամեակն էր նաեւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի հիմնադրութեան (1918): Շքեղ հանդիսութիւններ տեղի ունեցան Պէյրութի, Մարսէյլի, Յունաստանի, Մոնթրէալի եւ Պուէնոս Այրէսի մէջ:

Փարիզի եւ Մարսէյլի մէջ յիշատակուեցան Սեբաստացի Մուրատի մահուան յիսնամեակը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (381)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

Գ. ՄԱՍ

ՄԱՐԻՒՍ

—*—

ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԻՐՔ

Մարիուս տարիներ անցնելէ ետք այս բարեբաստիկ վիճակէն հասած էր:

Այս տարիներուն մէկ քանիէն տաժանութեամբ, մէկ քանիէն ալ դժուարութեամբ մագլցելով անցած էր: Մարիուս ոչ իսկ օր մը ընկճուած էր: Ամէն տեսակ զրկանք կրած, ամէն ինչ ըրած էր, բայց պարտքի տակ մտած չէր բնաւ:

Ինքնիրեն կը վկայէր թէ երբեք տասը փարա պարտք ունեցած չէր ոեւէ մէկու:

Մարիուսի համար պարտքը գերութեան սկզբնաւորութիւն կը նշանակէր:

Ինքնին կ'ըսէր նաեւ թէ պարտատէր մը աւելի դէշ է քան թէ տէր մը, վասնզի տէր մը անձիդ կը տիրէ միայն, իսկ պարտատէրը արժանապատուութեանդ վրայ կը տիրէ եւ կրնայ ապտակել զայն: Աւելի աղէկ կը սեպէր անօթի մնալ քան թէ փոխ դրամ առնել:

Շատ օրեր ծոմ պահած էր: Զգալով թէ ամէն ծայրեր իրարու կը հպին, եւ թէ առանց զգուշութեան վիճակի ստորնութիւնը կրնայ հոգիի նուաստութեան յանգիլ:

Մարիուս նախանձնապէս կը հսկէր իր արժանապատուութեան վրայ:

Մարիուս նուաստութիւն կը համարէր այսինչ ձեւ խօսքը կամ այնինչ ընթացքը զոր ուրիշ որեւէ պարագայի մէջ ակնածանք համարէր թերեւս, հետեւաբար կը զգուշանար այն խօսքէն կամ ընթացքէն: Անզգոյշ բան չէր ըներ, ընկրկիլ չուզելուն համար:

Երեսին վրայ տեսակ մը խստամբեր կարմրուք ունէր:

Վեհերոտ էր, եւ այս վեհերոտութիւնը մինչեւ դաժանութիւն կը հասնէր:

Իր բոլոր փորձանքներուն մէջ քաջալերուիլ, եւ երբեմն ալ թաքուն զօրութենէ մը պաշտպանուիլ կը զգար, զօրութիւն մը, զոր իր հոգիին մէջ կրէր: Հոգին մարմնոյն կ'օգնէ եւ երբեմն ալ անոր նեցուկ կ'ըլլայ:

Այս թռչունը միայն վանդակը կը պաշտպանէ:

Մարիուս սրտին վրայ, հօրը անունին քով, ուրիշ անուն մըն ալ քանդակած էր, այսինքն՝ Թէնարտիէի անունը:

Մարիուս իր եռանդուն եւ ծանրաբարոյ բնութեամբը տեսակ մը սրբանուէր պսակ կը հիւսէր այն մարդուն գլխուն, որուն պարտիլ կը կարծէր իր հօր կեանքը, այն կարիճ յիսնապետին, որ գնդապետը ազատած էր Վաթերլոյի գունդերուն եւ գընդակներուն մէջ:

Ամենեւին չէր զատեր այս մարդուն յիշատակը հօր յիշատակէն եւ երկուքն ալ կը յարգէր: Կարծես թէ կրօնական պարտք կը կատարէր երկու խորանի առջեւ, մեծ խորանը գնդապետին, պզտիկը՝ Թենարտիէին յատկացնելով:

Մարիուս ա'լ աւելի երախտագիտական զգացմունքով կը լեցուէր երբ միտքը կը բերէր այն անբախտութիւնը, որու անդունդը ինկած եւ սուզուած էր Թէնարտիէ:

Մարիուս իմացած էր Մոնֆերմէյի մէջ ապերջանիկ պանդոկապետին տնանկութիւնն ու սնանկութիւնը:

Այդ ժամանակէն ի վեր ապարդիւն ջանքեր կատարած էր Թէնարտիէի հետքը գտնելու եւ անոր մօտենալ կարենալու համար՝ թշուառութեան այն խաւարամած անդունդին մէջ, ուր աներեւոյթ եղած էր պանդոկապետը:

Մարիուս բոլոր գիւղերը գացած եւ խուզարկութիւն ըրած էր: Գացած էր Շէլ, Պոնտի, Կուրնէյ, Նոժան, Լանեի:

Երեք տարի շարունակ այս գիւղերուն մէջ ամէն տեսակ հետազօտութիւններ ըրած էր անձանձիր, ծախսելով խնայողութեամբ աւելցուցած իր փոքրիկ գումարը:

Ոչ ոք կրցած էր Թէնարտիէի մասին տեղեկութիւն տալ իրեն. կը կարծուէր թէ օտար երկիր գացած էր ան:

Թէնարտիէի պարտատէրները նոյնպէս եթէ ոչ Մարիուսի չափ սիրով, գէթ անոր չափ յարատեւութեամբ փնտռած էին բայց չէին կրցած ձեռք ձգել զայն:

Մարիուս խուզարկութեանց անյաջողութիւնը կը վերագրէր ինքնիրեն եւ կը զայրանար:

Գնդապետը միայն այս պարտքը ձգած էր իրեն, եւ Մարիուս իր պատիւին կը սեպէր զայն վճարել:

— Ի՞նչ, կ'ըսէր մտովի, երբ հայրս պատերազմի դաշտին վրայ մահուան հոգեւարքի մէջ էր, ինքը՝ Թէնարտիէն, մուխին եւ ռումբին մէջէն կրցաւ գտնել ու շալկելով տանիլ զայն առանց անոր բան մը ընել պարտաւորուած ըլլալու, եւ ես որ այնքա'ն պարտական եմ Թէնարտիէին, չկարենամ իրեն հասնիլ այն մըթութեան մէջ որ հոգեւարքի հոմանիշ է, եւ մահուընէ կեանք վերադարձնել զինք:

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՎԱԼԱՆՍ.— *Այրի Տիկին Եագլիւլ Պըրնազեան կը ծանուցանէ թէ այս Կիրակի (12 Յունուար) Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցիին մէջ, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իր ամուսնոյն ողբացեալ*

ՍՏԵՓԱՆ ՊՐՆԱԶԵԱՆԻ

մահուան Բ. տարելադարձին առթիւ։ Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները։

Այս առիթով Կապ. Խաչի Վալանսի մասնաճիւղին նուիրած է հարիւր ֆրանք։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղս չնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկ. Գառնիկ Տիւմէճեանէ (ճաշարան Գառնիկ) երեսուն ֆրանք իրենց խնամիին Սարգիս Մարիլոսեանի մահուան քառասունքին առթիւ։

×

ՄԱՐՍԷՅԼ (Փրատօ).— Ս. Սահակ Մեսրոպ Մայր եկեղեցին ստացած է հե-տեւեալ նուէրները եւ չնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր նուիրատուներուն։

Մխաք Գուշճեանի թաղման առիթով փոխան ծաղկեպսակի եկեղեցիին.— Տիկ. Փափազեան տասը ֆրանք, Դաւիթեան եղբայրները երեսուն, Կափէն՝ Պ. Թազուր Թազուրեան եկեղեցիին յիսուն, Աղքատախնամին յիսուն։ Ս. Յակոբայ տօնին առիթով իւղագին եւ եկեղեցւոյ պայծառութեան, Տիկին Անի Սիսակեան տասը, Տիկին Ա. Սիմոնեան տասը, Ա. Մէնճիկեան քսան, Գ. Ահարոնեան յիսուն, Տէր եւ Տիկ. Ա. Թորոսեան 40, Տիկ. Շ. Նազարէթեան քսան, Տիկ. Ա. Տէր-Մարտիրոսեան 15, Տիկ. Ն. Դարբինեան տասը։ Համբարձում Ժաղ Պոքասեանի թաղման առիթով եկեղեցիին՝ Մ. Պոքասեան 100, Զալլադեան ընտանիք յիսուն, Տէր եւ Տիկ. Զ. Ալեքսանեան, Տէր եւ Տիկին Կ. Ճանիկեան, Տէր եւ Տիկին Հ. Մըսըրեան, Տէր եւ Տիկին Յ. Մըսըրեան, Տէր եւ Տիկին Մ. Տէլիզազարեան, Յ. Պալիկեան եւ Ա. Թէրզեան ընտանիք քսանական եկեղեցիին։ Տէր եւ Տիկին Ֆ. Սահակեան եւ Յ. Քէչեան տասնական, Զ. Ջամանդեան հինգ եկեղեցիին։ Ա. Տէրտէրեան Առաջնորդարանին քսան, Սէն Լուի եկեղեցիին տասը ֆրանք։ Լեւոն Անդրէասեանի թաղման առիթով, Յ. Փափազեան դպրոցին 20 ֆրանք, Տէր եւ Տիկ. Զ. Ալեքսանեան եկեղեցիին քսան, Զ. եւ Զ. Ալեքսանեան եղբայրները երեսուն եկեղեցիին։ Արշակ-եր Նորհատեանի քառասունքի հոգեհանդստեան առիթով փոխան ծաղկեպսակի եկեղեցիին՝ Տիկ. Վ. Նորհատեան եւ Տիկին Ժ. Պոքասեան 50ական, Տէր եւ Տիկ. Զ. Ալեքսանեան քսան, Տէր եւ Տիկին Ա. Մէնճիկեան տասը, Ալպէռ Սիզեանի ա-մուսնութեան առիթով՝ մայրը Տիկին Սիզեան եկեղեցիին վաթսուն, իւղագինի նուէրներ եկեղեցւոյ պայծառութեան, Տէր եւ Տիկին Ա. Հօլօփիկեան երեսուն, Տիկ. Զ. Մանուէլեան քսան, Տիկին Մ. Հաճի Աւետիսեան եւ Տիկ. Ա. Սիսակեան տասնական ֆրանք։

×

ՃՇԴՈՒՄ.— *«Յառաջ»ի Նոյեմբեր 21ի թիւին մէջ վարչութեանս տուած չնորհակալութեան յայտարարութեան բաժնի մէջ, սխալմամբ գրուած էր թաղում «Յակոր» Յովհաննէսեանի, մինչդեռ մահացողը էր Յարբէթ Յովհաննէսեան, այս պարագան ճշդելով կը խնդրենք ներողամտութիւն մեր կողմէ եղած այս սխալմունքին համար։*

Մարսէյլի Մայր եկեղեցի
Վարչութիւն

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, rue Thouin - PARIS 5e

Կիրակի, 12 Յունուար, հանդիսաւոր-ութիւն, Յայտնութեան եւ Մկրտութեան։ Հայրապետական ճաշնաւոր պատարագ ժամը 10·30ին։

ՀՆԱՐՔԸ

Կը ներկայացուի բեմասիրաց Թատերախումբին կողմէ այս Կիրակի, Յունուար 12, ժամը 15ին, Առնուվիլ՝ 69 Աւընիւ Հանրի Պարպիւս, ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի Արնուվիլի մասնաճիւղին։

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

ԿԻՐԱԿԻ, 12 Յունուար. — *Ե. օր Ծը-նընդեան։ Ժամը 10ին, պատարագ կը մատուցուի։*

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, 13 Յունուար, Տօն անուանակոչութեան Տեառն Մերոյ Յի-սուսի Քրիստոսի։ Ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի։ Յաւարտ պատարագի հոգեւորականները եւ ժողովուրդ կ'երթան Տիկնոջ Ազգ. Ալթունեանի տունը, ուր կը կատարուի Ջրօրհնէք՝ նախ-դահութեամբ Հայրապետական պատուիրակ Սրմաղան Հօր։

×

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

ՏԷՍԻՆԻ եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկ. վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ պարագանեռու բերմամբ Ս. Ծննդեան տօնը պիտի կատարուի, 12 Յունուար, Կիրակի առաւօտ, ժամը 9ին։ Կը պատարագէ Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւ՝

ԴԱՒԻԹ Ծ. ՎՐԴ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ

Յաւարտ պատարագի Ջրօրհնէքի արարողութիւն։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապ. Խաչի Շրջ. վարչութեան, Փարիզի եւ շրջանի իր մասնաճիւղերով, այս Կիրակի (Յունուար 12) ժամը 14·30ին։ 14րդ Թաղամասի քաղաքապետարանի սրահը՝ Փլաս Ֆերտինան Պրիւնօ (Մեթրօ Մութօն։ Տիւվեռնէ)։

Յայտաղիր պատրաստուած երախանեռու կողմէ, ներկայացում, պար, երգ, արտասանութիւն, խամաճիկ (մարիոնէթ) եւ ԿԱՂԱՆԴ ՊԱՊԱՆ

իր նուէրներով։

Կը հրաւիրուին մանուկները իրենց ծնողքներով։

×

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Լիոնի Հայոց եկեղեցւոյ սրահին մէջ։

295 Բիւ Պուալօ

կազմակերպութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին

Փոքրիկներու կողմէ պիտի ըլլան երգ, արտասանութիւն, ինչպէս նաեւ դեղջկական պարեր։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԱՂԱՆԴ ՊԱՊԱՆ

Նուէրներ եւ ուտելիքներ պիտի բաժնէ ներկայ բոլոր մանուկներուն։

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ 19ԻՆ

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ
Կ Ո Չ

Տարիներէ ի վեր հաստատած էինք արձակուրդի կայան մը, ուր տասնեակներ հայ երկսեռ մանուկներ երկու ամիս կ'անցընէին տոհմիկ, ջերմ մթնոլորտի մը մէջ, լաւագոյն պայմաններու տակ եւ կազդուրուած կը վերադառնային իրենց ընտանեկան յարկը։

Արձակուրդի այդ կայանը մօտ էր Փարիզի եւ ծովէ ալ հեռու, այլ մանաւանդ փոքր էր եւ բոլոր դիմումներուն հնարաւորութիւն չունէինք դոհացում տալու։

Ահա թէ ինչո՛ւ համար դնած ենք չէնք մը բաւական ընդարձակ տարածութեամբ հողով մը միասին, բոլոր յարմարութիւններով օժտուած եւ ծովեղերքէն հազիւ 600 մեթր հեռու։

Այս պատճառով, պէտք կայ կարեւոր դումարի մը, որուն մէկ մասը պիտի կրնանք հայթայթել մեր միջոցներով, մնացածին համար կը դիմենք հանրութեան, խնդրելով որ իր աջակցութիւնով կարելի դարձնէ այս ազգօգուտ ձեռնարկին յաջողութիւնը։

Արդէն կարգ մը հայրենակիցներ մեզի ղրկած են իրենց ինքնաբուխ նուէրները. որոնց ցանկը պիտի հրատարակենք մանրի միջոցով։

Վստահ ենք թէ՝ ուրիշներ պիտի հետեւին այս բարեսիրական գեղեցիկ օրինակին, որուն համար կը յայտնենք մեր կանխայայտ չնորհակալութիւնները։

Նուէրները ղրկել՝
Croix Rouge Arménienne
15, Rue Jean Goujon, Paris (8e)
C. C. P. Paris 1717-56
կամ ղրամատան միջոցով։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

Մշակ. Տան յանձնախումբը կը փնտռէ ամուսնացած զոյգ մը՝ պիւֆէի սպասարկութեան եւ Տան մաքրութեան գործը ստանձնելու համար։

Բնակութեան յարմարութիւններ։

Դիմել ամէն օր, ժամը 15էն 19·30, Մշակոյթի Տան ղրասենեակը։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Դպրոցասէր Տիկնոջ վարժարանը պէտք ունի օգնական խոհարարուհիի մը։ Դիմել վարժարան, հեռ. 927-01-72։

Հ. Յ. Դ.

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— *Հ. Յ. Դ. Սարգիս Մինասեան ենթակոմիտէի ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն։ Կարեւոր օրակարգ։*

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մարսէյլ քաղաքի, Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը ճաշ մը կազմակերպած է Յունուար 12ին, Վօվրենակ, էքսէն հինգ քիլոմեթր, դեղեցիկ ճաշարան մը։ Տեղերը պէտք է նախապէս ապահովել, դիմելով Ֆօթօ Ռեքս, 2 Բիւ Պերնար տիւ Պուա, կամ Զորեքշաբթի իրիկունները 8-ին, 26 Բիւ տէ Քովալէսան։

×

Յուշի օր, նուիրուած Ազգ. հերոս ՄԻՍԱԷԼ ԹՈՐԼԱՔԵԱՆԻ, նախաձեռնութեամբ Տրապիզոնի Հայր. Միութեան, Յունուար 26ին։

×

ՍԱՄՈՒԻԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ Նախկին Աշակերտաց եւ Ծնողաց Միութեանց պարահանդէսը Փետրուար 2ին, Կիրակի օր։ Զուարթ աւանդութիւններ։ Մանրամասնութիւնները յետագային։

×

Դպրոցասէր Տիկնոջ վարժարանի 90-ամեայ յոբելենական հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Մայիս չորսին։

×

Ս. Խաչ Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը Փետրուար 23ին, Ամպասատէօրին մէջ։

×

Հայ Արիներու Միութեան
Տարեկան հանդէսը

Կիրակի, 2 Մարտ 1969, կէսօրէ ետք ժամը 14·30ին։

SALLE DE LA CHIMIE
28 bis, Rue St. Dominique, Paris (7e)

×

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի տարեկան պարահանդէսը Մարտի Ա. Շաբաթ դիշերը Սփլանտիտի սրահներու մէջ։ Մանրամասնութիւնները յետագային։

×

Փարիզի Մայր եկեղեցւոյ երկսեռ երգչախումբի տարեկան դեղարուեստական ցերեկոյթ – թէյասեղանը Փետրուար 16-ին, Մեզոն տէ Սաֆթրօ, ժամը 15էն 20։

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՃԱՇԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլ քաղաքի մասնաճիւղին ճաշը, այս Կիրակի էքսէն վեց քիլոմեթր Վօվընաւկի ճամբուն վրայ, Պառաժ տը Պիմոնէն մէկ քիլոմեթր առաջ Մայրիներու անտառին մէջ Լու-կառակ – Փրովանսալ ճաշարանը, ուր պիտի անցընենք հաճելի օր մը տաք ու խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ։

Տոմսերը ունենալու համար դիմել՝ Զէօրէքճեան, հեռ. 59-54-52, Ղազարեան (Լա Յէզոն տիւ Քավիատո), հեռ. 32-24-36, Քէօսէեան հեռ. 20-23-33, Պոմոն Տիկին Մկրեան '3 Ավ. Ռոզ – վէրթ, Սէն Ժիւլիէն եւ վարչութեան բոլոր ընկերուհիներուն։

Տոմսերու դիները 25 ֆրանք, 10էն վար երախաներու համար 15 ֆր.։ Օթոքառը պիտի մեկնի ժամը 11ին 26 Բիւ տէ Քովալէսան, Ահարոնեան Ակումբէն, երեսուն վեց ֆրանք։

ՄԱՐՍԷՅԼ ՄԱՐՍԷՅԼ

ՊՈԼՍԱՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԾՆՈՒՆԴԻ ՏՕՆԱԾԱՌ

Պատրաստուեցէք Պոլսահայերու Հայր. Մշակ. Միութեանս սարքած Ս. Ծննդեան աւանդական չքեղ տօնածառին՝ որ այս տարի տեղի պիտի ունենայ, 19 Յունուար, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր ձեղ ծանօթ Ֆարոյի դեղեցիկ սրահներուն մէջ։

71, Bd. Charles-Livon, Hôtel du Pharo

Աչքի, ականջի, քիմքի վայելքներով առլի՝ այս յիշատակելի տօնածառին, կը խնդրուի այժմէն ապահովել ձեր սեղանները, դիմելով ինչպէս միշտ, ձեղ ծանօթ վարչական անդամներուն եւ կամ կեդրոնատեղին 37պիզ, Թիւպանօ փողոց, Գ. Եավէրի դրասենեակը, հեռ. 20-26-74։

Պարողներուն՝ Օրէքսթրը Ռաֆայէլ Սէռանօ, մանուկներուն զուարթութիւնը ապահովուած։

Հաճելի անակնկալներ եւ զեղարուեստական բաժին։

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԱԿԱՆ ՔԱՐԹԵՐ

Տօներու առթիւ Սիփան-Կոմիտաս երգչախումբը հրապարակ հանած է չնորհաւորական քարթեր, մեծ երաժշտին՝ Կոմիտաս Վարդապետի, Ծննդեան հարիւրամեակի առթիւ (1869 – 1969)։

Կողքի նկարն է մեծ նկարիչ Գարզուի։

Անոնք որ կը փափաքին ունենալ այս քարթերը, չնորհաւորելու համար տօնական օրերը իրենց հայ թէ օտար բարեկամներուն, ազգականներուն, կրնան դիմել հետեւեալ հասցէներուն։

Երգչախումբի անդամներուն,
17 Բիւ Պլէօ

Հրանդ-Սամուէլ ղրաւուն։
51, Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

"AU FIL DES SONGES"

ՎՕԿ ընկերութեան նոր երգապնակը, թիւ 714

ԱՐԱ ՊԱՐԹԵԻԵԱՆԻ

Լարային նուագախումբի հեղինակութիւններուն

1. Variations sur chants populaires, Լուսնակն անուշ, Շողեր ջան, 2. Կարօտի երգ, 3. Հովը, 4. Իրիկնամուտ, 5. Գիշերային թիթեռնիկներ, 6. Պօ-Էմա, 7. Մայր Արաքսի, 8. Մանոցի երգը, (նոր դաշնաւորում)։

CONCERT COLONNE ի նուագախումբին կատարմամբ,

որուն կը մասնակցին
Maximilien Roques (1er violon de l'orchestre l'O. R. T. F.)
Jacques Castagner (flûte), Michel Marchesini (violoncelle) et Raphaël Beaufort (piano, de l'Opéra)

33 tours — Prix 30 francs

Ստանալու համար դիմել հեղինակին
14, Rue Petit, Paris — Tél. : BOT. 99-22

Գաւառներու համար առաքում contre remboursement

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 90 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 50 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 105 Ֆ. Հատը 0,50

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 9 ՅՈՒՆՈՒԱՐ
JEUDI 9 JANVIER 1969

LE NUMÉRO 0,50 F.

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11408 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 45e ANNÉE — No 11.408

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԾԱՆՐԱՆԱՅ

Պէյրութի միջազգային անպաշտպան օդակայանին վրայ կատարուած յարձակումէն ի վեր արաբեւիսրայելեան վէճին ծանրութեան կեդրոնը փոխադրուած է Լիբանան :

ՄԱԿի Ապահովութեան Խորհուրդը միաձայնութեամբ դատապարտեց Իսրայէլը, որ կանխամտածուած արարքով բռնաբարած էր իր պարտաւորութիւնները հանդէպ Ուխտին եւ զինադուլի պայմաններուն, վտանգելով խաղաղութիւնը :

Ինչպէս ՄԱԿի նախորդ նման բանաձեւերը, այս մէկն ալ զամբիւղը նետեցին Իսրայելացիք, քաջ գիտնալով որ այս աշխարհի վրայ բիրտ ուժն է միայն որ արժէք կը ներկայացնէ :

Դատապարտութիւնը որքան ալ խիստ պատիժ մը ենթադրէ՝ բարոյական ու խորհրդանշական նշանակութիւն մը ունի միայն : Եթէ դատապարտութեան յաջորդէին պատժական միջոցներ՝ նիւթական-տնտեսական նեղութեանց ենթարկելու համար նախայարձակը, այս վերջինը կը պարտաւորուէր ջուր խառնել իր բարկ գինիին մէջ :

Մինչդեռ այժմ փոխանակ հանդարտելու, կը շարունակէ իր սպառնալիքները, այս անգամ իր յարձակումներուն թիրախ դարձնելով խաղաղասէր Լիբանանը :

Ի՞նչ յետին միտք ունէին Իսրայէլի քաղաքական եւ զինուորական վարիչները յարձակելու համար Պէյրութի օդակայանին վրայ :

Իրազեկներ կը կարծեն, որ եղածը վրտանգաւոր գրգռութիւն մըն էր պարզապէս, ստիպելու համար Լիբանանեան բանակը փոխադարձութեան դիմելու : Այդ պարագային Իսրայէլ կրնար առիթը օգտագործել՝ եթէ ոչ Լիբանանը գրաւելու, գոնէ առնուազն անոր զինուորական ուժը ջլատելու համար : Եգիպտական, յորդանանեան, սուրիական եւ իրաքեան զինուորական ու օդանաւային ուժերը մեծ վնասներու ենթարկուած էին վեցօրեայ պատերազմի օրերուն : Լիբանան զերծ մընացած էր իսրայելեան յարձակումներէ :

Օդակայանին վրայ կատարուած արշաւանքը նախաքայլ մըն էր դաւադրական ծրագիրը իրագործելու համար : Այս վարկածին տուն տուին Իսրայէլի կողմէ Լիբանանի ուղղուած վերջնագրի մը մասին շրջած զրոյցները :

Աշխարհի հանրային կարծիքը այպանեց Իսրայէլի արարքը : Ֆրանսա՝ դարաւոր պաշտպանն ու բարեկամը Լիբանանի՝ քայլ մը առաջ երթալով, արգիլեց զէնքի եւ ռազմական կազմածներու Իսրայէլ առաքումը, նեղ կացութեան՝ մատնելով զայն :

Խ. Միութիւնն ալ իր կարգին կը զօրացընէ ճնշումը Իսրայէլի վրայ, յարգել տալու համար ՄԱԿի 1967 Նոյեմբեր 22ի ծանօթ բանաձեւը, որուն կառչած է՝ Ֆրանսայի պէս :

Ամէն պարագայի Պէյրութի օդակայանին վրայ կատարուած յարձակումը խանդարեց Լիբանանի ներքին խաղաղութիւնը :

Չորս համալսարաններու ուսանողները հրապարակ իջան՝ պահանջելու համար պատասխանատուներու պատժուիլը եւ զինուորական պարտաւորիչ ծառայութեան հաստատումը :

Ապտալլահ Եաֆիի դահլիճը, որ ամիսներէ ի վեր չորս նախարարներով միայն գործերը կը վարէր, պարտաւորուեցաւ հրաժարիլ, ստեղծելով դժուարին կացութիւն մը :

Քրիստոնեայ եւ իսլամ կէս առ կէս հաւասարակշռութիւնն ու համերաշխութիւնը կը պահպանէին երկրին մէջ, հակառակ քսան տարիէ ի վեր Մերձաւոր Արեւելքը խռովող ծանրակշիռ դէպքերուն եւ դուրսէն ու ներսէն կատարուած ճնշումներու :

Իրերու ներկայ կացութեան մէջ խիստ դժուար պիտի ըլլայ պահպանել հաւասարակշռութիւնը, որուն ա՛յնքան պէտք ունի Միջերկրականի Զուիցերիան :

Մաղթե՛նք, որ Լիբանանի վարիչները իմաստութեամբ եւ հայրենասիրութեամբ լուծեն ստեղծուած նոր տագնապը՝ ի շահ խաղաղասէր բնակչութեան բարօրութեան :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԻՍՐԱՅԷԼ ԴԱՌՆԱՑԱԾ Է

ՖՐԱՆՍԱ.— ՅԱՆԴԻՄԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸՆ Է ԵՂԱԾԸ ԻՍՐԱՅԷԼԻ ՆԿԱՏՄԱՄԲ

Իսրայէլի տեղեկատուութեան նախարարը յայտարարած է որ Ֆրանսայի կառավարութեան որոշումը թշնամական նոր արարք մըն է Ֆրանսայի նախագահին կողմէ եւ զինքը կը զրկէ այլեւս շինարար դեր մը խաղալէ Միջին Արեւելքի մէջ :

Ֆրանսական կառավարութիւնը տարբեր իմաստ կուտայ իր որոշումին : Յանդիմանութիւն մը, կամ ազդարարութիւն մըն է Իսրայէլի Լիբանանի վրայ ըրած յարձակումին համար :

Ընդհանուր ձեւով, բացի արաբ պետութիւններէն եւ Խորհ. Միութենէն, ամէն մարդ Ֆրանսայի մէջ կամ դուրսը վրդովում կը յայտնէ : Ֆրանսական քաղաքական շրջանակները համոզուած են նաեւ որ տը Կոլ առանձին տուած է նման ծանրակշիռ որոշում մը, նոյնիսկ չէ խորհրդակցած կառավարութեան անդամներուն հետ : Մնաց որ Ազգ. Ժողովն ալ արձակուրդի մէջ է, մինչեւ Ապրիլ :

Ամէն պարագայի մէջ, տրուած որոշումը կրնայ անպայման թշնամական արտայայտութիւն մը չըլլալ Իսրայէլի դէմ, բայց անպայման համակրանքի արտայայտութիւն մըն է Լիբանանի նկատմամբ, զոր տը Կոլ շատ կը սիրէ, հոն ալ ապրած ըլլալով : Բայց եւ այնպէս միջազգային շրջանակներուն համար, տը Կոլ բացէ ի բաց դիրք ճշդած է ի նպաստ Արաբներուն եւ չի կրնար այլեւս իրաւարարի որեւէ դեր խաղալ :

× Փարիզի խորհրդային դեսպանը յայտարարեց, այս առթիւ, թէ ուրիշներ պէտք է հետեւին Ֆրանսայի օրինակին եւ մանաւանդ Միացեալ Նահանգները :

ՀԱԿԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՑՈՅՑԵՐԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Անգարայի Միջին Արեւելքի թեքնիք համալսարանի ուսանողները կրակի տըւած են ամերիկեան դեսպանին կառքը, մինչ դեսպանը կը ճաշէր տեսուչին եւ համալսարանին տօյէններուն հետ :

Այս դէպքը անշուշտ նորութիւն չէ : Շարունակութիւնն է հակամերիկեան ցոյցերուն, որոնք տեղի ունեցան Նոյեմբերի վերջ Պոլիս եւ Անգարա : Ըստ թրքական մամուլին, դեսպանին անձն իսկ է որ խնդրոյ առարկայ է, վասնզի Քօմէր, նախապէս պաշտօնավարած է հարաւային Վիէթնամ եւ կ՚ըսուի թէ աշխատանքի իր մեթոտներուն մաս կը կազմէ եղեր չարչարանքը (ինչ որ չի կրնար չվրդովեցնել Թուրքերը ... որոնք չարչարանքին ի՞նչ ըլլալն ալ չեն գիտեր անշուշտ ... բոլոր Թուրքերը 1915էն ետք աշխարհ եկած ըլլալով ...) :

Թեքնիք համալսարանը հիմնուած է 1956ին եւ ներշնչուած ամերիկեան համալսարաններէ : Ըստ ձախ հոսանքներուն, այդ համալսարանը հիմնուած է ծառայելու համար «ամերիկեան մշակութային աշխարհակալութեան» : Եթէ այդ էր նպատակը, ըստ Անգարայէն հասած լուրերու եւ Լը Մոնտի թղթակցին ճիշդ հակառակ արդիւնք տուած է, այդ համալսարանին ուսանողները ընդհանրապէս յառաջդիմական ըլլալով :

Այս ամբողջին հետեւանքն այն է որ լարուած մթնոլորտ մը կայ երկրին մէջ, երբ Հոկտեմբերի ընտրութիւններուն համար բոլոր կուսակցութիւնները գործի անցած են :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՔԵԻԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ խօսակցութիւնները վերջ գտան Երեքշաբթի օր : Արդիւնքն այն է որ գործակցութիւնը աւելի սերտ պիտի դառնայ ճարտարարուեստի մէջ եւ կ՚ընդլայնուի նոր մարզի մը մէջ՝ բժշկութիւն :

ԴԱՇՆԱԿՑԱՅԻՆ Գերմանիոյ մէջ նոր անձնասպանութիւն մը եղած է : Այս անգամ Միւնիխ – Ամսթերտամ ճեպընթացին տակ նետելով է ինքզինքը, որ41 տարեկան բարձրաստիճան պաշտօնեայ մը Արտաքին նախարարութեան անձնասպան կ՚ըլլար Պատ – Կոտըսպերկ կայարանը :

ԱԼԺԵՐԻՈՅ զեկավարը Պումետիէն շընորհաւորական նամակ մը զրկած է Զօր. տը Կոլի, Իսրայէլիդէմ տրուած որոշումին առթիւ, ուր կը շեշտէ «Ֆրանսայի այս դրական նոր արարքը պիտի օժանդակէ արդար լուծումի մը հետապնդումին » :

ԼՈՍ – ԱՆՃԸԼԸՍԻ մէջ, ապահովութեան արտակարգ միջոցներ ձեռք առնուած են Շիրանի դատավարութեան համար, որ նոր բացուեցաւ : Շիրան ամբաստանուած է իբրեւ ոճրագործը Ռոպըրթ Քենըտիի :

ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ՎԻԷԹՆԱՄԻ Վիէթքոնկ տասը գերի ազատ արձակեց :

ԻՐԱՔԻ կառավարութիւնը ջնջած է օտար թերթերու բոլոր թղթակիցներու եւ մամուլի գործակալութեանց թղթակիցներու արտօնագրերը եւյայտարարած թէ նոր դիմում պէտք է կատարեն : Տեսակ մը ազդարարութիւն է այն լրագրողներուն համար, որոնք սխալ կամ անհիմն լուրեր կը հրատարակեն Իրաքի վերաբերեալ :

ՓԱՐԻԶ – Թէլ – Ավիվ – Թոքիօ Էռ Ֆրանսի օդանաւը յապաղում ունեցած է առջի դիշեր, որովհետեւ մէկը լուրտըւած էր թէ ռումբ մը կայ օդանաւին մէջ : Կը կարծուի թէ անհամ կատակ մըն էր :

ԿԱԶԱՅԻ շրջանը տասը արաբ վիրաւորուած է ձեռնառումբէ մը : Իսրայելեան քաղաքային կառքէ մը նետուած էր ռումբը : Եղերնափորձ մը եղած է նաեւ վանքի մը դէմ : Ռումբը պայթած է յոյն – օրթոտոքս Ս. Յովհ. – Մկրտիչ վանքին մօտ, Երիքովի շրջանը : Վնաս չկայ :

ԼՈՆՏՈՆԻ մէջ բացուեցաւ Հասարակապետութեան ժողովը, որու կը մասնակցին 28 ս--եր :

ԵՐԵՒԱՆ 2750

ՓԱՐԻԶԻ ԵՒ ԳԱՒԱՌԻ ՄԷՋ

Ինչպէս գրած էինք քանի մը օրէն Երեւանէն Փարիզ կը ժամանեն խումբ մը անձնաւորութիւններ եւ արուեստագէտներ մասնակցելու համար Երեւանի 2750-ամեակի հանդիսութեանց, որոնք տեղի պիտի ունենան Փարիզ, Յունուար 15, 16, 17ին, Լիոն՝ Յունուար 19էն 21, Վալանս՝ Յունուար 22ին, Մարսէյլ Յունուար 24էն 26 :

ՓԱՐԻԶԻ ՅԱՅՏԱԳԻՐԸ

Maison de la Chimie, 28 bis, Rue St. Dominique,

Յունուար 16 եւ 17 ժամը 20·45ին երկու կալաներ տեղի կ՚ունենան մասնակցութեամբ հայ արուեստագէտներու :

Նոյն օրերուն (Յունուար 16 – 17), մեծ ցուցահանդէս մը՝ «2750 տարի Երեւանի պատմութենէն» (մանրամասնութիւնները տեսնել՝ Դ. էջ) :

Այս հանդիսութեանց համար կազմըւած է հովանաւորող մարմին մը, պատուոյ նախագահութեամբ խորհրդային դեսպան Վալերիան Զորինի : Հովանաւորող մարմնի անդամներու կարգին՝ Կարապետ Եպիսկ. Ամատունի, Սերովբէ Արք. Մանուկեան, Վերապատուելի Սիսլեան, Փիէր Աբրահամ (Էօրոփ պարբերաթերթի տնօրէն), փաստաբան՝ Պլիւմէլ, նկարիչ՝ Գառզու, լրագրող՝ Գաղալպու, Օր. Սիրարփի Տէր – Ներսէսեան, Տիւփոն – Սոմէռ (Քոլէժ տը Ֆրանսի փրոֆէսէօր), Փրոֆ. Ֆէյտի, երեսփոխան Լէօ Համոն, երաժշտագէտ՝ Հոֆման, գրագէտ՝ Արման Լանու, Գերպ. Լիւիլիէ (Մոսկուայի պատրիարքութիւն ի Փարիզ), Ռուբէն Մելիք, Փիէր Փարաֆ, Գերպ. Ռիւփ (Մոնաքոյի արքեպիսկոպոս), Փրոֆ. Սվաճեան, Էտուար Իւթիւճեան եւն. եւն. :

Հայաստանի հովանաւորող մարմինը կազմուած է հետեւեալ ձեւով.— Վիկտոր Համբարձումեան, Վ. Համազասպեան, Հասրաթեան, Արամ Խաչատրեան եւ Ա. Յովհաննէսեան :

×

ՄԱՄՈՒԼԻ ԱՍՈՒԼԻՍ

Երեքշաբթի իրիկուն հրաւէր եղած էր մամուլին, ասուլիսի մը համար որ տեղի կ՚ունենար Ֆրանս – Իւրսի դրասենեակը : Ըստ երեւոյթին բաւական հապճեպ կազմակերպութեան մը արդիւնք էր և հաւանաբար չծառայէ ակնկալուած նպատակին : Կը սպասէինք որ մէկը հանդամանօրէն պարզէր 2750ամեակի Ֆրանսա տօնակատարութեանց նպատակն ու ծրագիրը ու շեշտէր մանաւանդ թէ կազմակերպիչները ի՞նչ կը սպասեն գլխաւորաբար Ֆրանսական մամուլէն : Դժբախտաբար չհասկցանք թէ այդ մասին խօսող մը նախատեսուած է՞ր, եկած է՞ր, չէր եկած : Ու ասուլիսը զրոյցի ձեւ մը առաւ, ուր յանպատրաստից կերպով խօսք առին փրօֆէսէօրներ Փորթալ, Ֆէյտի, Իւթիւճեան եւ մասամբ փրկեցին կացութիւնը :

Գաղափարը շատ լաւ էր ու օգտակար էր նման ասուլիս մը, մանաւանդ Ֆրանսացի լրագրողներ լուսաբանելու համար եթէ գործադրութիւնն ալ համապատասխան ըլլար :

ՀԻՆ ԷՋԵՐ

ՋՐԻՆ ԾԱՌԸ

Գետը դեռ գիւղ չհասած, կը թօթուլտի իր հողէ անկողինին մէջ՝ փրփրալից ու հեստ, ու շաչելով շչելով կ'անցնի հը-պարտ, խարակներուն առջեւէն՝ որոնց մէջ կարծես զայն իր անպարագիծ յո-խորտանքին մէջ արգիլելու շարժումներ ընողներ կան : Ահա մէկը որ իր տեղը թողած գացեր կեցեր է ճիշդ հոսանքին մէջտեղը, եւ անտարբեր ու լուրջ, կուրծ-քը հեղուկ խարազաններուն հարուածնե-րէն կապուտցած, զայն պիտի պատուաս-տէր կարծես: Քիչ մը վարը, ճիշդ հոն, ուր ափունքի քարշեպներուն շղթայէն պրծած, գիւղ պիտի մտնէ վիժանուտ ջուրը, երկու յաղթ ծառեր, դէմ դէմի նստած, իրենց թուխ բազուկները կ'եր-կարեն իրարու, հոն գետը այնքա՛ն նեղ-ցած, ամփոփ ու լռին է՝ որ կարծես պըզ-տիկ ճիգ մըն ալ ու ժայռերը յաւիտենա-պէս պիտի ցցէին հոն իրենց անընկճելի ամբարտակը, ու կապտէին խեռ տղան: Բայց ջուրը ճապկտուն է, եւ ճուկ կու-տայ, կը սահի դընդերոտ բազուկներու կամարին տակէն, ու դարձեալ կը վազէ դէպի գիւղ միւս ժայռերուն առջեւէն ի-րենց անդայումին մէջ մեկուսացած: Սա-կայն երբ հոսանքը պիտի անցնի կամուր-ջին տակէն, հոն ուր ժայռերու յոխոր-տանքը կ'ինյնայ, եւ սպիտակ դմբեթարդ Աստուածամայրը կը ժպտի անուշ, կա-մուրջին տակէն կը սահի անշշուկ, հան-դարտած եւ բարի Աստուածամայրը, զինքը շրջապատող ամբարձուղէշ ու բազ-մաստեղ ծառերէն, ստուերի խունկ մը՝ օրհնութիւն մը կը թօթուէ, որ կը շղար-շանայ. իր դարաւոր անկողինին մէջ եր-կարած գետին ողորկ ու դողդոջուն մար-մինին վրայ՝ գրեթէ հոլանի: Եւ այս այս-պէս կ'ըլլայ միշտ, գիւղին էն տարեցն անգամ պիտի վկայէր, թէ գետը իր գար-նանային յորդումներուն ամէնէն յուռթի եւ տարփոտ վայրկեանին իսկ, գէթ ան-գամ մը վեր վչէ ելած ջուրին ծոցը իջնող վանքին քարէ սանդուխներէն:

×

Տարի մը, կ'ըսեն, գետը գարնան ա-տեն, անսահման տարածուած էր. ամայի դաշտավայրերէն անցած պահուն, յան-կարծ իր կայքէն դուրս նետուած, եւ իր ափունքէն շատ անդին, բոլոր դալար թուփերուն, քումայթ ու թուխ հողերուն իր թեւերուն մէջ ունենալ, հոգ չէ թէ բուռ խլած՝ առած փախած էր: Եւ որով-հետեւ գետը անսահման քմայքներ ունի, պչրանքի նոպայէ մը գրաւուած՝ այդ ժամուն չէր խնայած նոյնիսկ իր դրացի ալոճիներուն ժանտաթուզերուն, ու բոլոր այն բաներուն՝ որոնց իր անցքին մէջ ցանկութեամբ նայած էր այնքան ատեն, ու գրկած տարած էր զանոնք ամէնն ալ, ու խեղդած էր իր ընթացքին մէջ դտնուող խութերը, պարեխները, կղզեակները, ա-մէն բան, որովհետեւ գետը անսահման քմայքներ ունի :

Բայց իր ցանկութիւնը չէր յաղենար տակաւին, եւ յայրատ, իր կուրծքին վը-րայ երկարած ծառերուն փարելէ ետք, դեռ կ'ըղձար, ժայռերու բարձունքին վրայ թառած տուներու տանիքներէն ապ-շահար ու հետաքրքիր զինքը դիտող մար-դերուն ալ կ'ըղձար: Կ'ուզէր զանոնք ալ իր թեւերուն մէջ ունենալ, հոգ չէ թէ անկենդան, անհոգի : Եւ այս մոլեկան բաղձանքով չէ՞ր որ արդէն, պարտէզ դացող կնոջ մը քղանցքին փակաւ ու քը-շեց իր վիհէ սրտին մէջ. եւ այս խօլ տենչանքէն չէ՞ր՝ որ իր ափունքին վրայ խաղցող զոյգ մը կայտառ մանուկներ ալ առաւ տարաւ. առաւ տարաւ այն պըզ-տիկները՝ որոնք իր կարմրորակ ջուրին մէջ ձեռքերնին լուալու, եւ իր վայրի դե-ղեցկութիւնը ըմպելու եկեր էին. եւ այս անպարփակ, շամբուշ քմայքով չէ՞ր վեր-ջապէս՝ որ նոյն գետը, անծայր ցանկու-թեան վայրկեանի մը մէջ, կա-մուրջն ալ առեր վար էր իջեր, անոր վը-րայ քանի մը մարդիկ գտնելու յոյսով :

Անյագ արշաւը դեռ կը տեւէր սակայն, դետեղերքի աղբիւրներն ալ խղդեր թա-ղեր էր իր ծոցին մէջ. ջաղացքին դուռը ափ առած՝ ջրանիւները խորտակած էր, եւ առուէն նախանձոտ, վազած էր ծոր-ծորն ի վեր, իրեն անծանօթ վարդերուն բոյրը ծծելու, ու նշենիի ծաղիկներէն քանի մը շափրակ խլելու իղձով, ու ոռո-գած էր ամբողջ սեւ խաղողի այգեստան մը, ու պարտէզի մըն ալ ծառերը հետը տարած :

×

Ի՞նչ մնաց այդ բոլորէն ... շաբաթ մը վերջ երբ յորդումները դադրեցան, ու գետը դարձաւ ինք իր մէջ ամփոփուելու, աւազի ու սիկի անկողիննե՞րը մինակ. բայց չէ. առջի օրերը աննշմար, յետոյ քիչ մը նշանակելի, յետոյ քիչ մըն ալ ա-ւելի, ծառի խլեակ մը ծանծաղ ջուրերուն մէջէն իր թուխ դաստակները դուրս կը ցցէր: Քանի մը օր ետքը, երբ ջուրերը ամբողջովին վերադարձան իրենց անկո-ղինը, այդ ծառը արմատացաւ, բարձրա-ցաւ, մնաց հոն, ու պաղատագին՝ կա-րեկից բան մը կար շարժուձեւին մէջ. եւ երբ ամառ իրիկուններու քաղցր ու տա-րածուն՝ բուրումնաւէտ դաշնակութիւնը թաւշափափուկ կը շօշափէր յոգնած դաղ-րած գեղջուկներուն քրտընխաշ հոգին, երբ յոգնած մարմիննին գետին մէջ եր-թալ թաղելու, ջուրը ծծելու, զովանա-լու, ապրելու անընկճելի պէտք մը կը զգային, կարծես «Ջրին ծառը», ինչպէս կը կոչէին զինքը, աւելի կը ցցուէր իր ինքնութեան մէջ, իր պաղատանքին մէջ, իր կարեկից շարժումին մէջ: Օր մըն ալ, լուսինկայ գիշեր մը, քանի մը մարդեր դացին ծառին տակ լոգանք առնելու, եւ երբ հանուած ջուրը պիտի նետուէին, շը-շուկ մը կառչեցաւ իրենց ականջին, կար-ծես ծառը կը խօսէր, խօսեցաւ, բայց բուհ, ծառը կը խօսի՞ միթէ, ու բլըմբ նետուեցան ջուրին մէջ. ջուրին տակ գա-ցին ու ալ չեկան :

×

Հիմա գիւղացին կը հասկնայ ծառին լեզուն, կը հասկնայ լեզուն այն երկճիւղ ծառին՝ որ թեւաբաց կայներ է ծանծա-ղուտքին մէջ, եւ լոգանքի դացողներուն, մի՛ի պէս ցոյց կուտայ իր առջեւ սիւնա-ցող պտոյտքը :

Ու երբ իրիկուան արեւին, կամ լուսնի լոյսին մէջ, իր սիլուէթը կը գծագրուի ջուրերուն վրայ՝ ինքն ալ խղդուող մը կը թուի ըլլալ, բազուկները միայն ջուրէն դուրս մնացած :

Մ. ՄԵԾԱՐԵՆՑ

«Սուրհանդակ»

ՆԻԻԹԵՐ ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ՊԱՏՄՈՒԹԵՆԷՆ

ՀԱՅ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԱՐՈՒԵՍՏԸ

Ա.

Հայ ժողովրդական երաժշտական ըս-տեղծագործութեան մէջ կայ ոճի ուրոյն առանձնայատկութիւններով աչքի ընկնող մի բնագաւառ, որ յայտնի է «քաղաքա-յին Ֆոլքլոր» անուանումով:

Այս անուան տակ նկատի են առնուած ԺԹ. – Ի. դարերի Արեւելեան եւ Արեւ-մըտեան Հայաստանի, ինչպէս նաեւ ար-տասահմանեան գաղթավայրերի եւ Ռու-սաստանի ու Անդրկովկասի հայաբնակ կենտրոնների ազգաբնակչութեան մէջ տարածուած անհեղինակ կամ երբեմն էլ հեղինակը յիշուող, սակայն երգաստեղ-ծութեան բնոյթով ժողովրդական եր-գերը :

Ժողովրդական երաժշտութեան այդ բաժինն իր ոճական բազմազանութեամբ եւ հայ ժողովրդի երգային մշակոյթում նրա միւս ճիւղերի՝ գեղջկականի, գու-սականա – աշուղականի համեմատու-թեամբ ունեցած աւելի նուազ նշանակու-թեամբ, տարիներ շարունակ թերահա-ւատ կարծիքներ է յարուցել ու դրանով կասեցրել նոյնիսկ հաւաքման գործը :

Սակայն նոյն այդ ժամանակաշրջանում ժողովրդի երաժշտական առօրեայում եւ, աւելին, ազգային փրոֆէսիոնէլ երաժշ-տութեան տարբեր բնագաւառներում ըզ-գալի դեր կատարելով, քաղաքային Ֆոլքլորը գործնականօրէն է դրսեւորել իր արժանիքները :

Հայ ժողովրդական երաժշտութեան այս բնագաւառի յառաջացումն ու զարգա-ցումը օրինաչափ երեւոյթ էր, կապուած համապատասխան ժամանակաշրջանի ընկերային–պատմական պայմանների հետ: Դա ապացուցւում է տուեալ ժամանակա-շրջանի թէ հասարակական – քաղաքա-կան, թէ երաժշտական կեանքի ողջ ընթացքով: Այսպէս, դիտարկուող շրջանի քաղաքային Ֆոլքլորի գոյացումը սերտօ-րէն առընչւում է անցեալ դարի 50 – 60 թուականներից սկսուած ազգային ազա-տագրական ու մշակութային զարթօնքի հետ : Ազգային ինքնագիտակցութեան, հասարական մտքի ու մշակութային կեանքում դառնում է կենսական անհրա-ժեշտութիւն, ժողովրդին համախմբող, կազմակերպող մեծ դեր է կատարում : Հնչում է տուեալ ժամանակաշրջանի հա-մար բնորոշ բազմազան հաւաքոյթներում, դառնում է հայ քաղաքային հասարակու-թեան երաժշտական կենցաղի գլխաւոր նիւթը: Յիշեալ ժամանակաշրջանում քա-ղաքային կենցաղում երգի ստացած հա-սարակական նշանակութեան եւ լայն ժո-ղովրդականութեան մասին է խօսում այդ ժամանակներից սկիզբ առած երգարան-ները : Թէ՛ արեւելահայ, թէ՛ արեւմտա-հայ իրականութեան մէջ լայնօրէն սկսում է երգարանների հրատարակումը :

Մեզ հասած բազմաթիւ տպագիր եւ ձե-ռագիր երգարաններում մինչեւ այսօր էլ ժողովրդի մէջ կենցաղաւարող հին երգե-րը ցոյց են տալիս, որ հայ քաղաքային երաժշտական Ֆոլքլորը նոյնպէս ժողովր-դի հոգեւոր կեանքի արտայայտութիւնն է, կապուած ժամանակաշրջանի ու միջա-վայրի առանձնայատկութիւնների հետ : Այդ առանձնայատկութիւններն իրենց ո-րոշակի կնիքն են դրել երգարուեստի գա-ղափարական բովանդակութեան ու երա-ժշտական էութեան վրայ :

Քաղաքային երգարուեստի էութիւնը բնութագրելու եւ նշանակութիւնը պար-զելու համար նպատակայարմար է զուգա-հեռներ անցկացնել գիւղական երգար-ուեստի հետ, նշելով նրանց ընդհանրու-թիւնն ու տարբերութիւնները :

Եթէ գեղջկական երգարուեստի նշանա-կութիւնը սկսում է այնտեղից, որ այն հայ գիւղացու կեանքի ճշմարտացի, ըզ-գացուած ու համոզուած մարմնացումն է, նրա աշխատանքի, ակնկալիքների, ըզ-գացմունքների ու ապրումների գեղար-ուեստական արտացոլումը, ապա քաղա-քային երգարուեստը (իր լաւագոյն նը-մոյշներով) նոյնպէս իրական կեանքի ե-

ՍԱԼԻՀԱ ՀԱՆԸՄ

ԿԱՄ

ԲԱՆԱԿԸ ԲՌՆԱԻՈՐԻՆ ԴԷՄ

ՎԷՊ ՕՍՄ. ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

— Այո, պէտք է զայն միասին տանինք վճռեց ոստիկանապետը:

Երբ դացին մանկուհին փնտռելու, տե-սան որ անիկա հանդարտիկ նստած էր մինտէրին վրայ, բոլորովին անտեղեակ իր շուրջը անցած դարձածէն:

Ոստիկանապետը ձեռքի շարժումներով հասկցուց թէ զինքը միասին պիտի տա-նէին: Աղջիկը որեւէ ընդդիմութիւն կամ դժկամակութիւն ցոյց չտուաւ. իսկոյն ոտքի ելաւ, գլուխը ծածկեց, բազմոցին վրայ դրուած փոքրիկ ծրար մը թեւին տակ առաւ եւ եկաւ կեցաւ պաշտօնեա-յին քով, կարծես ըսել ուզելով.

— Պատրաստ եմ. կրնանք մեկնիլ:

Փոքրիկ խումբը դէպի դուռը ուղղուե-ցաւ:

Դուրսը, փողոցին մէջ, դրացիները պա-տուհաններուն առջեւ եւ դրան սեմերուն վրայ լեցուած էին:

Ոստիկանական այս խուզարկութիւնը ամէնուն հետաքրքրութիւնը բորբոքեր էր: Կիները մանաւանդ անվերջ կը շաղակրա-տէին ամէնէն արտառոց մեկնութիւնները տալով: Երբ ոստիկանապետին հետ ման-կատի աղջիկ մը տեսան՝ իրենց հետա-քրքրութիւնը կրկնապատկուեցաւ.

— Ո՞վ էր այդ պզտիկը, ուրկէ երեւան ելած էր, ի՞նչ գործ ունէր այդ տան մէջ:

Այս բոլոր հարցումները հետաքրքիր դրացուհիներու մտքին մէջ զիրար կը հրմշտկէին:

Ոստիկանական պաշտօնեան ուզեց քիչ մը խօսեցնել այդ կիները, յուսալով որ կրնայ տեղեկութիւն մը քաղել խորհրդա-ւոր աղջկան մասին եւ մօտեցաւ քովի դրան որուն առջեւ հաւաքուած էին մէկ քանի պառաւներ:

— Հանըմներ, ըսաւ համր մանկուհին ցոյց տալով, այս պզտիկը կը ճանչնա՞ք, ուրիշ ատեն տեսա՞ծ էիք հանըմի տան մէջ:

— Մենք ալ հիմա այդ փոքրիկին վրայ կը խօսէինք, պատասխանեց պառաւներէն մին, շիտակը շատ զարմացանք երբոր տունէն դուրս ելաք, փոխանակ պառաւ Ֆաթմային, այս մանկատի աղջկան հետ, զոր երբեք տեսած չէինք:

— Այս տունը դալը չնշմարեցի՞ք:

— Երբեք, եւ կրնանք հաստատել որ մինչեւ երէկ իրիկուն այդպիսի աղջիկ մը չկար տան մէջ, այս մասին ամէնքս ալ վստահ ենք...: Բայց ինչո՞ւ իրմէ տեղեկութիւն չէք հարցներ:

— Ի՞նչպէս կարելի է երբ թէ՛ համր է եւ թէ խուլ միանգամայն, պատասխանեց ոստիկանապետը յուսահատ կերպով:

— Վա՛խ, վա՛խ, վա՛խ, բացագանչե-ցին պառաւները արգահատանքով աղջը-կան աղուոր դէմքը դիտելով:

Մանկուհին բոլորովին անտարբեր իր շուրջը խօսուածներէն, անմեղօրէն կը ժպտէր ամէնուն երեսին:

— Արդեօք գիշե՞րը եկաւ ու դուք ու-շադրութիւն չկրցա՞ք ընել, հարցուց պաշ-տօնեան:

— Գիշեր ժամանակ, ի՞նչպէս այս աղ-ջիկը առանձին կրնայ եկած ըլլալ, մա-նաւանդ որ հեռու տեղէ մը եկած ըլլալու է. եթէ այս կողմերէն եկած ըլլար՝ ան-պատճառ զինքը պիտի ճանչնայինք, ասկէ զատ Ֆաթման աստեղացի չէր. հետե-ւաբար ոեւէ ծանօթ կամ ազգական չու-նէր Սկիւտարի մէջ:

Պառաւ մը, որ մինչեւ այդ ատեն լուռ կեցած էր, ինքն ալ խօսքի խառնուեցաւ.

— Երէկ գիշեր, ուշ ատեն, երբ քունս տանելու վրայ էր, Ֆաթմայի տան դրան ջախջախին ձայնը լսեցի, նոյնիսկ լաւ կը յիշեմ որ առաջին անդամ չբացուեցաւ եւ կրկին զարկին:

— Վստա՞հ ես յիշողութեանդ վրայ:

— Այո, այո, պնդեց պառաւը, նոյնիսկ անկողնէս ելայ պատուհանին առջեւ եկայ նայելու համար թէ ո՞վ էր այդ ժամուն, որ Ֆաթմային դուռը կը զարնէր, բայց արդէն դուռը բացուած էր, որովհետեւ ոչ ոք տեսայ դրան առջեւ:

— Ասկէ կրնանք հետեւցնել թէ աղջիկն էր եկողը, եզրակացուց ոստիկանապետը:

Յետոյ տեսնելով որ ալ բան մը չու-նէր քաղելիք այդ կիներէն, ճամբան շա-րունակեց:

Ոստիկաններու ընկերացող այս գեղանի մանկուհին, որուն դէմքը տարօրինակ հը-մայք մը ունէր, ընդհանուր հետաքրքրու-թիւն շարժած էր թէ Սկիւտարի եւ թէ շոգենաւին մէջ:

Երբ կամուրջ հասան, ոստիկանապետը յարմար դատեց կառքով մինչեւ Զապ-թիէ տանելու մանկուհին, որպէսզի խու-սափի տաղտկալի եւ հետաքրքիր նայ-ուածքներէ:

Ոստիկանութեան նախարարը անհամբեր կը սպասէր Սկիւտարի մէջ կատարուելիք խուզարկութեանց արդիւնքին: Երբ իր պաշտօնեայէն իմացաւ անոնց անյաջող ելքը, սարսափելի բարկութեան մէջ ին-կաւ եւ սկսաւ սպառնալիքներ տեղալ ոս-տիկանապետին ու անոր գործակցողնե-րուն գլխուն եւ հրամայեց որ իսկոյն խահուէճի Համտին ձերբակալեն իբրեւ սուտ տեղեկութիւն հաղորդող մէկը:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(25 – Շար.)

բեւոյթներով պայմանաւորուած՝ անձնական եւ հասարակական մղումներից եւ զգացողութիւնից է ծնուել ու մարմնաւորուել :

Հայ քաղաքային երգը եղել է խիստ նըպատակային : Նրա երգացանկում բնաւ էլ պատահական չեն հայրենասիրական երգերի գերակշռութիւնը, սիրային լիրիկայում երբեմն յուսահատ տրամադրութիւնների առկայութիւնը , ընկերային նիւթի չօշափումը եւ դրանց յարակից բազմազան այլ մոթիֆներ : Այս բոլորը հիմք են դառել եզրակացնելու ,որ դիւղականի նման քաղաքային երգարուեստն էլ աչքի է ընկնում նիւթերի բազմազանութեամբ : Հայկական քաղաքներում ժողովրդական դարձած բազմաթիւ երգեր, իրօք, հնարաւորութիւն են ստեղծում ծանօթանալու ԺԹ. դարի եւ Ի. դարասկզբի հայ քաղաքացու հոգեւոր կարողութիւնների, հասարակական ձգտումների եւ կենցաղի այս ու այն երեւոյթներին :

Այլ են, սակայն, դիւղական եւ քաղաքային երգերի կենցաղավարման ձեւերը : Եթէ դեղջկական երգի կատարումը դեղջջուկի կեանքի օրդանական մասն է եւ սերտօրէն կապուած է երգը ծնող կենսական հանգամանքների հետ, ինչը փայլուն կերպով ուսումնասիրել է դեռ եւս Կոմիտասը, ապա քաղաքային երգերը, որ նոյնպէս անդրադարձնում են միջավայրի, կեանքի ու կենցաղի օրինաչափութիւնները, ի տարբերութիւն դեղջկականի, կատարուել ու կատարւում են ոչ միայն երգի սեռին ու բովանդակութեանը համապատասխան պարագաներում, այլեւ դրանցից դուրս : Քաղաքում երգերը հընչում են փողոցում, տանը, հրապարակներում, այգիներում, աշխատանքի, հանդըստի, ընդհանուր ուրախութիւնների , ճամբորդութիւնների ժամանակ : Ըստ որում, միաժամանակ երգել են տարբեր բնոյթի ու բովանդակութեան երգեր : Դա քաղաքացու կենցաղի ու սովորոյթների, երգի նկատմամբ այլ վերաբերմունքի ու մօտեցման անդրադարձումն է, այլ պարագաների ու հանգամանքների արդիւնք: Քաղաքացու, այն էլ անցեալ դարի բաւական բազմազան տպաւորութիւններ ստացած քաղաքացու, — երգաստեղծութիւնը, իր յօրինման որոշ յանպատրաստի ձեւի մէջ, այնուամենայնիւ նպատակային բնոյթ է ունեցել : Դրա ապացոյցներից մէկն է թէկուզ եւ պատրաստի թեքսերու, հանրայայտ բանաստեղծութիւններու օգտագործման եղանակը : Երգը քաղաքացու կենցաղում աւելի շատ եղել է արտայայտուելու , ինչ որ չափով քարոզչական դեղարուեստական ձեւ, քան զգացման ու կենսական երեւոյթների անմիջական ծնունդ, ինչպէս, դիցուք, դեղջկական երգաստեղծութեան մէջ է : Քաղաքային երգը աւելի ժողովրդական է իր բնոյթով ու նշանակութեամբ :

(Շար.) Ա. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

ԱՆՀԵՏԱՑՈՂ ԴԷՄՔԵՐ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Գ. ՊԱՊԷՍԵԱՆ

ԽՄԲ.— Անցեալ Նոյեմբեր 15ին, Ֆրէզնոյի մէջ մեռած է հայ մշակոյթի վաստակաւոր դէմք մը՝ Յովհաննէս Գ. Պապէսեան, որ ծանօթ էր մասնաւորաբար իր պատրաստած՝ Հայաստանի գեղեցիկ քարտէզներով : Ստորեւ կուտանք ողբացեալի կեանքին ու գործին մասին յօդուած մը, որուն հեղինակն է՝ իր մտերիմ բարեկամներէն Պ. Խորէն Գ. Փափազեան :

Յովհաննէս Գ. Պապէսեան ծնած է 1886 Հոկտեմբեր 20ին Ամասիոյ գաւառին Սիմ Հաճի գիւղաքաղաքը, ուր ստացած է նաեւ իր նախնական ուսումը, եւ յետ շրջանաւարտութեան , վարած ուսուցչական պաշտօն :

Համիտական շրջանին, Եըլտըզի մահափորձի ընթացքին , իբր մտաւորական կասկածի առարկայ դառնալով, ապաստանած է Եւդոկիա (Թոգաթ) եւ ծանօթ մտաւորական Յովհաննէս Գազանճեանի հոգաբարձութեան շրջանին, ստանձնած ուսուցչական պաշտօն տեղւոյն ազգային վարժարանին մէջ :

1912ին ամուսնացած է Եւդոկիոյ մէջ , Օր. Աղնիւ Հնդիկեանի հետ, կազմելով երջանիկ ընտանեկան յարկ մը եւ ուսուցչական ասպարէզին յարակից հետեւած է նաեւ դեղագործութեան ու ստացած պատշաճ վկայական :

Պապէսեանները բախտաւորուած են մէկ աղջիկ զաւակով՝ Մելինէ, այժմ ամուսնացած՝ սամսոնցի Սարգիս Գալֆայեանի հետ :

Ժամանակ մը եւս , զբաղելով ուսուցչական եւ դեղագործական պաշտօններով, Յովհաննէս Պապէսեան կը ծրագրէ փոխադրուիլ Հիւսիսային Ամերիկա ու առաջին առթիւ կը հասնի Կ. Պոլիս :

Իբր յայտնի մտաւորական կ՚արժանանայ ազգային վարչութեանց ուշադրութեան եւ իբր ուսուցիչ կը հրաւիրուի պաշտօնավարել Ադրիանուպոլսոյ ազգային Արշակունեանց երկսեռ վարժարանին մէջ: Պ. Պապէսեան կ՚ընդունի պաշտօնը , զոր կը վարէ մեծ ձեռնհասութեամբ :

Պալքանեան պատերազմի նախօրեակին, ան կ՚ապաստանի Զուիցերիա, ուր կը հետեւի լեզուագիտութեան, ուսանելով արաբերէն, Ֆրանսերէն եւ գերմաներէն :

Կը վերադառնայ Կ. Պոլիս, վարելով ուսուցչական պաշտօն :

Համաշխարհային առաջին պատերազմի ընթացքին պահուած կը մնայ ատեն մը , բայց դրամը սպառելով կը ստիպուի յանձնուիլ զինուորական իշխանութեանց, որ զինքը կը ղրկէ Թրակիոյ Քըրք Քիլիսէ քաղաքը, իբր օսմանեան զինուոր : Ճակատի վրայ երկու անգամ հիւանդանալով կ՚ինյնայ տեղւոյն զինուորական հիւանդանոցը , որուն բժշկապետը ըլլալով Ամասիացի Շէրիֆ պէյ անունով հազարապետ մը, Պապէսեանի վաղեմի ծանօթ , վար կը դրուի իբր հիւանդապահ դեղագործ եւ բժիշկի օգնական :

Զինադադարին, կը վերադառնայ Պոլիս, եւ յետոյ կ՚ընդունի տնօրէնութիւնը Տարտանէլի ազգ. վարժարանին : Երեք տարի ետք, կ՚անցնի, անձուկ պայմաններու մէջ, արտասահման : Կ՚երթայ նախ Իտալիա, ապա Պելճիդա եւ Գերմանիա ու վերջապէս կը հաստատուի Փարիզ, ուր կը մնայ 12 տարի, զբաղելով դասագիրքեր եւ բառարաններ պատրաստելու աշխատանքով, նաեւ Փարիզի եկեղեցիի քարտուղարի օգնականի պաշտօնը կը ստանձնէ :

Համաշխարհային երկրորդ պատերազմին պատճառով , կը հարկադրուի անցնիլ Հարաւային Ամերիկա ու կը հաստատուի Ուրուկուայի մայրաքաղաքը Մօնթէվիտէօ , ուր հինգ տարի կը զբաղի տպագրական եւ ուսուցչական պաշտօններով :

1940ին կը գաղթէ Հիւսիսային Ամերիկա, ուր կը հաստատուի Լոս Անճելըսի մէջ, զբաղելով նշանաւոր Ամերիկեան տան մը մէջ տպագրական եւ գծագրական նուրբ տաղանդ պահանջող մասնագիտութեամբ : 1953ին կորսնցուց իր կինը :

Վերջին տարիներուն, Պապէսեան հաստատուեցաւ Ֆրէզնօ, ուր նուիրուեցաւ իր սիրած գրական աշխատանքներուն, իբր յօդուածագիր , բանասէր , հմուտ քարտիսագէտ եւ հեղինակ զանազան գիրքերու: Երեք անգամ այցելեց Մերձաւոր Արեւելք, Սուրիա, Լիբանան, իր գործերը տպագրելու մտադրութեամբ, սակայն առանց որոշ յաջողութեան :

ՀԱՄԱՌՕՏ ՑԱՆԿԸ ԻՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ

1.— Գիտական բառարան, հայ-Ֆրանսերէն, ընդարձակածաւալ :

2.— Դասագիրք աշխարհագրութեան, 5 հատոր տպուած եւ սպառած զանազան երկիրներու մէջ :

3.— Հանրագիտակ, ընդարձակ , տպագրուած երկու անգամ :

4.— Նոր Աշխարհագրութիւն , հինգ հատոր պատկերազարդ :

5.— Հայ Այբբենարան մանուկներու , Ա. Բ. Գ. տարիներ, սպառած :

6.— Եօթը հրաշալիքներ եւ արդի մեծագործութիւններ – ձեռագիր :

7.— Թիթեռնիկներ . գունաւոր գծագրութիւններ – ձեռագիր :

8.— Գաղտասեռեան բոյսեր. մասնագիտական գործ – ձեռագիր :

9.— Հայ Ալպոմ նկարազարդ : մասնագիտական գործ տպագրուած , սպառած :

10.— Հայ Աթլաս նկարազարդ , մասնագիտական գործ , տպագրուած , սպառած :

11.— Քարտէզ Հայաստանի (պատմական – պատկերազարդ) տպագրուած եւ սպառած :

12.— Քարտէզ Մօնթէվիտէօ – Ուրուկուայի պատկերազարդ :

13.— Հայկական հին դրամներ, իրենց չափով եւ գոյներով :

14.— Քարտէզ Միացեալ Նահանգաց 60 × 80 սքանչելի գործ :

15.— Հայկականք. ընդարձակածաւալ մատենագրական գործ. (ձեռագիրը ուղարկուած Հայաստան , տպագրութեան համար, արդիւնք երեք տասնեակ տարիներու տքնաջան աշխատանքի) :

16.— Բազմաթիւ յօդուածներ հայ եւ օտար լեզուներով թերթերու , հանդէսներու եւ ամսագրերու մէջ, եւայլն:

17.— Խմբագրած է Հ. Մ. Ը. Մ.ի թերթը :

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ»

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

« ՍՈՎ. ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ» ԹԻՒ 11

Ամսագրին խմբագրութիւնը նամակագրական կապ հաստատած է արտասահման ապրող եւ օտար լեզուներով ստեղծագործող քանի մը հայ գրողներու հետ, անոնցմէ գործեր ստանալու եւ տպագրելու նպատակով : Այս թիւին մէջ ներկայացուած են Վահէ Քաչայի «Ակն ընդ ական» վիպակը , զոր Ֆրանսերէնէ թարգմանած է Ալ. Թոփչեան: Ֆրանսերէն լեզուով կը ստեղծագործէ նաեւ Վահէ Կոտել, Զուիցերիա, որուն «Հայաստան» բանաստեղծութիւնը՝ թարգմանութեամբ Վահագն Դաւթեանի, լոյս տեսած է այս համարին մէջ :

Ամսագրին մէջ տեղ գտած են Մկրտիչ Արմէնի «Զիւն է գալիս» , Լեւոն Բոյաջեանի «Ադամորդին » պատմուածքները : Վահրամ Փափազեանի մասին յուշեր ունի Ռուբէն Զարեան : Մահէն առաջ Վահրամ Փափազեան Լենինականի մէջ հանդիպումներ ունեցած է զանազան անձերու հետ : Այդ հանդիպումներու մասին կը խօսի «Վ. Փափազեանի վերջին մտորումները» գրութիւնը :

Հանդէսի այս թիւին մէջ քերթուածներ ունին Վեսպեր, Ս. Խարազեան, Լ. Դուրեան, Թ. Բոլորչեան : Ուղեգրութիւններու բաժինին մէջ լոյս տեսած են Գ. Յակոբեանի «Ֆինլանտական տպաւորութիւնները»: Տուրդենեւի ծննդեան 150 – ամեակին առթիւ ներկայացուած են անոր արձակ բանաստեղծութիւններէն էջեր եւ Հմ. Սիրասի խօսքը :

Յօդուածներ ունին Ս. Դարոյեան՝ «Մ. Նալբանդեանի «Մինին խօսք միւսին հարսըն» նորայայտ վիպակը եւ Ռ. Սիմոնեան՝ «Պատկանեանի արձակը» վերնագրով :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (382)

ԹՃՈՒԱՌՆԵՐԸ

Գ. ՄԱՍ

ՄԱՐԻՒՍ

—*—

ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԻՐՔ

Ո՛հ, անշուշտ օր մը պիտի յաջողիմ գտնել զինք եւ պարտքս կատարել:

Մարիուս Թէնարտիէն գտնելու համար պատրաստ էր իր թեւերէն մէկը տալ եւ թշուառութենէ ազատելու համար զայն՝ իր արիւնը թափել:

Մարիուսի ամէնէն քաղցր եւ ամէնէն փառաւոր երազն էր Թէնարտիէն տեսնել, ծառայութիւն մը ընել անոր, եւ ըսել.

— Դուք զիս չէք ճանչնար, լաւ, բայց ես ձեզ կը ճանչնամ: Ահա պատրաստ եմ ծառայելու ձեզ:

ԳԼՈՒԽ ՀԹ

ՄԱՐԻՈՒՍ ՄԵԾՑԱԾ

Այդ ատեն Մարիուս քսան տարեկան էր: Իր մեծ հօր տունէն ելլելէն ի վեր երեք տարի անցած էր: Երկուքն ալ միեւնոյն վիճակի մէջ մնացած էին, երկուքն ալ փորձ մը ըրած չէին իրար մօտենալու եւ տեսնուելու:

Արդէն ինչո՞ւ պիտի տեսնուէին. ընդհարելո՞ւ համար. երկուքէն ո՞վ իրաւունք պիտի ունենար:

Մարիուս արոյրէ աման մըն էր, բայց Պ. Ժիլնորման ալ երկաթէ անօթ մը:

Պէտք է սակայն ըսել թէ Մարիուս սըխալած էր իր մեծ հօր սրտին նկատմամբ:

Մարիուս երեւակայած էր թէ մեծ հայրը երբեք սիրած չէր զինքը եւ թէ այդ կարճահասակ, խստաբարոյ եւ զուարթ ծերուկը, որ կը հայհոյէր եւ կը պոռար, կը բարկանար եւ գաւազանը կը վերցնէր ծեծ քաշելու համար, առ առաւելն զինքը կը սիրէր կատակերգութեան ծերերու այն սիրով որ թեթեւ ու միանգամայն խիստ է:

Բայց կը սխալէր Մարիուս:

Կան հայրեր որ չեն սիրեր իրենց զաւակները, բայց չկայ մեծ հայր մը որ չպաշտէ իր թոռը: Ինչպէս ըսինք, Պ. Ժիլնորման ներքնապէս կը սիրէր Մարիուսը ամբողջ սրտով:

Սրտագին կը սիրէր զայն իր հասկցած ձեւով, տմարդի կշտամբանքով եւ ապտակներ տալով, բայց երբ այդ պատանին աներեւութացաւ, Պ. Ժիլնորման տըխուր պարապութիւն մը զգաց սրտին մէջ, հրաման ըրաւ որ անոր խօսքը չընեն իրեն ներքնապէս ցաւելով որ իր այս հրամանը ճշգրտութեամբ կը կատարուէր:

Առաջին օրերը յուսաց թէ այդ պուռնափարթեանը, ժաքոպեանը, ահակալեանը, սեմտեմբերողը (*) պիտի վերադառնայ:

Շաբաթներ անցան, ամիսներ անցան, տարիներ անցան բայց արիւնարբուն չերեւցաւ, ի մեծ յուսահատութիւն մեծ հօր:

— Պէտք է սակայն արտաքսէի զայն, չէի կրնար ուրիշ կերպ վարուիլ հետը, կ՚ըսէր մեծ հայրը. եթէ դարձեալ արտաքսել հարկ ըլլայ, պէ՞տք է արտաքսել:

— Այո, կը պատասխանէր անմիջապէս իր հպարտութիւնը, բայց ո՛չ կը պատասխանէր տխրութեամբ՝ իր ծերունազարդ գլուխը, զոր կ՚օրօրէր լռելեայն:

Երբեմն Պ. Ժիլնորմանի վրայ վհատութիւն կուգար ժամերով, վասնզի Մարիուսէն զրկուած էր: Ծերերը արեւու պահանջ ունենալու պէս, սիրելու պահանջ ունին:

Սէրը տաքութիւն է:

Որքան ալ առողջ ըլլար իր կազմութիւնը, Մարիուսի տարակայութեամբ փոփոխութիւն կրած էր սիրտը

Որեւէ պայմանով պիտի չուզէր դէպի այդ «չուտիկը» մերձենալու քայլ մը առնել, բայց կը տառապէր:

Տեղեկութիւն չէր առներ Մարիուսի մասին, բայց ան միշտ ներկայ էր մտքին մէջ:

Մարէ թաղին մէջ կ՚ապրէր՝ հետզհետէ առանձնութեամբ:

Առաջուան պէս տակաւին կ՚ապրէր՝ մեկուսացած:

Առաջուան պէս դեռ զուարթ եւ ցասկոտ էր, բայց իր զուարթութիւնը կարծես վիշտ եւ բարկութիւն կը պարունակէր, վասնզի ջղաձգային խստութիւն մը ունէր. բարկութեան ալ միշտ տեսակ մը մեղմ եւ տխուր վհատութիւն մը կը յաջորդէր : Երբեմն կ՚ըսէր .

— Ո՛հ, եթէ դալու ըլլայ, ի՛նչ պատուական ապտակ մը պիտի տայի իրեն:

Իսկ մօրաքոյրը այնքան քիչ կը մտածէր Մարիուսի մասին որ չէր կրնար մեծ սէր մը ունենալ անոր նկատմամբ:

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

(*) «Սեպտեմբերող» կ՚անուանուին այն անձերը որոնք ֆրանսական յեղափոխութեան ժամանակ եւ 1793ի Սեպտեմբեր ամսուն կատարուած կոտորածներուն ուղղակի կամ անուղղակի հեղինակները եղան :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Վարդան Գասիկեան (Մօնթոռու) զաւակները եւ բոլոր ընտանեկան պարագաները, կը ծանուցանեն թէ՝ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի (12 Յունուար) (հայածէս պատարագէն ետք) Տրակինեան Էկլիզ Ռէֆորմէ իրենց եղբօր եւ մօրեղբօր՝ ԵԴՈՒԱՐԴ ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ կսկծալի մահուան քառասունքին առթիւ, ինչպէս նաեւ իրենց ողբացեալ քրոջ եւ մօրաքրոջ Արշակուհի եւ Գէորգ Եզեկիէլեանի եւ իրենց մօրաքրոջ որդւոյն Գէորգ Միքայէլեանի (Վալանս) ցաւալի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրեն 40 Ֆր. «Յառաջ»ի, քսան Ֆրանք Աղքատախնամին, քսան Կապ. Խաչին եւ քսան Կարմիր Խաչին Օդափ. կայանին:

(Ստանալ «Յառաջ»էն):

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Տիկին Ժաքլին Ժերանթոն իր հօր Վահան Թորոսեանի յիշատակին տասը Ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ին:

Պ. Յովհ. Պուլանեան, Սալէն տը Ժիրօ տասը Ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ին:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիկին Էօժէնի Սալըրեանի մահուան առթիւ, Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Օտապաշեան տասը Ֆրանք կը նուիրեն Շաւարշ Միսաքեան սրահին, տասը՝ հանգստեան տան եւ տասը Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացին: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՆՈՒԷՐ

Վալանսէն Ճինպաշեան քոյրերը Յարութիւն Իստիկեանի հոգեհանգիստի առթիւ կը նուիրեն Կապոյտ Խաչի յիսուն Ֆրանք, Կարմիր Խաչի յիսուն, Սեբաստիոյ Նահանգին Մուրատ Ուսումնասիրաց վարչութեան յիսուն Ֆրանք:

(Ստանալ «Յառաջ»էն):

×

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Տիկին Մալվինէ Անտոնեան եւ զաւակները ութսուն Ֆր. կը նուիրեն Կրընոպլի Կապ. Խաչի դպրոցին, իրենց ամուսնոյն եւ հօր ողբ. Մանուկ Անտոնեանի մահուան վեցերորդ տարեդարձին առթիւ, քսան Ֆր. ալ «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

×

Պ. Գրիգոր Այանեան յիսուն Ֆր. կը նուիրէ Կարմիր Խաչի նոր շէնքին (ստանալ «Յառաջ»էն), իր ընտանիքին մահուան 8րդ տարեդարձին առթիւ:

×

Տիկին Էօժէնի Սալըրեանի (ծնեալ Ռէիզեան) մահուան առթիւ Պ. Լեւոն Տանտիկեան հարիւր Ֆր. կը նուիրէ Անտիյիի հանգստեան տան, Պ. Վ. Գաբրիէլեան 50 Ֆր. նոյն նպատակին: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

Հ. Յ. Դ.

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Սարգիս Մինասեան ենթակոմիտէի ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ ՄԱՐՍԷՅԼ

ՊՈԼՍԱՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԾՆՈՒՆԴԻ ՏՕՆԱԾԱՌ

Պատրաստուեցէք Պոլսահայերու Հայր. Մշակ. Միութեանս սարքած Ս. Ծնընդեան աւանդական շքեղ տօնածառին՝ որ այս տարի տեղի պիտի ունենայ, 19 Յունուար, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր ձեզ ծանօթ Ֆարոյի գեղեցիկ սրահներուն մէջ:

71, Bd. Charles-Livon, Hôtel du Pharo

Աչքի, ականջի, քիմքի վայելքներով առլի՝ այս յիշատակելի տօնածառին, կը խնդրուի այժմէն ապահովել ձեր սեղանները, դիմելով ինչպէս միշտ, ձեզ ծանօթ վարչական անդամներուն եւ կամ կեդրոնատեղին 37պիզ, Թիւպանօ փողոց, Պ. Եավէրի գրասենեակը, հեռ. 20-26-74:

Պարողներուն՝ Օրքէսթրը Ռաֆայէլ Սէռանօ, մանուկներուն զուարթութիւնը ապահովուած:

Հաճելի անակնկալներ եւ գեղարուեստական բաժին:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապ. Խաչի Շրջ. վարչութեան, Փարիզի եւ շրջանի իր մասնաճիւղերով, այս Կիրակի (Յունուար 12) ժամը 14·30ին: 14րդ թաղամասի քաղաքապետարանի սրահը՝ Փլաս Ֆերտինան Պրիւնօ (Մեթրօ Մութոն: Տիւվեռնէ):

Յայտագիր պատրաստուած երախաներու կողմէ, ներկայացում, պար, երգ, արտասանութիւն, խամաճիկ (մարիոնէթ) եւ ԿԱՂԱՆԴ ՊԱՊԱՆ իր նուէրներով:

Կը հրաւիրուին մանուկները իրենց ծնողքներով:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԷՆ օթոքառը կը մեկնի ժամը 13·30ին Փլաս Քառնոյէն:

ՇԱՒԻԼԷՆ օթոքառը կը մեկնի Փուան տը Շաւիլէն ժամը 14ին, կը հանդիպի հայ դպրոցը եւ բոլոր օթոպիւսի կայարանները, երթ ու դարձ բոլոր փոքրիկներուն ձրի, մեծերուն հինդ Ֆրանք:

×

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Լիոնի Հայոց եկեղեցւոյ սրահին մէջ:

295 Բիւ Պուալօ

Կազմակերպութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին

Փոքրիկներու կողմէ պիտի ըլլան երգ, արտասանութիւն, ինչպէս նաեւ գեղջկական պարեր:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԱՂԱՆԴ ՊԱՊԱՆ

Նուէրներ եւ ուտելիքներ պիտի բաժնէ ներկայ բոլոր մանուկներուն:

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 19ԻՆ

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

ԿԻՐԱԿԻ, 12 Յունուար. — Է. օր Ծընընդեան: Ժամը 10ին, պատարագ կը մատուցուի:

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, 13 Յունուար, Տօն անուանակոչութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի: Ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի: Յաւարտ պատարագի հոգեւորականներ եւ ժողովուրդ կ՚առաջնորդուին եկեղեցւոյս խորհրդարանը, ուր կը կատարուի Ջրօրհնէք՝ նախագահութեամբ Հայրապետական պատուիրակ Սրմազան Հօր:

×

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

ՏԷՍԻՆԻ եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկ. վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ պարագաներու բերմամբ Ս. Ծննդեան տօնը պիտի կատարուի, 12 Յունուար, Կիրակի առաւօտ, ժամը 9ին: Կը պատարագէ Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւ՝

ԴԱՒԻԹ Ծ. ՎՐԴ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ

Յաւարտ պատարագի Ջրօրհնէքի արարողութիւն:

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Օդափ. կայանի ծովահայեաց նոր շէնքին գնումին ի նպաստ կը նուիրեն.—

Անիէռ – Պուա Քոլոմպէն խումբ մը Կարմիր Խաչի համակիրներ ութ հարիւր Ֆր.: Տէր եւ Տիկ. Տ. Գալայճեան (Տիանա) երեք հարիւր Ֆրանք: Պ. Հ. Փափազեան (Անկէն) երկու հարիւր: Այրի Տիկին Վ. Դաւիթեան (Վալանս), Բ. անդամ ըլլալով, Սաատէթեան ընտանիք (Անկէն), Վ. Տէր – Մինասեան (Սէն Քլու), Կ. Միաբանեան (Սէնթ Էթիէն) 100ական Ֆրանք: Մ. Գրիգորեան, Տէր եւ Տիկին Պ. Զաքըճեան, Հ. Պայրամեան, Ա. Սիրունեան, Վ. Մարտիրոսեան (Փավիյօն սու Պուա), Տէր եւ Տիկին Մ. Աճէմօֆ (Քլամառ), Ա. Յովհաննէսեան (Նըվէր), Ժ. Սաղըրեան (Ամիէն), Գուլաքսըզեան (Ալպի), Սանճեան (Վիլֆըրանշ), Տիկին Ն. Մաթոսեան, Հ. Պայրամեան յիսունական Ֆրանք: Տէր եւ Տիկ. Հ. Սուճեան (Սէնթ Էթիէն), Քէբճեան եւ Եղիսեան ընտանիք (Օլնէ սու Պուա), Ս. Դաւիթեան Բ. անդամ ըլլալով 30ական Ֆրանք: Օր. Է. Ճիվէլէկեան, Տիկին տա լա Պլանշթայ, Տ. Հաճեան (Նիս), Փրօֆ. Յ. Սվաճեան, Մարտիրոսեան ընտանիք (Անկէն), Գ. Պագալեան, Գաբիկեան (Էքս), Շ. Միքայէլեան (Բուաթիէ), 20ական Ֆրանք: Հարենց, Տէր եւ Տիկ. Էօզպէքեան (Պուա Քոլոմպ), Տէր եւ Տիկին Կղերունի (Անիէռ), Գարամանուկեան (Քլամառ), Մավիլեան ընտանիք (Իսի) Ժ. Բարատեան (Մէօտոն) 10ական Ֆրանք:

ԵՐԵՒԱՆԻ 2750-ԱՄԵԱԿԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 16 եւ 17, ժամը 20·45, երկու կալա, մասնակցութեամբ հայ որուեստագէտներու:

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 16 եւ 17: մեծ ցուցահանդէս « Երեւանի պատմութեան 2750 տարիները »:

Յունուար 16ին, ժամը 14էն 18 եւ 20էն 23, Յունուար 17ին ժամը 9էն 15 եւ 20էն 23, Maison de la Chimie

28 bis, Rue St-Dominique

Métro: Invalides.

Կալաներու համար տոմսերը ապահովել՝

France-U.R.S.S., 8 Rue de la Vrillière, Paris (1er) — Métro: Palais-Royal

Կամ Պ. ԶԱՐԵՀ,

22, Rue Richer, Paris (9e).

Տոմսերու գին՝ 8, 10 եւ 12 Ֆրանք:

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, rue Thouin - PARIS 5e

Կիրակի, 12 Յունուար, հանդիսաւորութիւն, Յայտնութեան եւ Մրկտութեան: Հայրապետական ձայնաւոր պատարագ ժամը 10·30ին:

ՀՆԱՐՔԸ

Կը ներկայացուի բեմասիրաց թատերախումբին կողմէ այս Կիրակի, Յունուար 12, ժամը 15ին, Առնուվիլ՝ 69 Ավընիւ Հանրի Պարպիւս, ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի Արնուվիլի մասնաճիւղին:

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՃԱՇԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլ քաղաքի մասնաճիւղին ճաշը, այս Կիրակի Էքսէն վեց քիլոմեթր Վօվընառկի ճամբուն վրայ, Պառաժ տը Պիմոնէն մէկ քիլոմեթր առաջ Մայրիներու անտառին մէջ Լու – Կառակէ – Փրովանսալ ճաշարանը, ուր պիտի անցընէք հաճելի օր մը տաք ու խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ:

Տոմսերը ունենալու համար դիմել՝ Չէօրէքջեան, հեռ. 59-54-52, Ղազարեան (Լա Յէզոն տիւ Քավիառ), հեռ. 32-24-36, Քէօսէեան հեռ. 20-23-33, Պօմոն Տիկին Մկրեան 3 Ավ. Ռոշ – Վէրթ, Սէն Ժիւլիէն եւ վարչութեան բոլոր ընկերուհիներուն:

Տոմսերու գիներ 25 Ֆրանք, 10էն վար երախաներու համար 15 Ֆր.: Օթոքառը պիտի մեկնի ժամը 11ին 26 Բիւ տէ Քոնվալէսան, Ահարոնեան Ակումբէն, երթեւեկ վեց Ֆրանք:

Կ՚ՈՒՋՈՒԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

Մշակ. Տան յանձնախումբը կը փնտռէ ամուսնացած զոյգ մը՝ պիւֆէի սպասարկութեան եւ Տան մաքրութեան գործը ստանձնելու համար:

Բնակութեան յարմարութիւններ:

Դիմել ամէն օր, ժամը 15էն 19·30, Մշակոյթի Տան գրասենեակը:

1/2 GROS **LYON** DETAIL

ALIMENTATION
SUPER-BOUCHERIE

BAHADOURIAN

8, Rue Abraham Bloch, Gerland

Դիւրացնելու համար յաճախորդներու փարքինկը

ԲՈԼՈՐՈՎԻՆ ԱՐԴԻԱԿԱՆԱՑԱԾ ՇՔԵՂ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ

244, RUE VENDOME — LYON (3e)

ԾՐԱՐԻ ԱՌԱՔՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԱՄԷՆ ԿՈՂՄԸ
ԵՒ
ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ — ՊԵԼԺԻԱ, ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ, ԱՆԳԼԻԱ

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ԱՐԱԳ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

PATISSERIE ORIENTALE

TOUTES LES VARIÉTÉS TOUTES LES SPÉCIALITÉS

NOS SPECIALITES

Արմաւ, « պամիա », « եալանճի տոլմա », յունական « թուրշի », « պիպէռ », տերեւ, թահին հելվա, « վանիյ », շոքոլա, «նուաղէթ», « լոգում », «սագըզ », պիստակ, Շիրակ օղի (41–45°), Իզմիրի չամիչ, « սուճուք », առաջնակարգ սուրճ, (քարաման եւ մոգա), համեմներ, մահլէպ, սալէպ, ձիթապտուղ, ձէթ, « գաշքավալ » պուլկարական, ճերմակ պանիր ոչխարի կաթով: Ամէն կարգի պահածոներ, « քուսքուս », հարիսա, սումագ, թարամա, լամիս, քատայիֆ, եւայլն եւ մանաւանդ՝ ապուխտ կեսարացի մասնագէտի մը կողմէ պատրաստուած:

ԱՅՑԵԼԵՑԷ՛Ք

Անպայման, ձեր նուէրներուն համար նոխ եւ ընտիր մթերք: Ինչ որ ձեր մտքէն կ՚անցնի, կը գտնէք:

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ

ՀԱՐՍՆԻՔԻ, ՆՇԱՆՏՈՒՔԻ, ՀԱՆԴԷՍԻ, ԽՆՋՈՅՔԻ համար յատուկ գիներ եւ դիւրամատչելի պայմաններ:

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Ունի նաեւ առաջնակարգ ՄՍԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՄԸ որուն ընտիր տեսակի միսերը գոհացում կուտան ամէնէն նրբանաշակներուն:

Tous produits d'Afrique du Nord et d'Orient

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ նաեւ ձեր նուէրներուն համար նոր աւելցուած ճոխ մթերանոցի կալերին որ կը պարունակէ բոլոր խոհանոցի իւսթանսիլները, նոր ճաշակաւոր պիպլօները, արեւելեան սրճեփ, սուրճի գաւաթ, ափսէներու տեսակներ կարկանդակի համար նաեւ սուրճի ջաղացք, ինչեր ինչեր որ ձեր մտքէն կ՚անցնի:

ՇԱՏ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ԵԹԷ ՁԵՐ ՈՒՉԱԾԸ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ Է
ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ « ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ » Է

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 90 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 50 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 105 Ֆ. Հատը 0,50

ՈՒՐԲԱԹ 10 ՅՈՒՆՈՒԱՐ
VENDREDI 10 JANVIER 1969

LE NUMÉRO 0,50 F.

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11409 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 45e ANNÉE — No 11.409

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՊԱՀՊԱՆԵԼ ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆԸ

Հանգուցեալ Ազգերու Դաշնակցութիւնը, որ կեանքի կոչուած էր առաջին ատխարհամարտի վաղորդայնն, նախագահ Ուիլսընի 1918 Յունուար 8ի 14 կէտերու հիման վրայ, նպատակ ունէր արգիլելու ազգամիջեան կռիւները :

Անդամ պետութեանց միջեւ ամէն վէճ պէտք է կարգադրուէր իրաւախոհութեամբ, առանց զէնքի դիմելու, վերին հսկողութեամբ Ժընեւի արիսպագոսին :

Շատ գեղեցիկ յօդուածներ գրուած էին թուղթի վրայ : Վեհ ու վսեմ սկզբունքներ կը զարդարէին Ազգերու Դաշնակցութեան Ուխտը, որ իբրեւ Նախաբան իր պատուոյ տեղը կը գրաւէր Վէրսայլի, Սէն – Ժերմէն ան Լէյի, Նէօյիի, Սեւրի եւ այլ միջազգային դաշնագրերու գլուխը :

Ու պատահեցաւ, որ Ժընեւի Ազգաժողովի տոկունութեան առաջին փորձը կատարուեցաւ գլխուն վրայ Հայաստանի Հանրապետութեան, որ այդ օրերուն — 1920 Սեպտեմբեր 20ին — դաւադրական յարձակումի էր ենթարկուած Քեազիմ Քարապէքիրի կողմէ :

Հայաստանի Հանրապետութեան Պատուիրակութիւնը, որ քառասուն օր առաջ, յաղթական դաշնակիցներուն հետ կողք կողքի նստած, Սեւրի դաշնագիրը ստորագրելով պաշտօնապէս մաս էր կազմած նորակազմ Ազգերու Դաշնակցութեան, դիմեց այս վերջինին՝ պաշտպանելու համար Թուրքերու կողմէ յարձակման ենթարկուած Հայաստանը :

Ձայն բարբառոյ յանապատի :

Ժընեւի արիսպագոսը գեղեցիկ բանաձեւեր քուէարկելով ճամբու դրաւ Պատուիրակութիւնը : Հայաստան կորսնցուց իր անկախութիւնը : Ազգերու Դաշնակցութիւնն ալ առաջին օրէն իսկ հռչակեց իր սնանկութիւնը :

Այնուհետեւ բազմաթիւ ուրիշ պատերազմներ ծագեցան : Ժընեւ շարունակեց սրտառուչ բանաձեւեր շնորհել յարձակման ենթակայ կողմին՝ իբրեւ այրած սրտի մխիթարանք : Յինչեւ որ պայթեցաւ երկրորդ աշխարհամարտը :

Ազգերու Դաշնակցութեան յաջորդեց ՄԱԿը, որ իբրեւ արժանաւոր եւ օրինաւոր ժառանգորդ, հետեւեցաւ Ժընեւի օրինակին, տարին տասներկու ամիս հոգեշահ բանաձեւեր քուէարկելով :

Շուրջ քառորդ դարու փորձը ցոյց տուաւ, որ բանաձեւերը ո՛չ մէկ խնդիր կը լուծեն, ո՛չ մէկ վէճ կը կարգադրեն :

Իրաւունքը զօրաւորինն է :

Ա՛յս է եղած միշտ աշխարհի օրէնքը՝ ստեղծագործութենէն ի վեր : Այսուհետեւ ալ պիտի շարունակէ այդ ըլլալ, քանի զօրաւոր բռունցք մը չ՛ընկերանար քուէարկուած բանաձեւերուն :

Այս օրինակները տուինք եւ այս խորհրդածութիւններն ըրինք՝ աչքի առջեւ ունենալով արաբեւիսրայելեան վէճը, որ աւելի քան քսան տարիէ ի վեր կ՛ալեկոծէ Մերձաւոր Արեւելքը :

ՄԱԿը 1948էն սկսեալ բազմաթիւ բանաձեւեր քուէարկեց, պահանջելով իրենց հայրենի տունները վերադարձնել Պաղեստինցի հարիւր հազարաւոր — ներկայիս աւելի քան մէկ միլիոն — արաբ գաղթականները, որոնք կրակի մէջէն փախչելով ապաստանած էին դրացի ցեղակիցներու մօտ եւ փրկած իրենց կեանքը :

Բոլոր այս բանաձեւերը մնացին թուղթի վրայ, Իսրայէլ արհամարհեց զանոնք եւ չգործադրեց : ՄԱԿը իր անզօրութեան ապացոյցը տուաւ անվերջ՝ չկարենալով հետապնդել իր որոշումներուն գործադրութիւնը, հակառակ կապոյտ գդակաւորներու բանակին, որ «սարի պէս կանգնած» է իր կողքին :

Ու ահա՛ վերջին օրինակը :

Իսրայէլ Դեկտեմբեր 28ին յարձակեցաւ Պէյրութի օդակայանին վրայ եւ խորտակեց 13 օդանաւեր : ՄԱԿի Ապահովութեան Խորհուրդը միաձայնութեամբ դատապարտեց այս արարքը, խիստ բանաձեւով մը :

« Դատապարտութիւնը» ո՛չ մէկ փոփոխութիւն առաջ բերաւ Իսրայէլի կեցուածքին մէջ : Պատիժ չկար : Բանաձեւը հովին տուաւ :

Այս ընդվզեցուցիչ երեւոյթին դէմ է, որ ծառացաւ Ֆրանսայի Հանրապետութեան նախագահը, ուզելով պատժել յանցաւորը :

Աթէնքի մէջ երկու անպատասխանատու Արաբներ թեթեւ յարձակում մըն էին գործած հրէական օդանաւի մը վրայ, մէկ մարդ սպաննելով եւ մէկ աղջիկ վիրաւորելով : Լիբանանի կառավարութիւնը չէր սարքած այդ աննշան եղեռնափորձը, որ գործն էր Պաղեստինցի Ֆէտայիներու :

Այս միջադէպին փոխ – վրէժը չէր կրնար ըլլալ Խալտէի օդակայանի յարձակումը, որ կանխամտածուած եւ մանրամասնօրէն ծրագրուած էր Իսրայէլի կառավարութեան եւ բանակին պատասխանատու վարիչներուն կողմէ : Համեմատութեան ոչ մէկ եղր Աթէնքի եւ Պէյրութի դէպքերուն միջեւ :

Զօր. տը Կոլի որոշումը Իսրայէլի հանդէպ խիստ պատիժի հանդամանք ունի եւ կոչուած է որոշ դադար տալու զինարշաւին եւ սահմանափակելու սպառազինութիւնները : Մանաւանդ սանձ դնելու մեծամոլական ախորժակներու :

Այժմ ամէն ինչ կախուած է Մեծերու բռնելիք դիրքէն :

Երեւոյթները ցոյց կուտան, որ Խ. Միութիւնը Ֆրանսայի պէս կը մտածէ արաբեւիսրայելեան վէճը լուծելու համար :

Ի՞նչ կը մտածեն Միացեալ Նահանգներն ու Մեծն Բրիտանիան, որոնք քարիւղի հսկայ շահեր ունին արեւելեան կողմն աշխարհի :

Անհրաժեշտ է պահպանել խաղաղութիւնը՝ ամէն գնով :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

ՖՐԱՆՍԱ ԿԸ ԲԱՑԱՏՐԷ ԻՐ ԴԻՐՔԸ

ԻՍՐԱՅԷԼ ՎՐԴՈՎԱԾ Է

Նախարարաց հերթական խորհուրդը բաւական զբաղած է Միջին Արեւելքի հարցով եւ տեղեկատուութեան նախարարը, նիստէն ետք, մամուլին կարդացած է հետեւեալ զեկոյցը .— « 1967էն առաջ, Ֆրանսա ամէն բան ըրաւ, օժանդակելու համար Իսրայէլի Պետութեան հաստատման եւ խաղաղ կազմակերպութեան : Այսպէս մեր երկիրը հայթայթեց անոր զինարարութեան կենսականը, որպէսզի կարենայ ապահովել իր պաշտպանութիւնը : Ըսել որ Ֆրանսական քաղաքականութիւնը շատոնց է թշնամական է Իսրայէլի նկատմամբ շատ անճիշդ է : Կացութիւնը կը փոխուի այն վայրկեանէն երբ Իսրայէլ յարձակողական դիրք կը բռնէ, այսինքն 1967 Յունիսին, վեց օրուան պատերազմէն առաջ : Ֆրանսա չափաւորութեան իր խրատները, նոյնիսկ ազդարարութիւնները, բազմապատկեց երկու կողմերուն : Բայց պատերազմը ծագեցաւ : Իսրայէլն է որ նախայարձակ է եւ հողեր կը գրաւէ, զորս նախորդ կարգադրութիւնները իրեն չէին տուած : Հետեւանքներն են մէկ միլիոն գաղթականներու գոյութիւնը եւ մէկ միլիոն Արաբներու, որոնք կցուած հողերու վրայ կ՛ապրին, եւ ասկէ կը զարգանայ իսկական արաբական դիմադրութիւն մը : «Ասոր դիմաց, ի՞նչ ըրաւ Ֆրանսա : Պատերազմի վերջին օրերուն, ամպարկօն ամբողջական է : Յետոյ, Ֆրանսա կ՛որոշէ դադրեցնել միրաժներու յանձնումը, որովհետեւ այդ օդանաւերը յարձակումներու խորհրդանիշն են եւ անոնց դերը շատ կարեւոր եղած է պատերազմին ատեն : Բայց այդ միակ որոշումն է : Որովհետեւ կը շարունակենք փոխարինման կտորներ եւ այլ կազմածներ տալ, ի մասնաւորի՝ թռաններ : Գործակցութեան այս դիրքը, ծանօթ բոլորին, չդնահատուեցաւ Իսրայէլի մէջ, ոչ մէկուն կողմէ : Պէյրութի օդակայանին վրայ կատարուած գործողութիւնը — միաձայնութեամբ դատապարտուած Միացեալ Ազգերու Ապահովութեան Խորհուրդին եւ համայն աշխարհի կողմէ — Ֆրանսական կառավարութեան անընդունելի, անորակելի կը թուի : Այս խնդիրը կապեցին Աթէնքի օդակայանի եղերնափորձին : Արդ, բաղդատելի չէ : Մէկ պարագային մէջ, հարցը կը վերաբերի արարքի մը, կատարուած գաղտնի կազմակերպութեան մը պատկանող մարդու մը կողմէ : Միւս պարագային մէջ պատրաստուած գործողութիւն մըն է Պետութեան մը կողմէ, զինուորական տարրերով փոխադրուած Ֆրանսական կազմածներով ուրիշ Պետութեան մը քաղաքային հաստատութեանց դէմ : Այս իրողութիւնը մղեց Ֆրանսան, որ անմիջական որոշում տայ, ամբողջական ամպարկոյի որոշումը զինուորական կազմածներուն վրայ : Ինչո՞ւ այս որոշումը : Որովհետեւ չենք ուզեր որ պատերազմը տարածուի եւ արիւնալի քաոս մը տեղաւորուի Միջին Արեւելք : Ֆրանսական դիրքը վէճի շատ նիւթ դարձաւ մեր երկրին ներսը : Բայց նկատելի է եւ նկատուեցաւ որ իսրայելեան ազդեցութիւնները զդալի են տեղեկատուութեան մօտ շրջանակներուն մէջ» :

Կ՛արժէ հոս ընդմիջել այս զեկոյցը, անդրադառնալու համար այն հակազդեցութեան որ ծագած է մամուլի շրջանակներուն մէջ այս ակնարկութեան պատճառով : Արդարեւ, առաջինը՝ Մոնտն է որ արտատպելով վերոյիշեալ զեկոյցը հետեւեալ խմբագրական ծանօթութիւնը կ՛աւելցնէ .— « Այս անսովոր եւ նախատինքի սահմանին հասած ամբաստանութիւնը ճշդումներու կը կարօտի կառավարութեան կողմէ «իսրայելեան ազդեցութեանց» բնոյթին եւ «տեղեկատուութեան մերձաւոր շրջանակներու» մասին» : Նոյն ոճով կ՛արտայայտուի Ֆիկառօ «ի՞նչ կ՛ուզեն ըսել» խորագրելով իր բողոքը : Օռոռ «հակահրէութեան» կը վերագրէ այդ նախադասութիւնը եւ խմբագրականին մէջ ալ կը ծանրանայ այդ կէտին վրայ : Նոյնն է պարագան գրեթէ բոլոր թերթերու : Մնաց որ զեկոյցին ընդհ. բնոյթին առթիւ ալ մամուլին եւ քաղաքական անձնաւորութեանց (ոչ միայն ընդդիմութեան) հակազդեցութիւնը շատ բուռն է եւ բոլորը հակահրէութեան մասնաւոր նշաններ կը գտնեն այս դիրքին մէջ :

Իր շարունակութեան մէջ, զեկոյցը կը շեշտէ .— « Ի՞նչ է մեր քաղաքականութիւնը ապագային համար : Հաստատուն մը տեւական խաղաղութեան մը աշխարհի այդ մասին մէջ : Կրնայ հիմնուիլ միայն ապահովութեան խորհուրդի Նոյեմբեր 67-ին միաձայնութեամբ քուէարկած բանաձեւին գործադրութեան վրայ եւ որու տուեալներն են .— Գրաւուած հողերու պարպում, ապահով եւ ճանչցուած սահմաններու հաստատում, նաւարկութեան ազատութիւն, կանոնադրութիւն մը գաղթականներուն եւ մանաւանդ երաշխաւորութիւն մը այս ամբողջին համար » :

Իսրայէլ, բնականաբար, կատղած է ոչ միայն այս ամբողջին համար, այլեւ անոր համար որ Ֆրանսա թէ զէնքերը չի տար եւ թէ կը մերժէ վերադարձնել այն հինգ հարիւր միլիոն Ֆրանքը զորս Իսրայէլ վճարած է իբրեւ փոխարժէք եւ զոր կը պահանջէ : Լեւի Էշքոլ «անպաշտպանելի» կը գտնէ Ֆրանսայի դիրքը եւ յոյս կը յայտնէ թէ Ֆրանսական ներկայ ժամանակաւոր քաղաքականութիւնը չի վնասեր երկու երկիրներու աւանդական բարեկամութեան :

× Կեդրոնի պարագլուխ՝ Ժաք Տիւհամէլ բողոքելով Իսրայէլի դէմ առնուած քայլին համար կարգ մը հարցումներ կ՛ընէ կառաարութեան, ի շարս որոնց՝ Ա) Ճիշդ է՞ որ Ֆրանսա զէնք հայթայթած է, վերջերս, սէուտական Արաբիոյ Բ) Եգիպտոսի, Գ) Իրաքի առաջարկած է ծախել 54 միրաժ եւ տասը հատ ալ ծախած է Լիբանանի :

× Խորհ. Միութիւնը խաղաղութեան նոր ծրագիր մը ունի Միջին Արեւելքի համար, ուր կ՛առաջարկէ Երուսաղէմի միջազգայնացումը, Միացեալ Ազգերու հովանիին տակ :

« ՀԱՅ ԳԱԼԼԱՍԸ »

Այս խորագիրը կը գործածէր «Օռոռ» Հինգշաբթի օրուան իր թիւին մէջ, Տիկին Աստղիկ Տէտէեանի համար, որ յայտնութիւն մը եղած է Պորտոյի օփերային մէջ, Օթելլոյի Տէզտէմոնայի դերով : Թերթը, որ երդչուհիին նկարն ալ հրատարակած է իր գնահատական խօսքերը չի սակարկեր : Տիկին Տէտէեան, Փուչինիի Պոհէմին Միմիի դերով ալ շատ յաջողութիւն գտած է :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ դահլիճին կազմութիւնը յանձնուեցաւ Ռաշիտ Քարամէի :

ՍԱՅԿՈՆԻ մէջ Զօր. Քի յայտարարած է թէ պատրաստ են (հարաւային Վիէթնամը) նստելու ժողովին սեղանին, ինչ ալ ըլլայ անոր ձեւը : Կը կարծուի թէ Սայկոն աւելի ճկուն դիրք պիտի բռնէ :

ՄԱՏՐԻՏԷՆ հասած լուրերու համաձայն Ֆրանքօ պատրաստ է վճռական քայլ մը առնելու միապետական վարչակարգը վերահաստատելու համար Սպանիոյ մէջ : Կը կարծուի թէ օրինաւոր դահաժառանդ պիտի հռչակէ Խուան Կարլոս տը Պուրպոնը :

ՆԱԽԱԳԱՀ ՏԸ ԿՈԼ Պրըսթաներ պիտի այցելէ Յունուար 31, Փետրուար 1 եւ 2ին : Նախքան այդ բաւական ձերբակալութիւններ կը կատարուին ինքնավարութիւն կամ ազատագրում պահանջող շրջանակներուն մէջ : Բաւական զէնք ալ գտնուած է : Ձերբակալուածներուն մէջ կրօնաւորներ կան :

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՆՊԱՍՏՆԵՐԸ յաւելում պիտի կրեն Ապրիլ մէկէն սկսեալ, եւ վերարժեւորուին այս ամառ : Կարգ մը յաւելումներ պիտի ըլլան նաեւ «միակ ամսականի» վրայ ըստ երախաներու թիւին : Տը Կոլ մտահոգ է որ ծնունդներու թիւը նուազած է Ֆրանսայի մէջ եւ կ՛ուզէ քաջալերել ծնողքները :

ՀԱՅ ՄԱՐՄՆԱԿՐԹԱԿԱՆ ՇԱՐԺՄԱՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ՆՊԱՍՏՈՂ ՌԱՀՎԻՐԱՆԵՐ ԵՒ ՅԱՌԱՋԱՊԱՀՆԵՐ

ՎԱՐԱԳ ՓՈՂԱՐԵԱՆ

Ահա՝ Զերազնեան, Քալուսդեան եւ Բունդին ուրիշ մէկ ներկայացուցիչը, որ երկար տարիներ Փութպոլի սիրահար եւ Բիտասարդ մարզիկներու խոհալն ու ոգին եղած է :

1938ին, ճիշդ Հ. Մ. Ը. Մ.ի քանամեակի տարեդարձին, իր աչքերը կը վա՛ղ Պոլիս, ուր մնացած էր չառերուն արտազաղթէն եռք ալ ու չարունակած, ամէն առթիւ իր աջակցութիւնն ու քաջալերութիւնը բերել հայ երիտասարդ մարզիկներուն :

Բայց իր բուն գործունէութիւնն ու համբաւը կը սկսի չատ աւելի հինէն, երբ «Սանթրալ»ին կը յաջորդէր «Տորք» Փութպոլի ակումբը, որուն ամէնէն հին անդամներէն մին եղաւ :

Բնիկ Շապին Գարահիսարցի ,եւ բուն անունով Զուռնաճեան՝ ու ապա Սիրու – նիի կնքահայրութեամբ հայացուած Փո – դարեանի, Վարագ եղաւ մեր Փութպոլի յառաջապահներէն եւ մարզական կեան – քին ամէնէն արժէքաւոր ու հաւատարիմ ներկայացուցիչներէն մին :

Ան ոչ միայն յատկանչուեցաւ բացառիկ կերպով այս երկու ճիւղերուն մէջ, այլ մանաւանդ եղաւ, հոգեկան ու բարոյա – կան առողջ ու ազնիւ դաստիարակութեամբ օժ – տուած տիպար «սբօրթմէն» մը :

Իր յիշատակը, հակառակ փոքր տարի – քիս, կը պահեմ դեռ 1909 – 10ի չրջանէն, իրրեւ «Տորք»ի պաշտպանողական դիծին անպարտելի սիւնը :

Ամէն անգամ որ «Տորք»ը միջազգային կարեւոր մրցում մը ունենար, Վարագի բազմալի ներկայութիւնը ոչ միայն կը նպաստէր իր ընկերներուն բա – րոյականը բարձր պահելու, այլեւ ազ – գակ մըն էր ապահովելու խումբին յաղ – թանակը : Միջազգային բոլոր համբաւա – ւոր Փութպոլիստները, այդ չրջանին Վարագի պաշտպանողական ու յարձակո – ղական խաղէն սոսկացած էին : Ինք ան – խորտակելի ժայռ մըն էր ուրկէ անդին Փութպոլի գնդակը կարելի չէր անցընել :

Խաղի մէջ որքան տոկուն, վճռական ու խիզախ, նոյնքան հեզ, անձնուէր ու հա – ճոյակատար էր ընկերական կեանքի մէջ : Իր անձն ալ օրինակ կը ծառայէր իրրեւ անչահախնդիր, ուղղամիտ ու պարկեչտ մարզիկի տիպար :

Վարագ, իր մարզական ընդունակու – թիւնը զարգացուցած է, իր ուսանողու – թեան չրջանին , Ռոպըրթ Քոլէճի մէջ : Ամերիկեան այն հաստատութիւնը՝ որ Մերձաւոր Արեւելքի միջազգային մար – զական չարժման առաջնակարգ վառարա – նը եղած է եւ ուրկէ հասած են մեր լա – ւագոյն մարզիկները : Վարագ անոնց մէջ իր փայլուն տեղը ունէր , մասնաւորաբար ուժը յատկանշող մրցումներու մէջ, ինչ – պէս երկաթ նետել, քար , սկաւառակ, նի – զակ նետել, բայց նաեւ ճկունութեան, ինչպէս՝ երկարութիւն եւ ձօղով ցատ – կել, որոնց բոլորին մէջ ալ անժխտելի արժանիքները ի յայտ բերաւ :

Պատերազմէն եռք, եղաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի կեդրոնի մարզական չարժումի եւ մասնաւորաբար Փութպոլի ղեկաւար վա – րիչներէն մին, միաժամանակ ինք ալ չա – րունակելով մասնակցիլ Փութպոլի եւ մարզական խաղերու, ինչպէս նաեւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի ողիմպիականներուն, նախ ի – բրը մրցող՝ — հակառակ թարմ ու նո – րահաս արժէքաւոր ուժերու մասնակցու – թեան — ու ապա իբր դաստուր :

Մասնաւորաբար Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փութ – պոլի ճիւղին իբր ընդհանուր խմբապետ , մեծ գործ տուաւ մասնաճիւղերու մէջ Փութպոլի խաղին զարգացման ու կազմա – կերպեց միջմասնաճիւղային Փութպոլի մրցաշարք մը՝ (Թուրնուա) որ վերջացաւ Բերա – Շիշլի եւ Գում Գափու խումբերու յաղթանակով :

Բացի « Հայ Սկաուտ»ի մէջ իր չահե – կան յօդուածներէն, գրած է նաեւ Փութ – պոլի խաղին օրէնքներն ու նրբութիւննե – րը բացատրող գրքոյկ մը :

Ինք եղաւ նոյնպէս մարզանքի ուսու – ցիչ եւ այդ հանդամանքով դնաց Կիլի – կիա, ուր տեղւոյն երիտասարդութիւնը ոգեւորեց :

Հայ մարզական աչխարհը ընդհանրա – պէս եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ը մասնաւորապէս հպարտ են Վարագի նման հոգիով ու մարմնով տիպար մարզիկով մը որ հայ նորահաս սերունդին վերելքին մէջ իր դնահատելի աչխատանքը կատարած է, առանց խօսելու դեռ Ռոպըրթ Քոլէճի մէջ, իրրեւ մեքենագէտ ուսուցիչ իր հասցուցած սերունդին մասին :

Վարագի յիշատակն ալ անմոռանալի պիտի մնայ բոլոր անոնց համար, որոնք դինքը ճանչցան : Ճանչցան ու սիրեցին իր անչահախնդիր նկարագիրը, առողջ բարոյականը ու մաքուր սիրտը :

ԳՐ. ՃՕԼՕՂԵԱՆ

ՆԻՒԹԵՐ ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ՊԱՏՄՈՒԹԵՆԷՆ

ՀԱՅ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԱՐՈՒԵՍՏԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Քաղաքային երգարուեստի առեղծ – ման ու կենցաղավարման պայմանները իւ – րենց առանձնայատկութիւններով կեան – քի են կոչել այդ երգարուեստի երաժըչ – տական իւրայատուկ ոճը :

Քաղաքային Փոլքլորին բնորոչ է երա – ժըչտական ոճի բազմազանութիւն եւ սա – կաւ մխանոականութիւն : Որ հայ քաղա – քային երաժչտական ստեղծագործու – թիւններուն մէջ ազգային ինքնատիպութիւնը այնպէս ցայտուն չէ, ինչպէս օրինակ, դեղչկական երգերուն՝ անժխտելի է : Հայ քաղաքային երգարուեստուն մէջ ազգայինը հանդէս է եկել ժողովրդական երաժչտու – թեան այլ տեսակներէ՝ դեղչկականի, ա – չուղական – դուսականի, ինչպէս նաեւ տաղային արուեստի, երբեմն էլ հոգեւոր երաժչտութեան առանձնայատկութիւն – ների միջնորդութեամբ :

Հայ քաղաքային երգարուեստը , այնու – ամենայնիւ , ինքնուրոյն եւ ինքնատիպ է իր մի չարք առանձնայատկութիւններով : Գլխաւոր յատկանիչներից մէկը ձայնի ե – լեւէջը տարբեր ակունքների ստեղծագոր – ծական իւրացումն է : Ըստ որում այդ հո – լովոյթը տեղի է ունեցել տարերայնօրէն, կապուած ժողովրդի երգաստեղծութեան բնատուր չնորհքի հետ : Ոճական տարբեր տարրերը քաղաքային ստեղծագործու – թեան լաւագոյն նմոյշներում օրգանապէս միահիւսուել են, ներթափանցել միմեանց մէջ, միչտ պահպանելով ազգային երա – ժըչտութեան գոյնը : Այդ ձեւով քաղա – քային երգարուեստում դրսեւորուել է ոչ միայն ազգային ինքնատիպութիւնը, այ – լեւ տեսակի իւրօրինակութիւնը :

Քաղաքային երգարուեստում կան նա – խաերթած լաւագոյն տեսակներ, լաւագոյն կառուցուածքը իւրօրինակ պարզ է ,կա – դապանումներն ու բարձրակէտը՝ աւելի որո – շակի : Ի տարբերութիւն դեղչկականի , հայ քաղաքային երգերին բնորոչ է ըն – դարձակ հնչիւնածաւալը , մեղեդիի չար – ժումը երկարաձիգ է, ծաւալուում է մեծ թռիչքներով : Համեմատաբար աւելի յըս – տակ ու որոշակի է նաեւ այդ երգերի ձե – ւի կառուցուածքը : Այս բոլորը առաջին հայեացքից կարող են ոչ այնքան նչանա – կալից առանձնայատկութիւններ թուալ , սակայն հէնց սրանց միջոցով է գոյա – նում քաղաքային եղանակների իւրօրինակ ճայնի եւեւէջը, որի չնորհիւ առաջին իսկ ունկնդրումից դրանք տարբերւում են դիւղական եղանակներից : Ընդհանուր առմամբ քաղաքային երգերի եղանակ – ները աւելի ճակատային են, աւելի բա – ցայայտ չեշտ ունեն, աւելի ճկուն ու կանտիլենային են եւ, այս ամէնի հետեւանքով, աւելի հեշտ ընկալուող են ու ժողովրդական :

Հայ քաղաքային երգարուեստի առանձ – նայատկութիւններից մէկը երաժչտական տարրեր մշակոյթների օրինաչափութիւն – ների իւրացումն է : Ի դէպ, այդ հոլո – վոյթը ազգային երաժչտութիւնը մօտեց – ցընում է համաչխարհային երաժչտական արուեստին : Սրա որոշակի արտայայտու – թիւնն են քաղաքային արուեստի այն նը – մոյշները , որոնց մեղեդիներն ունին հարմոնիկ հէնիֆ (եւրոպական առումով), մի բան , որ նոր երեւոյթ էր հայ ժողո – վըրդական երաժչտութեան մէջ :

Այդ սկզբունքով գոյացած մեղեդիները նոր առանձնայատկութիւններ հաղորդե – ցին քաղաքային երգերին : Եւրոպական մաժէօր եւ միներ լադերի օգտագործ – ման՝ նրանց տիպական արտայայտու – թիւններով :

Եւրոպական երաժչտութեան սկզբունք – ների ներթափանցումը, անչուչտ, ինչ որ չափով թուլացնում է քաղաքային եր – գարուեստի ազգային ցայտուն ինքնատի – պութիւնը : Սակայն միեւնոյն ժամանակ այդ երեւոյթը նոր արտայայտչամիջոց – ներով հարստացրել է ազգային ժողովըր – դական մչակոյթը : Եւ այն դէպքում, երբ եւրոպական սկզբունքների եւ ազգային ա – ւանդների զուգորդումը իմաստաւորուած է, երգը լայնօրէն ընդունուել է ժողո – վըրդի կողմից, ձեռք բերել երկարաչե – ղութիւն եւ դարձել ազգային ժողովրդա – կան երաժչտութեան մասնիկը : Այնպի – սի երգեր, ինչպիսիք են «Արաքսի արտա – սուքը» , «Երազը», «Ծիծեռնակը», «Երբ ալեկոծ ծովի վրայ» եւայլն, իրենց այ – սօրուայ գոյութեամբ կարող են ասուածել ապագոյցը լինել : Այս օրինաչափութիւն – ներով գոյացած լաւագոյն նմոյշներն այ – ժի են ընկնում բարձր գեղարուեստական – նութեամբ , երաժչտական կերպարների ցայտունութեամբ ու համոզչութեամբ, մեղեդիական բազմազանութեամբ, որոնց մեծ մասում խօսքն ու երաժչտութիւնը օրգանական միասնութեան մէջ են : Այդ – պիսի նմոյշներից են «Մանկալ», «Դար – դըս լացէք», «Արագն եկաւ», «Սրի դու – թան», «Հայոց աղջիկներ», «Համեստ աղջիկ», «Լուսնակ գիչեր», «Ան սիրու – հիս» եւ չատ ուրիչ երգեր : Այն հանգա – մանքը , որ այդ երգերի մի զգալի մասը ստեղծուած է բանաստեղծների գործերով, դրանց չի գրկում ժողովրդական լինելու իրաւունքից : Սա քաղաքային երգար – ուեստի յատկանիչներից մէկն է, մանա – ւանդ որ այդ բանաստեղծութիւններում

ՍԱԼԻՀԱ ՀԱՆԸՄ ԿԱՄ ԲԱՆԱԿԸ ԲՌՆԱԽՈՐԻՆ ԴԷՄ

ՎԷՊ ՕՍՄ· ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

— *Այդ անպիտանը անչուչտ գիտէր Ֆաթմային փախած ըլլալը եւ մեր քիթին խնդալ ուզեց պարզապէս, դուչեց ձեռքը դրասեղանին գարնելով :*

Խեղճ ոստիկանապետը չուարած կը դի – տէր իր մեծաւորին ցասումը առանց կա – րենալ խօսք մը դնելու : Երբ Շէֆիք փաչա քիչ մը հանդարտեցաւ, այն ատեն միայն համարձակեցաւ ըսելու .

— *Փաչա էֆէնտի, դուչ մեր հոն գը – տած աղջիկը կրնայ օգտակար ծառայու – թիւն մը մատուցանել :*

— *Այո, խուլ եւ համր աղջիկ մը, դա – չեց փաչան, մեղք որ կոյր ու կաղ ալ չէ եղեր միեւնոյն ատեն, որպէսզի կատար – եալ ըլլար··· :*

Պաչտօնեան դլխիկոր՝ չպատասխանեց :

Շէֆիք փաչա, սրահին մէջ քանի մը անդամ վեր վար քալելէ եռք, յանկարծ ըսաւ .

— *Հոս բեր տեսնեմ սա աղջիկը :*

Ոստիկանապետը անյայտ եղաւ եւ վայրկեան մը եռք երեւցաւ դեղանի ման – կուհին հետ :

Շէֆիք փաչա, որուն բարկութիւնը տա – կաւին չէր անցած, խոժոռ ու դաժան ակնարկով մը վերէն վար չափչփեց խեղճ աղջիկը որ զարմացկոտ աչքերով իրեն կը նայէր, կարծես Ջանալով դուչակել անոր ցասումին պատճառը :

— *Ի՞նչպէս կը համարձակիս խուլ ու համր ձեւանալ, պոռաց նախարարը ման – կուհիի երեսին՝ սպառնալից իր բազուկը չարժելով, կը կարծե՞ս որ այդ ձեւով կրնաս մեզ խաբել··· եա քու լեզուդ չատ դիւրաւ կրնամ բանալ տալ, չուտ պա – տասխանէ տեսնեմ հարցումներուս··· ի՞նչ է քու անունդ :*

Աղջիկը, բերանը կիսաբաց, պիշ պիշ կը նայէր նախարարին, առանց յուղումի ամենափոքր նչան մը ցոյց տալու :

— *Փաչա էֆէնտի, ըսաւ պաչտօնեան ցած ձայնով· եա ալ ձեր վսեմութեան պէս նախ կարծեցի թէ զործին մէջ խա – բէութիւն կայ, բայց յետոյ համոզուեցայ որ իրաւցնէ ոչ կը լսէ, ոչ կը խօսի :*

Նախարարը չպատասխանեց, դէպի դրասեղանը ուղղուեցաւ, դրքոյկներէն մին բացաւ, մէջէն ռեվոլվէր մը հանեց եւ անոր փողը աղջկան ուղղելով, նոյն ըս – պառնադին ճայնով դոչեց·

— *Եթէ չխօսիս, հիմա այս դէնքովս դլուխդ կը չախչախեմ··· :*

Աղջիկը, ահաբեկ չարժումով մը, եր – կու ձեռքերը երեսին տարաւ եւ ճիչ մը արձակեց :

— *Ասէ, կրկնեց փաչան, միչտ դէնքը անոր ուղղած :*

Մանկուհին եա եա երթալով սկսաւ ար – տասուել :

Շէֆիք փաչա տեսաւ որ իր փորձը ան – յայտ ելաւ, ձեռքը վար առաւ եւ դնաց ռեվոլվէրը պահելու :

— *Իրաւունք ունիս ըսաւ իր ստորա – դասեալին, այս աղջիկը իրաւցնէ համր է :*

Աղջիկը կ'երեւայ որ հասկցաւ թէ իրեն եղած բոլոր սպառնալիքները փորձեր էին դինքը խօսեցնելու համար : Լացը իսկոյն դադրեցուց, ձեռքերը երեսէն վար առաւ եւ սկսաւ ժպտիլ իր անուշ, յանկուցիչ ժպիտով :

Ինչպէս ըսինք, այս տարօրինակ ման – կուհին այնպիսի տարօրինակ հմայք մը ունէր, որուն կարելի չէր դիմադրել : Նա – խարարը ինքն ալ իր կարդին ազդուեցաւ անկէ, ինչպէս ազդուած էր ոստիկանա – պետը : Զդլցաց իր քիչ մը առաջուան կոչտ վարմունքէն եւ ուղեց դարմանել զայն : Փափկութեամբ մօտեցաւ աղջկան, ձեռ – քէն բռնեց, բերաւ աթոռի մը վրայ նըս – տեցուց եւ աչխատեցաւ զայն բոլորովին հանդարտեցնել :

Յետոյ, դառնալով ոստիկանապետին, ըսաւ·

— *Այս աղջիկը չենք կրնար բանտարկել կամ ոստիկանատան մէջ պահել, մանա – ւանդ որ իր վրայ որեւէ ամբաստանու – թիւն չկայ եւ դուցէ բոլորովին անմեղ է : Այսուհանդերձ չենք ալ կրնար դինքը թողուլ որ երթայ, առանց որոշապէս հասկնալու թէ ի՞նչ պարագաներու տակ Ֆաթմայի տունը կը գտնուէր··· :*

— *Եթէ հրաման կ'ընդնէք, դինքը իմ տունս հիւրընկալեմ, մինչեւ որ խնդիրը լուսաբանուի, ըսաւ պաչտօնեան փութ – կոտութեամբ :*

— *Քու տունդ չատ յարմար չէ, պա – տասխանեց փաչան թեթեւ քմծիծաղով մը, լաւագոյն է որ այժմ իմ տունս տա – նեմ :*

— *Ինչպէս ձեր վսեմութիւնը պատչաճ կը դատէ :*

— *Այո, այո, վճռեց փաչան յայրատ ակնարկ մը նետելով դեղանի աղջկան վը – րայ, ամէնէն յարմարն այս է :*

Արդարեւ, ևէս ժամ եռքը, Շէֆիք փա – չա, մանկուհիին հետ կառք նստած՝ ուղ – ղուեցաւ իր բնակարանը, ուր զայն կինե – րու խնամքին յանձնելէ եռք, ինք դնաց երկրորդ իր օրական համարը տալու իր վհհափառ սեբոյը :

Բնականաբար օրուան կարեւոր դէպքե – րէն մին այս խուլ համր աղջկան պարա – գան էր, զոր նախարարը մանրամասնօ – րէն տեղեկագրեց Ապտիւլ Համիտի :

Սուլթանը հաղիւ թէ այդ խորհրդաւոր աղջկան գոյութիւնը լսեց, իսկոյն հրա – մայեց որ զայն պալատ փոխադրեն :

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(26 – Շար.)

ՖՈՒՏԲՈԼԸ

Գ. ՊԱՍՏ

ՊԱՀԱՎ

ԲՈՒԿՈՎԻՆԱ ԳԱՒԱՌ

Պարտուն ուրախ չէր որ իրեն հետ չէր առել, եւ ինչպէս միշտ, երբ ինքն ուրախ չէր, ուզում էր ուրիշներին էլ ուրախ չտեսնել։ Ինքն էլ չգիտէր ինչ էր ուզում։ Ուզում էր, որ ինքն էլ ուրախ լինի, ինչպէս միւսները, բայց չէր կարողանում։ Ուզում էր, որ ինքն էլ ուրախ լինի, ինչպէս միւսները, բայց չէր կարողանում։ Ուզում էր, որ ինքն էլ ուրախ լինի, ինչպէս միւսները, բայց չէր կարողանում։

Ամենից շատ նա

Տիկին Ռոզի Վարդ ,
Ընտանեկան պարագաները ,
Խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց մօր եւ ազգականին՝

ԱՂԱՒՆԻ ՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆԻ
(Ծնեալ Սարգիսեան)

մահը, որ պատահեցաւ Յունուար 8ին :
Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի , այսօր Ուրբաթ (Յունուար 10) առաւօտ ժամ 10·45ին, Փարիզի Ս ·Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցին :
Կը խնդրուի ներկայս ընդունիլ իբրեւ մահազդ :

ԼԱ ՍԻՈԹԱ.— Այրի Տիկին Մարի Նորոյեան եւ զաւակները՝ Տէր եւ Տիկին Ստեփան Նորոյեան, Օր· Ալիս Նորոյեան, Թոռը՝ Տոմինիք Նորոյեան , ինչպէս նաեւ Գրիգորեան եւ Պաղտասարեան ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն , հօր , մեծ հօր եւ ազգականին

ԳԵՂԱՄ ՆՈՐՈՅԵԱՆԻ
(Մշոյ Խասգիւղացի)

մահը, որ պատահեցաւ Յունուար 6ին, 66 տարեկանին , իր բնակարանը: Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Յունուար 8ին, Լա Սիոթայի մէջ:

ՆՈՒԷՐ

Պրիւսէլէն Փափազեան քոյրերը հարիւր ֆրանք կը նուիրեն Կապ· Խաչի կայանին իրենց սիրելի ննջեցելոց յիշատակին :
(Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ· Խաչի Կրընոպլի Մանուկներու Օրուան առթիւ եղած են հետեւեալ նուէրները.— Տէր եւ Տիկին Քիւրքէտէն 100 ֆրանք, Փոքրիկն Ս· Քիւրէճեան , Տէր եւ Տիկ· Բաբախեան, Տէր եւ Տիկին Ա· Կիւրինեան 50ական, Փոքրիկն Գապաքճեան, Տէր եւ Տիկ· Կիւրինեան, Տէր եւ Տիկին Զայնիկ Զատիկեան, Տէր եւ Տիկին Բունարճեան 30ական, Փոքրիկն Յ· Մարտիրոսեան, փոքրիկն Աստղիկ Անտոնեան, Այրի Տիկին Թագւորեան (Ֆօնթէն), Տէր եւ Տիկին Յակոբեան, Տէր եւ Տիկին Զարդարեան, Տէր եւ Տիկին Ալիքեան, Տէր եւ Տիկին Ճըրըքեան, Յ· Ճերմակեան, Տէր եւ Տիկին Սիսլեան 20ական, Տէր եւ Տիկ· Յակոբեան, ոմն 15ական , Օր· Հելտա Սապունճեան Տէր եւ Տիկին Գունտուրաճեան, Տէր եւ Տիկին Երանոսեան , Տէր եւ Տիկին Արապեան , Այրի Տիկին Մ· Միքայէլեան, Պ· Մարաշլեան , Մ· Նալպանտեան, Հապիլեան, փոքրիկն Պետիկ Գիւրաճեան , Գ· Ահարոնեան, Տիկ· Կոստիկեան , Տիկին Թ· Մանանեան, Տիկ· Հ· Մանուկեան , փոքրիկն Վերոնիկ Բաբախեան, փոքրիկն Մարանճեան, փոքրիկ Սօնիա Գիրաճեան, Տէր եւ Տիկին Նահապետեան տասնական :
Ընդհ· գումար 750 ֆրանք :

ՏՕՆԱԾԱՌ

Ալֆորվիլի հայկական դպրոցի , այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 20·30ին, Փաթրոնաժին սրահը :
Մուտքը ազատ է

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանը պէտք ունի օգնական խոհարարուհիի մը : Դիմել վարժարան, հեռ· 927-01-72:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Նկատի ունենալ հետեւեալ թուականները,
1969·— ՄԱՐՏ 2, թատերական ներկայացում :
Ապրիլ 24 , Օր Նահատակաց :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Յուշի օր , նուիրուած Ազգ· հերոս ՄԻՍԱՔ ԹՈՐԼԱՔԵԱՆԻ, նախաձեռնութեամբ Տրապիզոնի Հայր· Միութեան , Յունուար 26ին:

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 90-ամեայ յոբելենական հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Մայիս չորսին :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապ· Խաչի Շրջ· վարչութեան, Փարիզի եւ շրջանի իր մասնաճիւղերով, այս Կիրակի (Յունուար 12) ժամը 14·30ին: 14րդ թաղամասի քաղաքապետարանի սրահը՝ Փլաս Ֆերտինան Պրիւնօ (Մեթրօ Մութոն : Տիւվեռնէ):
Յայտագիր պատրաստուած երախաներու կողմէ , ներկայացում, պար, երգ , արտասանութիւն, խամաճիկ (մարիոնէթ) եւ ԿԱՂԱՆԴ ՊԱՊԱՆ
իր նուէրներով :
Կը հրաւիրուին մանուկները իրենց ծնողքներով :
ԱԼՖՈՐՎԻԼԷՆ օթոքառը կը մեկնի ժամը 13·30ին Փլաս Քառնոյէն :
ՇԱՒԻԼԷՆ օթոքառը կը մեկնի Փուան տը Շաւիլէն ժամը 14ին, կը հանդիպի հայ դպրոցը եւ բոլոր օթոպիւսի կայարանները, երթ ու դարձ բոլոր փոքրիկներուն ձրի, մեծերուն հինգ ֆրանք:

×

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին , Լիոնի Հայոց եկեղեցւոյ սրահին մէջ :
295 Բիւ Պուալօ
Կազմակերպութեամբ Ֆ· Կ· Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի :
Գեղարուեստական խնամուած բաժին
Փոքրիկներու կողմէ պիտի ըլլան երգ, արտասանութիւն, ինչպէս նաեւ գեղջկական պարեր :
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԱՂԱՆԴ ՊԱՊԱՆ
Նուէրներ եւ ուտելիքներ պիտի բաժնէ ներկայ բոլոր մանուկներուն :

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ 19ԻՆ

ՓԱՐԻԶԻ Ս· ՅՈՎՀ· ՄԿՐՏԻՉ

ԿԻՐԱԿԻ, 12 Յունուար· — Է· օր Ծընընդեան: Ժամը 10ին, պատարագ կը մատուցուի :
ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, 13 Յունուար , Տօն անուանակոչութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի : Ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի: Յաւարտ պատարագի հոգեւորականներ եւ ժողովուրդ կ'առաջնորդուին եկեղեցւոյս խորհրդարանը, ուր կը կատարուի Ջրօրհնէք՝ նախագահութեամբ Հայրապետական պատուիրակ Սրմազան Հօր :

×

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

ՏԷՍԻՆԻ եկեղեցւոյ Կրօն· Ընկ· վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ պարագաներու բերմամբ Ս· Ծննդեան տօնը պիտի կատարուի, 12 Յունուար, Կիրակի առաւօտ, ժամը 9ին: Կը պատարագէ Լիոնի Ս ·Յակոբ եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւ՝
ԴԱՒԻԹ Ծ· ՎՐԴ· ՍԱՀԱԿԵԱՆ
Յաւարտ պատարագի Ջրօրհնէքի արարողութիւն :

Հ. Յ. Դ.

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ· Յ· Դ· Սարգիս Մինասեան ենթակոմիտէի ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն: Կարեւոր օրակարգ :

ՄԱՐՍԷՅԼ ՄԱՐՍԷՅԼ
ՊՈԼՍԱՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԾՆՈՒՆԴԻ ՏՕՆԱԾԱՌ

Պատրաստուեցէք Պոլսահայերու Հայր· Մշակ· Միութեանս սարքած Ս· Ծնընդեան աւանդական շքեղ տօնածառին՝ որ այս տարի տեղի պիտի ունենայ , 19 Յունուար, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր ձեզ ծանօթ Ֆարոյի գեղեցիկ սրահներուն մէջ:
71, Bd. Charles-Livon, Hôtel du Pharo
Աչքի , ականջի, քիմքի վայելքներով առլի՝ այս յիշատակելի տօնածառին, կը խնդրուի այժմէն ապահովել ձեր սեղանները, դիմելով ինչպէս միշտ, ձեզ ծանօթ վարչական անդամներուն եւ կամ կեդրոնատեղին 37պիզ, Թիւպանօ փողոց, Պ· Եավէրի գրասենեակը, հեռ· 20-26-74:
Պարողներուն՝ Օրքէսթրը Ռաֆայէլ Սէռանօ , մանուկներուն զուարթութիւնը ապահովուած :
Հաճելի անակնկալներ եւ գեղարուեստական բաժին :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԵՐԵՒԱՆԻ 2750-ԱՄԵԱԿԸ
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 16 եւ 17, ժամը 20·45 , երկու կալա, մասնակցութեամբ հայ որուեստագէտներու :
ՅՈՒՆՈՒԱՐ 16 եւ 17: մեծ ցուցահանդէս « Երեւանի պատմութեան 2750 տարիները » :
Յունուար 16ին, ժամը 14էն 18 եւ 20էն 23, Յունուար 17ին ժամը 9էն 15 եւ 20էն 23, Maison de la Chimie
28 bis, Rue St-Dominique
Métro : Invalides.
Կալաներու համար տոմսերը ապահովել՝
France-U.R.S.S., 8 Rue de la Vrillière, Paris (1er) — Métro : Palais-Royal
Կամ Պ· ԶԱՐԵՀ ,
22, Rue Richer, Paris (9e).
Տոմսերու գին՝ 8, 10 եւ 12 ֆրանք :

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ
10 bis, rue Thouin - PARIS 5e

Կիրակի, 12 Յունուար, հանդիսաւորութիւն, Յայտնութեան եւ Մրկտութեան: Հայրապետական ձայնաւոր պատարագ ժամը 10·30ին:

ՀՆԱՐՔԸ

Կը ներկայացուի բեմասիրաց թատերախումբին կողմէ այս Կիրակի, Յունուար 12, ժամը 15ին, Առնուվիլ՝ 69 Ավընիւ Հանրի Պարպիւս, ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի Արնուվիլի մասնաճիւղին :

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՃԱՇԸ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Ֆ· Կ· Խաչի Մարսէյլ քաղաքի մասնաճիւղին ճաշը, այս Կիրակի Էքսէն վեց քիլոմեթր Վօվընառկի ճամբուն վրայ , Պառաժ տը Պիմոնէն մէկ քիլոմեթր առաջ Մայրիներու անտառին մէջ Լու – Կառակէ – Փրովանսալ ճաշարանը, ուր պիտի անցընէք հաճելի օր մը տաք ու խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ :
Տոմսերը ունենալու համար դիմել՝ Չէօրէքջեան, հեռ· 59-54-52, Ղազարեան (Լա Յէզոն տիւ Քավիառ), հեռ· 32-24-36, Քէօսէեան հեռ· 20-23-33, Պօմոն Տիկին Մկրեան '3 Ավ· Ռոշ – Վէրթ , Սէն Ժիւլիէն եւ վարչութեան բոլոր ընկերուհիներուն :
Տոմսերու գիներ 25 ֆրանք, 10էն վար երախաներու համար 15 ֆր·: Օթոքառը պիտի մեկնի ժամը 11ին 26 Բիւ տէ Քոնվալէսան, Ահարոնեան Ակումբէն, երթեւեկ վեց ֆրանք :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ
ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

Մշակ· Տան յանձնախումբը կը փնտռէ ամուսնացած զոյգ մը՝ պիւֆէի սպասարկութեան եւ Տան մաքրութեան գործը ստանձնելու համար :
Բնակութեան յարմարութիւններ :
Դիմել ամէն օր, ժամը 15էն 19·30, Մշակոյթի Տան գրասենեակը :

1/2 GROS **LYON** DETAIL

ALIMENTATION
SUPER-BOUCHERIE

BAHADOURIAN

8, Rue Abraham Bloch, Gerland
Դիւրացնելու համար յաճախորդներու փարքինկը

ԲՈԼՈՐՈՎԻՆ ԱՐԴԻԱԿԱՆԱՑԱԾ ՇՔԵՂ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ

244, RUE VENDOME — LYON (3e)

ԾՐԱՐԻ ԱՌԱՔՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԱՄԷՆ ԿՈՂՄԸ
ԵՒ
ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ — ՊԵԼԺԻԱ, ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ, ԱՆԳԼԻԱ

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ԱՐԱԳ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒԹԻՒՆ
PATISSERIE ORIENTALE

TOUTES LES VARIÉTÉS TOUTES LES SPÉCIALITÉS

NOS SPECIALITES

Արմաւ, « պամիա », « եալանճի տոլմա », յունական « թուրշի », « պիպէռ », տերեւ, թահին հելվա, « վանիյ », շոքոլա, «նուազէթ», « լոգում », «սագըզ », պիստակ, Շիրակ օղի (41–45°), Իզմիրի չամիչ, « սուճուք », առաջնակարգ սուրճ, (քարավան եւ մոգա), համեմներ, մահլէպ, սալէպ, ձիթապտուղ, ձէթ, « դաշքավալ » պուլկարական, ճերմակ պանիր ոչխարի կաթով: Ամէն կարգի պահածոներ, « քուսքուս », հարիսա, սումագ, թարամա, լամիս, քատայիֆ, եւայլն եւ մանաւանդ՝ ապուխտ կեսարացի մասնագէտի մը կողմէ պատրաստուած :

ԱՅՑԵԼԵՑԷ'Ք

Անպայման, ձեր նուէրներուն համար նոխ եւ ընտիր մթերք : Ինչ որ ձեր մտքէն կ'անցնի, կը գտնէք :

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ

ՀԱՐՍՆԻՔԻ, ՆՇԱՆՏՈՒՔԻ, ՀԱՆԴԷՍԻ, ԽՆՋՈՅՔԻ համար յատուկ գիներ եւ դիւրամատչելի պայմաններ :

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Ունի նաեւ առաջնակարգ ՄՍԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՄԸ որուն ընտիր տեսակի միսերը գոհացում կուտան ամէնէն նրբանաշակներուն:
Tous produits d'Afrique du Nord et d'Orient

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ նաեւ ձեր նուէրներուն համար նոր աւելցուած ճոխ մթերանոցի կալերին որ կը պարունակէ բոլոր խոհանոցի իւսթանսիլները, նոր ճաշակաւոր պիպլօները, արեւելեան սրճեփ, սուրճի գաւաթ, ափսէներու տեսակներ կարկանդակի համար նաեւ սուրճի ջաղացք, ինչեր ինչեր որ ձեր մտքէն կ'անցնի :

ՇԱՏ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ
ԵԹԷ ՁԵՐ ՈՒԶԱԾԸ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ Է
ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ « ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ » Է

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 90 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 50 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 105 Ֆ. Հատը 0,50

ՇԱԲԱԹ
11
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
SAMEDI
11 JANVIER
1969

LE NUMÉRO 0,50 F.

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11410 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 45e ANNÉE — No 11.410

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՈՂՋՈ՛ՅՆ Հ. Յ. Դ. ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻՆ

Այսօր՝ Շաբաթ՝ Փարիզի մէջ կը բացուի Հ. Յ. Դ. Արեւմտեան Եւրոպայի Կեդրոնական Կոմիտէութեան 39րդ Շրջանային ժողովը :

Կուսակցութեան օրէնսդիր գերագոյն մարմինը՝ դրացի երկիրներէ եւ գաւառներէ եկած պատգամաւորներով երեք օրուան ընթացքին մանրամասն քննութեան պիտի ենթարկէ օրակարգի բոլոր հարցերը :

Պիտի լսէ Կեդր. կոմիտէի, տեղական մարմիններու եւ քոյր կազմակերպութեանց տեղեկագիրները իրենց նիւթական ու բարոյական գործունէութեան մասին, պիտի քուէարկէ բանաձեւեր, պիտի ձեւակերպէ նոր շրջանի համար ծրագրուած աշխատանքները եւ պիտի ընտրէ Կեդր. Կոմիտէ :

Այս անգամ Շրջանային ժողովը կը դումարուի այնպիսի պահու մը, երբ աշխարհի խաղաղութեան սպառնացող մութ ամպեր կ՝ուրուագծուին քաղաքական հորիզոնին վրայ : Դէպքերը կը դահավիժին մասնաւորաբար Մերձաւոր Արեւելքի մէջ, ուր կ՝ապրին մեծ թիւով Հայեր, նուիրուած հիւրընկալ երկիրներու բարգաւաճման ու բարօրութեան :

Լիբանան դարձած է հայկական մշակոյթի վառարան մը, փոխարինելով հին օրերու Պոլիսն ու Թիֆլիզը, քիչ մըն ալ՝ նախքան պատերազմեան Փարիզը : Ովասիս մը՝ ի սփիւռս աշխարհի ցրուած Հայութեան համար :

Անձկութեամբ կը հետեւինք այդ շրջանի անցուդարձերուն, որոնք օրակարգի առաջնահերթ հարց են դարձած ներկայիս : Խաղաղատենչ մարդկութեան աչքերը ուղղուած են դէպի Աւետեաց երկիրը, որ կռուախնձոր է դարձած սեմական ծագումով իրարու հակամարտ երկու ցեղերու միջեւ :

Հանդիտութեան որոշ եզրեր կան իրենց հայրենի դարաւոր բոյներէն արմատախիլ եղած Հայերու եւ Պաղեստինի արաբ դաղթականներու կացութեան միջեւ :

Մենք ալ կ՝ուզենք վերադառնալ մեր պապերու պատմական հայրենիքը, որ բռնադրաւուած կը մնայ թշնամիին կողմէ :

Աշխարհի ճակատագիրը տնօրինող Մեծերու ճառերն ու միջազգային արիսպագոսներու քուէարկած բանաձեւերը ո՛չ մէկ թիզ հող շահեցուցին մեր բազմաչարչար ազգին : Ա՛յն հողերէն, որոնց վրայ զոհուեցան մեր մէկուկէս միլիոն նահատակները :

Ահա՛ թէ ինչու պէտք է ամուր փարինք մեր արդար իրաւունքներուն եւ հատուցում պահանջենք Հայութեան դէմ գործ դրուած անարդարութեանց համար :

Ահա՛ թէ ինչու պէտք է բոլորուինք շուրջը Հ. Յ. Դաշնակցութեան, որ ութ տասնեակ տարիներէ ի վեր, իբրեւ հարազատ արտայայտիչը հայ ժողովուրդի ազգային ու քաղաքական պահանջներուն, իր դրօշին վրայ արձանագրած է հալածական ու թափառական Հայութեան ազատագրութիւնը :

Հաւատարիմ մնացած է իր ստանձնած առաքելութեան, հարթելով իրեն դէմ ցցուած բոլոր խոչընդոտները :

Իր զոհողութիւնները պսակուեցան, յիսուն տարի առաջ, ստեղծումովը անկախ Հայաստանի Հանրապետութեան, որ կը տեւէ այսօր տարբեր վարչաձեւի մը տակ եւ կը կազմէ կորիզը մեր երազած մեծ Հայաստանին :

Այս գաղափարականը դարձած է հաւատոյ հանգանակ մը ո՛չ միայն մեր կազմակերպութեան, այլեւ համայն Հայութեան համար՝ Սփիւռքի եւ հայրենիքի մէջ :

Դաշնակցութեան ցանած սերմերը ծիլեր կ՝արձակեն : Նոր սերունդը ներշընչումի անսպառ աղբիւր կը դտնէ հայ փոքր ազգի այս մեծ կազմակերպութեան ութսունամեայ փառապանծ պատմութեան մէջ :

Սրտագին ողջո՛յն Շրջանային ժողովին :
Յաջողութի՛ւն իր աշխատանքներուն :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՏԳԱՄ

ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ԻՐԱՒԱՆՑ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Ազգ իմ սիրելի ժողովուրդ Հայոց որ ի սփիւռս աշխարհի,

Նոր Տարուան եւ Ս. Ծննդեան Խորհուրդի սեմին կը գտնուինք դարձեալ : Տարի մըն ալ զնաց միանալու տարիներու այն շղթային, զոր մարդիկ սովոր են կոչել ԱՆՑԵԱԼ : Տարի մըն ալ ահա կը բացուի տարիներու այն շղթայէն, զոր մարդիկ կը կոչեն ԱՊԱԳԱՅ : Մին մեզ կը հրաւիրէ հաշուետուութեան . միւսը՝ ծրագրումի : Երկուքն ալ՝ խորհրդածութեան :

Գոհութիւն եւ փառք կուտանք Ամենակալին Աստուծոյ որ անցնող տարին ողջ մարդկութեան եւ մերազն ժողովրդեան համար արձանագրեց նորանոր նուաճումներ եւ զերծ մնաց կործանար փորձանքներէ եւ քանդիչ յեղաշրջումներէ :

Ուրախութիւն է մեզի համար հաստատել, որ Ի. դարու ներկայ կեանքին մէջ խաղաղութեան եւ արդարութեան աւետարանական սկզբունքները հետզհետէ աւելի ջերմ ընդունելութիւն սկսան գտնել աշխարհի բոլոր ազգերուն ու մարդերուն մօտ եւ համայն մարդկութիւնը ի խորոց սրտի կը փափաքի հասնիլ այդ ցանկալի խաղաղութեան եւ արդարութեան :

Սրտի խոր գոհունակութեամբ կ՝ողջունենք այն դեղեցիկ որոշումը, որով Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը իր ընդհանուր ժողովով 1968 տարին հռչակեց «Մարդկային Իրաւանց Միջազգային տարի» :

Այս որոշումով, Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը պաշտօնապէս կը նշէր քսանամեակը այն պայծառ օրուան, երբ նոյն միջազգային կազմակերպութեան ընդհանուր ժողովը որդեգրեց եւ միաձայնութեամբ վաւերացուց Մարդկային Իրաւանց Համաշխարհային յայտարարութիւնը, որով Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան անդամ եղող Պետութիւնները կը ճանչնային մարդ էակին հիմնական ազատութիւններն ու իրաւունքները :

Մարդու արժանապատուութեան, ազատութեան եւ հաւասարութեան անյեղլի սկզբունքներուն այս բանաձեւը յայտարար նշան մըն է մարդկային արդի ընկերութեան քաղաքակրթական եւ բարոյական հասկացողութեան : Մարդ էակը ծնած է ազատ եւ հաւասար : Ինչ ալ ըլլայ իր ցեղային ծագումը կամ գոյնը, սեռը կամ դասակարգը, ան իրաւունք ունի ազատօրէն ապրելու, զերծ բռնութենէ եւ կամայական ու նուաստացուցիչ վերաբերումներէ, որոնք իսկապէս վայել չեն մարդուն երբ ան ինքզինք ըմբռնէ եւ իրագործէ իր աստուածաստեղծ եւ աստուածատիպ պատկերին համաձայն :

Մարդու ազատութեան, արժանապատուութեան եւ հաւասարութեան իրաւունքներու ճանաչումը անհատ մարդէն անդին, կը տարածուի մանաւանդ հաւաքականութեանց եւ յատկապէս ազգերու վրայ : Եւ ազգերն ալ, անհատ մարդերու նման, ունին իրաւունքը ազատութեան եւ անկախութեան : Բոլոր անոնք որոնք կը հռչակեն անհատ մարդու իրաւունքները եւ կ՝անտեսեն ազգերու իրաւունքները, կամ անկեղծ չեն եւ կամ թերի է իրենց ըմբռնումը Մարդկային Իրաւանց մասին :

Մեր հայ ժողովուրդը առանձնապէս զգայուն է Մարդկային Իրաւանց նկատմամբ, որովհետեւ իր պատմութեան բովանդակ տեւողութեան, միշտ յարգած է մարդկային այդ իրաւունքները՝ ոչ մէկ ազգ ստրկացնելով եւ ոչ մէկ երկիր քանդելով : Իր դարաւոր կեանքի ընթացքին, հայ ժողովուրդը, մարդկութեան ազնուական ըմբռնումներուն եւ ապրումներուն արձագանգը եղած է միշտ : Զգայուն է Հայը Մարդկային Իրաւանց նկատմամբ նաեւ անոր համար, որ յաճախ այդ իրաւունքները իրմէ կապտելու համար թշնամի ուժեր աւերած ու աւարած են իր երկիրը եւ մահ սփռած իր զաւակներուն վրայ : Բայց ան, իր սրբազան յամառութեամբն ու պարտութիւն չճանչցող ոգիովը երբեք հրաժարած չէ իր իրաւունքներէն այն քաջ հաւատքով եւ խոր համոզումով, որ հրաժարիլ իրաւունքներէ՝ պիտի նշանակէր ըլլալ նուազ մարդ, նուազ քրիստոնեայ եւ նուազ հայ :

Այժմ, երբ ազգեր նոր արթնութեամբ մը վերստին կ՝արժեւորեն Մարդկային Իրաւունքները, անհրաժեշտ է որ մեր ժողովուրդի զաւակներն ալ ըլլան արթուն եւ իրենց դարաւոր իրաւունքներու բրռնաբարուած ըլլալու դառն իրողութեան դէմ ծառանան բանիւ եւ գրով : Թող աշխարհին ցոյց տան որ եթէ խաղաղութիւնը պայմանաւոր է Մարդկային Իրաւանց յարգումով, ապա եւ հայ ժողովուրդի իրաւունքներու ճանաչումը անհրաժեշտ է, որովհետեւ, պատմական բացայայտ իրողութիւն է որ, այլազան պատճառներու բերումով, աշխարհի ամէնէն անտեսուած ժողովուրդներէն մէկը եղաւ մեր ժողովուրդը իր անկախութեան տեւականացման տեսակէտէն :

Սիրելի զաւակունք մեր,

Նոր Տարուան եւ Ս. Ծննդեան այս հանդիսաւոր օրերուն, սրտագին կոչ կ՝ուղղենք ձեզի, որ եղբայրական ձեռք երկարէք իրարու եւ միասնական ու համերաշխ գործակցութեան սուրբ ճամբաներէ ընթանալով եւ միակամ ոգիով հանուր մարդկութեան ճանչցնէք մեր ժողովուրդին անկողոպտելի իրաւունքները՝ միշտ վայել եւ ազդեցիկ միջոցներով եւ պարզաբանէք զանոնք բոլոր անոնց որոնք անտեղեակ են Հայուն ազատատենչ ոգիին եւ պանծալի պատմութեան, ինչպէս նաեւ անոնց՝ որոնք տեղեակ են բայց լուռ կը մնան . անբացատրելի եւ անարդարանալի անտարբերութեամբ :

Հսկեցէ՛ք արթուն եւ տէր կանգնեցէք ձեր արդար իրաւունքներուն : Մի՛ մոռնաք, որ մարդկային իրաւունքներու պաշտպանութեամբ աւելի կ՝ազնուանաք որպէս մարդ եւ աւելի կ՝արժեւորուիք որպէս հայ :

Մեր սրտի խորագոյն աղօթքն է, որ Բեթղեհէմի երկնակամարին վրայ յայտնուած աստղին լոյսովը պայծառափայլին աշխարհի զեկավարներուն միտքերը՝ տեսնելու համար խաղաղութեան իրական ճամբան՝ որպէսզի կարելի ըլլայ սէրն ու արդարութիւնը հաստատել այս երկրի վրայ Աստուծոյ փառքին եւ մարդկութեան բարիքին համար. Ամէն :

ԽՈՐԷՆ Ա.
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ
28 Դեկտեմբեր, 1968
Անթիլիաս – Լիբանան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱ

Ֆրանս. մամուլի Ազգ. Դաշնակցութիւնը և համադաշնակցութիւնը զեկոյց մը հրատարակած են բողոքելու համար կառավարութեան յայտարարութեան այն պարբերութեան դէմ որ կը վերաբերէր «տեղեկատուու թեան շրջանակներու խորայելեան ազդեցութիւններուն» : Զեկոյցին մէջ կը շեշտուի թէ Ֆրանսական թերթերու իւրաքանչիւր պատասխանատու կ՝արտայայտուի ազատօրէն, ըստ իր համոզումներուն եւ թարգմանն ըլլալով իր ընթերցողներուն զգացումներուն :

× Զօր. Մոշէ Տայեան յայտարարած է — «Արաբ իւրաքանչիւր կառավարութիւն պատասխանատու կը նկատենք ահաբեկչական արարքներուն եւ իրաւունքն ունինք հարուածներ տալու իրենց իսկ հողերուն վրայ» :

× Հարիւր հոգի մօտաւորապէս Ֆրանսայի դէմ ցոյց ըրած են Թէլ Ավիվի դեսպանատան առջեւ «կեցցէ՛ Ֆրանսա, անկցի՛ տը Կոլ» կամ «Լիբանանցի՛ք, ուշադրութիւն տը Կոլ մեզի ալ ըսած է որ մեր բարեկամն էր ցուցատախտակներով :

× Իսրայելեան քաղաքական շրջանակները կը հերքեն ամերիկեան աղբիւր ունեցող այն լուրը, ըստ որուն Իսրայելացիք հիւլէական ռումբ ունին :

× Լիբանանի նոր վարչապետը Ռաշիտ Քարամէ յայտարարեց թէ իր կառավարութիւնը ոչ մէկ պատրուակ պիտի տայ Իսրայէլի որ Լիբանանի վրայ յարձակում ընէ : Քարամէի կարծիքով «Արաբ քոմանտօները Պաղեստինցիներ են, որոնք իրենց հողը կը պաշտպանեն եւ ոչ ոք կըրնայ զլանար իրենց այդ իրաւունքը» :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶ ժամանեց Եուկոսլաւիոյ վարչապետը, որ պաշտօնական այցելութիւն մը կըկատարէ : Ընդունուեցաւ Ֆրանսայի նախարարապետին կողմէ : Հինգշաբթի օր ալ պիտի ընդունուի նախագահ տը Կոլի կողմէ :

ՎԻԷԹՆԱՄԻ համար սեղանի հարցը չէ վերջացած : Նախագահ Թիէօ յայտարարած է թէ՝ «Փարիզի ժողովը տեղի չունենար ցորչափ Վիէթքոնկը յամառի հաւասարէ հաւասար խօսիլ» : Հաւանական է որ Սայկոն, թելով մը երկուքի բաժնուած կլոր սեղան մը առաջարկէ :

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԷՆ կը հաղորդեն թէ նշանակուեցան այն երեք անձերը որ «ցամաքահանումի» պիտի երթան դէպի լուսին : Հաւանական է որ այդ թռիչքը կատարուի Յուլիս 11էն 22ի ընթացքին :

ՎԱՏԻԿԱՆԻ կիսապաշտօնական Օսսեռվաթոռէ Տէլլա տոմենիքան կը գրէ թէ Իսրայէլ որեւէ պատճառ չունի կարծելու թէ Պապին ցաւակցական գիրը Լիբանանի, հակիսրայելեան արաք մըն է : Պապը միշտ ցաւ յայտնած է բռնի ուժի գործածութեան դէմ : Իսկ Իսրայէլի այն կարծիքը թէ Պապը կողմնակցութիւն կ՝ընէ Լիբանանի ցաւակցութիւն յայտնելով երբ նոյնը չէ ըրած Աթէնքի իսրայելեան օդանաւի յարձակման ատեն, անտեղի է, կը գրէ վատիկանեան թերթը :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ մէջ, Երկուշաբթիէն ըսկըսեալ քառասուն սանթիմնոց դրոշմաթուղթ պէտք է գործածել «արագ» հասնելիք նամակներուն համար, իսկ ինչ որ ստիպողական չէ կամ էմփրիմէ է՝ 30 սանթիմ : Նոյն սակն է բաց քառթերը :

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐ ԱՄԷՆՔԻՆ

Այս տօնը, որ դուռն է բացում Նոր տարուայ, ողջունելու համար հարկաւոր է բիւր – հազարաւոր բերան ունենալ. ի՞նչ բիւր – հազար, երբ համամարդկային է Ամանորը, երբ աշխարհի բոլոր անկիւններում՝ խրճիթից մինչեւ պալատները, պալատներից մինչեւ խրճիթները, լցւում են բաժակները ե՛ւ գինով, ե՛ւ... յոյսերով: Եւ ինձ թւում է, աշխարհի բոլոր դաշտերն ու լեռները ծածկող ձեան տակ բոլոր ազգ ու ցեղերի իղձերն ու յոյսերը քնած, դեռ սերմի մէջ վաղուայ ծաղիկների են նման: Եւ երբ այս Նոր տարուայ ձիւները գալիք գարնան արեւով հալուեն, եւ երբ ձեան վերջին թագը մնայ Մասիսի գլխին, պաղ ձիւների տակից ելնող ծաղիկների նման պիտի կեանք առնեն իմ համայն Հայոց եւ ամբողջ մարդկութեան յոյսերն ու իղձերը, ծաղիկների փոխուած պիտի քաղցրը բուրմունքով լցնեն այս մեծ աշխարհը:

Այսպէս է սպասելիքս, եւ այս մտքից ակունք առած՝ շնորհաւորում եմ իմ Հայոց եւ աշխարհի բոլոր ազգերի Նոր տարին:

Եթէ այժմ ձեռքիս տակ լինէին Հայոց երկու աչքերի պէս նրա երկու ծովակները, ես, խղճիս հրամանով, գինու կը փոխէի նրանց ջրերը եւ կը լցնէի իմ ազգի եւ բոլոր ազգերի դատարկ բաժակները, ինչպէս ծովակներիցս մէկն է այժմ լոյսով ու յոյսով լցնում իմ սեղանի ... բաժակը: Ուրեմն, Սեւանի բիւրեղեայ լոյսի բաժակով Յոյսի՛ կենացն եմ խմում այսօր ...:

Շնորհաւորում եմ իմ հայրենիքին եւ Սփիւռքին, հոգուս երկու պատուհանները՝ աչքերս, լի գալիք յոյսերի ծլարձակումով:

Ամէն մի Նոր տարի նման է այն կոյսին, որն սպասում է օրօրոցի, հարսնանալու: Թող այդ օրոցքը լցնողը լինի համաշխարհի Խաղաղութի՛ւնը:

Վերջինս ամէնից շատ հարկաւոր է ամէնից շատ տանջուածին՝ իմ բիւրաչարչար եւ յառնած ազգին:

Ահա տեսէք, մի քանի տասնեակ տարիների խաղաղութիւնն ինչպէս կաւէկը ճուճ այս մեր հողի վրայ վեր խոյացաւ, երեւանուեց յուշերի մէջ իր Արգիշտի արքայի ծառս եղող նժոյգի վրնջիւնը, ձեռքերի մէջ՝ հանճարեղ ճարտարապետ Տրդատի անկորնչելի տարազը: Եւ այս Նոր տարուան մտածում եմ. միթէ՞ խոտելի է իմ երազը, որ ուզում է նոյն տարազով վերակերտել նոյն տարազով հազար տարի առաջ կերտուած այժմեան աւերը՝ Անին: Մի՞թէ մրելի է այն միտքը, երբ մի հայ պատանի կամ թէ մի հայ պարմանուհի ցանկանայ այս տարի ինքն էլ նաւել տիեզերքում կամ առաջինը ոտք դնել Լուսին: Այս Նոր տարին աշխարհին շատ բաներ է սպասում. կը նուաճենք Լուսինը, գիտութեան ու իմաստութեան տիեզերախոյզ աղեղը կը լարուի դէպի Հրատ. եւ այլուր...

Այժմ մեր ազգը շատրուանում է մշակոյթով եւ այն էլ այնպիսի բարձրութեամբ, որ աշխարհի ամենահեռաւոր անդունդներից էլ նրա ջահավառումը կ՚երեւայ, ինչպէս աստուածադիր թագը Մասիսի:

Այսօր ազգային համբուրելի հպարտութեամբ է լցւում իմ սիրտը, երբ լսում եմ, որ Հայոց հին, բազմադարեան եւ նոր ծագած աստղերը մրցման են ելնում ուրիշ ազգերի անմահ աստղերի հետ, երբ այսօր Հայոց նարեկացիները դանդաղ բարձրանում են իրենց իսկական գահերին՝ համաշխարհային ճանաչման, երբ թնդաց եռամեծ Մեսրոպ Մաշտոցի գրարեւ 1600ամեակը, երբ խայտաց, սիրող սրտի պէս, Սայաթ – Նովայի անունը, երբ որոտաց աշխարհով մէկ հոյակապ Երեւանի 2750ամեայ մօր՝ Էրեբունիի անունը, երբ վաղուց «փոշիացած» արքայի նժոյգի վրնջիւնը լսուեց Նիագարայի շառաջի մէջ էլ ....

Այս բոլորը նրանից, որ հայ ժողովուրդն իր այս, թէկուզ մի բուռ հողի վրայ, խոր հիմքերի մէջ է դրել Խաղաղութեան որմերը:

Մեր հինաւուրց քաղաքամայր Երեւանը, շնորհիւ նորօրեայ խաղաղութեան, այսօր հրաշալի անուն է հանում համաշխարհում նաեւ իր քնարով: Եւ այսօր սրտանց ողջունում է բոլոր ազգերի Նոր տարին: Նա շնորհաւորում է ոչ թէ ձեռքին բռնած թրի բերանով, այլ աշխարհակերտ մարդու մուրճի զնգոցով:

Եւ դեռ ինչեր են զընգալու. Հայոց վըշտից խելագարուած մեծ Կոմիտասի մըրմունջները նորից են յուզելու աշխարհը՝ իր ծննդեան հարիւրամեակով, նորից են ազգերն զգալու Հայոց սրտի հարսնային, կուսական քնքշութիւնը, Հայոց լեռների անդունդների նման խորութիւնը, արնակոհակ Տղմուտի նման տիրութիւնը Հայոց հին երգերի եւ սակայն լոյս բերող Հրազդանի նման հրազայր, հրանոյշ սէրը հայ մեղեդիների:

Այս նոր տարուն են սպասում սուրբ յոբելեանների մարգարտաշարերը, թընդալու է մեծ Թումանեանը, կողքին Նարեկացու, կողքին Ֆիրդուսու, կողքին մռայլավիշտ Տանդէի, կողքին արձանացեալ Պուշկինի: Թնդալու է հայ ազգին վերստեղծող հանճարեղ Քերթողահայր – պատմահայրը՝ Խորենացին: Բազում ազգերի բազում թարգմանութիւններով կարդացուելու է, ինչպէս աստուածահանճար Նարեկացին է կարդացւում: Նա՝ պատմահայրը, ցոյց տուեց ոչ միայն Հայոց փոքր ածու լինելը, այլեւ հերոս լինելը: Հայը դարերում միայն գերուած չի եղել, այլեւ շատ ժամանակներ յաղթել է, նուաճել շատ ազգերի սրտեր՝ իր մըշակութային հանճարի անանցանելի ծիածաններով: Սուրը թէկուզ երկիր գերի, սուրը երբեք սէր չի բերի:

Եւ երնեկ այն ազգին, որ սրտեր է գըրաւում եւ ոչ թէ... հողեր, եւ ոչ թէ... լեզու է պոկում ...

Դեռ ո՛ւր ես. այս Նոր տարին շնորհաւորելու է Անիի ծնունդ Անանիա Շիրակացու ծննդեան 1400ամեակը, Շիրակացու, որ դեռ Է. դարում, երբ հողագունդը փաթաթուած էր ահաւոր խաւարի պատանքով, պատռեց ժայռեղէն այն պատանքը եւ հռչակեց իր լուսեղէն միտքը՝ «Հողագունդը կամ կլոր է, կամ ձուաձեւ, նա յենուած է ոչնչի վրայ», այսինքը՝ այն հանճարեղ գիւտը, որը կրկնուեց շատ դարեր յետոյ, եւ կրկնողները խարոյկի ելան ....:

Բայց ազգին պահողը կամ վերստեղծողը մայրենի լեզուն է: Այն այնպէս է, ինչպէս սոխակի դայլայլաձայնը. եթէ խաթարենք կամ բժշկական նշտարով անջատենք սոխակի կոկորդի ձայնալարերը, նա այլեւս սոխակ չի մնայ, թէպէտ ապրի էլ մարմնական կեանքով: Նոյնն է, թէ քիմիական նիւթերով գունազերծենք կարմիր վարդը եւ ժանտ հրաշքով բուրազերծենք նրան. անգունացած եւ անբուրացած վարդը, թէկուզ թփին էլ մնայ, այլեւս վարդ չէ, թղթէ վարդի հետ էլ չի կարող մրցել:

Այդպէս էլ որեւէ ազգ, որ զրկւում է իր մայրենուց:

Մայրենու հետ ամէն մի փոքրաթիւ ազգի փրկութիւնը ծննդատների եւ օրօրոցների բազմաբիւրապատկման մէջ է, ընտանիքների սրբացման մէջ: Մի խումբ ծառերը անտառ չեն կարող կազմել, այլ գուցէ՞ պարտէզ ... Եւ այն կաղնին է հողմակայուն, որը բազմաճիւղ է եւ բազմարմատ, եւ նրա բունը իւր մայրենի լեզուն է, նրա ողնաշարը, նրա ծուծը:

Այս իսկ պատճառով՝ տագնապալից սրտով այս Նոր տարուն էլ յիշում եմ Հայոց Սփիւռքը: Այնտեղ կեանքի եւ մահու կռուի մէջ է Հայոց լեզուն: Եւ դա զարմանալի չէ, դարնան ոսկեդոյն գետերը, որ խելայեղ յորդումով վազում են դէպի կապոյտ ծովերը, եւ տեսնողին կը թուայ, թէ հիմա ամբողջ ծովը ոսկեզօծելու են իրենց գոյնով, բայց ոչ մի ծով ոչ մի գետի գոյնով չի գունափոխուել, միշտ մնում է այն, ինչ ծովն է: Ահա այդ ոսկեդոյն գետերը հայ Սփիւռքի լեզուագաղութներն են՝ ընկած օտար ծովերի մէջ:

Եւ միթէ հայ ոսկելեզուն կարող է դարեր տոկալ այնտեղ: Ուրեմն, հարկաւոր է Հայոց լեզուի պաշտպանութիւնն ամէնօրեայ դարձնել: Հայոց լեզուն այնքան հարուստ է, այնքան ճոխ, այնքան բազմաբիւրադարերի ծնունդ, որ, ինչպէս Ֆըրանսացի ակադեմիկոսն է ասում՝ ե՛ւ ասիական է, ե՛ւ եւրոպական: Նոյնն են վկայում այսօր աշխարհի բազմաթիւ օտար հայագէտներ:

Նոր տարուայ յոյսերը նման են Նոր տարուայ տօնածառերին, որոնք այս գիշեր լուսազարդւում են աշխարհի բոլոր տանիքների տակ: Ուզում եմ հազար սրտով ցանկալ, որ այդ յոյսերը Նոր տարուայ տօնածառի նման մի երկու օր լոյս տալով՝ դուրս չնետուեն կմախքացած, այլ կամրջուեն ծիածանի նման աշխարհի մի ծագից միւսը, ծիածանուեն աշխարհի վրայ, տիեզերքում:

ՅՈՎՀ. ՇԻՐԱՋ

ՄԵԾ ԴԷՄՔԵՐ

«ԻՐԱՆԻ ԿԵԱՆՔԻՆ ՄԷՋ ԿԱՐԵՒՈՐ ԴԵՐ ԽԱՂԱՑԱԾ ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՅ ՄԵՐ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐԸ. — Մօտաւորապէս այսպէս կարելի է թարգմանել Աբբաս Ալի Սալեհիի գիրքին վերնագիրը: Գիրքը լոյս տեսած է 1968ին, Թեհրան:

Իրանի պատմութեան ընթացքին շատ մը փոքրամասնութիւններ իրենց մասնակցութիւնը բերած են երկրին ընկերային ու մշակութային կեանքին, իսկ բազմաթիւ դէմքեր կարեւոր հետք մը ձգած են Իրանի պատմութեան մէջ: Վերոյիշեալ գիրքին հեղինակը պարտք զգացած է այդ նշանաւոր դէմքերէն ոմանց համառօտ կենսագրութիւնը ներկայացնել, հիմնուելով փաստագրական նիւթերու եւ ժամանակակիցներու վկայութիւններուն վրայ:

Հեղինակը առանձնապէս ներկայացուցած է չորս դէմքեր՝ ԺԹ. – Ի. դարերէն:

Մելքում – Խանը, որ ծնած է 1883ին, Սպահան, կրթութիւնը ստացած է նախ Ջուղայի, ապա Վենետիկի Ռափայէլեան վարժարանին մէջ: Վերադառնալով Իրան, կը ներկայանայ շահին եւ կը դառնայ անոր անձնական թարգմանը: Այնուհետեւ, քանի մը տարի Փարիզի մէջ գրական եւ քաղաքական աշխատանք կատարելէ ետք, կը նշանակուի Իրանի արտաքին գործերու նախարար: Հայազգի նախարարը կը փորձէ շահին միջոցով բարեփոխել երկրին ներքին կացութիւնը: Սակայն իր տեսակէտներուն համար, խումբ մը մարդոց հետ, կը ձերբակալուի շահին հրամանով: Կը յաջողի փախիլ Պաղտատ, ուր կը զբաղի գրական աշխատանքներով, փորձեր կը կատարէ Իրանի մէջ պաշտօնապէս ընդունուած արաբական այբուբենը փոխելու եւ բարելաւելու ուղղութեամբ: Անոր կարծիքով, այդ այբուբենը Իրանի մշակութային կեանքի յետամնացութեան պատճառներէն մէկն էր: Ուսումնասիրութեան հեղինակը կը ներկայացնէ Մելքում – Խանի ստեղծած նոր այբուբենին օրինակը:

Շուտով, Օսմանեան կայսրութեան Իրանի դեսպանին միջնորդութեամբ, կը վերադառնայ հայրենիք, ուր կրկին կը նշանակուի արտաքին գործերու նախարար, կը մասնակցի Պերլինի վեհաժողո–

ՍԱԼԻՀԱ ՀԱՆԸՄ

ԿԱՄ

ԲԱՆԱԿԸ ԲՌՆԱԻՈՐԻՆ ԴԷՄ

ՎԷՊ ՕՍՄ. ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

Շէֆիք փաշա թէեւ շատ գոհ չմնաց սուլթանական այս հրամանէն, բայց ըստիպուեցաւ անմիջապէս իր բնակարանը երթալ մանկուհին բերելու համար:

Ոստկանութեան նախարարը այդ գեղանի աղջիկը իր ձեռքին տակ պահելով՝ այնպիսի դիտաւորութիւններ ունէր որոնք որեւէ առընչութիւն չունէին իր ոստիկանական պաշտօնին հետ: Եւ ահա իր տիրոջ կամքը կուգար վերիվայր շրջել ամէն բան:

Փաշային բնակարանին մէջ աղջիկը շուտով ընտելացեր էր զինքը շրջապատող կիներուն հետ, որոնք ձեռքի շարժումներով յաջողեր էին քիչ շատ յարաբերութեան մտնել իրեն հետ: Ասկէ զատ, իր հնոտի լաթերուն տեղ, անմիջապէս նոր զգեստներ հագցուցած էին, ինչ որ ալ աւելի ցայտեցուցած էր իր մանկական շընորհն ու հրապոյրը եւ միանգամայն առիթ մը եղեր էր աւելի շուտով մտերմանալու այդ բնակչուհիներուն հետ:

Այսպէսով, երբ փաշան քանի մը ժամ ետք եկաւ զինքը փնտռելու, մանկուհին դժկամակութիւն յայտնեց մեկնելու, այսուհանդերձ, ի վերջոյ, հլութեամբ ընկերացաւ անոր:

Եըլտըզի պալատը հասնելուն պէս, Ապտիւլ Համիտ ուզեց տեսնել խորհրդաւոր աղջիկը, բայց ոչ իր ներկայութեան ընդունելով զայն, այլ վարագոյրի մը ետեւ ծածկուած, մինչ գեղանի մանկուհին նստեցուցած էին սեղանի մը քով, թիկնաթոռի մը վրայ, խոշոր լամբարի մը շողշողուն լոյսին տակ:

Այդ գաղտնածածուկ զննութիւնը նը պատաւոր եղաւ խուլ-համրին: Ինչպէս ուրիշներուն՝ բռնաւորին վրայ ալ ազդեր էր մանկատի աղջկան յանկուցիչ հրապոյրը:

Կ՚ուզեմ որ հարէմին մէջ պէտք եղած ամէն խնամքը տրուի այս աղջկան եւ ջանան զինքը գոհ ձգել, հրամայած էր իր մարդոց:

Միեւնոյն ատեն պատուիրած էր նաեւ պալատական բժիշկներուն որ մանրազնին քննութիւն մը կատարեն աղջկան վրայ, տեսնելու համար թէ արդեօք զայն բուժելու հնար կա՞ր:

ԳԼՈՒԽ Դ.

ԱՆՃՐԿԱԾ ՈՍՏԻԿԱՆՆԵՐԸ

Այն գիշերն իսկ ուր մանկատի աղջիկը կը հիւրընկալուէր Ապտիւլ Համիտի կողմէ, Եըլտըզի պալատին մէջ, եւ մասնաւոր հոգածութեանց կ՚արժանանար, պատանի մը, որ հազիւ 15 տարեկան կը թուէր ըլլալ, գաղտագողի եւ զգուշաւոր կերպով եկաւ կեցաւ այն տան դրան առջեւ, ուր մեր ընթերցողները առաջնորդեցինք Ֆաթմա հանըմը փնտռելու համար:

Կէս գիշերը անցած էր, բոլոր դրացիները արդէն շատոնց խոր քունի մէջ թաղուած էին եւ փողոցի մէջ կատարեալ ամայութիւն կը տիրէր:

Պատանին տան դրան առջեւ կեցաւ եւ պահ մը կանգ առնելէ ու շուրջը կասկածոտ նայուածք մը պտըտցնելէ ետք, արագ շարժումով մը գրպանէն բանալի մը հանեց, փականքին մէջ խօթեց, յուշիկ մը դարձուց եւ բանալով՝ ներս սպրդեցաւ: Յետոյ, նոյն զգուշաւորութեամբ դուռը գոցեց:

— Իցի՛ւ թէ զինքը յանկարծ չվախցընեմ ու դող չհանեմ, մրմնջեց պատանին ոտքին ծայրերուն վրայ քալելով եւ շիտակ բակին դէմը գտնուած սենեակը ուղղուելով:

Թէեւ խոր մթութիւն կը տիրէր բակին մէջ, այսուհանդերձ պատանին առանց դեղեւելու, սենեակին դուռը գտաւ եւ բացաւ զայն:

— Խեղճ աղջիկ, մտածեց կրկին, արդեօք քունին մէջ պիտի վախցնե՞մ զինքը, բայց չէ՛, այնքան վախկոտ չէ, ընդհակառակն՝ գիտեմ որ շատ քաջասիրտ է...:

— Զիւլէհա՛, Զիւլէհա՛, ես եմ, մի վախնար, Հասանը... Ֆաթմա հանըմի կողմէ եկայ, Զիւլէհա, Զիւլէհա...:

— Կ՚երեւայ որ խոր քունի մէջ է... բայց շնչառութեան ձայն չեմ լսեր, մտածեց պատանին:

Եւ սակայն ոչ ոք պատասխանեց իրեն:

Այն ատեն գրպանէն լուցկիի տուփը հանելով, հատ մը վառեց: Սենեակը պահ մը լուսաւորուեցաւ:

— Հոս չէ եղեր, ըսաւ պատանին ինքն իրեն, ուրեմն արկած մը պատահած է իրեն, որովհետեւ որոշուած էր որ անպատճառ այս սենեակին մէջ պիտի գըտնուէր եթէ տունը մնար... ուրեմն տեսնենք թէ թուղթ մը ձգա՞ծ է:

Այս խորհրդածութիւնները մտովի ըրած միջոցին լուցկին արդէն մարած էր եւ սենեակը կրկին մթութեան մէջ թաղուած:

Եւ սակայն պատանին նոր լուցկի մը չվառեց:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(27 – Շար.)

վին եւ մեծ դեր կը խաղայ Թուրքիոյ բռնագրաւած հողերը Իրանին վերադարձնելու գործին մէջ: Սակայն շահին վերաբերումը կրկին կը փոխուի եւ իր արտաքին նախարարը կ'ուղարկէ Լոնտոն՝ իբրեւ դեսպան, վերապահելով նաեւ եւրոպական երկիրներու Իրանի դեսպանները գլխաւորելու իրաւունքը: Անգլիոյ մէջ Մելքում – Խան կը գրէ «Համաշխարհային գրականութիւն» խորագրով ծաւալուն աշխատութիւնը: Լոնտոնի մէջ կը սկսի հրատարակել «Քանուն» թերթը: 1890ին կը կնքուի Իրանի համար ամօթաբեր պայմանագիր մը, ըստ որուն Անգլիա չնչին գումարով մը ձեռք կը ձգէր երկրին ծխախոտի արտադրութեան մենաշնորհը: Միայն Մելքում – Խանի միջամտութեան հետեւանքով է, որ շուտով չեղեալ կը համարուի այդ պայմանագիրը:

Իր կարեւոր աշխատանքներուն համար բազմիցս պարգեւատրուած է զանազան երկիրներու շքանշաններով: Անոր կեանքը կ'ընդհատի Իտալիոյ մէջ:

Աբբաս Ալի Սալեհիի ուսումնասիրութեան երկրորդ ակնարկը նուիրուած է Եփրեմ – Խանին, որ մեծ դեր խաղացած է Իրանի սահմանադրական շարժումին մէջ:

Իրանի ականաւոր գործիչներէն է նաեւ Յովհաննէս Խան Մասեհեանը, որուն նուիրուած է գիրքին երրորդ ակնարկը:

Մասեհեան ծնած է 1864ին, Թեհրան: Նախնական կրթութիւնը ստացած է Շահ Ապտուլ Ալիմ քաղաքը: Յետագային կ'ընդունուի 70ական թուականներուն Թեհրանի մէջ բացուած հայկական Հայկազեան դպրոցը, ուր աչքի կը զարնէ իր յառաջդիմութեամբ: Դպրոցը կ'աւարտէ 1880ին «Ոսկէ խաչով»: Զգալով տղուն արտակարգ ընդունակութիւնները, հայրը զինք կ'ուղարկէ Թաւրիզ, քեռիին՝ Երուանդեանի մօտ: Այս վերջինը Իրանի թագաժառանգին դաստիարակն էր, կրթուած մարդ մը, պարսկերէն եւ Ֆրանսերէն լեզուներու ծանօթ:

1882ին Յովհաննէս կը մեկնի Փարիզ՝ ուսումը շարունակելու: Երեք տարի ետք կը վերադառնայ Իրան, ուր կը դառնայ շահի պալատի թարգմաններէն մէկը: Այդ շրջանին կը թարգմանէ Տիւմայի եւ Հիւկոյի գործերը: 1887ին Իրանի պատուիրակութեան հետ կը մեկնի Լոնտոն՝ մասնակցելու Վիքթորիա թագուհիին թագադրութեան: 1894ին կ'այցելէ Պետերբուրգ: 1906ին կը ստանձնէ Գերմանիոյ մէջ Իրանի դեսպանի տեղակալի պարտականութիւնը: 1912ին կը դառնայ Գերմանիոյ Իրանի դեսպան: Գերմանիա գտնուած ժամանակ Մասեհեան օգտակար կը հանդիսանայ իր հայրենակիցներուն:

Դեսպանի իր ծառայութիւնը կ'աւարտէ 1915ին: Այնուհետեւ, մինչեւ 1927 ան դեսպան է Անգլիոյ, 1929էն՝ Ճափոնի մէջ: 1931ին, կլիմայական անսովոր պայմաններու պատճառով, կը հրաժարի իր պաշտօնէն եւ Իրան վերադարձի իր ճամբուն վրայ կը մահանայ: Անոր աճիւնը 1932ին կը տեղափոխուի Թեհրան:

Յովհաննէս – Խանը ականաւոր անձ մըն էր: Միշտ ձգտած է հաստատել իր ժողովուրդին մշակոյթին մեծ արժէքը: Բազմաթիւ թարգմանութիւններ կատարած է Շէյքսփիրէ: 1905 – 1911ի իրանեան յեղափոխութեան շրջանին օգնած է յեղափոխականներուն:

Ուսումնասիրութեան չորրորդ ակնարկը նուիրուած է Ֆրանսացի զօրավար Լիսինկֆոնի կեանքին:

Ա. ՎՈՍՈՒՂԻ

ՓՕԼԻ ՓՈՐՁԱՆՔԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Զարմանալի՛... աղջիկ մը առանց հօր կամքը հարցնելու ելլայ մէկուն սիրտ տայ...

— Մինչեւ այդ օրը աղջիկս ատանկ բան մը ըրած չէր: Ինչ որ է՝ սատանայէն խաբուեր է ըսելով, թող տուինք, որ երթայ ատ ուզած երիտասարդէն սէրը առնէ: Ասոր վրայ կարգ մը գիրքեր բերաւ մեզի, սկսաւ թարգմանել: Ժամանակին Փօլ մը կայ եղեր, մէյ մ'ալ Վերժին մը կայ եղեր: Ահա աս Փօլը Վերժինը կը սիրէ եղեր եւ հետը կարգուիլ չի կրնալուն՝ մեռեր է: Աս բանը գրողն ալ բանաստեղծ է եղեր: Աղջիկնիս այդ գիրքը դպրոցը կարդացած է եղեր տէ՝ անկէ սորվեր է: Ասոր պէս կարգ մը խօսքեր ընելէ ետքը՝ ըսաւ թէ ինք ազատ է, լուսաւորեալ է եւ իր ըրածներուն լաւ կամ դէշ ըլլալը ինձմէ սորվելու պէտք չունի: Ինքը ասանկ բաներ աւելի լաւ կը հասկընայ եղեր: Պարել ալ դիտէ եղեր եւ պարել դիտնալուն համար՝ ուզած երիտասարդը առնելու իրաւունք ունի եղեր, ըսաւ ու սկսաւ պարել...

— Ատիկա զաւակ չէ, այլ փորձանք է:

— Հարցուցինք թէ ատ երիտասարդը կրնա՞յ քեզի պահել:— Իմ ի՞նչ գործս է, ըսաւ: Ես անոր քով աշակերտ չեմ երթար որ հարցնեմ թէ ամսականս պիտի կրնան տալ: Ես զայն սիրեցի, եւ երբ մարդ մէկը կը սիրէ, պարտաւոր չէ հարցընել, թէ ստակ ունի՞: Վերժինը Փօլը սիրեց նէ՝ Փօլը ստակ ունի տէի հարցո՞ւց:

— Փօլը ո՞վ կ'ըլլայ կոր:

— Ես ինչ գիտնամ: Ըսուածին նայելով՝ առաւ փախաւին մէկը ըլլալու է, բարով խէրով չըլար տէ, ուրիշներուն զաւակներուն ալ դէշ օրինակ չըլլար: Սվոր նայէ անգամ մը, Փօլը աս է ըրեր, Փօլը ան է ըրեր տէի՝ մենք ալ անոր ըրածին պէս ընելու ենք:

— Վերջը ի՞նչ որոշեցիք:

— Որոշումի խօ՞սք կ'ըլլայ: Աղջկանս այդ վարմունքը տեսնելով՝ ինքզինքէս դուրս եկայ: Ինծի պէս պատուաւոր մարդ մը, որուն ետեւէն մինչեւ հիմա մէկը խօսած չէ, ամէնուն յարգանքը կը վայելէ, արար աշխարհ աղջկանս աս վարմունքը լսէ նէ ի՞նչ պիտի ընեմ, կը մտածէի: Ասանկ կը մտածէի, մազերս կը փետտէի: Ուրիշ բան է, եղբայր, երբ ըսեն թէ Մարկոս աղան իր աղջիկը այսինչին տուեր է, ուրիշ բան է, երբ ըսեն թէ Մարկոս աղային աղջիկը, առանց Մարկոս աղային հարցնելու Մարկոս աղան աներ դարձուցած է անբանի մը: Կլլըուելո՞ւ բան է ասիկա: Կը մաքրուի՞ ասանկ կեղտը: Թոշմած ճակատս մինչեւ հիմա մաքուր պահեմ տէ՝ դերեզման մտնելու ատեն աղտոտեմ, ըսելով կը մտածէի եւ արցունքները հեղեղի պէս կը թափուէին աչքերէս: Այդ դետնին տակն անցնելիք աղջիկը, հօրը՝ տարիներու ընթացքին վաստըկած պատիւը մէկ վայրկեանի մէջ աղտոտել աշխատող այդ անամօթ եւ ապերախտ աղջիկը, չելլա՞յ ըսէ քի տգիտութենէդ է, որ ատանկ կը մտածես: Ալ աս պատասխանին վրայ համբերութիւնս հատաւ, ականջներս գոցեցի, բերանս բացի եւ դետնին տակն անցնելիք Փօլին ու Վերժինին վրան ալ պէտք եղածին յարձակեցայ: Ախ այդ Փօլ ըսուած սրիկան անգամ մը ձեռք անցընեմ նէ՛...

— Վաղ անցիր, եղբայր, կ'երթայ անոնց ականջը կ'իյնայ...

— Այդ ալ հոգս չէ, եկուր տես որ աղջիկս ըսաւ թէ եթէ երկու հարիւր ոսկի տալով այս լակոտը մեզի փեսայ չընենք, իրիկուն մը ինքզինքը ջրհորը պիտի ձգէ եւ խեղդուի: Դուն իմ տեղս ըլլաս ի՞նչ կ'ընես:

— Ջրհորը հողով լեցնել կուտամ:

— Ծախսի դո՞ւռ մըն ալ բանանք: Տեսանք որ գլուխ ելլելու բան չէ, ստիպուեցանք տունին կէսը տալ: Ասոր ալ յօժար չեղաւ, տղուն ստակ է պէտք ըսաւ, սա քանի օրս նոր զգեստներ կարել պիտի տայ, տան հիմքը կրնա՞յ գրպանը դնել, դերձակի խանութը երթալ, զգեստ դնել:

— Զգեստ առնելու ատեն դերձակը կը տանիս տուն, հիմքի կէսը ցոյց կուտաս:

— Եղբայր, անոնք իրենց գիտցածնին ետ կը մնա՞ն: Գլուխնին մտցուցածնին կատարելու կը նային:

— Վերջապէս աղջկանդ խօսք հասկցնել չկրնալով՝ անոր բոլոր ուզածները պիտի կատարե՞ս:

— Շուարեր մնացեր եմ: Հիմակուհիմա, խնդիրը այս վիճակի մէջ է: Ինչ ընելիքս ես ալ չեմ գիտեր:

— Եթէ աղջկանդ խօսքը կատարես, դէշ կը սորվի: Վաղը ելլայ ուրիշ երիտասարդ մըն ալ ուզէ՞ նէ.

— Ինչ գիտնամ, այդ ալ կ'ընէ:

— Հիմա խօսքը կատարես նէ՝ կ'ընէ ա...

— Փօլը եւ Վերժինը ասանկ բան մը ըրա՞ծ են արդեօք:

— Եղբայր, այն ատեն ալ «Լա տամ օ Քամելիան» օրինակ կը բերէ:

— Ադ Լա տամ օ Քամելիան որոնցմէ՞ կ'ըլլայ կոր:

— Աստուած անոր ալ հախէն գայ:

— Անանկ է նէ մենք այս դիրքերը լաւ մը կարդանք տէ, յետոյ որոշումնիս տանք, վասնզի այս աղջիկը ամէն օր մէկ մէկ գրքի օրինակ բերելու ըլլայ նէ՝ տարին տասներկու ամիս տուներնիս հարսանիք պիտի ըլլայ:

Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆ

ԲԱՑԱՌԻԿ ՁՄԵՌՆԵՐ

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԸՆԹԱՑՔԻՆ

Քրիստոսէ առաջ 66ին, Պոնտոսի Միհրդատ թագաւորը, Ազով եւ Սեւ ծովը միացնող Քիմերքի սառած նեղուցին վրայով, յարձակեցաւ բարբարոսներու հեծելազօրքին վրայ: Մինչդեռ, տարի մը առաջ, նոյն նեղուցին մէջ տեղի ունեցած էր նաւամարտ մը:

Քրիստոսէ ետք, 811ին, սառեցան Դանուփ, Էլպա եւ Սէն գետերը: Բեռնատար կառքեր շրջագայեցան սառած գետերուն վրայէն:

1011ին, պատմութեան մէջ աննախընթաց բան, սառեցաւ Նեղոս գետը:

1408ին, սաստիկ ձմեռ էր Փարիզի մէջ: Խորհրդարանի քարտուղարը իր մէկ յուշագրութեան մէջ կը յիշատակէ, թէ սաստիկ ցուրտին պատճառով, իր փետուրէ գրիչին ծայրի մելանը կը սառէր գրած ատեն:

1410ին սաստիկ ձմեռ էր Ֆրանսայի մէջ: Անհաւատալի, բայց իրաւ: Ցուրտին պատճառով գետինը այնքան կարծրացաւ, որ կարելի չեղաւ փոս փորել եւ մեռելները թաղել: Դիակները իրարու վրայ դիզուելով, զանազան տեղեր դրուեցան:

1558ին, Ֆրանսայի մէջ ձմեռը այնքան կծու եղաւ, որ տակառներու մէջ գտնուող գինին սառեցաւ եւ տակառները ճաթեցան:

1638ին, Մարսէյլի ծովուն բացերը սառի խաւ մը կազմուեցաւ եւ նաւահանդիստ գտնուող բազմաթիւ նաւեր պաշարուած վիճակի մէջ մնացին:

1776ին, սաստիկ ձմեռ ամբողջ Եւրոպայի մէջ: Ժամացոյցները դադրեցան գործելէ եւ եկեղեցիներու զանգակները ճաթեցան: Սիպերիոյ մէջ ջերմաչափը իջաւ զէրոյէն վար 63 եւ 53 աստիճանի: Պատահական կերպով նաեւ մինչեւ 70 աստիճանի:

1893ին, Պոլսոյ մէջ՝ զէրոյէն վար 13 աստիճանի եւ սառեցաւ Ոսկեղջիւրը:

1954 – 55ին, Սեւ Ծովէն եկած սառնակոյտեր Վոսփորէն անցան, բաւական մը տահոգութիւն պատճառելով նաւարկողներուն:

Ս. Փ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (384)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

Գ. ՄԱՍ

ՄԱՐԻԻՍ

—*—

ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԻՐՔ

Սքանչելի զգացում մը կը բխի անոր սրտէն, զգացում մը որ է ինքզինքը մոռնալ եւ արդահատիլ ամէնուն:

Երբ կը մտաբերէ այն անթիւ վայելքները, զորս բնութիւնը կ'ընծայէ, առատօրէն կը պարգեւէ բաց հոգիներու եւ կը մերժէ փակ հոգիներու, իմացականութեամբ փարթամ այդ աղքատը կը սկսի մեղքնալ արծաթով փարթամներուն:

Անոր մտքին մէջ ամէն տեսակ յոյսի մտած չափով, սրտէն ամէն տեսակ ատելութիւն կը ջնջուի: Մանաւանդ, միթէ դժբա՞խտ մըն է ան: Ոչ. երիտասարդի մը հէքութիւնը հէքութիւն չէ բնաւ:

Երիտասարդ տղայ մը, ո՛վ կ'ուզէ թող ըլլայ ան, որքան ալ աղքատ ըլլայ, իր առողջութեամբը, ուժովը, կայտառ քայլերովը, փողփողուն աչքերովը, ջերմապէս շրջաբերող արիւնովը, սևաթոյր մազերովը, առոյգ այտերովը, վարդագեղ շրթներովը, սպիտակ ակռաներովը, մաքուր շունչովը ծեր կայսրի մը նախանձը կը գրգռէ միշտ: Ամէն առտու կը սկսի իր հացը վաստկիլ, եւ մինչ ձեռքերը հաց կը շահին, ողնայարը ազնուութիւն, ուղեղն ալ տեսիլքներ կը շահի:

Երբ գործը կը կատարէ, նորէն կը սկսի անպատում կերպով յափշտակուիլ, հոգեւին հիանալ, ուրախանալ, վիշտերու, խոչընդոտներու, քարայատակի, մորենիներու, երբեմն ալ տիղմին մէջ կոխելով, բայց գլուխը լոյսին մէջ պահելով կ'ապրի:

Հաստատ, զուարթ, հեզ, հանդարտ, ուշադիր, ծանրաբարոյ, քիչով գոհացող եւ բարեսէր է ան ու կ'օրհնէ զԱստուած իրեն տուած ըլլալուն այն երկու հարըստութիւնը որմէ զուրկ են շատ հարուստներ. այսինքն աշխատանք, որու շնորհիւ ազատ կ'ապրի, եւ միտք, որով արժանապատուութեան կը տիրանայ:

Ահա այս վիճակին մէջ էր Մարիուս: Բան մը չմոռնալու համար ըսենք նաեւ թէ Մարիուս քիչ մը չափէն աւելի իսկ հայեցողութեան կուտար իր միտքը: Այն օրը, երբ ալ սկսած էր գրեթէ ապահովապէս ճարել իր ապրուստը, կանգ առած էր հոն՝ աղքատ ըլլալը լաւ համարելով եւ աշխատանքի ժամանակին մէկ մասը կը տրամադրէր մտային աշխատութեան: Այսինքն երբեմն օրերով կը մտախոհէր ցնորատեսի մը նման սքանչացումի եւ ներքին ճառագայթումի անմռունչ հեշտութեանց մէջ ընկղմելով:

Իր կեանքը դասաւորած էր այսպէս.— Կարելի եղածին չափ քիչ աշխատիլ նիւթական հաշւոյն, իսկ կարելի եղածէն աւելի աշխատիլ՝ անշօշափելի աշխատութեան, ուրիշ խօսքով՝ իրական կեանքին քանի մը ժամ տալ, եւ մնացորդը անսահմանութեան անդունդը նետել:

Որեւէ զրկանք չկրել կարծելով չէր նշմարեր թէ այսպէս ըմբռնուած հայեցողութիւնը հուսկ յետոյ ծուլութեան ձեւերէն մէկը կ'ըլլայ, թէ կեանքի հիմնական պահանջները զսպելը բաւական սեպած էր, եւ թէ շատ շուտ կը հանգստանար:

Յայտնի էր թէ Մարիուսի զօրեղ եւ վեհ բնութեան համար անցուկ վիճակ մը կըրնար ըլլալ այս, եւ թէ Մարիուս ճակատագրին անխուսափելի խառնակութեանց հետ առաջին անգամ ընդհարելու պէս պիտի սթափէր:

Ճիշդ է թէ Մարիուս փաստաբան մըն էր այլեւս, բայց առայժմ դատ չէր վարեր, եւ ոչ ալ փաստաբանութիւն կը ծախէր, թէեւ Պ. Ժիլնորման հակառակը կը կարծէր:

Ինքզինքը մտախոհութեան տալու պատճառով, հեռու մնացած էր դատաստաններէ: Փաստաբաններու հետ տեսնուիլ, արդարութեան պալատը յաճախել, դատեր փնտռել, ձանձրանալի բաներ էին. ինչո՞ւ կրէր այս ձանձրոյթը:

Արհեստը փոխելու պատճառ չէր տեսներ բնաւ: Այդ աննշան գրավաճառները վերջապէս ապահով գործ մը կուտային իրեն. նուազ աշխատութիւն պահանջող գործ մը, որ, ինչպէս բացատրեցինք արդէն, կը բաւէր Մարիուսին:

Գրավաճառներէն մէկը, որոնց համար կ'աշխատէր Մարիուս, կարծեմ Պ. Մաժիմէլ գրավաճառը առաջարկած էր Մարիուսին իր տունը առնել զինքը, լաւ բնակարան մը տալ, կանոնաւոր գործ հայթայթել եւ տարին հազար հինգ հարիւր Ֆրանք վճարել իրեն:

Հանգստաւէտ ապրի՛լ, տարին հազար հինգ հարիւր Ֆրանք շահի՛լ անշուշտ դէշ բան չէր:

Բայց զրկուիլ իր ազատութենէն, վարձառու մը, ամսականով ծառայող տեսակ մը գրագէտ ըլլալ կարելի՞ բան էր միթէ:

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Անիէռէն Տէր եւ Տիկին Տիգրան Տէվէ-ճեան յիսուն Ֆր. կը նուիրեն փոխան ծաղիկի ողբ. Հռիփսիմէ Եզնիկեանի մահուան առթիւ, Մօնմորանսիի հանգստեան տան: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզի Աղքատախնամի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները — Գալուստ Կիւլպէնկեան հիմնարկութիւն, տօներու առթիւ 1000 Ֆրանք, Տիկին Սարեան 3000, Յ. Աշճեան 300, Ողբ. Օննիկ Պօյաճեանի ընկերներէն 210, Տէր եւ Տիկին Ս. Նշանեան 150, Տիկին Վ. Մէլիքեան հարիւր, Տէր եւ Տիկին Մ. Վարանթի, ողբ. Վաղարշակ Մէլիքեանի մահուան առթիւ 30: Կ. Էսայեան եւ Գ. Պարտիզպանեան Տիկին Փերուզ Էսայեանի մահուան առթիւ 100ական: Տիկին Արաքսի Խանճեան 100, Տիկին Գուլիանօ յիսուն, Տէր եւ Տիկին Ֆրէնկեան յիսուն ողբ. Մանէ Գույումճեանի մահուան առթիւ:

Պէնժամէն Մուրատեան 100, Ֆրունճեան, Ազուեան 50ական, Մուրատեան Հ. ողբ. Կուտրէթ Ղազարեանի յիշատակին յիսուն, Յ. Սարգսեան, Մ. Երանեան, Տիկին Մ. Ֆէրմանեան 50ական, Տ. Սըրմագէշեան, Ե. Աժտէրեան 30ական, Տիկին Ի. Զատուրօֆ 30, Փուլատ եւ Լօլօնթէ ընտանիքներ քսան Ֆրանք, Կ. Համբարձումեան, Թուրեան եւ Տիկին Տիգրանուհի Նառլեան քսանական, Ա. Նըշանեան (Պոլսէն) տասը տոլար, Տիկին Վ. Ղազարեան իր մօր յիշատակին տասը Ֆր., Յ. Մաճալեան տասը:

Այրի Տիկին Գոհար Սանոյեան եւ զաւակները իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ ողբ. Վահրամ Սանոյեանի մահուան տարելիցին առթիւ նուիրած են 16 ափսէ կարկանդակ, Մոնմորանսիի եւ Անտիյիի հանգստեան տուներուն:

ՏՕՆԱԾԱՌ

Ալֆորվիլի հայկական դպրոցի, այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 20·30ին, Փաթրոնաժին սրահը:

Մուտքը ազատ է

Թէյասեղան: Գեղարուեստական բաժին: Նուէրներու բաշխում երախաներուն:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Նկատի ունենալ հետեւեալ թուականները,

1969 — ՄԱՐՏ 2, թատերական ներկայացում:

Ապրիլ 24, Օր Նահատակաց:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Յուշի օր, նուիրուած Ազգ. հերոս ՄԻՍԱՔ ԹՈՐԼԱՔԵԱՆԻ, նախաձեռնութեամբ Տրապիզոնի Հայր. Միութեան, Յունուար 26ին:

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 90-ամեայ յոբելենական հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Մայիս չորսին:

POUR TOUS
VOYAGES
Par
VOIE FERROVIAIRE
VOIE MARITIME
VOIE AERIENNE
S'adresser à :
Mr. Jacques Chélélékian
AGENCE FRANCO-SUISSE
87 La Canebière
MARSEILLE (1er)
Téléphone :
62-03-44 64-09-49

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապ. Խաչի Շրջ. վարչութեան, Փարիզի եւ շրջանի իր մասնաճիւղերով, այս Կիրակի (Յունուար 12) ժամը 14·30ին: 14րդ թաղամասի քաղաքապետարանի սրահը՝ Փլաս Ֆերտինան Պրիւնօ (Մեթրօ Մութոն: Տիւվեռնէ):

Յայտագիր պատրաստուած երախաներու կողմէ, ներկայացում, պար, երգ, արտասանութիւն, խամաճիկ (մարիոնէթ) եւ ԿԱՂԱՆԴ ՊԱՊԱՆ իր նուէրներով:

Կը հրաւիրուին մանուկները իրենց ծնողքներով:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԷՆ օթոքառը կը մեկնի ժամը 13·30ին Փլաս Քառնոյէն:

ՇԱՒԻԼԷՆ օթոքառը կը մեկնի Փուան տը Շաւիլէն ժամը 14ին, կը հանդիպի հայ դպրոցը եւ բոլոր օթոպիւսի կայարանները, երթ ու դարձ բոլոր փոքրիկներուն ձրի, մեծերուն հինգ Ֆրանք:

×

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Լիոնի Հայոց եկեղեցւոյ սրահին մէջ:

295 Բիւ Պուալօ

Կազմակերպութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին

Փոքրիկներու կողմէ պիտի ըլլան երգ, արտասանութիւն, ինչպէս նաեւ գեղջկական պարեր:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԱՂԱՆԴ ՊԱՊԱՆ

Նուէրներ եւ ուտելիքներ պիտի բաժնէ ներկայ բոլոր մանուկներուն:

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 19ԻՆ

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

ԿԻՐԱԿԻ, 12 Յունուար. — Է. օր Ծընընդեան: Ժամը 10ին, պատարագ կը մատուցուի:

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, 13 Յունուար, Տօն անուանակոչութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի: Ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի: Յաւարտ պատարագի հոգեւորականներ եւ ժողովուրդ կ'առաջնորդուին եկեղեցւոյս խորհրդարանը, ուր կը կատարուի Ջրօրհնէք՝ նախագահութեամբ Հայրապետական պատուիրակ Սրմազան Հօր:

×

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

ՏԷՍԻՆԻ եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկ. վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ պարագաներու բերմամբ Ս. Ծննդեան տօնը պիտի կատարուի, 12 Յունուար, Կիրակի առաւօտ, ժամը 9ին: Կը պատարագէ Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւ՝

ԴԱՒԻԹ Ծ. ՎՐԴ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ

Յաւարտ պատարագի Ջրօրհնէքի արարողութիւն:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանը պէտք ունի օգնական խոհարարուհիի մը: Դիմել վարժարան, հեռ. 927-01-72:

POUR
LOUER
VENDRE
ACHETER
AGENT IMMOBILIER AGREE
Consultez en toute confiance
Jacques TORANIAN
DIRECTEUR DU CABINET
RIVE GAUCHE IMMOBILIER
sur rendez-vous
à l'AGENCE ou à DOMICILE
TÉLÉPHONE :
POR 0394 — JUS 0156
42, BOULEVARD ARAGO — PARIS
Métro : Gobelins
ESTIMATION GRATUITE
10ème année

ԵՐԵՒԱՆԻ 2750-ԱՄԵԱԿԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 16 եւ 17, ժամը 20·45, երկու կալա, մասնակցութեամբ հայ որուեստագէտներու:

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 16 եւ 17: մեծ ցուցահանդէս « Երեւանի պատմութեան 2750 տարիները »:

Յունուար 16ին, ժամը 14էն 18 եւ 20էն 23, Յունուար 17ին ժամը 9էն 15 եւ 20էն 23, Maison de la Chimie
28 bis, Rue St-Dominique
Métro : Invalides.

Կալաներու համար տոմսերը ապահովել՝ France-U.R.S.S., 8 Rue de la Vrillière, Paris (1er) — Métro : Palais-Royal

Կամ Պ. ԶԱՐԵՀ,
22, Rue Richer, Paris (9e).

Տոմսերու գին՝ 8, 10 եւ 12 Ֆրանք:

ՄԱՐՍԷՅԼ ՄԱՐՍԷՅԼ

ՊՈԼՍԱՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԾՆՈՒՆԴԻ ՏՕՆԱԾԱՌ

Պատրաստուեցէք Պոլսահայերու Հայր. Մշակ. Միութեանս սարքած Ս. Ծնընդեան աւանդական շքեղ տօնածառին՝ որ այս տարի տեղի պիտի ունենայ, 19 Յունուար, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր ձեզ ծանօթ Ֆարոյի գեղեցիկ սրահներուն մէջ:

71, Bd. Charles-Livon, Hôtel du Pharo

Աչքի, ականջի, քիմքի վայելքներով առլի՝ այս յիշատակելի տօնածառին, կը խնդրուի այժմէն ապահովել ձեր սեղանները, դիմելով ինչպէս միշտ, ձեզ ծանօթ վարչական անդամներուն եւ կամ կեդրոնատեղին 37պիզ, Թիւպանօ փողոց, Պ. Եավէրի գրասենեակը, հեռ. 20-26-74:

Պարողներուն՝ Օրքէսթրը Ռաֆայէլ Սէռանօ, մանուկներուն զուարթութիւնը ապահովուած:

Հաճելի անակնկալներ եւ գեղարուեստական բաժին:

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՃԱՇԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլ քաղաքի մասնաճիւղին ճաշը, այս Կիրակի Էքսէն վեց քիլոմեթր Վօվընառկի ճամբուն վրայ, Պառաժ տը Պիմոնէն մէկ քիլոմեթր առաջ Մայրիներու անտառին մէջ Լու – Կառակէ – Փրովանսալ ճաշարանը, ուր պիտի անցընէք հաճելի օր մը տաք ու խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ:

Տոմսերը ունենալու համար դիմել՝ Զէօրէքջեան, հեռ. 59-54-52, Ղազարեան (Լա Յէզոն տիւ Քավիառ), հեռ. 32-24-36, Քէօսէեան հեռ. 20-23-33, Պօմոն Տիկին Մկրեան '3 Ավ. Ռոշ – Վէրթ, Սէն Ժիւլիէն եւ վարչութեան բոլոր ընկերուհիներուն:

Տոմսերու գիներ 25 Ֆրանք, 10էն վար երախաներու համար 15 Ֆր.: Օթոքառը պիտի մեկնի ժամը 11ին 26 Բիւ տէ Քոնվալէսան, Ահարոնեան Ակումբէն, երթեւեկ վեց Ֆրանք:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

Մշակ. Տան յանձնախումբը կը փնտռէ ամուսնացած զոյգ մը՝ պիւֆէի սպասարկութեան եւ Տան մաքրութեան գործը ստանձնելու համար:

Բնակութեան յարմարութիւններ:

Դիմել ամէն օր, ժամը 15էն 19·30, Մշակոյթի Տան գրասենեակը:

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, rue Thouin - PARIS 5e

Կիրակի, 12 Յունուար, հանդիսաւորութիւն, Յայտնութեան եւ Մրկտութեան: Հայրապետական ձայնաւոր պատարագ ժամը 10·30ին:

ՀՆԱՐՔԸ

Կը ներկայացուի բեմասիրաց թատերախումբին կողմէ այս Կիրակի, Յունուար 12, ժամը 15ին, Առնուվիլ՝ 69 Ավընիւ Հանրի Պարպիւս, ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի Արնուվիլի մասնաճիւղին:

ԽԸՏԸՐԵԱՆ

Էջմիածնի եւ Վարդանի մետալին ստեղծագործը

ԳԻՆ 400 ՖՐԱՆՔ

Եւ ընդհանրապէս, գոհարեղէնի որեւէ գնումի մը համար ձեր տրամադրութեան տակ է

EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette,
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 11-63

40 ՏԱՐԻՆԵՐՈՒ ՓՈՐՁԱՌՈՒԹԻՒՆ

ԽԸՏԸՐԵԱՆ

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԹՌՈՒՑԻԿ – ՏՈՄՍԱԿ – ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ – ԵՒԱՅԼՆ
FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...

Դիմեցէք
« ՅԱՌԱՋ »Ի
32, RUE DE TRÉVISE
— PARIS - IXe —
Téléph.: 770-86-60

ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

ՀԱՅՐԱՍԱՆԵՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)
Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԿԻՐԱԿԻ
12
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
DIMANCHE
12 JANVIER
1969

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար· 90 Ֆ· Վեցամսեայ՝ 50 Ֆ·
Արտասահման՝ Տար· 105 Ֆ· Հատը 0,50
LE NUMÉRO 0,50 F.

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11411 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 45e ANNÉE — No 11.411

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՅԻՍՆԱՄԵԱԿ Հ. Հ. ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԵԱՆ

Ցիսուն տարի առաջ, 1919 Յունուարին Երեւանէն դէպի Փարիզ ճամբայ կ'ելլէր անկախ Հայաստանի Հանրապետութեան պատուիրակութիւնը՝ նախագահու – թեամբ Աւետիս Ահարոնեանի :

Պատերազմը նոր էր վերջացած : Գեր – մանիոյ եւ իր դինակիցներու ճակատագի– րը պիտի վճռուէր Փարիզի մէջ, ուր կը գումարուէր հաշտութեան խորհրդաժողո– վը :

Կործանած էին դերմանական, աւստր – եւհունգարական եւ օսմանեան կայսրու – թիւնները՝ չարաչար պարտուած դաշնա – կից պետութիւններէն՝ բոլոր ճակատնե – րու վրայ : Աւելի կանուխ՝ 1917 Փետրը – ուարին տապալած էր ցարական կայսրու– թիւնը, որ Հոկտեմբերի վերջերը կար – միր պատմուճան պիտի դրնուր :

Զորս կայսրութեանց վերատակներուն տակէն ազատ կեանքի կը կոչուէին՝ եւ – րոպային եւ Ասիոյ մէջ բազմաթիւ փոքր ազգեր , որոնք դարերով օտար աշխար – հակալներու լուծին տակ տառապած էին :

Աշխարհի բոլոր կողմերէն լոյս – քա – ղաքը թափած էին նորազատ երկիրներու պատգամաւորները՝ «Հարիսա»յէն իրենց բաժինն առնելու համար :

Հայկական Հարցն ալ պիտի վճռուէր Փարիզի խորհրդաժողովին մէջ :

Ուստի, Հայաստանի Խորհրդարանը 1918 Դեկտեմբերին որոշեց Ֆրանսայի մայրաքաղաքը ղրկել պատուիրակութիւն մը՝ պաշտպանելու համար նորաստեղծ հայկական պետութեան շահերը :

Հ· Հ· Պատուիրակութեան մաս կը կազմէր նաեւ ռուսական Դումայի նախ – կին երեսփոխան եւ Հայ Ժողովրդական (Ռամկավար) կուսակցութեան անդամ Մկքայէլ Բաբաջանեան :

Փարիզի մէջ կը գործէր արդէն Ազգա – յին Պատուիրակութիւնը 1913էն ի վեր , նախագահութեամբ Պ· Պօղոս Նուպարի :

Պալքանեան պատերազմի վաղորդայ – նին, երբ պարտուած օսմանեան կայսրու– թեան հաշիւը կը տեսնուէր, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Գէորգ Ե· Սուրէն – եանց նախաձեռնարկ կ'ըլլար կազմելու այդ Պատուիրակութիւնը, որուն պարտա– կանութիւնը պիտի ըլլար դիմումներ կա– տարել Պերլինի դաշնագրի չարաչուք 61– րդ յօդուածին երաշխաւոր վեց մեծ պե – տութեանց մօտ՝ հայկական նահանջնե – րու բարենորոգումները գործադրել տա – լու համար :

Թէեւ էջմիածնայ դահակալին կողմէ նշանակուած՝ Պօղոս Նուպար կը նկատ – ուէր Թրքահայերու ներկայացուցիչ, ան– շուշտ անպաշտօն կերպով :

Փարիզի մէջ գոյ Պատուիրակութիւն – ները — հակառակ զիրար բաժնող դաւա– դան տարակարծութեանց — միացեալ ճա– կատով ներկայացան Փարիզի խաղաղու – թեան խորհրդաժողովին առջեւ, որուն ներկայացուցին «ծովէ ծով» Հայաստան պահանջող ծանօթ յուշագիրը :

Ցետագային — նոյնիսկ Հայաստանի խորհրդայնացումէն ետք — Լոնտոնի եւ Լօզանի խորհրդաժողովներուն երկու պատուիրակութիւնները համախորհուրդ գործեցին :

Սակայն Հայաստանի Հանրապետու – թեան Պատուիրակութիւնն էր, որ պաշ – տօնական հանդիսականք ունէր , իբրեւ դի – ւանագիտական ներկայացուցչութիւնը Հայաստանի կառավարութեան :

Այդ պատճառով ալ Սեւրի դաշնագրին տակ ստորագրեց միայն Ա· Ահարոնեան , 1920 Օգոստոս 10ին :

Այս դաշնագիրը կը նուիրագործէր Հա– յաստանի անկախութիւնն ու սահմանն – րու ընդարձակումը : Վանի, Պիթլիսի , Էրզրումի եւ Տրապիզոնի նահանգներու որոշ մասերուն կցումը Հայաստանի Հան– րապետութեան :

Կ'իրագործուէր Հայութեան դարաւոր երազը — անկախ եւ Միացեալ Հայաս – տան :

Հ· Հ· Պատուիրակութեան աշխա – տանքներուն պատկումն էր Սեւրի դաշնա– գիրը :

Օսմանեան կայսրութեան երեք լիազօր պատգամաւորները — Զօր· Հաճի փաշա, փիլիսոփայ Րիզա Թէվֆիք եւ Պեռնի դես– պան Րէչատ Հալիս — դէմ կանգնած էին բազրէին Թուրքիոյ հայկական նահանջ – ներու անջատումը վաւերացնող միջազ – գային մուրհակը :

1920ի աշնան դէպքերը,— Հայաստա – նի խորհրդայնացումը , քեմալական չար– ժումին յաջողութիւնները՝ չնորհիւ յազ – թական դաշնակիցներու աջակցութեան — արդելք հանդիսացան Սեւրի դաշնագրի վաւերացման :

Լօզանի մէջ՝ բարեկամ թէ թշնամի՝ բոլորն ալ ուրացան մեր դատը : 1923 Յուլիս 24ի դաշնագիրը ոչ իսկ Հայու ա– նունը կը յիշէ :

Սակայն փաստը կայ ու կը մնայ :

Ժամանակակից պատմութեան նոր մէկ դարձակէտին, մեծ պատերազմի Զինա – դադարի յիշատակելի օրերուն, երբ աշ – խարհի նոր քարտէսը կը գծուէր եւ ազ – գերու ճակատագիրը կը վճռուէր , օր – ուան քաղաքական պատասխանատու վա– րիչները Սեւրի 88րդ եւ 89րդ յօդուածնե– րով պաշտօնապէս ու հանդիսաւորապէս ճանչցան հայ բազմաչարչար ազգի ար – դար իրաւունքը՝ ունենալու Անկախ ու Միացեալ Հայաստան :

Հայաստանի Հանրապետութեան Պատ – ուիրակութիւնը , իբրեւ դաշնագիր կողմ , 1920էն սկսեալ մինչեւ այսօր անդադար ու անվհատ կը հետապնդէ Սեւրի դաշնա– գրին իրագործումը , հակառակ քաղա – քական աննպաստ պայմաններուն :

Այդ դաշնագրին կառչած է ոչ միայն Հ· Յ· Դաշնակցութիւնը, այլև համայն Հայութիւնը ի սփիւռս աշխարհի :

1945էն 1947 Փարիզի, Մերձաւոր Արե – ւելքի եւ Ամերիկայի Թրքահայ դատի յանձնախումբերը , որոնց կը մասնակցէ– ին բոլոր հոսանքները — իրենց յուշա – գիրներով անոր գործադրութիւնը կը պա– հանջէին աշխարհի մեծերէն :

Մեծ եղեռնի յիսնամեակին առթիւ եւ յաջորդ տարիներուն Հ· Հ· Պատուիրա – կութիւնը՝ ՄԱԿին եւ անոր անդամ պե – տութեանց , ինչպէս նաեւ Մարդկային Ի– րաւանց Պաշտպանութեան Նիւ Եորքի եւ Թեհրանի միջազգային խորհրդաժողովնե– րուն ուղղուած հեռագիրներով ու յուշա– գիրներով գործեալ նոյն պահանջը կը ներկայացնէր :

Ցիսուն տարիէ ի վեր պատնէշի վրայ կանգուն է Հայաստանի Հանրապետու – թեան Պատուիրակութիւնը, որ հաւատա– րիմ իր առաքելութեան, եւ իրեն հետ ու– նենալով բովանդակ ազատատենչ Հայու – թեան բարոյական աջակցութիւնը , պի – տի չարունակէ հետապնդել Սեւրի դաշ – նագրին եւ Ուիլսընի 22 Նոյեմբեր 1920ի իրաւարարական վճռին իրականացումը : Մինչեւ Հայկական անվրաւուած Դատին արդար լուծումը :

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԱԿԱՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՑՈՅՑԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ

ՄԵԾ ԳՕՀՈՒՆԱԿՈՒԹԻՒՆ ԱՐԱՒՆԵՐՈՒ ՄՕՏ

Իսրայէլ դէնք ղրկելու Ֆրանսական ար– դելքը կը չարունակէ մեծ ազմուկ հանել ամէն կողմ եւ հակաֆրանսական ցոյցերը կը բազմապատկուին :

Բուռն ցոյցեր տեղի ունեցան մանա – ւանդ Միացեալ Նահանգներու եւ Իսրա – մէլի մէջ :

Ֆրանսայի մէջ ալ բողոքները իրարու կը յաջորդեն : Փարիզի ռափփուանապետը՝ Քափլան յայտարարութիւն մը ըրած էր, որ կարդացուեցաւ Ուրբաթ իրիկուն բո – լոր սինակոկներուն մէջ : Քափլան կ'ըսէ ի մէջ այլոց .— « Մեր համաքաղաքացի– ներու մեծ մասին հետ, խոր յուզում մը կը զգանք : Բայց ատոր վրայ կը բար – դուի, մեր Ֆրանսական հրեայ համայն – քին համար, խոր տխրութիւն մը տեսնե – լով որ մեր երկրին կառավարութիւնը իր վրայ կ'առնէ կասեցնել Իսրայէլի պաշտ– պանողական ուժը, ընդդէմ անոնց որոնք կը բազմապատկեն եղեռնափորձերը իր հողին վրայ ինչպէս նաեւ հողէն դուրս» :

Նոպէլեան մրցանակաւոր Փրոֆ· Քա – սէնի համար, առաջին անգամ ըլլալով Ֆրանսա կը նոյնանայ անարդարութեան հետ :

Տարբեր է անշուշտ մթնոլորտը արա– բական երկիրներու եւ շրջանակներու մէջ : Եգիպտոսի արտաքին նախարարը յայտարարած է թէ եթէ Ուզինկթըն լինք ալ ընդդիմէ Ֆրանսայի քաղաքականու – թիւնը, այն ատեն խաղաղութիւն կը հաստատուի Մերձին Արեւելքի մէջ : Գա– հիրէ վերադարձին (Պելկրատէն), ար – տաքին նախարարը ըսած է նաեւ թէ Եուկոսլաւիա եւ Եգիպտոս նոյն տեսա – կէտներ ունին, ինչ կը վերաբերի մա – նաւանդ խորհրդային առաջարկին Մերձին Արեւելքի հարցին կարգադրութեան հա – մար :

× Պէյրութի մէջ, նոր վարչապետը՝ Րաշիտ Քարամէ մեծ դժուարութիւններու կը բախի դահլիճը կազմելու համար : Քա– րամէ չի յաջողիր համոզել Տիւրզի խմբ– ակցութեան (7 երեսփոխան) պետը»Ձումպլաթը որ հրաժարի իր պայմաններէն , ոչ ալ Շամունականները (ազգ· ազատա – կան կուսակցութիւն , (ուր երեսփոխան նախկին նախագահ Շամունի ղեկավարու– թեան տակ) որ ջուր խառնեն իրենց գի – նիին : Միւս երկու քրիստոնեայ խմբակ– ցութեանց (ազգ· պլոք եւ փաղանգաւոր) պետերը՝ Ռ· Խուէ եւ Ճեմայէլ ղօրավիզ կեցած են Շամունի խմբակցութեան եւ տրամադիր են օժանդակելու նոր կառա – վարութեան այն ատեն միայն երբ Շամուն ու իրենց խմբակցութիւնները ներկայա – ցուցիչ ունենան դահլիճին մէջ :

« Լը Սուար»ի (Տիգրան Թօսպաթի թերթը) մէջ Ձումպլաթ կը յայտարարէ թէ չի կրնար գործակից մարդոց հետ ո– րոնք դէմ պիտի ըլլան պինուորական եւ ընկերային պարտադիր ծառայութեան ու նաեւ պաղեստինեան ազատագրող չար – ժումին :

Քարամէ սակայն չէ յուսահատած եւ կ'ըսուի թէ եթէ չյաջողի խառն դահլիճ մը կազմել, այն ատեն կառավարութիւնը պիտի կազմէ 16 անդամներով միայն , բոլորն ալ իր կուսակցութենէն :

× Գահիրէի Ալ Ահրամը, որ Նասըրի բանբերը կը նկատուի կը գրէ թէ Ուս – զինկթըն քանի մը օրէն զրական պատաս– խան պիտի տայ խորհրդային առաջարկ – ներուն :

× Ֆրանսայի լրագրողներու սենիքա– ներու Ազգ· Միութիւնը յայտարարու – թիւն մը ըրած է, նախարարաց Խորհուր– դի յայտարարութեան առթիւ, ուր կ'ամ– բաստանուէին «տեղեկատուութեան մօտ չընչանակները ,որ իսրայէլեան ազդեցու – թիւններու տակ են », ուր կը չեշտէ թէ կառավարութիւնը պէտք է բացէ ի բաց ըսէ եթէ նման փաստեր ունի եւ ոչ թէ խնդրոյ առարկայ ընկ, երկդիմի ակնար– կութեամբ մը, ամբողջ Ֆրանսական մա– մուլը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽՈՐՀ· Միութիւնը Վենիւս Ե·էն հինգ օր ետք, արձակեց Վենիւս Զ· որ պիտի «հսկէ» առաջինին գործունէութեան վը – րայ : Երկուքն ալ դէպի Արուսեակկ'եր– թան, ուր կրնան հասնիլ Մայիս 15ի ա – տեններէն :

ՇՈՒԼՏ պաշտօնապէս ճանչցաւ հիւսի – սային Վիէթնամը : Արեւմտեան առաջին Պետութիւնն է որ նման քայլ մը կ'առնէ : Ամերիկեան Արտաքին նախարարութեան բանբերը ցաւ յայտնած է չուէտական այս որոշումին առթիւ, որ պիտի չօժանդակէ խաղաղութեան հարաւ արեւելքի Ասիոյ մէջ :

ՊՈՆԻ մէջ, խորհրդային դեսպանը Ցա– րապկին ընդունուած է Արտաքին նախա – րար Պռանտի կողմէ : «Ձկդոք եւ իրատես» մթնոլորտի մը մէջ տեղի ունեցած են խօսակցութիւնները :

« ՄԱՐՔՈՎԻՋ » խնդիրը հաւանաբար լուսաբանուէր Շաբաթ օր : Ծանօթ է որ Մարքովիչ անուն եուկոսլաւ երիտասարդ մը սպաննուած դտնուած էր ասկէ երեք ամիս առաջ, Փարիզէն քառասուն քիլո – մեթր հեռու : Ժամանակին աշխատած էր Ալէն Տըլոնի մօտ, իբրեւ պահակ» եւկը թուէր թէ չանթաժներով ալ զբաղած էր : Բաւական ծանօթ անուններ կային պատ– մութեան մէջ : Ի վերջոյ Ուրբաթ դիշեր 15 ժամ հարցաքննութենէ ետք, Մարքո – վիչի եղբօր եւ ուրիշ բանտարկեալի մը , կը հաստատուի որ ոստիկանութիւնը դը– ատած է խնդրին «բանալին» :

ՓՐԱԿԱՑԻ հեռատեսիլէն առաջին ան – գամ ըլլալով խօսք առաւ խորհրդային դեկավար մը՝ կատուչեւ : Խօսնակը ճչդած է թէ Կատուչեւ կը խօսի իր իսկ փափա– քով : Ձայնասփիւռը յայտարարած է նա– եւ թէ համաճայնագրեր կը պատրաստը – ւին որոշելու համար թէ ի՞նչ պայման – ներու մէջ խորհ· ուժերը պիտի օդտա – գործեն Չեխոսլովաքիոյ հեռաճայնի դի– ծերը, երկաթուղին եւ սպասարկութիւն – ները, իրենց Չեխոսլովաքիա «բնակու – թեան» ընթացքին :

ՄԵՐ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

Շաբաթ առաւօտ, տողաշար մեքենայի խնդիրքաման հետեւանքով , թերթը որոշ յապաղումով լոյս տեսաւ , եւ կարելի չե– ղաւ վերջին սրբագրութիւնները ընել : Կը խնդրենք մեր ընթերցողներէն որ նե – րողամիտ դտնուին :

ՍԽՐԱԼԻ ՔՆԱՐ

Մկրտիչ Պէշիկթաշլեանի տողերը եւ յատկապէս զէյթունեան շարքի բանաստեղծութիւնների կորովի տողերը ինձ վրայ միշտ ճկուն եւ ցոլարձակ սրերի տպաւորութիւն են թողել: Եւ առաւել զարմացրել է նրանց հէնց այդ ցոլարձակ փայլը, որովհետեւ եթէ ժամանակը մետաղի կարծրութեան նկատմամբ այնքան էլ ի զօրու չէ, ապա փայլի նկատմամբ շատ է անզիջում... Պէշիկթաշլեանի տողերը կոփուելուց մէկ դար յետոյ էլ ոչինչ չեն կորցրել իրենց փայլից եւ շարունակում են շողալ նախաստեղծ թարմութեամբ: Դա, անշուշտ, ունի իր գաղտնիքը, որը, սակայն, պարզ է ու հասկանալի. ազնիւ է եղել նրանց մետաղը, եւ բորբոք՝ այն քուրան, որի մէջ կոփուել են նրանք: Մետաղը՝ բանաստեղծի ճշմարիտ տաղանդն էր, եւ քուրան՝ ազգային ազատագրական այն գաղափարը, որի նուիրեալն էր բանաստեղծը: Միշտ է այդպէս. երբ արուեստագէտի տաղանդը բարձրը ու ազնիւ դաւանանքով է շիկանում, ծնունդ է առնում այնպիսի մի ձուլուածք, որի դէմ անզօր է ժամանակի ժանգը: Պէշիկթաշլեանի բանաստեղծական տաղանդի զարթօնքը զուգադիպեց հայ ազգային – ազատագրական ու լուսաւորական շարժման զարթօնքին. այսպիսի զուգադիպութիւնները միշտ ծնունդ են տալիս մի բարձրացող ալիքի, որն արուեստագէտին իր թեւերին առած, տանում է վեր, այլեւս ցած չբերելու համար:

Մեր անցեալի ամենապայծառ դէմքերից է Պէշիկթաշլեանը: Նա բանաստեղծ էր ու զինուոր, այս բառերի չշարաշահուած իմաստով:

Ազգային զարթօնքն ու լուսաւորական շարժումը նրան ասես վերածննդի շրջանի զօրեղ մարդկանց գծերն էին հաղորդել: Նա բանաստեղծ էր եւ թատերագիր, դերասան էր ու երգահան, մանկավարժ էր ու բեմադրիչ եւ այս բոլորով հանդերձ՝ հասարակական մեծ գործիչ: Բաւական է նշել, որ Պէշիկթաշլեանն է եղել հայկական առաջին կանոնաւոր թատրոնի հիմնադիրն ու ոգին, հայկական առաջին բարեգործական միութեան կազմակերպիչներից ու ղեկավարներից մէկը, որ նրա խրախուսանքով ու աջակցութեամբ է առաջին հայ կինը՝ Արուսեակ Փափազեանը, բարձրացել բեմ, որ նրա ազդեցութեամբ է առաջին հայ կինը՝ Սրբուհի Տիւսաբը, գրիչ վերցրել ու գրել ժամանակի հասարակական միտքն այնքան յուզած իր համարձակ վէպերը, բաւական է նշել նաեւ, որ նա է եղել հայապահպանութեան առաջին ջատագովներից մէկը, առանձին մի նուիրուածութեամբ կազմակերպելով Պոլսի օտարախօս հայ մանուկների հայեցի դաստիարակութեան գործը... Կարելի է անվերջ ու անվերջ փաստեր բերել, ցոյց տալու նրա հասարակական գործունէութեան ընդարձակ սահմաններն ու ծաւալը: Եւ երբ այդ ամէնը դիտում ենք Պէշիկթաշլեանի կարճ, ընդամէնը քառասունամեայ կեանքի լոյսի տակ, ապա մեր դէմ կանգնում է ասպետական մի կերպար, որն իր առնական ոգին եւ թոքախտով հիւծուած տկար մարմինն է բերել առանց մնացորդի նուիրաբերելու «վասն հայրենեաց»:

Բայց այս ասպետական կերպարի ամենամեծ սխրանքը բանաստեղծութիւնների այն ոչ մեծ փունջն է, որ գրուել է Զէյթունի ապստամբութեան առիթով:

Ցայտնի է, որ առիթով գրուած բանաստեղծութիւնները առ հասարակ երկար կեանք չեն ունենում: Եւ զարմանալին այն է, որ Պէշիկթաշլեանի հէնց առիթով գրուած բանաստեղծութիւններն են, որ մշտադալար են մնացել, իրենց հեղինակին դարձնելով հայկական Պառնասի յաւերժական բնակիչներից մէկը:

Գաղտնիքն, անշուշտ, այն է, որ այդ բանաստեղծութիւնների մէջ հրաշալիօրէն է գործել ընդհանրացման օրէնքը: Պէշիկթաշլեանը չկտրուելով ազգային հողից, կարողացել է համամարդկային հընչեղութիւն տալ իր երգերին, դրանք դարձնելով ընդհանրապէս ազատութեան ու հերոսութեան հիմներ: Դրա հետ միասին Պէշիկթաշլեանն իր գաղափարներն արտայայտել է այնպիսի արուեստով, որը բոլորովին նոր որակ, նոր մակարդակ էր դասական ոճն ու շունչը դեռ լիովին չթօթափած ժամանակի հայ քերթողական արուեստի մէջ: Բարձր, համամարդկային գաղափար եւ արուեստի նոր որակ. այս ներդաշնակութիւնն այն ակունքն է, որից Պէշիկթաշլեանի «առիթով գրուած» բանաստեղծութիւնները մի այնպիսի կենսունակութիւն են ստացել, որ նրանց թեւաւոր տողերն ու հիմնի զօրութեամբ հնչող նուագները մէկ դար շարունակ ոգեկոչուել են ու կը շարունակուեն ոգեկոչուել:

Ո՛չ փող զարկինք, ո՛չ արձագանգ
լեռնասոյզ
Սարէ ի սար չարաշշուկ տարին լուր,
Ու չերգեցինք ողբոց երգեր սրտայոյզ,
Երբ պատանւոյն բացինք մռայլ փոսին
դուռ:

Զէյթունի հերոսամարտում զոհուած պատանուն ձօնուած այս առնական ու հանդիստ տողերը հայ քերթողական արուեստի անկորնչելի դանձերից են: Հայ բանաստեղծութիւնում դժուար է գտնել այլ տողեր, ուր առաւել արժանապատուութեամբ ու վեհութեամբ երգուած լինի հերոսական մահը: Եւ պատահական չէ, որ Չարենցն իր «Մահուան քայլերգը» գրելիս, դիմեց հէնց այս բանաստեղծութեան կշռոյթին ու չափին, ոգուն եւ էութեանը:

Հայ քերթուածում դժուար է գտնել նաեւ տողեր, ուր առաւել կրքով, սիրով ու երկիւղածութեամբ երգուած լինի եղբայրութեան գաղափարը.

Տուր ինձ քու ձեռքդ, եղբայր եմք մեք,
Որ մըրըրկաւ էինք զատուած.
Բախտին ամէն ոխ չարանենգ
Ի մի համբոյր ցրուին ի բաց.
Ընդ աստեղօք ի՛նչ կայ սիրուն,
Քան զանձկալի եղբայր անուն:

Հայ ժողովրդի համար, որի երկու հատուածները յիրաւի «մըրըրկաւ են զատուած», այս տողերը այսօր առաւել քան այժմեական եւ առաւել քան խորդանշական են հնչում:

Եւ բանաստեղծների գերագոյն տենչանքն էլ հէնց այն է, որ իրենց մահուանից յետոյ ապրեն, մարդկանց լոյս ու ջերմութիւն տան իրենց տողերը:

Բայց այս բախտը միայն մեծերին է վիճակուած:

Այդ մեծերից էր Պէշիկթաշլեանը:

Միանանք, ուրեմն, Դանիէլ Վարուժանին, որ իր մեծ նախորդի մասին ասել է. «Ես կը լռեմ ու կը խոնարհիմ իր քնարին լոյսին առջեւ»:

ՎԱՀԱԳՆ ԴԱՒԹԵԱՆ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՀԻՆ ԷՋԵՐ

ԲԵՐԱՅԻ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԹԱՏՐՈՆԻ

ԱՌԱՋԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

Ա.

Կ. Պոլսոյ Հայոց թատերական առաջին փորձերը կատարուած են ԺԹ. դարուն սկիզբները, 1820էն քիչ առաջ, պատանիներու կողմէ՝ Տիւզեանց Գուրուչէշմէի բնակարանին մէջ: Քիչ ետքը սկսած են թաղային վարժարաններու ներկայացումները: 1856ի վերջերը, Օրթագիւղցի երիտասարդներ, իրենց գլուխը ունենալով Մկրտիչ Պէշիկթաշլեանը, մասնաւոր տուներու մէջ, ներկայացուցած են ողբերգութիւններ եւ կատակերգութիւններ: 1857 Յունուար մէկին Օրթագիւղի Հայ-Հռոմէականաց վարժարանին մէջ ներկայացուած է Ալֆիէռի Սաւուղ ողբերգութիւնը, զոր աշխարհաբարի թարգմանած է Պէշիկթաշլեան, եւ հոն է որ առաջին անգամ տեղի ունեցած են հանրային թատերական երեկոյթներ, որոնք շարունակուած են տարիներով՝ անձնուէր երիտասարդներէ կազմուած խումբի մը կողմէ:

Այդ ատենները Արմենակ Հայկունի ալ, աջակից ունենալով քանի մը եռանդուն ու լուսամիտ երիտասարդներ, աշխատած էր թատրոն մը հաստատել, բայց չէր յաջողած եւ ձեռնարկած էր հրատարակել թատերական պարբերաթերթ մը՝ Մուսայք, որ հրապարակ ելաւ 1857 Սեպտեմբերին, պարունակելով Հայկունիի կողմէ հեղինակուած կամ թարգմանուած թատերախաղեր:

Ուրիշ զարգացած երիտասարդ մը, Սրապիոն Հէքիմեան 1857ին, կը կազմէր Բերայի մէջ դերասանական խումբ մը, որ Նաումի թատրոնը թուրքերէն ներկայացումներ կուտար: Այս խումբը քանիցս թատերախաղեր բեմադրած է Սուլթան Ապտիւլ Մէճիտ Ա.ի ներկայութեան: 1858 Հոկտեմբերին՝ Մասիսի խմբագիրը հանդիսատես եղած է այդ խումբին մէկ ներկայացման: Այս առթիւ Կարապետ Իւթիւճեան կը գրէ, թէ Սրապիոն Հէքիմեանի խումբը տարիէ մը ի վեր թուրքերէն լեզուով ներկայացումներ կուտայ: Խումբին մէջ են Պետրոս Մաղաքեան, Յովհ. Աճէմեան, Գաբրիէլ Պալաթլեան, Պետրոս Չուխաճեան եւ Թովմաս Թէրզեան՝ անուանակից մը գրագէտ Թէրզեանի, ինչպէս նաեւ երկու դերասանուհի՝ Օր. Ֆաննի Իննամսեան եւ Աղաւնի Գէորգեան: Մաղաքեան, 1886ին, Արեւելքի մէջ կը յիշատակէ, թէ այս խումբին մասնակցած են նաեւ Արմենակ Հայկունի, Աբրահամ Նարիմեան, Աւետիս Իտարէճեան, Գարեգին Արդարեան, Սերովբէ Պէնկլեան, եւ երկու ալ դերասանուհի՝ Թագուհի Տիգրանեան եւ Գ. Պալթայեան: Այն ներկայացման, որուն հանդիսատես կ՚ըլլայ Մասիսի խմբագիրը, իր ուշադրութիւնը կը գրաւեն Յովհաննէս Աճէմեան եւ Օր. Ֆ. Իննամսեան, եւ Իւթիւճեան կը շնորհաւորէ «Հէքիմեան Սրապիոն աղան», որուն կը պատկանի մեծ մասամբ «դերասաններուն քիչ ժամանակի մէջ վարժութեան պատիւը»:

Հասգիւղ ալ, երիտասարդներու խումբ մը՝ թաղային դպրոցին մէջ՝ թատերական ներկայացումներ կուտայ 1858ին: Այս խումբին մէջ էին Մարտիրոս Մնակեան, օգնական ուսուցիչ Ներսէսեան վարժարանի, Նիկողոս Թիւլպէնտճեան, ետքը հանրածանօթ խմբագիր Նորագիրի եւ Լրագիրի, Թովմաս Ֆասուլեաճեան եւ ուրիշներ: Իրենց դերուսոյցն էր խանդավառ եւ ուսեալ երիտասարդ մը, Գարեգին Չափրաստճեան, որ իբր բժիշկ վըկայուած է արդէն, եւ պաշտօնավարած՝ Ազգային Հիւանդանոցին մէջ: Գարեգին զաւակն էր նշանաւոր հայկաբան Միաչէն Գէորգ պատուելի Չափրաստճեանի, եւ եղբայրը Միքայէլ Չափրաստի, որ Վարդովեանի խումբին մէջ իբր կատակերգակ դերասան համբաւաւոր պիտի դառնար:

Հասգիւղցի ձեռներէց եւ հարուստ թատերասէրներ, որոնց գլուխը կը գտնուէին երկու եղբայրներ, Ալթուն Տիւրրի Առաքել եւ Ստեփան, Հասգիւղի Հայոց վարժարանին մօտերը կառուցանել տուած էին, 1859ին, առաջին թրքահայ թատրոնին շէնքը: Առաջին ներկայացում մը տրուած էր ներկայութեամբ խուռն բազ-

ՍԱԼԻՀԱ ՀԱՆԸՄ

ԿԱՄ

ԲԱՆԱԿԸ ԲՌՆԱԻՈՐԻՆ ԴԷՄ

ՎԷՊ ՕՍՄ. ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

Հաստատ քայլերով ուղղուեցաւ դէպի սենեակին անկիւնը դրուած բազմոցը, աջ կողմէն անոր պաստառը վեր առաւ, ձեռքը պաստառին ներքին կողմը բացուած փոքրիկ ծակի մը մէջ խօթեց ու խոտերուն մէջ պահուած թուղթի կտոր մը քաշեց դուրս հանեց:

Պատանին խկոյն թուղթը բացաւ, երկրորդ լուցկի մը վառեց եւ անոր լոյսովը, արագ արագ հետեւեալը կարդաց.

«Եկան խուզարկելու եւ Ֆաթման ձերբակալելու. զիս հարցուփորձեցին. տըրուած պատուէրին համեմատ վարուեցայ. դեռ հոս են, միւս սենեակները կը խուզարկեն. հաւանօրէն զիս միասին պիտի տանին. վստահ եղէք իմ վրաս, տրուած հրահանգները պտի չմոռնամ»:

Պատանին ընթերցումը աւարտելէ ետք, թուղթը լուցկիին մօտեցուց եւ զայն այրեց:

— Խեղճ Զիւլէհա, այս ժամուն բանտն է ուրեմն:

Եւ տղուն աչքերը լեցուեցան: Սակայն խկոյն ինքզինքը ժողվեց:

— Լալու ատեն չէ, ըսաւ մտովի, այլ գործելու. մեկնելէ առաջ միւս սենեակներն ալ աչքէ անցնեմ տեսնելու համար թէ այդ մարդիկը ի՛նչպէս կատարած են իրենց խուզարկութիւնը:

Եւ ուղղուեցաւ այն սենեակը որ բակին միւս կողմը, փողոցին վրայկը գտնուէր: Հազիւ թէ դուռը բացած էր, ահաբեկ՝ ետ ետ ընկրկեցաւ: Երկու հոգիի խռկալու ձայնը ականջին զարկած էր...:

— Ի՛նչ տանը մէջ մա՞րդ կայ եղեր, ըսաւ ինքնիրեն, ո՞վ կրնայ ըլլալ...

Պահ մը անշարժ մնաց եղած տեղը: Ականջ դրաւ եւ ուշադիր մտիկ ըրաւ: Սենեակին դուռը բաց ձգուած էր եւ խըռկալու ձայները կը լսուէին յստակ կերպով:

— Պէտք է հասկնամ այդ մարդոց ո՛վ ըլլալը, վճռեց պատանին հաստատ կերպով եւ լուցկի մը վառելով մօտեցաւ սենեակին դրան եւ ներս նայեցաւ:

Բազմոցի մը վրայ, որ սենեակին մէկ ծայրէն միւսը կ՚երկարէր, երկու հոգի, իրենց վերարկուներուն մէջ պլլուած կը քնանային: Աթոռի մը վրայ սուր մը եւ գօտի մը դրուած էր:

Այս առարկաները բաւ եղան պատանին լուսաբանելու:

— Կ՚երեւայ թէ ոստիկաններէն երկուքը հոս մնացած են հսկողութիւն կատարելու համար, աղէկ որ օձիքս ձեռք չտուի, բայց շատ կենալու չի դար հոս, գուցէ իրենցմէ մէկը արթննայ... կծիկը դնենք կամաց մը:

Պատանին յուշիկ յուշիկ հեռացաւ դրան քովէն: Մարդիկը կը շարունակէին խռկալ եւ խոր քունի մէջ թաղուած կը թուէին:

— Չէ, արթննալու միտք չունին, ըսաւ ինքնիրեն, վախ չկայ:

Յանկարծ գաղափար մը յղացաւ, չարաճճի գաղափար մը, որովհետեւ սկսաւ քիթին տակէն խնդալ: Կամաց կամաց մօտեցաւ բաց մնացած դրան, սենեակէն ներս մտաւ, մութին մէջ յառաջացաւ մինչեւ այն աթոռը որուն վրայ դրուած էին ոստիկանին սուրն ու գօտին, զանոնք առաւ եւ սենեակէն դուրս ելլելով՝ դուռը խնամքով գոցեց:

Վայրկեան մը ետք փողոցն էր արդէն եւ արագ քայլերով կը հեռանար պառաւ Ֆաթմայի փողոցէն:

Առտուն՝ երբ ոստիկանն ու իր լրտես ընկերը աչքերնին բացին ու տեսան սուրին ու գօտիին անհետացումը, ափ ի բերան մնացին:

Նախ ոստիկանը կարծեց թէ իր ընկերը անհամ կատակ մը կ՚ընէր իրեն, սակայն երբ տեսաւ որ կատակ չկար գործին մէջ եւ թէ լրտեսը իրմէ աւելի իրար անցած էր այս անբացատրելի անյայտացումին պատճառաւ, սկսաւ չափազանց խռովիլ:

Տան ամէն կողմը յուսահատ փնտռտուքէ մը ետքը, երկու ընկերները գլուխ գլխի տուին այս անակնկալ առեղծուածը լուծելու համար:

— Տարակոյս չկայ թէ, գիշերը, մեր քնացած միջոցին մէկը մտած է այս տունը, վճռեց լրտեսը:

— Եւ համարձակած է մինչեւ մեր քով մօտենալու, աւելցուց ոստիկանը:

— Ո՞վ կրնայ ըլլալ այդ եկողը:

— Եւ ի՞նչպէս կրցած է դռնէն ներս մտնել:

— Ուրեմն պառաւ Ֆաթման ըլլալու է:

— Շատ ճիշդ խօսեցար...

— Եւ մենք փոխանակ զայն բռնելու, սուրն ու գօտին ալ իրեն գողցուցինք...

— Փոխանակ երկուքս մէկ քնանալու, փոխն ի փոխ հսկելու էինք:

— Արդէն կանոնն ալ այդպէս է:

— Բայց ես քնացայ կարծելով որ դուն արթուն ես ու կը հսկես, եթէ գիտնայի որ դուն ալ պիտի քնանայիր, արթուն կը մնայի:

—Ճիշդ ես ալ քու վրադ վստահելով էր որ քնացայ, եթէ ոչ աչքս չէի գոցեր:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(28 – Շար.)

ՓՅՈՒՐԵՐԸ

Գ. ՍՍՍՌ

ՄԱՀՎԱՆ

—*—

ԲՈՎԱՆԴԱԿ

Մարտիրոս Ալեքսանի Ալեքսանյանը ծնվել է 1861 թվականին Ղարաբաղի Ջրաբերդ գավառի Ներքին Գիրակ գյուղում։ Նրա հայրը եղել է գյուղի ամենահարուստ մարդկանցից մեկը։ Մարտիրոսը ստացել է տնային դաստիարակություն։ Նրա ուսուցիչը եղել է Գրիգոր Ալեքսանյանի հայրը՝ Ալեքսան Գրիգորյանը։ Ալեքսանը մեծ ազդեցություն է ունեցել Մարտիրոսի վրա։ Նա նրան սովորեցրել է ոչ միայն գրել ու կարդալ, այլև հայրենասիրության ոգով դաստիարակել։ Ալեքսանի ազդեցությամբ Մարտիրոսը սկսել է հետաքրքրվել հայ ժողովրդի անցյալով, նրա պայքարով ազատության համար։

Մարտիրոսը 1878 թվականին ընդունվել է Գանձասարի ուսումնարանը, որտեղ ուսանել է մինչև 1882 թվականը։ Ուսումնարանում նա ծանոթացել է Րաֆֆու, Պատկանյանի, Աբովյանի, Նալբանդյանի գործերին։ Հատկապես մեծ տպավորություն են թողել նրա վրա Րաֆֆու «Խենթը» և «Սամվել» վեպերը։ Ուսումնարանում Մարտիրոսը ծանոթացել է նաև Ռուսաստանի առաջադեմ գրականության հետ։ Նա կարդացել է Գոգոլի, Պուշկինի, Լերմոնտովի, Տուրգենևի, Գրիբոյեդովի, Ռադիշչևի, Դոբրոլյուբովի, Չերնիշևսկու, Պիսարևի, Բելինսկու, Հերցենի, Ստանկևիչի, Ստանկևիչի, Ստանկևիչ

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻԻ՝

ՅԱՌԱՋ

ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Տիկին Փաքլին Էլսընսոն եւ Տիկին Ռոզ Անարէ մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրեն իրենց մօր՝ Տիկին Նորոյեանի (Լիոն)։

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Փխրժէյն Տէր եւ Տիկին կիրակոսեան 60 ֆրանք կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման։

ՊՐՈՆԷՆ Պ. Փեհլիվանեան՝ 10։

ՓԱՐԻԶԷՆ Տիկին Լ. Գուլումճեան՝ տասը ֆրանք։

ՆՈՒԷՐ

Պ. Գրիգոր Ուզունեան ընկ. երուանդ Ատանալեանի յիշատակին 50 ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ին եւ 20 Ֆր. Նարդուն-նէի Ֆոնտին։ (Ստանալ «Յառաջ»էն)։

×

Վիէնէն Պ. Մանուկեան հինգ Ֆր. կը նուիրէ «Հայաստան»ին, հինգ Ֆր. ալ՝ «Յառաջ»ին։

×

Պիվէռէն Պ. Զալըղեան քսան Ֆր. կը նուիրէ Նարդունիի Ֆոնտին։ (Ստանալ «Յառաջ»էն)։

×

Վէնոսէնէն Նախըշքէրեան ընտանիքը քսանական Ֆր. կը նուիրէ « Յառաջ »ի բարգաւաճման, Դպրոցասէր վարժարա-նին եւ Ս. Մուրատ վարժարանին, Տիկին Էօժէնի Սալըբեանի յիշատակին։ (Ստա-նալ «Յառաջ»էն)։

×

Այրի Տիկին Հռիփսիմէ Զիլինկիրեան կը նուիրէ քսան ֆրանք կամ Մաչէի Փարի-զի դպրոցին իր քրոջ Տիկին Խոկուհի Գասպարեանի (Պուլկարիա) մահուան Բ. տարելիցին առթիւ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Յուլի օր, նուիրուած Ազգ. հերոս ՄԻՍԱԷ ԹՈՐԼԱՔԵԱՆԻ, նախաձեռնու-թեամբ Տրապիզոնի Հայր. Միութեան, Յունուար 26ին։

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 90-ամեայ յոբելենական հանդէսը տեղի պի-տի ունենայ Մայիս չորսին։

×

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ Նախկին Աշակերտաց եւ Ծնողաց Միու-թեանց պարահանդէսը Փետրուար 2ին, Կիրակի օր։ Զուարթ աւակնկալներ։

Մանրամասնութիւնները յետագային։

×

Ս. Խաչ Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը Փետրուար 23ին, Ամպա-սատէօրին մէջ։

×

Հայ Աբիներու Միութեան
Տարեկան հանդէսը
Կիրակի, 2 Մարտ 1969, կէսօրէ ետք ժա-մը 14·30ին։
SALLE DE LA CHIMIE
28 bis, Rue St. Dominique, Paris (7e)

×

Կապոյտ Մաչի Մարսէյլ քաղաքի տա-րեկան պարահանդէսը Մարտի Ա. Շա-բաթ դիշերը Սիլանտիոի սրահներու մէջ։ Մանրամասնութիւնները յետագա-։

×

Փարիզի Մայր եկեղեցւոյ երկսեռ երգ-չախումբի տարեկան դեղարուեստական ցերեկոյթ – թէյասեղանը Փետրուար 16-ին, Մեզոն տէ Սանթրօ, ժամը 15էն 20։

×

Կապոյտ Մաչի Շրջ. վարչութեան տա-րեկան ցերեկոյթը՝ ՄԱՐՏ 23ԻՆ։

×

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ՄԱՋի տարեկան ցերե-կոյթ – պարահանդէսը, ի նպաստ Օդափ. կայանի ծովահայեաց նոր չէնքի դնու-մին։ Մարտ 9ին, Ամպաստէօրի սրա-հին մէջ։

×

Կապոյտ Մաչի Մարսէյլ քաղաքի տարե-կան պարահանդէսը Մարտ ութին, Սիը-լանտիոի մէջ։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ 19ԻՆ

ԵՐԵՒԱՆԻ 2750-ԱՄԵԱԿԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 16 եւ 17, ժամը 20·45, երկու կլոր, մասնակցութեամբ հայ ու-ուեստագէտներու։

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 16 եւ 17: մեծ ցուցահան-դէս « Երեւանի պատմութեան 2750 տարիները »։

Յունուար 16ին, ժամը 14էն 18 եւ 20էն 23, Յունուար 17ին ժամը 9էն 15 եւ 20էն 23, Maison de la Chimie
28 bis, Rue St-Dominique
Métro : Invalides.

Կալաներու համար տոմսերը ապահովել՝ France-U.R.S.S., 8 Rue de la Vrillière, Paris (1er) — Métro : Palais-Royal
Կամ Պ. ՋԱՐԵՀ,
22, Rue Richer, Paris (9e).
Տոմսերու գինն՝ 8, 10 եւ 12 ֆրանք։

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Պ. Լ. ՓՐԱՏԻԼԻ, Լիոնի քաղաքապետ։

Միացեալ կազմակերպութեամբ՝ Լիոնի Հայ Ազգ. Միութեան եւ Ֆրանս-Իւրսի եւ մասնակցութեամբ՝ տեղական հայ կազ-մակերպութեանց։

Տեղի կ'ունենայ հետեւեալ դասաւորու-մով՝ 19 Յունուար, կիրակի, ժամը 10ին, Սինեմա Ասթորիայի մէջ, (69 Քուր Վի-քթոն), խիստ չահեկան տեղեկութիւններ տրուելէ ետք պիտի ցուցադրուի հայախօս ֆիլմ մը (վաստաննկար)։

19 Յունուար Կիրակի ժամը ժամը 20·30ին, Լիոնի Սալ Ռամոյի մէջ պիտի կատարուի հանդիսաւոր տօնակատարու-թիւնը արտակարգ պատրաստութեամբ ո-րուն կը մասնակցին Հայաստանէն ժամա-նող ծանօթ արուեստագէտներ եւ ար-ուեստագիտուհիներ։

20 Յունուար Երկուշաբթի ժամը 20·30-ին Սալ Ռամոյ մէջ պիտի կրկնուի նոյն յայտագիրը։

Իսկ 19, 20, 21, (Կիրակի, Երկուշաբ-թի, Երեքշաբթի) օրերը, ժամը 10էն մինչեւ 19 ցուցադրութիւն տեղի պիտի ունենայ։

Մեզոն տը Լիոն (Փլաս Պելըֆուռ), *դեղեցիկ սրահներուն մէջ թապլոներ, 2750րդ տարուոյ վաւերական թանկար-ժէք ոեւ այլ զանազան առարկաներ։*

ԾԱՆՕԹ.— Կազմակերպիչ յանձնա-նախումբը ի պատիւ Հայաստանի հիւրե-րուն ճաշասեղան պիտի սարքէ 21 Յուն-ուար երեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, եկե-ղեցւոյ սրահին մէջ։ Ճաշին մասնակցիլ փափաքող հայրենակիցները կրնան դիմել Ազգ. Խորհրդարանը։

ՄԱՐՍԷՅԼ — ՄԱՐՍԷՅԼ

ՊՈԼՍԱՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԾՆՈՒՆԴԻ ՏՕՆԱԾԱՌ

Պատրաստուեցէք Պոլսահայերու Հայր. Մշակ. Միութեանս սարքած Ս. Ծնընդ-եան աւանդական չքեղ տօնածառին՝ որ այս տարի տեղի պիտի ունենայ, 19 Յունուար, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր ձեզ ծանօթ Ֆարո-յի դեղեցիկ սրահներուն մէջ։
71, Bd. Charles-Livon, Hôtel du Pharo
Աչքի, ականջի, քիմքի վայելքներով առլի՝ այս յիշատակելի տօնածառին, կը խնդրուի այժմէն ապահովել ձեր սեղան-ները, դիմելով ինչպէս միշտ, ձեզ ծանօթ վարչական անդամներուն եւ կամ կեդրո-նատեղին 37պիզ, Թիւպաճօ փողոց, Պ. Եավէրի գրասենեակը, հեռ. 20-26-74։

Պարզներուն՝ Օրֆէսքրը Ռաֆայէլ Սէռաճօ, մանուկներուն զուարթութիւնը ապահովուած։

Հաճելի անակնկալներ եւ զեղարուես-տական բաժին։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանը պէտք ունի օդնական խոհարարուհիի մը։ Դիմել վարժարան, հեռ. 927-01-72։

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Նկատի ունենալ հետեւեալ թուական-ները,

1969.— ՄԱՐՏ 2, թատերական ներ-կայացում։

Ապրիլ 24, Օր Նահատակաց։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

Մշակ. Տան յանձնախումբը կը փնտռէ ամուսնացած զոյգ մը՝ պիւֆէի սպասար-կութեան եւ Տան մաքրութեան գործ-ստանձնելու համար։

Բնակութեան յարմարութիւնները։

Դիմել ամէն օր, ժամը 15էն 19·30, Մշակոյթի Տան գրասենեակը։

1/2 GROS — DETAIL

LYON

ALIMENTATION
SUPER-BOUCHERIE

BAHADOURIAN

8, Rue Abraham Bloch, Gerland
Դիւրացնելու համար յաճախորդներու փարիզեցիները

ԲՈԼՈՐՈՎԻՆ ԱՐԴԻԱԿԱՆԱՑԱԾ ՇՔԵՂ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ

244, RUE VENDOME — LYON (3e)

ԾՐԱՐԻ ԱՌԱՔՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ԱՄԷՆ ԿՈՂՄԸ
ԵՒ
ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ — ՊԵԼՃԻԱ, ՋՈՒԻՑԵՐԻԱ, ԱՆԳԼԻԱ

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ԱՐԱԳ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

PATISSERIE ORIENTALE

TOUTES LES VARIÉTÉS — TOUTES LES SPÉCIALITÉS

NOS SPECIALITES

Արմաւ, « պամիա », « եալանճի տոլմա », յունական « թուրչի », « պիպէռ », տերեւ, թահին հելվա, « վանիլ », չոքոլա, «նուռզէֆ», « լոզում », «սաղըզ », պիստակ, Շիրակ օղի (41-45°), Իզմիրի չամիչ, « սուճուք », առաջնակարգ սուրճ, (Բարավան եւ մոգա), համեմներ, մահլէպ, սալէպ, ձիթապտուղ, ձէթ, « զաչքամալ » պուլկարական, ճերմակ պանիր ոչխարի կաթով։ Ամէն կարգի պահածոներ, « քուսքուս », հարիսա, սումագ, թարամա, լամիս, Բատայիֆ, եւայլն եւ մանաւանդ՝ ապուխտ կեսարացի մասնագէտի մը կողմէ պատրաստուած։

ԱՑՑԵԼԵՑԷ՛Ք

Անպայման, ձեր նուէրներուն համար ճոխ եւ ընտիր մթերք։ Ինչ որ ձեր մտքէն կ'անցնի, կը գտնէք։

ԱՑՑԵԼԵՑԷՔ

ՀԱՐՍՆԻՔԻ, ՆՇԱՆՏՈՒՔԻ, ՀԱՆԴԷՍԻ, ԽՆՋՈՑՔԻ համար յատուկ գիներ եւ դիւրամատչելի պայմաններ։

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Ունի նաեւ առաջնակարգ **ՄԱՍԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՄԸ** որուն ընտիր

տեսակի միսերը գոհացում կուտան ամէնէն ճրթաճաշակներուն։
Tous produits d'Afrique du Nord et d'Orient

ԱՑՑԵԼԵՑԷՔ նաեւ ձեր նուէրներուն համար նոր աւելցուած ճոխ մթերանոցի կալերին որ կը պարունակէ բոլոր խոհանոցի իւսքաանսիլները, նոր ճաշակաւոր պիպէռները, արեւելեան սրճեփ, սուրճի գաւաթ, ափսէներու տեսակներ կարկանդակի համար նաեւ սուրճի ջաղացք, ինչեր ինչեր որ ձեր մտքէն կ'անցնի։

ՇԱՏ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ
ԵԹԷ ՁԵՐ ՈՒՉԱԾՔ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ Է
ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ « ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ » Է

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԹՈՒՈՒՑԻԿ — ՏՈՄՍԱԿ — ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ — ԵՒԱՅԼՆ
FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...

Դիմեցէք

« ՅԱՌԱՋ »Ի

32, RUE DE TRÉVISE
— PARIS - IX• —
Téléph.: 770-86-60

ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)
Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 90 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 50 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 105 Ֆ. Հատը 0,50

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
14
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
MARDI
14 JANVIER
1969

LE NUMÉRO 0,50 F.

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11412 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 45e ANNÉE — No 11.412

ԴԱՐԵՐՈՒ ՀՐԱՇԱՎԷՊԸ

(երեւանի 2750ամեակին առթիւ)

Երազին թեւերով կուգայ, բայց իր քարերուն ամբակուռ իրականութիւնը ունի :

Կուգայ անցին հպարտութիւնը հինին ու անոր վրայ խարխոխ նեռած նոր օրէրուն : Նորին, որուն վրայ նեռուած ատուերները ժամանակին հետ դառա – պարտուած են անհետանալու՝ պայծառ ապագայի մը լոյսով ողողուած :

Մենք այսպէս կը տեսնենք մեծ յորել – եարը, քաղաքամայր Երեւանը, ուր այ – սօր ժողովուրդը Հայոց, ողեւորութեան եւ խնդութեան մէջ, դարերուն չունչը կ'ապրի եւ պատմութեան ձայնը կը լսէ :

Ամէն տարի մէկ երգիչ ու ահա չքեղ բատմութիւնը տարիներուն, քաղցրա – լուր, խրոխտ համերգը երկու հազար եօ – թը հարիւր չխուն հայորդիներու՝ սրբ – բազան պատարագի մը հանդիսաւորու – թեամբ :

Ու տակաւին որքան չենք ու չինու – թիւն, որքան կոթող ու յուշարձան , ա – կադեմիա ու թատրոն :

Հայրենադարձ մեր ժողովուրդը, վեր – ջին տասնամեակներուն, իր ցեղային ազ – նիւ յատկութիւնները դրսեւորելու , քա – ղաքակրթական իր առաքելութեան հա – ւատարիմ մնալու մէկ հնարաւորութիւն ունեցաւ եւ այդ հնարաւորութեան ար – ժեւորումին մէջ զրաւ այնքան կիրք , այնքան հզօր թափ , որ զեղեցիկ , վեհա – չուք ոստանի վերածեց իր մայրաքաղա – քը : Սիրեց զայն, ինչպէս պիտի չկրնար սիրել սիրատուչոր ոչ մէկ երեսասարդ, զարդարեց զայն իր հանճարին ցոլքերով, իր տաղանդին կռանով, ստեղծագործ ուժին ամբողջական զարդացումով : Ու ե – թէ այսօր կը տեսնենք հին Երեւանը , ա – ննրջական էրեբունին, կը տեսնենք՝ որով – հետեւ զարերու թանկագին ժառանգու – թեան արժանի եղած է մեր սքանչելի ժո – ղովուրդը :

Ունեցած է հինին, իր ցեղային ակունք – ին պաշտամունքը , զայն իրրեւ անխոր – տակ ղրահ դործածելով զարերու մաչու – մին դէմ : Իսկ այսօր, յորելեարին լայ – նարձակ պողոտաներուն վրայ, թէ ար – տերկրի ամէնէն հեռաւոր անկիւնները, ունի ապրումը նորին, այլ մանաւանդ տե – սիլքը զալիքին :

Եթէ տակաւին փաստ մը պէտք է մարդկային ընտանիքին բերած հզա – րամեակներու մեր նպաստին համար, այդ բոլորին դումարը հանդիսացող այսօր – ուան Երեւանը, իր զաւակներուն մատին եւ հոգեկան ճիգով , կենդանի վկայու – թիւնն է փառաչուք անցեալի մը եւ ներ – կային վրայ իր ոտքերը ամուր կոխած ժողովուրդի մը,որուն համար ինչ որ ան – կոնչելի է՝ արժանի է մեծարանքի, ինչ որ իր աղդային առհասական նկարագրին համապատասխան է՝ կ'արժէ հիմնաւո – րել ու ներշնչումի աղբիւր դարձնել :

Երեւանի յորելենական վսեմ արարքին մէջ, մենք կը տեսնենք վերականդնումը հայկական հարստութեան, պատմական Հայաստանին, որ իր նեղ սահմաններէն դուրս է այսօր, հոն է՝ ուր հաստած են իր անուանի զաւակները, արուեստի եւ դի – տութեան , մշակոյթի ու քաղաքակրթու – թեան ճամբով : Գերբնական չարժա – պատկերի մը պէս, դարերը կը տողան – ցեն, իւրաքանչիւր դար կը բերէ իր ո – դին, կը հարստացնէ մեզ իր պատմակր – չիռ բովանդակութեամբ, մեր մէջ աւելի եւս ամրացնելով էութիւնը հայրենի երկ – րին, որ այսօր հպարտութիւնն ունի ժո – ղովուրդներու հետացումին ներկայացնելու իր զեղակերտ մայրաքաղաքին երկու հա – զար եօթը հարիւր չխուն տարիները :

Այս պատմական պահուն, նոյն մաղ – թանքը՝ բոլոր չրթներուն վրայ, նոյն օրհնութիւնը իւրաքանչիւր Հայու հոդիին մէջ՝ որ աւելի ծաղկի ու զարդանայ մեր սիրելի Երեւանը, իրրեւ տեսանելի պատ – կերը ժողովուրդի մը , որ

«Եթէ գերել է՝ գիրբերո՛վ միայն ,
Եթէ սիրել է՝ ձիրբերո՛վ միայն»:

Բայց բոլոր մաղթանքներէն վեր, ար – դար պահանջը մեր բոլորին, որ ոչ մէկ հայ անմահն մնայ հայրենիքի վերա – կերտման աղնիւ աչխատանքէն , իւրա – քանչիւրը բերէ իր բաժինը, ազատ ու ինքնիչխան Հայաստանի մը ներշնչող մթնոլորտին մէջ :

Այս կ'ըսէ մեր Երեւանը իր հաղարամ – եակներու բարձունքէն : Այս կ'ըսեն բոլոր անոնք, որ հաւատարիմ են իրենց ծադու – մին եւ այսօր միտքով ու հոդիով հոն են, իրեբունիի հնադարեան պարիսպներուն տակ, ուր դարերը հիւսած են ժողովուր – դի մը հրաչալիքը :

Ս. ՈՍԿՈՒՆԻ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻՋԻՆ – ԱՐԵՒԵԼՔ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՇՓՈՒՄՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ

Դեռ ոչ մէկ ելք կը տեսնուի ա – րար – իսրայէլեան տադնապին հակառակ մեծերու փորձերուն, որ քաղաքական լու – ծում մը դտնուի :

Հաւանական կը նկատուի որ խորհրդա – յին ծրագիրը ընդունուի կամ առնուազն իրրեւ հիմ ծառայէ կարդադրութեան մը, բայց նախադահ Ճոնսըն ոչ մէկ վճռա – կան խօսք կրնայ ըսել այդ մասին, տըր – ուած ըլլալով որ Յունուար 20ին իր տեղը պիտի տայ Նիքսընի : Ուրեմն հաւանաբար «սպասողական » քնոյթ ունեցող պատաս – խան մը տայ խորհրդային յուչագրին :

× Լիբանանի մէջ, Քարամէ դեռ չէ կրցած կազմել նոր դահլիճը : Յայտարա – րած է այս առթիւ թէ « անհրաժեչտ չէ որ քաղաքական բոլոր հոսանքները ներ – կայացուած ըլլան դահլիճին մէջ : Ամէնէն կարեւորն այն է որ կառավարութիւն մը ըլլայ՝ ներդաշնակ լիբանանեան հանրա – յին կարծիքին հետ եւ աչխատի երկրին ի չահ» :

Հակառակ տիրող դժուարութեանց , Քարամէ լաւատես կը մնայ եւ չամապա – րեր : Կը նախընտրէ ուչ կազմել դահլի – ճը պայմանով որ ան ուժով ըլլայ եւ կա – րենայ դէմ դնել ներկայ պայմաններուն : Լիբանանի վարչապետը ըսած է նաեւ թէ պղեստինեան դիմադրութիւնը օրինաւոր է եւ կարելի չէ պահանջել արաբական երկիրներէն որ ոստիկանի դեր կատարեն, Իսրայէլը պաչտպանելու համար քոման – տոներու դէմ » :

× Ֆրանսայի տեղեկատուութեան նախ – կին նախարարը՝ Կոբս, որ նախ անդամ է սդդ · ժողովի արտաքին յանձնախումբին, պէյրութ կը դտնուի : Մերժած է մասնա – ւոր յայտարարութիւն մը ընել : Երկու – չարթի օր, կը տեսնուէր նախագահ Հե – լուի հետ :

× Գահիրէի Ա.Լ – Ահրամին համաձայն «Եաւինկ» առաքելութիւնը իր դործու – նէութիւնը պիտի վերսկսի Յունուար 20ին առեները :

× Ամէն կողմէ բողոքներն ու հակա – ֆրանսական յայտերը կը չարունակուին :

× Հայր Ռիչէ նամակ մը դրած է ռափ – փունապետ Քափլանի ուր կ'ըսէ թէ բոլո – րովին համաձայն է իրեն հետ եւ իր ցաւը կը յայտնէ Ֆրանսայի տուած կողմնա – կալ որոչումին համար :

× Ի մօտոյ պաղեստինեան համադումար մը տեղի պիտի ունենայ Գահիրէ :

× Իսրայէլցիք օդանաւային երկու յարձակում րրած են Յորդանան դեմին երկայնքը, ինչպէս միչտ Ամման եւ Թէլ Ավիվ, մէկը միւսին վրայ կը ձգէ նա – խայարձակի յանդանքը :

ՋԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Ամերիկեան ամենահին թերթերէն մէ – կը Սաթըրտէյ Իվընինկ Փոսթ պիտի դադրեցնէ իր հրատարակութիւնը, փե – տրուար 7ին : Բացը՝ տասը միլիոն տո – լարէ տարեկան : Հիմնուած էր 1821ին :

Ջեհոսլովաքիոյ մէջ նորէն ծանր մթնոլորտ մը կ'իչխէ մանաւանդ Հուսա – քի յայտարարութիւններէն ետք : Արդա – րեւ սլովաք կուսակցութեան քարտուղա – րը ակնարկելով ազատական ընդդիմու – թեան եւ Սդդ · ժողովի նախագահ՝ Զմր – կովսկիի, ըսած էր թէ անոնք «ճնչումի խմբակները են, որոնք կը հաւաքուին սրբ – ճարաններու մէջ, կուսակցութեան դէմ դործելու համար » : Ատոր պատասխանե – լով Ռիխորթը պարբերականին մէջ, կը դրուէր «Պ. Հուսաք բոլորովին ենթար – կուած է, իր վերջին յայտարարութիւն – ներով, կամայական քաղաքականութեան լքուած մեթոտներուն : Վերապրեցուց թէզը ըստ որուն ժողովուրդը պէտք չէ քաղաքականութեամբ զբաղի » :

ՀԻՒՍԻՍԱՑԻՆ – Իրլանտայի մէջ բա – խումները կը չարունակուին :

ՊՈՒՄԵՏԻՆ չատ ջերմ ընդունելու – թեան մը արժանացաւ Ռատաթի մէջ, ուր հինդ օրուան պաչտօնական այցելութիւն մը կը կատարէ :

ՓԱՐԻԶի վիէթնամեան ժողովը միչտ կը ձդձդուի : Ամերիկացիք սեդանի ձեւի եւ այլ ձեւակերպութեանց առաջարկներ ըրած են Հանոյի ներկայացուցիչներուն, կիրակի օր, բայց հիւսիսային վիէթնամ մերժած է :

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՑ վարչապետը Սթրոպ – պուրկի մէջ ընդունուեցաւ քաղաքապետ եւ նախկին վարչապետ Ֆլիմլէնի կողմէ :

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՅՈՅՑԵՐԸ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Պոլսոյ թերթերը (Յունուար 9) հետե – եալ մանրամասնութիւնները կը հրատա – րակեն Անգարայի վերջին ցոյցերու առ – թիւ :

Թէքնիք Համալսարանին մէջ պատահած դէպքերէն ետք, խռովութիւններ ծագե – ցան նաեւ Անդարայի Քաղաքական Գի – տութեանց Ֆաքիւլթէին մէջ, ուր ձախո – ղոմեան եւ աչակողմեան ուսանողներ ի – րարու վրայ յարձակեցան եւ անխնայ կռուեցան, եւ հարկ եղաւ դադրեցնել դա – սախօսութիւնները : Աչակողմեան ուսա – նողներու պետը, Երլմազ Եալչընէր, ո – րուն համար կ'ըսուի թէ մարդուած fn – մանուո մըն է, տաստիկ ծեծուեցաւ ձա – խակողմեան ուսանողներու կողմէ, եւ ու – չակորոյս վիճակի մէջ հիւանդանոց փո – խադրուեցաւ :

Դէպքը մեծ յուղում յառաջ բերաւ հա – մալսարանական չրջանակներու մէջ, ուր

ջղագրգիռ մթնոլորտ մը կը տիրէ : Երլ – մազ Եալչընէր որ առենէ մը ի վեր վար – ժարան չէր դար եւ իր անունը խառնը – ւած էր կարդ մը գործերու մէջ, Ֆաքիւլ – թէ եկաւ եւ մտաւ Փրոֆ. Մուամմէր Ագսոյի Սահմանադրութեան դասին : Ձա – խակողմեան ուսանողները, որոնք իրեն կը սպասէին արդէն, խուժեցին դասարա – նէն ներս եւ սոսկալի ծեծ մը քաչեցին Երլմազ Եալչընէրի : Փրոֆ. Ագսոյ ուղեց արդելք ըլլալ, բայց չկրցաւ, եւ Երլմազը իր եաին պահելով՝ չթողուց որ աւելի ծե – ծեն զայն : Չակառակ պարագային, յի – սունի չափ ուսանողներ զինքը լինչէ պի – տի ընէին :

Մաս մը ուսանողներ ալ Ֆաքիւլթէի վերատեսուչին սենեակը պաչարեցին եւ չթողուցին որ դուրս ելլէ : Կռուարար ուսանողները երկու հարիւր հոդի էին, եւ չէին կրնար իրենց զայրոյթին չափ մը դնել , մինչեւ որ դասախօսները մի – ջամտեցին եւ մեծ դժուարութեամբ հան – դարտեցուցին զիրենք : Դէպքէն ետք , ձախակողմեան ուսանողներէն մին բաւ. — Երլմազ Եալչընէր ձՔՄՓի fnմանուո – ներէն է , եւ երկու օր առաջ ինք կազմա – կերպեց վարժարանին դէմ գործուած յարձակումը : Իւլքիւ Օճաղըի նախագա – հըն է եւ Թունդ Աչակողմեան մըն է » :

Չակառակ անոր որ կռիւը վերջ գտած է, ամէն վայրկեան կրնայ վերսկսիլ եւ Աչակողմեան տարրերը կրնան իրենց ըն – կերոջ վրէժը լուծել : Անգարայի ոստի – կանութիւնը այժմ պահակ կը սպասէ Ֆաքիւլթէին չուրջ, նոր բախումի մը արդելք ըլլալու համար : Ֆաքիւլթէի դա – սախօսական մարմինը իրիկունը դումար – ուեցաւ եւ քննեց կացութիւնը, խորհրը – դակցութիւնները մինչեւ ուչ առեն չա – րունակուեցան :

ԱԶԳԱՅՆԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՁԵԿՈՑՑԸ

Կռիւէն ետք, Թուրք Ազդայնական Ե – րիտասարդութեան անունով դեկոյց մը հրատարակուեցաւ , պարսաւանք յայտ – նելով ձախակողմեան տարրերուն դէմ : Զեկոյցը կ'ըսէ ի մէջ այլոց .— Ցառիւ կը դատապարտենք անոնք, որ Ֆաքիւլ – թէին մէջ ազդայնական ու – ատնողները կը ծեծեն : Ով սիրելի Թուրք ազդ, մենք քու հարազատ զաւակներդ ենք, եւ մենք պիտի պատժենք երեքուկէս փարանոց սա Մոսկոֆի ծառաները, այդ ծախուածները : Այնպէս պիտի պատժենք որ անդամ մըն ալ չմտանան : Երդում ը – րինք այս նպատակով » :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԴԵՍՊԱՆԻՆ ԻՆՔՆԱՁԱՐԾԸ ԱՁՐՈՂՆԵՐԸ

ԱՆԴԱՐԱ. — Ընդհ. դատախազութիւնը կը չարունակէ իր քննութիւնները Թէք – նիք Համալսարանի ուսանողներուն դէմ , որոնք այրեցին ամերիկեան դեսպան Քո – մէրի ինքնաչարժը : Ոստիկանները եւ ոս – տիկան զինուորները կը փնտռեն այն եօ – թը ուսանողները, որոնց դէմ լ բաց – կայութեան ձերբակալման հրամանագիր ելած է : Մինչ այդ, դանազան Ֆաքիւլթէ – ներու պատկանող հինդ հարիւր ուսանող – ներ հաւաքաբար ազերբայճիր տուին պատկանեալ իչխանութեան, յիչեցնելով որ իրենց ձերբակալեալ կամ ամբաստան – եալ ընկերները որեւէ յանցանք չունին , այլ իրենք են որ հրկիզեցին ամերիկեան դեսպանին ինքնաչարժը :

×

Հալք կուսակցութեան ընդհ. նախա – դահ Իսմէթ Ինէօնիւ երէկ իրիկուան դէմ այցելեց ամերիկեան մեծ դեսպան Քոմէ – րի , եւ մէկուկէս ժամ տեսակցեցաւ ա – նոր հետ : Ինէօնիւ իր ցաւը յայտնեց պա – տահած դէպքին համար :

ՈՍԿԵՂԷՆ ՀՈՒՀՈՍ

ԿՈՒՐ

ՅԱՆՈՒՆ ԳԱՎԱՌՈՒՀԻ ԳԻՒՂԸ

ՎԵՖՂՎԵՑ ՂՈՒՆՊՍՓՈՆՑՈՑ ՑՈՍՐ ՆՀԱՐ

— Հիմա ի՞նչ բանաստեղծ ես դուն, որ ոչինչ չես ուզեր ասել մեզի։ Հապա ինչո՞ւ համար ես ծնած, ինչո՞ւ համար կ՚ապրիս։ Ինչո՞ւ համար կ՚ուզես մեռնիլ։

Ինքնիրեն կը մտածեմ, թե ինչո՞ւ համար կ՚ապրիմ, ինչո՞ւ համար կ՚ուզեմ մեռնիլ։ Ինչո՞ւ համար ծնած եմ։ Ինչո՞ւ համար կ՚ապրիմ։

ԷՋԵՐ
ՄԵԾ ՏԱՐԵԳՐՈՒԹԵՆԷՆ

Երեւան քաղաքի սահմանին մէջ առաջին բնակավայրերը գոյութիւն ունեցած են 6000 տարի առաջ:

4րդ հազարամեակ, Ք. Ա. մէջտեղ եկած է Շէնգաւիթը:

3րդ հազարամեակ, Ք. Ա. ծագում առած է Մուխաննաթ – Թափայի բնակատեղին:

2րդ հազարամեակ, Ք. Ա. ծագում առած է Ծիծեռնակաբերդի անագապղինձի դարու բնակատեղին:

13րդ դարուն, Ք. Ա. ստեղծուած է մինչ ուրարտական բնակատեղին Կարմիր բլուրի մէջ:

8րդ դարուն, Ք. Ա. Արգիշտի Ա. կը հիմնէ Էրեբունի բերդաքաղաքը:

642 – 643ին Արաբները յարձակեցան Երեւանի վրայ:

1386ին Լենկթիմուր կ'արշաւէ Հայաստան, « եւ յԵերեւան մեծ աւանին Արս հինգհարիւր կոտորեցին » (Գրիգոր Խլաթեցի):

1441ին «Եւ ապա պատահեալ դիպեցաք մեծ վարդապետին մերոյ եւ առեալ եկաք ի գիւղաքաղաքն Երեւան ...» (Թովմա Մեծոփեցի):

1604 – 1605ին Պարսիկները կը գրաւեն Երեւանը: Հայերու բռնի գաղթը Շահ Աբասի հրամանով:

1606ին «ելաւ Պարսից արքան ի յԱսպահանայ բազում եւ անթիւ զօրօք որում անուր էր Շահպազ...մարտնչաւ հետ օսմանցուն ... եւ ապա եկեալ ի յԵրեւան ... եւ շահն է ամիս կոտորեաց եւ է օր խըսարաւ զբերդն: Եւ շահն այրեաց, յԱնու քաղաքէն մինչեւ զՃուղայ եւ զՆախնըւան· զամ գիւղ եւ զքաղաքս եւ զմարդն լալով եւ ողբով քշեաց ի յԱսպահան» (Գիրք առաքինութեանց):

1664ին կը բեմադրուի հայերէն թատերգութիւն մը:

1724 Յունիս 7ին Թուրքերը կը գրաւեն քաղաքը: Հայերը 60 օր դեմադրած էին:

1827 Հոկտեմբեր 1ին Ռուսերը կը գրաւեն Երեւանի բերդը:

1827 Հոկտեմբեր 6ին կը կազմուի Երեւանի ժամանակաւոր վարչութիւնը:

1827 Դեկտեմբերին կը բեմադրուի Ա. Գրիբոյետովի «Խելքէն պատուհասուած » թատերգութիւնը, հեղինակին ներկայութեան:

1828 Փետրուար 10ին կը կնքուի թուրքմէնչայի դաշնագիրը: Արեւելեան Հայաստանը մաս կը կազմէ ռուսական կայսրութեան:

1828 Մարտ 21ին կը կազմուի Հայկական մարզը:

1849 Յունիս 9ին կը ստեղծուի Երեւանի նահանգը:

1850 Յունուար 2ին կը բացուի Երեւանի առաջին իգական (Հռիփսիմէի) դըպրոցը:

1858ին լոյս կը տեսնէ Խ. Աբովեանի « Վէրք »ը:

1864ին հեռախօսի կապ կը հաստատուի Թիֆլիսի եւ Երեւանի միջեւ:

1865 Հոկտեմբերին կը հիմնուի հայկական թատրոնը:

1901ին կը հաստատուի Ալեքսանդրապոլ – Երեւան երկաթուղագիծը:

1905ին տեղի կ'ունենան հայ – ադրբեճանական ընդհարումներ Երեւանի մէջ:

1906ին կը բանի ձիաքարշ հանրակառքը Աբովեան փողոցին վրայ: (Անցեալին՝ Աստաֆեան):

1907ին կ'աշխատի քաղաքին առաջին ջրելեկտրակայանը:

1912ին կը հաստատուի ճրմուղի:

1918 Մայիսին Երեւան կը դառնայ Հայաստանի անկախ Հանրապետութեան մայրաքաղաքը:

ԷՐԵԲՈՒՆԻ՜...

Էրեբունի՜, Էրեփունի՜...
Քսանեօթ դար, նաեւ կէս դար,
Ապրում ես յար եւ անդադար,
Թէ՛ վթարուած, թէ՛ անվթար,
Սակայն ընդմիշտ դու կենդանի,
Յաւերժակա՜ն Էրեբունի,
Իմ հայկակա՜ն Էրեբունի:

Ո՞ւր են Փիւնիկ ու Կարթագէն,
Բռնակալաց շէներն ամէն,
Նուաճողաց քէներն ամէն,
Չկա՛ն, եւ դու ես կենդանի,
Քաղաքամա՜յր Էրեբունի,
Դրախտավա՜յր Էրեբունի:

Մեռաւ այնքան գոռոզ մարմար,
Տուփըդ ապրում է դարեր,
Որպէս Հայոց քար ու քանքար,
Մեր քրտինքով ես կենդանի,
Ժողովուրդի՜ Էրեբունի,
Անմահ որդի Էրեբունի՛:

Հպարտ անունդ երէկուան
Կոչեց իմ ազգը «Երեւան»,
Որ աշխարհին հոծ երեւան
Մեր գոռ դարերը կենդանի,
Երեւաս դո՛ւ, Էրեբունի՛,
Ամէն մարդու Էրեբունի՛:

Նախնիներից իմ արարուած
Ապրում ես դու հնից տրուա՛ծ,
Գալիքի հետ ժամադրուած,
Դու մեր ոգին ես կենդանի,
Դարեր քանի՜, Էրեբունի՜,
Հայաստանի՜ Էրեբունի:

Որդիքդ ամէն, որպէս ի տուն,
Գրկած մարդեր, թող գան, ու դուն
Ուրախ լուրեր տար ի Զէյթուն,
Մինչեւ գալիքը կենդանի
Պիտի գնա՛ս, Էրեբունի՜,
Յաւերժ մնաս, Էրեբունի՛:

ՄԿՐՏԻՉ ԱՐՄԷՆ

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

ԵՐԵՒԱՆԸ ԹԻՒԵՐՈՎ

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Հայաստանի մայրաքաղաքը ունի 153 հանրակրթարան՝ 145·511 աշակերտներով՛ 11 բարձրագոյն ուսումնական հաստատութիւններ՝ 47·700 ուսանողներով, 19 մասնագիտական դպրոց՝ 22·000 հետեւողներով, տասը երաժշտական եւ 8 մարզական դպրոց՝ շուրջ 14·500 պատանիներով եւ պարմանուհիներով:

Ուրեմն մայրաքաղաքի ուսանողներու թիւն է մօտ 229·711, այսինքն մօտաւորապէս երեք Երեւանցիներէն մէկը կ'ուսանի:

×

Մայրաքաղաքը ունի շարժանկարի 8 սրահ եւ մէկ կրկէս: Ունի նաեւ 6 թատրոն, օփերայի եւ բեմապարի սրահներ, հայֆիլհարմոնի՝ երկու համերգասրահներով: Երգի – պարի, թատերական 25 խմբակներ կան:

×

1968 Յուլիս 1ի տուեալներով, Երեւան քաղաքի բնակչութեան թիւը հասած է 708·000ի:

Մայրաքաղաքը ունի վեց շրջան:

×

Երեւանի մէջ կը բանին 1·280 թաքսիներ: Քաղաքին վեց շրջանները եւ արուարձանները իրարու հետ կը կապուին 500 հանրակառքերով եւ մօտ 448 ելեկտրաքարշ *թրամվայներով*:

×

Քաղաքը ունի 34 հիւանդանոց՝ 6515 մահճակալով: Հիւանդանոցներուն մէջ կ'աշխատին 4209 բժիշկ, ատամնաբոյժ եւ 6205 հիւանդապահներ:

×

Հանրային գրադարաններու թիւն է 61, երկու միլիոն գիրքով: Այդ գրադարաններէն տարեկան կ'օգտուին շուրջ 123·000 ընթերցասէրներ:

×

Ինը հեռախօսակայան կայ շուրջ 70 հազար թիւերով:

Ծաղիկներ, Երգեր

Տխրութեան ծաղիկներ մենք շատ ենք տեսել, տխրութեան երգեր մենք շատ ենք լսել: Բայց այդ ե՞րբ էր Երեւանն այսքան ուրախ ծաղիկ տեսել եւ այսքան ուրախ երգ լսել: Մեծ մահեր եւ մեծ յուղարկաւորութիւններ մենք շատ են տեսել: Ցաւից թէ վախից կծկուած, մենք յաճախ ենք փողոց եկել՝ իրար սփոփել, իրար մօտենալու, զգալու մտերիմի, ընկերոջ ուսը, մատները, շունչը: Մենք դարեր շարունակ ողբացել ենք: Մեր ողբը չի հնացել, չի մոռացուել: Ամէն դար իր պարտքն է համարել թարմացնել մեր վէրքը: Մեր ողբը դարձել է արուեստ: Մեր ողբը՝ «Անտունի» է դարձել, «Կը – ռունկ»:

Բայց այդ ե՞րբ էր Երեւանը այսքան ուրախ ծաղիկ տեսել եւ այսքան ուրախ երգ լսել: Այդ ե՞րբ էին Երեւանի փողոցները այսքան նեղ թուացել:

×

Այդ ե՞րբ էր Երեւանը այնքան ուրախ ծաղիկ տեսել եւ այսքան ուրախ երգ լըսել:

Այս օրերին Երեւանը աշխարհին ցոյց տուեց, որ տառապած, արդէն քանի դար սուգ պահող Հայը կարող է նաեւ ուրախանալ: Եւ այն էլ ինչպէ՜ս: Այս օրերին Երեւանը աշխարհին ցոյց տուեց որ Հայի ուրախութիւնն էլ կարող է դառնալ արարողութիւն, արուեստ:

Վկայ՝ Էրեբունիի փէշերին թափուած մեխակները, թրաշուշանները: Վկայ՝ «Յաղթանակ»ի այգուց Երեւան իջնող երգերը: Վկայ՝ ինքը՝ Երեւանը, մեր ամենալաւ, ամենաուրախ երգը:

ՌՈՒԲԷՆ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

ՄԷԿ ՕՐՈՒԱՆ
ԱՐՏԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Հայաստանի մայրաքաղաքի արդիւնաբերութիւնը մէկ օրուան մէջ կ'արտադրէ·

40 հատ մետաղահատ հաստոց,
11 հատ քոմփրէսէօր
240 հատ կեդրոնախոյս փոմփ,
80·000 հատ ելեկտրական լամպ,
1·626 հատ ելեկտրաշարժիչ,
1·080 հատ ժամացոյց,
209·000 մեթր բամպակէ եւ բուրդէ բանուածք,
35·000 մեթր մետաքսէ հիւսուածեղէն,
29·000 զոյգ կօշիկ,
89·000 տուփ պահածոյ,
45 թոն բուսական իւղ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (386)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

Գ. ՄԱՍ

ՄԱՐԻՒՍ

—*—

ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԻՐՔ

Եկեղեցի կ'երթար առաւելապէս հեզ քան թէ ջերմեռանդ մը ըլլալուն եւ մարդոց երեսը սիրելուն բայց անոնց աղմուկը ատելուն համար. վասնզի միայն եկեղեցիին մէջ հաւաքուած մարդիկն էին որ կը լռէին:

Զգալով թէ պէտք է բան մը ըլլալ կեանքի մէջ, ընտրած էր եկեղեցականի պաշտօնը:

Սակայն երբեք չէր կրցած կին մը կակաչի, սոխի մը չափ կամ մարդ մը էլզէվիրի(*) չափ սիրել: Երկար ատենէ ի վեր վաթսուն տարեկան հասակը մտած էր երբ օր մը հարցուեցաւ անոր.— միթէ բնաւ ամուսնացած չե՞ս: — Մոռցայ, պատասխանեց Մապէօֆ: Մերթ ընդ մերթ կ'ըսէր.— Ո՜հ, եթէ հարուստ ըլլայի, — եւ ո՞վ է ան որ ըսած չըլլայ այս խօսքը, — ոչ թէ Պ. Ժիլնորմանին պէս ակնոցով աղուոր աղջկայ վրայ նայելով, այլ հին մատեանի մը վրայ հիանալով կը յայտնէր իր այս փափաքը:

Մինակ կ'ապրէր պառաւ սպասուհիի մը հետ: Ձեռքերու փոքր ցաւեր ունէր, եւ երբ քնանար, իր անկողինի սաւաններու ծալքերուն մէջ կը կծկծուէին մատները, որոնք յօդացաւի պատճառով չէին շարժեր: «Ֆլէօր տէ զ'անվիրոն տը Քոթըրէ» անունով գիրք մը պատրաստած հրատարակած էր՝ գունաւոր նկարներով. բաւական յարգի էր այս գիրքը, որ պղընձեալ կաղապարներ ունէր եւ զոր ինք կը վաճառէր:

Օրը երկու կամ երեք գնորդ Մէզիէրի փողոցը կուգային անոր դուռը զարնելու եւ գիրքը գնելու համար: Տարին երկու հազար ֆրանք կը շահէր այս գիրքերու վաճառումէն եւ այս էր անոր ամբողջ հարստութիւնը:

Թէեւ աղքատ էր, բայց համբերութեան, զրկանքներու եւ տրամադրած ժամանակի շնորհիւ ամէն տեսակ հազուագիւտ օրինակներու թանկագին ժողովածոյ մը կազմելու տաղանդը ունեցած էր:

Երբ դուրս ելլէր, միշտ գիրք մը կ'ունենար թեւին տակ, եւ յաճախ երկու գիրքով տուն կը վերադառնար:

Գետնայարկի սենեակներուն մէջ, որոնք պզտիկ պարտէզի մը հետ անոր բնակարանը կը կազմէին, իբր զարդ կային միմիայն շրջանակներու մէջ առնուած բոյսերու ժողովածոներ եւ հին վարպետներու քանդակներ: Կ'ահաբեկէր երբ թուր կամ հրացան տեսնէր: Կեանքին մէջ երբեք մօտեցած չէր թնդանօթի նոյնիսկէնվալիտի մէջ: Ստամոքսը բաւական յաջողակ էր, ժողովրդապետ եղբայր մը ունէր, մազերը բոլորովին սպիտակ էին. ակռայ չունէր ոչ բերնին եւ ալ մտքին մէջ. կը դողար ամբողջ մարմնով: Կը խօսէր Փիքարտեանի պէս, կը խնդար մանկաբար, վախկոտ էր եւ ծեր ոչխարի մը կերպարանքն ունէր: Չմոռնանք ըսել նաեւթէ մարդոց մէջ բարեկամ չունէր բացի Բոյոլ անուն մարդէ մը որ Սէն Ժաքի դրան քով հին դրավաճառ մըն էր: Պ. Մապէօֆի երազն էր լեղակը Ֆրանսայի մէջ սերմանել:

Անոր սպասուհին ալ անմեղներու մէկ ուրիշ տեսակն էր: Խեղճ բարեմիտ պառաւը կոյս էր: Իր կատուն՝ Թոթօ, Սիքըսթինի մատուռին մէջ թերեւս կարենար Ալլէկրիի «Տէր ողորմեա»ն միաւել, զոր տիրած էր իր սրտին, եւ ատիկա բաւական էր իր սիրտի կիրքերուն: Ան չէր կրցած երբեք կատուէն բաժնուիլ: Պեխեր ունէր իր կատուին պէս: Անոր փառքն էին իր ունեցած սպիտակ գնդակները: Կիրակի օրեր, պատարագէ ետք, ժամանակը կ'անցընէր իր ճերմակեղէնները արկղին մէջ տեղաւորելով, կամ շրջազգեստները տարածելով անկողնին վրայ, զոր բնաւ կարել չէր տար: Գիտէր կարդալ: Պ. Մապէօֆ Փլիւթարկ խաթուն մականունը տուած էր անոր:

Պ. Մապէօֆ հաւնած էր Մարիուսին, վասնզի ան երիտասարդ եւ հեզաբարոյ ըլլալով, Պ. Մապէօֆի ծերութեան ջերմութիւն կուտար, առանց անոր վախ ներշնչելու:

Հեզութեան հետ երիտասարդութիւնը ունի ծերերու վրայ այն ազդեցութիւնը, զոր ջերմ արեւը կ'ունենայ:

Մարիուսի կը համակուէր ռազմական փառքով, թնդանօթի վառօդով, զօրական քայլերով, հակաքայլերով եւ այն ամէն զարմանալի պատերազմներով, որոնց մէջ իր հայրը այնքան մեծ վէրքեր առած եւ տուած էր:

Պ. Մապէօֆի հետ տեսնուելու կ'երթար, եւ Պ. Մապէօֆ Մարիուսի հետ կը խօսէր այդ դիւցազնի մասին՝ ծաղիկներու տեսանկիւնէն դիտելով գնդապետը:

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

(*) Էլզէվիր կ'անուանուի ԺԵ·րդ դարու մէջ տպուած գիրք, հին մատեան:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Պարոյր Թուրեան եւ Ա-նուշաւան Գրլբճեան ընտանիքները, իրենց շնորհակալութիւնները կը յայտնեն, բոլոր անոնց, որոնք, անձամբ, գրաւոր թէ բերանացի փութացին իրենց յարգանքի բաժինը բերելու, ի յիշատակ հանգուցեալ

ՏԻԿԻՆ ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ԳԸԼԸՃԵԱՆԻ

(ծնեալ Փափազեան), իրենց մօր, մօրաքրոջ, մեծ մօր եւ զարմուհիին, կսկծալի մահուան առիթով :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Ընկերներ Ա. Մինասեան եւ Կ. Բագոսեան յիսուն Ֆր. կը նուիրեն Նարդունիի գործերու Ֆոնտին եւ յիսուն Ֆր. «Հայաստան»ի, Տիկին Զուարթ Ճանկէօզեանի մահուան առթիւ : (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 90-ամեայ յոբելենական հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Մայիս չորսին :

×

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Նախկին Աշակերտաց եւ Ծնողաց Միութեանց պարահանդէսը Փետրուար 2ին, Կիրակի օր: Զուարթ անակնկալներ :

Մանրամասնութիւնները յետագային :

×

Ս. Խաչ Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը Փետրուար 23ին, Ամպաստէօրին մէջ :

×

Հայ Արիներու Միութեան
Տարեկան հանդէսը

Կիրակի, 2 Մարտ 1969, կէսօրէ ետք ժամը 14·30ին :

SALLE DE LA CHIMIE
28 bis, Rue St. Dominique, Paris (7e)

×

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի տարեկան պարահանդէսը Մարտի Ա. Շաբաթ գիշերը Սփլանտիտի սրահներու մէջ: Մանրամասնութիւնները յետագա-

×

Փարիզի Մայր եկեղեցւոյ երկսեռ երգչախումբի տարեկան գեղարուեստական ցերեկոյթ – թէյասեղանը Փետրուար 16-ին, Մեզոն տէ Սանթրօ, ժամը 15էն 20: 8, Բիւ ժան Կուժօն, Փարիզ 8րդ :

×

Կապոյտ Խաչի Շրջ. վարչութեան տարեկան ցերեկոյթը՝ ՄԱՐՏ 23ԻՆ :

×

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ տարեկան ցերեկոյթ – պարահանդէսը, ի նպաստ Օգափ. կայանի ծովահայեաց նոր շէնքի գնումին: Մարտ 9ին, Ամպաստէօրի սրահին մէջ :

×

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի տարեկան պարահանդէսը Մարտ ութին, Սփլանտիտի մէջ :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԾ Է

ՀԱՅԿ ՍԷՐԷՆԿԻԻԼԵԱՆ

Գրական մրցանակի առաջին հրատարակութիւնը՝

"ՔՐԻՍՏՈՍ ԻՆՔՆԱԿԱԼ"

կամ «ԱՌԻԻԾ ԱՐՔԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ՏԸՐԴԱՏԷՍ»Ը :

Գեղեցիկ տպագրութեամբ Կիլիկիոյ կաթողիկոսարանի տպարանէն (Անթիլիաս) :

670 էջերէ բաղկացած սոյն գրքին հեղինակն է Զուիցերացի ԿԱՌԼ ՊՐԷՖԻՆ, իսկ գերմաներէնէ հայերէնի թարգմանիչն է Երուանդ Տէր-Անդրէասեան (Ետան)

ԳԻՆՆ Է 15 ՖՐԱՆՔ

Այս գիրքէն օրինակ մը ունենալու համար, կարելի է դիմել ամէն Երկուշաբթի իրիկուան ժամը 5էն 7 Մշակոյթի Տունը, Ա. յարկի սրահը :

Ինչպէս նաեւ Հ. Սամուէլեան եւ Բալուեան գրավաճառներուն մօտ :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ համար դիմել՝ Ազգ. Առաջնորդարանը 3 Բիւ Սէն – Տօմինիք : Ծերիկեանին՝ եւ Պօմոնի մէջ՝ Սերժ Սարգիսեանի :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ 19ԻՆ

ԵՐԵՒԱՆԻ 2750-ԱՄԵԱԿԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 16 եւ 17, ժամը 20·45, երկու կալա, մասնակցութեամբ հայ որուեստագէտներու :

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 16 եւ 17: մեծ ցուցահանդէս « Երեւանի պատմութեան 2750 տարիները » :

Յունուար 16ին, ժամը 14էն 18 եւ 20էն 23, Յունուար 17ին ժամը 9էն 15 եւ 20էն 23, Maison de la Chimie
28 bis, Rue St-Dominique
Métro : Invalides.

Կալաներու համար տոմսերը ապահովել՝
France-U.R.S.S., 8 Rue de la Vrillière, Paris (1er) — Métro : Palais-Royal

Կամ Պ. ԶԱՐԵՀ,
22, Rue Richer, Paris (9e).

Տոմսերու գին՝ 8, 10 եւ 12 Ֆրանք :

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Պ. Լ. ՓՐԱՏԷԼի, Լիոնի քաղաքապետ :

Միացեալ կազմակերպութեամբ՝ Լիոնի Հայ Ազգ. Միութեան եւ Ֆրանս-Իւրսի եւ մասնակցութեամբ՝ տեղական հայ կազմակերպութեանց :

Տեղի կ'ունենայ հետեւեալ դասաւորումով՝ 19 Յունուար, Կիրակի, ժամը 10ին, Սինեմա Ասթորիայի մէջ, (69 Քուռ Վիթոն), խիստ շահեկան տեղեկութիւններ տրուելէ ետք պիտի ցուցադրուի հայախօս ֆիլմ մը (փաստանկար) :

19 Յունուար Կիրակի ժամը ժամը 20·30ին, Լիոնի Սալ Ռամոյի մէջ պիտի կատարուի հանդիսաւոր տօնակատարութիւնը արտակարգ պատրաստութամբ որուն կը մասնակցին Հայաստանէն ժամանող ծանօթ արուեստագէտներ եւ արուեստագիտուհիներ :

20 Յունուար Երկուշաբթի ժամը 20·30-ին Սալ Ռամոյ մէջ պիտի կրկնուի նոյն յայտագիրը :

Իսկ 19, 20, 21, (Կիրակի, Երկուշաբթի, Երեքշաբթի) օրերը, ժամը 10էն մինչեւ 19 ցուցադրութիւն տեղի պիտի ունենայ :

Մէզոն տը Լիոն (Փլաս Պէլբուռ), գեղեցիկ սրահներուն մէջ թապլօներ, 2750րդ տարուոյ վաւերական թանկարժէք ոեւ այլ զանազան առարկաներ :

ԾԱՆՕԹ.— Կազմակերպիչ յանձնախումբը ի պատիւ Հայաստանի հիւրերուն ճաշասեղան պիտի սարքէ 21 Յունուար Երեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, եկեղեցւոյ սրահին մէջ: Ճաշին մասնակցիլ փափաքող հայրենակիցներ կրնան դիմել Ազգ. տուն :

ՄԱՐՍԷՅԼ ՄԱՐՍԷՅԼ

ՊՈԼՍԱՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԾՆՈՒՆԴԻ ՏՕՆԱԾԱՌ

Պատրաստուեցէք Պոլսահայերու Հայր. Մշակ. Միութեանս սարքած Ս. Ծնընդեան աւանդական չքեղ տօնածառին՝ որ այս տարի տեղի պիտի ունենայ, 19 Յունուար, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր ձեզ ծանօթ Ֆարոյի գեղեցիկ սրահներուն մէջ:

71, Bd. Charles-Livon, Hôtel du Pharo

Աչքի, ականջի, քիմքի վայելքներով առլի՝ այս յիշատակելի տօնածառին, կը խնդրուի այժմէն ապահովել ձեր սեղանները, դիմելով ինչպէս միշտ, ձեզ ծանօթ վարչական անդամներուն եւ կամ կեդրոնատեղին 37պիզ, Թիւպանօ փողոց, Պ. Եավէրի գրասենեակը, հեռ. 20-26-74:

Պարողներուն՝ Օրքէսթրը Ռաֆայէլ Սէռանօ, մանուկներուն զուարթութիւնը ապահովուած :

Հաճելի անակնկալներ եւ գեղարուեստական բաժին :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանը պէտք ունի օգնական խոհարարուհիի մը : Դիմել վարժարան, հեռ. 927-01-72:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՅՈՒՇԻ ՕՐ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԱԶԳ. ՀԵՐՈՍ

ՄԻՍԱՔ ԹՈՐԼԱՔԵԱՆԻ

Նախաձեռնութեամբ Տրապիզոնի Պոնտոսի Հայր. Միութեան :

Կիրակի, Յունուար 26, ժամը 15·30ին, Մշակոյթի Տան *Ս. Թէհլիրեան սրահը*, (17 Բիւ Պլէօ, Փարիզ 9):

Կը նախագահէ՝

ԱՐՇԱՒԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ

Կը խօսին՝ ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ եւ ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ :

Մանրամասնութիւնները յետագային :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

Մշակ. Տան յանձնախումբը կը փնտռէ ամուսնացած զոյգ մը՝ պիւֆէի սպասարկութեան եւ Տան մաքրութեան գործը ստանձնելու համար :

Բնակութեան յարմարութիւններ :

Դիմել ամէն օր, ժամը 15էն 19·30, Մշակոյթի Տան գրասենեակը :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Նկատի ունենալ հետեւեալ թուականները,

1969.— ՄԱՐՏ 2, թատերական ներկայացում :

Ապրիլ 24, Օր Նահատակաց :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

"AU FIL DES SONGES"

ՎՕԿ ընկերութեան նոր երգապնակը, թիւ 714

ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

Լարային նուագախումբի հեղինակութիւններուն

1. Variations sur chants populaires, Լուսնակն անուշ, Շողեր ջան, 2. Կարօտի երգ, 3. Հովը, 4. Իրիկնամուտ, 5. Գիշերային թիթեռնիկներ, 6. Պօէմա, 7. Մայր Արաքսի, 8. Մանոցի *երգը*, (*նոր դաշնաւորում*):

CONCERT COLONNE *ի նուագախումբին կատարմամբ,*

որուն կը մասնակցին
Maximilien Roques (1er violon de l'orchestre l'O. R. T. F.)
Jacques Castagner (flûte), Michel Marchesini (violoncelle) et Raphaël Beaufort (piano, de l'Opéra)

33 tours — Prix 30 francs

Ստանալու համար դիմել հեղինակին
14, Rue Petit, Paris — Tél. : BOT. 99-22

Գաւառներու համար առաքում contre remboursement

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	60 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՏՈՒՔ	30 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	15 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ ա՞գամ հրատարակելի եւ ճշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել վարչութեան :

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԹՌՈՒՑԻԿ – ՏՈՄՍԱԿ – ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ – ԵՒԱՅԼՆ
FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...

Դիմեցէք

« ՅԱՌԱՋ »Ի

32, RUE DE TRÉVISE
— PARIS - IXe —
Téléph.: 770-86-60

ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

ՀԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

Le seul Quotidien Arménien en Europe Occidentale

Directrice : Arpik Missakian

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 90 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	50 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 105 Ֆ.	Հատը	0,50

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
15
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
MERCREDI
15 JANVIER
1969

Le Numéro 0,50 F.

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11413 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 45e ANNÉE — No 11.413

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԲ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐԸ ՓՈՂՈՑ Կ'ԻՋՆԵՆ

Օրակարգի հրատապ հարց է տակաւին արաբ-իսրայէլեան վէճը :

Կացութիւնը ծանրացած էր Պէյրութի օդակայանին վրայ կատարուած յարձակումէն ի վեր :

Լիբանանի նախարարական տաղնապը կարելի չեղաւ լուծել ներքին տարաձայնութեանց պատճառաւ :

Երկու իրարամերժ սկզբունքներ բախումի մէջ են : Լիբանան պէ՞տք է չարունակէ ցարդ իր վարած քաղաքականութիւնը թէ հիմնական փոփոխութիւն մտցընէ իր ուղեգծին մէջ :

Գառորդ դարէ ի վեր (1943) անկախ գարձած է Լիբանան, չուրջ քառորդ դար Ֆրանսական հոգատարութեան տակ ինքնավար չրջան մը բոլորելէ ետք :

1943ի Ազգային Ուխտը հաւատարակէ ութիւն հաստատած էր երկրի բազմայուցիկ երկու գլխաւոր տարրերուն՝ քրիստոնեաներու եւ իսլամներու միջեւ, պետական գլխաւոր պաշտօններու հատարար բաշխում կատարելով :

Ազգային Ուխտը-ի զօրու է միշտ եւ խաղաղութիւնը պահպանուած է ցարդ երկրին մէջ՝ ի բաց առեալ 1958ի ծանօթ դէպքերը, որոնք արդիւնք էին արտաքին ազդեցութեանց :

Երկու չաբաթէ ի վեր անդորրութիւնը որոշ չափով խանգարուած է Լիբանանի մէջ :

Դեկտեմբեր 28ի իսրայէլեան յարձակումը ցնցում առաջ բերած է համալսարանական երիտասարդներու չարքերուն մէջ : Ֆրանսական, ամերիկեան, լիբանանեան եւ արաբական (եգիպտական) չորս համալսարաններու ուսանողները հակառակ իրենց գաղափարական տարակարծութեանց, ճակատ են կազմած եւ կը ներկայացնեն կարգ մը պահանջներ, որոնք Լիբանանի քաղաքական կեանքին մէջ որոշ յեղաչրջում առաջ բերելու հանգամանքը կը կրեն :

1968ին լոյս քաղաքէն ծագում առած ուսանողական ծանօթ չարժումները իրենց անդրադարձումներն էին ունեցած ամբողջ աչխարհի մէջ, յիչեցնելով 1789ի Ֆրանսական մեծ յեղափոխութիւնը, որուն բոցավառ նչանախօսքերը — Ազատութիւն, Հաւասարութիւն, Եղբայրութիւն — այս երկրի սահմանները գլեղ անցնելով արձագանգ էին գտած ազատասէն մարդկութեան հոգիներուն մէջ, ի սիրտս աչխարհի :

Արեւելքն ալ վարակուեցաւ ուսանողական չարժումէն :

Թուրքերը՝ հետեւելով իրենց առհասարակ աւանդութեանց, ալա թուրքա ձեւ տուին իրենց յոյսերուն :

Համալսարանները, որոնք մշակոյթի վառարաններն են եւ սկզբունքով հետու պէտք է մնան քաղաքականութենէ, այժմ գարձած են քաղաքական գործունէութեան կեդրոններ :

Կ'ապրինք հիւլէական գարու մէջ : Փոխուած են ժամանակները : Փոխուած են նաեւ մտայնութիւնները :

Ֆրանսայի մէջ հալասարանականները իրաւունք պահանջեցին եւ ստացան հետաքրքրուելու քաղաքական հարցերով, այն տրամաբանութեամբ, որ անոնք պիտի գառնան երկրի վաղուան պետական վարիչները :

Երբ երիտասարդ ուսանողներ փողոց կ'իջնեն եւ քաղաքական պահանջներ կը ներկայացնեն, անխուսափելիօրէն կ'ազդեն օրուան պատասխանատու անձնաւորութեանց ուղղութեան վրայ :

Լիբանանի համար կը մաղթե՛նք, որ դոյակիճակը պահպանուի եւ անդորրութիւնը վերահաստատուի, առանց ազդը ւելու աչքն կամ ձախէն :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՐԱՄԷ ՉԻ ԿՐՆԱՐ ԴԱՀԼԻՃ ԿԱԶՄԵԼ

ՖՐԱՆՍԱ ԱՆՏԱՐԲԵՐ ՉԻ ՄՆԱՐ ԵԹԷ ԼԻԲԱՆԱՆ ՎՏԱՆԳՈՒԻ

Հակառակ իր լաւատեսութեան, Ռաչիտ Քարամէ չի կրնար դահլճ կազմել եւ հաւանական կը թուի նոյնիսկ որ նախապահ Հելու սախտուի ուրիչ մէկը կանչել : Այս առթիւ կը խօսուի Արտաքին նախկին նախարար՝ Անրի Ֆարաոնի մասին : Այդմէն պարագայի մէջ լիբանանեան այս տաղնապը կը յիչեցնէ նախկինը, երբ Հելու սպառնայ հրաժարիլ ի տես որեւէ դահլիճ կազմելու անկարելիութեան :

Նչանակուած ռեւէ վարչապետ կը բախի միչտ նոյն դժուարութեանց : Ճնում – պլաթ, որ մօտ քսան կուսակիցի ձայն կը վայելէ Ժողովրդապանին մէջ (99ի վրայ) չուզեր զօրծակցիլ Շամունի (Ազդ. Ազատական կուսակցութիւն) խմբակին հետ, զոր կը նկատէ «հակարար, պատերնեան քոմանտոներու թշնամի եւ սերտօրէն կապուած աչխարհակալութեան» : Ճումպլաթ վերջնագիրի ձեւով, ուրիչ պայմաններ ալ դրած է : Կ'ուզէ որ անմիջապէս հոչակուի պինուորական պարապուիր ծառայութիւնը, ժողովրդական բանակ մը կազմուի եւ Ֆետայիները բոլորովին ազատ ըլլան լիբանանեան հողին վրայ : Առանց դէմ, Շամուն միանալով երկու միւս քրիստոնեայ խմբակցութեանց (Ֆաթէ եւ Ձէմայէլ) երեսուն ձայն կ'ունենայ Ժողովրդապանին մէջ : Ազդ. միանականութեան ոչ մէկ դահլիճ կարելի է կազմել առանց սոնց եւ Ձէմա յէլ ու Ֆաթէ դէմ դնելով Ճումպլաթի պահանջներուն, պայման կը դնեն որ Շամուն անպայման ներկայացուցիչ մը ունենայ դահլիճին մէջ : Քարամէի կը մերժեր եւ Հելու ստիպուած էր մերժել, ինչ որ բացարձակապէս մերժեց երբեւ լուծում : Ձէմայէլ, փաղանգաւորներու պարագլուխը, յայտարարեց թէ «ներկայ տաղնապը պարզ նախարարական տաղնապ մը չէ » :

× Ինչպէս գրած էինք քանի մը օրէ Պէյրութ կը գտնուի Ժորժ Կորս : Տես – նուէրէ եռք նախապահ Հելուի հետ, Կորս յայտարարած է.— « Այն խոր բաժանումը որ կը կապէ Ֆրանսան Լիբանանի պատճառ է, որ Ֆրանսա անտարբեր չմնայ Լիբանանի դէմ սպառնալիքի մը առջեւ» :

× Իսրայէլի Արտաքին նախարարը՝ Էբան յայտարարած է թէ Ֆրանքեւխրա – յեւեան յարաբերութիւնները կ'ընթանան « այնպիսի ուղղութեամբ մը, որ մեզ կը մտահոգէ» :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՈՎ

ՎԻԷԹՆԱՄԻ մէջ, Վիէթքոնկը կրկին նախաձեռնութիւններ կ'առնէ եւ ծանր բախումներ տեղի կ'ունենան :

ՓՐԱԿԱՑԻ մէջ հանդարտութեան կոչերը իրարու կը յաջորդեն : Առջի օր ապր.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՄՔԵՐԸ

ԻՏԱԼԻՈՅ ՆՈՐ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ

ՄԱՐԻԱՆՕ ՌՈՒՄՈՐ

Քրիստոնեայ դեմոկրատ կուսակցութեան դեկավար դէրքերուն վրայ քանի մը տարուան քաղաքական տապարէդը՝ ի վերջոյ վարչապետութեան առաջնորդեց Մարիանօ Ռումոր :

Քրիստոնեայ դեմոկրատ կուսակցութեան մէջ իր գլխաւոր հակառակորդնե րէն՝ Ալտօ Մորոյէն եւ Էմիլիօ Կոլոմպօ – յէն բոլորովին տարբեր անձնաւորութիւն մըն է Ռումոր :

Սիբալիր է, մարդկայնական, աղնիւ ու դիակ՝ իր նմաններուն մօտենալու արուեստը :

Զեզի հետ կը վարուի այնպէս՝ որ կը կարծէք թէ ձեզ կը ճանչնայ երկար առեն ի վեր : Կը սպասէ որ բան մը առաջարկէք, բան մը հարցնէք :

Ինչպէս 25 տարի առաջ, ամէն կիրակի, կը տեսնուի իր ծննդավայր Վիչենցայի փողոցները ճեղքած առեն, ճիշդ այնպէս ալ կը յայտնուի Հռոմի մէջ կամ Մորտը պարանին առջեւ :

Ձեւականութիւն չունի, միչտ լուրջ է, հաճելի եւ բարեկամական : Ձեռքերը պատրաստ են բարեւելու : Ինք՝ պատրաստ է պատասխանելու ամէնէն անբան պասելի հարցումներուն ալ :

Ծնած է 1915 Յունիս 16ին, բազմանդամ՝ բայց բարեկեցիկ ընտանիքի մը մէջ :

Եղած է քաչխալաւ աչակերտ եւ բանասէր, փրոֆէսէօր : Ապա՝ պատերազմի ընթացքին եղած է հրետանիի ենթասպայ : Ֆաչիզմին չէ ծառայած երբեք :

Պատերազմի չրջանէն, Քրիստոնեայ դեմոկրատ կուսակցութեան գաղտնի դործունէութեան լծուելէն ի վեր, Ռումոր կը չարունակէ վերելքը, առանց ռեւէ մէկուն դիջում ընելու :

Զինք կ'ամբաստանեն՝ ըսելով թէ կրօնամոլ է : Սակայն ճիշդ չէ ասիկա : Պարզապէս, միւս բոլորին նման քրիստոնեայ մըն է եւ պայքարող մը՝ իր կուսակցութեան սկզբունքներուն համար, որոնց չէ դաւաճանած երբեք :

1946ին Վերոնայի, Փատովայի, Վիչենցայի եւ Ռովիկոյի չրջանի երեսփոխան ընտրուելով, կուսակցութեան չարքերուն մէջ կեդրոնական դիրք բռնեց, այսինքն, պահպանողական վարչապետ Տէ Կասփէրիի եւ Պ. Պ. Ֆանֆանիի, Տոդէթիի եւ Լա Փիրայի ձախ թեւին միջեւ :

1951ին եւ 1954ին երկրագործական փոխ – նախարար եղաւ եւ իր բոլոր ուժերով չանաց որ, կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղարութենէն Տէ Կասփէրիի հեռացումը կարելի եղածին չափ պատուաւոր կերպով ըլլայ :

Այն առեն (1955) Ֆանֆանի կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղար եղաւ եւ Պ. Ռումոր ալ՝ անոր օգնականը :

Հինգ տարի ետք, օժանդակեց Ֆանֆանիի հեռացումին, առանց ուղելու Մորոյի թուղթը խաղալով :

1963ին, երբ Մորօ ստանձնեց վարչապետութիւնը, Ռումոր կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղար եղաւ :

Գրեթէ միչտ, իտալական կառավարութեան իրական նախապահը (վարչապետը) ան է, որ կը վարէ Քրիստոնեայ դեմոկրատ կուսակցութիւնը :

Հետեւաբար, Ռումոր չատ լաւ գիտէր թէ իր կարդն ալ պիտի դար :

Ի միջի այլոց, քանիցս ստանձնեց երկրագործական նախարարութիւնը :

1963ին, Լէոնէի կառավարութեան մէջ իրրեւ Ներքին նախարար, ամէնքը զարմացուց իր կորովով եւ իր վճռակամութեամբ :

Կայծակի արագութեամբ չարժելով՝ յաղթեցաւ մէկ քանի ժամուան մէջ ձերբակալել Մաֆիայի 36 դեկավար դէմքերը :

Իր նախորդներէն եւ իր յաջորդներէն ոչ ոք համարձակեցաւ նման քայլ մը առնել եւ նման վտանգի մը ենթարկուիլ :

Անխախտ կերպով կը հաւատայ իր երկրի կեանքին մէջ իր կուսակցութեան խաղացած դեկավարի դերին եւ կ'ապրի միայն սոր համար :

Ամբողջ ըլլալով՝ կ'ըսեն՝ թէ ամուսնացած է կուսակցութեան հետ :

Իր ռազմավարութեան ու գործելակերպին յատկանիչը միչտ եղած է ճկունութիւնը եւ չարժունակութիւնը :

Ընկերվարականներն ու Հանրապետականները օր մը պիտի մարին, որովհետեւ, իրենց չարժումը խոր արմատներ չունի :

Իր համոզումով՝ միայն երկու քաղաքական – փիլիսոփայական սիստեմներ կան. — կաթոլիկութիւն եւ համայնավարութիւն :

Իր այս տեսաբանութիւնը ի՞նչպէս կը հաչտուի իր այնքան մեղմ ու աղնիւ նկարագրին հետ :

Ռումոր գաղափարաբանութիւն չունի այլ՝ բնազանցական ծառայով հաւատք մը եւ անսահման է անոր՝ իրեն ներչնչած վստահութիւնը :

Թերեւս ան վինք առաջնորդէ քաղաքական բնոյթ կրող նախաձեռնութեանց, որ պիտի ապչեցնէն :

Անհաւանական չէ որ համայնավարներուն հետ չփում մը սկսի :

Ցակաւին չատ մը անակնկալներ կը դատնուին իր թղթապանակին մէջ, ինչպէս նաեւ՝ չատ մը ծուղակներ՝ իր թշնամիներուն համար :

Երկու անգամ ականահարեց Մորոյի կառավարութիւնը : Սակայն, եթէ վերջինս գարձեալ ստանձնէ կուսակցութեան քարտուղարութիւնը, Ռումոր պիտի կառավարէ պայմաններով : Մնացեալը՝ կը վերաբերի իշխանութեան դործադրութեան :

Սակայն, Ռումոր ժամանակ պիտի ունե՞յ աւոր նուիրուելու :

ճակատի նախաղահն էր որ կոչ մը ըրած է ժողովուրդին, որպէսզի հրաժարի որեւէ ցոյցէ եւ իր վստահութիւնը տայ կուսակցութեան : «Երկու վտանգներ մեզ կը սպառնան : Նախ հերձուած մը դեկավարներու եւ ժողովուրդին միջեւ : Բայ ժանում մը որ ծնած է կեղծ արմատակատնութենէ մը կամ դանդուածներու անտարբերութենէն : Ցետոյ, անտեսական տեւական ճախողութիւններ, որոնք արդիլք կը հանդիսանան դեմոկրատ քաղաքականութեան մը զարգացման » : Էրպան ըսած է նաեւ .— « Պէտք է քաղաքական միջոցներ գտնել պայքարելու համար յոռետեսութեան եւ կասկածամտութեան այս ցոյցերուն դէմ եւ ընդդիմանալու համար մեր դեկավարներուն դէմ կազմակերպուած ճնշումներուն եւ յետ – յուն – ուարական քաղաքականութեան, յանուն Ցունուարի» :

ԻՏԱԼԻՈՅ ազատական կուսակցութիւնը իր ԺԱ. համագումարէն ետք, կը վերահաստատէ իր ընդդիմութիւնը ներկայ կառավարութեան դէմ : Միանգամայն դէմ է համայնավարներու եւ կրօնական – նութեան :

ՇՈՒԻՏ, ճանչնալէ ետք հիւսիսային Վիէթնամը, յայտարարած է թէ դեսպան նատուն մը պիտի հաստատէ Քուալայի մէջ որովհետեւ.— « Քուալայի զարգացումը եւ չուէտական չահերու կարեւորութիւնը այդ երկրին մէջ, կ'արդարացնեն չուէտական դեսպանատան մը հաստատումը Հանոյի մէջ » :

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ

ԵՒ ՈՒՐԻՇ ԱԶԳԱՊԱՏԿԱՆ

ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ՀԱՐՑԸ

Ա.

Երուսաղէմէն գողցուած եւ վերադարձուած ձեռագիրներու հարցը այլեւս նը-ւիրականացած եւ կենսական հարց մը եղած է, այդ գողութեան աղմուկով : Ուրեմն, նպատակս է մանրամասնօրէն եւ բազմակողմանի կերպով նկատի ունենալ եւ քննել հարցը, յուսալով նպաստ մը բերած ըլլալ խնդրի պարզաբանումին :

Նախ, յայտնենք, թէ հոս նկատի ունինք միայն ազգապատկան ձեռագիրներ՝ որոնց կարգին են, բնականաբար, Երուսաղէմի ձեռագիրները : Ազգապատկան ձեռագրաց հաւաքածոյ չեն զոյգ Մխիթարեան Միաբանութեանց կարեւոր հաւաքածոները կամ Զմմառ, Հռովմի, եւ (եթէ կան) ուրիշ հայ կաթողիկէ վանքերու, դպրոցներու եւ եկեղեցիներու հաւաքածոները : Ազգապատկան չեն, որովհետեւ անոնք չեն կազմուած հայ-լուսաւորչական համայնքի միջոցներով հայ-լուսաւորչական վանքերու, դպրոցներու, մատենադարաններու, կրօնական պաշտօնատեղիներու (պատրիարքարան, կաթողիկոսարան), եկեղեցիներու մէջ : Հայ կաթողիկէ հաստատութիւնները՝ իրենք իրենց միջոցներով, գնումներով, փոխանակութեամբ՝ տպագրեալ գիրքերու հետ, համակիրներու նուիրատուութեամբ կազմած են իրենց հայ ձեռագիրներու հաւաքածոները. զանոնք իրենց սեփականութիւնը կամ շատ շատ հայ կաթողիկէ հասարակութեան սեփականութիւնը կարելի է նկատել. Հայութեան մեծագոյն զանգուածը, լուսաւորչական Հայութիւնը տիրութեան որեւէ իրաւասութիւն չունի օրինաւորապէս, ինչպէս հայ կաթողիկէ, Աւետարանական կամ ուրիշ յարանուանութիւններ իրաւունք չունին հայ լուսաւորչական ազգապատկան ձեռագրական հաւաքածոներուն վրայ :

Ազգապատկան հաւաքածոներ չեն դպրոցներու հանհատներու սեփական հաւաքածոներու ձեռագիրները : Օրինակ՝ իմ անձնական կամ իմինիս նման անձնական հաւաքածոներու վրայ ոչ մէկ հայ համայնք որեւէ իրաւունք ունի : Մինչդեռ ես, իբրեւ հայ-լուսաւորչական, իրաւունք ունիմ զբաղելու հայ լուսաւորչական ազգապատկան ձեռագիրներով, ուր որ ալ ըլլան անոնք : Անշուշտ թէ այդ իրաւունքն իսկ ենթակայ է նախ մեծամասնութեան ցանկութեան եւ յետոյ ալ՝ վանական եւ այլ որոշ առանձնաշնորհումներու, որոնց մասին պիտի խօսինք՝ իր կարգին :

Խորհրդային պետութեանց սահմաններուն մէջ հարցը կը տարբերի : Հոն պետութիւնը բացարձակ իրաւասութիւն ունի ձեռագիրներու վրայ, ըլլան անոնք անհատական, եկեղեցապատկան, եւայլն, հոգ չէ թէ ինչ յարանուանութեան կամ նոյնիսկ կրօնքի պատկանին : Օրինակ՝ Երեւանի խորհրդային իշխանութիւնը իրաւունք ունի իր իշխանութեան սահմաններուն մէջ գրաւելու հասարակութեան պատկանող բոլոր հաւաքածոները, ըլլան անոնք դպրոց, վանք, եկեղեցի : Այդպէս է, որ կազմուեցաւ Երեւանի ձեռագրաց Մատենադարանը : Սակայն Խորհ. Հայաստանի իշխանութիւնը իրաւունք չունի Մատենադարանին համար գրաւելու, օրինակ, վրացական խորհ. սահմաններու մէջ գտնուող որեւէ հայ հաստատութեան ձեռագրական հաւաքածոն : Եթէ երբեմն պատահական ձեռագիրներ Երեւանի Մատենադարանը կը բերուին խորհրդային տիրապետութեան ենթակայ երկիրներէ՝ ատոնք կը կատարուին պատկան երկրի իշխանութեան թոյլտուութեամբ, համաձայնութեամբ, եւ երբեմն ալ՝ առանց անոնց տեղեկութեան :

Հայաստանի խորհրդային սահմաններուն մէջ դեռ կան ձեռագիրներ՝ որոնք կը գտնուին անհատներու եւ երբեմն ալ դիւղական համայնքներու քով : Զանոնք արտասահման հանելու որեւէ փորձ, իրաւունք կուտայ Խորհրդային Հայաստանի իշխանութեան՝ գրաւելու զանոնք եւ Մատենադարանին յանձնելու : Իսկ երկրի սահմաններուն մէջ գտնուած դիւղական համայնքներու հատ ու կտոր ձեռագիրները (ընդհանրապէս՝ Աւետարան) կը պահուին երկիւղածութեամբ, թէեւ յաճախ տգիտօրէն եւ անխնամ : Մատենադարանի վարչութիւնը բնականաբար շատ զգոյշ է, անտեղի քայլեր առնելով սնահաւատութեան յուզումներ արծարծելէ : Իսկ անհատներէ ձեռք բերելու համար ինչ որ կարելի է՝ առաջին միջոցը դրամական վճարումները կը նկատուին, իսկ երբեմն՝ սեփականատիրոջ ըզգացումներուն դիմելու փորձերը :

Խորհրդային Հայաստանի սահմաններուն մէջ Էջմիածնայ Կաթողիկոսարանը միայն, այժմ, ունի ձեռագրական հաւաքածոյ մը, ըսենք մօտաւորապէս 4 – 500 ձեռագիրներ, որոնք արտասահմանեան անհատներէ եւ համայնքներէ տրուած են Էջմիածնի կաթողիկոսարանին : Երեւանի Մատենադարանը կրնայ զանոնք որեւէ ատեն գրաւել եւ Մատենադարանի հաւաքածոյին միացնել : Մատենադարանի այժմու հաւաքածոյին կարեւորագոյն կէսը արդէն նախապէս Էջմիածնայ հաւաքածոն էր, որ Մատենադարանին համար գրաւուեցաւ : Թէ ինչու Էջմիածնայ կաթողիկոսարանի ներկայ հաւաքածոն չի գրաւուիր եւ Մատենադարանին միացուիր, պարզ է : Սփիւռքի մէջ կան մարդիկ, որոնք կը նախընտրեն Էջմիածնին տալ՝ քան թէ Մատենադարանին, որոշ չափով միամիտ եթէ ոչ նեղմիտ ըմբռնումով : Ուրեմն, տարակոյս չկայ որ այս կերպով կարելի է, առ այժմ, շատ աւելի մեծ թուով ձեռագիր Էջմիածնի Կաթողիկոսարանը բերել եւ յետոյ Մատենադարանին տալ՝ քան թէ ուղղակի Մատենադարանին համար ստանալ : Բնական է, որ Մատենադարանին մէջ աւելի յարմարութեամբ եւ խնամքով կը պահուին անոնք :

Խորհրդային հաստատութեանց մէջ գտնուող եւ խորհրդային երկիրներու պատկանող մանր ու խոշոր հայերէն ձեռագիրներու հաւաքածոները, որոնք Երեւանի Մատենադարանէն դուրս հազարի կրնան հասնիլ, ազգապատկան ձեռագիրներ չեն : Երեւանի Մատենադարանին ձեռագրաց հաւաքածոն եւս կարելի չէ, ազգապատկան նկատել, որովհետեւ անոր անուրանալի տէրը խորհրդային վարչակարգն է : Համայնավարութեան նպատակի գործադրութիւնն է, որ կրնայ այդ ձեռագիրներու ապագան վճռել :

Յիշեցնենք, որ, Սթալինի օրով, համայնավար իշխանութիւնը ծախեց քրիստոնէական մշակոյթի կարեւորագոյն ձեռագիր Աւետարանը՝ Գօտէքս Սինայի-գան՝ կէս միլիոն տոլարի, Բրիտանական Թանգարանին՝ ուր կը ցուցադրուի ան այժմ : Դ. դարէն յունարէն անգնահատելի արժէքով ձեռագիր մըն է ան : Նոյն վերաբերումը ունեցան նաեւ նկարչական գլուխ գործոցներու հանդէպ, որոնցմէ ութ հատը ծախեցին ուղղակի Գալուստ Կիւլպէնկեանի, իսկ ուրիշներ ալ՝ Անտրիւ Մէլոնի : Վերջինին գնածները, այսօր, գլխաւոր գոհարներն են Ուոշինկթընի «Նէյշընըլ Կէլըրի»ի : Այդ խնդրին վրայ ծանրանալ, հոս, անտեղի կը գտնենք :

Լոկ ազգապատկան ձեռագիրներ են, գոնէ առ այժմ, Էջմիածնայ Կաթողիկոսարանի ձեռագիրները, քանի որ Էջմիածնայ կաթողիկոսարանը կը պատկանի հայ լուսաւորչական համայնքին, ազգին : Սակայն այդ ձեռագիրներու փոխադրութիւնը արտասահման, նոյնպէս ենթակայ է խորհրդային իշխանութեանց հրամանին :

Հոս կ՚արժէ, որ կէտ մը պարզուի : Ըսինք՝ թէ Էջմիածնայ կաթողիկոսարանին ձեռագրական հաւաքածոյին արտասահման փոխադրութիւնը հիմնովին ենթակայ է խորհրդային իշխանութեան իրաւասութեան : Անմիջապէս աւելցնեմ, որ պետական իրաւասութեան ենթակայ ենբոլոր ոչ միայն ձեռագիրներ, այլեւ իրական հնութիւններ, արուեստի կարեւոր գործեր՝ աշխարհի գրեթէ բոլոր պետութեանց սահմաններուն մէջ, ուր կը գտնուին անոնք : Այս իրաւասութիւնը միայն Միացեալ Նահանգներու կառավարութիւնը օրինաւորապէս չունի : Միացեալ Նահանգներէն կարելի է դուրս հանել որեւէ կարեւոր հնութիւն, ձեռագիր, նկար, գոհարեղէն, եւ սահմաններու ամերիկեան մաքսային իշխանութիւնները որեւէ իրաւասութիւն չունին անոնց արտածումը արգիլելու : Սակայն ինծի ծանօթ բոլոր միւս երկիրներուն մէջ՝ արտածման իրաւունք պէտք է ստացուի պատկան իշխանութենէն : Ըսել կ՚ուզեմ, որ ամէն պետութիւն իր մասնաւոր օրէնքը ունի, զոր առաւել կամ նուազ խստութեամբ կը հետապնդէ :

Տարիներ առաջ, լաւ ծանօթ հնավաճառ մէկ բարեկամս Լոնտոնի իր գրասենեակին միջոցաւ գնեց 18րդ դարու հնդկական խիստ կարեւոր ձեռագիր մը՝ Սաթպիի աճուրդէն : Գինը զարմանալի կերպով նպաստաւոր էր : Սակայն շուտով պարզուեցաւ, որ բարեկամս չէր կրնար այդ ձեռագիրը արտասահման անցընել : Բրիտանական թանգարանը որոշած էր որ ատիկա «ազգային գանձ» մըն է եւ կարելի չէ արտածել : Երբ թանգարանը հարկ եղած գումարը ստացաւ կառավարութենէն, եկան եւ բարեկամէս գնեցին ձեռագիրը ու տարին թանգարան : Հոս շեշտենք, որ բացէ ի բաց արտածման փոձեր (ազգապատկան ձեռագիրներու) կրնան շատ վտանգաւոր ըլլալ եւ պատճառ՝ անվերջ գլու ցաւի : Մանաւանդ՝ ձեռագրաց գրաւման : Զանազան պետութեանց սահմաններուն մէջ գտնուող հայկական ձեռագիրներ լաւ կ՚ըլլայ որ ազգապատկան եկեղեցական սրբութիւններ նկատուին ու արձանագրուին, եւ ոչ թէ նկատուին «ազգային հնութիւններ» : Լաւ կ՚ըլլայ նաեւ որ այդ հաւաքածոյէն որոշ հատորներ եկեղեցական արարողութեանց մէջ երբեմն գործածուին :

Այսպէս, ուրեմն, ազգապատկան մեր ձեռագիրներով հետաքրքրուելու ամէն իրաւունք ունինք մենք՝ լուսաւորչական Հայերս : Մեր հետաքրքրութեան ծիրին մէջ կ՚իյնան Երուսաղէմի Ս. Յակոբեանց վանքին, Էջմիածնայ կաթողիկոսարանին, Անթիլիասի կաթողիկոսարանին, Նոր Ջուղայի Ամենափրկչի վանքին, Կ. Պոլսոյ եկեղեցիներուն եւ Պատրիարքարանին, Հալէպի Ս. Քառասնից Մանկանց եկեղեցւոյն եւ կարգ մը ուրիշ վայրերու եկեղեցիներուն եւ առաջնորդարաններուն ձեռագիրները : Իմ հետաքրքրութիւնս յիսուն տարուան անընդմէջ հետաքրքրութիւն է :

Յ. ՔԻՒՐՏԵԱՆ

(Շար.)

ՍՏԱՑԱՆՔ

«Հ. Մ. Ը. Մ.ական շարժումը Յունաստանի մէջ» : Հեղինակ՝ Հ. Մ. Ը. Մ.ական սկաուտ – խմբապետ ու մարզիկ Ն. Մ. Մանուկեան, 12 Բիւ Ժիրար, Վիէն (38) : Հրատ. Համազգային տպարան, Պէյրութ :

ՍԱԼԻՀԱ ՀԱՆԸՄ

ԿԱՄ

ԲԱՆԱԿԸ ԲՌՆԱԻՈՐԻՆ ԴԷՄ

ՎԷՊ ՕՍՄ. ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

— Այո, գողը բռնուած ու ամէն բան խոստովանած է, պնդեց ոստիկանը, հիմա քոմիսէր մը եւ ոստիկան մը եկան տուն եւ անոնք լուր տուին ... Քոմիսէր պէյը զիս հոս զրկեց, որպէսզի սուրս ու գօտիս առնեմ :

— Լաւ ուրեմն, ներս մտնենք ու գործդ տեսնենք, շատ աղէկ եղաւ, որ սուրդ գտնուեր է, որովհետեւ դժուար պիտի ըլլար ուրիշ մը գտնելը :

Բայց ներսը դառն յուսախաբութիւն մը կը սպասէր իրենց : Ձերբակալուած գողի, սուրի կամ գօտիի մասին ոչ ոք լուր ունէր ... ի զո՛ւր ոստիկանը մի առ մի պատմեց քոմիսէրին այցելութիւնը եւ տուած հրահանգները եւ նկարագրեց տուն եկող երկու անձերը : Այդպիսի քոմիսէր չէին ճանչնար Սկիւտարի ոստիկանատան մէջ :

— Շուտ, վազենք, Ֆաթմային տունը դառնանք, ըսաւ ընկերոջ թեւէն քաշելով :

Պատմութիւնը այնքան տարօրինակ թըւեցաւ Սկիւտարի ոստիկանապետին, որ ինքն ալ, ոստիկանի մը հետ, ընկերացաւ անոնց :

Վազն ի վազ հասան Պիւլպիւլ Տէրէի տան առջեւ, դուռը զարկին, բայց բացող մը չըլլալով, ուսի հարուածով մը հրեցին ու ներս մտան : Զորս կողմը խուզարկեցին, ոչ ոք կար տան մէջ :

Ոստիկանապետը որ խոհանոց մտած էր, յանկարծ զարմացական ճիչ մը արձակեց :

Հորին քով Մալթայի քար մը տեղէն հանուած էր ու բաւական խոշոր ծակ մը կ՚երեւար, որ յայտնի էր թէ յատկապէս փորուած էր, իբրեւ թաքստոց :

— Ի՞նչ է այս ծակը, դո՞ւք քարը մէկ կողմ առիք, հարցուց ոստիկանապետը լրտեսին ու իր ընկերոջ :

— Ոչ, էֆէնտի, պատասխանեցին երկուքը միաբերան :

Ծռեցան այդ թաքստոցը քննելու. բոլորովին դատարկ էր :

— Հիմա խնդիրը կը բացատրուի, ըսաւ ոստիկանապետը. կ՚երեւայ որ հոս եկող երկու անձերը գիտէին որ այստեղ պահուած բան մը կար եւ իբրեւ ոստիկանութեան պաշտօնեայ ծպտուելով եկան զայն առնելու եւ քեզ խաբելով տունէն դուրս զրկեցին ... շիտակը շատ վարպետ ու յանդուգն մարդիկ են եղեր ...

Քիչ ետք դրացիները հաստատեցին ոստիկանութեան պաշտօնեային ենթադրութիւնը : Արդարեւ ոստիկանին հեռանալէն քիչ ետք, կեղծ քոմիսէրն ու իր ընկերը դուրս ելած էին տունէն, թեւերնուն տակ մէկ մէկ փոքրիկ սնտուկներով : Երկու դրացուհիներ պատուհանէն տեսած էին այդ ամէնը :

Բոլոր այս եղելութիւնները տեսնելով ու լսելով, խեղճ լրտեսն ու ոստիկանը, ամօթահար ու շփոթած, չէին գիտեր ի՛նչ դիրք բռնելնին :

Ի լրումն դժբախտութեան՝ ոստիկանապետ Հիւսնի պէյն ալ քանի մը մարդոց ընկերակցութեամբ ներս մտաւ տունէն : Նախարար Շէֆիք փաշա յատկապէս զրկած էր զինքը, որպէսզի տեղեկութիւն մը առնէ կատարուած խուզարկութեանց արդիւնքին մասին :

Հարկ եղաւ մի առ մի պատմել իրեն ամբողջ ճշմարտութիւնը. Հիւսնի պէս կատաղի բարկութեան մը մատնուեցաւ, երբ լսեց ոստիկանին ու լրտեսին անճարակութիւնները, թէեւ մենք գիտենք թէ խեղճերը շատ յանցաւոր չէին :

— Բայց փոխանակ հոս այսպէս անշարժ կենալու եւ եղածին վրայ մտածելու, պէտք է ջանանք գոնէ որ այդ մարդիկը ձեռք անցընենք եւ եղած չարիքը դարմանենք մասամբ, գոչեց Հիւսնի պէյ :

— Հիմա պէտք եղած միջոցները ձեռք կ՚առնեմ այդ կեղծ քոմիսէրը եւ իր ընկերը ձերբակալել տալու համար, պատասխանեց Սկիւտարի ոստիկանապետը իր պաշտօնակցին :

Քառորդ մը ետք ամէնքը վերադարձած էին ոստիկանատուն, Ֆաթմայի դրան առջեւ իբրեւ պահապան թողելով ոստիկան մը :

Հիւսնի պէյ պահ մը հոն մնալէ ետք, վերադարձաւ Պոլիս իր տիրոջ հաղորդելու համար պատահածները :

Ոստիկանութեան նախարար Շէֆիք փաշա խոր յուզումով լսեց այդ ամէնը : Այլեւս յայտնի կ՚երեւար որ կեղծ հօճային դէպքը կղզիացած՝ առանձնակի բան մը չէր : Ամբողջ կազմակերպութիւն մը կար գործին մէջ, որ կը գործէր խիստ յանդուգն ու միանդամայն ճարպիկ կերպով : Ու նախարարը սոսկումով յիշեց հին օրերը, երբ գաղտնի քոմիթէն իր դաւերը կը նիւթէր Պոլսոյ ամէն կողմ եւ ն ոյնիսկ Եըլտըզի պալատին մէջ : Արդեօք այդ մարդիկը կրկի՞ն իրենց գործունէութիւնը պիտի վերսկսէին :

Գաղափար մը անցաւ յանկարծ նախարարին մտքէն :

— Այս գործերուն մէջ գուցէ Սալիհա հանըմի մատը կայ, մտածեց :

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(30 – Շար.)

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՀԻՆ ԷՋԵՐ

ԲԵՐԱՅԻ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԹԱՏՐՈՆԻ

ԱՌԱՋԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Հապճուղի Թատրոնին վակուսմէն եաքը, Աւաքել Ալթուն Տիւրիի եւ իր եղբայր – ները Թատրոն հիմնելու իրենց ծրագիրը Բերայի մէջ գործադրել որոշած էին եւ այս նպատակով ընկերակցած էին ուրիշ քանի մը Թատերասէրներու հետ, որոնց մէջ էին Յարութիւն Մերեէմ – Գուլի, Ալեքսանդր Մերեէմ – Գուլի, Գրիգոր Ասլանեան եւ Գրիգոր Ֆրէնկեան : Հինգ տարուան համար վարձած էին Բե – րայի Հայոց Ս. Երրորդութիւն եկեղե – ցիին սեփական այն չէնքը, որ կը կոչ – ուէր Քաֆէ Օրիանթալ եւ որ կառուց – ուած էր արդի Թօքաթլեան պանդոկին մէկ մասին վրայ . այդ չէնքին մէջ Թա – տերական ներկայացումներ տալու համար պաշտօնական արտօնագիր ձեռք բերելով Թատրոն Արեւելեան կոչած էին զայն :

Թատերական խումբ մը կազմուած էր աչքոյժ երիտասարդներէ, որոնց մեծ մասը եաքէն ամէնէն համբաւաւոր դերա – սաննները եղան երգչախում Թատերաբեմին : Պետրոս Մաղաքեան, Յովհաննէս Ադէմ – եան, Սերովբէ Պէնկլեան, Դաւիթ Երե – եանց, Մարտիրոս Մնակեան, եւ ուրիշ քանի մը դերասաններ, որոնց եկան մի – ացան Սահակեան Էջմեան, Յակոբ Վարդով – եան եւ Թոմաս Ֆասուլեաճեան կը կազ – մէին Թատերախումբը : Դերասանուհիի մասին դժուարութիւն կրած էին, բայց գեղեցիկ ու մանկամարդ աղջիկ մը , Օր. Արուսեակ Փափազեան , որ Գում Գա – փուի աղջկանց վարժարանը ուսում առած էր, եւ իրը վարժուհի կը պաշտօնավա – րէր հոն, առանձնած էր վերջապէս Թա – տերաբեմ ելլել : Արուսեակ Փափազեանի օրինակին հետեւած էր իր քոյրն ալ , Օր. Ազաւնի Փափազեան : Խումբին մէջ մտաւ նաեւ վարժուհի մը , Տիկին Մար – իամ Ծադիկեան, Թատերական առաջին տարւոյն մէջ իսկ : Թատրոնին անօրէնն էր Ռուբէն Կարապետեան , որ «Թատերա – պետ» կը կոչէր ինքզինքը իր յայտարա – րութեանց մէջ : Պետրոս Մաղաքեան դե – րասանպետեան էր խումբին , սկիզբները դերուհոյց ալ եղաւ , բայց այս վերջին պաշտօնին մէջ չուտով իրեն յաջորդեց խոպայի եօթանասնամեայ փորձառու դերասան մը, Աթի, որուն ճարտարու – թեան մասին գովեստներ լսած եմ նոյն – իսկ Պետրոս Մաղաքեանէն : Յուշարարն էր Ռոմանոս Սէմէֆճեեան , որ եաքէն պիտի ճանչցուէր իրր Թատերագիր :

Արեւելեան Թատրոնի առաջին ներկա – յացման համար ընտրուած գործն էր եր – կու չիսնապետէ, սրտայոյզ Թատերա – խաղ մը, որուն հեղինակն էր Ռօթա եւ զոր Թարգմանած էր Թոմաս Թէրզեան : Երկու Ցիսնապետէին զատ կար զաւեշտ մը, Անծանօթը :

Քանի մը օր եաքը Մեղուի խմբագիրը գնահատումներ եւ քննադատութիւններ կը հրատարակէր դերասաններուն մասին : Կ'ըսէր թէ Պետրոս Մաղաքեան կատար – եալ բանտապետ մը եղած էր : Սերովբէ Պէնկլեան առանց վերապահութեան յայտ – նած էր իրր Վալմօր գնդապետ , Վրէժ – խընդիր ոդիի մը անսոդիւտ պատկերը ուրուագծելով : Յ. Ադէմեան քիչ մը չա – փազանցութիւն դրած էր Գուլիէլմոսի՝ բարի հօր եւ բարի ամուսնի դերին մէջ : Գալուստ Տէր – Պօղոսեան եւ Մարտիրոս (որուն Մնակեան անունը տակաւին ծա – նօթ չէր) չատ յաջողած չէին : Օր. Ա. Փափազեան տեղ տեղ չատ ծանր կը խո – սէր, թէեւ յաջողութեամբ պատկերացու – ցած է Թէրէզային սէրը իր ամուսնին եւ իր զաւկին համար : Օր. Ազաւնի Փափա – զեան, որ պարզամիտ ու բարեսիրտ Լալ – բան կը ներկայացնէր , պէտք եղածին չափ թեթեւաշարժ չէր : Գալով Դաւիթ Թրեանցի , անկիւ իր Կիւսթաւի դերին մէջ նաւապետի չէր նմաներ , որովհետեւ « նաւապետներուն ձայնը այնչափ կամաց չեղլէր որ մարդ չլսէ» : Մեղու կը քննա – դատէր նաեւ «դերուայ»ը, առանց անուա – նը տալու, եւ կը յուսար որ քիչ օրէն վարպետ մը կը գտնեն անոր տեղ :

Այս Թատերական քրոնիկը Թէեւ չէր պատմած խաղին նիւթը, սակայն եւրո – պական ըմբռնումով դրուած էր, եւ ոչ անկէ առաջ եւ ոչ ալ անկէ եաքը մեր Թերթերուն մէջ տարիներով այսպիսի մանրամասն ու դիտակից գնահատանդ չենք հանդիպիր դերասաններու մասին : Այս քրոնիկին կ'ներեայ որ Արուսեակ , Մաղաքեան, Պէնկլեան , Ադէմեան յաջող դերասանները կը նկատուին առջի օրէն, իսկ Թրեանց ու Մնակեան, որոնց անվի – ճելի տաղանդը այնքան պիտի հանուէր եաքէն, դովեստի բաժին չունին : Սահ – փան Էջմեան չէ մասնակցած այս ներկա – յացման ,եւ քիչ եաքը մտած է խումբին մէջ, որուն առաջին ուժը դարձած էր իսկոյն :

Մեղուի յօդուածը կարզացողներէն ո – մանք կարծէր էին Թէ յիշուած Գալուստ Տէր – Պօղոսեանը պատուելի Գ. Տէր–Պօ– ղոսեանն էր : Զարմանալի երեւոյթ էր որ այդ անունով իրենց ծանօթ պատկառելի անձը, որ հմուտ հայագէտ մըն էր, ա – շակերտ Գր. Փէշտիմալճեանի եւ հրատա – րակիչ անոր երկհատոր հայկազեան բառ – գրքին եւ որ ամիրաններու Թոռակից ե – ղած էր Շահնազարեան վարդապետը դա – ռող ժողովներու մէջ, հաւանած ըլլայ Ռոպէրթոյի դերով Թատերաբեմ ելլելու : «Մեղու » հարկ կը տեսնէր այս սխալ ենթադրութիւնը հերքելու ու միանգա – մայն կը ծանուցանէր, Թէ իր յիշած դե – րասանը լեցի երիտասարդ մըն էր, որ ճիշդ պատուելիին անունը եւ մականունը ունէր : Այս մէջադիպէն եաքը, Գ. Տէր – Պօղոսեան դերասանը ալ լեցի մակդիրով միայն յիշուած է եւ ատով է , որ ծանօթ մնացած է Թատերական աշխարհին մէջ, ուր ապրեցաւ երկար տարիներ, մերթ իրր դերասան ու մերթ իրր Թատրոնի վարչական պաշտօնեայ :

Արեւելեան Թատրոնի այս առաջին ներ – կայացումէն երկու օր եաքը, 1860 Դեկտ. 16ին, Միւնատիի էրջիասի մէջ կարապետ Փանոսեան հրատարակած է խմբագրա – կան մը՝ որ կը յիշատակէ դպրոցներու մէջ տրուած Թատերական ներկայացում – ները, Օրթագիւղ Թատերախումբին ջան – քերը, Հապճուղի անյաջող փորձը, եւ Սր. Հէգիմեանի Բերայի դերասանական խումբին Թուրքերէն ներկայացումները : Յետոյ կը խօսի Իզմիրի հայ երիտա – սարդներուն վրայ, որոնք Թատրոն մը կառուցանելով ներկայացումներ տուած եւ այս տեսակէտով առաջնութիւն ձեռք բերած են Կ. Պոլսոյ հայ երիտասարդու – թեան վրայ : Փանոսեան կ'ըսէ Թէ Արե – ւելեան Թատրոնի առաջին ներկայացման դիւերը առնուազն հինգ հարիւր հանդի – սատեսներ կային :

Արեւելեան Թատրոնի 1861 – 62ի եւ 1862–1863ի տարեշրջանները ամէնէն փայ – լուն էղերը կը կազմեն իր պատմութեան , իսկ անկէ եաքը Բերայի այս Թատրոնը անկանոն Թատերաշրջաններ միայն ունե – ցած է վերջնապէս փակուելով 1874 Դեկտեմբերին :

ՀՐԱՆՏ ԱՍԱՏՈՒՐ

1924

ՀԱՅ ԿԵԱՆՔԸ

ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

Գաղութիս վարչութիւնը Ամանորի եւ Սուրբ Ծնունդի զոյգ տօներուն առթիւ ճաշ մը կազմակերպած էր Շարաթ իրիկ – ուան (Յունուար 4ին) : Յուսացուածէն աւելի թիւով հայրենակիցներ եկած էին լեցնելու Քանձասամէի ճաշարանին վեր – նայարկը , ուր եւ տեղի կ'ունենան չա – բաթական հանդիպումները՝ սովորաբար հինգշարթի իրիկունները :

Պ. Վամփուլի սեղանապետութեամբ ըս – տեղծուեցաւ հայկական տաք մթնոլորտ մը :

Տիկին Շ. Հանըմեան նուագեց զանա – կի վրայ քանի մը կտորներ, եւ սալով տրուեցան Ս. պատարագի արարողութե – նէն մաս մը , ինչպէս նաեւ հայկական երգեր : Փրակայէն քաղաքս հիւրարար ժամանած Պ. Տէր – Մարտիրոսեան ար – տասյատեց իր լաւ տպաւորութիւնները Հայաստան ճամբորդութենէն եւ խոստա – ցաւ յարմար առթիւ լուսանկարներ ցոյց տալ գաղութիս Հայերուն : Նոյնպէս ե – լոյթ ունեցաւ պարսկահայ ուսանող մը, որ հինգ տարի Հայաստանի Ճարտարա – պետական բարձրագոյն վարժարանը յա – ճախելով ուսարտական քննութեան կը պատրաստուի : Հայաստանի Ճարտարար – ուեստական եւ համալսարանական գար – գացման մասին ուսանողին տուած տե – ղեկութիւնները ոգեւորեցին ներկաները , որոնց ուղղած հարցումներուն եւս պա – տասխանեց պատրաստակամ : Օտար եր – կիրներէ Հայաստանի մէջ ուսանելու ե – կած հայրենակիցներու թիւը մօտ երեք հարիւր է եղեր, որոնք 24 դանազան երկիրներէ են : Նոյնիսկ ամերիկահայ սեռենակիից մը ունեցեր է, որ մէկ քառ հայերէն չգիտնալով, երկու տարուան մէջ հայերէնով ուսմունքի հետեւեր է : կարեւոր էր նաեւ այն ընդգծումը որ ա – մէն վեցամսեայ քննութիւն տեղի կ'ու – նենայ, ով որ սորվելու տրամադրութիւն չունի (ասոնց թիւը չատ ցանցառ է եղեր) կրնայ ազատ ձգուիլ արհեստաւոր դոր – ծատր մը ըլլալու :

Սեղանապետը օգտուելով երիտասար – դին ձիրքերէն եւ բարեացակամութենէն առիթ գտաւ հետզհետէ արտասանու – թիւններ եւ երգեր խնդրելու, որոնք չատ հետաքրքրական էին եւ համեղի հայենա – բաղձ փոքրաթիւ գաղութիս համար :

Սեղանապետի առաջարկով խօսեցաւ Տոքթ. Պ. Ֆրունճեան, որ բնաբան առնե – լով « Քրիստոս ծնաւ եւ յայտնեցաւ » մաղթանքը իրարու ուղղուած , վերյի – շեց քրիստոնէութեան դարձով հայերէ – նին գրական լեզու դառնալը եւ լեզուի միջոցով Հայութեան գոյատեւումը , ո – րովհետեւ եկեղեցին եւ վանքերը դարձան թանգարան հայ գրականութեան , Հայոց պատմութեան եւ ընդհանրապէս հայկա – կանութեան : Ցիշեց նաեւ որ Աստուա – ծաշունչի տպագրութիւնը 1666ին դարձ – եալ հոյակապ գործ մըն էր ազգային եւ բարոյական սկզբունքի տեսակէտով : Ժէ. դարու արդէն ցրուած Հայութեան համար անհրաժեշտ էին գրքեր իրենց ե – կեղեցիներուն մէջ , բայց Աստուածա – շունչի ձեռագիրը երկու տարուան ժամա – նակ կը պահանջէր, տպագրուած գիրքը եկաւ անյապաղ յագեցնելու Հայութեան գրքի ծարաւը : «Բայց այս հանդիսաւոր օրուան համար կանգ առնենք քրիստոնէ – ութեան բերած հոգեկան սկզբունքին վրայ, որ է՝ սէրը» : «Սիրեցէք զմիմիանս » : Բանախօսը վերջացուց բարեմաղթելով որ հին բարի քրիստոնեայ Հայերուն ա – ւադութեամբ մենք Հայերս ալ նոր եւ առաջ պէտք է գիրար սիրենք :

Տոքթ. Պ. Ֆրունճեան նոյն նիւթին կարեւոր կէտերը զեղմանեցին լեզուով կրկնեց եւ չեշտեց Հայոց մշակութային հպարտութեան պատճառները :

Կէս գիշերը անցած էր, երբ երիտա – սարդական խումբեր երկար սեղանին եր – կու կողմը բռնած՝ կեր ու խումով եւ հոգ. երգերով կը զուարճանային :

Պ. ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

Գ. ՄԱՍ

ՄԱՐԻԱՍ

—*—

ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԻՐՔ

1830ի միջոցներուն Մապէօֆլին ժողո – վըրդապետ եղբայրը մեռած էր, եւ զրե – թէ անմիջապէս, գիշերային մութը տիրե – լու նման, ամէն հոգիէն մթահարած էր Պ. Մապէօֆլի համար : Նոտար մը սնան – կանալով անկէ տասը հազար ֆրանքի գումար մը կորզեց . այս էր միայն Պ. Մա – պէօֆլի ունեցած ամբողջ գումարը, որ եղբօրը ժառանգութեամբ եւ իր սեփական ինչքովը բաղկացած էր : Ցուլիսի յեղա – փոխութիւնը զրաւճառութեան առու – տուրը տաղնապի ենթարկեց : Նեղութեան ժամանակ չծախուած իրերուն առաջինն է Ցլէօրը : «Ցլէօր ոչ ղ'անվիլոն սը Քոթ – էչ» ծախուելէ ղաղրեցաւ բոլորովին : Շաբաթներ անցան առանց գնորդ մը գա – լու : Մերթ ընդ մերթ երբ դրան պղտիկ զանգակը կը հնչէր, Պ. Մապէօֆ կարծե – լով Թէ եկողը գնորդ մըն է, կը սարսը – ռար .— Պարոն, կ'ըսէր Փլիւթարք խա – Թունը տրամօրէն, ջրկիրն է եկողը : Եր – կար չընենք , Պ. Մապէօֆ օր մը Մէ – ղիէրի գռիհէն ելաւ, եկեղեցպանութենէ հրաժարեցաւ, Սէն Սիւլիս եկեղեցիին հրաժեշտ տուաւ. ծախեց իր ոչ Թէ գիր – քերուն, այլ կազապարներուն մէկ մասը, որոնք ամէնէն աւելի աչքէն ելած էին, եւ Մոնփարնասի պուլվարին վրայ պըզ – տիկ տուն մը բռնեց, ուր սակայն երեք ամիս բնակեցաւ միայն երկու պատճա – ռով. նախ վանդի գեռնայարկի եւ պար – տէզի վարձքը երեք հարիւր ֆրանք էր, մինչդեռ ինք երկու հարիւր ֆրանք աւե – լի վարձք տալ չէր համարձակէր, երկ – րորդ՝ Ֆաթու նշանարանին մօտ ըլլալով, պարպուող ատրճանակի ձայները կը լը – սէր, որոնք անտանելի էին իրեն :

Իր Ցլէօրը, պղնձեայ կազապարները, բոյսերու ժողովածոները, Թղթակալները եւ դիրքը առաւ տարաւ, եւ Սալփէթրիէ – րի քով Օսթերլիցի դիւղը տեսակ մը տը – նակի մէջ բնակեցաւ, ուր՝ տարին չի – սուն Թալէր վարձք տալով երեք սենեակ, ցանկափակ պարտէզ մը եւ հոր մը ունէր :

Այս անափոխութեան առթիւ իր դրե – Թէ բոլոր կարասիները վաճառեց : Այս նոր տունը մտած օրը պարոն Մապէօֆ չատ դուարթ էր, եւ նոյնիսկ ինք գամեց բեւեռները՝ քանդակները եւ բոյսերու ժողովածոները կախելու համար, ապա մինչեւ իրիկուն պարտէզը պեղեց եւ ի – րիկունը տեսնելով Թէ Փլիւթարք խա – Թունը տխուր կ'երեւէր եւ կը մտածէր, անոր ուսին զարկաւ, եւ ժպտելով ըսաւ.

— Պա՛, լեղակը ունինք :

Միայն երկու այցելու, այսինքն Սէն ժաքի զրավաճառը եւ Մարիուս իրա – ւունք ունէին անոր տեսնուելու Օսթեր – լիցի տնակին մէջ, ազգականի անուն որ ամէն ինչ ըսած ըլլալու կ'ըսենք Թէ բա – ւական անախորժ էր Պ. Մապէօֆի :

Սակայն, ինչպէս քիչ մը առաջ յայտ – նեցինք, կեանքի իրերը չատ դարաբար Թափ կ'անցնին այն ուղեղները որոնք իմաս – տութեան մը կամ յիմարութեան մը, եւ կամ՝ ինչպէս չատ անգամ կը պատահի, երկուքին մէջն ալ միանգամայն ընկղմած են : Այս ուղեղներուն սեփական ճակա – տագիրը իրենցմէ հեռու է : Իմաստու – Թեան կամ յիմարութեան եւ կամ երկու – քին ալ ուղեղին մէջ անփոփուելէն կը հետեւի կրաւորականութիւն որ՝ եթէ տրամախօսութեան վրայ հիմնուած ըլ – լայ կրնայ փիլիսոփայութեան նմանիլ : Մարդ կը ծռի, կ'ինկի, կը սահի, կը փլի իսկ՝ առանց լաւ մը նչմարելու իր այս փլումը : Ստոյգ է Թէ միշտ կ'ուշաբերի հուսկ յետոյ, բայց ուշ կ'ուշաբերի : Մինչդեռ այս է իրերու վիճակը. կարծես Թէ չէզոք կը մնանք այն խաղին նկատ – մամբ որ կը խաղցուի մեր երանութեան մէջ : Վաստկուելու կամ կորսուելու հա – մար խաղի դրուած չահը մենք ենք, այլ եկուր տես որ անտարբերութեամբ կը նայինք փարթիին :

Մինչդեռ Պ. Մապէօֆի բոլորտիքը այս մթնոլորտինը կը տարածուէր, եւ անոր ա – մէն յոյսերը մի առ մի աներեւոյթ կ'ըլ – լային, ան ահա այսպէս զուարթ մնա – ցած էր՝ քիչ մը տգայտարար բայց չատ մեծ սատկութեամբ : Իր մտքին տալորու – Թիւնները կշռոցաւոր ժամացոյցի մը ե – Թեւեկութիւնը ունէին : Միտքը իրր ժա – մացոյց երբ պատրանքով մը կը լարուէր, երկար ժամանակ, նաեւ պատրանքը ա – ներեւոյթ ըլլալէ եաք կը բանէր : Ժամա – ցոյց մը յանկարծ չի դադրիր ճիշդ այն պահուն ուր բանալին կը կորսուի :

Պ. Մապէօֆ անմեղ զբօսանքներ ու – նէր : Դիւբագին եւ անակնկալ էին այս զբօսանքները, զրս ամենափոքր դիպ – ուած մը կը հայթայթէր :

Օր մը Փլիւթարք խաթունը սենեակին մէկ կողմը քաշուած վէպ մը կը կարդար : Բարձրաձայն կը կարդար, կարծելով Թէ այսպէս աւելի աղէկ կը հասկնար : Ով որ բարձր կ'ընթեռնու, իր ընթերցումը ինքն իրեն կը հասստատէ :

ՎԻՒԹՈՐ ՀՒԻԿՕ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Մարտիկ Անտոնեան, զաւակը եւ մեծ հայրը Կարապետ Անտոնեան եւ մեծ մայրը Այրի Տիկ. Եղիսաբէթ Առաքելեան, իրենց ընտանեկան բոլոր պարագաներով կը ծանուցանեն, թէ այս Կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի «Սէն Ժօզէֆ» մատրան մէջ, իրենց զաւկին, թոռան, զարմիկին (քուզէն) եւ ազգականին, արկածահար ողբացեալ պատանի՝

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԱՆՏՈՆԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ :

Կը պատարագէ՝ Լիոնի հոգ. հովիւ Դաւիթ Ծ. Վ. Սահակեան :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգող բարեկամները :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապ. Խաչի Ալֆորվիլի վարչութիւնը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհիներ, Կիւնէշ Յարութիւնեանի, Մարգարիտ Մարգարեանի եւ Մինաս Քարակէօզեանի, իրենց ողբացեալ մօր Հանըմիկ Քարակէօզեանի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի 30 Ֆր. կը նուիրէ կարօտեալներու :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ դիւանը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները աթոռներու նորոգութեանց եւ բարենպատակ ձեռնարկներու յատկացուելու համար Ոմն «Յառաջ»ի միջոցաւ հազար Ֆրանք, Տիկին Մալվինէ Մէրճանեան հարիւր, Տիկին Վ. Գումրուեան հարիւր, Յարութիւն Ստեփան Մխիթարեանի եւ Գէորգ Թագւորեանի յիշատակին : Տէր եւ Տիկին Ա. Օհանեան հարիւր, փոխան ծաղկեպսակի Մարի Սարաֆեանի մահուան առթիւ :

Տիկին Ս. Զատըրճեան հարիւր, փոխան ծաղկեպսակի Հանըմիկ Գարակէօզեանի մահուան առթիւ :

×

Կապ. Խաչի Ալֆորվիլի վարչութիւնը, շնորհակալութեամբ ստացաւ Այրի Տիկին Հ. Պէօսէեանէ եւ զաւակներէն հարիւր Ֆր., իրենց ողբ. ամուսնոյն եւ հօր Հըմայեակ Քէօսէեանի մահուան առթիւ, յատկացուելու կարիքաւորներուն :

×

Կապ. Խաչի Ալֆորվիլի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ Տէր եւ Տիկին Խ. Տիւզեանէ երեսուն Ֆր., ողբ. Հանըմիկ Քարակէօզեանի մահուան առթիւ, յատկացուելու կարիքաւորներուն :

×

Սէն Ժեռոմի թաղականութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները փոխան ծաղկեպսակի ողբ. Տիկին Հանրիէթ Սաթճըեանի արկածալի մահուան առթիւ : Նօթրը Տամ Տը Քոնսոլասիոնի բնակիչներէն վաթսուն Ֆր. եկեղեցւոյ եւ վաթսուն թաղիս աղքատներուն, Ս. Հաթէմեան երեսուն, Ո. Շէրպէթճեան եւ Կ. Սվազլեան տասնական եկեղեցւոյ, Կ. Սվազլեան տասը թաղիս աղքատներուն, Ենովքեան Սանթր տասը Ֆրանք Առաջնորդարանին : Թաղականութիւնը ցաւակցութիւններ կը յայտնէ նընջեցեալի պարագաներուն :

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Երեքշաբթի, 21 Յունուար ժամը 20·45ին

CINEMA LE DAUPHIN

65 bis, Rue Lafayette — Métro : Cadet

Կը ցուցադրուին

ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՇՏՈՑ

(Փաստանկար)

Եւ անմահ ՏԻԳՐԱՆ ՋՈՒԽԱՃԵԱՆԻ գլուխ-գործոցը

ԿԱՐԻՆԷ

(Լէպլէպինի հօր հօր աղա) գունաւոր Ֆիլմը, ուր պիտի տեսնէք տաղանդաւոր դերասան Արման Կոթիկեանը իր վերջին դերին մէջ, ինչպէս նաեւ Վարդուհի Վարդերէսեան :

Մուտք 6 ֆրանք

Տոմսերը կը ծախուին

M. Z Tchakmechian,, 22 rue Richer Paris
Restaurant Adjémian, 12 rue Cadet, Paris
Alimentation Massis, 21 Rue Saulnier, Paris (9e), Pâtisserie Markarian, 32 rue de Trévie, Paris (9e).

ԵՐԵՒԱՆԻ 2750-ԱՄԵԱԿԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 16 եւ 17, ժամը 20·45, երկու կալա, մասնակցութեամբ հայ որուեստագէտներու :

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 16 եւ 17: մեծ ցուցահանդէս « Երեւանի պատմութեան 2750 տարիները » :

Յունուար 16ին, ժամը 14էն 18 եւ 20էն 23, Յունուար 17ին ժամը 9էն 15 եւ 20էն 23, Maison de la Chimie
28 bis, Rue St-Dominique
Métro : Invalides.

Կալաներու համար տոմսերը ապահովել՝ France-U.R.S.S., 8 Rue de la Vrillière, Paris (1er) — Métro : Palais-Royal·

Կամ Պ. ԶԱՐԵՀ,
22, Rue Richer, Paris (9e).

Տոմսերու գին՝ 8, 10 եւ 12 Ֆրանք :

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Պ. Լ. ՓՐԱՏԷԼի, Լիոնի քաղաքապետ :

Միացեալ կազմակերպութեամբ՝ Լիոնի Հայ Ազգ. Միութեան եւ Ֆրանս-Իւրսի եւ մասնակցութեամբ՝ տեղական հայ կազմակերպութեանց :

Տեղի կ՚ունենայ հետեւեալ դասաւորումով՝ 19 Յունուար, Կիրակի, ժամը 10ին, Սինեմա Ասթորիայի մէջ, (69 Քուռ Վիթոն), խիստ չահեկան տեղեկութիւններ տրուելէ ետք պիտի ցուցադրուի հայախօս Ֆիլմ մը (փաստանկար) :

19 Յունուար Կիրակի ժամը ժամը 20·30ին, Լիոնի Սալ Ռամոյի մէջ պիտի կատարուի հանդիսաւոր տօնակատարութիւնը արտակարգ պատրաստութամբ որուն կը մասնակցին Հայաստանէն ժամանող ծանօթ արուեստագէտներ եւ արուեստագիտուհիներ :

20 Յունուար Երկուշաբթի ժամը 20·30ին Սալ Ռամոյ մէջ պիտի կրկնուի նոյն յայտագիրը :

Իսկ 19, 20, 21, (Կիրակի, Երկուշաբթի, Երեքշաբթի) օրերը, ժամը 10էն մինչեւ 19 ցուցադրութիւն տեղի պիտի ունենայ :

Մէզոն տը Լիոն (Փլաս Պէլըքուռ), գեղեցիկ սրահներուն մէջ թապլօներ, 2750րդ տարուոյ վաւերական թանկարժէք ոեւ այլ զանազան առարկաներ :

ԾԱՆՕԹ.— Կազմակերպիչ յանձնախումբը ի պատիւ Հայաստանի հիւրերուն ճաշասեղան պիտի սարքէ 21 Յունուար Երեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, եկեղեցւոյ սրահին մէջ: Ճաշին մասնակցիլ փափաքող հայրենակիցներ կրնան դիմել Ազգ. տուն :

ՄԱՐՍԷՅԼ ՄԱՐՍԷՅԼ

ՊՈԼՍԱՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԾՆՈՒՆԴԻ ՏՕՆԱԾԱՌ

Պատրաստուեցէք Պոլսահայերու Հայր. Մշակ. Միութեանս սարքած Ս. Ծնընդեան աւանդական շքեղ տօնածառին՝ որ այս տարի տեղի պիտի ունենայ, 19 Յունուար, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր ձեզ ծանօթ Ֆարոյի գեղեցիկ սրահներուն մէջ:

71, Bd. Charles-Livon, Hôtel du Pharo

Աչքի, ականջի, քիմքի վայելքներով առլի՝ այս յիշատակելի տօնածառին, կը խնդրուի այժմէն ապահովել ձեր սեղանները, դիմելով ինչպէս միշտ, ձեզ ծանօթ վարչական անդամներուն եւ կամ կեդրոնատեղին 37պիզ, Թիւպանօ փողոց, Պ. Եավէրի գրասենեակը, հեռ. 20-26-74:

Պարողներուն՝ Օրքէսթրը Ռաֆայէլ Սէռանօ, մանուկներուն զուարթութիւնը ապահովուած :

Հաճելի անակնկալներ եւ գեղարուեստական բաժին :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Պ. Յակոբ Օհանեան կը փնտռէ իր եղբայրը՝ Հրաչ Դաւթեան, ծնած Անիի շրջան, Ցիթիանկով գիւղը: Հօրը անունը՝ Յովսէփ, մօրը՝ Լիւսի: Լուր չկայ 1943էն ի վեր: Լուր ունեցողներէն գրել Պ. Յ. Օհանեանի,

10, Rue Marollet
92 — Rueil-Malmaison

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՅՈՒՇԻ ՕՐ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԱԶԳ. ՀԵՐՈՍ

ՄԻՍԱՔ ԹՈՐԼԱՔԵԱՆԻ

Նախաձեռնութեամբ Տրապիզոնի Պոնտոսի Հայր. Միութեան :

Կիրակի, Յունուար 26, ժամը 15·30ին, Մշակոյթի Տան Ս. Թէհլիրեան սրահը, (17 Բիւ Պլէօ, Փարիզ 9):

Կը նախագահէ՝

ԱՐՇԱՒԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ

Կը խօսին՝ ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ եւ ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ :

Մանրամասնութիւնները յետագային :

Կ՚ՈՒԶՈՒԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

Մշակ. Տան յանձնախումբը կը փնտռէ ամուսնացած զոյգ մը՝ պիւֆէի սպասարկութեան եւ Տան մաքրութեան գործը ստանձնելու համար :

Բնակութեան յարմարութիւններ :

Դիմել ամէն օր, ժամը 15էն 19·30, Մշակոյթի Տան գրասենեակը :

Կ՚ՈՒԶՈՒԻ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանը պէտք ունի օգնական խոհարարուհիի մը : Դիմել վարժարան, հեռ. 927-01-72:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ 19ԻՆ

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ (ՊՈՒԼՎ. ՕՏՏՕ)

Պուլվար Օտտոյի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը Մանուկներու Օրը կը տօնէ այս Կիրակի, Պուլվար Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, փոքրիկներու կողմէ: Երգ եւ արտասանութիւն :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 90-ամեայ յոբելենական հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Մայիս չորսին :

×

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ Նախկին Աշակերտաց եւ Ծնողաց Միութեանց պարահանդէսը Փետրուար 2ին, Կիրակի օր: Զուարթ անակնկալներ :

Մանրամասնութիւնները յետագային :

×

Ս. Խաչ Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը Փետրուար 23ին, Ամպասատէօրին մէջ :

×

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի տարեկան պարահանդէսը Մարտի Ա. Շաբաթ գիշերը Սփլանտիտի սրահներու մէջ: Մանրամասնութիւնները յետագա-

1/2 GROS **LYON** DETAIL

ALIMENTATION
SUPER-BOUCHERIE

BAHADOURIAN

8, Rue Abraham Bloch, Gerland

Դիւրացնելու համար յաճախորդներու փարքինկը

ԲՈԼՈՐՈՎԻՆ ԱՐԴԻԱԿԱՆԱՑԱԾ ՇՔԵՂ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ

244, RUE VENDOME — LYON (3e)

ԾՐԱՐԻ ԱՌԱՔՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԱՄԷՆ ԿՈՂՄԸ
ԵՒ
ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ — ՊԵԼԺԻԱ, ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ, ԱՆԳԼԻԱ

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ԱՐԱԳ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

PATISSERIE ORIENTALE

TOUTES LES VARIÉTÉS TOUTES LES SPÉCIALITÉS

NOS SPECIALITES

Արմաւ, « պամիա », « եալանճի տոլմա », յունական « թուրշի », « պիպէռ », տերեւ, թահին հելվա, « վանիյ », շոքոլա, «նուազէթ», « լոդում », «սագըզ », պիստակ, Շիրակ օղի (41–45°), Իզմիրի չամիչ, « սուճուք », առաջնակարգ սուրճ, (քարավան եւ մոգա), համեմներ, մահլէպ, սալէպ, ձիթապտուղ, ձէթ, « գաշքավալ » պուլկարական, ճերմակ պանիր ոչխարի կաթով: Ամէն կարգի պահածոներ, « քուսքուս », հարիսա, սումագ, թարամա, լամիս, քատայիֆ, եւայլն եւ մանաւանդ՝ ապուխտ կեսարացի մասնագէտի մը կողմէ պատրաստուած :

ԱՅՑԵԼԵՑԷ՛Ք

Անպայման, ձեր նուէրներուն համար նոխ եւ ընտիր մթերք : Ինչ որ ձեր մտքէն կ՚անցնի, կը գտնէք :

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ

ՀԱՐՍՆԻՔԻ, ՆՇԱՆՏՈՒՔԻ, ՀԱՆԴԷՍԻ, ԽՆՋՈՅՔԻ համար յատուկ գիներ եւ դիւրամատչելի պայմաններ :

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Ունի նաեւ առաջնակարգ ՄՍԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՄԸ որուն ընտիր տեսակի միսերը գոհացում կուտան ամէնէն նրբանաշակներուն:

Tous produits d'Afrique du Nord et d'Orient

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ նաեւ ձեր նուէրներուն համար նոր աւելցուած ճոխ մթերանոցի կալերին որ կը պարունակէ բոլոր խոհանոցի իւսթանսիլները, նոր ճաշակաւոր պիպլօները, արեւելեան սրճեփ, սուրճի դաւաթ, ափսէներու տեսակներ կարկանդակի համար նաեւ սուրճի ջաղացք, ինչեր ինչեր որ ձեր մտքէն կ՚անցնի :

ՇԱՏ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ
ԵԹԷ ՁԵՐ ՈՒԶԱԾԸ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ Է
ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ « ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ » Է

ՀԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 90 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 50 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 105 Ֆ. Հատը 0,50

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 16 ՅՈՒՆՈՒԱՐ
JEUDI 16 JANVIER 1969

LE NUMÉRO 0,50 F.

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11414 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 45e ANNÉE — No 11.414

ԸՆԿՐԿԵԼՈՎ ՈՒ ՆԱՀԱՆՋԵԼՈՎ...

Հայ Մամուլի յառաջամարտիկներէն Ստեփան Ոսկան կը հաւատար՝ թէ «Վէրք մը, բարոյական թէ նիւթական, պէտք է յայտնուի որ բոյժ գտնէ : Գովելի է այն մարդը, որ պակասութիւն մը կը յայտնէ, կը նկարագրէ եւ դարման կը փնտռէ »:

Մեզմէ հարիւր տարի առաջ, այս դաւանանքը տիրականօրէն ներկայ էր Զարթօնքի սերունդի դրեթէ բոլոր ներկայացուցիչներուն մօտ, ըլլան անոնք հրապարակագիր, ատենաբան, գրագէտ թէ գործիչ : Կեղծիքին, սուտ ամօթխածութեան եւ անողնայար լրագրութեան դէմ ընդվզումի ձայն մը, բայց մանաւանդ քննդատական մտքի, կարծիքներու ազատ արտայայտութեան եւ Մամուլի ճշմարիտ առաքելութեան կարգախօսն էր՝ որ պայքարի դաշտ կը բերէր օրուան մտաւորականութիւնը, մաքառելու համար նեղմտութեան եւ թանձր պահպանողականութեան դէմ :

1880ական թուականներէն ետք, երբ յեղափոխական ոգին նկարագիր դարձաւ հայ կեանքի բոլոր մարզերուն մէջ եւ յատկապէս հայ հրապարակագրութիւնը յառաջապահ ուժ դարձաւ հանրային ճակատներու վրայ, յաջորդաբար խորտակուեցան քծինքի, շողոմանքի, հետեւակաբարոյ լրագրութեան ըմբռնումները եւ մամուլը վճռական դեր ստանձնեց ընդհանրական մեր կեանքին մէջ :

Մինչեւ Երկրորդ Աշխարհամարտ, մեր թերթերը առհասարակ քաջ եղան : Կ՚ըսենք «առհասարակ»՝ որովհետեւ անխուսափելի ներկայութիւններ էին նաեւ վեհերոտները, — չըսելու համար վատերը : Հանրային ծառայութեան եւ ընդհանրական մտահոգութիւններու ճամբով մաքառող յառաջապահներու կողքին, միշտ ալ իրենց գոյութիւնը քաշքշեցին անհատական եւ մասնաւոր հետամտութիւններու սպասարկու թերթեր : Եթէ առաջինները «ազգ»ին կրակը ունէին իրենց հոգիին մէջ, երկրորդները՝ անձնական կրպակներ հաստատելու փոյթը մեկնակէտ հռչակած էին իրենց համար :

Բացառապէս կուսակցական մամուլը — քաղաքական եւ գաղափարական իր տարբեր հոսանքներով — ուզեց եւ միշտ փորձեց մնալ հանրային առաքելութեան մը ճամբուն վրայ : Պայքարի խրամներ բացաւ, սակայն չդաւաճանեց մեր ժողովուրդի հաւաքական շահերուն : Միջկուսակցական տարակարծութիւններով խռով մնաց յաճախ, սակայն եղաւ հետամուտ հայ ընդհանրականութեան շահերուն : Սխալեցաւ երբեմն, սակայն կառչած մընաց Հայութեան նուիրական իմացումներուն :

Այսօր ալ, տակաւին, հակառակ նորամուտ բարքերու եւ որակական անձկութեան, կարելի չէ ըսել թէ հայ կուսակցական Մամուլը հիմնովին կորսնցուցած է իր արթնութիւնը, պայքարունակ առողջ ոգին եւ ողջմտութիւնը : Իրմէ ակընկալելի կեցուածքն ու վերաբերումը՝ չքացած արժանիքներ չեն :— Հակառակ վերջին քսանէ աւելի տարիներու յարաբերական իրենց տժգունացումին, հայ թերթերը կը յամառին քննադատական ոգին եւ հրապարակագրային քաջութիւնը դաւանիլ վէրքեր «յայտնելու »եւ անոնց համար «բոյժ» ու դարման գտնելու ապահով միջոցներ :

Տարաբախտօրէն, սակայն, պատկերը նոյնը չէ ամէն տեղ ու բաւարար չէ այն՝ ինչ որ ունինք : — Տարուէ տարի ընկրկում մը ակներեւ կը դառնայ : Տեսակ մը հեղգացում, խուսափում՝ պայծառ եւ վճռական խօսքէ, «կէտերը Ի-երուն վրայ դնելու »քաջութենէ : Ամէն առթիւ ու ամէն մարդու հաճելի երեւալու իմաստութիւն մը հող կը գտնէ հոս ու հոն, համերաշխութեան պիտակով հրամցուած վեհերանք մը : Քննադատութիւնը կը համարուի անժամանակ եռանդ, իսկ անդուռը զնահատութիւնը՝ մեր օրերու անզանցառելի պահանջ... Մեր թերթերէն շատեր կը միտին կծկուիլ առօրեային մէջ, հեւ ի հեւ արձագանգող բերաններ ըլլալու նուաստ դերակատարութեան մը սահմաններէն ներս : Հրապարակը ողողուած է անձնական «խանութ»ներով, պարագայապաշտ անգոյն ու անդիմագիծ մարդոց հրատարակութիւններով : Եւ անժըխտելի է ետ – դարձ մը՝ դէպի գաղջ, անջիղ, հետեւակային հրապարակագրութիւն ...

Չենք ըսեր աւելին : Ու չենք անդիտանար, անշուշտ, որ կամքէ անկախ եւ յարաբերական ազդակներ ալ դեր կը կատարեն այս անշքացումին մէջ : — Մաշում, աշխարհաքաղաքական աննպաստ պայմաններ, շահաբեր հետամտութիւններու հետեւանք՝ նօսրացում արժանաւոր տարրերու, հանրային մտածողութեան աստիճանական տժգունացում՝ իբրեւ Սփիւռքի կեանքի անխուսափելի անդրադարձ, խախտում՝ ազգային կազմակերպ կեանքի հիմնական խարիսխներու, խաթարում գաղափարներու եւ պայքարի հասկացողութեան, եւայլն :

Ոչ ոք միամիտ է, ժխտելու համար հայրենի հողին դերը՝ ժողովուրդի մը ազգային, կազմակերպական, ընկերային, մտաւոր ու հոգեկան կեանքի ապահով զարգացման մէջ. հետեւաբար, նաեւ, զարմանալի նկատելու այդ հողի չգոյութեան բացասական հետեւանքները՝ ազգային որեւէ հաւաքականութեան կեանքի բոլոր ճակատներուն վրայ :

Սակայն այն, ինչ որ իրողութիւն է այսօր հայ կեանքի ընդհանրական մարզերուն մէջ եւ մասնաւորաբար Հայ Մամուլի ճակատին վրայ՝ բացատրելի չէ ԼՈԿ այդ «հող»ին չգոյութեամբ :

Այսօր ալ, հակառակ հասկնալի բոլոր դժուարութիւններուն, մենք մատնուած չէինք ըլլար հեղդ ու կրաւորական այս կացութեան՝ եթէ «հայ մտաւորականութիւն» տարազով ըմբռնելի դասը կամ գրիչ բռնող, գրոց –բրոց մարդոց հաւաքականութիւնը պահած ըլլար մտածման եւ դատումի իր անկախութիւնը եւ իր անհատական տաղանդն ու ընդունակութիւնները վերածէր հաւաքական նըպաստի :

Տագնապը, զոր մատնանշեցինք, հետեւանք է գաղափարական կեանքի ցամաքումին : Այնքան իրատես եւ գործնական դարձան հայ մարդիկ, որ եսը դարձաւ առանցք ու կեդրոն՝ կեանքի հասկացողութեան : Սնամէջ բառերու վերածուեցան ազգ, ազգութիւն, հայրենիք, հայրենասիրութիւն, նուիրական այլ իմացումներ եւ ըմբռնումներ : Նոր աստուածներ եւ կուռքեր երեւան եկան՝ ազգի եւ հայրենիքի անունով տաղանդներ կաշառելու, հող պատրաստելու համար պատեհապաշտութեան, քաջալերելու համար փառքի եւ շահու հետամուտ հացկատակներ, խամաճիկներու դերին եւ մունետիկներու ծառայութեան մէջ դնելու համար նոյնիսկ իբրեւ «մտաւորական» ճանչցուած դէմքեր : Դժուարին բարձունքներու համար մաքառումը՝ նկատուեցաւ անմտութիւն, իսկ փորձիչ խոստումներու տոկալու քաջութիւնը՝ ժամանակավրէ՛պ արժանիք :

Սփիւռքի մէջ մեր ժողովուրդին վերապահուած դժուարութիւններ, հասկնալի հիասթափութիւններ և կամքէ անկախ ընկրկումներ՝ վատօրէն կ՚օդտագործուին բուսաւ – հասաւ գրիչներու, ծպտուած «մտաւորականներու» եւ հասարակ գործակատարներու կողմէ. եւ զարմանալին այն է՝ որ քաջալերանք կը գտնեն նիւթի եւ փառքի հետամուտ կարգ մը մարդոցմէ ...

Պայքարի եւ քննադատութեան առողջ ըմբռնումը տեղ տուած է ենթակայական ու նահանջական հոգեբանութեան. հրապարակի վրայ սունկի՛ նման թերթեր, գրոցներ, հրապարակագիրներ կը հասնին, որովհետեւ ամլացած է նաեւ հանրային կարծիքը : — Մեզ ազգի վերածող հաւաքական բոլոր մտահոգութիւնները եւ ձգտումները փոխարինուած են անձնական շահախնդրութիւններով եւ փառասիրութիւններով :

Մինչ Սփիւռքի կեանքը կոտորակներու վերածած է մեզ ու ատով ալ տաժանագին մաքառումներու հարկադրանքը դրած է մեր ուսերուն, հայ մտաւորականութեան եւ Մամուլի մէջ սպրդած պատեհապաշտներ՝ յեցած մութ ուժերու կամ մէկուն ու միւսին շահաբեր լծակին, չեն վարանիր տարասփիւռ մեր համրանքը մտաւոր անդամալուծութեան առաջնորդելու եւ վերածելու ամբոխային հոգեբանութեամբ ապրող մարդկային հաւաքականութեան մը :

« ՀԱՅՐԵՆԻՔ »

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՃՈՆՍԸՆ ՀՐԱԺԵՇՏ Կ՚ԱՌՆԷ

ԻՐ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԵԱՆ ՇՐՋԱՆԸ ԴՐԱԿԱՆ ԿԸ ԳՏՆԷ

Լինտըն Ճոնսըն կը քաշուի քաղաքական կեանքէ : Միացեալ Նահանգներու նախագահ դարձած ողբերգական պարագաներու մէջ, Քենըտիի սպանութեամբ, հինգ տարի վարելէ ետք երկու մեծերէն մէկուն ճակատագիրը, վերջնապէս կը հեռանայ : Զորս օրէն արդէն Նիքսըն կուգայ բազմիլ Սպիտակ Տունը :

Հակառակ աւանդութեան, Ճոնսըն ինք կարդաց, իր հրաժեշտի ճառը : Սովորութիւն է որ կարդալ տայ, բայց Ճոնսըն նախընտրած էր չհետեւիլ աւանդութեան :

Յայտարարեց թէ իր կառավարութիւնը ամէն ինչ ըրած է Միացեալ Նահանգներուն համար : « Զանազան գնահատումներ կ՚ըլլան, նպաստաւոր եւ աննպաստ, գովող կամ դատապարտող, ինչ որ ձեռք առինք : Կարեւորը այն չէ թէ պատմաբանները ի՞նչ պիտի ըսեն մեր կառավարութեան համար, կարեւորը այն է որ բարելաւում մը ըլլայ մեր ժողովուրդին ապրելակերպին մէջ » :

Յիշելով ամբողջ շրջանը իր նախագահութեան, Տալլասի եղերական օրէն, Ճոնսըն շեշտած է «միասին դիտելով այս իրագործումները, գոհունակութիւն կը զգանք, բայց պէտք է մենք մեզի ըսենք թէ այս ամբողջը պիտի չդադրի եօթը օրէն, Ամերիկայի համար, դիտենք որ պիտի շարունակուի » :

Ճոնսըն անդրադարձած է նախ Վիէթնամի, կը յուսայ որ խաղաղութիւնը չուշանար, ամէն պարագայի մէջ, ոչ մէկ ատեն մթնոլորտը այսքան նպաստաւոր է եղած խաղաղութեան համար : Նախագահը յայտնեց նաեւ թէ պիւտճէն մօտ Յուկէս միլիառ տոլարի յաւելեալ գումար մը ցոյց կուտայ :

ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

ՖՐԱՆՍԱ ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՕԺԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ ԽՈՍՏԱՑԱԾ Է ԼԻԲԱՆԱՆԻ

Ֆրանսայի տեղեկատուութեան նախկին նախարարը՝ Կորս, որ միշտ Պէյրութ կը գտնուի, նախագահ Հելուէն ետք, տեսնուած է Խորհրդարանի նախագահ՝ Սապրի Համատէի հետ : Կարդ մը ազբիւրներու համաձայն եւ գլխաւորաբար մամուլին, Ֆրանսա զինուորական օժանդակութիւն խոստացած է Լիբանանի եթէ յարձակման ենթարկուի :

Պէյրութի ձայնասփիւռի կայանը արդէն իսկ տը Կոլի «յատուկ ներկայացուցիչը» կը նկատէ Կորսը : Ալ Անուար կը գրէ. — «Ֆրանսա Պ. Ժորժ Կորսի միջոցաւ, անվերապահ երաշխաւորութիւն տըւած է Լիբանանի : Կ՚ընդգրկէ զինուորական օժանդակութեան վճռական խոստում մը Լիբանանի, եթէ երկիրը կրկին վտանգուի իսրայելեան յարձակումով մը : Այդ օժանդակութիւնը կրնայ ըլլալ նոյնիսկ Ֆրանսական զօրք զրկելով Լիբանան :» Թերթը այս լուրը կը վերագրէ .— «Քաղաքական լաւատեղեակ աղբիւրներու » :

Ռաշիտ Քարամէ կը յուսար խորհրդարանական դահլիճ մը կազմել Չորեքշաբթի օր : Ամէն պարագայի մէջ տագնապին շարունակութիւնը մտահոգիչ է եւ ըստ ուսանողական շրջանակներու, «տկարութեան խորհրդանիշ մըն է՝ ընդդէմ Իսրայելցի թշնամիին » :

× Իսրայէլէն կը սպասուէր որ պատասխանէ ամպարկոյի Ֆրանսական որոշումին, բայց Լեւի Էշքոլ խուսափեցաւ Ֆրանսայի դէմ խօսելէ եւ Քնէսէթի (Խորհրդարան) առջեւ արտասանած իր կարեւոր ճառին մէջ շեշտած է թէ Իսրայէլի ուժը խաղաղութեան լաւագոյն երաշխիքն է : Ըստ իրեն ամպարկօն կապ չի կրնար ունենալ Խալտէի օդակայանին յարձակումին հետ, որ ինքնապաշտպանութեան արարք մըն էր : Էշքոլ ցաւ կը յայտնէ նաեւ եղածին համար, բայց չի մոռնար թէ Ֆրանսա որքա՛ն օգնած է Իսրայէլի, անոր դժուար ժամերուն ատեն : Վարչապետը կը քննադատէ սակայն Ֆրանսական զեկոյցը : Ֆրանսայի ըրածը սխալ կը գտնէ ոչ միայն առեւտրական, այլև քաղաքական դետնի վրայ» :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ Կոմունիստը «ազգայնամոլութիւն» կը վերագրէ Չինաստանի եւ կը գրէ .— «Չին հերձուածողներու քաղաքականութիւնը ցոյց կուտայ թէ մինչեւ ուր կրնայ երթալ մեծ Պետութեան մը ազգայնամոլութիւնը : Չինաստանի դէպքերը, կը հաստատեն Լենինի նախատեսութեանց ճշդութիւնը, ըստ որոնց ազգայնականութեան դէմ պայքարը օրէ օր աւելի կարեւորութիւն պիտի ստանայ երբ ընկերվարական վարչակարգը մէկ Պետութեան շրջագիծէն ելլելով, ուրիշ պետութիւններու հասնի » :

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ առջի օր արձակեց «Սոյուզ 4» բնակուած այերանաւը : Այերանաւորդն է Վլատիմիր Շալաթով, որ 41 տարեկան է եւ հայր երկու զաւակներու : «Սոյուզ4 »ի արձակումը պատկերասփիւռէն դիտած են՝ Խորհրդ. Միութեան մէջ :

Վերջին ժամուն կը հաղորդեն թէ Խորհրդային Միութիւն արձակած է «Սոյուզ 5» այերանաւը եւս, ուր տեղ գրաւած են երեք այերանաւորդներ : Երկու այերանաւերը զանազան «հանդիպումներ» պիտի ունենան : Կ՚ըսուի նաեւ թէ պիտի միանան ու անձնակազմի փոփոխութիւններ պիտի կատարեն :

ՍԱՅԿՈՆԷՆ կը հաղորդեն, թէ պատասխանելով Վիէթքոնկի վերջին հարուածներուն, ամերիկեան եւ հարաւային վիէթնամեան ուժերը զինուորական մեծ գործողութիւններու ձեռնարկած են : Արդէն իսկ 700 թոն զինամթերք գրաւած են : Նշենք թէ Հանոյ – Հուէ երկաթուղին, որ 1965էն ի վեր չէր գործեր, շուտով պիտի սկսի գործել :

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ

ԵՒ ՈՒՐԻՇ ԱԶԳԱՊԱՏԿԱՆ

ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ՀԱՐՑԸ

Բ.

Վերջերս օրաթերթերու մէջ կարդացինք Էջմիածնայ կաթողիկոսարանէն Մամուլին ուղղուած «հաղորդագրութիւն» մը, զոր ամբողջութեամբ հոս կ'արտատպեմ.

— « Ամենայն Հայոց Վեհ. Հայրապետը, ընդառաջելով Երուսաղէմի Հայոց ամենապատիւ պատրիարքի առաջադրանքին, կազմեց յատուկ մի յանձնաժողով՝ բաղկացած հետեւեալ անձնաւորութիւններից.— Գերշ. Տ. Սերովբէ արք. Մանուկեան (նախագահ), գերշ. Տ. Սիոն Արք. Մանուկեան, Տիար Ալեք Մանուկեան, Տիար Տատուր Տատուրեան, Տիար Ռիչըլտ Գրեգորի, Տիար Սեդրակ Քարեան եւ ճարտ. Մազմանեան: Յանձնաժողովի առաքելութիւնը պիտի լինի՝

«Ա) Քննել Երուսաղէմի Սրբոց Յակոբեանց վանքի գանձատնից անյայտացած ու 1967 թ. Մարտին վերադարձուած ձեռագիրներու պարագան, եւ եզրակացութիւնները հաղորդել Ամենայն Հայոց Հայրապետին:

« Բ) Երուսաղէմի պատրիարքական իշխանութեան ու միաբանութեան գործակցութեամբ՝ կատարել ստուգումը եւ ցուցակագրումը նոյն գանձատան եւ առհասարակ վանքապատկան բոլոր ձեռագրերի եւ պատմական ու գեղարուեստական արժէք ներկայացնող շարժական իրերի, արդիւնքի մասին զեկուցելու համար Ամենայն Հայոց Հայրապետին »:

ԴԻՒԱՆ ՄԱՅՐ ԱԹՈՌՈՅ

Ս. Էջմիածին, 20 Նոյեմբեր 1968

×

Շատ լաւ կը յիշենք գողցուած եւ վերադարձուած Երուսաղէմապատկան ձեռագիրներու առթիւ յարուցուած փոթորիկը: Կարգ մը թերթեր չվարանեցան ամբաստանել Երուսաղէմի այժմու պատրիարքը եւ միաբանութեան կարգ մը անդամները: Ամբաստանութիւններ, որոնք իբրեւ անհիմն եւ անապացոյց, ստեղծեցին ծանր մթնոլորտ մը, որմէ ոչ մէկ օգուտ կարելի էր սպասել: Անապացոյց, չհաստատուած ամբաստանութիւններ վատ բաներ են: Անոնց տխուր հետքը դեռ կը մնայ: Պետական պաշտօնական քննութիւնը Սփիւռքի Հայութենէն անընդունելի նկատուեցաւ՝ իր վճիռով: Պատրիարքը հրապարակաւ բացատրութիւն տուաւ՝ չքմեղացնելով ինքզինք, միաբանութիւնը կամ անոր անդամները, ձեռագրաց անյայտացման հետ ուղղակի կապ ունենալէ:

Արդ, կամ Պատրիարքը, միաբանութիւնը եւ անդամները ուղղակի մեղաւոր ու մեղսակից էին այդ 23 ձեռագիրներուն անյայտացման (գողութեան) մէջ, եւ անոնք ամէն միջոց կը գործադրէին գողութիւնը ուրանալու, և կամ Պատրիարքը, մնաբանութիւնը եւ անդամները արդարեւ մասնակից չէին ուղղակի կամ անուղղակի կերպով եղած գողութեան, որով՝ Պատրիարքին, յանուն իր եւ իր միաբանութեան, ամբաստանութեանց մերժումը տեղին ու արդար էր, եւ անոնք անմեղ էին:

Վեհափառին յանձնաժողովը ի՞նչպէս պիտի կարենայ անոնց մեղաւորութիւնը կամ անմեղութիւնը ապացուցանել: Ենթադրենք, որ Պատրիարքը, իր միաբանութիւնը կամ ինչ ինչ անդամներ մեղաւոր էին: Արդ, անոնք այնքան մը միամիտ չեն՝ որ լաւ ծածկած չըլլան իրենց հետքերը եւ ապարդիւն դարձնեն Վեհափառի յանձնաժողովին ճշմարտութիւնը հաստատելու ճիգերը: Մենք բացարձակապէս չենք հաւատար որ յանձնաժողովը կրնայ որեւէ բան ապացուցանել:

Նախ՝ Պատրիարքին, միաբաններուն կամ ինչ ինչ անդամներու գողութեան ուղղակի մեղսակից ըլլալը, այնքան յայտնի ձեռագիրներու օր ցերեկով Լոնտոնի պէս կեդրոնի մը մէջ աճուրդով ծախելու խնդիրը այնքան մեծ յիմարութիւն է, որ եթէ Պատրիարքը եւ իր մեղսակիցները այդքան ապուշ էին, չէր արժեր իրենցմով զբաղիլ. գողութիւնը շատ պարզ կերպով կարելի պիտի ըլլար հաստատել:

Յայտնի ձեռագիրներ գողնալու եւ աճուրդով ծախելու ապուշութեան հետ ի՞նչպէս կարելի է հաշտեցնել 40·000 տոլարի վճարումով ձեռագիրներուն ետ ըստացուիլը: Այդ դրամը ուղղակի Երուսաղէմի Պատրիարքարանէն վճարուեցաւ, բան մը՝ որուն շատ շատեր Սփիւռքի մէջ դեռ անծանօթ կ'երեւին, եւ դրամական այդ վճարումը Պ. Ալէք Մանուկեանի կը վերագրեն՝ անճշդօրէն: Թէ ցաւալի է եւ թէ զարմանալի է, որ ցարդ հայերէն օրաթերթերու եւ պարբերականներու մէջ՝ Ալէք Մանուկեան հրապարակաւ չճշդեց այդ կարեւոր պարագան:

Անցնինք երկրորդ կէտին:

Եթէ Պատրիարքը, միաբանութիւնը եւ ինչ ինչ անդամներ մեղաւոր չեն ձեռագիրներու այս գողութեան մէջ, անոնք արդէն իրենց «վերջին փամփուշտը» արձակած են՝ իրենք զիրենք կարելի եղած բոլոր միջոցներով անմեղ կացուցանելու համար: Վեհափառին յանձնաժողովը աւելի բան մը պիտի չկարենայ ընել: Ուրեմն, մեղաւոր թէ անմեղ, երկու կէտերուն մէջ ալ՝ ժամանակին ըսուածը ըսուած է եւ գողութիւնը կամ անյայտացումը հաստատուած, սակայն գողերը եւ մեղսակիցները չեն գտնուած: Ասոր համար՝ Վեհափառը ի զուր յանձնաժողով ընտրելու յոգնութիւնը ստանձնած է: Ըսինք, որ յանձնաժողովը արդէն ցարդ դիտցուածէն աւելի բան պիտի չգիտնայ, եւ « եզրակացութիւնները հաղորդելէ » ետք Վեհափառին, զանոնք հրապարակելը չեմ կարծեր որ Սփիւռքի մէջ արդէն կազմուած «եզրակացութիւնները» այս կամ այն կերպ փոխէ: Անտարակոյս՝ «եզրակացութիւններ » չէ որ կը պահանջըւին Սփիւռքի Հայութեան կողմէ, այլ « փաստեր », «ապացոյցներ»: Կը խորհիմ, որ եթէ ասոնք կային Երուսաղէմի վանքին մէջ, մինչեւ հիմա ԱՐԴԷՆ յայտնուած են:

— Իմ «եզրակացութիւն»ս սա է, որ աւելորդ, անյոյս եւ ԱՊԱՐԴԻՒՆ աշխատանք է գողութեան մեղսակիցները մէջտեղ հանել: Կարիք կայ յանձնաժողովի մը՝ որ Երուսաղէմի մեր վանքը երթայ եւ «եզրակացութիւններու» հասնի, թէ ի՞նչ պէտք է ընել մեր ձեռագրական հարըստութեանց ԸՍՏ ԱՄԵՆԱՅՆԻ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ:

Իմ «եզրակացութիւն»ս սա է, որ Երուսաղէմի մեր վանքը գողերու որջ մը չէ, որպէսզի յանձնաժողով զրկենք «գանձատնից անյայտացած» ձեռագիրներու գողութիւն մը մէջտեղ հանելու: Երուսաղէմի մեր վանքը դարաւոր հաստատութիւն է եւ մեծարժէք կարգ մը եկեղեցականներու միաբանութիւն: Դարերով պահած է իրեն յանձնուած մեծարժէք եւ մեծազանդուած ձեռագիրներ, եկեղեցական հնութիւններ, եւ դեռ կը պահէ: Պատրիարքն ու վանքը ԱՐԴԷՆ իրենց ըսելիքը ըսած են այդ 23 ձեռագիրներու գողութեան կամ «գանձատնից անյայտացման » մասին: Ճիշդ է, որ գողութեան մէջ մեղաւոր ըլլան թէ անմեղ՝ Երուսաղէմի պատրիարքը ու միաբանութիւնը կը մնան պատասխանատու, իրենց հսկողութեան վստահուած ձեռագիրներու հանդէպ աններելի անփութութեան համար: Ասիկա բան մըն է, զոր պատրիարքը եւ միաբանութիւնը կ'ընդունին հրապարակաւ եւ պատրաստ են գործակցելու՝ որ նման անփութութեանց առաջքն առնուի: Սակայն, «գանձատնից անյայտացման ... պարագան » քննող յանձնաժողով մը կազմել՝ բարոյական անտեղի ապտակ մըն է թէ պատրիարքին թէ միաբանութեան հանդէպ անվստահութեան(*): 23 ձեռագիրները անոնց շնորհիւ եւ նիւթական միջոցներով վերադարձուեցան, մանաւանդ հազարաւոր ձեռագիրներ դեռ կը պահուին կարելի եղածին չափ ապահովութեամբ, անոնց կողմէ:

Իսկ եթէ Սփիւռքը եւ Վեհափառը անպատճառ «անյայտացած » (ես կ'ըսեմ՝ « գողցուած») ձեռագիրներու պատմութեամբ կ'ուզեն զբաղիլ եւ «եզրակացութիւններ հաղորդել», ես կ'առաջարկեմ՝ որ քննեն նաեւ Սեբաստիոյ Աւետարանին (այն ալ ՌՈՍԼԻՆԻ մանրանկարներով), 1930ական թուականներուն Կ. Պոլսոյ Պատրիարքարանէն « անյայտացումը », եւ նախ Աղեքսանդրիոյ եւ յետոյ ալ Միացեալ Նահանգներու մէջ ծախուիլը: (Այժմ Պալթիմոր, Ուալթըրզի Կալըրիին մէջ): Կամ՝ Կ. Պոլսոյ Ազգային Մատենադարանի ձեռագիրներուն կողոպուտը, որոնց մէջ էր համբաւաւոր թիւ 68 Աւետարանը, 1253ին գրուած ի Հռոմկլայ, այժմ՝ Ուոշինկթընի Ֆրիրը (Սմիդսոնեան) Կալըրիին մէջ պահուած: Իսկ եթէ անպատճառ Երուսաղէմի վանքէն «անյայտացած» ձեռագիրներու քննութեամբ կ'ուզէ զբաղիլ Վեհափառին յանձնաժողովը, կարծեմ աւելի լաւ կ'ըլլայ 1931ին արդէն գողցուած ութ ձեռագիրներու կողոպուտով զբաղիլ, քան թէ կողոպուտովը վերջին 23 ձեռագիրներուն, որոնք ԳՏՆՈՒԵՑԱՆ ԵՒ ՎԱՆՔ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԵՑԱՆ: Երուսաղէմի ՈՒԹ ձեռագիրներուն գողութիւնը ինչո՞ւ չի քննուիր եւ 23ինը միայն կը քննուի: Այդ ՈՒԹԷՆ մէկ հատը նոյնիսկ ինծի ծախուեցաւ, Երուսաղէմի մէջ, Շուէտացի հնավաճառէ մը, 17·50 տոլարի, մինչ ձեռագիրը երկու հազար եւ աւելի տոլար կ'արժէ: Ես էի որ շաբաթ մը մնացի Երուսաղէմ եւ անդադար հետապնդեցի, թէ վանքի՞նն էր ձեռագիրը, ինչպէս ես կը կարծէի: Վերջապէս, կարելի եղաւ հաստատել՝ որ վանքինն էր, եւ, անվարձք, վերադարձուցի իմ կամքովս, մինչ առաջին օրը կրնայի ձեռագիրը գնումէ վերջ տեղս զրկել: Ես կ'առաջարկեմ որ այս գողութիւնն ալ քննուի, որ պատահեցաւ ոչ թէ ամբաստանութեանց թիրախ եղած Եղիշէ Պատրիարք Տէրտէրեանի օրով, այլ պատահեցաւ Դուրեան – Թորգոմեան պատրիարքներու շրջանին: Կ'առաջարկեմ, որ քննուի Ղալաթիոյ Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մեծարժէք ձեռագիրներու գողութիւնը: Սկիւտարի Ս. Խաչի ձեռագիրներուն գողութիւնը: Թաւրիզի ձեռագիրներուն գողութիւնը: Ես կրնամ երկարել շարքը «անյայտացումներուն», սակայն վստահ եմ՝ որ ոչ ոք բան մը պիտի ընէ այդ մասին, ինչպէս որ չըրին, երբ ճղակըտոր կ'ըլլայի հրապարակաւ, այդ գողութիւնները ցոյց տալով:

Յ. ՔԻՒՐՏԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

(*) *ԽՄԲ.*— Գողութեան կամ անյայտացման պարագան քննե՞լ թէ ոչ, մեղապարտները երեւան հանելու փորձը ընե՞լ թէ ոչ, Ս. Յակոբեանց Միաբանութեան հին թէ նոր շրջաններուն մասին կարծիքներ, եւայլն, — բոլոր այս կէտերու մասին Պ. Յ. Քիւրտեանի արտայայտութիւնները՝ ԻՐԵՆ ՄԻԱՅՆ ԿԸ ՊԱՏԿԱՆԻՆ:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
ՅԱՌԱՋԸ

ՍԱԼԻՀԱ ՀԱՆԸՄ

ԿԱՄ

ԲԱՆԱԿԸ ԲՌՆԱԻՈՐԻՆ ԴԷՄ

ՎԷՊ ՕՍՄ. ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

Սալիհա հանըմ այն տարօրինակ յեղափոխականուհին էր որ մէկ քանի տարի առաջ ահ ու սարսափ սփռած էր Եըլտըզի պալատին մէջ, որ անդամ մը ձերբակալուելով՝ յաջողեր էր Եմէն աքսորուած միջոցին, փախչիլ Սուէզի ջրանցքէն, յետոյ կրկին վերադառնալ Պոլիս, իբրեւ եւրոպացի կին ծպտուիլ, Ապտիւլ Համիտի վստահութիւնը գրաւել եւ անոր անձին դէմ մահափորձ մը կատարել եւ յետոյ փախչիլ արտասահման:

Այդ դէպքերէն ի վեր երեք տարի անցած էր ու այդ ժամանակամիջոցին Սալիհա եւ իր ընկերները կենդանութեան նշան մը չէին տուած, այնպէս որ Սուլթանը եւ իր արբանեակները համոզուած էին որ այդ յանդուգն յեղափոխականները, այլեւս քաշուած էին ասպարէզէն եւ ինքզինքնին մոռացութեան մէջ թաղած:

Բոլոր այս անցեալը վերյիշելով՝ Շէֆիք փաշա հետզհետէ կը խռովէր:

— Հազգը պէյ եւ Սալիհա հանըմ երկու անբաժանելի ընկերներ եղած էին միշտ եւ իրենք էին դաղտնի քոմիթէին վարիչ ուժերը, կը խորհէր ոստիկանութեան նախարարը, քանի որ Հազգը պէյը հոս եկած էր յեղափոխական գործը վերսկսելու համար, շատ հաւանական է թէ Սալիհա հանըմն ալ իրեն կ'ընկերանար... եւ ո՞վ գիտէ գուցէ Սկիւտարի Ֆաթման նոյնիսկ Սալիհա հանըմն է...: Եւ այդ մարդիկը զորս երէկ դիշեր եւ կամ այս առտու պիտի կրնայինք ձեռք ձգել, եթէ քիչ մը վարպետութեամբ շարժէինք, ահաւասիկ մեր ձեռքէն կը փախչին, շնորհիւ մեր ապիկարութեան, առանց հետք մը ձգելու իրենց ետեւ:

Այս տխուր եւ յուսահատական խորհրդածութիւնները ընելէ ետքը, նախարարը նստաւ իր գրասեղանին առջեւ եւ երկար տեղեկագիր մը պատրաստեց իր Վեհափառ Տիրոջ ներկայացնելու համար:

Այս գրութեան մէջ Սկիւտարի դէպքերը մանրամասնօրէն պատմելէ ետք, փաշան իր կասկածներն ալ կը յայտնէր Սալիհա հանըմի եւ իր ընկերներուն Պոլիս գտնուելուն մասին:

Նախարարը իր տեղեկագիրը աւարտելէ ու զայն գրպանին մէջ տեղաւորելէ ետք, զանգակը հնչեցուց եւ ոստիկանապետ Հիւսնի պէյը կանչել տուաւ:

— Ձեր երկու օրուան գործունէութենէն շատ դժգոհ եմ, ըսաւ խիստ ձայնով մը, եւ վստահ եմ որ մեր Վեհափառ Սուլթանն ալ երբ եղածներուն տեղեկանայ, սարսափելի բարկութիւն պիտի զգայ...:

Ոստիկանապետը գլուխը կախ, լուռ ու մունջ լսեց այս մեղադրանքները:

— Քու եւ քու մարդոցդ անճարակութեան շնորհիւ, շարունակեց փաշան, ոչ միայն չկրցանք այդ պառաւ կինը եւ իր համախոհները ձեռք անցընել, այլ տեղի տուինք որ անոնք մեր քիթին խնդան անպատկառօրէն...:

— Ես ալ ձեր վսեմութեան չափ յուզուած եմ այս եղածներէն, կմկմաց ոստիկանապետը, եւ եթէ յարմար կը դատէք ծանր պատիժ մը տնօրինենք յանցաւոր ոստիկանին եւ Ալի աղային որ անոր կ'ընկերանար:

— Ի՞նչ օգուտ զանոնք պատժելէ, գոչեց փաշան, միթէ ատով եղած չարիքը կը դարմանուի՞:

— Ներեցէք, վսեմափայլ փաշա, կարծեցի որ...

— Եթէ պատժել հարկ ըլլայ, նախ պատիժը դուն պէտք է կրես:

Այս խօսքերը սարսափահար ըրին Հիւսնի պէյը, որ ալ չէր համարձակեր գլուխը վեր առնել ու փաշային նայիլ:

— Այո, ամէնքդ ալ պէտք է չարաչար պատժել, շարունակեց փաշան իր խօսքերուն ազդեցութիւնը աւելի սաստկացնելու եւ դիմացինը աւելի ահաբեկելու համար, եւ ապահով եմ որ երբոր մեր Վեհափառ Սուլթանը այս եղածները իմանայ, իր առաջին գործը պիտի ըլլայ հրամայել որ ամէնքդ ալ պաշտօնանկ ըլլաք ու աքսորուիք...:

Փաշան սրահին մէջ պահ մը ժուռ եկաւ խոժոռ դէմքով, յետոյ, իր պաշտօնեային դէմը կենալով ըսաւ.

— Ձեր գլխուն սպառնացող վտանգէն ազատելու ճար մը միայն կայ:

— Փաշա էֆէնտի, պատրաստ եմ ամէն բան փորձելու, եղած չարիքը դարմանելու եւ ձեր ներողութեան արժանանալու համար, պատասխանեց Հիւսնի պէյ՝ յուսոյ նշոյլ մը աչքերուն մէջ:

— Լաւ ուրեմն, մինչեւ երեք օր պէտք է անպատճառ պառաւ Ֆաթման գտնէք ու հոս բերէք. միայն այս պայմանաւ կըրնաք ազատիլ ամէնքդ ալ եւ ներումի արժանանալ, հասկցա՞ր...:

— Այս բոպէին իսկ բոլոր հոգիովս պիտի աշխատիմ ձեր վսեմութիւնը գոհ ձգելու համար...:

— Պէտք է խոստանաս որ Ֆաթման պիտի ձերբակալուի մինչեւ երեք օր:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(31 – Շար.)

ՖԱՐՈՍԻ ՀԱՅԵԼԸ

Գ. ՄԱՍ

ՄՈՎԻՍՈՒ

—*—

ԲԱՐԻ ԿՈՒՆԿՈՒ

Ա

Ես Ֆարոսի հայելին եմ, որ ամեն առավոտ ճշտությամբ ինձ ներկայացնում է Ալեքսանդրիայի նավահանգստի ամբողջ կյանքը։ Ես ամեն առավոտ ինձ նայում եմ, ինչպես աղջիկը հայելու մեջ է նայում իր գեղեցկությանը։ Ես ինձ նայում եմ, ինչպես ծերունին է նայում իր կորած երիտասարդության մեջ։ Ես ինձ նայում եմ, ինչպես ամեն ինչ է նայում ինքն իրեն, որովհետև ես ամեն ինչ եմ, ինչ որ կա աշխարհում։ Ես ամեն ինչ եմ, որովհետև ես ոչինչ եմ։

Ես ոչինչ եմ, որովհետև ես ամեն ինչ եմ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Յովհ. Վանլեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Ատէշեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ ընտանեկան բոլոր պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց մօր եւ մեծ մօր՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԵՍԹԷՐ ՎԱՆԼԵԱՆԻ
(Ծնեալ Փափազեան)

մահուան քառասունքին առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին :

Ի դիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն :

×

Տէր եւ Տիկին Մարտիկ Անտոնեան, զաւակը եւ մեծ հայրը Կարապետ Անտոնեան եւ մեծ մայրը Այրի Տիկ. Եղիսաբէթ Առաքելեան, իրենց ընտանեկան բոլոր պարագաներով կը ծանուցանեն, թէ այս Կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի «Սէն Ժօզէֆ» մատրան մէջ, իրենց զաւկին, թոռան, զարմիկին (քուզէն) եւ ազգականին, արկածահար ողբացեալ պատանի՝

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԱՆՏՈՆԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ :

Կը պատարագէ՝ Լիոնի հոգ. հովիւ Դաւիթ Ծ. Վ. Սահակեան :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգող բարեկամները :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Արմենուհի Պանդիկեան, Տէր եւ Տիկին Վարդան, Դաւիթ Պանդիկեան ընտանիքները, Տիկ. Քարմիլէ, Պետիկ Շալճեան ընտանիքը, Տիկին Իսկուհի, Վարդգէս, Էդուարդ Հիւսեան ընտանիք, Մենիկ, Ժան Համբարձումեան, Վեռա Շմաւոն Փափազեան, Ամալիա Վահէ Լօռէնեան ընտանիքներ եւ պարագաներ կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս Կիրակի, Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին, ի ներկայութեան Արտաւազդ Եպիսկոպոսին, ողբացեալ

ՅՈՎՀ. ՊԱՆԴԻԿԵԱՆԻ

մահուան քառասունքի առթիւ :

Իդիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն :

ՆՈՒԷՐ

Սէն Մօրիսէն Բժիշկ Սարգիս Սիմոնեան եւ Տիկինը իրենց մեծ մօր, Տիկին Հանըմիկ Գարակէօզեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղիկի կը նուիրեն 30 Ֆրանք, Աղքատախնամին եւ երեսուն «Յառաջ»ին : (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Արնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը շնորհալութեամբ ստացած է Տիկին Ֆիլոր Գարայեանէ 50 Ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Թոքաթլեանէ յիսուն, իրենց զաւկին ամուսնութեան առթիւ, եկեղեցւոյ Կեդր. ջեռուցումին համար :

ԱՍՈՒԼԻՍ

Զրոյց Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի հետ, Մարսէյլի Ահարոնեան Ակումբը, Հինշշաբթի, Յունուար 23, ժամը 21ին : Ներկայ կ՝ըլլայ, ընկ. ԲԱԲԳԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ :

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Երեքշաբթի, 21 Յունուար ժամը 20·45ին
CINEMA LE DAUPHIN
65 bis, Rue Lafayette — Métro : Cadet

Կը ցուցադրուին

ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՇՏՈՑ

(Փաստանկար)

Եւ անմահ ՏԻԳՐԱՆ ՋՈՒԽԱՃԵԱՆԻ գլուխ – գործոցը

ԿԱՐԻՆԷ

(Լէպլէպինի հօր հօր աղա) *գունաւոր Ֆիլմը, ուր պիտի տեսնէք տաղանդաւոր դերասան Արման Կոթիկեանը իր վերջին դերին մէջ, ինչպէս նաեւ Վարդուհի Վարդերէսեան :*

Մուտք 6 ֆրանք

Տոմսերը կը ծախուին
M. Z Tchakmechian,, 22 rue Richer Paris
Restaurant Adjémian, 12 rue Cadet, Paris
Alimentation Massis, 21 Rue Saulnier, Paris (9e), Pâtisserie Markarian, 32 rue de Trévie, Paris (9e).

ԵՐԵՒԱՆԻ 2750-ԱՄԵԱԿԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 16 *եւ* 17, *ժամը* 20·45, *երկու կալա, մասնակցութեամբ հայ որուեստագէտներու :*

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 16 *եւ* 17: *մեծ ցուցահանդէս «* Երեւանի պատմութեան 2750 տարիները » :

Յունուար 16*ին, ժամը* 14*էն* 18 *եւ* 20*էն* 23, *Յունուար* 17*ին ժամը* 9*էն* 15 *եւ* 20*էն* 23, Maison de la Chimie
28 bis, Rue St-Dominique
Métro : Invalides.

Կալաներու համար տոմսերը ապահովել՝
France-U.R.S.S., 8 Rue de la Vrillière, Paris (1er) — Métro : Palais-Royal

Կամ Պ. ԶԱՐԵՀ,
22, Rue Richer, Paris (9e).

Տոմսերու գին՝ 8, 10 *եւ* 12 *Ֆրանք :*

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Պ. Լ. ՓՐԱՏԷԼի, Լիոնի քաղաքապետ :

Միացեալ կազմակերպութեամբ՝ Լիոնի Հայ Ազգ. Միութեան եւ Ֆրանս–Իւրսի եւ մասնակցութեամբ՝ տեղական հայ կազմակերպութեանց :

Տեղի կ՝ունենայ հետեւեալ դասաւորումով՝ 19 Յունուար, Կիրակի, ժամը 10ին, Սինեմա Ասթորիայի մէջ, (69 Քուռ Վիթոն), *խիստ շահեկան տեղեկութիւններ տրուելէ ետք պիտի ցուցադրուի հայախօս Ֆիլմ մը (փաստանկար) :*

19 *Յունուար Կիրակի ժամը ժամը* 20·30*ին, Լիոնի Սալ Ռամոյի մէջ պիտի կատարուի հանդիսաւոր տօնակատարութիւնը արտակարգ պատրաստութամբ որուն կը մասնակցին Հայաստանէն ժամանող ծանօթ արուեստագէտներ եւ արուեստագիտուհիներ :*

20 *Յունուար Երկուշաբթի ժամը* 20·30*ին Սալ Ռամոյ մէջ պիտի կրկնուի նոյն յայտագիրը :*

Իսկ 19, 20, 21, (*Կիրակի, Երկուշաբթի, Երեքշաբթի*) *օրերը, ժամը* 10*էն մինչեւ* 19 *ցուցադրութիւն տեղի պիտի ունենայ :*

Մէզոն տը Լիոն (Փլաս Պէլբուռ), *դեղեցիկ սրահներուն մէջ թապլօներ,* 2750*րդ տարուոյ վաւերական թանկարժէք ոեւ այլ զանազան առարկաներ :*

ԾԱՆՕԹ.— Կազմակերպիչ յանձնանախումբը ի պատիւ Հայաստանի հիւրերուն ճաշասեղան պիտի սարքէ 21 *Յունուար Երեքշաբթի երեկոյ ժամը* 9*ին, եկեղեցւոյ սրահին մէջ: Ճաշին մասնակցիլ փափաքող հայրենակիցներ կրնան դիմել Ազգ. տուն :*

ՄԱՐՍԷՅԼ ՄԱՐՍԷՅԼ

ՊՈԼՍԱՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԾՆՈՒՆԴԻ ՏՕՆԱԾԱՌ

Պատրաստուեցէք Պոլսահայերու Հայր. Մշակ. Միութեանս սարքած Ս. Ծնընդեան աւանդական չքեղ տօնածառին՝ որ այս տարի տեղի պիտի ունենայ, 19 *Յունուար, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը* 16*էն մինչեւ կէս գիշեր ձեզ ծանօթ Ֆարոյի դեղեցիկ սրահներուն մէջ :*
71, Bd. Charles-Livon, Hôtel du Pharo

Աչքի, ականջի, քիմքի վայելքներով առլի՝ այս յիշատակելի տօնածառին, կը խնդրուի այժմէն ապահովել ձեր սեղանները, դիմելով ինչպէս միշտ, ձեզ ծանօթ վարչական անդամներուն եւ կամ կեդրոնատեղին 37պիզ, Թիւպանօ փողոց, *Պ. Եավէրի դրասենեակը, հեռ.* 20–26–74 :

Պարողներուն՝ Օրքէսթրը Ռաֆայէլ Սէռանօ, *մանուկներուն* զուարթութիւնը *ապահովուած :*

Հաճելի անակնկալներ եւ դեղարուեստական բաժին :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Պ. Յակոբ Օհանեան կը փնտռէ իր եղբայրը՝ Հրաչ Դաւթեան, ծնած Անիի շրջան, Ցիթիանկով գիւղը: Հօրը անունը՝ Յովսէփ, մօրը՝ Լիւսի: Լուր չկայ 1943*էն ի վեր: Լուր ունեցողներէն դրել Պ. Յ. Օհանեանի,*
10, Rue Marollet
92 — Rueil-Malmaison

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՅՈՒՇԻ ՕՐ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԱԶԳ. ՀԵՐՈՍ

ՄԻՍԱՔ ԹՈՐԼԱՔԵԱՆԻ

Նախաձեռնութեամբ Տրապիզոնի Պոնտոսի Հայր. Միութեան :

Կիրակի, Յունուար 26, ժամը 15·30ին, Մշակոյթի Տան *Ս. Թէհլիրեան սրահը,* (17 Բիւ Պլէօ, Փարիզ 9) :

Կը նախագահէ՝
ԱՐՇԱՒԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ

Կը խօսին՝ ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ եւ ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ :

Մանրամասնութիւնները յետագային :

Մամուլի տակ է եւ մօտ օրէն լոյս կը տեսնէ ՍԵՐՈՎԲԷ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆԻ՝
ՖՐԱՆՍԵՐԷՆՈՎ ԱՐՏԱՅԱՅՏՈՒՈՂ ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐ ՈՒ

Մօտաւորապէս 400 *էջնոց պատկերազարդ հատորը, որ կը պարունակէ* 83 *լուսանկարներ եւ զանազան ասպարէզներու պատկանող* 33 *մտաւորականներու, ի միջի այլոց — Ակադեմական Հանրի Թրուայայի, Փրոֆ. Շարլ Տէտէեանի, դերասան Մաքսուտեանի, Շարլ Ազնաւուրի, Գառզուի, Լեւոն Թիւթիւնճեանի եւ Գաբրիէլ Արութի արտայայտութիւնները :*

Հետաքրքրուողները կրնան դիմել՝ Վրթանէս Ասատուրեանին
23, Rue Pixérécourt, 75 - Paris (20e)

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 26ԻՆ

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ (ՊՈՒԼՎ. ՕՏՏՕ)

Պուլվար Օտտոյի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը Մանուկներու Օրը կը տօնէ այս Կիրակի, Պուլվար Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, փոքրիկներու կողմէ: Երգ եւ արտասանութիւն :

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի :

ԴԱՍԱԽՕՍ՝

ԸՆԿ. ԲԱԲԳԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Նիւթ՝ ՀԱՅ ԴԱՏԻ ԼՈՒԾՄԱՆ ՃԱԿԱՏԱԳԻՐԸ :

Երկուշաբթի (Յունուար 20) *Սէն Ժերոմ, ժամը* 21*ին:*

Երեքշաբթի, (Յունուար 21), *Սէն Լու:*

Չորեքշաբթի (Յունուար 22), *Պուլվ. Օտտօ :*

Ուրբաթ, (Յունուար 24), *Պօմոն :*

Դասախօսութիւնները տեղի կ՝ունենան եկեղեցւոյ կից սրահները :

1/2 GROS **LYON** DETAIL

ALIMENTATION
SUPER-BOUCHERIE

BAHADOURIAN

8, Rue Abraham Bloch, Gerland

Դիւրացնելու համար յաճախորդներու փարքինկը

ԲՈԼՈՐՈՎԻՆ ԱՐԴԻԱԿԱՆԱՑԱԾ ՇՔԵՂ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ

244, RUE VENDOME — LYON (3e)

ԾՐԱՐԻ ԱՌԱՔՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԱՄԷՆ ԿՈՂՄԸ
ԵՒ
ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ — ՊԵԼԺԻԱ, ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ, ԱՆԳԼԻԱ

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ԱՐԱԳ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

PATISSERIE ORIENTALE

TOUTES LES VARIÉTÉS **TOUTES LES SPÉCIALITÉS**

NOS SPECIALITES

Արմաւ, « պամիա », « եալանճի տոլմա », յունական « թուրշի », « պիպէռ », տերեւ, թահին հելվա, « վանիյ », շոքոլա, «նուազէթ», « լոդում », «սաղըզ », պիստակ, Շիրակ օղի (41–45°), *Իզմիրի չամիչ, « սուճուք », առաջնակարգ սուրճ,* (*քարաման եւ մոգա*), *համեմներ, մահլէպ, սալէպ, ձիթապտուղ, ձէթ, « գաշքավալ » պուլկարական, ճերմակ պանիր ոչխարի կաթով: Ամէն կարգի պահածոներ, « քուսքուս », հարիսա, սումագ, թարամա, լամիս, քատայիֆ, եւայլն եւ մանաւանդ՝ ապուխտ կեսարացի մասնագէտի մը կողմէ պատրաստուած :*

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ

Անպայման, ձեր նուէրներուն համար նոխ եւ ընտիր մթերք : Ինչ որ ձեր մտքէն կ՝անցնի, կը գտնէք :

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ

ՀԱՐՍՆԻՔԻ, ՆՇԱՆՏՈՒՔԻ, ՀԱՆԴԷՍԻ, ԽՆՋՈՅՔԻ համար յատուկ գիներ եւ դիւրամատչելի պայմաններ :

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Ունի նաեւ առաջնակարգ ՄՍԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՄԸ որուն ընտիր տեսակի միսերը գոհացում կուտան ամէնէն նրբանաշակներուն:
Tous produits d'Afrique du Nord et d'Orient

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ նաեւ ձեր նուէրներուն համար նոր աւելցուած ճոխ մթերանոցի կալերին որ կը պարունակէ բոլոր խոհանոցի իւսթանսիլները, նոր ճաշակաւոր պիպլօները, արեւելեան սրճեփ, սուրճի գաւաթ, ափսէներու տեսակներ կարկանդակի համար նաեւ սուրճի ջաղացք, ինչեր ինչեր որ ձեր մտքէն կ՝անցնի :

ՇԱՏ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ
ԵԹԷ ՁԵՐ ՈՒԶԱԾԸ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ Է
ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ « ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ » Է

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 90 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	50 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 105 Ֆ.	Հատը	0,50

ՈՒՐԲԱԹ
17
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
VENDREDI
17 JANVIER
1969

LE NUMÉRO 0,50 F.

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11415 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 45e ANNÉE — No 11.415

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՏԵՂԵԿԱԳՐԻ ՄԸ ԱՌԹԻՒ

Ա.

Եօթը տարիէ ի վեր Թուրքիոյ Հայոց պատրիարքական աթոռին վրայ բազմած է Շնորհք Արք. Գալուստեան :

Պատրիարքը բարի սովորութիւնն ունի ամէն տարի հայկական Ծնունդի տօնին առթիւ Պատրիարքարանին մէջ ընդունելու Պոլսոյ «համայնքային» ներկայացուցիչները եւ անոնց առջեւ կարդալու վերջացող տարուան ընթացքին իր ունեցած գործունէութեան Տեղեկագիրը :

Մեր նպատակը չէ մանրամասն վերլուծման ենթարկել պատրիարքի տարեկան տեղեկագիրը, զոր Պոլսահայ թերթերը հրատարակած են եւ որուն մէջ արծարծուած հարցերը առաւելաբար տեղական հանգամանք կը ներկայացնեն :

Յիշե՛նք միայն գլխաւոր կէտերը, աւելցնելով մեր խորհրդածութիւնները :

Ըստ տեղեկագրին, Պոլսահայերը ունին 35 եկեղեցի եւ միայն 28 քահանայ: Թրքահպատակ քահանայացու կը փնտռեն : Անբաւարար է նաեւ թիւը վեղարաւոր հոգեւորականներու, որոնցմէ մէկը, նոր օծուած եպիսկոպոս մը, անցեալ տարի իր եպերելի ընթացքով խայտառակեց ո՛չ միայն ինքզինքը, այլև ամբողջ հայ եկեղեցականութիւնը, թուրք մամուլին մէջ կատարել տուած անորակելի հրատարակութիւններով :

Պատրիարքը Վազգէն Ա.էն եւ Գերադոյն Հոգեւոր Խորհուրդէն պաշտօնագիր ստացեր է յառաջիկայ աշնան երթալու Էջմիածին, ուր մեծ հանդէսով պիտի նշուի կաթողիկոսին ծննդեան 60ամեակը, պիտի օրհնուի Ս. Միւռոն եւ պիտի գումարուի Եպիսկոպոսական Ժողով, որ պիտի զբաղի գլխաւորաբար եկեղեցւոյ բարեկարգութեան վերաբերեալ հարցերով :

Այս վերջինի մասին «խնամեալ զեկուցագիր մը» պատրաստելու պարտականութիւնը տրուած է պատրիարքին : Զեկուցագիրը պիտի պարունակէ նաեւ «բարեկարգութեան յատուկ ու ամբողջական նախագիծ մը», իր եզրակացութիւններով եւ առաջարկութիւններով հանդերձ :

Ամենայն Հայոց հայրապետին հետ տեսակցեր է Վիէննայի նորաշէն եկեղեցւոյ օծման առթիւ : Յարաբերութիւններ ունեցեր է բազմաթիւ օտար հոգեւոր պետերու հետ : Արտասահմանէն կարգ մը հայ հոգեւորականներ այցելած են Թուրքիա :

Պոլսոյ մէջ նորոգուեր են կարգ մը եկեղեցիներ: Սակայն Ոսկեղջիւրի վրայ կառուցուելիք մեծ կամուրջին շինութեան զոհ պիտի երթան Խասգիւղի չորս կարեւոր ազգային հաստատութիւնները,— Ս. Ստեփանոս փառաւոր եկեղեցին, Ներսէսեան պատմական դպրոցը, Գալֆայեան 100ամեայ Որբանոց – Տունը եւ Ազգ. գերեզմանատունը :

Պոլսոյ ազգային հաստատութեանց շարքին կարեւորներէն է Սկիւտարի Դըպրեվանքը, Գարեգին պատրիարքի ձեռակերտը, որ անցած տարի տօնեց իր հիմնարկութեան 15ամեակը : Շրջանաւարտներէն Ընծայարանի թեկնածուներ չեն ունեցած : Աշակերտներու ընդհանուր թիւն է 163, որոնցմէ 63ը նոր ընդունուած : Ունի 25 ուսուցիչ եւ 16 պաշտօնեայ :

Գալֆայեան գիշերօթիկ կրթական տան մէջ պատսպարուած են 110 աղջնակներ, հինգ կրօնաւոր Քոյրերու հոգածութեան տակ: «Կարեւոր պահանջք կայ նաեւ կրօնաւորուհի ըլլալու կոչում զգացող թեկնածուներու» :

Գարակէօզեան Կրթական տունը կը պատրսպարէ եւ կը դաստիարակէ 201 մանչուկներ :

Խասգիւղի Ներսէսեան վարժարանին մէջ կ՛ուսանին 125 փոքրիկներ, 108ը՝ գիշերօթիկ :

Կեդրոնական վարժարանը ունի Երկրորդական ու Բարձր ուսման բաժիններ, ցերեկեայ: Կարեւոր նորոգութեան ենթարկուած է անցեալ տարի :

Ս. Փրկիչ Ազգային հիւանդանոցը անցնող տարուան մէջ ընդունած է 2944 հիւանդներ: Փոլիքլինիքին մէջ դարմանուած են 15·220 հոգի : Ունի Ծերանոցի, ջլախտաբուժարանի, թոքախտաւորի եւ հիւանդարանի բաժիններ: Պաշտօնէութեան թիւն է 225, բացի 31 մասնագէտ բժիշկներէ եւ ինը օդնական բժիշկներէ :

Հիւանդանոցի շինութեան սկզբնապատճառն էր եղած մտագարներու յատուկ պատասպարան մը ստեղծելու պահանջը: Այս բաժինը այժմ ծրագրուած է փոխադրել մօտակայ պարտէզին մէջ կառուցուելիք նոր շէնք մը: Փոլիքլինքի համար եւս կը մտածեն առանձին շէնք կառուցանել : Բարերարներ կը փնտռեն :

Անցնող տարուան ընթացքին աւարտած է արձանագրութիւնը պատրիարքարանի տոմարներուն, որոնց թիւը յանգած է 2333ի: 46 սնտուկներու մէջ պահուած թուղթեր մի առ մի պարպուելով քննուեր եւ դասաւորուեր են : Համադրուեր են եկեղեցիներու եւ Ազգ. հիմնարկութեանց թղթածրարները : Նոյնպէս դասաւորուեր են հայ մտաւորականներու եւ ազգ. դէմքերու վերաբերեալ նամակները : Գէորգ Բամպուքճեան պատրաստեր է ցանկը 93 հնատիպ գրքերու, 313 սրբազան մատեաններու եւ 91 ձեռագիրներու: Ցուցակագրուեր են նաեւ Օրթագիւղի եկեղեցւոյ ձեռագիրները :

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԾՐԱԳԻՐԸ ԿՐՆԱՅ ՕԳՏԱԳՈՐԾՈՒԻԼ

Ժէօն – Աֆրիք չաբաթաթերթն է, որ առջի օր հրատարակած է խորհրդային յուշագրին բնագիրը, Միջին Արեւելքի տագնապը կարգադրելու համար : Այս ծրագիրը, որուն համար ճոնսըն «ժամանակ շահելու» միտում ունեցող պատասխան մը տուած է, լուսաբանութիւններ ուզելով կարգ մը կէտերու շուրջ, հինգ կէտերէ բաղկացած է: Իսրայէլ պիտի յայտարարէ թէ տրամադիր է քաշելու իր ուժերը գրաւուած հողերէն, վերջ դնելու համար պատերազմական վիճակին: Ապա, Իսրայէլ եւ արաբական երկիրները ՄԱԿի կը յանձնեն համապատասխան թղթածրարը որ վերջ կը դնէ իրենց պատերազմական վիճակին, յետոյ համաձայնութիւն կը ստեղծուի կարգ մը կէտերու շուրջ, ինչպէս՝ ապահով եւ ճանչցուած սահմաններ, նաւարկութեան ազատութիւն, գաղթականներու հարցի արդար լուծում եւն.: Յաջորդող ամիսին, Իսրայէլ հետզհետէ կը քաշէ իր ուժերը : Միւս ամիսն ալ իսրայելեան ուժերը կը քաշուին մինչեւ 1967 Յունիսի դիծերը: Այս ամբողջէն ետք, գործադիր կը դառնան Արաբներու եւ Իսրայէլի այն փաստաթուղթերը, զորս յանձնած են ՄԱԿի: Առաջինը՝ Իրաք արդէն իսկ մերժած է այս ծրագիրը :

× Ռաշիտ Քարամէ կրցաւ ի վերջոյ կազմել դահլիճ մը, 16 հոգիէ բաղկացած, որոնց մէջ են՝ ճէմայէլ եւ Էտտէ, որ արդէն Եաֆիի դահլիճին մէջ էին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ նախկին նախարարապետը՝ Փոմփիտու Հռոմ հասած է: Հակառակ անոր որ ճամբորդութիւնը անձնական բնոյթ ունի, հաւանական է որ վերադարձին, Փոմփիտու պարզէ կառավարութեան իր տեսակցութեանց արդիւնքը : Պիտի տեսնուի Պապին, Հանրապետութեան նախագահին, վարչապետին եւ արտաքին նախարարին հետ :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ մեծագոյն օդանաւատար նաւը՝ Ինթըրփրայզ ծանր վնասներ կրեց, առջի օր, պայթումի մը հետեւանքով: Հրդեհ մը ծագեցաւ եւ առաջին հաշուեկշռի մը համաձայն 24 մեռեալ, 85 վիրաւոր կայ եւ 17 հոգի ալ անհետացած են :

ՖԻՆԼԱՆՏԱՅԻ եւ Թանզանիի նախագահները Փարիզ հասան, պաշտօնական հիւրերն են Ֆրանսայի քանի մը օր:

ԻՍՐԱՅԷԼԻ մէջ պաշտօնական բացումը կատարուած է Թիւրպոմեքա գործատան, որ մասնաճիւղ մըն է Փիրէնեաններու մեծ հաստատութեան : Ֆրանսացի ոչ մէկ պաշտօնական անձնաւորութիւն ներկայ եղած է արարողութեան :

ԵՐԵՒԱՆ 2750

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ինչպէս գրած էինք նախապէս, Երեւանէն Փարիզ ժամանած է յատուկ պատուիրակութիւն մը, մասնակցելու համար Երեւանի յոբելենական հանդիսութեանց Փարիզի մէջ: Յիշենք թէ այս խումբին մաս կը կազմեն Երեւանի Խորհուրդի տեղակալ՝ Ա. Արամեան, «Հայրենիքի Ձայնի» խմբագիր՝ Կամօ Վարդանեան, Գոհար Գասպարեան, Յովհ. Բաղալեան, Գէորգ Էմին, Սուրէն Քոչարեան, Անահիտ Յիցիկեան, Հրաչուհի Ճինանեան, Վարազդատ Յարութիւնեան, Էլէոնարա Ոսկանեան, Արնօ Բաբաջանեան, Էտուարդ Պապեան, Լուիզ Սամուէլեան :

Չորեքշաբթի առաւօտ, Փարիզի թաղապետական Խորհուրդի նախագահը՝ Ռոշէ, ընդունելութիւն մը տուաւ ի պատիւ Երեւանի հիւրերուն եւ այդ առթիւ, գրաւոր ուղերձով մը, յիշեց Ֆրանքեւհայկական դարաւոր բարեկամութիւնը եւ իր գոհունակութիւնը յայտնեց որ Երեւանի 2750ամեակը առիթ կ՛ընծայէ նման հանդիպումներու: Պ. Արամեան, յանուն Երեւանի քաղաքապետութեան հայերէն պատասխանեց, եւ իր խօսքերը, հետզհետէ եւ ձախող Ֆրանսերէնով մը, կը թարգմանուէին Թաղապետութեան նախագահին : Պ. Արամեան կրկնակի եւ բազմաթիւ շնորհակալութիւններ ալ յայտնեց, որոնց կէսը գոնէ, կարելի էր վերապահել աւելի «խնամիական» հաւաքոյթներու: Գուցէ նաեւ աւելի տպաւորութիւն կը գործէր այս ամէնը, եթէ Պ. Արամեանի ճառն ալ գրաւոր եղած ըլլար եւ թարգմանութիւնն ալ, նախապէս պատրաստուած, Ֆրանսերէն գիտցողի մը կողմէ (անդտանելի բան մը ըլլալու չէ Փարիզի մէջ ...):

Այս բոլորը կ՛ըսուին, կը կրկնուին տարիներէ ի վեր, այն միամիտ յոյսով, որ թերեւս, հիւլէական դարուն, կրնայ մեր մէջ ալ բան մը փոխուիլ :

Պ. Արամեան թանկագին ու գեղեցիկ նուէր մը տուաւ Պ. Ռոշէի :

×

Նոյն իրիկունը Իւնէսքոյի շքեղ դահլիճը ծայրէ ծայր լեցուած էր (շատեր ալ ոտքի մնացին կամ ներս իսկ չկրցան մտնել), 2750ամեակի բացման հանդիսութեան առթիւ :

Փրոֆ. Փորթալ, ներկայացնելէ ետք բեմը նստած անձնաւորութիւնները, իր խօսքին մէջ յիշեց Երեւանի փառաւոր եւ ողբերգական պատմութիւնը : Յատկանշական դտաւ որ երեկոյթը կատարուի Իւնէսքոյի դահլիճին մէջ՝ խորհրդանիշ ժողովուրդներու բարեկամութեան եւ պարզեց նաեւ յաջորդ օրերու զանազան ծրագիրները, Երեւանի 2750ամեակին առթիւ, Փարիզէն Մարսէյլ :

Ապա, խօսք առաւ Երեւանի Խորհուրդի տեղակալը Պ. Արամեան: Անդրադարձաւ Հոկտեմբեր 15ին Երեւանի հանդիսութեանց, ուրախութիւն յայտնելով որ ներկայս Հայաստանի մայրաքաղաքի յոբելեանը կը յիշատակուի աշխարհի մեծագոյն ու շքեղագոյն մայրաքաղաքներէն մէկուն՝ Փարիզի մէջ: Պ. Ա. Արամեան անդրադարձաւ Երեւանի պատմութեան, նաեւ հայ ժողովուրդին, յիշելով Ապրիլեան Եղեռնը եւ անկէ ետք հրաշքով վերապրած Հայութեան աշխատանքը : Պ. Արամեան տուաւ նաեւ թիւեր, որոնք ցոյց կուտան Հայաստանի բարգաւաճումը: Այս ճառն ալ հետզհետէ կը թարգմանուէր Ֆրանսերէնի (???) :

Փարիզի խորհրդ. դեսպանը Զորին ակնարկ մը նետելէ ետք Երեւանի 2750ամեակին, ծանրացաւ գլխաւորաբար Ֆրանքեւխորհրդային բարեկամութեան վրայ եւ վերջերս Փարիզ ստորագրուած նոր համաձայնագրերուն, երկու պետութեանց միջեւ :

Վերջին խօսողն էր Փրոֆ. Է. Իւթիւճեան, որ ներկայ եղած ըլլալով Երեւանի հանդիսութեանց հետաքրքրական դրուագներ պատմեց անկէ, ապա Ուրարտուէն մեկնելով, ամփոփ ձեւով ներկայացուց հայ ժողովուրդին ու Երեւանի պատմութիւնը : Պ. Իւթիւճեան յիշեց նաեւ թէ Տընի Քոչէնի թոռը, եկած էր այս իրիկուն, Երեւանի Մատենադարանին նուիրելու 16րդ դարու հայկական թանկագին մագաղաթ մը, զոր Մարկոսեան նուիրած էր ատենին, հայասէր Տընի Քոչէնի :

Կարճ դադարէ մը ետք, գունաւոր փաստանկար մը փորձեց գաղափար մը տալ մեզի հին եւ նոր Երեւանի մասին : Այս Ֆիլմին հետ, երբեմն երբեմն կիսկատար Ֆրանսերէնով մը, բացատրութիւններ կը տրուէին, որոնք յաճախ չէին ալ համապատասխաներ ցուցադրուած նկարին : Այս Ֆիլմին մասին, մեր աշխատակիցը՝ Առլէն Փափազեան կը խօսի առանձին :

Շատ կը լսուի այն յանկերգը թէ Ֆրանսահայ երիտասարդութեան մէջ հայերէն գիտցող չի գտնուիր, Չորեքշաբթի առաւօտէն մինչեւ գիշեր, Հօթէլ տը Վիլէն մինչեւ Իւնէսքօ, մենք այն համոզումին եկանք թէ Ֆրանսերէն գիտցող ալ չի գտնուիր...

Ա. Մ.

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ԱԶԳԱՊԱՏԿԱՆ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ՀԱՐՑԸ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Ուրեմն, պարզ է որ Վեհափառին յանձնաժողովը աւելորդ պերճանք մըն է՝ եթէ չուզենք ուրիշ որակում տալ ատոր :

Հաղորդագրութեան Բ. նպատակը՝ Վեհափառին յանձնաժողովին կողմէն «կատարել ստուգում եւ ցուցակագրումը նոյն դանձատան եւ առհասարակ վանքապատական բոլոր ձեռագրերի եւ պատմական ու գեղարուեստական արժէք ներկայացնող շարժական իրերի»: Ասիկա, արդարեւ, եւ անկեղծօրէն, սքանչելի նպատակ մըն է՝ զոր եթէ Վեհափառը իրագործէ, մեր մշակոյթի պատմութեան մէջ պիտի արժանանայ փառաւոր յիշատակութեան :

Միայն թէ ... :

« Դանձատան եւ առհասարակ վանքապատական ձեռագրերը» ի Երուսաղէմ՝ աւելի քան չորս հազար կտոր են, իսկ «պատմական եւ գեղարուեստական արժէք ներկայացնող շարժական իրերը » կրնան հազարներու հասնիլ: Ձեռագիրներու մանրամասն ցուցակը, մինչեւ 1700 թիւ ձեռագիրներու, Սալաւանեանցը պատրաստած է: Ցուցակ մըն ալ Խապայեան Սրբազանէն կայ: Սակայն, ասոնք՝ ամբողջական գոհացուցիչ ցուցակներ չեն: Պողարեան Սրբազանի ձեռընհասօրէն պատրաստած խղճամիտ ցուցակը, Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան ծախքով հրատարակուելու վրայ, ցարդ երեք հատոր հրատարակուած է՝ մինչեւ հազար թիւ ձեռագիր : Անշուշտ գոյութիւն ունի բոլոր ձեռագիրներուն եւ արժէքաւոր իրերուն մէկ կարեւոր մասին շատ համառօտ «ձեռքի» ցուցակ, որմէ միայն Լուսարարապետը եւ ձեռագրապետը կըրնան բան մը հասկնալ :

Ուրեմն, արժէքաւոր իրերու եւ ձեռագիրներու «կատարեալ ստուգումը եւ ցուցակագրումը» ծանր աշխատանքի եւ երկար ամիսներու գործ է: «Ստուգում» պիտի կատարուի իրին (եթէ ցուցակ մը կայ) կամ ձեռագրին քննութեամբ, ըստուգելու համար որ օրինակ իրը ցուցակագրութեան ո՞ր թուահամարին նկարագրութեան կը համապատասխանէ, վրայէն պակսեցուած բան մը կա՞յ, ճի՞շդ է ցուցակագրութիւնը, գեղարուեստական եւ կամ պատմական արժէք ունի՞, ի՞նչպէս պէտք է դասաւորել, ի՞նչպէս պէտք է գնահատել: Ձեռագիրներու հարցը շատ աւելի խրթին է ստուգել, մանաւանդ երբ ցուցակը «գոհացուցիչ» մանրամասնութիւն չունի: Քննիչները «ստուգումի» համար անհրաժեշտ է որ յիշատակարանները կարդան, ձեռագրին պարունակութիւնը հասկնան (որպէսզի Մաշտոցը... Աւետարանի տեղ չդնեն...) , մանրանըկարչութենէ հասկնան (Թորոս Ռոսլինը ... Մեսրոպ Խիզանցիի մանրանկարի հետ չշփոթելու համար): Համբերատար, դանդաղ եւ նոյն ատեն բանգէտ մարդու գործ է կատարուելիքը, եթէ լրջօրէն ցանկութիւն կայ ներկայանալի (եթէ ոչ կատարեալ) «ստուգում եւ ցուցակագրութիւն» ընելու համար :

Վեհափառը «յանձնաժողովի» անդամ ընտրած է երկու եկեղեցականներ եւ հինգ աշխարհականներ, ընդամէնը եօթը հոգի՝ ստուգում եւ ցուցակագրում կատարելու համար: Երեւակայեցէք որ եօթը հոգի (առանց հաշուելու պատրիարքին ներկայացուցիչները) խաչ մը պիտի քննեն, յիշատակարան մը պիտի ստուգեն, ձեռագիր մը պիտի քննեն, եւ եթէ ասոնք պատուաւոր մարդիկ են (որուն մասին գոյզն ինչ տարակոյս չունինք) պէտք է գոհանան բաւարար ստուգումով գոնէ, եթէ ոչ կատարեալ: Կրնանք ապահով ըլլալ, որ յանձնաժողովին եօթը անդամները վանքին մէջ խոր ծերութեան պիտի հասնին ...

Եօ՛թը հոգի... «ստուգման» ղրկե՞լ...:

Սակայն, ինչ որ ցաւալի է, այս եօթը պատուական եկեղեցականներուն եւ մեծահարուստներուն մէջ մէկ հոգի իսկ չըկայ, որ մագաղաթը թուղթէն կարենայ զատել: Այս եօթնին ալ համբաւաւոր ըլլալուն վրայ որեւէ տարակոյս չունինք : Հինգ աշխարհականներուն չորսը՝ մեծահարուստ, կարող գործի մարդիկ են, որոնց ծանօթութիւնը Կուտինահայ Յախճապակիի մը կամ Թորոս Տարօնեցիի հետ, պարզապէս դիպուածական է:

Ամէն պարագայի տակ, այս եօթնին եզրակացութեան վստահիլ՝ ձեռագրի մը, յախճապակիի մը, դիպակի մը, գորգի մը, խաչի մը, ճաճանչի մը, սկիհի մը, «պատմական ու գեղարուեստական արժէքի» «ՍՏՈՒԳՈՒՄԸ ԵՒ ՑՈՒՑԱԿԱԳՐՈՒՄԸ», զուարճալի կրնայ ըլլալ՝ բայց երբեք լուրջ եւ վստահելի :

Ինծի համար բոլորովին, ԲՈԼՈՐՈՎԻՆ անմեկնելի է՝ թէ ինչու այս պատուական եօթը անձերը ընտրուած են յանձնաժողովին համար, որմէ այսպէս կը խլուի ամէն լուրջ ակնկալութիւն, եւ սրտցաւ, իրապէս հետաքրքրուող Սփիւռքի Հայութիւնը կը մատնուի յուսախաբութեան, գործը նոյնիսկ չսկսած ...

Որքա՛ն մեծ կ՝ըլլար մեր յոյսը, եթէ Վեհափառը եօթը պատուական մարդոց տեղ ընտրէր երեք բանիմաց, գործէն հասկցող եւ ամէն կերպով անհունս աւելի վստահելի անձեր, ինչպէս Օր. Սիրարփի Տէր – Ներսէսեանը, Պ. Ա. Մխիթարեանը (Պելժիա), Գարեգին Սրբ. Սարգիսեանը (Անթիլիաս): Ո՞վ կրնայ տարակուսիլ այս երեքի պատուաւորութեան, ձեռընհասութեան, գիտական կարողութեան վրայ :Երեք հոգի կը բաւէ, այդ դժուար գործին համար . եօթը հոգինոց բանակ մը ղրկելու հարկ չկայ : Ասոնք, մանաւանդ նման գործի համար, թէ կարողութիւն, թէ սէր եւ թէ ժամանակ ունին :

Սակայն, ինչ որ կ՝ուզեմ շեշտել՝ սա է որ Երուսաղէմի «ստուգումը եւ ցուցակագրումը» ԵՐԲԵՔ չի բաւեր: ՍՏՈՒԳՈՒՄ ԵՒ ՑՈՒՑԱԿԱԳՐՈՒՄ պէտք է կատարել Սփիւռքի մեր բոլոր ազգապատկան Հաստատութեանց մէջ: Գործը պէտք է համազգային ըլլայ, լաւ ծրագրուած: Վերջապէս ի՞նչ է վիճակը, նոյն իսկ քանի՞ հատ են Կ. Պոլսոյ Պատրիարքարանի, Ղալաթիոյ Ս. Լուսաւորչի, Պալաթի, Սկիւտարի Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մնացած ձեռագիրները, Հալէպի Քառասնից Մանկանց եկեղեցւոյ 150ի մօտ ձեռագիրները: Նոր Ջուղայի, Թաւրիզի, Թեհրանի (Առաջնորդարանի եւ եկեղեցւոյ) ձեռագիրները: Պէտք է վաւերական կերպով ստուգել, հաստատել եւ հարկ եղած պարագային պատշաճ տնօրինութիւն ընել, որպէսզի այլեւս չգողցուին կամ տգիտութեան պատճառաւ «մոխիրի» չվերածուին, ինչպէս որ տեսայ Աղեքսանդրիոյ առաջնորդարանի երկու մանրանկարեալ արժէքաւոր ձեռագիրներուն առթիւ :

Երուսաղէմի 23 ձեռագիրներու խնդրոյն ժամավաճառութեամբ զբաղելու տեղ՝ այլեւս ատենն է, որ վանքը օժտուի ամրակառոյց, արդիական, ամէն ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՄԲ օժտեալ ձեռագրատունով մը: Պարապ տեղը ինչո՞ւ Վեհափառը սիրտ կը մաշեցնէ 23 ձեռագրի համար, երբ անդին չորս հազար ձեռագիր կայ վանքին մէջ, որ ԿԸ ԿԱՐՕՏԻՆ նորակառոյց եւ ամենապահով ձեռագրատան մը: Իր յանձնաժողովին չորս մեծահարուստները կը բաւեն, իրենց միջոցներով այդ շէնքը կառուցանելու, այդպէսով՝ գործ մը կատարած կ՝ըլլան, որուն համար բոլորս ալ սրտանց երախտապարտ կ՝ըլլանք, եւ իրենց անունը կը փառաւորուի՝ որքան ատեն Հայ մշակոյթը կը տեւէ աշխարհի վրայ :

Երեւանի մէջ, երբ դեռ հանդիստ պառկելու տեղի կարօտ կայ, սքանչելի ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ կանգնեցին՝ մեր ձեռագրական հարստութեան համար : Այսօր, Ս. Ղազար (Վենետիկ) ցնծութեան մէջ է, իր սքանչելի նորակառոյց ձեռագրատան համար, երբ վանքը դեռ այնքան առօրեայ կարիքներ ունի :

Ինչո՞ւ Սփիւռքը Երուսաղէմի վանքին մէջ ամենակատարեալ ձեռագրատուն մը չշինէ : Ամօթ չէ՞, որ արար աշխարհ դիտնայ որ մեր վանքէն Թորոս Ռոսոլիններ կրնան «անյայտանալ», որովհետեւ նախապատմական նկուղներու, եւ դարաւոր, հնամենի ու անյարմար մատուռներու մէջ կը պահենք մեր ձեռագրական դանձերը, ուր երբեք ապահով չեն պահուած եւ չեն ալ կրնար պահուիլ :

Յ. ՔԻՒՐՏԵԱՆ

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԻ ՊԱՏՄՈՒԹԵՆԷՆ

ՍՈՒՆԴՈՒԿԵԱՆ ԵՒ ՇԻՐՎԱՆԶԱԴԷ

Հայ իրապաշտ թատրոնի հիմնադիր մեծանուն Գաբրիէլ Սունդուկեանի ժողովրդական խոնարհ խաւերուն հետ ունեցած փոխադարձ սիրոյ եւ յարգանքի ցայտուն մէկ ապացոյցն է հետեւեալ դէպքը, որ պատահած է 1911 թուականին :

Այդ թուականին, երբ Գաբրիէլ Սունդուկեան սկսած էր գրելու իր վերջին թատերութիւնը՝ «Կտակ»ը, Թիֆլիզի հայ հասարակութիւնը կ՝որոշէ տօնել հայ թատերական գրականութեան միւս մեծ ներկայացուցչին՝ Շիրվանզադէի յոբելեանը :

– Յոբելեանին մասնակցելու կը հրաւիրուին մեծանուն գրողներ Ղազարոս Ազայեանը, Յովհ. Թումանեանը, Լէօն, Աւետիք Իսահակեանը եւ ուրիշներ :

Կ՝որոշուի նաեւ յոբելեանը կատարել Թիֆլիզի Հաւլաբար թաղին մէջ, ուր կ՝ապրէր քաղաքին չքաւոր եւ աշխատաւոր դասակարգը :

Կազմակերպիչ յանձնախումբը այս յոբելեանին մասնակցելու համար դիմում կը կատարէ նաեւ Գաբրիէլ Սունդուկեանին :

Այդ շրջանին Գաբրիէլ Սունդուկեան կը գտնուէր առողջական ոչ – նախանձելի դրութեան մը մէջ: Բժիշկները յանձնարարած էին ծերունիին զգոյշ ըլլալ, դիշերները տունէն դուրս չելլել եւ անցընել հանդիստ կեանք մը :

Երբ յոբելեանի յանձնախումբէն պատգամաւորութիւն մը կը ներկայանայ Գաբրիէլ Սունդուկեանին եւ կը խնդրէ իր մասնակցութիւնը, մեծափառ ծերունին կը պատասխանէ .

— Շատ լաւ մտածեր էք, շատ ուրախ եմ եւ մեծապէս շնորհակալ, որ ինձ ու իմ գրչի ընկեր Շիրվանզադէին պատիւ կ՝ընէ աշխատաւոր ժողովուրդը , բայց կը տեսնէք թէ որքան տկար եմ եւ կը վախնամ որ պիտի չկրնամ ձեր խնդրանքին ընդառաջ երթալ ...

Ու դառնալով իր կնոջ, որ պահապան հրեշտակի մը նման, տիւ եւ գիշեր կը հսկէր իր ամուսնոյն վրայ, Սունդուկեան կը հարցնէ .

— Հը՞... Սօֆի, դուն ի՞նչ կ՝ըսես :

ՍԱԼԻՀԱ ՀԱՆԸՄ

ԿԱՄ

ԲԱՆԱԿԸ ԲՌՆԱՒՈՐԻՆ ԴԷՄ

ՎԷՊ ՕՍՄ. ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

— Բայց, փաշա էֆէնտի, այդպիսի խոստում մը ի՞նչպէս կրնամ տալ, կմկըմաց խեղճ պաշտօնեան շուարած կերպարանքով :

— Ուրեմն ես ալ չեմ կրնար ձեզ պատիժէն ազատել :

Հիւսնի պէյ այնպիսի դժնդակ կացութեան մը մատնուած էր որ ստիպուեցաւ տեղի տալ, գոնէ մէկ քանի օր շահելու համար: Ո՛վ գիտէ, գուցէ բախտը իրեն կ՝օգնէ օրուան միջոցին :

— Շատ լաւ, կը խոստանամ Ֆաթման դտնել եւ ձեզի յանձնել որոշեալ պայմանաժամին մէջ, պատասխանեց վճռաբար, բայց կը խնդրեմ որ դուք ալ հրաման ընէք որպէսզի հարկ եղած օժանդակութիւնները տրուին ինծի :

— Այդ մասին անհոգ եղիր, հիմա պէտք եղած հրահանգները կուտամ :

Փաշային բարկութիւնը իջած էր այլեւս: Ինք գիտէր որ Հիւսնի պէյ իր գործին մէջ շատ ճարպիկ ու խելացի էր եւ կրնար յաջողիլ եթէ կամք ընէր եւ այժմ վստահ էր որ իր ստորադասեալը անկարելին պիտի փորձէր, յաջողելու համար:

— Եթէ կարենաս Ֆաթման ձերբակալել, ոչ միայն պատիժէ պիտի ազատիս, աւելցուց նախարարը, այլ նաեւ բացառիկ վարձատրութիւններու ալ արժանի պիտի ըլլաս:

Հիւսնի պէյ իր երախտագիտութիւնը յայտնելով մեկնեցաւ փաշային քովէն, փիլիսոփայաբար մտածելով ինքնիրեն.

— Մինչեւ երեք օր Աստուած ողորմած է:

ԳԼՈՒԽ Ե.

ՀԻՆ ԾԱՆՕԹ ՄԸ

Այն առաւօտ, երբ մեր պատմած դէպքերը տեղի կ՝ունենային, Էտիրնէի կառախումբով Սիրքէճիի կայարանը կը հասնէր ուղեւոր մը, որուն ամբողջ գոյքն էր դիւրատար պայուսակ մը զոր ձեռքը բռնած՝ իջաւ քարափին վրայ, վայրաշարժը կանգ առնելուն պէս:

Այս ուղեւորը, հազիւ քսանեւութ – երեսուն տարեկան, միջահասակ, նուրբ ու վայելչակազմ երիտասարդ մըն էր, ածիլուած պեխերով, աղուոր արտայայտիչ աչքերով, որոնց զուարթ ու կորովի ակնարկը համակրանք ու վստահութիւն կը ներշնչէր: Գլուխը ուղեւորի ֆէփի մը դրած էր եւ մինչեւ ոտքերը հասնող բաց գոյն վերարկու մը կը կրէր:

Կայարանին քարափին վրայ, բացի լրտեսներէ, ոստիկաններէ, բեռնակիրներէ ու մէկ քանի պանդոկներու գործակալներէ, ուրիշ մարդ չկար: Ուղեւորներն ալ շատ ցանցառ էին, որովհետեւ այդ թուականներուն տեղափոխութիւնները այնքան դժուարութիւններու ենթարկուած էին որ ոչ ոք կ՝ուզէր տեղէն շարժիլ:

Երիտասարդը հազիւ ոտքը քարափին վրայ դրած, ոստիկաններէ ու լրտեսներէ շրջապատուեցաւ:

— Ո՞ւրկէ կուգաս, միւսիւ, հարցուց ոստիկաններէն մին որ պետ մը ըլլալ կը թուէր:

— Սելանիկէն, պատասխանեց երիտասարդը:

Սելանի՛կ... այդ բառն արդէն սկսած էր սոսկում ազդել Պոլսոյ ոստիկանական ու լրտեսական շրջանակներու մէջ:

— Ո՞ւր է ինքնութեան թուղթդ, ըսաւ ոստիկանը խոժոռ ու միանգամայն կասկածոտ կերպարանք մը առնելով:

— Ինքնութեան թուղթ չունիմ, այլ անցագիր, ես օտարական եմ, գերմանացի, պատասխանեց ուղեւորը:

Ոստիկանը նկատեց որ իրաւցնէ երիտասարդը օտար հնչումով մը կը խօսէր թուրքերէնը: Այդ միջոցին ուղեւորը իր անցագիրը հանած էր գրպանէն ու զայն կ՝երկարէր իր խօսակցին:

— Չէ, պատասխանեց ոստիկանը, եկուր միասին մինչեւ ոստիկանատուն եւ հոն քոմիսէր պէյը քննէ պիտի, անցագիրդ :

— Շատ աղէկ, պատասխանեց օտարականը համակերպութեամբ:

— Զարմանալի բան, ըսաւ լրտեսներէն մէկը իր ընկերոջ, ընդհանրապէս օտարականները այդքան խօսք մտիկ ընող չեն ըլլար:

Քոմիսէրին քով, ուղեւորը ցոյց տուաւ իր անցագիրը:

— Թրքերէն բաւական լաւ կը խօսիք, դիտել տուաւ քոմիսէրը

— Բնական է, քանի որ հինգ տարիէ ի վեր Թուրքիոյ մէջ կը ճամբորդեմ, պատասխանեց Գերմանացին թեթեւ մը ժպտելով:

— Ո՞ր պանդոկը պիտի իջնէք, պէտք է որ նախապէս իմաց տաք մեզի:

— Դեռ չեմ որոշած:

— Ուրեմն ձեր որոշումը տուէք:

Մարդը քիչ մը մտածեց եւ ըսաւ.

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(32 – Շար.)

ՀՅԳՈՒՄԱՋԻԸ

Գ. ՄԱՍ

ՄԱՐԴԸ

— * —

ԲԱԿՈՒՄԻՉ

Հիմա տեսնում էր իրողությունը, ու – նախկին մարդկանց հետ ունեցած հարաբերությունները, որոնք ճոթը ու անհեթեթ էին թվում իրեն, ինչպես նաև ներկա կյանքը, որ ինքն էր ընտրել իր համար։ Ընտրությունը ինքնին դժվար էր եղել, բայց ոչ անհնարին։ Ինչ որ ինքն էր ուզում, նա արել էր, ինչ որ ինքն էր ուզում, նա ունեցել էր։ Ամեն ինչ ինքն էր արել, ոչ ոքի չէր մեղադրում, ոչ ոքից չէր ակնկալում։ Ամեն ինչ ինքն էր ստացել։ Ամեն ինչ ինքն էր կորցրել։ Ամեն ինչ ինքն էր ուզում։ Ամեն ինչ ինքն էր ունեց

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Յովհ. Վանլեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Ատէշեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ ընտանեկան բոլոր պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց մօր եւ մեծ մօր՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԵՍԹԷՐ ՎԱՆԼԵԱՆԻ
(Ծնեալ Փափազեան)

մահուան քառասունքին առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին :

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն :

ՆՈՒԷՐ

Պ. Բ. Մուրատեան տասը Ֆր. կը նուիրէ Նարդունիի Ֆոնտին: (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Հայ Առաք. եկեղեցւոյ վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները .— Հանգուցեալ Տիկին Էնկլ. Կուրտիկեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի Կէնճեան ընտանիք, Տիկ. Ա. Տէյիրմէնճեան, Փարիզէն Տէր եւ Տիկին Ա. Կէլկէլեան 50ական Ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Հաբէլեան քսան, Տէր եւ Տիկին Միսթուրճեան 50, Տէր եւ Տիկին Գ. Զալըգեան 50 եկեղեցիին եւ յիսուն Աղք.ին, Տիկին Պօյաճեան 20 Աղք.ին, Հ. Կուրտիկեան յիսուն Աղք.ին, Մարսէյլէն Տէր եւ Տիկին Քաֆէճեան 50 Աղք.ին:

Տիկին Ինէքճեան, Փ. Ծ.ի Տիկին Մաքինաճեանի մահուան առթիւ քսան : Հանգուցեալ Ո. Տէմիրճեանի մահուան առթիւ, Փ. Ծ.ի Մ. Սէփէթճեան տասը դպրոցին, ուսուցչուհիները քսան Աղք.ին: Ա. Էժտահարեան յիսուն եկեղեցւոյ պայծառութեան համար : Տիկին Եաղուպեան քսան Աղք.ին :

Ս. Ծննդեան տօներու առթիւ իւղագինի համար.— Տէր եւ Տիկ. Ճ. Պահատուրեան 500 Աղք.ին, 250 դպրոցին: Հարիւրական երգչախումբին եւ Դպրաց Դասուն, յիսուն եկեղ. պայծառութեան, Տէր եւ Տիկին Մանուկեան յիսուն եկեղեցիին, Տէր եւ Տիկին Դանիէլեան յիսուն եկեղեցիին : քսանական, Պ. Պէյլէրեան, Տիկ. Տէտէեան, Տիկ. Ինէքճեան, Տիկին Նահապետեան եւ երկու բարեպաշտուհի Տիկիններ : Պ. Հ. Կուրտիկեան 15: Տասնական Տիկ. Դերձակեան, Տիկ. Պէրպէրեան, Տիկ. Զաքարեան, Տիկ. Զաֆրաճեան, Տիկ. Այտընեան, Տիկ. Ա. Խաչատուրեան, Տիկ. Յակոբեան, Տիկ. Թավշանճեան, Տիկ. Պզտիկեան եւ բարեպաշտուհի մը : Յ. Հացագործեան, Փ. Ծ.ի հանգուցեալ Աննա Մանուկեանի մահուան առթիւ 50 եկեղեցիին :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ
ԵՐԵԿՈՅԹ

SALLE PAUL FARALICQ, 21 Rue Yves Toudic — Métro République

Ուրբաթ գիշեր, 31 Յունուար, ժամը 21ին
Փարիզի հայ դերասաններու
համակրանքի ցոյցը իրենց ընկերոջ՝

ԳՐԻԳՈՐ-ՎԱՀԱՆԻ

(որ վերջերս ենթարկուեցաւ բժշկական երկու ծանր գործողութիւններու) :

Կը ներկայացուին՝
ԳՐԻԳՈՐ – ՎԱՀԱՆԻ

«ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԻ ԿԱՆԹԵՂԸ»
ԵՒ
«ԱԶԳԱՊԱՀՊԱՆՄԱՆ
ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ ՄԸ»

Բեմադրութիւն՝ Միհրան Անտոնեանի որոնց կը մասնակցին՝ Ա. Գմբէթեան, Գ. Տէրվիշեան, Յ. Լաթիֆեան, Ն. Պշտիկեան, օրիորդներ՝ Անի եւ Պերճուհի Տէմիրեան:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

Տիկին Աստղիկ Տէտէեան, Տիկին Զարուհի Անտոնեան, Օր. Արաքսի Գմբէթեան, «ՆԱՒԱՍԱՐԴ» պարախումբ, Հայ Գրողներու Միութեան կողմէ ուղերձ :

Մուտք 10 ֆրանք

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Պարանցիկ երեկոյթ, կազմակերպուած Իսի լէ Մուլինոյի Նոր Սերունդի խանասոր խումբին կողմէ, Փետր. 1ին:

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի :

ԴԱՍԱԽՕՍ՝

ԸՆԿ. ԲԱԲԳԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Նիւթ՝ ՀԱՅ ԴԱՏԻ ԼՈՒԾՄԱՆ ՃԱԿԱՏԱԳԻՐԸ :

Երկուշաբթի (Յունուար 20) Սէն Ժերոմ, ժամը 21ին:

Երեքշաբթի, (Յունուար 21), Սէն Լու:

Չորեքշաբթի (Յունուար 22), Պուլվ. Օտտօ :

Ուրբաթ, (Յունուար 24), Պօմոն :

Դասախօսութիւնները տեղի կ'ունենան եկեղեցւոյ կից սրահները :

ԵՐԵՒԱՆԻ 2750-ԱՄԵԱԿԸ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Պ. Լ. ՓՐԱՏԷԼի, Լիոնի քաղաքապետ :

Միացեալ կազմակերպութեամբ՝ Լիոնի Հայ Ազգ. Միութեան եւ Ֆրանս-Իւրսի եւ մասնակցութեամբ՝ տեղական հայ կազմակերպութեանց :

Տեղի կ'ունենայ հետեւեալ դասաւորումով՝ 19 Յունուար, Կիրակի, ժամը 10ին, Սինեմա Ասթորիայի մէջ, (69 Քուռ Վիթոն), խիստ շահեկան տեղեկութիւններ տրուելէ ետք պիտի ցուցադրուի հայախօս ֆիլմ մը (փաստանկար) :

19 Յունուար Կիրակի ժամը ժամը 20·30ին, Լիոնի Սալ Ռամոյի մէջ պիտի կատարուի հանդիսաւոր տօնակատարութիւնը արտակարգ պատրաստութամբ որուն կը մասնակցին Հայաստանէն ժամանող ծանօթ արուեստագէտներ եւ արուեստագիտուհիներ :

20 Յունուար Երկուշաբթի ժամը 20·30ին Սալ Ռամոյ մէջ պիտի կրկնուի նոյն յայտագիրը :

Իսկ 19, 20, 21, (Կիրակի, Երկուշաբթի, Երեքշաբթի) օրերը, ժամը 10էն մինչեւ 19 ցուցադրութիւն տեղի պիտի ունենայ :

Մէզոն տը Լիոն (Փլաս Պէլըքուռ), գեղեցիկ սրահներուն մէջ թապլօներ, 2750րդ տարուոյ վաւերական թանկարժէք ոեւ այլ զանազան առարկաներ :

ԾԱՆՕԹ.— Կազմակերպիչ յանձնանախումբը ի պատիւ Հայաստանի հիւրերուն ճաշասեղան պիտի սարքէ 21 Յունուար Երեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, եկեղեցւոյ սրահին մէջ: Ճաշին մասնակցիլ փափաքող հայրենակիցներ կրնան դիմել Ազգ. տուն :

ՄԱՐՍԷՅԼ ՄԱՐՍԷՅԼ

ՊՈԼՍԱՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԾՆՈՒՆԴԻ ՏՕՆԱԾԱՌ

Պատրաստուեցէք Պոլսահայերու Հայր. Մշակ. Միութեանս սարքած Ս. Ծնընդեան աւանդական շքեղ տօնածառին՝ որ այս տարի տեղի պիտի ունենայ, 19 Յունուար, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր ձեզ ծանօթ Ֆարոյի գեղեցիկ սրահներուն մէջ:

71, Bd. Charles-Livon, Hôtel du Pharo

Աչքի, ականջի, քիմքի վայելքներով առլի՝ այս յիշատակելի տօնածառին, կը խնդրուի այժմէն ապահովել ձեր սեղանները, դիմելով ինչպէս միշտ, ձեզ ծանօթ վարչական անդամներուն եւ կամ կեդրոնատեղին 37պիզ, Թիւպանօ փողոց, Պ. Եավէրի գրասենեակը, հեռ. 20-26-74:

Պարողներուն՝ Օրքէսթրը Ռաֆայէլ Սէռանօ, մանուկներուն զուարթութիւնը ապահովուած :

Հաճելի անակնկալներ եւ գեղարուեստական բաժին :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Պ. Յակոբ Օհանեան կը փնտռէ իր եղբայրը՝ Հրաչ Դաւթեան, ծնած Անիի շրջան, Ցիթիանկով գիւղը: Հօրը անունը՝ Յովսէփ, մօրը՝ Լիւսի: Լուր չկայ 1943էն ի վեր: Լուր ունեցողներէն գրել Պ. Յ. Օհանեանի,

10, Rue Marollet
92 — Rueil-Malmaison

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՅՈՒՇԻ ՕՐ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԱԶԳ. ՀԵՐՈՍ

ՄԻՍԱՔ ԹՈՐԼԱՔԵԱՆԻ

Նախաձեռնութեամբ Տրապիզոնի Պոնտոսի Հայր. Միութեան :

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Արեւմտեան Եւրոպայի Կ. Կոմիտէի, մասնակցութեամբ Սեբաստիոյ Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրացին, Թոքատի, Դաւրայի եւ զանազան հայ. միութիւններու, Կապ. Խաչի, Նոր Սերունդի, Եւրոպայի Ուս. Միութեան, Փարիզի Համազգային մասնաճիւղի եւ զանազան քոյր միութիւններու :

Կիրակի, Յունուար 26, ժամը 15·30ին, Մշակոյթի Տան Ս. Թէհլիրեան սրահը, (17 Ռիւ Պլէօ, Փարիզ 9):

Կը նախագահէ՝

ԱՐՇԱՒԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ

Կը խօսին՝ ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ եւ ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժնին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն. — Պ. Պ. Պետիկեան, Մ. Ֆէրմանեան, Ս. Սամուէլեան, Ե. Գրիգորեան :

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 20·30ին, Հայ Ուսանողական Մարի – Նուպար ոստանին մէջ: Կը դասախօսէ՝

ՏՈՔԹ. ԲԱԲԳԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Նիւթ՝ ՀԱՅ ԴԱՏԸ :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 26ԻՆ

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ (ՊՈՒԼՎ. ՕՏՏՕ)

Պուլվար Օտտոյի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը Մանուկներու Օրը կը տօնէ այս Կիրակի, Պուլվար Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, փոքրիկներու կողմէ: Երգ եւ արտասանութիւն :

ԱՍՈՒԼԻՍ

Զրոյց Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի հետ, Մարսէյլի Ահարոնեան Ակումբը, Հինչշաբթի, Յունուար 23, ժամը 21ին : Ներկայ կ'ըլլայ, ընկ. ԲԱԲԳԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ:

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Զմիւռնիոյ եւ շրջաններու Հայր. Միութեան անդամ. ժողովը նոր վարչութիւնը ընտրեց հետեւեալ կերպով .—

Պատուոյ նախագահ Պ. Զատիկ Խանզատեան, նախագահ Պ. Հրանտ Սարեան, փոխ – նախագահ Տիկին Ժագլին Սէթեան, քարտուղար Տիկին Եղիս Ալիքսանեան, փոխ – քարտուղար Պ. Հրանտ Գույումճեան, գանձապահ Տիկին Վարդանոյշ Նալպանտեան, խորհրդականներ՝ Տիկիններ Գայեանէ Գաբոյեան, Ժիւլտա Մենէվիշ, Այտա Թորոսեան, Մարի Քիրմանեան, Մարի Հապոյեան, Լիլի Պօյաճեան, Պ. Պ. Սարգիս Թորոսեան, Վահրամ Արսլանեան, Էտուար Մենէվիշ, Դանիէլ Ճիզմէճեան :

ԲԱԼՈՒԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

ԾՆՆԴԵԱՆ եւ ԱՄԱՆՈՐԻ առթիւ լաւագոյնն է հայերէն գիրք եւ սալ (տիսք) նուիրել :

43, Rue Richer, Paris (9e) — Métro Cadet — Tél. 770-25-46

ԲԱՑ Է

Առաւօտները ժամը 10էն 12, իսկ կէսօրէն վերջերը ժամը 2·30էն 7 :

Գրատունը ճոխ է բազմատեսակ գրքերով: Ունի արտասահմանեան եւ թէ Հայաստանեան հրատարակութիւններ, բառարաններ, տարեգիրքեր, թերթերու հաւաքածոներ եւայլն :

Նոր ստացուած են հետեւեալ գրքերը .

Կարլ Պրէֆին (թարգմ. Ե. Տէր – Անդրէասեան), «Քրիստոս ինքնակալ »675 էջ, կազմուած 15 ֆրանք: Աղասսիի «Զէյթուն» տպ. Պէյրութ, 1968ին, 412 էջ, թղթակազմ 15 ֆրանք : Գ. Յ. Սիմոնեանի «Յուշամատեան Պոնտական Ամասիոյ» մեծադիր ու շքեղ կազմ 1037 էջ

դին 75 ֆրանք: «Հայկական Մանրանկարչութիւն » տպ. Երեւան, 1967, գունաւոր ու մեծադիր շքեղ կազմ, դին՝ 80 ֆրանք :

Կան նաեւ զանազան ֆրանսերէն գրքեր Հայոց մասին : Հոն պիտի գտնէք նաեւ հայկական ամէն տեսակ սալեր (տիսք) : Արա Պարթեւեանի ամբողջական գործերը, Արմէն Կիրակի, (Ամերիկա չինուած), Պ. Լիսիցեանի, Շահ-Մուրատեանի, Ա. Խաչատուրեանի, Օ. Տուրեանի սալերը, Հայաստանէն նոր ըստացուած են, Գ. Գասբարեանի, Լ. Զաքարեանի, Օ. Համբարձումեանի, Յ. Պատալեանի, Նար Յովհաննէսեանի, Չէքիճեանի, Թ. Ալթունեանի, ժողովրդական եւ աշուղական զանազան Հայաստանեան երգիչներու ձայնապնակները :

Ունինք նաեւ Յ. Թումանեանի արտասանական կտորները :

Օփերաներ.— Ս. Տիգրանեանի «Անուշը»:

« Դաւիթ Բէգ » եւ «Ալմաստ» օփերաները :

Կեդրոնացած են նաեւ հայկական եւ օտար Դրոշմաթուղթեր :

Գրադարանը պատրաստ է ապսպրանքներ ընդունիլ ամէն վայրերէ :

Այցելեցէ՛ք եւ զոհ կը մնաք :

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԹՌՈՒՑԻԿ – ՏՈՄՍԱԿ – ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ – ԵՒԱՅԼՆ
FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...

Դիմեցէք

«ՅԱՌԱՋ»Ի
32, RUE DE TRÉVISE
— PARIS - IXe —
Téléph.: 770-86-60

ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 90 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 50 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 105 Ֆ. Հատը 0,50

ՇԱԲԱԹ 18 ՅՈՒՆՈՒԱՐ
SAMEDI 18 JANVIER 1969

LE NUMÉRO 0,50 F.

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11416 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 45e ANNÉE — No 11.416

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՏԵՂԵԿԱԳՐԻ ՄԸ ԱՌԹԻՒ

Բ.

Ներկայացնենք գլխաւոր մասերը Պոլսոյ Հայոց պատրիարք Շնորհք Արք. Գալուստեանի տարեկան տեղեկագրին :

Պատրիարքը առարկայօրէն կուտայ իր խնամքին ու հովանաւորութեան յանձնուած ազգային, եկեղեցական, կրթական, բարեսիրական եւ այլ հիմնարկութեանց պատկերը վերջացող տարուան ընթացքին :

Զանազան մարզերու մէջ կատարուած նուաճումներու եւ ձեռք բերուած դրական արդիւնքներու կողքին անցողակի կը յիշէ նաեւ կարգ մը բացասական երեւոյթներ, առանց մանրամասնութեանց մէջ մտնելու :

Այսպէս, օրինակ, տեղեկագրի առաջին տողերուն մէջ կ'ըսուի .

« Եթէ մեր համայնքային կեանքի այլ մարզերուն մէջ շարունակուեցան չորս-հինգ տարիներէ ի վեր սկսուած սեղմումներն ու սահմանափակումները, գէթ մեր կրօնական գործերը ընթացան բնականոն պայմաններու ներքեւ » :

Յատկանշական են այս նախադասութեան պարունակած մտքերը :

Ի՞նչ կը նշանակէ «համայնքային» : Կը թուի թէ ժողովրդավա՛ր, արդիականացա՛ծ, քաղաքակրթուա՛ծ Թուրքիոյ մէջ Հայերուն — թերեւս նաեւ այլ փոքրամասնութեանց — արգիլուած է գործածել ազգային բառը :

« Թուրքիան Թուրքերուն» : Միակ ազգը Թուրքն է : Ուրիշ ազգեր գոյութիւն չունին այտեղ : Միւսները պարզապէս «համայնք» են : Հետեւաբար եւ անոնց վերաբերեալ հիմնարկութիւնները համայնքային են, ոչ թէ «ազգային» :

« Թուրքը տիրապետող ազգն է» (միլլէթը հաքիմէ) կը պատգամէր ոճրածին Իթթիհատի պաշտօնաթերթին՝ «Թանին»ի խմբագրապետ Հիւսէյին Ճահիտ (ետքէն Եալչըն մականուանեալ) Օսմանեան Սահմանադրութեան մեղրալուսնի օրերուն, երբ տակաւին չէին մարած արձագանգները «ազատութիւն, եղբայրութիւն, հաւասարութիւն, արդարութիւն » նշանախօսքերուն, որոնք խանդավառութեան ալիքներ էին բարձրացուցեր «Օսմանեան հայրենիք»ը բաղկացնող զանազան ոչ-թուրք ազգերու հոգիներուն մէջ :

Այդ մտայնութիւնը զարգացաւ թուրանական գաղափարականին հետ եւ իր գերագոյն աստիճանին հասաւ քեմալական շարժման յաղթանակին եւ Լօզանի 1923 Յուլիս 24ի չարաշուք դաշնագրին շնորհիւ :

Անդամահատուած Թուրքիոյ մէջ ապրող զանազան ազգեր դադրեցան «ազգ» ըլլալէ ու դարձան փոքրամասնութիւն : Ասոնց շարքէն է նաեւ Հայը, որու անունը իսկ չէ յիշուած օսմանեան կայսրութեան հաշուեյարդարը նուիրագործող դաշնագրին մէջ :

Եւ սակայն Լօզանի դաշնագիրը ունի մասնաւոր յօդուածներ, որոնք կ'երաշխաւորեն այդ փոքրամասնութեանց իրաւունքները՝ կրթական, եկեղեցական, լեզուական, մշակութային եւ այլ մարզերու մէջ եւ որոնց մանրամասնութեանց անդարդարձած ենք ժամանակին այս էջերուն մէջ :

Արդ, ի՞նչ կ'ըսէ Թուրքիոյ Հայոց պատրիարքին տեղեկագիրը :

« Այլ մարզերու մէջ» շարունակուեր են չորս-հինգ տարիէ ի վեր սկսուած սեղմումներն ու սահմանափակումները : Այսինքն իբրեւ քուրջի կտոր զամբիւղն են նետուեր Լօզանի դաշնագրին փոքրամասնութեանց շնորհած առանձնաշնորհները : Եւ այդ դաշնագիրը ստորագրող մեծ պետութիւնները ձայն-ծպտուն չեն հաներ Թուրքիոյ ոտնձգութեանց դէմ :

Ու մինչ վերը կ'ըսէր թէ «գէթ մեր կրօնական գործերը ընթացան բնականոն պայմաններու ներքեւ», տեղեկագիրը քիչ վարը անցողակի կ'ափսոսայ, որ «մեր Սահմանադրութիւնը դժբախտաբար ներկայիս չի գործադրուիր» : Այդ պատճառով ալ չի գումարուիր Ազգային Սահմանադրութեամբ նախատեսուած երեսփոխանական ժողովը, որուն պարտականութիւններէն մէկն ալ, բացի Պատրիարքէն, Կրօնական ժողովի անդամներուն ընտրութիւնն է, երկու տարին անդամ մը :

Ազգ. Երեսփոխանական ժողովի նոր անունն է Ընդհանուր Պատգամաւորական ժողով, որ վերջին անդամ գումարուեր է եօթը տարի առաջ՝ պատրիարք եւ Կրօնական ժողով ընտրելու համար : Որմէ «անմիջապէս յետոյ լուծուած, գոյութենէ դադրած է պետական հրահանգով» : Կը բաղկանար 89 անդամներէ :

Ահա՛ թէ ո՛րքան կը յարգէ իր ստորագրութիւնը թուրք քաղաքակրթուա՛ծ ու բարեխնամ կառավարութիւնը :

Կրօնական ժողովը կ'ընտրուի երկու տարուան համար : Ինը անդամներէն երեքը վախճանած են արդէն : Եթէ մնացեալ վեցէն երկուքն ալ որեւէ պատճառով չկարենան մաս կազմել ժողովին, անիկա ինքնաբերաբար կը դադրի գոյութենէ : Ուստի «յատուկ աշխատանք» պիտի տարուի Ընդհ. պատգամաւորական ժողովի գումարման արտօնութիւն ձեռք բերելու համար :

Այս Թուրքերն են ահա՛, որ ի պատուի են ամէն տեղ : Աջն ու ձախը, արեւմուտքն ու արեւելք իրարու հետ կը մրցին շահելու համար անոնց բարեկամութիւնը :

Ահա՛ թէ ի՛նչ աշխարհի մէջ կ'ապրինք :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՆՋՐՊԵՏԱՅԻՆ ԿԱՅԱՆ

ՍՈՅՈՒԶՆԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Ինչպէս գրած էինք առջի օր Խորհրդային Միութիւնը Սոյուզ Դ.էն ետք, արձակած էր Սոյուզ Ե. (Սոյուզ = միութիւն) : Կը պարզուէր արդէն թէ նպատակն էր անջրպետային առաջին կայան մը ստեղծելու փորձը : Սոյուզ Դ. մեկնած էր մէկ այերանաւորդով, մինչ Սոյուզ Ե. երեք հոգիով ճամբայ կ'ելլէր : Յաջողութիւնը մեծ էր : Արդարեւ Հինգշաբթի առաւօտ կը հաստատուէր թէ փորձառական անջրպետային առաջին կայանը հաստատուած էր : Բնակուած երկու այերանաւերը միացած էին եւ ժամուկէս ետք, երբ Սոյուզ Ե. իր 35րդ շրջանը կը կատարէր, իր երեք բնակիչներէն երկուքը «պտոյտի» կ'ելլէին անջրպետին մէջ եւ ժամ մը ետք երկու այերանաւորդները Սոյուզ 4ի մէջ կը մտնէին : Այս փորձը կը հաստատէր երկու նորութիւն՝ կայանի մը ստեղծումի կարելիութիւն, ապա այերանաւորդներու համար մէկ այերանաւէն միւսը անցնիլը : Այլ խօսքով Ռուսերը կը փաստէին կայան մը հիմնելու կարելիութիւնը եւ հոն մնացողներուն պարենաւորումը ապահովել ինչպէս նաեւ զանոնք փոխարինել ուրիշներով :

Ուրբաթ օր Սոյուզ Դ. կը վերադառնար երեք այերանաւորդներով :

«ԵՐԵՒԱՆ 2750»

Իւնէսքոյի սրահին մէջ ներկայացուած այս ժապաւէնը պատրաստուած է մեր մայրաքաղաքին 2750ամեակին առթիւ, ծանօթացնելու համար հանրութեան Երեւանի ծագումն ու զարգացումը դարերու ընթացքին :

Ընտանեկան ալպօմի մը մէջ յաջող եւ ճաշակով շարուած նկարներու ցուցադրութիւն մը պէտք է նկատել այս գործը, և ոչ թէ փաստանկար մը բառին իսկական առումով հասկցուած : Տարբերութիւնը այս երկու ձեւի ժապաւէններուն միջեւ, այն է որ առաջինը զգացական եւ համակրական ակնոցով կը դիտուի ու զերծ կը մնայ քննական լուրջ ակնարկումներէ : Տարրական կենցաղագիտութիւնը այդ կը պահանջէ : Այս ակնոցով դիտելով կարելի է ուրեմն զանց առնել թերիներու մատնանշումը ու անոնց քննադատութիւնը : Զօն մըն է, նուիրուած հնամեայ քաղաքի մը, որ սուր ու հուր տեսած է, լաց ու աւեր, բայց եւ միշտ կենդանի մնացած է իր ստեղծագործ ժողովուրդին նուաճումներով :

Նուազագոյն նուէրն է, զոր կարելի էր ընել այս բազմիցս չարչարուած քաղաքին, որ 2750 տարի առաջ մեր նախահայրերուն ոստանը հանդիսացած է ու այդ թուականէն ի վեր, օրրանը նաեւ մեր հին ու նոր երազներուն :

Կասկածէ դուրս է որ շատ աւելի քընական ձեւով պիտի վերլուծէինք ժապաւէնը եթէ յստակ ըսուած ըլլար որ ան փաստանկար մըն է : Այդ պարագային ահաւոր պիտի նկատէինք Ֆրանսերէն fnմանթէոը, որ կ'ընկերանար ժապաւէնին : Հոս փակագիծ մը բանալով ըսենք որ ժապաւէնի մը մասին լման գաղափար կազմելու համար, պայման է անոր բաղկացուցիչ բոլոր տարրերուն հաղորդակից ըլլալը : Երբ ժապաւէն մը օտար լեզուի կը թարգմանուի, առաջին առթիւ պէտք է յարգուին, հեղինակներուն գաղափարներն ու ոգին, անոնց ոճն ու ձեւը : Այլ խօսքով նման ձեռնարկ մը լուրջ ուսումնասիրութեան կը կարօտի, այլապէս կը խաթարուի ստեղծագործութիւնը իր ամբողջութեանը մէջ :

Երեւանի նուիրուած այս ժապաւէնին առընչութեամբ, մեր հիմնական դիտողութիւնը կ'երթայ այդ անտեղի եւ հապճեպով կատարուած Ֆրանսերէն fnմանթէրին որուն պատճառաւ նուազ հաղորդակից եղանք ժապաւէնին մէջ պարփակուած միտումներուն :

Հակառակ այս մատնանշումին, վստահ ենք որ Իւնէսքոյի սրահին հանդիսատէսները խոր գոհունակութեամբ դիտեցին հայրենիքի տեսարժան վայրերը, անոր հնամեայ քարերը, եռուզեռը մեծ քաղաքի մը, որ դեռ յիսուն տարի առաջ աւան մըն էր, բայց նոյնքան վստահ ենք որ պիտի նախընտրէին տեսնել իսկական փաստանկար մը այդ ճիւղին բոլոր ստորոգելիներով ճոխացած : Տեսնել մէկ խօսքով, Երեւան մը առանց կիրակնօրեայ շպարի, այլ իր բանուորներու քրտինքով շաղախուած, ոչ այնքան զուարթ այլ վաղուան հաւատքով հարուստ, տեսնել ուսանողները ոչ միայն իրենց շքեղ համալսարաններու դասարաններու մէջ այլ-եւ զգալ անոնց ներքին խռովքը ազգային մեր հարցերուն նկատմամբ : Տեսնել մեր դիտնականները եւ մտաւորականները ոչ միայն իրենց շքանշաններով այլ-եւ զգալ անոնց սրտի տուայտանքները մեր ներկայի ու ապագայի նկատմամբ : Այս բոլորը կարելի է իրագործել եւ հաւանաբար մեր տարագիր բազմութիւնները աւելի լրիւ գաղափար մը կ'ունենային մեր ժողովուրդի ընդոծին ու թաքուն յոյսերուն մասին ու այդ ճամբով աւելի հիմնական ձեւով կը դատէին երկրին մէջ կատարուած վերելքը :

Ներկայացուած ժապաւէնը այն տպաւորութիւնը կը թողու որ հայ ժողովուրդը արդէն իսկ հասած է իր գերագոյն նպատակին . չէ որ յուշարձաններ կը կառուցուին հոն ու լոյսերը կ'ողողեն Երեւանի լայն հրապարակները : Բայց լաւ է վերջ դնել մեր նախասիրութիւններուն, նամանաւանդ այս պարագային երբ ներկայացուած ժապաւէնը յաւակնութիւնը չունի (գէթ այդպէս նկատեցինք մենք) փաստանկար մը ըլլալու, այլ շքեղ ալպօմ մը, հայրենիքի կարօտով ապրող բազմութիւններուն ցաւը մասամբ ամոքելու սահմանուած :

Վերջացնելէ առաջ, ըսենք որ բեմադիրը մեծ խնամքով կատարած է նկարներուն ընտրութիւնը ու դասաւորումը :

Տեսարաններու սահմանագծումը ու անոնց բաղկացուցիչ տարրերը արուեստով իրագործուած են : Իր «քամեռային» վարժ շարժումները ցոյց կուտան հասուն արուեստագէտը :

Դիտողութիւն մը գլխիկոր առնուած պատկերներուն վերաբերմամբ : Նման պատկերահանումներու ժլատ գործածումը աւելի դրական արդիւնք կուտայ : Թող ներուի մեզի եթէ չխօսինք հեղինակին ու իր գրածին մասին քանի անոնք երկուքն ալ զոհ գացին «Ֆրանսախօս» խօսնակին բացատրութիւններուն :

ԱՌԼԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ՄԷԹՐ ԽԱՉԻԿ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

ՆԱԽԱՐԱՐ ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ ԴԱՀԼԻՃԻՆ ՄԷՋ

Ինչպէս գրած էինք երէկ, Ռաշիտ Քարամէ ի վերջոյ կազմած էր իր դահլիճը, 16 անդամներէ բաղկացած : Լիբանանի նոր դահլիճը հետեւեալ պատկերը կը պարզէ.— Վարչապետ եւ արտաքին նախարար՝ Ռաշիտ Քարամէ, փոխ-վարվապետ եւ Ազգ. տնտեսութիւն՝ Ն. Մահալանի, ներքին՝ Օսսէյրան, Ազգ. պաշտպանութիւն՝ Էմիր Արսլան, տեղեկատուութիւն՝ Թաքիէտտին, ելմտական՝ Ճեմայէլ, հանրային աշխատանք՝ Ռէյմոն Էտտէ, արդարութիւն՝ Շաֆիք Էլվազան, ելեկտրականութիւն՝ Օսման Տանա, ընկերային հարցեր՝ Մօաուատ, զբօսաշրջիկութիւն՝ Մապուփ, երկրագործական՝ Լաթիֆ Զայն, ծրագիր՝ Մանսուր, առողջապահութիւն՝ Խաչիկ Պապիկեան, կրթական՝ Ժ. Ապուքաթէր, թղթատար՝ Միշէլ Միւռ :

Ինչպէս ծանօթ է, Քարամէի գլխաւոր դժուարութիւնները կուգային յառաջդիմական Ճումպլաթի եւ ազատական Շամունի պայմաններէն : Ի վերջոյ երկու հոսանքներն ալ հեռացուած են նոր դահլիճէն, որու կազմին մէջ կան ուրեմն երեք սիւննի, երեք մարոնի, երեք Շիի, երկու օրթոտոքս, մէկ հայ, երկու տիւրզի, երկու յոյն կաթոզիկէ : Ամէն ինչ սակայն կարգադրուած չէ եւ վերջին լուրերու համաձայն, Ճեմայէլ դժգոհ է եղածէն եւ կը սպառնայ քաշուիլ իր կուսակիցներով եթէ քրիստոնեայ 3րդ խմբակը ալ՝ Շամուն, մաս չկազմէ դահլիճին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶԻ մէջ, վերջապէս պիտի սկսին Վիէթնամի բանակցութիւնները : Համաձայնութիւն գոյացաւ սեղաններու շուրջ : Առաջին անդամ Շաբաթ առաւօտ է որ չորս պատուիրակութիւնները պիտի ունենան իրենց առաջին հանդիպումը : Այս համաձայնութիւնը վերջին յաղթանակ մը կը նկատուի Ճոնսընի համար, որու պաշտօնը կը վերջանայ Կիրակի :

ԴԷՄՔԵՐ ՈՒ ԴԷՊՔԵՐ

ՀՈՄԵՐՈՍ

— ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ —

(Թ. ԴԱՐ Ք. Ա.)

Հոմերոս, միջազգային գրականութեան ամէնէն հին անունն է եւ առաջին առեղծուածը: Ներկայիս իր գոյութիւնն իսկ խնդրոյ առարկայ է:

Շատ մը պատմաբաններ, որոնցմէ Հերոդոտոս, մեզի տուած են հետեւեալ տեղեկութիւնները իր մասին:

Հոմերոս ծնած է Զմիւռնիա, Մեղէս գետի ափին: Հայրը կը մնայ անծանօթ: Մայրը՝ Քրեթեյիս, աղքատ գաղթականուհի մըն էր, եկած մօտակայ Քումէէն: Մայր ու զաւակ կ'ապրէին թշուառ օրեր, երբ Փեմիոս անունով վարժապետ մը հիւրասիրեց զիրենք եւ ատեն մը ետք ամուսնացաւ այրի Քրեթեյիսի հետ եւ հայր մը եղաւ անոր զաւկին: Տղան եղաւ փայլուն աշակերտ մը եւ ցոյց տուաւ իր ապագայ հանճարին փաստերը: Երբ Փեմիոս մեռաւ, երիտասարդ Հոմերոս շարունակեց անոր գործը եւ իր ուսուցչի համբաւը տարածուեցաւ Միջերկրականի չորս ծագերուն: Լեւկադիացի վաճառական մը անոր ներշնչեց ճամբորդելու փափաքը:

Հոմերոս, արդէն տարի մը առաջ, կորսընցուցած էր մայրը: Լքեց ամէն բան ու բարձրացաւ վաճառականին նաւը: Այցելեց Եգիպտոս, Լիպիա, Իտալիա եւ Փիւնիկեցիներուն երկիրը: Տեսաւ վըտանգաւոր նեղուցներ, հրաբխային կըզզիներ, կատաղի փոթորիկներ, ինչպէս նաեւ կապոյտ երկինքներ, ոսկի աւազով ծածկուած ծովափներ եւ նաւահանգիստներ, ուր նաւերուն կայմերը անտառներ կը կազմէին:

Սակայն, աչքի հիւանդութիւն մը վերջ տուաւ այս շրջապտոյտին: Վաճառականը կանգ առաւ Իթաքա կղզիին նաւահանգիստը եւ Հոմերոսը յանձնեց իր բարեկամներէն մէկուն՝ Մենտորին: Մենտորի բերնէն Հոմերոս լսեց Իթաքայի թագաւոր, Ոդիսեւսի արկածները:

Վաճառականը կը վերադառնայ եւ հետը առնելով Հոմերոսը կրկին կը շարունակէ շրջապտոյտը: Երբ կը հասնին Քոլոփոն, Զմիւռնիոյ մօտերը, բանաստեղծը արդէն ամբողջովին կուրցած է, Հոմերոս, կոյր կը նշանակէ:

Կը սկսի իր գրական կեանքը եւ շարանը՝ իր դժբախտութիւններուն: Կ'ուզէ հաստատուիլ Զմիւռնիա, իր ծննդավայրը, բայց իր հայրենակիցները մոռցած են զինք: Կոյր, աղքատ ու անոք՝ կը հեռանայ հայրենիքէն ու կը թափառի քաղաքէ քաղաք: Իր հացը վաստըկելու համար, կ'երգէ իր յօրինած բանաստեղծութիւնները: Կանգ կ'առնէ Քումէ, իր մօրը հայրենիքը եւ իշխանութեանց կ'առաջարկէ, որ իր երգերուն փոխարէն իրեն ապահովեն բնակարան եւ ապրուստ: Բայց իշխանութիւնները կը մերժեն այդ առաջարկը, ըսելով՝ թէ քաղաքը չի կըրնար կերակրել աշխարհի բոլոր հոմերոսները, այսինքն կոյրերը: Հոմերոս կ'անիծէ Քումէի բնակիչները ու կը հաստատուի Քիոս կղզին, ուր կ'ապրի լաւ օրեր: Կ'ամուսնանայ եւ կ'ունենայ երկու աղջիկ զաւակներ: Քիոսի մէջ է նաեւ որ գրի կ'առնէ իր անմահ գլուխ-գործոցները՝ Իլիականը եւ Ոդիսականը:

Հակառակ ծեր տարիքին, կրկին կը բռնուի ճամբորդելու տենդէն: Կը հասնի Սամոս կղզին եւ հոնկէ կը փափաքի մեկնիլ Աթէնք: Ճամբու ընթացքին կը հիւանդանայ ու կը մեռնի Իյոս կղզիին մէջ: Իր ճամբու ընկերները դամբարան մը կը կանգնեն իրեն, հետեւեալ մակագրութեամբ.— Այս ծովափը կը պարունակէ աստուածային Հոմերոսին գլուխը:

×

Հոմերոս՝ հեղինակը կը նկատուի միջազգային գրականութեան հնագոյն երկու գլուխ-գործոցներուն՝ Իլիականի եւ Ոդիսականի:

Իլիականը դիւցազնական պոէմ մըն է, որ կ'երգէ Տրովադայի պաշարումը եւ հրկիզումը Յոյներու կողմէ: Բաղկացած է 15·537 տողերէ եւ բաժնուած է 24 երգերու: Նիւթը առնուած է պատմական դէպքէ մը, բայց հեղինակը զայն այլափոխած է եւ ճոխացուցած իր հանճարեղ երեւակայութեամբ: Գլխաւոր դէպքերն են՝ Գեղեցիկ Հելէնին, Սփարթայի թագուհիին առեւանգումը, Հեկտորի եւ Աքիլլէսի մենամարտը, Հեկտորի մահը, Աքիլլէսի մահը:

Ոդիսականը կը պատկանի նոյն գրական սեռին եւ կը բաղկանայ 12 հազար տողերէ, բաժնուած 24 երգերու: Հերոսն է Իթաքայի թագաւոր՝ Ոդիսեւս: Խելացի, խորամանկ եւ քաջ՝ կը շինէ Փայտէ ձին, որ պատճառ կը դառնայ Տրովադայի անկումին: Տրովադայի պաշտպան չաստուածները՝ Ափրոտիթէ եւ Ամփիթրիթ, կը հալածեն Ոդիսեւսը իր վերադարձի ճամբուն: Գլխաւոր դէպքերն են. Ոդիսեւս գերի կ'իյնայ Կիրկէ կախարդ դիցուհիին կղզին. ընկերները կը վերածուին խոզերու: Ոդիսեւս կ'անցնի ծովանոյշներու կղզիին մօտէն... Կինը՝ Փենելոփէն՝ քսան տարի ամուսնոյն կը սպասէ օրօրելով այն իշխանները, որոնք կ'ուզեն գրաւել Ոդիսեւսի դահը: Ոդիսեւս կը հասնի Իթաքա եւ իր զաւկին՝ Տելեմաքի եւ հաւատարիմ հովիւի մը օժանդակութեամբ կը սպաննէ իր թշնամի իշխանները:

Այս երկու գործերուն մէջ կ'ապրին ամբողջ յունական եւ միջերկրականեան աշխարհները, իրենց բարքերով եւ հաւատալիքներով, իրենց հերոսներով եւ աստուածներով:

Իլիականը եւ Ոդիսականը կը թուին գըրուած ըլլալ Քրիստոսէ 850 տարի առաջ: Գուսանական ընկերակցութիւններ կը պահէին գրութիւնները շատ նախանձախնդրութեամբ, որովհետեւ այդ գործերն էին իրենց միակ միջոցը ապրուստի: 400 տարի ետք, Իլիականը եւ Ոդիսականը հրատարակուեցան Աթէնքի մէջ եւ կ'երգուէին նոյն գուսաններու կողմէ, աթենական խաղերու ընթացքին: Հոմերոս կը նկատուէր ազգային մեծագոյն բանաստեղծը. մանուկները կարգալ սորվելու համար կը հեգէին անոր բառերը: Սակայն եղան մարդիկ, որ Հոմերոսի գոյութիւնը առասպելներու կարգին դասեցին:

Անոնցմէ մէկն էր Ֆրանսացի աբբայ Տօպինիաք, որ 1674ին կը ժխտէր Հոմերոսի գոյութիւնը եւ կը պնդէր, թէ Իլիականը եւ Ոդիսականը զանազան հեղինակներէ յօրինուած կարճ պոէմներէ բաղկացած են:

Գերմանացի Վոլֆ աւելի զօրաւոր ցընցում մը տուաւ Հոմերսի շէնքին, երբ յայտարարեց, թէ Հոմերոսի ժամանակ դիր գոյութիւն չունէր եւ կարելի չէր յիշողութեան մէջ պահել հազար տողերէ աւելի երկար կտորներ, թէ՝ Իլիականը չունի որոշ յատակագիծ, կը վխտայ կրկնութիւններով և անորոշութիւններով, ուրեմն ունի մէկէ աւելի հեղինակներ: Մեր օրերուն, Պերնար երեք հեղինակ կուտայ Իլիականին: Մեյիէ կը գրէ. — «Հոմերական պոէմները աշուղական ընկերակցութիւններու գործերն են»:

Եզրակացնելու համար դիմենք Լա Պրիւյէրի իմաստուն խօսքին. «Չկայ գլուխ-գործոց մը, որ հեղինակութիւնը ըլլայ խմբակցութեան մը»:

Անժխտելի է, որ Իլիականը եւ Ոդիսականը կը կրեն նոյն հանճարին կնիքը: Յետագային ճարպիկ գրողներ ուզած են տալ աւելի մեծ ծաւալ, պահելով հանդերձ հիմնական մասերը: Թերութիւնները պէտք է վերագրել անոնց: Ինչ որ ալ ըլլան քննադատներուն եւ իմաստասէրներուն կարծիքները, մեզի համար իբր միակ ճշմարտութիւն կը մնան Մարի Ժոզէֆ Շենիյէի հետեւեալ տողերը.

«Երեք հազար տարիներ անցած են
Հոմերոսի անիւններուն վրայէն,
Եւ երեք հազար տարիներէ ի վեր,
Հոմերոս միշտ պաշտուած՝
Տակաւին երիտասարդ կը մնայ իր
փառքով եւ անմահութեամբ»:

ՆՈՒՊԱՐ ՉԱՐԽՈՒՏԵԱՆ

ՀԱՐՑԱԶՐՈՅՑ

ԱՅՆ ԱՇԽԱՐՀՈՒՄ

Սովորաբար, ինչպէս դիտենք, մարդը մի անգամ է ծնւում եւ մի անգամ մեռնում:

Բայց ահա երազում... այս քանի անգամ է, որ մեռնում եմ...

Եւ այսպէս, անցեալ օրը ես մեռայ:

Այս անգամ անդրաշխարհի սահմանագլխում ինձ հանդիպեցին տեղական թըղթակիցները: Յանկարծակիի եկայ:

— Ներեցէք, դուք...

— Մենք հրեշտակապետական, առաքելական աստիճաններ ունենք, — պատասխանեց նրանցից մէկը, — բայց զբաղւում ենք լրագրութեամբ. ասացէք, խնդրեմ, ի՞նչպէս էք ձեզ զգում, ի՞նչպէս մեռաք...

ԵՍ. — Բարեյաջող: Շնորհակալութիւն իմ բժիշկներին:

ԹՂԹԱԿԻՑ. — «Երկիր – Անդրաշխարհ» երթուղին ի՞նչպէս գտաք:

ԵՍ.— Սքանչելի: Միայն մի թերութիւն ունի՝ շարժումը միակողմանի է: Ետ գնալ չի կարելի:

ԹՂԹԱԿԻՑ (Համլետավարի).— Ո՛չ, ո՛չ, այստեղից չի վերադարձել դեռ ոչ մի ճամբորդ... Բայց դրա փոխարէն շատ են մեզ մօտ այնպիսիները, որոնք չնայած այստեղ են գրանցուած, բայց փաստօրէն ապրում են երկրի վրայ: Եթէ չեմ սըխալւում, նրանք կոչւում են ԱՆՄԱՀՆԵՐ: Վերցրէք թէկուզ Կոմիտասին, Թումանեանին, նրանք աւելի երկրի վրայ են ապրում, քան... (հեգնանքով) ԱՆՄԱՀՆԵ՛Ր.. ինչպէս չէ՛, եթէ մարդը մահացաւ՝ ուրեմն մահացաւ, էլ «անմա՞հ» որն է...

ԵՍ.— Այո, բայց նրանց գործերը...

ԹՂԹԱԿԻՑ (ընդհատելով). — Նրանց գործերը նոյնպէս փոխադրւում են այստեղ, հայւում են, վերանայւում, արդարները գրանցւում են գրախտում, մնացածը՝ դժոխք: Երկնային հաստատութիւններն ու գրատեսչութիւններ աշխատում են անվթար, իսկ դուք... Շատերին դուք արձաններ էք կանգնեցրել եւ՝ ընդհակառակն, շատերին դուք խաչել էք, անարդել եւ նետել մոռացութեան գետը, այնինչ մեզ մօտ նրանք գրախտային քաղաքացիներ են... Այսպէս աշխատել չի՛ կարելի: Ի՞նչ նորութիւններ կան Երեւանի գրական աշխարհում:

ԵՍ.— Ջանսազութիւն: Գրողները գըրում են, քննադատները... Քննադատները չեն քննադատում:

ԹՂԹԱԿԻՑ.— Ինչո՞ւ:

ԵՍ.— Գտնում են, որ այդպէս աւելի լաւ է առողջութեան համար:

ԹՂԹԱԿԻՑ.— Կիրովականում ի՞նչ աղմուկ է:

ԵՍ.— Առանձնապէս ոչինչ. հիմագրուեց Հայաստանի գրողների միութեան Կիրովականի մասնաճիւղը: Մասնաճիւղը շուտով կը ստանայ աւտոմեքենայ, գրամեքենայ, քարտուղարուհի՝ զանգի կոճակով եւ գրականութեան զարգացման

ՍԱԼԻՀԱ ՀԱՆԸՄ

ԿԱՄ

ԲԱՆԱԿԸ ԲՌՆԱԻՈՐԻՆ ԴԷՄ

ՎԷՊ ՕՍՄ. ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

— Եթէ յարմար սենեակ մը գտնեմ, Օթէլ Մեթրոփոլ կը մնամ, եթէ ոչ Օթէլ Սէն Փեթերսպուրկ կ'երթամ, իմ ճանչցած օթէլներս անոնք են:

Իր ձեռքը գտնուած պայուսակին քընութիւնն ալ աւարտելէ ետք, վերջապէս արտօնութիւն ստացաւ մեկնելու:

— Սելանիկէն եկող ուղեւոր մը լաւ որս մըն էր մեզի համար, բայց մեզք որ անցագիրը կանոնաւոր էր, հառաչեց լրտես մը, անոր հեռանալը տեսնելով:

Այս խորհրդածութիւնը ընելէ ետք, իր մարդ հետապնդելու, լրտեսելու սովորութենէն մղուած եւ առանց որոշ նպատակի մը, սկսաւ հետեւիլ անծանօթին:

Ուղեւորը դէպի թրամվայի ճամբան կ'երթար, պաշարուած փոքրիկ մանուկներէ որոնք կ'ուզէին իր պայուսակը կրել, քանի մը փարա առնելու համար, սակայն ինք յամառօրէն կը մերժէր:

Յանկարծ տասնեւհինգ տարեկան պատանի մը մօտեցաւ օտարականին, քովի տաղտկացուցիչ տղաքը մէկ կողմ ըրաւ եւ պայուսակը ինք ուզեց առնել:

Երիտասարդը առանց ընդդիմութեան յանձնեց զայն նորեկին:

Միւսները յուսախաբ՝ հեռացան:

Երբ առանձին մնացին, օտարականը պատանիին դարձաւ եւ ցած ձայնով ըսաւ.

— Ո՞ւր մնացիր, Հասան:

— Կարեւոր բան մը պատահեցաւ, անոր համար չկրցայ կառախումբը հասած միջոցին կայարան գտնուիլ, բայց հոգ չէ, քանի որ զիրար գտանք ճիշդ ատենին:

— Վախցայ որ մէջտեղ չես ելլեր...

— Միթէ կարելի՞ բան է, քանի որ մեր գտնուած նոր տեղը չես դիտեր:

— Շուտով կառք մը նստինք ու հեռանանք:

Ուղեւորը նշան ըրաւ փողոցին դիմացի կողմը կեցող կառապանին որ իսկոյն մօտեցաւ:

Երիտասարդն ու պատանին կառք մը տան, կառապանին հասցէ մը տուին ու կառքը ճամբայ ելաւ:

Ինչպէս ըսինք, լրտեսներէն մին հեռուէն հետեւած էր Սելանիկէն ժամանող ուղեւորին եւ նոյնիսկ կառք մտած միջոցին բաւական մօտեցած էր անոր:

Երբ կառքը ճամբայ ելաւ, ինքնիրեն սա խորհրդածութիւնը ըրաւ.

— Այս մարդը ինծի կասկածելի կ'երեւայ... ինչո՞ւ համար միւս բեռնակիրներուն մերժեց պայուսակը տալ եւ իսկոյն յանձնեց նորեկ պատանիին. յայտնի կ'երեւայ որ արդէն կը ճանչնար զայն եւ կամ անոր կը սպասէր... Յետոյ այդ պատանիին հետ քանի մը խօսքեր փոխանակեց ցած ձայնով, ինչ որ նախապէս ծանօթ ըլլալուն մէկ ապացոյցն է: Ո՞վ է այդ պատանին, յայտնի է որ Թուրք մըն է. թէ՛ իր դիմագիծը, թէ՛ իր հագուստը եւ թէ գլխուն ֆէսը ատիկա կը հաստատեն: Արդ, ի՞նչպէս կրնայ յարաբերութիւն ունենալ գերմանացի վաճառականի մը հետ որ Պոլիս չէ հաստատուած եւ իբրեւ ուղեւոր եկած է հոս: Այդ պատանին բեռնակիր մը եւ կամ պարզ ծառայ մը չէր, քանի որ զայն իր քովը նստեցուց...: Բայց հոգ չէ, օձիքը ձեռքս է, կառապանը ճանչցայ, մեր Օսման աղան է, անկէ կրնամ իմանալ թէ ճի՞շդ է որ իր ըսած օթէլներէն մին պիտի մնայ... Մեր քոմիսէրը թեթեւօրէն վարուեցաւ, բայց բարեբախտաբար ես հոս եմ:

Լրտեսը այսպէս մտածելով, գնաց մօտակայ սրճարան մը հանդարտօրէն կառապանին վերադարձին սպասելու:

Նոյն միջոցին կառքը Պահչէ դաբուէն դէպի կամուրջ կ'ուղղուէր:

Ուղեւորն ու պատանին, այժմ հետաքրքիր ու կասկածելի նայուածքներէ հեռու, ազատօրէն կը խօսակցէին:

— Այո, կ'ըսէր Հասան, վերջին օրերս շատ մեծ դժբախտութիւններ ու ձախողութիւններ պատահեցան. այնքան յաջողութեամբ գործելու վրայ էինք եւ ահա ետեւ ետեւէ փորձանքներ հասան մեր գլխուն:

— Պատմէ տեսնեմ, ըսաւ երիտասարդը:

— Նախ, ինչպէս դիտէք, Հագգը պէյը ձերբակալեցին եւ մինչեւ հիմա չկրցանք իմանալ թէ ո՞ւր բանտարկուած կը մնայ:

— Ի՛նչպէս բանտարկուած, գոչեց ուղեւորը, բայց ուրեմն չէ՞ք դիտեր թէ Հագգը պէյը այրած է Իզզէթ փաշայի ապարանքի հրդեհին մէջ:

— Այրա՛ծ, ըսաւ պատանին աչքերը խոշոր խոշոր բացած, Հագգը պէյ այրած... մենք որ կը կարծէինք թէ դարձեալ Ապտիւլ Համիտի հրամանով ծածուկ տեղ մը բանտարկուած է...

— Չէ, սիրելի ազաս, ըսաւ երիտասարդը, Հագգը պէյը վերջապէս իր փափաքին հասաւ եւ ազատութեան դատին համար զոհուեցաւ. հիմա իր յիշատակը կը մնայ մեզի ու այն ալ բաւ է մեզ սըրտապնդելու եւ քաջալերուելու համար... հիմա պատմէ տեսնենք թէ ուրիշ ի՞նչ պատահեցաւ:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(33 – Շար.)

ՖԵՐՄԱՆԱՀԸ

Գ. ՊՍԱՆ

ՊՈՎԻՆ

— * —

ԲԱՀԱՎԵՑ ԿՅՈՒՆՔԻՆ

— Ո՞վ է այդ ֆիզուլ բառը։

— Զեր ժողովրդի։

Ես տեղս ցատկեցի։

— Ու՞ր, ուրկե՞ն է գալիս։

Ես ուզում էի պատասխանել, որ այդ բառը ինձ համար նշանակում է ամենագեղեցիկ, ամենաանկեղծ, ամենաանմեղ զգացմունքը, որ կարող է ծնվել մարդու հոգում, բայց ես ոչինչ չասացի։ Ես միայն ժպտացի։

Ես ուզում էի ասել, որ այդ բառը նշանակում է ամենաանկեղծ ու անմեղ սերը, որ կարող է ծնվել մարդու հոգում, բայց ես ոչինչ չասացի։ Ես միայն ժպտացի։

Ես ուզում էի ասել, որ այդ բառը նշանակում է ամենաանկեղծ ու անմեղ սերը, որ կարող է ծնվել մարդու հոգում, բայց ես ոչինչ չասացի։ Ես միայն ժպտացի։

— Ո՞վ է այդ ֆիզուլ բառը։

— Զեր ժողովրդի։

Ես տեղս ցատկեցի։

— Ու՞ր, ուրկե՞ն է գալիս։

Ես ուզում էի պատասխանել, որ այդ բառը նշանակում է ամենագեղեցիկ, ամենաանկեղծ, ամենաանմեղ զգացմունք

ՅՈՒՇԻ ՕՐ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԱԶԳ. ՀԵՐՈՍ

ՄԻՍԱՔ ԹՈՐԼԱՔԵԱՆԻ

Նախաձեռնութեամբ Տրապիզոնի Պոնտոսի Հայր. Միութեան :

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Արեւմտեան Եւրոպայի Կ. Կոմիտէի, մասնակցութեամբ Սեբաստիոյ Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրացին, Թոքատի, Դաւրայի եւ զանազան հայ. միութիւններու, Կապ. Խաչի, Նոր Սերունդի, Եւրոպայի Ուս. Միութեան, Փարիզի Համազգային մասնաճիւղի եւ զանազան քոյր միութիւններու :

Կիրակի, Յունուար 26, ժամը 15·30ին, Մշակոյթի Տան Ս. Թէհլիրեան սրահը, (17 Բիւ Պլէօ, Փարիզ 9) :

Կը նախագահէ՝

ԱՐՇԱՒԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ

Կը խօսին՝ ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ եւ ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժնին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն. — Պ. Պ. Պետիկեան, Մ. Ֆէրմանեան, Ս. Սամուէլեան, Ե. Գրիգորեան :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

SALLE PAUL FARALICQ, 21 Rue Yves Toudic — Métro République

Ուրբաթ գիշեր, 31 Յունուար, ժամը 21ին

Փարիզի հայ դերասաններու համակրանքի ցոյցը իրենց ընկերոջ՝

ԳՐԻԳՈՐ-ՎԱՀԱՆԻ

(որ վերջերս ենթարկուեցաւ բժշկական երկու ծանր գործողութիւններու) :

Կը ներկայացուին՝

ԳՐԻԳՈՐ – ՎԱՀԱՆԻ

«ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԻ ԿԱՆԹԵՂԸ»

ԵՒ

«ԱԶԳԱՊԱՀՊԱՆՄԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ ՄԸ»

Բեմադրութիւն՝ Միհրան Անտոնեանի *որոնց կը մասնակցին՝* Ա. Գմբէթեան, Գ. Տէրվիշեան, Յ. Լաթիֆեան, Ն. Պշտիկեան, *օրիորդներ՝* Անի եւ Պերճուհի Տէմիրեան :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

Տիկին Աստղիկ Տէտէեան, Տիկին Զարուհի Անտոնեան, Օր. Արաքսի Գմբէթեան, «ՆԱՒԱՍԱՐԴ» *պարախումբ, Հայ Գրողներու Միութեան կողմէ ուղերձ :*

Մուտք 10 ֆրանք

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Պարանցիկ երեկոյթ, կազմակերպուած Իսի լէ Մուլինոյի Նոր Սերունդի Խանասոր խումբին կողմէ, Փետր. 1ին :

×

Զմիւռնիոյ եւ շրջականերու Հայր. Միութեան տարեկան պարահանդէսը Մարտ 23ին, Սանթրոյի սրահներուն մէջ : Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 90-ամեայ յոբելենական հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Մայիս չորսին :

POUR TOUS

VOYAGES

Par

VOIE FERROVIAIRE

VOIE MARITIME

VOIE AERIENNE

S'adresser à :

Mr. Jacques Chélélékian

AGENCE FRANCO-SUISSE

87 La Canebière

MARSEILLE (1er)

Téléphone :

62-03-44 64-09-49

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի :

ԴԱՍԱԽՕՍ՝

ԸՆԿ. ԲԱԲԳԷՆ ՓԱՓԱՋԵԱՆ

Նիւթ՝ ՀԱՅ ԴԱՏԻ ԼՈՒԾՄԱՆ ՃԱԿԱՏԱԳԻՐԸ :

Երկուշաբթի (Յունուար 20) Սէն Ժերոմ, ժամը 21ին :

Երեքշաբթի, (Յունուար 21), Սէն Լու :

Չորեքշաբթի (Յունուար 22), Պուլվ. Օտտօ :

Ուրբաթ, (Յունուար 24), Պօմոն :

Դասախօսութիւնները տեղի կ'ունենան եկեղեցւոյ կից սրահները :

ԵՐԵՒԱՆԻ 2750-ԱՄԵԱԿԸ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Պ. Լ. ՓՐԱՏԷԼի, Լիոնի քաղաքապետ :

Միացեալ կազմակերպութեամբ՝ Լիոնի Հայ Ազգ. Միութեան եւ Ֆրանս-Իւրսի եւ մասնակցութեամբ՝ տեղական հայ կազմակերպութեանց :

Տեղի կ'ունենայ հետեւեալ դասաւորումով՝ 19 Յունուար, Կիրակի, ժամը 10ին, Սինեմա Ասթորիայի մէջ, (69 Քուռ Վիթոն), *խիստ շահեկան տեղեկութիւններ արուելէ ետք պիտի ցուցադրուի հայախօս ֆիլմ մը (փաստանկար) :*

19 *Յունուար Կիրակի ժամը ժամը* 20·30ին, *Լիոնի Սալ Ռամոյի մէջ պիտի կատարուի հանդիսաւոր տօնակատարութիւնը արտակարգ պատրաստութամբ որուն կը մասնակցին Հայաստանէն ժամանող ծանօթ արուեստագէտներ եւ արուեստագիտուհիներ :*

20 *Յունուար Երկուշաբթի ժամը* 20·30-*ին Սալ Ռամոյ մէջ պիտի կրկնուի նոյն յայտագիրը :*

Իսկ 19, 20, 21, *(Կիրակի, Երկուշաբթի, Երեքշաբթի) օրերը, ժամը* 10*էն մինչեւ* 19 *ցուցադրութիւն տեղի պիտի ունենայ :*

Մէզոն տը Լիոն (Փլաս Պէլբուռ), *գեղեցիկ սրահներուն մէջ թապլօներ,* 2750*րդ տարուոյ վաւերական թանկարժէք ոեւ այլ զանազան առարկաներ :*

ԾԱՆՕԹ.— Կազմակերպիչ յանձնա-նախումբը ի պատիւ Հայաստանի հիւրերուն ճաշասեղան պիտի սարքէ 21 *Յունուար Երեքշաբթի երեկոյ ժամը* 9*ին, եկեղեցւոյ սրահին մէջ : Ճաշին մասնակցիլ փափաքող հայրենակիցներ կրնան դիմել Ազգ. տուն :*

ԱՍՈՒԼԻՍ

Զրոյց Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի հետ, Մարսէյլի Ահարոնեան Ակումբը, Հինշշաբթի, Յունուար 23, *ժամը* 21*ին : Ներկայ կ'ըլլայ, ընկ. ԲԱԲԳԷՆ ՓԱՓԱՋԵԱՆ :*

POUR

LOUER

VENDRE

ACHETER

AGENT IMMOBILIER AGREE

Consultez en toute confiance

Jacques TORANIAN

DIRECTEUR DU CABINET

RIVE GAUCHE IMMOBILIER

sur rendez-vous

à l'AGENCE ou à DOMICILE

TÉLÉPHONE :

POR 0394 — JUS 0156

42, BOULEVARD ARAGO — PARIS

Métro : Gobelins

ESTIMATION GRATUITE

10ème année

IMPRIMERIE SPÉCIALE

DU JOURNAL « HARATCH »

32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 26ԻՆ

Ժամը 15·30*ին Համօ Օհանջանեան Ակումբին մէջ : Երգ, արտասանութիւնի, խմբերգ, աշակերտներու կողմէ :*

Դպրոցական հանդէսէն ետք, ընտանեկան խնջոյք :

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ (ՊՈՒԼՎ. ՕՏՏՕ)

Պուլվար Օտտոյի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը Մանուկներու Օրը կը տօնէ այս Կիրակի, Պուլվար Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, փոքրիկներու կողմէ : Երգ եւ արտասանութիւն :

1/2 GROS **LYON** DETAIL

ALIMENTATION

SUPER-BOUCHERIE

BAHADOURIAN

8, Rue Abraham Bloch, Gerland

Դիւրացնելու համար յաճախորդներու փարքինկը

ԲՈԼՈՐՈՎԻՆ ԱՐԴԻԱԿԱՆԱՑԱԾ ՇՔԵՂ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ

244, RUE VENDOME — LYON (3e)

ԾՐԱՐԻ ԱՌԱՔՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԱՄԷՆ ԿՈՂՄԸ

ԵՒ

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ — ՊԵԼԺԻԱ, ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ, ԱՆԳԼԻԱ

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ԱՐԱԳ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

PATISSERIE ORIENTALE

TOUTES LES VARIÉTÉS **TOUTES LES SPÉCIALITÉS**

NOS SPECIALITES

Արմաւ, « պամիա », « եալանճի տոլմա », յունական « թուրշի », « պիպէռ », տերեւ, թահին հելվա, « վանիյ », շոքոլա, «նուազէթ», « լոգում », «սագըզ », պիստակ, Շիրակ օղի (41–45°), *Իզմիրի չամիչ, « սուճուք », առաջնակարգ սուրճ,* (*քարավան եւ մոգա*), *համեմներ, մահլէպ, սալէպ, ձիթապտուղ, ձէթ, « գաշքավալ » պուլկարական, ճերմակ պանիր ոչխարի կաթով : Ամէն կարգի պահածոներ, « քուսքուս », հարիսա, սումագ, թարամա, լամիս, քատայիֆ, եւայլն եւ մանաւանդ՝ ապուխտ կեսարացի մասնագէտի մը կողմէ պատրաստուած :*

ԱՅՑԵԼԵՑԷ՛Ք

Անպայման, ձեր նուէրներուն համար ճոխ եւ ընտիր մթերք : Ինչ որ ձեր մտքէն կ'անցնի, կը գտնէք :

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ

ՀԱՐՍՆԻՔԻ, ՆՇԱՆՏՈՒՔԻ, ՀԱՆԴԷՍԻ, ԽՆՋՈՅՔԻ համար յատուկ գիներ եւ դիւրամատչելի պայմաններ :

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Ունի նաեւ առաջնակարգ **ՄՍԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՄԸ** որուն ընտիր տեսակի միսերը գոհացում կուտան ամէնէն նրբաճաշակներուն :

Tous produits d'Afrique du Nord et d'Orient

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ նաեւ ձեր նուէրներուն համար նոր աւելցուած ճոխ մթերանոցի կալերին որ կը պարունակէ բոլոր խոհանոցի իւսթանսիլները, նոր ճաշակաւոր պիպլօները, արեւելեան սրճեփ, սուրճի գաւաթ, ափսէներու տեսակներ կարկանդակի համար նաեւ սուրճի ջաղացք, ինչեր ինչեր որ ձեր մտքէն կ'անցնի :

ՇԱՏ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ԵԹԷ ՁԵՐ ՈՒԶԱԾԸ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ Է

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ « ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ » Է

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԹՌՈՒՑԻԿ – ՏՈՄՍԱԿ – ՅԱՅՏԱԳԻՐ

ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ – ԵՒԱՅԼՆ

FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...

Դիմեցէք

« ՅԱՌԱՋ » Ի

32, RUE DE TRÉVISE

— PARIS - IXe —

Téléph. : 770-86-60

ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 90 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 50 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 105 Ֆ. Հատը 0,50

ԿԻՐԱԿԻ
19
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
DIMANCHE
19 JANVIER
1969

LE NUMÉRO 0,50 F.

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11417 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 45e ANNÉE — No 11.417

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

« ԱՂՔԱՏ ԵՒ ՅԵՏԱՄՆԱՑ »

Այս բառերով կ'որակէ «Արեւելեան Թուրքիան» անգլիացի Ատրիըն Հէմիլ-թըն, Լոնտոնի Սընտէյ Թայմզի Յունուար 12ի թիւին մէջ :

Աղքատ եւ յետամնաց վիճակ կը ներկայացնեն Թուրքիոյ հայկական նահանգները, որոնք իրենց շինարար ու աշխատունակ բնակիչներէն պարպուած, դարձեր են ամայի ու անմարդաբնակ ծայրագաւառ մը :

Ըստ յօդուածագրին, արեւելեան նահանգները Թուրքիոյ համար ա'յն են, ինչ որ է Սիկիլիան Իտալիոյ եւ Մակեդոնիան Յունաստանի համար : Լեռնային մեծ սահմանագլուխ մը, որուն շուրջ միշտ պատերազմներ են մղուած : Քառուղի մը՝ առեւտրական մեծ ճամբուն վրայ, որ արեւելքէն կ'երթայ դէպի Սեւ ծով եւ Արեւմուտք : Յեղախումբերը գայլերու պէս կ'ոռնան լեռնային որջերու մէջ :

Այդ շրջանը այժմ դադրած է զինուորական գօտի ըլլալէ եւ ճամբորդութիւնը՝ դիւրացած : Պոլսէն արագընթաց կամ դանդաղաշարժ նաւով մը կարելի է երթալ Տրապիզոն կամ Խուփա, անցնելով տը-խուր, թմրած նաւահանգիստներէ, կարօտը քաշել տալով կենսունակ Յոյներուն, որոնք չկան այլեւս, դիտել կուտայ Անգլիացին :

Ճանապարհածախքը աժան է : Շոգենաւի Ա. կարգը կ'արժէ 11 անգլ. ոսկի : Պոլսէն, լեռնաշղթաներու վրայէն, Վան գացող օդանաւը՝ 14 ոսկի, Տիարպէքիր գացողը՝ 12 ոսկի : Երկու օրէն Էրզրում տանող շոգեկառքը՝ 14 անգլ. ոսկի : Ինքնաշարժը Էրզրումի եւ Արարատի ճամբով կը տանի դէպի Պարսկաստան :

Թուրքերը սկսեր են այժմ զարկ տալ զբօսաշրջիկութեան՝ պանդոկներ շինելով : Սենեակի վարձքը մէկ գիշերուան համար կ'արժէ մէկ սթերլին, ճաշը՝ 8 շիլին : Տիարպէքիրի Տէմիր եւ Վանի Պէշ Քարտէշ հասարակ պանդոկները լաւագոյններն են, կ'ըսէ : Գիշերային զբօսանքի վայրեր չգտնուելուն ճամբորդները քէպապով ու օղիով կը գոհանան եւ շուտ անկողին կը մտնեն եղեր :

Անգլիացի ճանապարհորդը այցելեր է Պիթլիս, որ շատ վնասուեր է երկրաշարժներէ, մնացեր են գեղեցիկ կամուրջներ եւ բերդ մը, լաւ ջուր ունի : Վան զով է ամառը : Արեւելեան Պայազիտ սարսափելի մլուկներ ունի :

Կարսի մէջ տեսեր է 19րդ դարուն կառուցուած մայր եկեղեցի մը (անշուշտ հայկական), որ այժմ ելեկտրական ուժի կայան դարձեր է : Քաղաքը զինուորական պահակախումբի կեդրոն է, իբրեւ սահմանակից Ռուսիոյ :

« Թուրքերը տակաւին կը մերժեն յիշել Հայերու անունը, թէեւ շրջանը կը վրխտայ կոնաձեւ տանիքներով եւ գոթական կամարներով », դիտել կուտայ Հէմիլ-թըն, որ կը յիշէ նաեւ «Աղթամարի գեղեցիկ եկեղեցին Վանի մէկ կղզիին վրայ, նոյնպէս՝ Անին, ԺԱ. դարու (հայկական) մայրաքաղաքը ռուսական սահմանագլուխուն վրայ, Կարսի մօտ, ցիրուցան աշտարակներով, պարիսպներով եւ եկեղեցիներով, որոնք լուռ են հիմա» :

Ըստ իրեն, վտանգաւոր է արեւելեան նահանգներու մէջ մինակ ճամբորդելը. անհրաժեշտ է դիմել բարեկամ Թուրքի մը աջակցութեան : Որովհետեւ, կ'ըսէ, Տիարպէքիրի լակոտները քար կը նետեն եւ կը թքնեն վրադ ու կը վիրաւորեն քեզ :

Իսկ վերջալոյսէն ետք սարսափազդու վիճակի կը մատնուիս, եթէ չչունիս առաջնորդ մը, որ հայհոյէ վրադ յարձակողներուն եւ կշտամբէ զանոնք : Երկիրն իսկ եւ իր պատմութիւնը կը թելադրեն քեզ զգոյշ ըլլալ :

Յօդուածագիրը կը յիշատակէ՝ Վանայ հսկայ լիճը, որուն ջուրը կը շոգիանայ, բայց յետոյ ինքնին կը լեցուի : Հեղձուցիչ է ու լռիկ : Նեմրուտ լեռը՝ պղպջացող մեծ հրաբուխ մը : Հէքքեարիի սեպաձեւ լեռներն ու կիրճերը : Արարատը՝ որ ձիւնէ շալով մը ծածկուած, երեւան կ'ելլէ արեւածագին հետ, միշտ հեռու : Իր ստորոտը տարածուող բլուրները կը նմանին քունէն արթնցող մարդու մը վրայ նետուած մեծ վերարկուի մը :

Արեւելեան նահանգները կարելի է այցելել հիւսիսէն դէպի արեւելք : Արդուինի Մօտայ կիրճէն ու խոնաւ անտառներու մէջէն մինչեւ ասիական լեռնագաշտը : Անիէն վար դէպի Վանայ լիճը եւ Տիգրիսի ու Եփրատի օժանդակ գետակները :

Կամ հարաւէն, Քսենոփոնի նման, Տիգրիսի երկայնքէն, Մարտինի ճամբով դէպի Տիարպէքիր, անկէ սապատաւոր հին կամուրջներու վրայէն դէպի Վան, իր սեպաձեւ միջնաբերդով եւ բեւեռագիր արձանագրութիւններով :

Արեւելեան Թուրքիան, դիտուած անգլիացի ճանապարհորդի ակնոցով, իր հընամենի լեռներով, բլուրներու ստորոտը փորուած դիւղերով, անխնամ, մացառներով եւ խոտերով ծածկուած, յարմար վայր մըն է լեռնաբնակներու, բուսաբաններու եւ արկածախնդիրներու համար, մէկ տեսակէտով :

Բայց կայ աւելին : Իր լեռնային թէ հարթ շրջաններու ծայրամասերը, իրենց բիրտ պատմութեամբ, կը ներկայացնեն փորձադաշտ մը, ուր շատ բան կայ քանդելիք եւ փորձուելիք, կ'եզրակացնէ :

Մինչ այդ, Թուրքիոյ հայկական նահանգները կը շարունակեն մնալ այնպէս ինչպէս Ատրիըն Հէմիլթըն կ'որակէ զանոնք՝

Աղքատ եւ յետամնաց :
Poor and backward.

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓՈՄՓԻՏՈՒ

ԹԵԿՆԱԾՈՒ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹԵԱՆ

Նախկին նախարարապետը, որ հռովմէական արձակուրդները կ'անցընէ քանի մը օրէ, մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին չվարանեցաւ ըսելէ թէ թեկնածու է Հանրապետութեան նախագահութեան, եթէ պատահի որ տը Կոլ ձգէ իր պաշտօնը : Լրագրողը, որ հարցումը կ'ընէր, չէր սպասեր այսքան վճռական պատասխանի մը, աւելի կը կարծէր թէ ըստ սովորութեան, Փոմփիտու պութատ մը կը գտնէ իբրեւ պատասխան : Փոմփիտու ըսած է. — « Հանրապետութեան նախագահութեան թեկնածութիւնս ոչ ոքի դաղտնիք է, բայց ատոր համար, երկու պայման պէտք է : Նախ որ նախագահ տը Կոլ այլեւս նախագահ չըլլայ, ապա՝ հարկ է ընտրուիլ» Փոմփիտու աւելցուցած է, որ ամէն պարագայի մէջ, չաճապարեր :

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

ԽՌՈՎՈՒԹԻՒՆՆԵՐԷ ԿԸ ՎԱԽՆԱՆ

Պոլսոյ թերթերը (Յունուար 15) հետեւեալ տեղեկութիւնները կուտան երկրին ներքին վիճակին մասին :

Ներքին նախարարը վերջին դէպքերուն առթիւ շրջաբերական մը ուղղեց կուսակալներուն, անոնց ուշադրութիւնը եւ արթնամտութիւնը հրաւիրելով հանրային անդորրութեան սպառնացող վտանգներուն շուրջ : Իր շրջաբերականին մէջ, ներքին նախարարը կ'ըսէ ի մէջ այլոց.

— Վերջին օրերս, հանրային կարծիքը մեծապէս շահագրգռող դէպքեր պատահեցան, եւ կը խնդրեմ որ իւրաքանչիւր կուսակալութիւն նկատի առնէ հետեւեալ կէտերը. — Գործադուլը Սահմանադրութեան կողմէ ճանչցուած ընկերային եւ տնտեսական իրաւունք մըն է, որ նպատակ ունի գործատիրոջ եւ աշխատաւորին յարաբերութիւնները ներդաշնակել եւ անվրթար պահել անոնց ընկերային եւ տնտեսական դիրքը : Այս իրաւունքին սահմանները բնորոշուած եւ գծուած են Հաւաքական Աշխատանքի եւ Գործադուլի օրէնքով : Ինչպէս յստակօրէն կը յիշեցնէ մեր Սահմանադրութիւնը, գործադուլի այդ իրաւունքը կարելի չէ օգտագործել քաղաքական նպատակներով, մեր օրէնքները արգիլած են այդ ոտնձգութիւնը : Քաղաքական նպատակներով կազմակերպուած բանթողները պատժական եւ օրինական պատասխանատուութիւն կը հրաւիրեն իրենց վրայ եւ բացարձակապէս արգիլուած են : Անկարելի է օրէնքի սահմաններէն դուրս ելլելով՝ ինչ ինչ ապօրինի իրաւունքներ պահանջել բռնի միջոցներով : Անոնք որ իրենց գործադուլի իրաւունքը կը կիրարկեն, պարտաւոր են այս կէտը եւ այս պայմանը նկատի ունենալ ամէն կերպով, եւ պէտք չէ որ այլասերեն գործադուլի դաղափարը եւ մասնաւոր նպատակներ հետապնդեն : Անոնք որոնք այս տրամադրութեան հակառակ կը շարժին, օրինական հետապնդումի կ'ենթարկուին իսկոյն :

« Կը տեղեկանանք թէ համալսարաններ, գործատուներ եւ այլ հաստատութիւններ բռնի ուժով կը գրաւուին : Պէտք է գիտնալ թէ այս բոլոր արարքները պատժական պատասխանատուութիւն կը հրաւիրեն իրենց վրայ եւ օրէնքին առջեւ յանցանքներ կը կազմեն : Անոնք որ այսպիսի յանցանքներ կը գործեն, պէտք է անմիջապէս ենթարկուին օրինական հետապնդման, ինչ տիտղոս եւ հանգամանք որ կրեն, եւ պետական իշխանութեան բոլոր ներկայացուցիչները պէտք է անվարան կատարեն իրենց պարտականութիւնը, կառավարութեան հեղինակութիւնը բարձր պահելու համար :

« Մեր համալսարաններուն եւ կամ Ֆաքիւլթէներուն մէջ, որոնք վարչական ինքնավարութիւն ունին, — երբեմն խռովութիւններ կը պատահին, եւ կամ օրինական յանցանքներ կը գործուին : Ոստիկանութիւնը չի կրնար անմիջապէս միջամտել այսպիսի պարագաներու, ամէն բանէ առաջ պայման է որ համալսարաններու եւ Ֆաքիւլթէներու վարիչները իրենք դիմեն ոստիկանութեան եւ անոր միջամտութիւնը ուզեն : Վերջին խօսքը դատական իշխանութեանն է, որ կէտը կէտին կը գործադրէ օրէնքին տրամադրութիւնները : Ահա թէ ինչու պէտք է խուսափիլ ոստիկանական անժամանակ միջամտութիւններէն, եւ մանաւանդ ուսանողական խնդիրներու մէջ զգուշաւոր եւ աչալուրջ ըլլալ : Պէտք է գիտնալ թէ այս մարդին մէջ հարկ եղած փորձառութիւնը ապահովուած չէ տակաւին, եւ մեր ոստիկանութիւնը ստիպուած է այս կէտերուն շուրջ բծախնդիր ըլլալ : Պէտք է խորհիլ թէ մեր կառավարութիւնը մինչեւ այժմ երկրին վերելքը եւ բարօրութիւնը նկատի ունեցաւ, եւ գործեց ամբողջովին ռամկավարական սկզբունքներով, առանց վտանգելու երկրին ժողովրդավար հաստատութիւնները : Կառավարութեան հիմնական նշանաբանը այս է միմիայն :

« Հետեւաբար, բոլոր պատասխանատու եւ պաշտօնեայ ընկերներէս կը խնդրեմ որ, երբ կը գործադրեն օրէնքները, առաւելագոյն բծախնդրութիւնը ցոյց տան ժողովուրդին հիմնական իրաւունքներուն եւ ազատութեան սկզբունքներուն, միւս կողմէ անդրադառնան որ կը գտնուին մարդիկ, որոնք չարաչար կը գործածեն իրենց տրուած այդ ազատութիւնը եւ կը ջանան սահմանադրական կարգուսարքը քանդել : Ամէն բանէ առաջ պէտք է վեր պահել պետական հեղինակութիւնը եւ օրէնքին վճռականութիւնը, որոնց դէմ գլուխ ցցողները պիտի ստանան իրենց արժանի պատիժը : Ոչ մէկ զիջողութիւն պէտք է ընել ապօրէն ընթացքներու եւ հանրային անդորրութիւնը անվթար պահել :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ նորակազմ դահլիճը կրնայ երկար չտեւել : Յիշենք թէ Էտտէ եւ Ճէմայէլ արդէն մերժած են մասնակցիլ, քանի Շամունի խմբակէն մարդ չէ առնուած : Այս երկուքին վրայ տակաւին կան հինգ հաւանական հրաժարումներ : Այս հինգին մէջ են՝ Մալու եւ Խաչիկ Պապիկեան ինչպէս նաեւ երեք նախարարներ կեդրոնի պլոքէն, որոնք կը պահանջեն որ քննութիւն բացուի Խալտէի օգակայանի յարձակման պայմաններուն շուրջ :

ՖՐԱՆՍԱ երեք սպաներ զրկած է Լիբանան, ուսումնասիրելու համար երկրին պաշտպանութեան պայմանները :

ՓՐԱԿԱՅԻ մէջ, յուզումը մեծ է, այն երիտասարդ ուսանողին անձնասպանութեան փորձին պատճառով : Ծանօթ է որ Եան Պալաջ ինքզինքը այրելով փորձած է անձնասպան ըլլալ, բողոքելու համար, գրաքննութեան եւ այլ սեղմումներու դէմ : Երիտասարդը ծանր վիճակի մէջ հիւանդանոցն է, մինչ իր ընկերները կը ցրուեն «բաց նամակ» մը, զոր երիտասարդը գրած էր բողոքելու համար Չեխոսլովաքիոյ մէջ տիրող կացութեան դէմ :

ՍՊԱՆԻՈՅ դահին թեկնածու՝ Տոն Խուան տը Պուրպոն, հրապարակային նամակով մը, կ'ազդարարէ իր տղուն՝ Խուան Գարլոսի, թէ «արատաւորուած թագաւոր մը պիտի ըլլաք, եթէ ընդունիք թագը» : Այս յայտարարութեան պատճառն այն է որ Ֆրանքօ տղան կ'ուզէ դահաժառանդ նշանակել եւ ատոր համար, հայրը պէտք է հրաժարի : Կը թուի թէ Տոն Խուան շատ տրամադիր չէ :

ԳԱՀԻՐԷԷՆ հասած լուրերու համաձայն, տագնապ մը ծագած է պաղեստինեան Դիմադրութեան մէջ :

ՊՐԻԻՍԷԼԷՆ կը հաղորդեն թէ Ատլանտեան Կազմակերպութիւնը որոշած է նաւատորմ մը հաստատել Միջերկրականի մէջ, դէմ դնելու համար ռուսական ներմուծման : Արդէն հինգ երկիր պիտի մասնակցին՝ Միացեալ Նահանգներ, Մեծն Բրիտանիա, Իտալիա, Յունաստան եւ Թուրքիա :

ՔԻՄԻԱԿԱՆ ԵՒ ՄԱՆՐԷԱԲԱՆԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Ա.

Բոլորին ծանօթ է հիւլէական ռումբին ահարկու ազդեցութիւնը մարդկութեան մեծ մասին բնաջնջումին համար : Այդ ահաւոր հեռանկարն իսկ թերեւս յաջողի արգիլել հիւլէական փոխադարձ պատերազմը: Այս մասին առայժմ մասնակի համաձայնութիւն մը ստորագրուած է ռմբատէր երկու գլխաւոր պետութիւններուն միջեւ : Ի՞նչ արժէք ունի ապագան միայն ցոյց կրնայ տալ :

Բայց մեծ պետութիւնները — « մենծ քարեր դնեն անոնց վրայ» պիտի ըսէր մեծ մայրս — կ'որոնեն , կը հնարեն , կը պատրաստեն եւ կ'ամբարեն այնպիսի զէնքեր , զորս գաղտնի կը պահեն մինչեւ որ գիտուններ եւ գիտական հանդէսներ արտօնութիւն ստանան անոնցմէ մէկ քանիին մասին մանրամասնութիւններ տալու :

Այս կարգին կը պատկանին քիմիական եւ մանրէաբանական – կենսաբանական զէնքերը, որոնց կատարելագործման համար հսկայ գումարներ կը վատնուին բազմաթիւ երկիրներու մէջ :

1. ՔԻՄԻԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

Քիմիական զէնքերը հին դարերէ ի վեր կը գործածուին : Հեռաւոր անցեալին մէջ Ասիոյ, Ափրիկէի, նոյնիսկ Արեւմտեան Եւրոպայի մէջ, ժողովուրդներ թունաւորեալ նետերով կը կռուէին: Այժմ իսկ վայրենի կոչուած ցեղեր այդ զէնքը կը շարունակեն գործածել իրենց թշնամիներուն եւ վայրի կենդանիներուն դէմ : Աննիբալ թունաւոր օձերով լեցուն շիշեր կը տեղացնէր իր թշնամիներուն վրայ :

Պատմաբանները 428 (Ն. Ք.) թուականը կը նկատեն իբրեւ սկիզբը քիմիական պատերազմին, երբ Սպարտա եւ Աթէնք պատերազմի մէջ էին : Այդ շրջանին է որ Սպարտացիները , առաջին անգամ ըլլալով, իրենց պաշարած բերդաքաղաքներու պատերուն տակ ծծմբախառն սեւ ձիւթի մէջ թաթխուած փայտեր վառեցին, պաշարեալ Աթենացիները շնչահեղձ ընելու նպատակով :

Ցոյները , Քաղկեդոնացիները եւ Միջին դարու զինուորները կը ջանային թունաւորել թշնամի ժողովուրդին խմած ջուրը եւ գինին, նաեւ սննդեղէնները : Կարգ մը պարագաներու մէջ մարդկային կամ կենդանական դիակներ կը նետէին հորերու մէջ, անոնց ջուրը ապականելու համար :

Քիմիական իսկական պատերազմը սկըսաւ համաշխարհային առաջին պատերազմի ընթացքին : Առաջին ամիսներուն իսկ, Ֆրանսացիները արտասուաբեր կազերով լեցուած ձեռնառումբեր գործածեցին : Գերմանացիները փոխադարձեցին նոյն կազերը պարունակող թնդանօթային ռումբերով: Աւելի յետոյ, 1915ին, Իփռի ճակատամարտի ընթացքին է որ թունաւոր եւ մահացու կազերով (քլոռ, իփէրիտ, լէվիզիթ) լեցուած ռումբեր փոխանակուեցան, որոնց զոհերէն շատերը մեռան : Իսկ վերապրողները տարիներ շարունակ տառապեցան, մասնաւորապէս շնչառական քրոնիկ բորբոքումներէ :

Երկրորդ համաշխարհային պատերազմին, լռելեան համաձայնութեամբ մը , բուն քիմիական պատերազմ տեղի չունեցաւ: Բայց բոցացայտ (լանսֆլամ) գործիքներով եւ այլ միջոցներով հրձիգ եւ կիզող հիւթեր առատօրէն գործածուեցան, մեծ աւերներ պատճառելով : Եւ սակայն, այս զէնքերը, ինչպէս նաեւ պայթուցիկները, քիմիական հիւթեր պարունակելով հանդերձ, քիմիական զէնք չեն նկատուիր ...

Անկէ ի վեր, քիմիական կարգ մը նիւթեր լքուեցաւ , իսկ ուրիշներ կատարելագործուեցան կամ հնարուեցան : Այժմու թունաւոր կազերը կամ թունանիւթերը, հազար եւ նոյնիսկ մէկ միլիոն անգամ աւելի զօրաւոր են, քան անոնք որ գործածուեցան 1914 – 18ի պատերազմի ընթացքին :

Քիմիական զէնք կը նկատուին «բոլոր այն նիւթերը որոնք կրնան թունաւորել մարդը, կենդանիները եւ բոյսերը »: Այս կարգի նիւթերով է որ Ամերիկացիք մեծաքանակ հունձք փճացուցին Վիէթնամի մէջ եւ տերեւաթափ ըրին անծայրածիր անտառներու ծառերը. անշուշտ միեւնոյն ատեն բնաջնջելով այդ շրջանին մէջ ապրող մարդոց եւ կենդանիներու դրեթէ ամբողջութիւնը :

Քիմիական պատերազմի համար օգտագործելի են վեց տեսակ նիւթեր : Առաջին երեքը տեսականօրէն մահացու չեն , բայց կրնան ծանրապէս վնասել եւ բարդութիւններու հետեւանքով մահացնել : Իսկ վերջին երեքը՝ մահառիթ կամ առնուազն անկարութեան մատնող նիւթեր են :

Առաջին երեք տեսակ քիմիական ազդակները հետեւեալներն են :

Ա) Գրգռիչ ազդակներ, որոնք կազեր կամ մասնաւոր գործիքներով մշուշացեալ կամ օդափոշիացած (աէրօզոլիզէ) նիւթեր են, այն ձեւով որ կարգ մը դեղեր կը գործածուին բժշկութեան մէջ քիթը կամ կոկորդը հականեխելու համար : Ընդհանրապէս արտասուաբեր կազեր են, որոնք քիչ քանակութեամբ եւ թեթեւ խտութեամբ կը գրգռեն աչքերը, քիթը, շընչառական գործարանները եւ յառաջ կը բերեն արտօսրահոսութիւն , փռնգտալ , սաստիկ հազ, դժուարաշնչութիւն , եւն: Այս գրգռումներն ու բորբոքումները ընդհանրապէս թեթեւ եւ անցողակի են : Այդ պատճառով յաճախ կը ծառայեն քաղաքացիական խռովութիւնները զսպելու , ինչպէս պատահեցաւ անցեալ Մայիսին , Փարիզի եւ Ֆրանսական ուրիշ քաղաքներու մէջ, ուսանողական շարժումի ընթացքին: Պատերազմի շրջանին, եթէ առատօրէն եւ մեծ խտութեամբ գործածուին, ինչպէս պատահեցաւ 1914ին , անշուշտ կրնան մարմնական աւելի լուրջ վընասներ եւ բարդութիւններ պատճառել :

Բ.— Խարանող ազդակներ, որոնք այրող կազեր են եւ առատօրէն գործածուեցան 1915ին, Իփրի ճակատամարտի ընթացքին : Այժմ անոնցմէ կը մնայ միայն իփերիթը (կազ մութարտ), որ օդի ջերմութեան համեմատ հեղուկ կը մնայ կամ շոդիանալով կազի կը վերածուի : Այս նիւթը, որ սխտոր կը հոտի, չափաւոր խտութեամբ կամ թանձրութեամբ , աչքերը, մորթը, բերանը եւ շնչառական գործարանները կ'այրէ, ինչպէս եռացող ջուրը, յառաջ բերելով զանազան մեծութեամբ բշտիկներ, որոնց բուժումը ամիսներու կը կարօտի : Ենթական կը ըզդայ իր վարակուած ըլլալը այն ատեն միայն երբ կը սկսին այրուցքի ցաւերը եւ երեւան կուգան բշտիկները : Պատերազմի ատեն, աւելի մեծ թանձրութեամբ գործածուելու պարագային , ընդհանուր թունաւորում , նողկանք, փսխուք, սրտի խանգարումներ եւ, աւելի ետք, ոսկռածուծի ծիւրում եւ այլ մահացու բարդութիւններ կը պատճառէ :

Գ.— Հոգեհարող ազդակներ ,որոնք հոգեմտային կարողութիւնները կը հարուածեն ու կը խանգարեն , մասնաւորաբար զգայախաբութիւններ (հալիւսինասիոն) կը ստեղծեն: Այդ ազդակներու գլխաւորը այն նիւթն է որ այժմ ծանօթ է էլ–էս–տէ 25 (լիզերկամիտ) անունով , զոր 1943ին զուիցերացի քիմիագէտ մը պատահմամբ գտաւ: Անգոյն, անհամ եւ անհոտ նիւթ մըն է որ կ'ազդէ չափազանց ջնջին , քանի մը միլիոներորդ կրամ (կամմա) քանակութեամբ: Տասնեակ մը տարիներէ ի վեր մեծ աւերներ կը գործէ «յառաջացեալ » կոչուած երկիրներու , մասնաւորաբար Ամերիկայի երիտասարդութեան մէջ, նման մորֆինին եւ մանաւանդ հերոյինին: Ենթական կտոր մը շաքարի կամ ծծուն թուղթի վրայ աննշան չափ մը կ'առնէ եւ ահա անոր աչքին առջեւ կը պարզուին վառ գոյներով հաճելի պատկերներ, կամ ահաւոր մղձաւանջներ եւ կամ այլ զգայախաբութիւններ: Ուղեղային թունաւորումը հոգեկան ծանր խանգարումներ յառաջ կը բերէ եւ ենթական, քիչ – շատ արթուն ըլլալով հանդերձ , բոլորովին անկարող կը դառնայ կամենալու եւ տրամաբանելու եւ մարմնական ու հոգեկան քուրջի մը կը վերածուի , որ – քան ատեն որ թոյնին ազդեցութեան տակ կը գտնուի :

Ահա թէ ինչու զգայախաբածին այս նիւթը առայժմ լաւագոյն ազդակներէն մէկը կը նկատուի քիմիական պատերազմի համար: Կամաւոր զինուորներու վրայ փորձարկութիւնները, մշուշացեալ ձեւին տակ, ցոյց տուած են որ ենթակաները կը շլմորին , անդիտակից, անպատասխանատու եւ տարականոն վիճակ մը կը ներկայացնեն եւ անկարող կ'ըլլան հասկնալու եւ գործադրելու տրուած պարզ հրամանները: Հետեւաբար կը մատնուին հոգեմտային տեսակ մը անդամալուծութեան– որմէ թշնամին կ'օգտուի դերեվարելու համար ամբողջ վաշտեր կամ բանակներ, անշուշտ եթէ յաջողի անոնց մեծ մասը թոյնի ազդեցութեան ենթարկելու :

ՏՈՔԹ. ԼԵԻՈՆ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

(1 Շար.)

ՍՏՐԺԻԿՈՎՍԿԻԻ ԵՐԱԽՏԻՔԸ

Առաջին աշխարհամարտի վերջերը Վիէննայի մէջ լոյս տեսաւ ծաւալուն աշխատութիւն մը՝ «Հայերու ճարտարապետութիւնը եւ Եւրոպան» խորագրով :

Աշխատութեան հեղինակը՝ Փրոֆ. Եոզէֆ Ստրժիկովսկի՝ Վիէննայի համալսարանի ամպիոնի վարիչ եւ համալսարանի դեղարուեստական – պատմական հիմնարկութեան կազմակերպիչ, ծանօթ դէմք մըն էր եւրոպացի արուեստաբաններու շրջանակին մէջ՝ շնորհիւ իր լուրջ հետազօտութիւններուն՝ նուիրուած արեւելեան քանի մը ժողովուրդներու արուեստներու կազմաւորման եւ զարգացման քիչ ուսումնասիրուած հարցերուն : Մինչ այդ լոյս էին տեսած անոր «Արեւելք եւ Հռոմ» (1901), «Փոքր Ասիա» (1903), «Ալթայ – Իրան եւ ժողովուրդներու մեծ գաղթը» (1917) աշխատութիւնները եւ հարիւրաւոր փոքրածաւալ հետազօտութիւններ :

Հայկական գիտական շրջանակներուն ան ծանօթ էր նաեւ իր «Էջմիածնի աւետարանը» (1891) ուշագրաւ հետազօտութեամբ եւ անսահման հետաքրքրութեամբ հայկական արուեստի յուշարձաններու նկատմամբ : Անոր հիմնած հիմնարկութեան առաջադրութեանց մաս կը կազմէր հետազօտութիւններու միջոցով «... տալ հայկական հին դեղարուեստին պատշատ յառաջատար դերը միջին դարերու մէջ թէ՛ Արեւելքի եւ թէ մանաւանդ Արեւմուտքի մէջ »:

Եւրոպացի համբաւաւոր դիտնականին ձգտումները ջերմ արձագանգ գտան հայ դիտնականներու կողմէ : Լեւոն Լիսիցիանին Վիէննա ուղարկած իր նամակին մէջ Թորոս Թորամանեան 1912ի սկիզբը գրած է. « Մեծ հաճոյքով կարդացի ձեր նամակը : Հայ դեղարուեստը եւրոպական դիտնականներու ուսումնասիրութեան նիւթ շինել՝ իմ սրտիս ամենամօտիկ բանն է. չափազանց ուրախ եմ եւ շնորհակալ, որ Փրոֆ. Ստրժիկովսկին պիտի աջակցի վաղուց յետեւ իմ փայփայած նպատա –

ՍԱԼԻՀԱ ՀԱՆԸՄ

ԿԱՄ

ԲԱՆԱԿԸ ԲՌՆԱԻՈՐԻՆ ԴԷՄ

ՎԷՊ ՕՍՄ. ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

— Զիւլէհան ալ ձերբակալեցին Ֆաթմայի տան մէջ եւ մինչեւ հիմա անոր մասին ալ տեղեկութիւն չկրցանք ստանալ, հակառակ որ ամէն ջանք թափեցի, ըսաւ պատանին խորին թախծութեամբ մը:

— Այդ մասին անհոգ եղիր, պատասխանեց ուղեւորը ժպտելով, Զիւլէհան շատ հանդիստ է...

— Ի՞նչպէս, իր մասի՞ն ալ լուր ունիք:

— Անշուշտ, կը տեսնես որ մենք թէեւ ձեզմէ հեռու կ'ապրինք, բայց ձեզմէ աւելի աղէկ տեղեակ ենք Պոլսոյ մէջ անցած դարձածներուն:

— Կ'աղաչեմ, ըսէք շուտով, ո՞ւր կը գտնուի Զիւլէհան այս միջոցին...:

— Եըլտըզի պալատը:

— Ուրեմն յոյս չկայ զայն ազատելու:

— Ինչո՞ւ ազատենք զինքը, քանի որ պալատի մը մէջ տեղաւորուած է, ուր ամէն խնամք եւ հանգստութիւն կը վայելէ:

— Չեմ ըմբռներ ձեր ըսածները:

— Քեզ կը վստահեցնեմ որ Զիւլէհան շատ հանդիստ է Եըլտըզի պատին մէջ եւ զինքը որեւէ կերպով չեն նեղեր. միթէ այս բաւական չէ՞... հիմա շարունակէ՛, տեսնենք:

— Բայց ի՞նչ կ'ուզէք որ ըսեմ, քանի որ դուք ամէն բան ինձմէ աղէկ գիտէք եւ մինչեւ հիմա ես էի որ ձեզմէ տեղեկութիւններ իմացայ:

— Հիմա կարգը եկաւ որ դուն ինծի իմ չգիտցածներս ըսես: Դրամը եւ թուղթերը ի՞նչ ըրիք:

— Տունէն փախցուցինք եւ ապահով տեղ մը փոխադրեցինք :

— Լաւ, այդ մասին շատ մտատանջութեան մէջ էինք: Մեր ընկերներէն ուրիշ ձերբակալուող եղա՞ւ:

— Ոչ ոք: Բայց խիստ խուզարկութիւններ կ'ըլլան ամէն կողմ:

— Ատիկա նշանակութիւն չունի: Ալպանացին տեսած ունի՞ք:

— Հագդը պէյի ձերբակալումէն ի վեր երեւան չելաւ եւ արդէն չի կրնար մեզ տեսնել, քանի որ նոր տեղերնիս չի գիտեր եւ ես չուզեցի երթալ զինքը փընտռել:

— Այս իրիկուն պէտք է որ զինքը տեսնեմ անպատճառ, քեզի հասցէ մը պիտի ըսեմ, հոն պիտի երթաս եւ զինքը առնես բերես:

— Շատ աղէկ, մենք ալ արդէն կը փափաքէինք զինքը տեսնել:

Սելանիկէն եկող ճամբորդն ու պատանին այսպէս խօսակցութիւնը շարունակեցին, մինչ կառքը, արագ գնացքով մը Կալաթայի թռամվայի ճամբէն դէպի Բերա կ'ուղղուէր:

Երբ Բերա Փալատի առջեւ հասան, կառքը դէպի աջ դարձաւ եւ Ասմալը Մէճիտ փողոցը մտաւ ուր կանգ առաւ տան մը դրան առջեւ, որուն դրան վրայ «վարձու սենեակներ» վերտառութիւն փակցուած էր:

Պատանին փութաց դրան զանգակը հնչեցնել, մինչ ճամբորդը կառապանին դրամը կը վճարէր:

Երբ ներս մտան եւ տան դուռը գոցուեցաւ, ճամբորդը դժգոհ դէմքով մը ըսաւ պատանիին.

— Հասան, մեծ անխոհեմութիւն մը գործեցինք, աններելի անխոհեմութիւն մը:

— Ի՞նչ, ըսաւ միւսը շփոթած:

— Պէտք չէր որ կառքը մինչեւ դրան առջեւ բերէինք եւ մեր տունը հասկցնէինք կառապանին:

— Բայց արդէն վաղը ուրիշ տեղ պիտի փոխադրուինք, հոս առժամեայ կերպով եկած ենք, վերջին գիշերն է որ այստեղ պիտի անցընենք եւ դուք ալ արդէն դիշերը հոս պիտի չմնաք:

— Այո, բայց դարձեալ զգուշութիւնը պէտք չէ ձեռքէ թողուէր: Իցի՛ւ թէ մինչեւ վաղը առտու կառապանը մեզ չմատնէր:

— Չափազանց զգուշաւոր էք... կառապանը ի՞նչպէս կ'ուզէք որ մեր վրայ որեւէ կասկած ունենայ:

Երիտասարդը չպատասխանեց եւ երկուքը միասին ուղղուեցան վերի յարկը, փողոցին վրայ նայող պատշգամաւոր ընդարձակ սենեակ մը, ուր պառաւ կին մը եւ երիտասարդ մը իրենց կը սպասէին:

Թողունք որ Սելանիկէն եկող ճամբորդը իր բարեկամներուն հետ պահ մը առանձին տեսակցի, եւ մենք հետեւինք ոստիկանութեան նախարար Շէֆիք փաշայի որ իր պատուէրները տալէ ետքը Հիւսնի պէյին, փութաց Եըլտըզի պալատը, Սկիւտարի մէջ կատարուած խուզարկութեանց եւ հոն տեղի ունեցած տարօրինակ դէպքերուն մասին իր նոր տեղեկագիրը մատուցանելու համար Վեհափառ տիրոջը:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(34 – Շար.)

կիս: Ինձ յայտնի են յարգելի գիտնականին հայ գեղարուեստի համար ունեցած սէրը եւ յանուր աշխարհին ծանօթացնելու համար կատարած աշխատութիւնները, շատ անգամ ինքս ալ զեկավարուեր եմ անոր կարծիքներով. անկեղծօրէն կը յայտարարեմ, որ ներկան եւ ապագան երախտագիտութեամբ պիտի յիշէ Պր. Ստրժիկովսկիի անունը, երբ հարցը պատմական հայ գեղարուեստի ժողովրդականացման վրայ է»:

Թորամանեան առանց վարանելու, հակառակ իր առողջական վատ վիճակին եւ նիւթական միջոցներու պակասին, ընդունելով Ստրժիկովսկիի հրաւէրը, հայ ճարտարապետութեան յուշարձաններու իր բազմամեայ ուսումնասիրութեան հարուստ նիւթերով (չափագրութիւններ, լուսանկարներ) 1913 Մարտին կը մեկնի Վիէննա, ուր կը մնայ մինչեւ Յունիսի վերջը: Դժբախտաբար, մնացած նամակները եւ այլ փաստաթուղթերը քիչ տեղեկութիւններ կը պարունակեն անոր եւ աւստրիացի գիտնականին համայեղ աշխատանքին մասին: Ստրժիկովսկիի յանձնելով իր բոլոր նիւթերը, Թորամանեան կը վերադառնայ Հայաստան, նոր նիւթեր հաւաքելու՝ հայ ճարտարապետութեան մասին ստուարածաւալ ուսումնասիրութիւն մը հրապարակ հանելու համար Ստրժիկովսկիի հետ:

Թորամանեանի ձգած նիւթերը մեծ հետաքրքրութիւն կը ստեղծեն Վիէննայի համալսարանին մէջ: Նոյն տարին, աշնան, աւստրիացի գիտնականին գլխաւորութեամբ, գիտական արշաւախումբ մը կը մեկնի Հայաստան: Թորամանեան կ'առաջնորդէ արշաւախումբը յուշարձանէ յուշարձան:

Երկու մեծ դէմքերը կը ծրագրեն յաջորդ տարի միատեղ հրատարակել հիմնական աշխատութիւն մը հայ ճարտարապետութեան մասին: Սակայն կը սկսի համաշխարհային պատերազմը, եւ անոնց հանդիպումը անհնար կը դառնայ: Պատերազմի տարիներուն Ստրժիկովսկի Թորամանեանի հարուստ նիւթերուն միացնելով գիտարշաւի ժամանակ հաւաքուած նիւթերը, կը դասաւորէ եւ կ'ուսումնասիրէ զանոնք ու կը պատրաստէ իր «Հայերու ճարտարապետութիւնը եւ Եւրոպան» երկհատոր, մեծածաւալ (մօտ հարիւր մամուլ) աշխատութիւնը, որ կը հրատարակուի 1918ին:

Աշխատութեան մէջ հեղինակը հետեւողական կերպով մէջտեղ կը դնէ եւ կը հիմնաւորէ էական տեսակէտ մը, ըստ որուն արեւելեան կարգ մը ժողովուրդներ, որոնց շարքին նաեւ Հայերը, ունեցած են ինքնուրոյն գեղարուեստ մը:

Նման համարձակ տեսակէտ մը, այդ տարիներուն, նոր ուղի կը բանար եւրոպական արուեստաբանութեան մէջ: Արդարեւ մինչեւ այդ ատեն կը գերիշխէին յունա-հռոմէական եւ բիւզանդական մշակոյթներու գերագնահատումը, «փոքր» ժողովուրդներու վրայ անոնց ազդեցութեան անվիճելի համարուող տեսակէտը:

Այդ է պատճառը, որ Ստրժիկովսկիի աշխատութիւնը մեծ հետաքրքրութիւն ստեղծեց եւ դուռ բացաւ աշխոյժ վէճերու եւ միտքերու փոխանակութեան: Առանձնապէս մեծ ուշադրութեան արժանացան գիրքին փաստական նիւթերը, որոնց մեծ մասը Թորամանեանի գործն էր:

Նոր խօսք ըսելով հայկական ճարտարապետութեան մասին, Ստրժիկովսկին ոչ միայն կարողացաւ նպաստել հայկական ճարտարապետութեան դերն ու նշանակութիւնը վերահաստատելու ուղղութեամբ, այլեւ ցոյց տալ անոր զարգացման ինքնուրոյն ուղիներն ու փուլերը եւ, միեւնոյն ատեն, համարձակ կերպով յայտնել հայկական ճարտարապետութեան ազդեցութեան մասին միջնադարեան Եւրոպայի, մասնաւորապէս ռոմանական եւ կոթական ճարտարապետական ոճերուն վրայ:

Ստրժիկովսկի այն տեսակէտը կը յայտնէ, թէ հայկական ճարտարապետութիւնը պաղիլիքի տիպ չէնքերէն (4–5րդ դարեր) զմբէթաւոր տաճարներու անցնելու նախնական փուլին մէջ (6–7րդ դարեր) ազդուած է դրացի Պարսկաստանէն:

Երկրորդ հատորին մէջ հեղինակը գլխաւորաբար կատարած է ընդհանրացումներ եւ համեմատական հետազօտութիւններ, լուսաբանելով ազդեցութիւններու եւ ընդհանրութիւններու փաստերը ուրիշ երկիրներու հետ, հայկական ճարտարապետութեան ազդեցութեան շրջաններն ալ, ծայրայեղութեան մէջ իյնալով, հասցընելով մինչեւ սկանտինաւեան երկիրները:

Քննարկուող նիւթին լայն ընդգրկումին եւ գիտական վերլուծումներու ու ընդհանրացումներու տեսակէտով, Ստրժիկովսկիի աշխատութիւնը աննախադէպ երեւոյթ մըն էր եւրապական արուեստաբանական գրականութեան մէջ, մնաց որ ամէնէն կատարեալն էր մինչ այդ հրատարակուած օտար աշխատութիւններուն մէջ: Ահա թէ ինչու ասիկա երկար ժամանակ մնաց անգերազանցելի եւ դեռ այսօր ալ կը պահէ իր գիտական արժէքն ու նշանակութիւնը:

Ըստ արժանւոյն գնահատելով Ստրժիկովսկիի մեծ երախտիքը, արդար ըլլալու համար պէտք է դիտել տալ, թէ աշխատութիւնը, ամբողջութեամբ, անթերի չէ:

Այսուհանդերձ, Ստրժիկովսկիի գործը կարելի է նկատել սխրանք մը: Գիրքը իր վրայ բեւեռեց հայ եւ օտար գիտական շրջանակներու ուշադրութիւնը, ստիպեց ոմանց վերստին քննելու հայ ճարտարապետութեան վերաբերեալ իրենց սխալ տեսակէտները, ճանչնալու անոր դերն ու նշանակութիւնը ընդհ. ճարտարապետութեան մէջ:

– Թէեւ յիսուն տարի անցած է «Հայերու ճարտարապետութիւնը եւ Եւրոպան» աշխատութիւնը հրատարակուելէն ի վեր, սակայն չէ նսեմացած անոր գիտական արժէքը: Այսօր եւս կը շարունակէ ծառայել իբրեւ հայկական ճարտարապետութեան հանրագիտարան: Ափսոս, որ մինչեւ այսօր այդ աշխատութիւնը թարգմանուած չէ այլ լեզուներու: Կ'արժէ, օրինակ, որ հրատարակուի ռուսերէն լեզուով (թարգմանութիւնը, իմ անմիջական հոսկողութեան տակ, կատարուած է աւելի քան քսան տարի առաջ), իսկ արտասահմանի մէջ, Գալուստ Կիւլպէնկեան հաստատութեան միջոցով՝ նաեւ անգլերէն:

Ասիկա նաեւ երախտապարտ հայ ժողովուրդին յարգանքի տուրքը կ'ըլլայ մեծ գիտնականին յիշատակին:

ՎԱՐԱԶԴԱՏ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

ԺԱՆ-ԺԱՔ ՎԱՐՈՒԺԱՆԻ ԹԱՏԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ

Ակամայ յապաղումով է, որ կ'անդրադառնանք Ժան – Ժաք Վարուժանի թատերգութեան, զոր Ֆրանսական հեռատեսիլը ներկայացուց Բ. կայանէն, Յունուար 2ին:

Եթէ չենք սխալիր, երիտասարդ թատերագրին երկրորդ գործն է, որ կը ներկայացուի հեռատեսիլէն: Առաջինին մասին, «Զուր Գողունի» (ԼԷ զ'Օ Տերոպէ) երկարօրէն խօսեցանք ատենին (1963, Սեպտեմբեր 12): Յատկանշական է գլխաւորաբար, որ Ժան – Ժաք Վարուժան իր ներշնչումները կ'առնէ, գոնէ խորագիրներու համար, Աստուածաշունչէն: Այս անգամ ալ Ժան Ժաք Վարուժանի թատերգութեան խորագիրն է՝ «Քաղաքը որ ի վերայ լերան», ներշնչուած Աստուածաշունչի այն խօսքէն, որ կ'ըսէ՝ «Քաղաք որ ի Վերայ Լերան ոչ Կարէ Ծածկիլ»: Մեկնելով ասկէ, Ժան-Ժաք Վարուժան ազդուած յունական դիցաբանութենէն, արդի ոճով կը ներկայացնէ Կղիտեմնեստրայի ողբերգութիւնը: Հեղինակը կը խոստովանի թէ մղձաւանջի պէս, զինքը տանջած է այդ թագուհին, զոր դարերու ընթացքին զանազան տարբերակներով ներկայացուցած են բազմաթիւ թատերագիրներ: Գաղտնիքը սակայն կը մնայ գաղտնիք եւ դժուար է գիտնալ թէ ո՞վ էր Ագամեմնոնի կինը, մեղսակցութեան ի՞նչ բաժին ունեցած է ամուսնոյն սպանութեան մէջ, որու գլխաւոր պատասխանատուն էր իր սիրահարը՝ Եգիսթոս:

Քանի մը խօսք ըսենք նախ պատմութեան մասին, այն պատմութեան զոր երեւակայած է հեղինակը: Երիտասարդ զինուոր մը պատերազմէն կը վերադառնայ եւ կը հասնի յունական փոքր քաղաքի մը դուռը՝ Պլանիցա (նախապէս Արգոս): Զինքը կը դիմաւորէ բնակիչ մը, որ նաեւ առաջնորդի դեր կը կատարէ եւ հարց ու փորձի ատեն, կը հասկնայ թէ զինուորը, իր ծնողքը կը փնտռէ, որ այս քաղաքը պէտք է ապրի: Ու ճամբու ընթացքին առաջնորդը կը պատմէ այս «Ի վերայ լերան քաղաքին» ինքնայատուկ սովորութիւնները: Կառավարիչին հրամանով եւ յիշողութիւններէն սրբելու համար տարիներ առաջ գործուած ոճիր մը, բոլոր բնակիչները փոխած են իրենց անունները եւ ընտրած պատմական անուններ ու իւրաքանչիւրը նաեւ պարտաւոր է տեսակ մը խենթութիւն մշակել: Այս ձեւով կառավարիչը կ'ուզէ շփոթութիւններ ստեղծել ու մտքերը պղտորել: Բնակիչները հնազանդած են, բայց իրենք ալ մկրտած են կառավարիչը ու իր կինը Եգիսթոս եւ Կղիտեմնեստրա: Երիտասարդին ժամանումը անտես չանցնիր ու երբ քաղաք կը հասնի, կը հանդիպի երիտասարդ աղջկան մը՝ Ժիւլիէթ, որ այդ առաւօտն իսկ որոշած է այլեւս Ելեքտրա կոչուիլ: Ու երբ կը տեսնէ երիտասարդ զինուորը, զայն անմիջապէս՝ Ովրեստէս կը կանչէ:

Ճակատագիրը այլեւս ճամբայ ելած է, եթէ կարելի է այս բացատրութիւնը գործածել: Հերոսները չեն կրնար խուսափիլ կատարելէ ինչ որ տնօրինուած է:

Ըստ մեզի, Ժան – Ժաք Վարուժանի գլխաւոր յատկութիւնն է միշտ փնտրռտուքներու մէջ ըլլալը, ու չգոհանալ դիւրին բաներով, դուրս ելլել «ծեծուած ճամբաներէ» ինչպէս կ'ըսեն Ֆրանսացիք: Երբ ոեւէ հեղինակ այս ճիգը կը թափէ, չի կրնար միշտ յաջողիլ: Տկար կողմեր ունէր Ժ. Ժ. Վարուժանի առաջին գործը, տկար կողմեր, բայց նուազ, ունի նաեւ այս երկրորդ գործը զոր սիրեցինք, թէեւ շատ գէշ ընդունելութեան արժանացած մեր Ֆրանսացի պաշտօնակիցներուն կողմէ:

Մեզի համար շահեկան էր նման նիւթի մը ընտրութիւնը, որ ունէր նաեւ իր համապատասխան ոճը, ոչ բոլորովին զերծ ճոռոմաբանութենէ, բայց եւ այնպէս լեզուն գեղեցիկ էր:

Յիշենք վերջապէս թէ շատ փայլուն մեկնարկութիւն մը լաւագոյնս ծառայեց գործին:

Ա. Մ.

ՆՈՐ ԲԱՌԱՐԱՆ

Սիրտ.— Ոսկիի հանք, զոր օգտագործելու կերպը պէտք է գիտնալ:

×

Սակարան.— Տեղ մը՝ ուր մարդ կրնայ իր ունեցածը կորսնցնել:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (391)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

Գ. ՄԱՍ

ՄԱՐԻԻՍ

—*—

ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԻՐՔ

Հայր Տիւշէնի սիրահարի՛լ, կիյյոթինին նայիլ սիրալիր, 92ի պատշգամին ներքեւ տաղերգել, եւ բանթիռ զարնե՛լ, այդ երիտասարդները այնքան ապուշ են որ շիտակը իրենց վրայ թքնելու փափաք կ'ունենամ: Անմիտ մը ըլլալու համար, փողոցէն անցնելով օդը ծծելը կը բաւէ: Տասնեւիններորդ դարը թոյն է: Ո՛ր սրիկային հանդիպիս, կը տեսնես որ նոխազի մօրուքին պէս մօրուք մը ձգած, ինքզինքը մարդու տեղ դրած է եւ իր ծեր ծնողքին վրայ կը ծիծաղի: Հանրապետական է եղեր, վիպական է եղեր: Ասկէ տարի մը առաջ Էրնանիի մէջ տեսած էինք ատիկա: Եւ չըսե՞ս ինձ թէ ի՛նչ բան է այդ Էրնանին. հակադրութիւններ, պժգանքներ, որոնք ոչ իսկ Ֆրանսերէն գրուած են: Այս չէր բաւեր, հիմա ալ Լուվրի հրապարակը թնդանօթներ ունին եղեր: Ահա ասոնք են արդի ժամանակներու աւազակութիւնները:

— Իրաւունք ունիք, հօրեղբայր, ըսաւ Թէօտիւլ:

Պ. Ժիլնորման կրկնեց.

— Միւզէոմի բակին մէջ թնդանօթներ դնել ի՞նչ ընելու համար: Իսկ անոնք որ սիրակայ չեն, գիտցիր որ ապուշ են: Իրենց ամբողջ ճիգը կը թափեն տգեղնալու համար. աղէկ չեն հագուիր. կիներէն կը վախնան, պոռնիկներուն շուրջը կը դառնան՝ մուրալու ձեւով մը, որ սպասուհիներու խնդուքը կը բերէ: Մարդ կրնայ անոնց խառնաշփոթ բարբառը գործածել իրենց հին ու փուտ մուճակը նորոգելու համար, եւ բոլոր այս անպիտան լակոտները կը յանդգնին քաղաքական կարծիքներ ունենալ: Ա՛հ, Մարիուս, ա՛հ, անզգամդ դու, հրապարակ իջնե՛լ, պոռա՛լ – կանչուրտելու համար, վիճի՛լ, քննե՛լ, միջոցներ պատրաստել: Քառսը տեսած էի, հիմա ալ տղայական վլվլուկ կը տեսնեմ: Դպրոցի աշակերտները ելլեն եւ ազգային պահակներու վրայ խորհուրդ ընե՛ն, ասիկա ոչ իսկ Օժիպպըվաս Գատոտաշ ըսուած վայրենիներուն մէջ տեսնուած է: Բոկոտն քալող վայրենիները իրենց փամփուշտին փետրագունդի նման գլխանոցով եւ ձեռքի մահակով աւելի խելք ունին քան այս ուսման աստիճանաւորները: Թղուկնե՛ր, որոնք հինգ ստակ չեն արժեր, ելեր են վճիռ տալու, որոշում տալու, խորհուրդ կազմելու եւ պատճառաբանելու: Աշխարհի վախճանն է ասիկա: Վերջնական հեծկլտուք մը պէտք էր, Ֆրանսա ահա կը հեծկլտայ: Խորհրդակցեցէք անզգամներ: Այս բաները մեր գլխէն պիտի չպակսին, քանի որ Օտէոնի կամարներուն տակ լրագիր կարդալու կ'երթան: Այս ընթերցումը մէկ ստակի կը նստի անոնց, բայց նաեւ բոլորին խելքն ալ, իմացականութիւնն ալ, սիրտն ու հոգին ալ, միտքն ալ մէկ ստակի կ'ըլլայ: Անկէ կ'ելլեն, եւ ամէն մէկը ընտանիքի տունէն կծիկը կը դնէ: Բոլոր լրագիրները ժանտախտ են, ամէնքն ալ ինչպէս եւ Տրափօ Պլան. իրական խմբագիրը Մարթէնվէլ Ժաքոպէն մըն էր: Ա՛հ, արդար երկինք, հիմա ալ կրնաս պարծիլ թէ մեծ հօրդ համբերութիւնը հատցուցիր:

— Անտարակոյս, ըսաւ Թէօտիւլ:

Եւ Պ. Ժիլնորման քիչ մը շունչ առնելու ատեն, նիղակաւորը յարմար առիթ սեպեց խորամանկօրէն շարունակել.

— Պէտք է որ միայն «Մոնիթէօրը մնար իբր լրագիր եւ «Ռազմական տարեգիրք»ը իբր գիրք:

Պ. Ժիլնորման շարունակեց.

— Իրենց Սիէյէսին կը նմանին. արքայասպան մը որ վերջէն նախարար կ'ըլլայ. ահա այս է միշտ ատոնց վերջը: Աներեսները ամէն դասու մարդոց հետ «դու» ըսելով կը խօսին, որպէսզի ետքը պարոն կոմս ըսուին: Սիէյէս փիլիսոփան է, է՛հ, գէթ փառք կուտամ ինքզինքիս, որ ոչինչ նկատած եմ Թիվոլ կեղծաւորին ակնոցները, այդպէս ալ կարեւորութիւն չեմ տուած այդ բոլոր փիլիսոփաներու փիլիսոփայութեանց: Տեսայ անոնց անցնիլը. սոսկալի կերպարանք ունէին: Կարծես թէ վագրին պալատին կապիկները ըլլային: Քաղաքացինե՛ր, կը յայտնեմ ձեզ թէ ձեր յառաջդիմութիւնը յիմարութիւն մըն է, թէ ձեր մարդասիրութիւնը երազ մը, թէ ձեր յեղափոխութիւնը ոճիր, թէ ձեր հանրապետութիւնը հրէշ մըն է, թէ ձեր նորաբոյս եւ կոյս Ֆրանսան բողանոցէն ելած է, եւ, ո՛վ կ'ուզէք եղէք, իրաւագէտներ, տնտեսագէտներ, օրէնսգէտներ ալ ըլլաք, կիյոթինի դանակէն աւելի լաւ ալ ճանչնաք ազատութեան, հաւասարութեան եւ եղբայրութեան ի՛նչ ըլլալը, հոգս չէ. բոլորիդ ալ կը հաստատեմ ըսածս, այո՛, միամիտ եղբայրիկներ:

— Շատ ճիշդ է, պատուական կերպով կը խօսիք ճշմարտութիւնը, պոռաց տեղակալը:

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

Ցաւով կ'իմանանք թէ Ուրբաթ դիշեր, իր մահկանացուն կնքած է

ՏԻԿԻՆ ԱՆՆԻԿ ՏԱՎՈՒՏԵԱՆ
(Ծնեալ Գումրուեան, Չէնկիլէրցի)

որ շաբաթներէ ի վեր, անշարժութեան դատապարտուած էր, կաթուածի հետեւանքով :

Մեր ցաւակցութիւնները Պ. Տավուտեանի եւ զաւակներուն եւ Տէր եւ Տիկին Ա. Միլտոնեանի :

Յուղարկաւորութեան մանրամասնութիւնները՝ մեր յաջորդ թիւով :

Պ. Պետրոս Բագոսեան եւ ընտանիքը, Տիկին Գոհար Զէննէեան եւ զաւակները սրտի խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց սիրելի մօրաքրոջ՝

ՏԻԿԻՆ ՍՐԲՈՒՀԻ ԱՐԻՖԵԱՆԻ
(Ծնեալ Գումրուեան, Չէնկիլէրցի)

մահը, յետ կարճատեւ հիւանդութեան :

Յուղարակւորութիւնը կը կատարուի, այս Երեքշաբթի (21 Յունուար), ժամը 15·30ին, հաւաքուիլ իր բնակարանը :

Չպիս, Ռիւ Էթիէն Տոլէ, Ալֆորվիլ :

Մարմինը պիտի ամփոփուի տեղւոյն դերեզմանատունը :

Մասնաւոր մահագդ չստացողներէն, կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Փրատոյի Ս. Սահակ – Մեսրոպ Մայր եկեղեցին ստացած է հետեւեալ նուէրները որոնց համար շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր նուիրատուներուն : Ծննդեան տօնին առիթով իւղագինի նուէրներ : Այրի Տիկին Հ. Ջրբաշեան 50 Ֆրանք : Տիկին Սողոմոնեան, Տիկ. Ս. Պաժան, Օր. Մ. Եաղըճեան, Տէր եւ Տիկին Մ. Պօղոսեան, Տէր եւ Տիկին Չիւրիւքտիշեան քսանական : Տէր եւ Տիկին Կ. Բարսեղեան, Տէր եւ Տիկին Պ. Վարժապետեան, Տէր եւ Տիկին Գ. Խրիմեան, Տիկ. Ա. Զաքմաքլեան, Տիկին Ա. Լիօթօ, Տիկ. Վ. Աճէմեան, Տիկ. Էօքսիւզեան մայրը, Տիկ. Ա. Լուսարարեան, Տիկին Ա. Սիսակեան, Տիկ. Է. Մաշոյեան, Տիկ. Մարզուալեան, Տիկին Լ. Ռափայէլեան, Պ. Գ. Փիլիպպոսեան, Ա. Համբարձումեան, Մ. Հացագործեան, Ղ. Ազնաւուրեան, Ս. Մարզուալեան, Յ. Մալաեան տասնական Ֆրանք : Իսկ Տիկիններ Ն. Վարդերէսեան, Ո. Անսուրեան, Մ. Հաճիաւետիսեան, Թ. Պատուականեան, Կարապետեան եւ Պ. Պ. Օ. Թիւզճեան եւ Կիւրճեան հինգական Ֆրանք :

Ջրօրհնէքի Խաչի կնքահայրութեան առիթով.— Տէր եւ Տիկին Գ. Հայկուհի Խաղինէճեաններ իրենց թոռնիկ Մ. Պէրպէրեանի կնքահայրութեան 50 Ֆրանք, Տիկիններ Մանուէլեան եւ Չէօրէքճեան 10ական Ֆրանք :

Ցիշատակութեան համար.— Տէր եւ Տիկին Խաղինէճեաններ, եւ Տիկ. Վ. Միքայէլեան 50ական : Աւետիս Ազպիկեանի տարելիցի հոգեհանդստեան առթիւ.— Իր այրին Վարդանուշ, Սէն Ռաֆայէլի ծերանոցին հարիւր Ֆրանք, Աղքատաց համար տասը, Կարմիր Խաչին տասը, Տիկ. Կարապետեան եկեղեցիին տասը Ֆրանք :

Նիկողոս Քիրքոչեանի մահուան քառասունքի հոգեհանդստեան առիթով՝ իր աղջիկն ու փեսան Ա. եւ Լ. Զատիկեանները յիսուն, Յ. Ադամեան ծերանոցին 10 : Երէցկին Երանուհի Բանտիկեանի թաղման առիթով.— Գէտէրլեան 50, Տիկիններ Բ. Մարգարեան, Կ. Դարբինեան եւ Պ. Ա. Օհաննէսեան տասնական : Մաքրուհի Խաչիկեանի թաղման առիթով՝ Մարսէյլ Պոլսահայերու Մշակ. Միութիւնը 30 եկեղեցիին : Ե. Պապոյեան տասը դպրոցին : Այրի Տիկ. Տէտէեան 30 Աղքատախնամին : Տէր եւ Տիկին Թահտալեան եւ Տէր եւ Տիկին Նավառլօ 25ական Կապ. Խաչին : Տէր եւ Տիկին Ա. Զաքարեան եւ Տէր եւ Տիկին Իվ Գասպարեան 50ական Կապ. Խաչին : Հ. Բ. Ը. Միուեան Մարսէյլի մասնաճիւղի Կանանց բաժինը յիսուն իր դպրոցին : Տէր եւ Տիկ. Ջրբաշեաններ յիսուն Հ. Բ. Ը. Միուութեան : Հանդուցեալի որդին՝ Լեւոն Խաչիկեան եկեղեցիին հարիւր Ֆրանք : Նուրիցա Մալայեանի քառասունքի հոգեհանդստեան առիթով իր ամուսինը՝ Պօղոս Մալայեան Աղքատախնամին 50 Ֆր. :

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԱՄԱՆՈՐԻ ԱՌԹԻՒ

Մարսէյլէն Պ. Ղազարոս Արսլանեան 10 Ֆր., Սէն Ժերմէնէն Պ. Հայրանեան՝ 10 :

ՆՈՒԷՐ

Պազէնվիլէն Պ. Նորսիկեան 50 Ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման Արմենուհի Գըլըճեանի յիշատակին :

×

Տէր եւ Տիկին Յովհ. Վանլեան 100ական Ֆրանք կը նուիրեն Նարդունիի Ֆոնտին եւ «Յառաջ»ին, իրենց մօր յիշատակին :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 26ԻՆ

Ժամը 15·30ին Համօ Օհանջանեան Ա. Կումբին մէջ : Երգ, արտասանութիւնի, խմբերգ, աշակերտներու կողմէ :

Դպրոցական հանդէսէն ետք, ընտանեկան խնջոյք :

ԵՐԵՒԱՆԻ 2750-ԱՄԵԱԿԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Պ. Լ. ՓՐԱՏԷԼի, Լիոնի քաղաքապետ :

Միացեալ կազմակերպութեամբ՝ Լիոնի Հայ Ազգ. Միութեան եւ Ֆրանս-Իւրսի եւ մասնակցութեամբ՝ տեղական հայ կազմակերպութեանց :

20 Յունուար Երկուշաբթի ժամը 20·30ին Սալ Ռամոյ մէջ պիտի կրկնուի նոյն յայտագիրը :

Իսկ 20, 21, (Կիրակի, Երկուշաբթի, Երեքշաբթի) օրերը, ժամը 10էն մինչեւ 19 ցուցադրութիւն տեղի պիտի ունենայ :

Մէզոն տը Լիոն (Փլաս Պէլբոուռ), գեղեցիկ սրահներուն մէջ թապլօներ, 2750րդ տարուոյ վաւերական թանկարժէք ոեւ այլ զանազան առարկաներ :

ԾԱՆՕԹ.— Կազմակերպիչ յանձնանախումբը ի պատիւ Հայաստանի հիւրերուն ճաշասեղան պիտի սարքէ 21 Յունուար Երեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, եկեղեցւոյ սրահին մէջ : Ճաշին մասնակցիլ փափաքող հայրենակիցներ կրնան դիմել Ազգ. տուն :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

SALLE PAUL FARALICQ, 21 Rue Yves Toudic — Métro République

Ուրբաթ գիշեր, 31 Յունուար, ժամը 21ին

Փարիզի հայ դերասաններու համակրանքի ցոյցը իրենց ընկերոջ՝

ԳՐԻԳՈՐ-ՎԱՀԱՆԻ

(որ վերջերս ենթարկուեցաւ բժշկական երկու ծանր գործողութիւններու) :

Կը ներկայացուին՝

ԳՐԻԳՈՐ – ՎԱՀԱՆԻ

«ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԻ ԿԱՆԹԵՂԸ»

ԵՒ

«ԱԶԳԱՊԱՀՊԱՆՄԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ ՄԸ»

Բեմադրութիւն՝ Միհրան Անտոնեանի որոնց կը մասնակցին՝ Ա. Գմբէթեան, Գ. Տէրվիշեան, Յ. Լաթիֆեան, Ն. Պշտիկեան, օրիորդներ՝ Անի եւ Պերճուհի Տէմիրեան :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

Տիկին Աստղիկ Տէտէեան, Տիկին Զարուհի Անտոնեան, Օր. Արաքսի Գմբէթեան, «ՆԱՒԱՍԱՐԴ» պարախումբ, Հայ Գրողներու Միութեան կողմէ ուղերձ :

Մուտք 10 Ֆրանք

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Պարանցիկ երեկոյթ, կազմակերպուած Իսի լէ Մուլինոյի Նոր Սերունդի Խանասոր խումբին կողմէ, Փետր. 1ին :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի :

ԴԱՍԱԽՕՍ՝

ԸՆԿ. ԲԱԲԳԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Նիւթ՝ ՀԱՅ ԴԱՏԻ ԼՈՒԾՄԱՆ ՃԱԿԱՏԱԳԻՐԸ :

Երկուշաբթի (Յունուար 20) Սէն Ժերոմ, ժամը 21ին :

Երեքշաբթի, (Յունուար 21), Սէն Լու :

Չորեքշաբթի (Յունուար 22), Պուլվ. Օտտօ :

Ուրբաթ, (Յունուար 24), Պօմոն :

×

ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Յունուար 26, ժամը 15ին

Կռան Քաֆէ տը Լիոն

Դասախօսութիւնները տեղի կ'ունենան եկեղեցւոյ կից սրահները :

ԱՍՈՒԼԻՍ

Զրոյց Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի հետ, Մարսէյլի Ահարոնեան Ակումբը, Հինշաբթի, Յունուար 23, ժամը 21ին : Ներկայ կ'ըլլայ, ընկ. ԲԱԲԳԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ :

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Երեքշաբթի, 21 Յունուար ժամը 20·45ին

CINEMA LE DAUPHIN

65 bis, Rue Lafayette — Métro : Cadet

Կը ցուցադրուին

ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՇՏՈՑ

(Փաստանկար)

Եւ անմահ ՏԻԳՐԱՆ ՋՈՒԽԱՃԵԱՆԻ գըլուխ – գործոցը

ԿԱՐԻՆԷ

(Լէպլէպիճի հօր հօր աղա) գունաւոր Ֆիլմը, ուր պիտի տեսնէք տաղանդաւոր դերասան Արման Կոթիկեանը իր վերջին դերին մէջ, ինչպէս նաեւ Վարդուհի Վարդերէսեան :

Մուտք 6 Ֆրանք

Տոմսերը կը ծախուին

M. Z Tchakmechian,, 22 rue Richer Paris Restaurant Adjémian, 12 rue Cadet, Paris Alimentation Massis, 21 Rue Saulnier, Paris (9e), Pâtisserie Markarian, 32 rue de Trévie, Paris (9e).

ՅՈՒՇԻ ՕՐ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԱԶԳ. ՀԵՐՈՍ

ՄԻՍԱՔ ԹՈՐԼԱՔԵԱՆԻ

Նախաձեռնութեամբ Տրապիզոնի Պոնտոսի Հայր. Միութեան :

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Արեւմբտեան Եւրոպայի Կ. Կոմիտէի, մասնակցութեամբ Սեբաստիոյ Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրացին, Թոքատի, Դաւրայի եւ զանազան հայ. միութիւններու, Կապ. Խաչի, Նոր Սերունդի, Եւրոպայի Ուս. Միութեան, Փարիզի Համազգային մասնաճիւղի եւ զանազան քոյր միութիւններու :

Կիրակի, Յունուար 26, ժամը 15·30ին, Մշակոյթի Տան Ս. Թէհլիրեան սրահը (17 Ռիւ Պլէօ, Փարիզ 9) :

Կը նախագահէ՝

ԱՐՇԱՒԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ

Կը խօսին՝ ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ եւ ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժնին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն.— Պ. Պ. Պետիկեան, Մ. Ֆէրմանեան, Ս. Սամուէլեան, Ե. Գրիգորեան :

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի բոլոր ընկերները, Շաբաթ (25 Յունուար) ժամը 9ին, Ահարոնեան Ակումբը : Ներկայ կ'ըլլայ Ընկ. ԲԱԲԳԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Պոլսէն Եաշար Էրէրթէմ, բնիկ Սեբաստացի կը փնտռէ իր հայրը, որ Հայ է, ծնած Սեբաստիոյ Սուշէհիր գաւառին Կիւրք գիւղը, անունը՝ Սարգիս (մականունը չի յիշեր) : Կիւրքէն Գոնիա փոխադրուած են ժամանակին, ուր Սարգիս գաւանափոխ եղած է եւ ամուսնանալէ ետք Թրքուհիի մը հետ, միասին Ֆրանսա փոխադրուած են : Շուրջ 70 տարեկան պէտք է ըլլայ : Իր մասին տեղեկութիւններ ունեցողներէն կը խնդրուի գրել հետեւեալ հասցէին.— Եաշար Էրէրթէմ, Ահմիտիյէ Պողոտա, ճատտէսի, Իսկէնտէր Փաշա, Սփոր Քուլիւպիւ թիւ 48, Ագսարայ, Իսթանպուլ, (Թուրքիա) :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱ ՆՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

Սալ Ատիար, 4 Սքուար Բաբ 7րդ, (Մեթրօ Ալմա Կամ Էքօլ Միլիթէր) :

Կիրակի, Փետրուար 2, ժամը ճիշդ 15ին

Սիրայօժար մասնակցութեամբ սիրուած արուեստագիտուհիներ Տիկին Աստղիկ Տէտէեանի, Օր. Մարի Իւսթատի, Տիկին Խրտրշեան – Լաշասայեի, Օր. Սօնա Վարդանեանի, եւ Պ. Տէյիրմէնճեանի (Լիոնի Քոնսէրվաթուարէն) գնահատուած երիտասարդ պարիթօն եւ Միութեան երկու սեռէ ուսանողներու մասնակցութեամբ « Ռուզան » թատերդութենէ մէկ արար. խրախճանքի սեղանը, երգեր, նուագ եւ պարեր, մասնակցութեամբ Նայիրի պարախումբի :

Տոմսերու գին 15, 10, 5 Ֆրանք, ապահովել զանոնք Տիկին Պագըրճեանի եւ Տիկին Մարգարեանի մօտ 35 եւ 32 Թրէվիզ փողոց, եւ Միութեան գրասենեակը 32 Թրէվիզ ու ներկայացման օրը Սալ Ատիար :

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԹՌՈՒՑԻԿ – ՏՈՄՍԱԿ – ՅԱՅՏԱԳԻՐ

ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ – ԵՒԱՅԼՆ

FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...

Դիմեցէք

« ՅԱՌԱՋ »Ի

32, RUE DE TRÉVISE
— PARIS - IXe —
Téléph.: 770-86-60

ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

ՅԱՐԱՐ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 90 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 50 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 105 Ֆ. Հատը 0,50

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
21
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
MARDI
21 JANVIER
1969

LE NUMÉRO 0,50 F.

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11418 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 45e ANNÉE — No 11.418

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՈՐՊԷՍԶԻ ԳԱՅՈՂԸ ՉՓՆՏՌՈՒԻ

Ինչպէս բոլոր մեկնումները, Ճոնսընի մեկնումն ալ զերծ պիտի չըլլայ տխրութեան իր մթնոլորտէն : Մեկնումները, յաճախ, մա՛հը կը յիշեցնեն, ու մեկնողն ալ, նման մեռնողին, երբեմն նոր կը սկսի սիրուիլ :

Կ՚ըսեն թէ Ամերիկացիք, այսօր, յապաղած գուրգուրանք մը ցոյց կուտան հանդէպ մարդու մը, զոր շատ չսիրեցին, գուցէ անոր համար նաեւ, որ ան ոչ մէկ բան ըրաւ՝ որպէսզի սիրուի :

Երկրորդական դէմքի մշտական տիպար, նոյեմբերեան օր մը, իր նահանգին մայրաքաղաքին մէջ իսկ պատահած քստմնելի ոճիրի մը կը պարտի իր առաջնակարգ դէմք մը դառնալը : Հինգ երկար տարիներ, պատասխանատու մեծ Պետութեան մը, դեռ չի գիտեր, եւ ոչ ոք գիտէ, թէ ի՞նչ տեղ պիտի վերապահէ իրեն Միացեալ Նահանգներու Պատմութիւնը :

Եթէ կրցաւ մինչեւ լուսին հասցնել ամերիկեան նուաճումները, չկրցաւ սակայն ելք մը գտնել եղբայրասպան պատերազմի մը, որ սեւ էջը դարձաւ ամերիկեան ժամանակակից պատմութեան : Մարդիկ շուտով մոռցան, որ եթէ Փրակայի մէջ խորհրդային զինուորը ամիսներով կը փնտռէր զինքը հրաւիրողը, Սայկոնն էր որ օգնութեան կանչած էր հեռաւոր Ամերիկան. ու Վիէթնամը մնաց այն դժբախտ հարցը, որ մրոտեց Ամերիկայի ճակատը : Ճակատը երկրի մը, որ նաեւ այն միամիտ համոզումն ունի թէ միայն ինք կոչուած է երջանկութիւն բաշխելու համայն մարդկութեան :

Առաջին Քենըտիէն ետք, իր պաշտօնավարութեան վերջին տարին, յոյսի եւ հաւատքի երկու դէմք եւս պիտի սպաննուէին, այն տպաւորութիւնը ձգելով աշխարհի վրայ, թէ Ամերիկա կը մերժէ նոր վաղորդայներու լոյսը, զոր կը խոստանար Ճոն Քենըտին, զոր կը քարոզէր պատուելի Քինկ, զոր կ՚երազէր Պոպ Քենըտի :

Ու Ճոնսըն, յոգնած, իր յաջորդին կը թողու ծանր ժառանգութիւն մը :

Յաւիտենական պարտեալ, Ռիչըրտ Նիքսընն ալ, նման Ճոնսընի, Քենըտիի մը մահուան կը պարտի իր նոր ասպարէզը :

Քուէյքը մըն է նոր նախագահը : Անդամ այդ աղանդին, որ չընդունիր եկեղեցւոյ Խորհուրդները ու կը մերժէ զէնք կրել : Շատ ճամբորդած է, աւելի պաղ տեսած է քան տաք՝ իր քաղաքական կեանքին մէջ, ու ցարդ դրական ոչ մէկ բան արձանագրուած է իրեն ի նպաստ : Դառնացած յաջորդական պարտութիւններէ, 1962ին կը յայտարարեր նոյնիսկ թէ վերջնապէս կը քաշուի քաղաքական կեանքէն : Բայց յանկարծ կրկին ի՞ջաւ կրկէսը, ու այս անգամ յաղթական, կը մտնէ Սպիտակ Տուն, երդուելէ ետք Եսայիի Աւետարանին վրայ, հոն՝ ուր գրուած է. «Եւ դատաւոր պիտի ըլլամ ազգերու միջեւ» :

Հանրապետական Նիքսըն պիտի վարէ այսօրուընէ Ամերիկայի ճակատագիրը, յաջորդելով դեմոկրատ Ճոնսընի : Պարտականութիւնը ծանր է : Իր մեծագոյն տիտղոսը կրնայ ըլլալ միայն, պատմութեան անցնիլ իբրեւ խաղաղութեան նախագահ մը :

Որպէսզի դացողը չփնտռուի :

«ՅԱՌԱՋ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

ԻՍՐԱՅԷԼ ԿՐՆԱՅ ՅՈՐԴԱՆԱՆ ՄՏՆԵԼ

Իսրայէլի փոխ – վարչապետը յայտարարած է առջի օր, որ «եթէ ահաբեկչական արարքները շարունակուին յորդանանեան հողամասէն եւ ծաւալին, Իսրայէլ պէտք է գործի անցնի զինադուլի գիծերէն անդին, Յորդանանի մէջ» :

Միւս կողմէ արտաքին նախարար Ապպա Էպան, իբրեւ ժամավաճառութիւն, բոլորովին մերժած է Ֆրանսական առաջարկը «Զորսերու »ժողովի մը, տագնապը լուծելու համար : Էպան շեշտած է .— « Փոխանակ ժամանակ եւ եռանդ սպառելու իրարու մէջ խօսելու, մեծ Պետութիւնները պէտք է ճիգ թափեն որ կողմերը բերեն իրարու հանդիպելու, իրենց միջեւ խաղաղութիւն հաստատելու համար : Միջին Արեւելքի ճակատագիրն ու ապագան պէտք է իր բնակիչներուն կողմէ որոշուի եւ ոչ թէ արտաքին ուժերու » :

Գալով ՄԱԿի խորայելեան պատուիրակութեան պետին՝ Եոզէֆ Թէքոահ որ քանի մը օրով Թէլ Ավիվ վերադարձած էր, ծաղրելէ ետք Ֆրանսական առաջարկը, աւելցուցած է «Ֆրանսան, հեգնական կերպով, Այժերիոյ Պատուիրակութեան արբանեակը դարձած է Ապահովութեան Խորհուրդին մէջ» : Իսկ Մոշէ Տայեան, ըսելէ ետք թէ Խալտէի օդակայանին յարձակումը փոխ – վրէժ մը չէ, այլ ազդարարութիւն մը, անդրադարձած է Ֆրանսական ամպարկոյին, ըսելու համար թէ ատոր ալ դէմ կը դնեն եւ Իսրայէլ ծունկի չի գար : Զեւ մը կը գտնէ, ուրիշ աղբիւր կայ հայթայթումի :

× Պէյրութէն հասած լուրերու համաձայն, կրնայ պատահիլ որ Քարամէի նորակազմ դահլիճը դիմանայ : Եթէ Էտտէ եւ Ճեմայէլ ետ չառնեն իրենց հրաժարականը, իրենց տեղ ,ուրիշ երկու մարոնիներ պիտի նշանակուին :

× Գահիրէի Ալ – Ահրամի համաձայն Նասր Նիքսընի դիմած է որպէսզի անկողմնակալ դիրք բռնէ : Ըստ թերթին Նասրի այս նամակը շատ կարեւոր նախաձեռնութիւն մըն է եւ դուռ կը բանայ Գահիրէի եւ Ուոշինկթընի միջեւ մտքերու փոխանակութեան, քաղաքական կարգադրութեան մը համար : Նասր շեշտած է թէ «Արաբները չեն ուզեր որ Միացեալ Նահանգները իրենց ի նպաստ կողմնակալ դիրք բռնեն, այլ պարզապէս արդար դիրք մը, ոչ աւելի, ոչ պակաս » :

Ալ Ահրամ կ՚աւելցնէ թէ Նիքսըն պատասխանած է Նասրի, բայց նամակը, միայն «սպասողական» ոճ մը ունի :

× Պաղեստինի ազատագրութեան ճակատը կը մերժէ խորհրդային ծրագիրը, Միջին Արեւելքի կարգադրութեան մը համար :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓՐԱԿԱՅԻ մէջ անձնասպան եղող ուսանողին մահը, շատ լարուած մթնոլորտ մը ստեղծած է : Եան Պալաշ, մեռնելէն առաջ, ըսած է իր ընկերոջ, որ իր մահը կը բաւէ «դատին» համար, այլեւս ոչ մէկ երիտասարդ թող անձնասպան ըլլայ : Այս ողբերգութեան առթիւ, նախագահ Զվոպոտա եւ Տիւչէք ցաւակցական հեռագիր մը զրկած են տարաբախտ ուսանողին մօրը, ուր կը շեշտեն .— « Գիտենք թէ իր երկրին բուռն եւ իսկական սէրն էր, անոր երջանիկ ապագան, որ ձեր տղան մղեց այդ ժեսթն ընելու : Իր հեռանկարներն էին՝ անոնք, որոնց համար կը պայքարինք մեր բոլոր ուժերով, որոնց համար բոլորս կ՚ուզենք եւ պէտք է ապրինք» : Կ՚ըսուի թէ մահուան 14 կամաւորներ կան :

ՊԵՐԼԻՆԻ մէջ շատ բուռն ցոյցեր կատարուած են Շաբաթ եւ Կիրակի : Ծայրայեղ ձախ քանի մը հարիւր ուսանողներ, ոգեկոչելով Ռոզա Լիւքսանպուրկի եւ Կարլ Լիպքնեխթի սպանութեան յիսնամեակը, տողանցած են արեւմտեան Պերլին, քարկոծելով խանութները, կրակի տալով կառքերը եւ յարձակելով ԷՍ ՓԷ Տէի կեդրոնատեղիին վրայ : Առաջքն առնուած է յունական դեսպանատան վրայ յարձակման մը :

ԹՈՔԻՈՅԻ մէջ ալ, ցոյցերը եւ բախումները շատ ծանր բնոյթ ստացած են : Ութհազար ոստիկան գրաւած են համալսարանը, որ միջնադարեան բերդաքաղաքի վերածուած էր :

ՎԻԷԹՆԱՄԻ խօսակցութիւնները հիմնական բնոյթ պիտի ստանան այս շաբթու իսկ : Շաբաթ օրուան նիստը, ամէն սպասումի դէմ, ծառայեց ձեւականութեանց կարգադրութեան :

ՀՌՈՄԻ մէջ նախկին նախարարապետ՝ Փոմփիտու զարմանք յայտնած է թէ իր յայտարարութիւնը այդքան աղմուկ հանած ըլլայ : Փոմփիտու կ՚ըսէ թէ « իմ յայտարարութիւնս բան չի փոխեր քաղաքական բացայայտ իրականութեան մը» : Փոմփիտու մօտ կէս ժամ տեսնուած է Պապին հետ : Իտալացիք շատ գոհ են այս այցելութենէն :

ՓԱՐԻԶԻ մէջ ի նպաստ Իսրայէլի ցոյցերը իրարու կը յաջորդեն :

ՊԱՏՈՒԵԼԻ Լուտըր Քինկի ոճրագործին դատավարութեան, պատուելիին ամէնէն մօտ գործակիցներէն մէկը, ուրիշ պատուելի մը, հեռագիր մը զրկած է, ուր կ՚ըսէ թէ կը հաւատայ ամբաստանեալին անմեղութեան եւ պատրաստ է, ձրի, անոր պաշտպանութիւնը ընելու :

ԹԻՔՍԻԷ – ՎԻՆԵԱՆՔՈՒՌՆ համար, Փոմփիտուի յայտարարութիւնը կը նշանակէ թէ Զօր. տը Կոլի մեկնումը մերձաւոր է :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ելմտական նախարարը յայտարարած է թէ մէկուկէս միլիոն Ֆրանք տրուած է Քորսիքայի, Նափոլէոնի ծընընդեան 200ամեակի հանդիսութեանց իբրեւ նպաստ :

ՊՈԼԻՎԻՈՅ մէջ պատերազմական վիճակ հռչակուած է : Ըստ կառավարական շրջանակներու, ապահովութեան սպասարկութիւնները դաւի մը հսկայ ծրագիրը մէջտեղ հանած են :

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ նախագահը հաւանաբար հանրաքուէ մը ընէ, 6 – 7 ամիսէն, օրինաւոր դարձնելու համար, յեղափոխական իր կառավարութիւնը :

ՀԱՅՐԵՆԻ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Հինգշաբթի Յունուար 16ին, Սալ տը լա Շիմին բերնէ բերան լեցուն էր Փարիզի Հայերու հոծ բազմութեամբ, ինչպէս նաեւ օտար հանդիսատեսներով որոնք եկած էին լսելու ու վայելելու հայ խօսքն ու երգը հայրենիքէն եկած արուեստի ներկայացուցիչներուն միջոցաւ :

Հաճելի երեւոյթ մըն է հաստատել որ հայ արուեստը եթէ չլքուի պատահական ու ինքնակոչ սիրողներու իր իսկական դիմագիծը ցոյց կուտայ ու ըստ այնմ կը գնահատուի : Ընդհանուր կերպով բոլոր մեկնարկութիւններն ալ յաջող էին :

Յայտագիրը խնամքով պատրաստուած եւ այդ պատճառաւ ալ առանց ձանձրացընելու ունկնդրուեցաւ :

Առաջին առթիւ խօսք առաւ Պարոն Պապեան, գլխաւոր ճարտարապետ Երեւան քաղաքի, որ հակիրճ կերպով մեր մայրաքաղաքին կառուցուածքին ներկայ պատկերը տալէ ետք, մատնանշումներ ըրաւ քաղաքին ապագայ յատակագիծին մասին :

Անակնկալ եւ յուզիչ երեւոյթի մը առջեւ գտնուեցանք երբ խօսնակը յայտարարեց որ Պ. Կաքանովիչ, Ֆրանսաբնակ Ռուս մը, անձամբ եկած էր յանձնելու, Մարտիրոս Սարեանի 1928ի թուին ստեղծագործած մէկ նկարը, փոխադրուելու համարԵրեւանի Մ. Սարեան թանգարանը : Պ. Արամեան, տեղակալ Երեւանի քաղաքապետին, շնորհակալութիւն յայտնեց Պ. Կաքանովիչին իր այս գեղեցիկ ժէսթին համար :

Յետոյ լսեցինք Պ. Հօֆման ,— Ֆրանսական ձայն – պատկերասփիւռի աշխատակից երաժշտագէտին՝ Կոմիտասի փառաբանումը ու իր գնահատանքը արդի հայ երաժշտութեան մասին : Յաջորդաբար գործադրուեցաւ զուտ դեղարուեստական յայտագիրը : Արնօ Բաբաջանեան, դաշնակի վրայ մեկնարկեց իր հեղինակութիւններէն կտորներ, Տիկին Հ. Ճինանեան, արտասանեց « Խօսք իմ որդուն» : Անահիտ Ցիցիկեան ջութակ, դաշնակի ընկերակցութեամբ Էլէօնորա Ոսկանեանի, նուագեց Խաչատրեանի, Կոմիտասի եւ օտար հեղինակներու գործերէն : Սուրէն Քոչարեան մեկնաբանեց «Անուշ»էն քաղուած հատուած մը : Յայտագրի առաջին մասը վերջացաւ Յ. Բաղալեանի մեներգներով «Գովք Հայաստան»ի, «Հօրովել», «Ողջոյնի երգ» Ֆրանսերէնով եւ յետոյ Արնօ Բաբաջանեանի դաշնակի ընկերակցութեամբը, զուգերգ մը Երեւանի 2750ամեակին նուիրուած : Այս վերջին երգը հեղինակութիւնն է Արնօ Բաբաջանեանի եւ բառերը՝ Աւետիսեանի :

Յ. Բաղալեան, որուն վարժ ու զգայուն ձայնը ծանօթ էր Ֆրանսահայ հասարակութեան, հանդիսատէսներուն փափաքին ընդառաջելով երգեց «Իբրեւ Արծիւ»ը :

Միջնարարին հանդիսատեսները առիթը ունեցան պահ մը այցելելու քովընտի սրահը, ուրտեղ ներկայացուած էին Երեւանի 2750ամեակին հանդիսութեան նուիրուած նկարները :

Յայտագրի վերջին մասը ամբողջութեամբ յատկացուած էր համբաւաւոր երգչուհի Տիկին Գոհար Գասպարեանի որ մեկնաբանեց օտար եւ հայ անուանի երաժշտագէտներու գործերը որոնց կարգին «Անուշ»ի խելագարութեան տեսարանը :

Յաջող եւ տպաւորիչ երեկոյթ մը՝ որուն համար շնորհաւորելի են յատկապէս մեր հայրենի վաստակաւոր արուեստագէտները անխտիր :

×

Ուրբաթ 17 Յունուար, նոյն սրահին մէջ հոծ բազմութեան մը ներկայութեան, դարձեալ գործադրուեցաւ նոյն յայտագիրը : Յաւելեալ՝ Գէորգ Էմին արտասանեց իր գործերէն եւ խօսեցաւ Փրոֆ. Վարազդատ Յարութիւնեան :

Ա. Փ.

ՔԻՄԻԱԿԱՆ ԵՒ ՄԱՆՐԷԱԲԱՆԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Բ.

Քիմիական զէնքերու երկրորդ դասակարգին պատկանող նիւթերը եւս երեք տեսակ են, երեքն ալ մահացու :

Ա.— Հեղձուցիչ ազդակներ, քլորի եւ լուսածինի (ֆոսֆոր) բաղադրութիւններ, որոնք թոքերու ուռոյց կը պատճառեն եւ շնչահեղձութեամբ կը մեռցնեն: Այս տեսակի նիւթերը առաջին համաշխարհային պատերազմի ընթացքին շատ գործածուեցան եւ պատճառ եղան ամերիկեան զօրաբաժնի կորուստներուն 25 առ հարիւր տոկոսին : Այժմ զինուորականներու համար «չահեկան» չեն թուիր եւ լքուած են: Բայց զանազան փոփոխութիւններու ենթարկուելով. միջատասպան զօրաւոր դեղերու պատրաստութեան կը ծառայեն :

Բ.— Անմիջապէս մահացնող ազդակները խաժուկի բաղադրութիւններ են (խաժաջրածին թթու կամ ասիտ իտրոսիա-նիտրիք կամ ասիտ փրիւսիք), զորս Գերմանացիները առատօրէն գործածեցին վերջին պատերազմի ընթացքին , մասնաւոր սենեակներու մէջ միլիոնաւոր Հրեաներ բնաջնջելու համար: Այս թոյնին ազդեցութիւնը գրեթէ վայրկենական է: Այդ պատճառով, գերմանական գրաւման բանակին դիմադրող Ֆրանսացիներէն շատերը, ինչպէս նաեւ ամէն ազգի լրտեսներ, մշտապէս իրենց վրայ կը կրէին այդ նիւթը պարունակող դեղահատ մը, ձերբակալուելու պարագային անմիջապէս անձնասպան ըլլալու համար , ինչպէս ըրաւ Կէօրինկ: Իր անմիջական մահացու ազդեցութեան եւ կարդ մը ուրիշ անպատեհութիւններուն համար, այս թոյնին պատերազմի ատեն գործածութիւնը չի նախատեսուիր :

Գ.— Զղահարող ազդակներ, որոնք անդոյն, անհամ եւ հոտազուրկ կազեր են : Բերանէն, շնչառական գործարաններէն եւ մորթին մարմնին մէջ թափանցելով կը թունաւորեն ջղային դրութիւնը, կը հարուածեն եւ զանազան բարդութիւններով կը մեռցնեն : Նոյնիսկ մէկ ներաշնչումը (ինհալասիոն) մահացու կրնայ ըլլալ , եթէ ենթական մասնաւոր դիմակ չի կրեր: Ամերիկեան թերթի մը 1964ին տուած տեղակատուութեան մը համաձայն «երեք հարիւր գործաւորներ, երեք տարի շարունակ, օրական փոխնիփոխ 24 ժամ աշխատելով ,ջղահարող կազերով լեցուն հրթիռներու, ականներու եւ ռումբերու մեծաքանակ պահեստներ պատրաստած են »:

Հաւանաբար գոյութիւն ունին այնպիսի քիմիական զէնքեր, որոնց մասին գաղափար իսկ չունինք, որովհետեւ խիստ գաղտնի կը պահուին: Այսուհանդերձ կը խօսուի ջղահարող բաղադրութեան մը մասին , որ նուազագոյն քանակութեամբ աստիճանաբար կ'անդամալուծէ: Ենթական նախ դժուարաւ ոտքի վրայ կրնայ մնալ, հետզհետէ կը կքի ու կ'իյնայ : Ցետոյ ձեռքերն ու բազուկները կ'անդամալուծուին եւ թունաւորեալը տեղն ու տեղը անշարժ կը մնայ : Բայց կը շարունակէ շնչել, որովհետեւ ստոծանին կը գործէ: Թունաւորման աստիճանին համեմատ, ենթական ինքնաբերաբար կը բուժուի, մէկէն քսանեւչորս ժամուան ընթացքին, առանց թունաւորման տեսանելի կամ տեւական հետք պահելու: Թոյնին ազդեցութիւնը ուրեմն երեւութապէս ծանր, բայց կարճատեւ ու անցողակի է : Ինչ որ յարձակող պետութեան թոյլ կուտայ, եթէ յաջողի, հազարներով դերի տանելու ժամանակաւորապէս անդամալոյծ զինուորներ եւ, մարդկային նուազագոյն զոհեր պատճառելով, գրեթէ խաղաղօրէն վերջացնելու պատերազմը , եթէ կարելի է այս երկու հակասական բառերը միասին գործածել :

Իսկ յետոյ, յաղթականը, քաղաքական, տնտեսական եւ ընկերային ի՞նչ վիճակի կը մատնէ այս պայմաններու մէջ պարտուած ժողովուրդը, այդ ուրիշ խնդիր է:

ՄԱՆՐԷԱԲԱՆԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Ամերիկեան կառավարութեան առողջապահական բաժինը, մանրէաբանական կամ կենսաբանական զէնք կը նկատէ այն « կենդանի էակները եւ անոնց թոյները զորս կարելի է օգտագործել մարդը , կենդանիները եւ բոյսերը մեռցնելու, հիւանդացնելու կամ առնուազն անկարութեան մատնելու համար »:

Կենսաբանական պատերազմին մաս կը կազմեն նոյն այդ միջոցներով սննդական պահեստներու վարակումն ու փճացումը :

Տեսականօրէն բոլոր մանրէները եւ անոնց արտադրած թոյները կրնան այդ նպատակին ծառայել: Գործնականին մէջ, կարդ մը հիւանդութիւններու մանրէներ միայն օգտագործելի են :

Այդ տեսակէտէն, կենսաբանական (մանրէաբանական) «լաւ զէնքը» այն է որ հետեւեալ յատկութիւնները կը ներկայացընէ :

Ա.— Մահացու է կամ առնուազն ծանր անկարութեան կը մատնէ վարակուած զոհերը : Հիմնական նիւթերէն — մանրէներն ու անոնց թոյները — մեկնելով , դիւրաւ կը պատրաստուի եւ մեծածախս չէ :

Բ.— Արտադրութեան, պահեստի, փոխադրութիւններու եւ պատերազմի ամբողջ ժամանակաշրջանին, որ կրնայ տարիներ տեւել, կրնայ պահել իր ամբողջ ժահրայնութիւնը (վիրիւլանս) եւ վարակելու կարողութիւնը : Որովհետեւ կան մանրէներ, որոնք շուտ կը փճանան , ինչպէս Ֆրանկախտի մանրէն, իսկ ուրիշներ կրնան երկար տարիներ դիմանալ , նոյնիսկ աննպաստ պայմաններու մէջ , ինչպէս ածխախտի (շառպոն) հնտիկները (սփօռ) :

Ներկայիս «լաւ» կամ «յարմար» մանրէները կարելի է չորցնել, փոշիի վերածել եւ տարիներ պահել օդազուրկ սրուակներու մէջ, պատրաստ առաջին առթիւ գործածուելու : Այս ձեւին տակ մանրէական զէնքը , ինչպէս ուրիշ սովորական զէնքեր, մատչելի է բազմաթիւ պետութիւններու, որոնք կրնան փորձուիլ զայն օգտագործելու :

Գ.— Օգտագործուած մանրէն դիւրաւ սփռելի եւ տարածելի ըլլալու է զանազան միջոցներով, անշուշտ իր ժահրայնոտ վիճակին մէջ: Սփռումը կարելի է ընել գաղտնապէս, վարակելով օդը, ջուրը կամ սննդեղէնները : Կարելի է նաեւ յայտնօրէն գործել , թշնամիին վրայ պայթեցնելով մանրէներ եւ անոնց թոյները պարունակող ռումբեր, որոնք վարակիչ ամպերու կը վերածեն զանոնք : Զինուորականներու կարծիքով կենսաբանական զէնքերը լաւ կը յարմարին գաղտնաւերումի (սապօթաժ), որովհետեւ վարակումին եւ հիւանդութեան առաջին ախտանշաններու երեւումին միջև կ'անցնի ժամանակամիջոց մը (հիւանդութեան թխսումի շրջան), որ անմիջապէս չի յայտնաբերեր վարակման փորձերը եւ թոյլ կուտայ գաղտնի գործակալին հեռանալու վտանդի վայրէն:

Այսուհանդերձ, եթէ փոքրաքանակ ուղղակի վարակումը ձախողի, ժողովուրդին մեծ մասը զերծ մնայ հիւանդութենէն եւ անհրաժեշտ դառնայ օգտագործել բազմաթիւ գործակալներ, որոնց ներկայութիւնը եւ գաղտնի աշխատանքը կրնայ դիւրաւ յայտնաբերուիլ, այդ պարագային նախընտրութիւն պիտի տրուի մանրէական բացայայտ սփռումին : Հրթիռներով , ականներով եւ այլազան ռումբերով կարելի է մշուշացեալ ձեւի տակ սփռել եւ տարածել կռիփը , թոքախտը, ածխախտը, Մալթայի տենդը , թութակախտը, խլնախտը (մորվ) ժանտախտը, եւայլն եւ քիչ քանակութեամբ տարածուն համաճարակներ յառաջ բերել: Ինչ որ խնդրական կը թուի, հետեւեալ պատճառով :

Դ.— Որպէսզի վարակումը յաջողի եւ համաճարակներու տեղի տայ, պայման է որ յարձակման ենթարկուած ժողովուրդը նախապէս պատուաստուած չըլլայ: Այսպէս, անօգուտ է կեղծ մաշկի, ժանտատենդի, պրկախտի (թեթանոս) տարածումը փորձել, որովհետեւ յառաջացեալ երկիրներու մէջ ժողովուրդին մեծ մասը այդ հիւանդութիւններուն դէմ պատուաստ ստացած է: Իսկ ածխախտը յարմար է, որովհետեւ շատ քիչեր (կաշեգործներ, մսագործներ) իրենց արհեստին բերմամբ նախապէս պատուաստուած կ'ըլլան :

Ե.— Վերջապէս, անհրաժեշտ է նաեւ որ մանրէական զէնք գործածող պետութիւնը ի վիճակի ըլլայ պաշտպանելու իր իսկ ժողովուրդը եւ բանակը իր սփռած մանրէներուն դէմ , պատուաստներով կամ յատուկ դիմակներու գործածութեամբ :

Այս պայմաններուն մէջ կենսաբանական ազդակներու — մանրէներու — օգտագործումը իրրեւ զէնք կարելիութիւն մըն, է, բայց ոչ հաւանական :

ՏՈՔԹ. ԼԵՒՈՆ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԲԵՂՆԱՒՈՐ ՏԱՐԻ

ԽՄԲ.— Կուտանք «Հայրենիքի Ձայն»ի մէջ տպուած այս յօդուածին զլխաւոր մասերը, արեւմտահայերէնով :

1968 թուականը հայ տարեգրութեան մէջ մտաւ իբրեւ մեր ժողովուրդի պատմութեան ամէնէն նշանակալից տարեթիւերէն մէկը :

Հայ ժողովուրդի ստեղծագործական, դիտական ու մշակութային աշխատանքը, իր ձեռք բերած փայլուն յաջողութիւնները ժողովրդական տնտեսութեան բոլոր բնագաւառներուն մէջ, գնահատուեցան ըստ արժանւոյն : Խորհ. Միութեան կառավարութիւնը Հայաստանի Հանրապետութիւնը պարգեւատրեց պետութեան բարձրագոյն՝ Լենինի շքանշանով :

Այսպիսով, Հայաստան դարձաւ կրկնակի նքանշանակիր :

1968 թուականին կառուցուեցաւ հայ ժողովուրդի յաղթանակի ու փառքի կոթողներէն մէկը՝ Սարդարապատի նշանաւոր ճակատամարտին յիշատակը յաւերժացնող յուշարձանը , որ դարեր շարունակ Հոկտեմբերեանի բարձունքէն, իր զանգերու զօղանջով պէտք է ազդարարէ հայ ժողովուրդի ապրելու եւ գոյատեւելու անկոտրում կամքը :

1968 թուականին նշուեցաւ Հայաստանի մայրաքաղաքին՝ Էրեբունի – Երեւանի հիմնադրութեան 2750ամեակը : Այս տօնակատարութեան մասնակցելու համար եկած էին պատուիրակութիւններ Խորհրդ. Միութեան բոլոր մայրաքաղաքներէն , եկած էին ներկայացուցիչներ Սփիւռքի տարբեր գաղթօճախներէն: Անոնք եկած էին իրենց ցնծութիւնը խառնելու հայրենաբնակ ժողովուրդի ուրախութեան, եկած էին ըսելու , որ Երեւանը, իր աննախընթաց ծաղկումով, իր ջերմ ու մայրական սրտով, այսօր դարձած է ամենայն Հայոց մայրաքաղաք եւ դէպի իրեն կը քաշէ աշխարհի մէջ ցրուած Հայութիւնը, անոր համար կը դառնայ գոյութեան եւ յարատեւման կռուան եւ փարոս :

Սփիւռք – Հայրենիք կապերու առաւել ամրապնդման տարի մըն էր 1968 թուա-

ՍԱԼԻՀԱ ՀԱՆԸՄ

ԿԱՄ

ԲԱՆԱԿԸ ԲՌՆԱՒՈՐԻՆ ԴԷՄ

ՎԷՊ ՕՍՄ. ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

Հաղիւ թէ Եըլտըզէն ներս մտած էր երբ զգաց որ արտասովոր յուզում մը կը տիրէր հոն: Ապտիւլ Համիտ այն աստիճան ամէն բան իր անձին վրայ կեդրոնացուցած էր որ ամբողջ Եըլտըզի պալատը իրմով կը զգար, կը մտածէր, կը գործէր: Իր տխրութիւնը, յուզումը, բարկութիւնը կամ զուարթութիւնը վայրկենապէս կը ցոլար բոլոր պալատականներու դէմքին վրայ:

Վարժ ու փորձառու աչք մը Եըլտըզի դռնապանին դէմքը զննելով՝ կրնար հասկընալ թէ նոյն միջոցին Ապտիւլ Համիտ ի՛նչ տրամադրութեան մէջ կը գտնուէր:

Եւ որովհետեւ Շէֆիք փաշա այս մասին շատ վարժ ու փորձառու էր, պալատ մտնելուն պէս մտածեց.

— Նորէն Սուլթանը խռոված ու բարկացած կ'երեւայ, նորէն ծանրակշիռ լուրեր հասած ըլլալու են... դէշ բան, քանի որ ես ալ յաջող լուր մը չունիմ իրեն հաղորդելիք:

Նախարարը ուղղուեցաւ դէպի Սուլթանին գտնուած յարկաբաժինը: Մէկ քանի բարեկամ պալատականներ դիմաւորելու փութացին: Փաշան անոնց դէմքին վրայ ալ յուզումի եւ անձկութեան տպաւորութիւնը նշմարեց:

— Փաշա էֆէնտի, ըսաւ պալատականներէն մին, վայրկեանէ վայրկեան ձեզի կը սպասէինք եւ կարծեմ քիչ մը առաջ թիկնապահ մըն ալ զրկուեցաւ ձեզ փընտրռելու համար:

— Ի՞նչ կայ որ, հարցուց նախարարը դող ելած, ես այսօր նոյնիսկ սովորականէն կանուխ եկայ:

— Վեհափառ Սուլթանը երկու անգամ հարցնել տուաւ թէ եկա՞ծ էիք:

— Ուրեմն դալուստս իմացնեմ :

— Արդէն մենք լուրը տուինք, երբ պատուհանէն տեսանք ձեր կառքը:

— Նոր եղելութի՞ւն մը կայ:

— Իրաւ որ տակաւին որոշ բան մը չենք դիտեր, միայն թէ Սելանիկէն ծածկագիր հեռագիր մը հասած է որ կ'երեւայ թէ ծանրակշիռ բաներ կը պարունակէ: Հեռագիրին հասնելէն ի վեր Վեհափառ Սուլթանը Իզզէթ Թահսին փաշաներուն հետ խորհրդակցութեան մէջ է եւ մէկ քանի տեղ ստիպողական հրահանգներ զրկուեցան թիկնապահներու միջոցով... կ'երեւայ թէ յեղափոխականները կրկին գործի վրայ են:

Խօսակցութիւնը զուցէ աւելի պիտի երկարէր, երբ տենեկապան մը գալով՝ հրաւիրեց Շէֆիք փաշան Վեհափառ Սուլթանին քով:

Ապտիւլ Համիտ իր նախարարը տեսածին պէս պոռաց.

— Ի՞նչ լուր ունիս:

Շէֆիք փաշա դողահար ձեռքով մը գրպանէն թուղթ մը հանեց եւ իր տիրոջ երկարեց կմկմալով.

— Վեհափառ տէր, երէկուընէ ի վեր տեղի ունեցածները մանրամասնօրէն տեղեկագրած եմ հոս:

Ապտիւլ Համիտ բարկութեամբ թուղթը առաւ, մէկ կողմ նետեց:

— Ֆաթման ձերբակալուեցա՞ւ, հարցուց:

— Ոչ, Վեհափառ տէր, տակաւին կարելի չեղաւ ձերբակալել, բայց կը յուսանք որ մինչեւ երեք օր անպատճառ ձեռք պիտի ձգենք զինքը:

— Դո՛ւրս կորսուէ, դոչեց բռնաւորը:

Նախարարը փութաց հնազանդիլ:

— Հոս եկուր, հրամայեց Ապտիւլ Համիտ զայն կեցնելով:

Խեղճ մարդը շուարած դէմքով մը իր տիրոջ նայեցաւ չան մը պէս որ իրեն եղած յանդիմանութեան իմաստը եւ տրրուած հրամանները չի կրնար հասկնալ:

— Ի՞նչ ապահովութիւն ունիս որ երեք օրէն անպատճառ կարելի պիտի ըլլայ ձերբակալել Ֆաթման, հե՞տք մը գտած ես, հարցուց բռնաւորը:

— Այո... հետք մը գտած ենք... կարեւոր հետք մը, կմկմաց նախարարը:

— Ի՞նչ հետք է տեսնենք:

— Հիմա հոս եկած միջոցիս ոստիկանապետ Հիւսնի պէյը ըսաւ որ խիստ կարեւոր հետք մը գտած է եւ զայն հետապնդելու կ'երթայ եւ կը յուսայ որ այս անգամ անպատճառ Ֆաթման պիտի ձերբակալուի...: Որովհետեւ ձերդ Վեհափառութեան մօտ գալու վրայ էի եւ ինքն ստիպուած էր իսկոյն գործը հետապընդել, ժամանակ չունեցայ մանրամասն տեղեկութիւններ քաղելու, բայց Հիւսնի պէյը հաւաստեց թէ իր գլխուն վրայ կ'երդնու որ այս անգամ պիտի յաջողի:

Այս սուտը խօսած ատեն Շէֆիք փաշա այնքան ողորմելի կերպարանք մը առած էր, որ Իզզէթ փաշա արդահատեցաւ վրան եւ ուզեց օգնութեան հասնիլ անոր.

— Հիւսնի պէյը կը ճանչնամ, շատ կարող, ճարպիկ ու լուրջ մարդ մըն է եւ քանի որ ինք այդքան ապահով է յաջողութեան մասին, մենք ալ կրնանք վստահ ըլլալ:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(35 – Շար.)

կանը: Ատոր վառ ապացոյցն են ամրան ամիսներուն Հայաստանի մէջ հանգստա – ցող երախաներու եւ ուսուցիչներու առա – ւել մեծ խումբերը, հայրենիքի մէջ բաց – ուած սփիւռքահայ նկարիչներու ցուցա – հանդէսները, սփիւռքահայ երգիչ – երգ – չուհիներու համերգները հայրենի բեմին վրայ, սփիւռքահայ դպրոցներու, մշա – կութային, մարզական, հայրենակցական միութիւններու հետ հաստատուող նոր – նոր կապերը, եւայլն:

Կարեւոր իրազարձութիւն մը պէտք է համարիլ այն, որ Իտալացի, Իտալահայ եւ հայրենիքի ճարտարապետներուն հա – մագործակցութեամբ Հռոմի եւ Միլանի մէջ բացուեցան հայ միջնադարեան ճար – տարապետութեան նուիրուած ցուցահան – դէսներ, սկսան լոյս տեսնել Հայաստանի պատմական յուշարձաններուն նուիրուած մենագրութիւններ, յօդուածներ:

Ինչպէս ըսինք, 1968 Թուականը հայ տարեգրութեան մէջ մուտք կը գործէ իբ – րեւ չափազանց նշանակալից տարեթիւ մը: Անցած են այն ժամանակները, երբ հայ պատմիչները ողբերով կը լեցնէին հայ պատմութեան էջերը: Հայ ժող – ովուրդին համար նոր ժամանակաշրջան մըն է հիմա, վերելքի, կառուցման եւ աննախընթաց յաջողութիւններու դարա – շրջան, եւ ապագայ պատիւները հպար – տութեամբ պիտի գրեն հայ ժողովուրդի նոր ստեղծարար պատմութիւնը, որուն փայլուն էջերէն մէկը պիտի ըլլայ 1968 Թուականը:

Մենք ոտք կը դնենք 1969 Թուականը, որուն, անցած տարուան նման, կը բաղ – կենք խաղաղութիւն: Այս նոր տարին, հայ ժողովուրդի մշակոյթի երկու տի – տաններուն՝ Կոմիտասի եւ Թումանեանի յոբելենական ծանօթագրութիւններով եւ այլ բազմաթիւ յիշարժան դէպքերով նոյնպէս պիտի դառնայ նշանակալից տա – րի մը, Սփիւռք – Հայրենիք կապերու ամրապնդման տարի մը:

Թող 1969 Թուականը ըլլայ մեր ծրա – գիրներու իրականացման, Սփիւռքի հայ – բնակութեան ձեռնարկներու յաջողու – թեան, ժողովուրդներու բարեկամու – թեան, համագործակցութեան եւ խաղա – ղութեան տարի:

ՎԱՐԴԳԷՍ ՀԱՄԱԶԱՍՊԵԱՆ

(Սփիւռքահայութեան հետ մշա – կութային կապի կոմիտէի նախագահ)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
ՅԱՌԱՋԸ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Յունուար 12ին, կէսօրէ ետք տեղի ու – նեցաւ Մանուկներու Օրը, կազմակեր – պուած Կապ. Ֆաչի Շրջանային վարչու – թեան կողմէ, մասնակցութեամբ չրջանի մասնաճիւղերուն, 14րդ թաղամասի քա – ղաքապետարանի սրահին մէջ, մեծ բաղ – մութեամբ: Սրահը նեղ կուզար ու չա – տեր հարկադրաբար ոտքի մնացին:

Հանդէսի սկզբնաւորութեան երբ վա – րագոյրը բացուեցաւ, բեմը կը ներկայա – ցնէր զեղեցիկ պատկեր մը, ուր տեղ դրուած էին բոլոր դերակատար մանուկ – ները, իրենց սիրուն հայկական տարազ – ներով:

Շրջանային վարչութեան նախագահու – հին Օր. Ասպիկ Առաքելեան հանդէսը բանալով ըսաւ.

« Ուրախ ենք որ ամէն տարի նոյն հե – տաքրքրութեամբ ու հաճոյքով կը չա – րունակուի գալ այս հանդէսին, մեր երա – խաները: Մենք կը ջանանք ամէն ինչ ը – նել որ օգտակարին միանայ նաեւ հաճե – լին, մանուկները դրաւելու եւ ոգեւորելու համար: Եթէ անոնք չհասկնան իրենց լե – զուն, մենք ենք մեղաւորը: Մտաղքները պէտք է պիտակին իրենց կարեւոր դե – րին, ամէն կերպ երախային դրկել թա – ղային հայ դպրոցը, իսկ դպրոցները ջա – նան դրաւիչ դառնալ մանուկին: Դժուար է աշխատանքը, անկասկած, այդ պատ – ճառաւ ալ պէտք է կրկնապատկենք մեր ճիգերը, միացեալ ուժերով »:

Այնուհետեւ սկսաւ մանուկներու կազ – մէ պատրաստուած յայտագիրը, դոր վարեցին Տիկին Լուսիկ Սապոնճեան եւ պ. Փիրայր Դաւտեւորեան, ճեռնհասօ – րէն, տեղծելով մեծ խանդավառութիւն փոքրիկներուն մէջ:

Հանդէսին մասնակցեցան մեծ թիւով ե – րախաներ, երգերով, պարերով, նուա – դով եւ արտասանութիւններով, ինչպէս նաեւ Ալֆորվիլի մասնաճիւղի փոքրերու պարախումբը, զեղեցիկ տարազներով եւ շնորհալի պարերով, եւ Շավիլի դպրոցի աշակերտութիւնը՝ երգերով, արտասա – նութիւններով ու մանուանդ ներկայա – ցումով մը՝ «Կեցցէ՛ Հայ լեզուն», բոլորը պատրաստուած իրենց ուսուցչուհիին Տի – կին Գ. Շինիքճեան–Փափազեանի կողմէ: Բոլոր դերակատարները արժանացան ներկաներու ջերմ ծափահարութեանց:

Քաջալերելու համար մեր փոքրիկները, յիշենք որ զեղարուեստական բաժնին (արտասանութիւն, դաշնակ, ճեռնադաչ – նակ, պար) մասնակցեցան.— Վահէ եւ Շաքէ Զահրէճեան, Փերար Զաքճեան, Անթուան Պետիկեան, Ազատնի Պօյաճեան, Նատին Քիւլչեան, Անի Տէմիրեան, Ժո – զէֆին Սրապեան, Մանուեան քոյրերը, Տօմինիք Խանչէրեան, Անահիտ Քէլոյ – եան, Լիտիա Սապունճեան, Անի Ազար –

ԶԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ
ՀԱՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՏՕՆԱԿԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

Վիէն, (Յառաջ).— Նորոգուած ա – ւիւնով և խոհեմ առաջադրութիւններով, Վիէնի Հայ Աղդ. Միութեան վարչու – թիւնը — մէջտ հաւատարիմ հայրենի ա – ւանդութեանց եւ կրօնական մեծ տօնե – րուն, — կիրակի, Յունուար 5ին, տօ – նախմբեց հայկական Ծնունդը, առաւօ – տուն ձայնաւոր պատարագով եւ կէսօրէն ետք՝ ընտանեկան ճոխ ինկոյթով մը:

Ֆրանսական փոքրիկ մատուռը — Ս. Յովսէփ, ուր տեղի ունեցաւ Ս. պատա – րագը,— նեղ կուզար խոնուած բազմու – թեան: Պատարագիչն էր Տէր Թորգոմ Քհնյ. Փոսթէքեան, յատկապէս հրաւիր – ուած Լիոնէն, եւ որուն առթական քարո – զը հոգեյոյզ տպաւորութիւն թողուց ունկնդիրներուն վրայ:

Երգեցողութիւնները դպրաց դասուն, չնորհիւ երկու նուիրեալ անձնաւորու – թեանց, Աւագ Սարկաւագ Համբարձումի եւ պ. Ս. Սուքիասեանի, չափէ աւելի զը – նահատելի էին:

Իսկ կէսօրէ ետք, Համօ Օհանջանեան տաքուկ ակումբին մէջ, պատրաստուած էր ընտանեկան ինկոյթը:

Շատեր ընտանիքով, ինչպէս նաեւ բա – ւական մեծ թիւով երիտասարդներ, ներ – կայ դառնացան եւ ճոխացուցին զանա – զան ելոյթներով զեղարուեստական բա – ժինը:

Մեր երիտասարդները, կ'արժէ ար – ձանագրել, որոնք գովելի եռանդով կը հետեւին երեկոյեան հայերէն դասընթաց – քի մը, ուսուցչութեամբ Աղդ. Միութեան անխոնջ քարտուղարին՝ պ. Պէնոն Ճի – հանչհեանի — երգեցին զանազան հայ – բենի երգեր, մասնակցութեամբ սրնդա – հար պ. Միհրան Թորոսեանի:

Բաւական մեծ յաջողութեամբ ներկա – յացուցին, փոքրիկ բեմին վրայ, ծանօթ

եան, Սիլվա Դաւտեւորեան, Գրիգոր Սու – ըճեան, Փաթրիք Մարսինեի, Աբա Մա – տիւեան, Ժերար Մատիւեան եւն.:

Այնուհետեւ, յատկապէս երախաները զուարճացնելու համար, եղաւ խամաճիկ – ներու ներկայացում մը, որ անսահման խանդավառեց երախաները:

Դադարի ընթացքին երախաները առա – ջան յատուկ պարկերու մէջ պատրաս – տուած նախընթրիք, իսկ հանդէսի վեր – ջաւորութեան կաղանդ Պապան եկաւ բաժ – նելու նուէրները:

Աշխուժները ջանք չէին խնայած այս հանդէսի յաջողութեան համար. նուիրու – մով աշխատեցան նաեւ հանդէսի ընթաց – քին ու բոլորը բաժնուեցան սրահէն մեծ դոհունակութեամբ:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՊԱՏՐԱՍՏ մը՝ «Ասիացի Սափրիչը»: Դերա – կատարներն էին Գր. Աճէմեան, Վ. Դի – նոսեան, Մ. Թորոսեան, Կ. Ճիհանչահ – եան, Ա. Թորոսեան, Գ. Չէլէպեան եւ Յովհ. Եայլեան: Ներկաները կուշտ ու կուռ խնդացին եւ խանդավառ ծափերով դնահատեցին թափուած ճիգերը: Մեր ժողովուրդը իրապէս կը սիրէ եւ կը քա – ջալերէ թատերական ներկայացումները:

Սրահի մթնոլորտը այլեւս ջերմացած, տրամադրութիւնները եւ ախորժակները բացուած, զուարթ խինդն ու կանչը կը տիրապետէր.— Սեզանապետ Պ. Մու – շեղ Մուրատեան, որ մխեհնդն տեսն իբ – րեւ նախագահ Հայ Աղդ. Միութեան խընդ – ջոյքի պաշտօնական բացումը կատարեց, վարպետօրէն եւ համբերատար ոգիով վա – րեց իր դժուարին պաշտօնը: Շատ չա – տերուն հրաւէր կարդաց արտասանելու, երգելու եւ կամ խօսք առնելու:

Այսպէս Պ. Մ. Միրզէ, որ հիւրարար մեր մէջ կը գտնուէր, իր խօսքն ուղղելով ներկաներուն, ըրաւ մի քանի չինէչ խոր – հրդածութիւններ — իր սրտագին մաղ – թանքները յայտնելով ամէնուն, յայտնեց իր ուրախութիւնը ի ես մեր երիտասարդ – ներու ներկայութեան, եւ մանաւանդ իրենց դրական եւ գործօն մասնակցու – թեան:

Ապա յին Միութեան քարտուղարն ալ, Պ. Ճիհանչահեան, հայրենի աւանդական կաղանդի մասին դրաւոր կերպով արտա – յայտուեցաւ, յիշելով յատկապէս Լեւոն Բաչալեանի մէկ գրութիւնը:

Մէջ ընդ մէջ, եղան պարեր, առանձին թէ խմբական: Մեներգեց Պ. Գաբրիէլ Չէլէպեան մի քանի զողտրիկ երգեր, ընկերակցութեամբ արինդի — Պ. Մ. Թո – րոսեան: Սրահը կը թնդար ծափերով եւ ուրախ տրամադրութեամբ:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԾԻՄԱՂ

Մեծահարուստ վաճառական մը թերթի մը մանր ծանուցումներու բաժնին մէջ կը կարդայ. «Վարձու է սքանչելի վիլլա մը ,— երեք սենեակ, խոհանոց, բաղ – նիք, հեռաձայն, եւայլն, եւայլն:

Հասցէին կը նայի եւ անմիջապէս կ'եր – թայ կը դանէ: Դուռը կը բանայ չատ թե – թեւ հագուստ ու չատ զեղեցիկ երիտա – սարդուհի մը:

— Դուք ի՞նչ էք, կը հարցնէ մեծահա – րուստը:

— Ես՝ ծանուցման մէջ գրուած եւայլն, եւայլնն եմ, կը պատասխանէ երիտասար – դուհին:

×

Կինը տրտնջալով կ'լսէ ամուսինին.

— Իսկապէս կ'ամչնամ: Վեց ամիս է որ նոյն հագուստով գուրս կ'ելլեմ:

Ամուսինը կը յարէ.

— Սիրելիս, հապա ի՞նչ ըսելու եմ ես, որ վեց տարիէ ի վեր նոյն կնոջ հետ գուրս կ'ելլեմ:

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

Գ. ՄԱՍ

ՄԱՐԻԱՍ

—*—

ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԻՐՔ

Պ. Փիլնորման կիսատ թողուց չար – ժամ մը, զորս սկսած էր, եաեւը դար – ձաւ, ուղղակի նիպակաւոր Թէօփիլին նայեցաւ եւ ըսաւ անոր.

— Դուն ալ աւանակին մէկն ես եղեր:

ԳԼՈՒԽ ԶԳ.
ՄԱԿԱՆՈՒՆ.—
ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԱՆՈՒՆ ԿԱԶՄԵԼՈՒ ԿԵՐՊ

Այդ առեն Մարիաս զեղեցիկ երիտա – սարդ մըն էր, հասակը միջին, մազերը խիտ եւ սեւաթոյր, ճակատը բարձր եւ հանճարեղ, ունքերը բաց եւ սիրաչունչ, ժամեր կային, ուր այս զգաստ ճա – կատը եւ հեշտաչունչ ժպիտը տարօրինակ հակապատկեր կը կազմէին:

Աչքերը պզտիկ էին, բայց նայուածքը մեծ:

Ցեխին Թչուառութեան մէջ գտնուած միջոցին Մարիաս կը դիտէր թէ իր ան – ցած միջոցին, նորատի աղջիկները ուրիշ կողմ կը դառնային. հետեւաբար մեծ վիշտ մը սրտին մէջ, կը փախչէր կամ կը պահուէր: Մարիասի այնպէս կը թուէր թէ այդ աղջիկները իր հին զգեստները կը դիտէին ու կը խնդային. ճիշդը խո – սելու համար կը խոստովանինք թէ ,ա – նոնք Մարիասի կը նայէին, որովհետեւ զեղեցիկ էր ան եւ կ'երազէին անոր այս զեղեցկութեան վրայ: Այս անհաս թիւրի – մացութեան պատճառով,, որ ծագած էր իր եւ այդ զեղանի անցորդուհիներու մի – ջեւ, Մարիաս զարճած էր խրտչոտ:

Անոնցմէ ոչ մէկը ընտրեց, որովհետեւ ամէնէն ալ կը զգուշանար: Օրերը այսպէս անցընելով, Մարիաս ապրեցաւ անորոշ կեանք մը, — աւանակի պէս, կ'ըսէր Քուրֆէյրաք:

Քուրֆէյրաք Մարիասին կ'ըսէր նաեւ.

— Մի փափաքիր պատկառելի ըլլալ: (Որովհետեւ արդէն առաջին դէմքով կը խօսէին իրարու հետ. դու ըսելով խօսիլը բարեկամութեան եւ մտերմութեան նշան է): Բարեկամ, խրատ մը տամ քեզի: Այդքան զիրք մի կարդար, քիչ մը աւելի պիտի բողերը: Այս հանած վարած կնիկ – ները լաւ բաներ ունին, Մարիա՛ս: Եթէ այդպէս մէկտ փախչիս եւ ամչնաս, օր մըն ալ ապուշ մը պիտի դառնաս:

Երբեմն ալ Քուրֆէյրաք Մարիասին հանդիպելով կ'ըսէր.

— Բարի լոյս, վարդապետ:

Այսպիսի խօսք մը լսած առենը Մա – րիաս ա՛լ աւելի կը խորչէր թէ՛ նորատի եւ թէ պառաւ կիներէն, մանաւանդ Քուր – ֆէյրաքէն:

Սակայն տիեզերքի վրայ երկու կիներ կային որոնցմէ չէր խորչեր Մարիաս եւ բնաւ չէր զգուշանար անոնցմէ:

Արդարեւ Մարիաս չատ պիտի զարմա – նար եթէ իրեն ըսուէր թէ կիներ են ա – նոնք:

Մէկը մօրուսաւոր պառաւն էր որ իր անհեակին սպասարկութիւնը կ'ընէր, միւ – սը՝ գրեթէ պզտիկ աղջիկ մըն էր, զոր յաճախ կը տեսնէր, սակայն ան իրեն չէր նայեր բնաւ:

Մարիաս տարիէ մը ի վեր Լիւքսէն – պուրկի ամայի ծառուղիներէն մէկուն, այսինքն Փէփինիէրի պարիսպին կից ծա – ռուղիին մէջ մարդ մը եւ խիստ նորատի աղջիկ մը կը տեսնէր, որոնք Ուէսթի գոիհին կողմէ ծառուղիին ամէնէն ամա – յի ծայրը նստարանի մը վրայ կը նըս – տէին՝ գրեթէ միշտ գով գովի:

ՎԻՒԹՈՐ ՀՒԳՕ

(Շար.)

Պ. Սեդրակ Տավուտեան, Տէր եւ Տիկին Ռուբէն Տավուտեան եւ զաւակները՝ Տա–նիէլ, Միշէլ եւ Սաեվան, Տոքթ. եւ Տիկ. Ժան Տավուտեան եւ զաւակները՝ Քրիս–թին եւ Սերժ, Տէր եւ Տիկին Սերժ Ազար–եան եւ աղջիկը, Այլէ Տիկին Դանիէլ Զա–վուշեան, զաւակներն ու թոռը, Տէր եւ Տիկին Յովսէփ Օնանեան, Տէր եւ Տիկին Յովհ. Թաթման, ինչպէս նաեւ Աթպաչ–եան, Ազարեան, Էլէնեան, Թաղէոսեան, Տիլիզեան, Միլտոնեան, Գազազպաշեան ընտանիքները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, մօր, մեծ մօր, քրոջ, հօրա–քրոջ, մօրաքրոջ, հարսին եւ խնամիին՝

ՏԻԿԻՆ ՍԵԴՐԱԿ ՏԱՎՈՒՏԵԱՆԻ

(Ծնեալ Աննա Աբրամեան)

մահը, որ պատահեցաւ Յունուար 18ին, 68 տարեկանին :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Չորեքշաբթի (Յունուար 22), ժամը 14ին, Փարիզի Հայ Կաթողիկէ Ս. Խաչ եկեղեցին,

10 bis, rue Thouin - PARIS 5e

ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Մէօտոնի նախկին գերեզմանատունը :

Բնակարանէն, 22 Բիս տէ Պիկօ, Մէօ–տոն, օթոքառ մը տրամադրելի է բարե–կամներուն եւ ղրացիներուն համար ժա–մը 13ին, եկեղեցի երթալու համար :

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի, ներկայիս իբրեւ այդ նկատել :

ՄՄԲ.— Կը խնդրենք Տիկին Տավուտ–եանի ընտանիքէն եւ մեր ընթերցողներէն որ ներողամիտ ըլլան առջի օրուան վրիպակին համար : Ինչպէս մեր ընթերցող–ները նշդած են «Ծնեալ Գումրուեան, Ջենկիլէրցի» կը վերաբերէր երկրորդ մա–հագրին :

ՆՈՒԷՐ

Քարի Լը Ռուէյէն (Պուշ տիւ Ռոն) Այլէ Տիկին Նահապետեան տասը ֆրանք կը նուիրէ նոր տարուան առթիւ «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար :

×

Տիկին Մարկըիթ Ինճէեան իր ծնողաց Գրիգոր եւ Նեկտար Թէրզեանի անմոռա–նալի յիշատակին յիսունական Ֆր. կը նը–ուիրէ կապոյտ եւ կարմիր Խաչերուն :

(Տառնալ «Յառաջ»էն) :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Տէր եւ Տիկին Յակոբ Կօչկարեան Ս. Յակոբի ոսնախմբութեան ուրախ առթիւ յիսուն ֆրանք կը նուիրեն Կապ. Խաչի Վալանսի մասնաճիւղին : Վալանսի մաս–նաճիւղը Գէորգ Միքայէլեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի երեսունֆր. կազդուրման կայանին, Տէր եւ Տիկին Յ. Կօչկակարեան Գէորգ Միքայէլեանի եւ Փանոսթընկըրեանի մահուան առթիւ փո–խան ծաղկեպսակի յիսուն կապ. Խաչի Վալանսի մասնաճիւղին, Տիկին Մէնտու–հի Մարգարեան եւ զաւակունք, Գէորգ Միքայէլեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրեն յիսուն ֆրանք կազդուրման կայանին, տասը Վալանսի մասնաճիւղին :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

Մշակ. Տան յանձնախումբը կը փնտռէ ամուսնացած զոյգ մը՝ պիւֆէի սպասար–կութեան եւ Տան մաքրութեան գործը ստանձնելու համար :

Բնակութեան յարմարութիւններ :

Դիմել ամէն օր, ժամը 15էն 19·30, Մը–շակոյթի Տան գրասենեակը :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Պարանցիկ երեկոյթ, կազմակերպուած Իսի լէ Մուլինոյի Նոր Սերունդի խում–բին կողմէ, Փետր. 1ին :

×

Ջմիւռնիոյ եւ շրջականերու Հայը. Մի–ութեան տարեկան պարահանդէսը Մարտ 23ին, Սանթրոյի սրահներուն մէջ : Մաս–նամասնութիւնները յառաջիկային :

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 90–ամեայ յոբելենական հանդէսը տեղի պի–տի ունենայ Մայիս հրսին :

ՅՈՒՇԻ ՕՐ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ Ա.Զ.Գ. ՀԵՐՈՍ

ՄԻՍԱՔ ԹՈՐԼԱՔԵԱՆԻ

Նախաձեռնութեամբ Տրապիզոնի Պոն–տոսի Հայր. Միութեան :

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Արեւ–մըտեան Եւրոպայի Կ. Կոմիտէի, մաս–նակցութեամբ Սեբաստիոյ Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրացին, Թոքատի, Դաւրայի եւ զանազան հայ. միութիւն–ներու, կապ. Խաչի, Նոր Սերունդի, Եւ–րոպայի Ուս. Միութեան, Փարիզի Հա–մազգային մասնաճիւղի եւ զանազան քոյր միութիւններու :

Կիրակի, Յունուար 26, ժամը 15·30ին, Մշակոյթի Տան Ս. Թէհլիրեան սրահը, (17 Բիս Պլէօ, Փարիզ 9) :

Կը նախագահէ՝

ԱՐՇԱԻԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ

Կը խօսին՝ ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ եւ ԺԻՐԱՑՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժինին իրենց սի–րայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն. — Պ. Պ. Պետիկեան, Մ. Ֆէրմանեան, Ս. Սամուէլեան, Ե. Գրիգորեան :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Փրատոյի Ս. Սահակ Մեսրոպ մայր ե–կեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութեան վար–չութիւնը, կը յայտարարէ Մարսէյլի եւ շրջակայից Հայութեան, թէ այս կիրա–կի, Առաջաւորաց Պահոց Բարեկենդանի կիրակիին, պատարագը կը մատուցանէ ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ : Հիւրաբար քաղաքս գտնուող Հայաստանի մեր տա–ղանդաւոր մատուռականներու եւ ար–ուեստագէտներու խումբէն՝ աշխարհահռ–չակ երգչուհին ԴԱՀԱՐ ԴԱՍՊԱՐԵԱՆ կը մասնակցի Դպրաց Դասի երգեցողու–թեանց եւ կը կատարէ մեներգները :

Քարոզէն անմիջապէս ետք կը կատար–ուի մասնաւոր մաղթանք՝ վասն Հայրա–պետութեան մերոյ, եւ Հանրապետու–թեանց Ֆրանսայի եւ Հայաստանի :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

SALLE PAUL FARALICQ, 21 Rue Yves Toudic — Métro République

Ուրբաթ գիշեր, 31 Յունուար, ժամը 21ին

Փարիզի հայ ղերասաններու համակրանքի ցոյցը իրենց ընկերոջ՝

ԳՐԻԳՈՐ-ՎԱՀԱՆԻ

(որ վերջերս ենթարկուեցաւ բժշկական երկու ծանր գործողութիւններու) :

Կը ներկայացուին՝

ԳՐԻԳՈՐ – ՎԱՀԱՆԻ

«ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԻ ԿԱՆԹԵՂԸ»

ԵՒ

«ԱԶԳԱՊԱՀՊԱՆՄԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ ՄԸ»

Բեմադրութիւն՝ Մհիթար Անտոնեանի որոնց կը մասնակցին՝ Ա. Գմբէթեան, Գ. Տէրվիշեան, Յ. Լաթիֆեան, Ն. Պշտիկ–եան, օրիորդներ՝ Անի եւ Պերճուհի Տէ–միրեան :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

Տիկին Աստղիկ Տէտէեան, Տիկին Զա–րուհի Անտոնեան, Օր. Արաքսի Գմբէթ–եան, «ՆԱԻԱՍԱՐԴ» պարահումբ, Հայ Գրողներու Միութեան կողմէ ուղերձ :

Մուտք 10 ֆրանք

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Պոլսէն եաչար էրէրթէմ, բնիկ Սեբաս–տացի կը փնտռէ իր հայրը, որ Հայ է, ծնած Սեբաստիոյ Սուչիհիր գաւառին Կիւրք գիւղը, անունը՝ Սարգիս (մակա–նունը չի յիշեր) : Կիւրքէն Գոնիա փոխա–դրուած են ժամանակին, ուր Սարգիս դաւանափոխ եղած է եւ ամուսնացած եաք Թրքուհիի մը հետ, միասին Ֆրանսա փոխադրուած են : Շուրջ 70 տարեկան պէտք է ըլլայ : Իր մասին տեղեկութիւն–ներ ունեցողներէն կը խնդրուի դրել հե–տեւեալ հասցէին .— Եաչար էրէրթէմ, Ահմիտիյէ Պողոտա, Ճատտէսի, Իսկէն–տէր փաչա, Սփոր Քուլիւպիւ թիւ 48, Ադապազար, Իսթանպուլ, (Թուրքիա) :

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՔԱՌԱՁԱՅՆ ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ՍԱՏԱՐՈՂԱՑ ՀՈԳԻՈՑ Ի ՀԱՆԳԻՍՏ

Փարիզի Նախկին Կեդրոնականցիներու Միութիւնը, կը ծանուցանէ թէ, 26 Յուն–ուար, Կիրակի առաւօտ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ, Ս. պատարագի մատուցմամբ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, ԿԵԴՐՈՆԱ–ԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ սատարող ու մեզմէ անդարձ մեկնող, բոլոր հիմնադիրներուն, անօրէններուն, ուսուցիչներուն եւ սաներուն հոգւոյ ի հանգիստ :

Կը նախագահէ ու կը քարոզէ՝

Հայրապետական պատուիրակ՝ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Իսկ պատարագը կը մատուցանէ, նախկին կեդրոնականցիներէն ու միութեանս անդամներէն

ՄԵՍՐՈՊ ԳԱՀՆ. ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

Երգեցողութիւնները քառաձայն կը կատարուին Մայր եկեղեցւոյ երգչախում–բին կողմէ, ղեկավարութեամբ նախկինկեդրոնականցի ԱՐԱ. ՊԱՐԹԵԻԵԱՆ :

Կը հրաւիրուին բոլոր պաշտօնական մարմինները, նախկին կեդրոնականցիներն ու հաւատացեալ ժողովուրդը, իրենց յարգանքի տուրքը մատուցանելու, հանգէպ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆԻ ՍԱՏԱՐՈՂՆԵՐՈՒ ԱՆՄՈՌԱՑ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ :

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյ–լիի Շրջ. Կոմիտէի :

ԴԱՍԱԽՕՍ՝

ԸՆԿ. ԲԱԲԳԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Նիւթ՝ ՀԱՅ ԴԱՏԻ ԼՈՒՆԴՄԱՆ ՃԱԿԱ–ՏԱԳԻՐԸ :

Երեքշաբթի, (Յունուար 21), Սէն Լու–Զորեքշաբթի (Յունուար 22), Պուլվ. Օտտօ :

Ուրբաթ, (Յունուար 24), Պօմոն :

Դասախօսութիւնները տեղի կ'ունենան եկեղեցւոյ կից սրահները :

×

ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Յունուար 26, ժամը 15ին

Կռան Քափէ տը Լիոն

ԱՍՈՒԼԻՍ

Զրոյց Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի հետ, Մարսէյլի Ահարոնեան Ակումբը, Հինգ–շաբթի, Յունուար 23, ժամը 21ին : Ներ–կայ կ'ըլլայ, ընկ. ԲԱԲԳԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 26ԻՆ

ժամը 15·30ին Համօ Օհանջանեան Ա–կումբին մէջ : Երգ, արտասանութիւնի, խմբերգ, աշակերտներու կողմէ :

Դպրոցական հանդէսէն ետք, ընտա–նեկան խնջոյք :

Cession de Bail

Նոր վերանորոգուած պայ մը, տրա–մադրելի է, փոքր վարձքով : Հիւսուածե–ղէնի աշխատանոց, ամբողջ կազմածով (մեքենաներ) : 72 քառակուսի մեթր, 3 սենեակ, մուտք, խոհանոց, թէլէֆոն, ի–յարկ, փողոցի վրայ :

Հեռաձայնել 208–57–48, Պ. Մօրլսի :

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի բոլոր ընկերները, Շաբաթ (25 Յունուար) ժամը 9ին, Ահարոնեան Ա–կումբը : Ներկայ կ'ըլլայ Ընկ. ԲԱԲԳԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

Սալ Ատիար, 4 Սփուար Բար 7րդ, (Մեթրօ Ալմա կամ Էֆօլ Միլիթէր) :

Կիրակի, Փետրուար 2, ժամը ճիշդ 15ին

Սիրայօժար մասնակցութեամբ սիրուած արուեստագիտուհիները Տիկին Ասղիկ Տէտէեանի, Օր. Մարի Իւսթատի, Տիկին Խրտըշեան – Լաշասայեի, Օր. Սօնա Վարդանեանի, եւ Պ. Տէյիրմէնճեանի (*Լիոնի Քոնսէրվաթուարէն*) *դնահատուած երիտասարդ պարիթօն եւ Միութեան երկու սեռէ ուսանողներու մասնակցու–թեամբ « Ռուզան » թատերդութենէն մէկ արար. խրախճանքի տեղանը, երգեր, նը–ւագ եւ պարեր, մասնակցութեամբ Նայիրի պարախումբի :*

Տոմսերու գին 15, 10, 5 ֆրանք, ապահովել զանոնք Տիկին Պագըրճեանի եւ Տիկին Մարգարեանի մօտ 35 եւ 32 Թրէվիզ փողոց, եւ Միութեան գրասենեակը 32 Թրէվիզ ու ներկայացման օրը Սալ Ատիար :

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԹՈՒՒՅԻԿ – ՏՈՄՍԱԿ – ՅԱՅՏԱԳԻՐ

ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ – ԵՒԱՅԼՆ

FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...

Դիմեցէք

« ՅԱՌԱՋ » Ի

32, RUE DE TRÉVISE
— PARIS - IXe —
Téléph.: 770-86-60

ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 90 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 50 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 105 Ֆ. Հատը 0,50

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
22
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
MERCREDI
22 JANVIER
1969

LE NUMÉRO 0,50 F.

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11419 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 45e ANNÉE — No 11.419

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԵՐԹԱՊԱՀԸ ԿԸ ՓՈԽՈՒԻ

Սպիտակ Տունը վարձակալ փոխեց ամսոյս 20ին: Ճոնսընին յաջորդեց Նիքսըն: Դեմոկրատները իրենց տեղը տուին Հանրապետականներուն:

Ճոնսըն, որ փոխ-նախագահ էր, մէկ օրէն միւսը նախագահական աթոռը գրաւեց Ճոն Քենըտիի եղերական սպանութեան հետեւանքով: Ու 1964ի ընտրութեանց մէջ վերընտրուեցաւ իբրեւ նախագահ:

Ուրեմն Միացեալ Նահանգներու ճակատագիրը ձեռքը պահեց 62 ամիս, 1963 Նոյեմբեր 26էն մինչեւ Յունուար 1969:

Իր պաշտօնավարութեան շրջանին Ամերիկայի ներքին եւ արտաքին քաղաքականութեան մէջ տեղի ունեցան որոշ դէպքեր, որոնք յիշատակելի պիտի մնան ժամանակակից պատմութեան մէջ:

Ամէնէն կարեւորը Վիէթնամի պատերազմն է, որ կը տեւէ աւելի քան չորս տարիէ ի վեր: Յոյսեր կան, որ Փարիզի բանակցութիւնները արդիւնքի մը պիտի յանգին ի վերջոյ եւ խաղաղութիւնը պիտի վերահաստատուի Ծայրագոյն Արեւելքի մէջ:

Տարօրինակ զուգադիպութիւն: Դարուս սկիզբէն ի վեր Մ. Նահանգները պատերազմի մասնակցած են Դեմոկրատներու իշխանութեան օրով:

1917ին դեմոկրատ Ուիլսընն էր նախագահը: 1941ին, Փըրլ-Հարպըրի աղէտին ատեն՝ դեմոկրատ Ֆրէնքլին Ռուզվէլթը: Իսկ Վիէթնամը պայթեցաւ դեմոկրատ Ճոնսընի օրով:

Եթէ նախախնամական բան մը կայ այս զուգադիպութեան մէջ, կրնանք վստահ ըլլալ, որ Հանրապետականներու իշխանութեան չորս տարիներու ընթացքին Ամերիկա ապահովագրուած է պատերազմի դէմ ...:

Ճոնսըն շարունակեց ողբացեալ Քենըտիի քաղաքականութիւնը: Խրուշչեւի օրով սկիզբ առած խաղաղ համակեցութեան քաղաքականութիւնը աւելի եւս զարգացաւ վերջին հինգ տարիներու ընթացքին: Սառոյցները Մոսկուայի եւ Ուոշինկթընի միջեւ հալեցան որոշ չափով: 1967ի ամառը Կլէսպօրուի մէջ Կոսիգին-Ճոնսըն տեսակցութիւնը մեղմացուց հակամարտ երկու ճակատներու ձգտեալ վիճակը:

Կրեմլինի եւ Սպիտակ Տան միջեւ հաստատուած կարմիր հեռաձայնը իր օգուտն ունեցաւ, մասնաւորաբար արաբեւիսրայելեան վէճին առթիւ: Շնորհիւ անոր է, որ նոր հրդեհի մը առաջքն առնուեցաւ, կը հաստատեն իրազեկներ:

Պէյրութի օդակայանին վրայ կատարուած յարձակումը դատապարտելու համար միացեալ ճակատ կազմեցին երկու երկիրները: Մերձաւոր Արեւելքի մէջ խաղաղութիւնը վերահաստատելու համար Մոսկուայի կողմէ ներկայացուած ծրագիրը լաւ ընդունելութեան արժանացաւ Սպիտակ Տան մէջ, փոքրիկ սրբագրութիւններով (Սինայի ապազինումն ու Շարմ էլ Շարքի իսրայելեան հակակշիռը եւայլն):

Անշուշտ փայլուն չէ տակաւին ամէն ինչ: Միջերկրականի ջուրերուն մէջ խորհրդային մարտանաւերը մրցումի մէջ են ամերիկեան վեցերորդ նաւատորմին հետ:

Գիտական մարզին մէջ Մ. Նահանգները մեծ նուաճումներ արձանագրեցին Ճոնսընի օրով: Աստղանաւորդ Պորմէնի եւ երկու ընկերներուն վերջին քաջագործութիւնը պսակումն եղաւ կատարուած ճիգերուն եւ փորձերուն, որոնք պիտի շարունակուին Նիքսընի օրով:

Ճոնսընի կառաւարութիւնը շարունակեց նիւթապէս աջակցիլ Թուրքիոյ, ըստ Թրումընի ծանօթ վարդապետութեան: Փոխարէն ստացաւ ապերախտութեան բազմաթիւ արտայայտութիւններ: Վերջին փաստը՝ Անդարայի ամերիկեան դեսպանի կառքին հրկիզումը թէքնիք վարժարանին առջեւ, որուն բոլոր ծախքերը հոգացած էր Ուոշինկթընի կառավարութիւնը:

Ներքին քաղաքականութեան մէջ ցեղային հակամարտութիւնը բաւական նեղութիւններ պատճառեց Ճոնսընի: Մեծ քաղաքներու մէջ պատահած ծանր խռովութիւններէն ետք Մարտին Լուտեր Քինկի սպանութիւնը ապացոյց մըն էր, որ Սեւամորթներու հարցը չէ փակուած դեռ:

Տնտեսական-ելմտական կացութիւնն ալ շատ փայլուն չեղաւ Ճոնսընի օրով: Սակայն նախագահը կրցաւ տոլարի արժէքը անփոփոխ պահել:

Ճոնսըն բազմաթիւ անլոյծ հարցեր իբրեւ ժառանգ կը ձգէ Նիքսընի:

Այս վերջինը արտաքին քաղաքականութեան մէջ ոչ մէկ հիմնական փոփոխութիւն պիտի մտցնէ:

Ներքին կեանքին մէջ ալ ո՛չ մէկ ցնցում առաջ պիտի գայ:

Կեանքը պիտի շարունակուի իր բնականոն ճամբով, առանց խախտելու գոյավիճակը:

Սպիտակ Տունը հերթապահ է, որ կը փոխէ պարզապէս:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԻՔՍԸՆԻ ՃԱՌԸ

ՆՈՐ ՆԱԽԱԳԱՀԸ
ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Կ'ՈՒԶԷ

Ռիչըրտ Միլհաուէ Նիքսըն, 37րդ նախագահ Միացեալ Նահանգներու իր պաշտօնը ստանձնեց Երկուշաբթի օր: Ըստ ամերիկեան աւանդութեանց, ամբողջ երկիրը խրախճանքի մէջ էր, ու քաղաքներն ալ իրենց տողանցքներով, տօնավաճառի բնոյթ առած էին:

Իր հանդիսաւոր յայտարարութեան մէջ, Նիքսըն ծանրացած է գլխաւորաբար խաղաղութեան անհրաժեշտութեան վրայ ու շեշտած .— «Առաջին անգամ ըլլալով, որովհետեւ այս աշխարհի ժողովուրդները խաղաղութիւն կ'ուզեն եւ իրենց ղեկավարները կը վախնան պատերազմէն, ժամանակները կ'աշխատին խաղաղութեան ի նպաստ: Ութ տարիէն Ամերիկա պիտի տօնէ իր երկուհարիւրամեակը իբրեւ ազգ: Միւս կողմէ, այս երկիրը լեցնող մարդոց մեծ մասին ողջութեան, Մարդկութիւնը պիտի տօնէ այն հանդիսաւոր նոր տարին որ հազար տարին անգամ մը կուգայ՝ երկու հազար թուականը: Մեզի կը մնայ որոշել, մեր արարքներով եւ մեր ընտրութիւններով, թէ ի՞նչ ձեւի ազգ կ'ուզենք ըլլալ, ի՞նչ ձեւի աշխարհի մէջ պիտի ապրինք եւ եթէ կարենանք ապագան ձեւել մեր յոյսերու պատկերին օրինակով, մեծագոյն պատիւը զոր Պատմութիւնը կրնայ ընծայել խաղաղութեան սատարողի տիտղոսն է: Այդ պատիւը այսօր կ'իյնայ Ամերիկայի վրայ: Հոս է մեր մեծութեան կոչումը: Կը խորհիմ թէ ամերիկացի ժողովուրդը պատրաստ է պատասխանելու այս կոչին: Այս դարուս երկրորդ «մէկ — երրորդը» նշուեցաւ իրագործումներով որոնցմէ կրնայ հպարտ ըլլալ: Հսկայ յառաջդիմութիւններ ըրինք գիտութեան, ճարտարարուեստի, դիւղատնտեսութեան մարզերուն մէջ: Աւելի քան երբեք բաժնեցինք մեր հարըստութիւնները եւ վերջապէս սորվեցանք արդիական տնտեսութիւն մը վարել, ապահովելու համար անոր մշտական զարգացումը: Նոր չափանիշ մը տուինք ազատութեան եւ սկսանք այնպէս ընել որ իրականութիւն դառնայ թէ սեւամորթին եւ թէ սպիտակամորթին համար: Այսօրուան երիտասարդութեան մէջ մարմնաւորուած կը տեսնենք վաղուան յոյսը: Ծանօթ եմ ամերիկացի երիտասարդութեան եւ հաւատք ունիմ անոր նկատմամբ»:

Ու ակնարկ մը նետելէ ետք օրուան հրատապ հարցերուն վրայ, Նիքսըն կը հասնի իր եզրակացութեան .— «Երդում ըրի այսօր Աստուծոյ եւ իմ հայրենակիցներուս առջեւ: Այդ երդումին վրայ կ'աւելցնեմ այս նուիրական յանձնառութիւնը .— «Իմ լիազօրագիրս, իմ ուժերս եւ ամբողջ իմաստութիւնը զոր ունիմ, պիտի դնեմ ազգերու միջեւ խաղաղութեան դատին տրամադրութեան ներքեւ: Այս կոչը ուղղուած է զօրաւորներուն, ինչպէս եւ տկարներուն: Խաղաղութիւնը զոր կը փնտրենք յաղթանակ մը չէ ուրիշ ռեւէ ազգի վրայ: Հարցը կը վերաբերի այն խաղաղութեան որ դարմանում կը բերէ իր թեւերուն վրայ ու նաեւ գութ, անոնց համար որ տառապեցան, հասկացողութիւն անոնց համար, որ մեր թշնամիներն եղան, ձգել Աշխարհի բոլոր ազգերուն, որ իրենք ընտրեն իրենց ճակատագիրը: ... Դէպի յառաջ երթանք, աշխարհի բընակիչներ, բոլորս միասին, վճռական հաւատքով մեր հեռանկարներու հանդէպ, խոհեմ ընդդէմ վտանգներուն, բայց զօրացած մեր վստահութեամբ Աստուծոյ կամքին հանդէպ եւ մարդուն խոստմնալից ճակատագրին»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓՐԱԿԱՅԻ մէջ, անձնասպան եղած երիտասարդ ուսանողին յուղարկաւորութիւնը մեծ թափօրի մը առիթ տուած է: Արդէն տարաբախտ երիտասարդին եղերական մահէն ետք, նոյնիսկ հեռատեսիլի խօսնակ օրիորդները եւ տղաքը սգաւոր կը ներկայանան իրենց ունկնդիրներուն: Նախագահ Զվոպոտա յատուկ կոչ մը ըրած է երիտասարդութեան որպէսզի չշարունակէ այդ ճամբան: Փեշտայի մէջ ալ երիտասարդ մը նոյն ձեւով փորձած է անձնասպան ըլլալ: Մոսկուա մտահոգ է որ այս «համաճարակը» տարածուի ընկերվարական երկիրներու մէջ:

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ «զրոյցի» կոչ մը ըրած է Միացեալ Նահանգներու, ձեւով մը նեղը դնելով նոր նախագահը:

ՓՈՄՓԻՏՈՒ Հռոմէն վերադարձին, Օրլիի օդակայանին մէջ իսկ, ուզեց մեղմացընել իր այն յայտարարութիւնը, որ կը վերաբերէր նախագահութեան իր թեկնածութեան: Նախկին նախարարապետը ըսած է թէ չի հասկնար որ ի՞նչու այդքան աղմուկ եղած է: Ըսածն այն էր որ «հաւանական է որ հաւանական թեկնածու ըլլայ այն ատեն երբ տը Կոլ չշարունակէ իր պաշտօնը»: Փոմփիտու երբեք չէ ուզած ըսել թէ տը Կոլ ժամանակէն առաջ պիտի քաշուի:

ՄՈՍԿՈՒԱ համաձայն է «չորս»երու ժողովի առաջարկին, զոր Ֆրանսա ըրած է Միջին Արեւելքի տագնապը լուծելու համար:

ՍԱՌԻ մէջ շատ տարօրինակ յարձակում մը կատարուած է առջի օր: Բանակին մեծ զինամթերքն է որ յարձակումի ենթարկուած է: Զէնքերը զողցուած են եւ երեք պահակներ սպաննուած: Ոչ մէկ հետք կայ գործողութեան հեղինակները երեւան հանելու համար: Քննութիւնը զոր կը տանին հակալրտեսական բաժինները գաղտնի կը պահուի:

ՄԱՏՐԻՏԻ մէջ ուսանողական կարեւոր ցոյց մը եղած է, բողոքելու համար «աջ» ուսանողներու ցոյցերուն դէմ:

ՃԱՓՈՆԻ կառավարութիւնը ջնջած է Թոքիոյի Համալսարանի մուտքի քննութիւնները, վերջին շաբաթուան ծանր միջադէպերուն իբրեւ հետեւանք: Այլ խօսքով տարուան մը համար համալսարանը փակել, կը նշանակէ:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Գերմանիոյ վարչապետը՝ Քիզինկէր Փարիզ պիտի գայ Մարտին:

ՓԱՐԻԶԻ մէջ ստորագրուեցաւ Ֆրանքեւռումանական գործակցութեան դաշինք մը, տնտեսական, գիտական եւ թեքնիք:

ՎԻԷԹՆԱՄԻ խօսակցութեանց ամերիկեան Պատուիրակութեան նոր պետը՝ Քապոթ Լոճ Փարիզ հասաւ:

ՄԱՀ ԳԱՐԵԳԻՆ ՍԵՒՈՒՆՑԻ

Յունուար 13ին Երեւանի մէջ 58 տարեկան հասակին, յանկարծամահ եղած է ականաւոր գրող Գարեգին Սեւունց:

Գարեգին Սեւունց, կը համարուի Հայաստանի ճանչցուած արձակագիրներէն մէկը: Իր առաջին պատմուածքը լոյս տեսած է Պաքուի «Կոմունիստ» հայերէն թերթին մէջ: Մինչեւ Համաշխարհային Բ. պատերազմը Պաքուի մէջ հրատարակած է մի քանի գիրքեր եւ խմբագրած է տեղւոյն «Խորհրդային Գրող» հայերէն հանդէսը:

Վերադառնալով ռազմաճակատէն Սեւունց վերջին քսան տարուան մէջ հրատարակած է տասէ աւելի գիրքեր, վէպեր, վիպակներ, պատմուածքներու ժողովածուներ, ուղեգրութիւններ: 1952ին լոյս տեսած է անոր «Թեհրան» վէպը:

Սեւունցի երկերը թարգմանուած են աւելի քան 17 լեզուներով: Միայն ռուսերէն անոնք հրատարակուած են շուրջ կէս միլիոն օրինակ տպաքանակով: Անցեալ տարի Գարեգին Սեւունց ընթերցողներուն յանձնեց իր պատմուածքներու նոր ժողովածուն եւ «ՊԵՏԱԿԱՆ ԳԱՂՏՆԻՔ» ծաւալուն վէպը:

Գրողը կը պատրաստուէր ամփոփելու իր տպաւորութիւնները Սուրիայէն եւ Լիբանանէն, ուր այցելած էր անցեալ տարի:

ԹՂԹԱՏԱՐԱԿԱՆ ԾԱՆՐ ՅԱՒԵԼՈՒՄՆԵՐ

Յունուար 13էն ի վեր, ծանր յաւելումներ եղան դրոշմաթուղթերու վրայ արտասահմանի թերթերուն եւ օդանաւային սպասարկութեանց: Իսկ Փետրուար 3էն սկսեալ, հարիւրէն 35 յաւելում կը կրեն օրաթերթերու եւ պարբերականներու առաքման ներքին սակը:

Այս վերջին յաւելումը մանաւանդ շատ ծանր պիտի կշռէ «Յառաջ»ի վրայ, որու պիւտճէն կ'ապահովուի միայն իր ընթեղներով եւ դժբախտաբար սակաւաթիւ առեւտրական ազդերով:

«Յառաջ»ի վարչութիւնը կ'ուզէ խուսափիլ նոր յաւելումէ մը, բայց ջերմապէս կը խնդրէ իր բաժանորդներէն որ ԿԱՆՈՆԱՒՈՐ ու ԿԱՆԽԻԿ վճարեն իրենց բաժանորդագրութիւնը, մասամբ դիւրացընելու համար իր ծանր բեռը:

Շնորհակալութեամբ
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ՔԻՄԻԱԿԱՆ ԵՒ ՄԱՆՐԷԱԲԱՆԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Անշուշտ մանրէները եւ ասոնց թոյները անտեսանելի են, համ եւ հոտ չունին եւ անկարելի է զանոնք երեւան հանել վարակման սկզբնական շրջանին, մանաւանդ եթէ վարակումը կատարուի գաղտնի գործակալներու կողմէ: Ցաճախ քանի մը օր կը տեւէ ջուրին, օդին եւ սնունդներուն վարակման հաստատումը եւ մանրէին կամ մանրէներու տեսակին ճշդումը: Այնպէս որ եթէ կարելի չըլլայ ականատես ըլլալ թշնամիին կողմէ մշուշացեալ մանրէներով վարակման փորձերուն, վարակումը եւ հիւանդութիւնը կը յայտնաբերուի միայն առաջին ախտանիշերու երեւումէն յետոյ: Ինչ որ մեծապէս կը դժուարացնէ կանխազգուշական միջոցները (հականեխում, պատուաստ, եւ այլն): Կարելի է մասնաւոր դիմակներ գործածել, եթէ պետութիւնը նախապէս մեծաքանակ պահեստ մը պատրաստած է: Բայց վերջին պատերազմին սկիզբը տեսանք թէ ինչպէս եւ ինչի ծառայեցին Ֆըրանսացի ժողովուրդին բաժնուած դիմակները:

« Կենսաբանական պատերազմին դէմ ստիպողական միջոցներ » խորագրով ամերիկեան գրքոյկ մը կը յանձնարարէ առողջապահական միջոցները աւելի խստիւ կիրարկել, մշտական հսկողութեան եւ քննութեան ենթարկելով օդը, ջուրը, ըմպելիները, սննդեղէնները, կոյուղիները, մարդկային եւ կենդանական դիակներու թաղումը, եւայլն: Նաեւ հիւանդութիւններու դէմ պատուաստումը: Բայց ի՞նչպէս նախապէս գիտնալ թէ թշնամին որ մանրէն կամ մանրէները պիտի գործածէ եւ ինչպէս կարճ ժամանակի մէջ պատուաստել քանի մը տասնեակ միլիոն բնակչութիւն ունեցող երկիրներ: Մանաւանդ որ շատ մը հիւանդութիւններու դէմ պատուաստ գոյութիւն չունի:

Վերոյիշեալ գրքոյկին համաձայն գրեթէ անկարելի է «վարակազերծել» կամ հականեխել վարակուած ընդարձակ շրջանները, որոնք թշնամի ուժերուն համար եւս մեծ վտանգ կը ներկայացնեն, եթէ ուղեն երկրին ներսը թափանցել:

Կը հետեւի թէ մանրէական զէնքին թէ՛ գործածութիւնը եւ թէ՛ անոր հետեւանքներուն դէմ պաշտպանողական միջոցներու կիրարկումը գործնական դժուարութիւններ, ձախողումներ եւ երկու կողմերուն համար ծանր վտանգներ կը ներկայացնեն: Ահա թէ ինչու այդ մասին պատրաստութիւններ ըլլալով հանդերձ, հաւանական չէ անոր գործածութիւնը, այլ միայն կարելիութիւն մը:

Քիմիական պատերազմին դէմ 1899էն ի վեր համաձայնութիւններ գոյութիւն ունին, որոնք բացարձակապէս կ՚արգիլեն « հեղձուցիչ, թունաւոր եւ այլ տեսակ կազերու, հեղուկներու եւ նիւթերու գործածութիւնը »: Կարգ մը պետութիւններ ստորագրած են զանոնք, ուրիշներ՝ ոչ, ոմանք ալ վերապահումներ ըրած են: Անոնց, ինչպէս նաեւ հիւլէական զէնքերու սահմանաւորման մասին ստորագրուած համաձայնագիրները անշուշտ արժէք չունին, եւ անոնց գործածութիւնը կախում ունի պարագաներէն:

Եթէ քիմիական զէնքը գործածուեցաւ առաջին պատերազմին, եւ թեթեւ փորձեր կատարուեցան մանրէաբանական զէնքով, հաւանաբար կը յուսացուէր այդ միջոցով արագօրէն վերջ տալ պատերազմին, որովհետեւ մինչ այդ փորձուած զէնքերը այդ կարողութիւնը չունէին:

Իսկ վերջին պատերազմի ընթացքին բուն քիմիական զէնքերը չգործածուեցան, ոչ թէ մարթասիրաբար, այլ որովհետեւ նափալմը (կարծրացած էսանս), հրձիգ նիւթերով լեցուած բոցայայտ եւ այլ գործիքներն ու ռումբերը, որոնք իբրեւ թէ քիմիական զէնքեր չեն, առնուազն նոյնքան ազդեցիկ եւ զօրաւոր էին եւ տարածուն աւերներ գործեցին:

Առայժմ մեծ պետութիւնները միջնորդ ժողովուրդներու (Վիէթնամ, Միջին Արեւելք, Պիաֆրա, եւայլն) միջոցով կը պատերազմին եւ անոնց վրայ կը փորձեն իրենց հայթայթած զէնքերը, բացի մանրէաբանական եւ քիմիական նկատուածներէն, որոնք ոչ – պատերազմիկ ժողովուրդներու համար վտանգաւոր կրնան ըլլալ անփորձ եւ վրէժխնդիր փոքր պետութիւններու ձեռքը:

Բայց ապագայ ընդհանուր պատերազմի մը ընթացքին, հաւանաբար պիտի գործածուին քիմիական նիւթերը, գլխաւորաբար անդամալուծող եւ կամազրկող կազերը, եթէ մինչ այն աւելի կատարելագործուած եւ գաղտնի պահուած զէնքեր երեւան չհանուին:

Դժբախտաբար մարդկութիւնը բնաջնջող զէնքերը հետզհետէ պիտի կատարելագործուին, որովհետեւ քիչ յոյս կայ որ պատերազմները վերջ գտնեն եւ կատարեալ խաղաղութիւն տիրէ աշխարհիս վրայ, « եթէ կենսաբանական յանկարծափոխութիւն մը (միւթասիոն) հիմնովին չայլափոխէ մարդոց նկարագիրը », կ՚ըսէ անգլիացի Տոքթ. Անթոնի Սթոռ նոր լոյս տեսած հրատարակութեան մը մէջ եւ որ յարձակամիտութիւնը (ակռէսիվիթէ) մարդուն հոգեկան կառոյցին հիմնական եւ անհրաժեշտ հիմերէն մէկը կը նկատէ:

Իսկ Անտրէ Մորուա տեղ մը հետեւեալը կը գրէ. «Չեմ գիտեր թէ ի՞նչ պիտի ըլլայ մարդոց վիճակը երկու հազար տարի յետոյ: Կ՚անդիտանամ թէ բարբարոսութեան մէջ ողորմելի կեա՞նք մը պիտի ապրին, թէ ոչ գիտութեան հրաշքներուն շնորհիւ ուրիշ աստղեր պիտի գրաւեն եւ նիւթին ուժերը իրենց բարօրութեան պիտի ծառայեցնեն: Չեմ կրնար ըսել թէ ազա՞տ պիտի ըլլան թէ գերի, թէ բարգաւաճման եւ բարօրութեան սատարող ինչքերը համայնակա՞ն պիտի ըլլան, թէ անհատական: Բայց առանց սխալելու երկիւղը ունենալու, կանխաւ կրնամ ըսել թէ անոնք պիտի նմանին այն տիպարներուն զորս նկարագրեց Լա Պրիւյէր, այսինքն պիտի գտնուին համեստներ եւ զոռողներ, ազատախոհներ եւ երկիւղած սրտեր, նաեւ սնամտութիւն, սնափառութիւն, կեղծաւորութիւն, ցնդածութիւն, նախանձ, ատելութիւն եւ երբեմն ալ վեհութիւն»: Կը նշանակէ թէ յառաջդիմութիւնը, գիտութեան նուաճումները, իմացականութեան զարգացումը պիտի չկրնան փոխել մարդկային բնաւորութիւնը եւ թէ հոգեկան – բարոյական վիճակն ու ըմբռնումները նպաստաւոր փոփոխութիւններ եւ բարելաւումներ պիտի չկրեն:

Յոռետեսութի՞ւն: Չեմ կարծեր: Յուսանք միայն որ մարդկութեան բնաջնջումին սպառնացող հետզհետէ կատարելագործուող զէնքերու սարսափն իսկ կարենայ կանխել պատերազմները:

ՏՈՔԹ. ԼԵԻՈՆ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՈՐՆ Է ՊԱՏՄԱՀՕՐ ԾՆՆԴԱՎԱՅՐԸ

Նոր հրատարակութեամբ լոյս է տեսել Մովսէս Խորենացու « Հայոց Պատմութիւնը»՝ ակասեմիկոս Ստ. Մալխասեանցի թարգմանութեամբ եւ ծանօթագրութիւններով:

Այդ ծանօթագրութիւնների մէջ յարգելի ակադեմիկոսը Մովսէս Խորենացու ծննդավայրը Տարօնի դաշտից տեղափոխել է Սիւնիք:

Մալխասկանցը գրում է.

« Խորենացի անունը, որով կոչւում է Պատմահայրը, ցոյց է տալիս, որ նա ծնուած է Խորէն կամ Խորեան անունով վայրում: Այս անունով քաղաք կամ գիւղ յայտնի չէր մինչեւ վերջին ժամանակներս: Նա երբեմն կոչւում է նաեւ Տարօնացի: Տարօն գաւառում եղել է Խորնի կամ Խորուն անունով մի գիւղ, բայց եթէ Մովսէսը այնտեղ ծնուած լինէր, պէտք է կոչուէր Խորնեցի կամ Խորունացի (ինչպէս մի ժամանակ Վենետիկի Մխիթարեաններից ոմանք գրում էին): Աւելի հաւանական է կարծել, թէ նա ծնուած է Սիւնիքի Հաբանդ գաւառի Խորեա անունով փոքր գիւղում, որը յիշում է Ստեփ. Օրբելեանը տասներեքերորդ դարի վերջում» (էջ 5):

Այս կարծիքին է նաեւ պրոֆէսէօր Թ. Յակոբեանը: Վերջերս վերահրատարակուած « Հայաստանի պատմական աշխարհագրութիւնը» գրքում Թ. Յակոբեանը գրում է. «Որոշ ուսումնասիրողներ էլ ենթադրում են, որ Մ. Խորենացին ծնուել է ոչ թէ Տարօնի այս գիւղում, այլ Սիւնիքի Խորեան գիւղում: Ըստ երեւոյթին, վերջին տեսակէտը աւելի հաւանական է» (էջ 168):

Ես գիտնական չեմ, բայց համարձակւում եմ առարկել թէ՛ յարգելի ակադեմիկոսին եւ թէ՛ Թ. Յակոբեանին:

Եւ ահա թէ ինչու:

Մովսէս Խորենացին ոչ թէ երբեմն է կոչուել տարօնացի, այլ 1500 տարի նրա ծննդավայրը համարուել է Տարօնի աշխարհը: Տարօնը խիտ բնակեցուած հայկական գաւառ է եղել: «Կ՚ըսեն Մշոյ դաշտ հինգ հարիր գեղ է » ասւում է Տարօնի ժողովրդական երգերից մէկում: Եւ այդ բազմաթիւ գիւղերից շատերը մէկ եւ կէս հազարամեակ անփոփոխ պահպանել էին իրենց անունները: Օրինակ, Հացիկ գիւղը, ուր ծնուել է Մեսրոպ Մաշտոցը, Սէրգեւանքը, ուր ծնուել է Դաւիթ Անյաղթը եւ Խորոնքը, ուր ծնուել է ինքը՝ Մովսէս Խորենացին: Ե՛ւ Հացիկը, ե՛ւ Տէրգեւանքը ե՛ւ Խորոնքը կանգուն էին մինչեւ առաջին համաշխարհային պատերազմը:

Ինչպէս յայտնի է, Տարօնի Առաքելոց կամ Թարգմանչաց վանքը եղել է մտաւոր կենտրոն եւ ամառանոցավայր, ուր տասնեակ տարիներով ապրել եւ ստեղծագործել է առաջին հայ մատենագիրների ու թարգմանիչների նշանաւոր սերունդը: Այդ վանքի արեւելեան պատի տակ մինչեւ 1915 թուականի Յունիսի 28ը գտնուում էին Դաւիթ անյաղթի, Մովսէս Խորենացու, Մամբրէ Վերծանողի, Ասողիկի եւ շատ ուրիշ երեւելիների շիրիմները: Խորոնքի շինականները մինչեւ 1915 թուականը ամէն տարի աւանդաբար այշի էին գնում Թարգմանչաց վանքը եւ խունկ էին ծխում իրենց մեծ համագիւղացու՝ Մովսէս Խորենացու գերեզմանին, իսկ Տէրգեւանցիները՝ Դաւիթ Անյաղթի գերեզմանին:

Չէր կարող մեր պատմահայրը ծնուած եւ ապրած լինէր Սիւնիքում եւ մեռնելուց յետոյ տարուէր եւ թաղուէր Տարօնի Առաքելոց վանքի արեւելեան պարսպի տակ, դառնալով յատկապէս Մշոյ Խորոնք գիւղի շինականների բուռն սիրոյ եւ հպարտութեան առարկան:

Ինչ վերաբերում է այն փաստարկին, թէ Մովսէսը եթէ Տարօնի Խորն կամ Խորոնք գիւղում ծնուած լինէր, պէտք է կոչուէր Խորնեցի կամ Խորոնացի, ապա դա նոյնպէս հիմնաւոր կռուան չէ: Եթէ Բիայնա անունը հնչիւնափոխութեամբ կարող է դառնալ Վան, իսկ Էրեբունի՝ Երեւան, ինչո՞ւ չի կարող Խորնին կամ Խորոնքը դառնալ Խորենացի: Մշայ դաշտի գիւղերից մէկը Յրօնքն էր եւ նրա բը-

ՍԱԼԻՀԱ ՀԱՆԸՄ

ԿԱՄ

ԲԱՆԱԿԸ ԲՌՆԱԻՈՐԻՆ ԴԷՄ

ՎԷՊ ՕՍՄ. ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

— Ֆաթմայով գործը չի լմննար, շարունակեց բռնաւորը, հիմա անկէ շատ աւելի կարեւոր ձերբակալութիւն մը կայ կատարուելիք:

Ոստիկանութեան նախարարը առանց իր տիրոջ նայիլ համարձակելու, հարցական ակնարկ մը ուղղեց Թահսին եւ Իզզէթ փաշաներուն:

Ապտիւլ Համիտ իր սիրական քարտուղարին դառնալով ըսաւ.

— Իզզէ՛թ, Սելանիկէն եկած հեռագիրը կարդա:

Պալատական քարտուղարը սեղանին վրայ դրուած թուղթերու ծրարի մը մէջէն հատ մը առնելով՝ բարձրաձայն կարդաց.

«Այս վայրկեանիս ամենաստոյգ աղբիւրէ իմացայ որ յեղափոխական քոմիթէին կարեւոր անդամներէն մէկը, Սատըք պէյ, որ ծանօթ է արդէն տեղւոյն ոստիկանութեան, Մանասթըրէն Սելանիկ գալով՝ հոս օր մը կենալէ ետք, երկաթուղիի ճամբով Պոլիս մեկնած է: Յիշեալը գերմանական անցագրով կը ճամբորդէր իբրեւ առեւտրական ներկայացուցիչ, Քելլէրման անուան տակ: Սատըք պէյ պիտի աշխատի եղեր կարգ մը յեղափոխական ծրագիրներու գործադրութեան՝ Պոլիս գտնուած իր ընկերներուն հետ»:

Երբ Իզզէթ փաշա ընթերցումը աւարտեց, ոստիկանութեան նախարարը սարսափահար երեւոյթ մը առաւ: Սատըք պէյ, այո, ծանօթ է ամէնուն իբրեւ շատ վտանգաւոր յեղափոխական մը: Այդ երիտասարդը որ Կալաթա Սարայի լիսէի փայլուն շրջանաւարտներէն մին էր եւ Շաֆաք թերթին նախկին խմբագիրը, չորս – հինգ տարիէ ի վեր յեղափոխական գործունէութեան մէջ նետուած, կատաղի պայքար կը մղէր Համիտի բռնակալութեան դէմ: Անդամ մը, երեք տարի առաջ, թէեւ ձերբակալուած եւ Եէմէն աքսորուելու համար ճամբայ հանուած էր, բայց յաջողած էր Սուէզի ջրանցքէն փախչիլ Սալիհա հանըմի եւ ուրիշ երկու ընկերներու հետ: Իր Պոլիս վերադարձը նշան էր թէ յեղափոխութիւնը նոր թափով մը գործի պիտի սկսէր մայրաքաղաքին մէջ:

Ապտիւլ Համիտ որ իր նախարարին շրջափոխութիւնը տեսակ մը հաճոյքով կ՚ըմբոշխնէր, ըսաւ.

— Ի՞նչ պիտի ընես հիմա...:

— Անմիջապէս հրաման պիտի խնդրեմ ձեր Վեհափառութենէն պաշտօնատեղիս դառնալու եւ ամէն միջոց ձեռք առնելու որպէսզի Սատըք ոտքը Սիրքէճիի կայարանը դնելուն պէս ձերբակալուի, պատասխանեց Շէֆիք փաշա հաստատամիտ շեշտով մը:

— Այս մարդը փախցուցեր է, ըսաւ Ապտիւլ Համիտ խոր արհամարհանքով:

Իզզէթ փաշա պարտք համարեցաւ կըրկին միջամտել.

— Դժբախտաբար հեռագիրը առինք ճիշդ այն վայրկեանին, երբ Էտիրնէի կառախումբը Սիրքէճի կը հասնէր եւ երբ իսկոյն մարդ զրկեցինք Սիրքէճիի ոստիկանատունը, Սատըք կամ Քելլէրման արդէն քառասուն վայրկեանէ ի վեր մեկնած էր հոնկէ իր անցագիրը ցոյց տալէ ետք ...ուստի կայարանին շուրջը ձեր ձեռք առնելիք միջոցները այլեւս որեւէ օգտակարութիւն չեն կրնար ունենալ:

— Շէֆիք, ըսաւ Ապտիւլ Համիտ, խօսքը իր ոստիկանութեան նախարարին ուղղելով, ինչպէս լսեցիր, Սատըք արդէն Պոլիս մտած է, հիմա քեզի կը մնայ Պոլսոյ մէջ զայն փնտռել, գտնել ու ձերբակալել: Ասոր համար քսանեւչորս ժամ կուտամ քեզի, եթէ մինչեւ վաղը այս ժամուս չկարենաս Սատըքը ինձ յանձնել, քեզի վայրկեանապէս Հռոդոս պիտի զըրկեմ... շուտ գնա եւ գլուխիդ ճարը տես:

Շէֆիք փաշա դուրս ելաւ իր տիրոջ քովէն՝ դատապարտեալի մը պէս որ իր մահուան վճիռը կը լսէ:

Ինչ սպառնալիք որ ինք ըրած էր Հիւսնի պէյի՝ այժմ Ապտիւլ Համիտ նոյնը կ՚ընէր իրեն: Եւ Համիտ աւելի անողոք էր քան թէ ինք:

— Պէտք է որ ամբողջ ճիգս թափեմ այդ Սատըքը ձեռք անցընելու համար, վճռեց նախարարը, եթէ ոչ ալ անկարելի է պաշտօնիս մէջ մնալ:

Բայց ի՞նչպէս պիտի յաջողէր այդ գործը գլուխ հանել: Այդ մարդիկը չափազանց ճարպիկ եւ յանդուգն ըլլալ կը թուէին...:

Շէֆիք փաշա, իր ճամբուն վրայ, բոլոր պահականոցները հրահանգներ տալէ ետք, իրիկուան դէմ եկաւ Զապթիէն: Իր սենեակը մտած միջոցին նշմարեց Հիւսնի պէյը որ զուարթ ու յաղթական երեւոյթով մը կեցած էր եւ կարծես իրեն կը սպասէր: Փաշան իր ընկճուած ու տխուր կացութեան մէջ իր ստորադասեալին այդ գոհունակ դէմքը դժկամակութեամբ ընդունեցաւ:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(36 – Շար.)

ՓԱՓՈՒԼԸ ՅԱՂՈՒՄՈՎՈՉԻ

Գ. ՍԱՍՆԱ

ԲԱԺԻՆ Գ

—*—

ԲԱՀԱՐԿ ԳԱԺԻ

Ինքնաջակ թափօրը կանգ առաւ Ս. Աստուածածնայ եկեղեցւոյ առջեւ, ուր Ս. Պատարագ պիտի մատուցանէր Տ. Գրիգոր Եպս. Ալիշանեան։ Ժողովուրդը ներս մտաւ եւ տեղաւորուեցաւ։ Ս. Պատարագի ընթացքին Տ. Գրիգոր Եպս. Ալիշանեան հետեւեալ քարոզը խօսեցաւ։

Ամենայն ոք, որ ինձ հետեւիլ կամի, ուրացցի զանձն իւր եւ առնու զխաչ իւր եւ հետեւեսցէ ինձ։ Ասոնք են Տեառն Յիսուսի խօսքերը, զորս ընթերցուեցան հիմա։ Ասոնք են Տեառն Յիսուսի խօսքերը, զորս ես ալ կրկնեցի հիմա։ Ասոնք են Տեառն Յիսուսի խօսքերը, զորս ամէն օր կրկնեցի ես ալ, երբ ուզեցի ձեզի խօսիլ

Պ. Սեդրակ Տավուտեան, Տէր եւ Տիկին Ռուբէն Տավուտեան եւ զաւակները՝ Տանիէլ, Միշէլ եւ Ստեփան, Տոքթ. եւ Տիկ. Ժան Տավուտեան եւ զաւակները՝ Քրիսթին եւ Սերժ, Տէր եւ Տիկին Սերժ Ազարեան եւ աղջիկը, Այրի Տիկին Դանիէլ Զավուշեան, զաւակներն ու թոռը, Տէր եւ Տիկին Յովսէփ Օնանեան, Տէր եւ Տիկին Յովհ. Թաթման, ինչպէս նաեւ Աթպաշեան, Ազարեան, Էլէնեան, Թադէոսեան, Տիլիզեան, Միլտոնեան, Գաղազպաշեան ընտանիքները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, մօր, մեծ մօր, քրոջ, հօրաքրոջ, մօրաքրոջ, հարսին եւ խնամիին՝

ՏԻԿԻՆ ՍԵԴՐԱԿ ՏԱՎՈՒՏԵԱՆԻ
(Ծնեալ Աննա Աբրամեան)

մահը, որ պատահեցաւ Յունուար 18ին, 68 տարեկանին :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Չորեքշաբթի (Յունուար 22), ժամը 14ին, Փարիզի Հայ Կաթողիկէ Ս. Խաչ եկեղեցին,

10 bis, rue Thouin - PARIS 5e

ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Մէօտոնի նախկին գերեզմանատունը :

Բնակարանէն, 22 Բիւ տէ Պիկօ, Մէօտոն, օթոքառ մը տրամադրելի է բարեկամներուն եւ դրացիներուն համար ժամը 13ին, եկեղեցի երթալու համար :

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի, ներկայիս իբրեւ այդ նկատել :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Գեղանոյշ Մելքոնեան, զաւակներն ու թոռները, ինչպէս նաեւ ընտանեկան բոլոր պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի (Յունուար 26ին) իրենց ողբացեալ ամուսնոյն, հօր եւ մեծ հօր ԿԱՐԱՊԵՏ ՄԵԼՔՈՆԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ, եւ համայն Սաղբղեան դերդաստանի ննջեցելոց հոգւոյն համար, Փարիզի Ս. Յովհ. Մըկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ :

Ի դիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ
ԵՒ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Գէորգ Միքայէլեան, զաւակները՝ հրամանատար – բժիշկ եւ Տիկին Եղիշէեան ու իրենց զաւակը, Պ. Մաթէոս Մաքսուտեան եւ զաւակները, խորապէս ազդուած այն համակրական զգացումներէն որ արտայայտուեցան

ԳԷՈՐԳ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆԻ

մահուան առթիւ, շնորհակալութիւն կը յայտնեն Վալանսի Հ. Յ. Դ. Կոմիտէին, Կապոյտ Խաչին, Նոր Սերունդին եւ բոլոր անոնց որոնք ծաղկեպսակով, փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով, անձամբ կամ դրաւոր մասնակից եղան իրենց սուգին :

Կը ծանուցանեն նաեւ թէ այս Կիրակի առաւօտ, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի ողբացեալին յիշատակին, Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ :

×

Այս տխուր առթիւ Այրի Տիկին Օտէթ Միքայէլեան հարիւր ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ին եւ յիսուն՝ Կապ. Խաչին :

ՆՈՒԷՐ

Տէօյէն Տէր եւ Տիկին Մարանկոզեան 150 ֆրանք կը նուիրեն Նարդունիի ֆոնտին : (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ալֆորվիլի եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղկեպսակի՝ Այրի Տիկին Սաթենիկ Տէր – Ղազարեանէ հարիւր ֆր. Հանըմիկ Քարակէօզեանի մահուան առթիւ :

×

Շաւիլի եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է եկեղեցւոյ բարերար անդամներէն՝ Պ. Պալապանեանէ 2·000 ֆրանք նոր տարուան առթիւ :

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս Կիրակի առաւօտ պատարագ :

ՅՈՒՇԻ ՕՐ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԱԶԳ. ՀԵՐՈՍ

ՄԻՍԱՔ ԹՈՐԼԱՔԵԱՆԻ

Նախաձեռնութեամբ Տրապիզոնի Պոնտոսի Հայր. Միութեան :

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Արեւմըտեան Եւրոպայի Կ. Կոմիտէի, մասնակցութեամբ Սեբաստիոյ Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրացին, Թոքատի, Դաւրայի եւ զանազան հայ. միութիւններու, Կապ. Խաչի, Նոր Սերունդի, Եւրոպայի Ուս. Միութեան, Փարիզի Համազգային մասնաճիւղի եւ զանազան քոյր միութիւններու :

Կիրակի, Յունուար 26, ժամը 15·30ին, Մշակոյթի Տան Ս. Թէհլիրեան սրահը, (17 Բիւ Պլէօ, Փարիզ 9) :

Կը նախագահէ՝

ԱՐՇԱՒԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ

Կը խօսին՝ ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ եւ ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժնին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն. — Պ. Պ. Պետիկեան, Մ. Ֆէրմանեան, Ս. Սամուէլեան, Ե. Գրիգորեան :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Փրատոյի Ս. Սահակ Մեսրոպ մայր եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութեան վարչութիւնը, կը յայտարարէ Մարսէյլի եւ շրջակայից Հայութեան, թէ այս Կիրակի, Առաջաւորաց Պահոց Բարեկենդանի Կիրակիին, պատարագը կը մատուցանէ ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ : Հիւրաբար քաղաքս գտնուող Հայաստանի մեր տաղանդաւոր մտաւորականներու եւ արուեստագէտներու խումբէն՝ աշխարհահռչակ երգչուհին ԳՈՀԱՐ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ կը մասնակցի Դպրաց Դասի երգեցողութեանց եւ կը կատարէ մեներգները :

Քարոզէն անմիջապէս ետք կը կատարուի մասնաւոր մաղթանք՝ վասն Հայրապետութեան մերոյ, եւ Հանրապետութեանց Ֆրանսայի եւ Հայաստանի :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

SALLE PAUL FARALICQ, 21 Rue Yves Toudic — Métro République

Ուրբաթ գիշեր, 31 Յունուար, ժամը 21ին

Փարիզի հայ դերասաններու համակրանքի ցոյցը իրենց ընկերոջ՝

ԳՐԻԳՈՐ-ՎԱՀԱՆԻ

Կը ներկայացուին՝

ԳՐԻԳՈՐ – ՎԱՀԱՆԻ

«ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԻ ԿԱՆԹԵՂԸ»

ԵՒ

«ԱԶԳԱՊԱՀՊԱՆՄԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ ՄԸ»

Բեմադրութիւն՝ Միհրան Անտոնեանի որոնց կը մասնակցին՝ Ա. Գմբէթեան, Գ. Տէրվիշեան, Յ. Լաթիֆեան, Ն. Պշտիկեան, օրիորդներ՝ Անի եւ Պերճուհի Տէմիրեան :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

Տիկին Աստղիկ Տէտէեան, Տիկին Զարուհի Անտոնեան, Օր. Արաքսի Գմբէթեան, «ՆԱՒԱՍԱՐԴ» պարախումբ, Հայ Գրողներու Միութեան կողմէ ուղերձ :

Մուտք 10 ֆրանք

ԱՍՈՒԼԻՍ

Զրոյց Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի հետ, Մարսէյլի Ահարոնեան Ակումբը, Հինշշաբթի, Յունուար 23, ժամը 21ին : Ներկայ կ'ըլլայ, ընկ. ԲԱԲԳԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ
ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

Մշակ. Տան յանձնախումբը կը փնտռէ ամուսնացած զոյգ մը՝ պիւֆէի սպասարկութեան եւ Տան մաքրութեան գործը ստանձնելու համար :

Բնակութեան յարմարութիւններ :

Դիմել ամէն օր, ժամը 15էն 19·30, Մըշակոյթի Տան գրասենեակը :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԷՐԵԲՈՒՆԻ 2750 ԵՐԵՒԱՆ

ՄԵԾ ՓԱՌԱՏՕՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐՈՒ

Կազմակերպուած Ալֆորվիլի Հայ Մարզականին եւ Հայկ. դպրոցին կողմէ

Կը նախագահէ՝ ԺՈԶԷՖ ՖՐԱՆՉԷՍՔԻ

(Ալֆորվիլի քաղաքապետ եւ Վալ – Տը – Մառնի ընդհ. խորհրդատու)

Հինգշաբթի, Յունուար 30, ժամը 20·30ին

PALAIS DES SPORTS, Rue de Toulon, Alfortville

Կը մասնակցին գեղարուեստական բաժնին.—

ԱՐՆՕ ԲԱԲԱՋԱՆԵԱՆ, ՅՈՎՀ. ԲԱԴԱԼԵԱՆ, ՀՐԱՉՈՒՀԻ ՃԻՆԱՆԵԱՆ: ԳՈՀԱՐ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ, ՍՈՒՐԷՆ ՔՈՉԱՐԵԱՆ, ԱՆԱՀԻՏ ՑԻՑԻԿԵԱՆ, ԷԼԷՈՆՍՐԱ ՈՍԿԱՆԵԱՆ

Եւ Երեւանի անձնաւորութիւններ.—

ԳԷՈՐԳ ԷՄԻՆ, ԱՐԱՄ ԱՐԱՄԵԱՆ, ՎԱՐԱԶԴԱՏ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ, ԷԴ. ՊԱՊԵԱՆ, ԼՈՒԻԶ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ, ԿԱՄՕ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ :

Տոմսերու համար դիմել.— Ալֆորվիլի մէջ՝ Ֆիլիփի սրճարանը : Փարիզի մէջ Մասիս, 21 Բիւ Սօլնիէ եւ Մարգարեան, 32 Բիւ տը Թրէվիզ :

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՔԱՌԱՁԱՅՆ ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ
ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ՍԱՏԱՐՈՂԱՑ ՀՈԳԻՈՑ Ի ՀԱՆԳԻՍՏ

Փարիզի Նախկին Կեդրոնականցիներու Միութիւնը, կը ծանուցանէ թէ, 26 Յունուար, Կիրակի առաւօտ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ, Ս. պատարագի մատուցմամբ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ սատարող ու մեզմէ անդարձ մեկնող, բոլոր հիմնադիրներուն, տնօրէններուն, ուսուցիչներուն եւ սաներուն հոգւոց ի հանգիստ :

Կը նախագահէ ու կը քարոզէ՝

Հայրապետական պատուիրակ՝ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Իսկ պատարագը կը մատուցանէ, նախկին կեդրոնականցիներէն ու միութեանս անդամներէն

ՄԵՍՐՈՊ ՔՀՆՅ. ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

Երգեցողութիւնները քառաձայն կը կատարուին Մայր եկեղեցւոյ երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ նախկինԿեդրոնականցի ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆ :

Կը հրաւիրուին բոլոր պաշտօնական մարմինները, նախկին Կեդրոնականցիներն ու հաւատացեալ ժողովուրդը, իրենց յարգանքի տուրքը մատուցանելու, հանդէպ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆԻ ՍԱՏԱՐՈՂՆԵՐՈՒ ԱՆՄՈՌԱՑ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ :

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի :

ԴԱՍԱԽՕՍ՝

ԸՆԿ. ԲԱԲԳԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Նիւթ՝ ՀԱՅ ԴԱՏԻ ԼՈՒԾՄԱՆ ՃԱԿԱՏԱԳԻՐԸ :

Չորեքշաբթի (Յունուար 22), Պուլվ. Օտտօ :

Ուրբաթ, (Յունուար 24), Պօմոն :

Դասախօսութիւնները տեղի կ'ունենան եկեղեցւոյ կից սրահները :

×

ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Յունուար 26, ժամը 15ին
Կռան Քաֆէ տը Լիոն

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 26ԻՆ

Ժամը 15·30ին Համօ Օհանջանեան Ակումբին մէջ : Երգ, արտասանութիւնի, խմբերգ, աշակերտներու կողմէ :

Դպրոցական հանդէսէն ետք, ընտանեկան խնջոյք :

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի բոլոր ընկերները, Շաբաթ (25 Յունուար) ժամը 9ին, Ահարոնեան Ակումբը : Ներկայ կ'ըլլայ Ընկ. ԲԱԲԳԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ :

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԹՌՈՒՑԻԿ – ՏՈՄՍԱԿ – ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ – ԵՒԱՅԼՆ
FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...

Դիմեցէք
«ՅԱՌԱՋ»Ի
32, RUE DE TRÉVISE
— PARIS - IXe —
Téléph.: 770-86-60

ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 90 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 50 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 105 Ֆ. Հատը 0,50

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 23
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
JEUDI
23 JANVIER
1969

LE NUMÉRO 0,50 F.

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11420 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 45e ANNÉE — No 11.420

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱԶԳԱՊԱՀՊԱՆՄԱՆ ՃԻԳԵՐ

Ա.

Անհատական նախաձեռնութեան, հայրենասիրութեան եւ զոհողութեան ոգիի գերազանց օրինակ մը կը ներկայացնէ Լոս Անճէլըսի Սրբոց Նահատակաց Ֆէրահեան վարժարանը, որ հինգ տարիէ ի վեր հրաշք կը գործէ հեռաւոր Քալիֆորնիոյ հայ գաղութին մէջ. եւ որ կոչուած է օրինակ հանդիսանալու ուրիշ շրջաններու մեր հայրենակիցներուն :

Մատթէոս Գ. Ֆէրահեան, երիտասարդ տարիքին Ամերիկա գաղթած հայորդի մը, այնտեղ հետեւած էր իրաւաբանութեան եւ բացած փաստաբանական գրասենեակ մը :

Կանուխէն զինուորագրուած Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերուն մէջ, տարիներով գործօն դեր է կատարած ո՛չ միայն կուսակցութեան, այլև Քալիֆոռնիոյ ազգային, հանրային եւ մշակութային զանազան հիմնարկութեանց մէջ :

Ֆէրահեան կը հետաքրքրուէր նաեւ իմաստասիրական եւ պատմական խնդիրներով : Հայերէնի թարգմանած է Թոմաս Փէյնի Բանականութեան Դարը, տպուած Ֆրէզնօ, 1920ին, 1943ին ալ Պոսթընի մէջ հրատարակած է ստուար հատոր մը, — Քրիստոնէութեան եւ հին հեթանոս կրօնքներու բաղդատականը, 539 էջ :

Ուշ էր այս գիրքը տարածելու համար ամերիկահայ գաղութին մէջ, ուր այդ թուականին շատ էր պակսած հայերէն կարդացողներու թիւը : Նոր Աշխարհի մեր հայրենակիցները տարիներով հայրենասիրաբար նիւթապէս օգնած էին Մերձաւոր Արեւելքի հայկական վարժարաններուն, բայց խելք չէին ըրած դպրոց բանալու իրենց զաւակներուն համար : Այժմ կը զգան եւ կ՚ափսոսան կորսուած թանկագին ժամանակը :

Ֆէրահեան իր կեանքի վերջին տարիներուն զգաց, որ օտար հողի վրայ ազգապահպանման գլխաւոր ազդակը հայկ. դպրոցն էր եւ ոչ թէ միայն եկեղեցին, ինչպէս կը կարծեն մեր բարձրաստիճան հոգեւորականները : Ինք եւ կինը Եւգինէ Լոս Անճէլըսի հայ համայնքին կտակեցին 250·000 տոլար գնահատուող անշարժ կալուած մը, որուն փոխարժէքով ամէն օրեայ դպրոց մը պէտք է բացուէր Լոս Անճէլըսի մէջ, ուր մեծ թիւով Հայեր կ՚ապրին, ցրուած ընդարձակ տարածութեանց վրայ :

Այս ծրագիրը իրականացաւ 1964ին շնորհիւ խնամակալ մարմնին, մասնաւորաբար շնորհիւ Մուս Տաղցի երիտասարդ մտաւորական Գաբրիէլ Ինճէճիկեանի, որ ստանձնեց նորաբաց վարժարանի տնօրէնի դժուարին եւ ապերախտ պաշտօնը : Նիւթապէս իրեն աջակցեցան զանազան անհատներ եւ կազմակերպութիւններ :

Ինճէճիկեան գործի սկսաւ 12 աշակերտով միայն : Ու յամառ կամքով դիմակալեց բոլոր դժուարութեանց, հարթեց ամէն խոչընդոտ ու յաղթեց : Տարուէ տարի աւելցաւ աշակերտներու թիւը, որ անցեալ տարեշրջանին հասաւ հարիւրի :

Ամերիկայի այս միակ երկրորդական կրթական հիմնարկութիւնը կը կոչուի «Սրբոց Նահատակաց Ֆէրահեան վարժարան» եւ կը գտնուի Լոս Անճէլըսի արուարձան Էնսինոյի մէջ :

Հարիւր աշակերտները անցեալ տարեշրջանին բաժնուած էին եօթը դասարաններու, երկուքը նախակրթարանի (5րդ եւ 6րդ), 5ը՝ երկրորդականի (7րդ–11րդ) մէջ : Շէնքի եւ հողային տարածութեան սահմանափակ վիճակին պատճառաւ արտօնուած չեն հարիւրէ աւելի աշակերտներ պահելու : Կը սպասեն բարերարի մը — կամ բարերարներու, կառուցանելու համար արդիական նոր շէնք մը, աւելի մեծ հողի մը վրայ, օժտուած ամէն յարմարութիւններով :

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԹՆՈԼՈՐՏԸ ԼԱՐՈՒԱԾ Է ՓՐԱԿԱՅԻ ՄԷՋ

ՂԵԿԱՎԱՐՆԵՐԸ ՄՏԱՀՈԳ ԵՆ

Ինչպէս գրած էինք Եան Պալաշի մահը հսկայ տողանցքի մը առիթ տուած էր առջի օր Փրակայի մէջ : Վախ կայ որ յուղարկաւորութիւնն ալ, Շաբաթ օր, նոր ցոյցերու դուռ բանայ : Փրակայի կեդրոնը Ս. Վենչեսլասի արձանին պատուանդանին վրայ կարճ սլոկան մը, բայց շատ խօսուն՝ « Աւելի լաւ է ոտքի մեռնիլ քան ապրիլ ծունկի եկած : 1939՝ Եան Օփլիթալ (գնդակահարուած նացիներու կողմէ) — 1969՝ Եան Պալաշ :

Նախագահ Զվոպոտա, ինք անձամբ կը ծանուցանէր երկրորդ երիտասարդին անձնասպանութեան փորձը մինչ մամուլը, իր հասկցած ձեւով կը պատասխանէր գրաքննութեան գրասենեակի հրահանգին՝ կուսակցական եւ կառավարական պաշտօնական զեկոյցներով գոհանալ Պալաշի մահուան լուրերու առթիւ : Ասոր իր պատասխան, բովանդակ մամուլը սիւնակներ կը նուիրէ ու Զվոպոտայի ճառին կողքին, Եան Պալաշի անունը կը կրկնուի էջէ էջ, անվախ խորագրերով՝ «ազատութեան ծարաւի ցոյց մը : Հաւատարիմ պիտի մնանք» : Եւ բոլոր թերթերը նոյն քաջութեամբ կ՚արտայայտուին, մինչ քաղաքին դուռները խորհրդային հրասայլերը կը սպասեն : Երիտասարդութեան պաշտօնաթերթը՝ Մատա Ֆրոնթա կը հրաւիրէ ժողովուրդը որ գործադրէ երիտասարդութեան պահանջները, «որովհետեւ ուրիշ յոյս չկայ որ այս ողբերգութիւնը վերջինն ըլլայ » :

Յատկանշական է նաեւ որ Սլովաքները դատապարտած են երիտասարդին անձնազոհութիւնը, անպատասխանատու որակելով Պալաշը : Իսկ Չեխերը թէև կը փորձեն երեւոյթները պահել, բայց եւ այնպէս խորքին մէջ, համաձայն են երիտասարդին հետ եւ Զօր. Զվոպոտան է որ շեշտած է. — « Իբրեւ Հանրապետութեան նախագահ, չեմ կրնար հաւանութիւնս տալ երիտասարդ ուսանողին զոհողութեան, բայց զինուոր եմ, եւ իբր այդ, հպարտ եմ հերոսութեան այդ արարքէն» :

Կացութիւնը սակայն ծանր է : Երեքշաբթի օր, վարչապետ Չերնիքն է որ ճառ մը խօսած է եւ խիստ ալ եղած է ու չէ ծածկած սպառնացող վտանգները : Վարչապետը կոչ կ՚ընէ երիտասարդներուն որ դադրեցնեն ցոյցերը : Կը շեշտէ թէ պէտք չէ այնպիսի մթնոլորտ մը ստեղծել, որ անվստահութիւն տիրէ ղեկավարներուն նկատմամբ : Վասնզի այդ պարագային, ղեկավարները կը ստիպուին քաշուիլ եւ նոր եկողները շատ աւելի խիստ կ՚ըլլան եւ ոչ ոք ոչ մէկ բան կը շահի : Պարզ է որ չեխ ղեկավարները շատ փարակ թելի մը վրայ կեցած, կը փորձեն պահել իրենց հաւասարակշռութիւնը :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԿՈՄԻՏԱՍԻ ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ

ԿԱՌԱՎԱՐԱԿԱՆ ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ ԱՌԱՋԻՆ ՆԻՍՏ

Այս տարի, աշնան, պիտի նշուի հայ մեծ երգահան Կոմիտասի ծննդեան 100-ամեակը : Այդ տարեթիւը հանդիսաւորութեամբ պիտի տօնուի ոչ միայն Հայաստանի, այլեւ խորհրդային միւս քաղաքներուն մէջ :

Յունուար 13ին, Երեւանի մէջ, նախագահութեամբ հանրապետութեան նախագահ Նագուշ Յարութիւնեանի, տեղի ունեցաւ կառավարական յոբելենական Յանձնաժողովին առաջին նիստը : Քննուեցաւ յոբելենական ծրագիրը :

Կոմիտասի ծննդեան հարիւրամեակին նուիրուած հանրապետական յոբելենական հանդիսաւոր նիստը տեղի պիտի ունենայ Նոյեմբերին, Երեւանի մէջ, իսկ այնուհետեւ Մոսկուայի մէջ եւս պիտի կայանայ յոբելենական հանդիսաւոր նիստ եւ պիտի տրուի համերգ : Յոբելենական երեկոներ եւ համերգներ պիտի տրուին Լենինականի, Կիրովականի, Էջմիածնի եւ Հայաստանի այլ քաղաքներու ու շրջաններու թէ ուսումնական թէ այլ մեծ հաստատութիւններու մէջ :

Որոշուած է Կոմիտասի նուիրուած յոբելենական համերգներ կազմակերպել Լենինկրատի, խորհրդային միւս հանրապետութիւններու մայրաքաղաքներուն եւ անուանի քաղաքներուն մէջ : Այս հանդիսութիւններուն պիտի մասնակցին պետական նուագախումբը, Կոմիտասի քառեակը, Հայաստանի պետական երգչախումբը, հանրապետութեան մենակատարները :

Թէ՛ Հայաստանի, թէ՛ խորհրդային միւս հանրապետութիւններուն եւ թէ՛ արտասահմանի մէջ պիտի կազմակերպուին Կոմիտասին նուիրուած գեղարուեստական ցուցահանդէսներ, ինչպէս նաեւ անոր կեանքն ու գործունէութիւնը արտացոլող լուսանկարներու ցուցահանդէսներ : Մեծ երգահանին նուիրուած ցուցահանդէս մը պիտի բացուի Եղիշէ Չարենց գրականութեան եւ արուեստի թանգարանին մէջ : Երեւանի մէջ տեղի պիտի ունենայ Հայ Երաժիշտներու Միութեան վարչութեան լիակատար նիստ՝ երկրի ականաւոր երաժիշտներու մասնակցութեամբ :

Հոկտեմբերի կէսերուն, Երեւանի մէջ տեղի պիտի ունենայ գիտական նստաշրջան մը՝ նուիրուած երգահանի ծննդեան հարիւրամեակին :

Յոբելեանին առիթով, պիտի ստեղծուին Կոմիտասին նուիրուած երաժշտական նոր ստեղծագործութիւններ, գեղարուեստական կտաւներ եւ քանդակներ : Պիտի հանուին «Երգում է Կոմիտասը» եւ « Կոմիտասի ստեղծագործութիւնները» խորագրերով սալեր : Նախատեսուած է նաեւ Կոմիտասի դիմանկարով դրոշմաթուղթեր, ծրարներ եւ կրծքանշաններ :

Մշակութային նախարարութիւնը, երաժիշտներու եւ Գրողներու Միութիւնը եւ « Գիտելիք » ընկերութիւնը պիտի կազմակերպեն զեկուցումներ, համերգ–դասախօսութիւններ եւ երաժշտական երեկոներ : Պիտի պատրաստուին Կոմիտասին նուիրուած եւ անոր կեանքն ու գործունէութիւնը արտացոլող ձայնասփիւռի ակնարկներ, հեռատեսիլի ակնարկներ եւ շարժանկարային ակնարկներ :

Լոյս պիտի տեսնեն Կոմիտասին նուիրուած ժողովածուներ, մենագրութիւններ եւ այլ հրատարակութիւններ :

Մրցում մը պիտի յայտարարուի հայ մեծ երգահանին լաւագոյն յուշարձանին համար : Որոշուած է Կոմիտասի կեանքին հետ կապուած շէնքերուն փակցնել յուշատախտակներ : Նախատեսուած է Կոմիտասի անունով մրցանակներ սահմանել երաժշտական լաւագոյն ստեղծագործութեան համար :

Կրեմլինը անշուշտ, «հակընկերվարական» տարրերու կը վերագրէ եղածը : Երիտասարդին անձնասպանութեան լուրն ալ, մէկ – երկու տողով տալով միայն, Պրաւտա, որ հակառակ իր անունին, միշտ ճշմարտութիւնը չէ զոր կ՚ըսէ, կը գրէ թէ այդ արարքը «հրահանգուած էր հակընկերվարական ուժերու կողմէ եւ շահագործուած գրգռութեան նպատակներով այդ նոյն հակընկերվարական ուժերուն կողմէ » :

«Թաս» գործակալութիւնն ալ կ՚ըսէ. — «Արեւմտեան մամուլը, մամուլի գործակալութիւնները, եւ ձայնասփիւռը կարեւոր դեր կը խաղան լուրերու տարածման մէջ, որոնք կը շփոթեցնեն ժողովուրդը, եւ սահմանուած են ձգտուած մթնոլորտ մը ստեղծելու չեխ մայրաքաղաքին մէջ» :

× Փեշտայի ձայնասփիւռը հաստատեց թէ երիտասարդ մը անձնասպան եղած է, ինքզինքը այրելով, ազգ. թանգարանին սանդուխներուն վրայ : Վայրին ընտրութիւնը խորհրդանշական կը թուի, վասնզի, այդ նոյն սանդուխներուն վրայ է, որ 1848ին, հունգար բանաստեղծը՝ Ալեքսանտր Փեթոֆի, որ դեռ այսօր կը մնայ երիտասարդութեան կուռքը, անկախութեան յեղափոխութեան դուռը բացած է, հոդ արտասանելով՝ «Ոտքի՛ Հունգարներ, ձեր շղթաները քակեցէք » :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶԻ մէջ, Շաբաթ օր, պիտի սկըսին Վիէթնամի խօսակցութիւնները, չորս պատուիրակութիւններու մասնակցութեամբ :

ՆԻՔՍԸՆ գործի գլուխ անցած է իր պաշտօնին առաջին օրն իսկ, ժամը 7·30ին իր գրասենեակը մտնելով եւ գործակիցները կանչելով, որոնք կը քնանային : Փոխած է նախ գրասենեակը գտնուող, Ռուզվելթի նկարը, զոր դրած էր Ճոնսըն եւ տեղը դրած է՝ Ճորճ Ուոշինկթըն :

ԻՏԱԼԻՈՅ քրիստոնեայ դեմոկրատ կուսակցութիւնը տագնապի մէջ է : Ընդհ. քարտուղար ընտրուեցաւ Ֆլամինիօ Փիքքոլի, որ կը յաջորդէ Ռումորի (ներկայիս վարչապետ) : Փիքքոլի 85 ձայն ստացաւ, 177ի վրայ (87 ներմակ քուէ կար, հինգ ալ ի զօրու չէին) :

ՄԱՏՐԻՏԻ մէջ ալ ուսանողական ցոյցերը չեն դադրիր : Նոյն խռովութիւններ կան Թոքիօ Քիոթօ, եւ քիչ մը ամէն կողմ :

ԼԻԲԱՆԱՆԻ մէջ, նշանակուած նախարարներու հրաժարումները կը շարունակուին եւ ապահով չէ որ Քարամէ պիտի կարենայ պահել դահլիճը :

ԹԷԼ ԱՎԻՎԷՆ կը հաստատուի որ իսրայելցի զինուորները կրակ բացած են արաբ կիներու ցոյց մը ցրուելու համար : Կին մը սպաննուած է եւ ինը ուրիշներ ալ վիրաւորուած :

ՆԱՍՐ ճառ մը խօսած է եւ անդամ մը եւս մեծարած է մեծ հայրենասէրը՝ տը Կոլ, որ մեր ժամանակի ամէնէն յայտնի անձնաւորութիւններէն մէկն է :

ՀԱՅ ՄԱՐՄՆԱԿՐԹԱԿԱՆ ՇԱՐԺՄԱՆ ՋԱՐԳԱՑՄԱՆ ՆՊԱՍՏՈՂ ՌԱՀՎԻՐԱՆԵՐ ԵՒ ՅԱՌԱՋԱՊԱՀՆԵՐ

ՀԱՅԿ ՃՕԼՕԼԵԱՆ

(Նահատակուած 1916ին թուրք դահիճներու ձեռքով)

Դժուար է, վաղահասօրէն եւ ողբերգական պայմաններու մէջ անհետացող անզուգական սիրելիի մը դէմքը ներկայացնել ու ամբողջ էութեամբ չզգալ հոգեկան խորունկ վշտի ու յուզման սարսուռ մը: Մանաւանդ երբ այդ դէմքը իր ազնուական ու բարի արտաքինին չափ, հոգիի ու սրտի վեհութիւն մը կը ցոլացնէ:

Այդպէս էր Հայկը, յաղթակազմ ու մշտաժպիտ Ճօլօլը — ինչպէս կը սիրէին կոչել զինքը մարզավայրի վրայ թէ դըպրոցական յարկէն ներս— ուր այնքան համակրութիւն եւ ջերմութիւն ստեղծած էր իր անձին շուրջ:

Իր կեանքը, թէեւ կարճատեւ, եւ սակայն բեղուն եղաւ հայ մարզական շարժման մէջ: Ինք շատ կանուխէն նուիրուեցաւ մարմնակրթանքին, ուր շուտով յատկանշուեցաւ ոչ միայն իր զօրաւոր մկաններով, այլեւ Ֆութպոլի իր ճարտար խաղարկութեամբ, մարզական զանազան ճիւղերու իր ընդունակութեամբ, ու մանաւանդ իր հեզահամբոյր ու միշտ ուրիշին ծառայելու պատրաստական բնաւորութեամբ, յատկութիւններ՝ որոնք զինքը սիրուած բարոյական առաջնորդ մը եւ մարմնակրթական ղեկավար մը դարձուցին, իր ուսանողական շրջանը բոլորած յարկին տակ:

Մարզական իր առաջին ազդեցութիւնը կրեց, անկասկած, Վահան Չերազէն, որ համիտեան շրջանին իսկ դարձած էր մեր տունին տղան: Այդ կապը Սիրունիով սկսած էր, բայց երբ Վահանը Հայկին մէջ գտաւ իր մտատիպարը, իրեն պէս բնութեան, բաց օդին եւ սրօռի սիրահարը, կերպով մը լքեց տեսականօրէն մարզիկ՝ գրոց բրոց Սիրունին, հոգեւին կապուելու համար շարժումին գործօն կերպով հետեւող երկու կրտսերներուն՝ Հայկին եւ ինծի: Ու այնուհետեւ Հայկն ալ լծեց իր կառքին, իբրեւ անբաժան ընկերներ:

Հայկը Կեդրոնականի նախակրթարանէն կը սկսէր իր Ֆութպոլի փորձերը, մաս կազմելով վարժարանին խումբին: Բայց իր համբաւը պիտի տարածուէր յետագային, «Տորք»ի ու «Արաքս»ի Ֆութպոլի խումբերուն իբր աչքառու յառաջապահ: Ֆութպոլի կողքին սակայն ու անկէց աւելի, Հայկը մշակեց մարմնակրթանքը, առօրեայ շուէտական մարզանքը, որուն շնորհիւ տիրացաւ դնդերային ուժեղ կազմի մը: Մասնաւորաբար 1909էն յետոյ յարատեւ կերպով հետեւեցաւ Բերայի Հայ Երիտասարդաց Մարմնամարզարանի դասաւանդութեանց, ինչ որ թոյլ տուաւ իրեն Հայկ. առաջին Ողիմպիականին յաջողութիւն մը արձանագրել: Ու անկէ ետք, մինչեւ 1914, ան միշտ պիտի բերէր իր մասնակցութիւնը, առաւել կամ նուազ յաջող արդիւնքներով:

Մարզական շարժման ղեկավարի իր գլխաւոր գործունէութիւնը ցոյց տուաւ սակայն, «Արդի» վարժարանի մէջ, ուր կ'ուսանէր ու կը դասաւանդէր միաժամանակ: Իր շունչին տակ կազմուեցաւ «Արարատ» մարմնամարզական եւ Ֆութպոլի խումբը: Բայց հոս կը նախընտրեմ պահ մը խօսքը տալ իր դասընկերներէն՝ ծանօթ մտաւորական Կարօ Ղազարոսեանին, որ այնքան հարազատօրէն ու ճըշգրիտ կերպով կը ներկայացնէր զայն, տարիներ առաջ, անոր նուիրած մէկ գրութեամբ, որմէ հատուած մը՝ ստորեւ.—

×

«Աւելի քան քսան տարի է անցեր, բայց իր մարմնեղ ու առոյգ հասակը՝ պի'րկ քիչ մը բիրտ՝ սակայն համաչափ — ու իր բարի, բայց շատ բարի նայուածքը՝ դեռ կենդանիօրէն դրօշմուեր են յիշողութեանս մէջ:

«Մեզմէ ոմանց համար, թերեւս պարտութիւն մըն է քանի մը տող նուիրել, ճամբուն դեռ կէսէն բաժնուողներու յիշատակին: Ինծի կը թուի, որ ուրի՛շ, դա'ռնօրէն բաղձալի բան մը կայ այդ վերյիշումներուն մէջ:

«Ու այս հոյակապ փաղանգի կողքին, —որուն յեղակարծ կորուստը հայ ժողովուրդին տառապանքը կրկնապատկեց — անանուն ու աննշմար ստուերներ կան, որոնցմէ հազիւ թէ կարենանք անջատուիլ, այնքան սերտօրէն նոյնացեր են անոնք մեր մտածումին, մեր զգացողութեան ու մեր յարատեւօրէն աճող ճիգերուն հետ..

«Ջերմօրէն կապուած արտաքին շարժումներուն, աւելի խորքին նուիրուող մը եղաւ սակայն ինք: Իր մօտ խանդավառութիւնը գագաթնակէտին հասեր էր իրիկուն մը, երբ Կովկասահայ թատերախումբը «Հին Աստուածները» ներկայացուցեր էր: Զօրականներու խնջոյքի տեսիլն ու Վահագնի փառաբանութիւնը հմայեր էին զինքը: Դպրոց վերադարձնուս, եւ անկէ ետք գրեթէ ամէն մէկ դադարի պահուն, իր սովորական լրջութենէն պիտի հրաժարէր, «Հաճի»ին հետ լիաթոք գոչելու համար:

— Կեցցէ Ուժն ու Գեղեցկութիւնը ...

«Փարիզ, կրկին ուսողութեան ճիւղին մէջ իրար գտնելու խոստումներով, աւարտեր էինք վարժարանը: Աշնանային առտու մը, տարաբախտ «Հաճի»ն Տէր Զօրի մօտ հողին յանձնեցինք: Ու մահացումի ճամբաներուն վրայ պատահաբար իմացայ, որ Հայկը թրքական բանակին կը ծառայէ իբրեւ փոխ — երկրաչափ: Իսկ աքսորէ վերադարձիս, իր եղբայրը Սիրունին տեղեկացուց իր կորուստը: 1916ի սկիզբը զոհ էր գացեր Շար Գըշլայի կոտորածին:

×

«Մօտ ամիս մը առաջ մեր աշխատակիցներէն Օ. Բանիկեան ինձ կը յանձնէր Ֆութպոլի մէկ խմբանկարը: Տարիներու ժպիտներէն, յոյսերէն, ճիգերէն ու տառապանքներէն խաւաքարտէ այդ կտորն էր մնացեր միայն: Բայց անով ես անդրադարձայ այն անզգալի ներշնչումին, որ Հայկը՝ ծնունդով այդ հայ Արին ներգործեր էր վրաս: Ցիշեցի մանաւանդ այն բարի հեգնանքը զոր ունէր անմշակ մկաններուս նկատմամբ, դառնութիւնը բերնէն չձգելով:

— Չպիտի հաշտուիս, հաշտուելիք չունիս մեր այս շարժումին հետ:

«Ժամանակը ժխտեց իր յոռետեսութիւնը: Ժխտե՞ց: Ո՛վ գիտէ: Գուցէ նորէն շարունակէր հեգնել զիս, եթէ իմանար որ իր մահէն տասնեակ տարիներ ետք, մարզական պարբերականներու խմբագրութեան հոգը պիտի յանձնուէր ինծի: Հայ կեանքին յատուկ շատ մը փոփոխութիւններու կարգին Անծանօթ մը այս պզտիկ կէտլ եւս»:

(Կարօ Ղազարոսեան, Սոֆիա)

×

1914ին էր որ Արդի վարժարանը յաջողութեամբ կ'աւարտէր: Ուսողութեան մէջ իր ունեցած բնածին հակումն ու ընդունակութիւնը, զինքը մղած էին երկրաչափութեան ասպարէզը ընդգրկելու: Ու այդ մտադրութեամբ ալ կը պատրաստուէր իր ուսումը շարունակել Փարիզ: Այդ շրջանին էր որ Կարին — Տրապիզոն խճուղիի շինութեան ձեռնարկու Ֆրանսական ընկերութիւն մը, «Ազատամարտ»ի խմբագրութեան միջոցով, պաշտօն կ'առաջարկէր իրեն, լիառատ վճարումով: Հեռանկարը հրապուրիչ էր: Տարուան մը պայմանագրութեամբ թէ գործնական փորձառութիւն ձեռք պիտի բերէր եւ թէ կարեւոր խնայողութիւն մը պիտի կատարէր: Վայրկեան մը իսկ չվարանեցաւ ու նոյն տարուան Յուլիսին Հայկը կը մեկնէր իր նոր պաշտօնատեղին՝ Կարին: Հազիւ գործի ձեռնարկած, ընդհ. պատերազմը կը պայթէր: Տեղւոյն վրայ կը զինուորագրուէր ու Երզնկայի պահեստի սպաներու վարժարանին մէջ մարզուելէ ետք, թրքական բանակին մէջ կը ծառայէր իբր փոխ երկրաչափ, պահ մը Կարին ու ապա Սեբաստիա:

Սվազի կուսակալ՝ մարդակեր Մուամմէրի հրամանով այս կայտառ ու կենսունակ տղան ալ, իր ծաղիկ հասակին մէջ պիտի նահատակուէր, 1700 կտրիճ հայ զինուորներու հետ, որոնք բոլորը համազարկի պիտի բռնուէին, Սվազի շրջանին՝ Շար Գըշլայի մէջ:

Ու այսօր ոչ ոք գիտէ թէ ո՞ւր փոշի դարձան իր սիրելի աճիւնները:

Այս պահուս, երբ քանի մը տասնեակ տարիներ ետք, թուղթին կը յանձնեմ յուշերս ու մտածումներս, հայ մարզական շարժման ու անոր անշահախնդիր ղեկավարներու եւ առաջնորդներու մասին, անտարակոյս, սիրասուն Հայկը, կը գըրաւէ իմ սրտիս ամէնէն ջերմ ու ամէնէն բաբախուն բաժինը:

Աւելի քան կէս դար ետք, իր պայծառ ու ժպտուն դէմքը, բարութեամբ լեցուն իր աչքերը ու իր անմոռանալի յիշատակը՝ կը մնան յաւէտ կենդանի:

ԳՐ. ՃՕԼՕԼԵԱՆ

ԽՄԲ.— Այս յօդուածաշարքը լոյս տեսաւ «Յառաջ»ի հետեւեալ թիւերուն մէջ. — 1968, Նոյեմբեր 1, 6, 7, 13, 20, 27, Դեկտեմբեր 6, 24, 1969՝ Յունուար 4, 7, 10, 16ի թիւերուն մէջ:

ՃՈՆՍԸՆԻ ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹԵԱՆ ՀԻՆԳ ՏԱՐԻՆԵՐԸ

1963

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 22.— Ճոն Քենըտի կը սպաննուի Տալլասի մէջ (Թէքսաս), իրեն կը յաջորդէ փոխ — նախագահը՝ Լինտըն Ճոնսըն:

1964

ՅՈՒԼԻՍ 2.— Նախագահ Ճոնսըն կը ստորագրէ Սեւամորթներու քաղաքացիական իրաւունքներու հրովարտակը:

ՅՈՒԼԻՍ 15.— Սան — Ֆրանսիսքոյի Հանրապետականներու համագումարը Պարրի Կոլտուաթըրը կը նշանակէ նախագահութեան թեկնածու:

ՕԳՈՍՏՈՍ 5.— Թոնքինի ծոցին մէջ ամերիկեան եւ հիւսիսային վիէթնամեան նաւային բախումի մը իբր հետեւանք՝ առաջին ռմբակոծութիւն Հիւսիսային Վիէթնամի: Երկու օր ետք, Խորհրդարանը իրաւունք կուտայ Ճոնսընի անհրաժեշտ բոլոր միջոցները ձեռք առնել՝ ձախողութեան մատնելու համար «համայնավար յարձակումը»:

ՕԳՈՍՏՈՍ 26.— Դեմոկրատներու Աթլանթիք — Սիթիի համագումարին, Ճոնսըն կ'ընտրուի նախագահութեան թեկնածու: Իր կարգին, Հիւպէրթ Հըմֆրին կը նշանակէ փոխ — նախագահ:

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 27.— Հրատարակութիւն

ՍԱԼԻՀԱ ՀԱՆԸՄ

ԿԱՄ

ԲԱՆԱԿԸ ԲՌՆԱԻՈՐԻՆ ԴԷՄ

ՎԷՊ ՕՍՄ. ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

— Ի՞նչ բան ունիս հոս, քեզի կարեւոր գործեր յանձնեցի կատարելիք, ինչո՞ւ անոնցմով չես զբաղիր, ըսաւ սրտնեղութեամբ:

— Փաշա էֆէնտի, պատասխանեց միւսը ժպտելով, հիմա եկայ հոս եւ մինչեւ այս վայրկեան, ինծի յանձնուած գործով պարապեցայ...:

— Ու ապահովաբար բան մը չկրցար ընել:

— Ընդհակառակն, փաշա էֆէնտի, եթէ հրաման ընէք, ժամէ մը Ֆաթման պիտի կրնանք հոս բերել:

— Հէ՛, գոչեց նախարարը, Հիւսնի պէյի այս խօսքերէն ափ ի բերան մնացած:

Յետոյ տեսնելով որ սենեակին դրան առջեւ կարելի չէր այսքան կենսական խնդրի մը վրայ տեսակցիլ, դուռը բացաւ ու ներս մտաւ, Հիւսնին այ կանչելով:

— Հիմա պատմէ տեսնեմ, ըսաւ գրասեղանին առջեւ բազմելով:

— Փաշա էֆէնտի, անակնկալ դիպուածի մը օգնութեամբ կրցայ գտնել Ֆաթմայի թաքստոցը:

— Ո՞ւր է եղեր:

— Բերա, Թէփէ Պաշիի կողմերը, Ասմալը Մէճիտ փողոցը:

— Ուրեմն ինչո՞ւ անմիջապէս չձերբակալեցիր, քանի որ տեղն ի տեղօք դիտես ամէն բան:

— Ձերբակալելու համար պէտք է տունէն ներս մտնել:

— Թող մտնէիր:

— Տունը օտարահպատակի մը կը պատկանի եւ ես չհամարձակեցայ ինքնագլուխ օտարահպատակի մը տան մէջ ձերբակալութիւն կատարել...:

— Ասանկ պարագաներուն՝ շատ բարակը նայելու չէ... գոնէ նախ գործդ տես, ձերբակալութիւն կատարէ, թող անոնք երթան իրենց դեսպանին կամ հիւպատոսին բողոքեն, յետոյ կը ջանանք անոնց ալ սիրտը շինել:

— Փաշա էֆէնտի, տունը արդէն ամենախիստ կերպով հսկողութեան տակ առնուած է, ուստի հոգ չէ եթէ ձերբակալութիւնը քանի մը ժամ ետքը կատարուի:

Նախարարը, որ շահագրգռուած էր Հիւսնիի պատմութենէն, յանկարծ յիշեց որ Ֆաթմայէն աւելի կարեւոր ձերբակալութիւն մը կար կատարուելիք եւ ըսաւ.

— Արդէն այդ Ֆաթման մեծ նշանակութիւն չունի մեզի համար:

— Ի՛նչպէս, գոչեց պէյ, հապա մէկ քանի օրէ ի վեր մեր բոլոր ուշադրութիւնը անոր նուիրած ենք...:

— Այո, բայց այս առտու անկէ շատ աւելի վտանգաւոր մէկը մտած է Պոլիս:

— Այս առտու, Էտիրնէէն եկող կառախումբո՞վ, ըսաւ Հիւսնի:

Փաշան նստած տեղէն վեր ցատկեց:

— Ի՛նչպէս, դո՞ւն ալ լուր ունիս:

— Այո, փաշա էֆէնտի, դիտեմ որ այս առտու, Սելանիկէն Էտիրնէի ճամբով երիտասարդ մը եկած է Քելլէրման անունով եւ իբրեւ առեւտրական ներկայացուցիչ գերմանական անցագիրով մը...

— Այո, ճիշդ այդ մարդը ահա. Ֆաթմայէն առաջ, պէտք է անիկա ձեռք ձգել:

— Երկուքը միասին պիտի կրնանք ձերբակալել, պատասխանեց Հիւսնի դոհունակ դէմքով մը:

— Ի՛նչպէս երկուքը միասին, գոչեց փաշան որ չէր ուզեր իր ականջներուն հաւատալ:

— Անշուշտ, քանի որ երկուքն ալ միեւնոյն տեղը կը գտնուին... Ասմալը Մէճիտի փողոցի տան մէջ:

Շէֆիք փաշա այլայլած ոտքի ելաւ, յուզումէն չկրցաւ նախ խօսք մը արտասանել, յետոյ երբ քիչ մը հանդարտեցաւ բացագանչեց.

— Բայց, շուտ պատմէ տեսնեմ բոլոր դիտցածդ մանրամասնօրէն, առանց բան մը մոռնալու, պատմէ, ծայրէն պատմէ:

Այն ատեն Հիւսնի պէյ նախարարին բացատրեց ամբողջ եղելութիւնը: Առտուն Էտիրնէէն եկող ճամբորդը ոստիկանատունէն մեկնելէն ետք, լրտեսի մը կողմէ հետապնդուեր էր. լրտեսը անոր կառք նստիլն ու պատանի մը ընկերակցութեամբ մեկնիլը տեսեր էր, յետոյ կառապանին միջոցով, որ իրեն ծանօթ է եղեր, իմացեր էր թէ այդ երկու անձերը ո՛ւր գացեր էին: Լրտեսը պարտք համարած էր Զապթիէն գալ տեղեկութիւն տալու այդ կասկածելի անձի մասին, հոն Հիւսնի պէյի պատմած էր ամէն բան, երկուքը միասին գացած էին Ասմալը Մէճիտ ու դաղտուկ քննութիւն մը կատարելով իմացած էին թէ այն տունը, ուր Քելլէրման եւ պատանին մտած էին, ի տալահպատակ անձի մը կողմէ վարձուած էր, որ իր կնոջ հետ հոն կը բնակէր եւ կահաւորուած սենեակներ վարձու կուտար մասնաւորներու:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(37 — Շար.)

Ճոն Քենըտիի սպանութեան վերաբերեալ Ուարըն տեղեկագրին :

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 3.— Ճոնսըն նախագահ կ'ընտրուի, ձայներու աւելի քան 60 առ հարիւր առաւելութեամբ :

1965

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1.— Ցեղային խլրտումներ Սելմայի մէջ (Ալապամա), ուր պատուելի Քինկ կը ձերբակալուի՝ միաձուլման ի նպաստ ցոյցեր կազմակերպելէ ետք :

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 6.— Սկիզբ Հիւսիսային Վիէթնամի վրայ կազմակերպուած ռմբակոծութիւններու :

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 21.— Մալքըմ Իքս կը սպաննուի Նիւ Եորքի մէջ :

21 – 26.— Ցեղային ցոյցեր Մոնթկոմըրիի մէջ (Ալապամա)՝ իբր հետեւանք միաձուլական ցոյցի մը : Միաձուլական կին մը կը սպաննուի Քու – Քլուքս – Քլանի անդամներուն կողմէ :

ԱՊՐԻԼ 28.— Տոմինիկեան հանրապետութեան մէջ Միացեալ Նահանգներու զինուորական միջամտութիւն :

ՄԱՅԻՍ 13 – 19.— Դադար Հիւսիսային Վիէթնամի ռմբակոծութիւններուն :

ՕԳՈՍՏՈՍ 6.— Նախագահ Ճոնսըն կը ստորագրէ Սեւամորթներու քուէարկութեան իրաւունքի հրովարտակը :

ՕԳՈՍՏՈՍ 11 – 18.— Ցեղային բախումներ Լոս Անճելըսի Ուաթս թաղամասին մէջ. 24 մեռեալ եւ 883 վիրաւորներ :

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 23.— Սկիզբ ռմբակոծութիւններու երկրորդ դադարի մը, որ վերջ պիտի գտնէ 1966 Յունուար 31ին :

1966

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 12.— Նախագահ Ճոնսըն կը յայտարարէ թէ 190·000 ամերիկացի զինուորներ կան Վիէթնամ :

ՅՈՒԼԻՍ 14.— Ցեղային խլրտումներ Շիքակոյի մէջ :

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 26.— Մանիյլի Խորհրդաժողովէն վերադարձին, նախագահ Ճոնսըն կանգ կ'առնէ Քամ – Ռանհի զինուորական խարիսխին մէջ :

1967

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 27.— Անջրպետի խաղաղ օգտագործման շուրջ միջազգային համաձայնութեան ստորագրութիւն :

ՄԱՐՏ 21.— Հրատարակութիւն Ճոնսըն – Հօ Շի Մինհ թղթակցութեանց :

Սկիզբ Կուամի ամերիկեան – հարաւային վիէթնամեան ժողովին, որուն կը մասնակցի նախագահ Ճոնսըն :

ՅՈՒՆՍ 23.— Քլազպորոյի մէջ Ճոնսըն-Կոսիգին հանդիպում :

ՅՈՒԼԻՍ 13.— Ցեղային բախումներ Նիվարքի մէջ (Նիւ – Ճըրսի). 27 մեռեալ եւ 1300 վիրաւոր :

ՕԳՈՍՏՈՍ 3.— Նախագահ Ճոնսըն կը յայտնէ թէ 45 հազար զինուոր եւս պիտի ղրկուի Վիէթնամ :

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 18.— Միացեալ Նահանգներ կ'որոշեն կառուցանել հակահրթիռային հռթիռներու ոչ խիտ ցանց մը :

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 23.— Ասիոյ Հարաւ Արեւելքը կատարած ճամբորդութենէ մը վերադարձին՝ նախագահ Ճոնսըն կ'ընդունուի Պապին կողմէ :

1968

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 22.— Հիւսիսային Քորէայի ծովուժը գերի կը վարէ «Փուէպլօ»ն :

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 29.— Սկիզբ «Թէթ»ի (Վիէթնամցիներու ամանորը) յարձակումներուն :

ՄԱՐՏ 16.— Նիւ – Համշիրի ընտրութիւններուն մէջ ծերակուտական Մաք Քարթիի տարած յաղթանակէն ետք, ծերակուտական Ռոպըրթ Քենըտի կը յայտարարէ նախագահական իր թեկնածութիւնը :

ՄԱՐՏ 31.— Նախագահ Ճոնսըն կը յայտարարէ թէ թեկնածու չէ նախագահական ընտրութեանց եւ թէ հրահանգած է մասնակի դադրեցումը Հիւսիսային Վիէթնամի ռմբակոծութիւններուն :

ԱՊՐԻԼ 4.— Սպանութիւն Մենֆիսի մէջ (թենըսի) պատուելի Քինկի, որուն կը յաջորդեն բազմաթիւ խլրտումներ :

ՄԱՅԻՍ 10.— Սպանութիւն Ռոպըրթ Քենըտիի՝ Լոս Անճելըսի մէջ :

ՕԳՈՍՏՈՍ 26.— Դեմոկրատներու Շիքակոյի համագումարը նախագահութեան թեկնածու կը նշանակէ Հըմֆրին :

ՕԳՈՍՏՈՍ 6.— Հանրապետականներու Մայամիի համագումարը Նիքսընը կը նշանակէ նախագահութեան թեկնածու :

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1.— Վերջ՝ Հիւսիսային Վիէթնամի դէմ բոլոր ռմբակոծութիւններուն :

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 5.— Նիքսըն նախագահ կ'ընտրուի :

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 23.— «Փուէպլօ»ի անձնակազմը ազատ կ'արձակուի :

1969

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 16.— Փարիզի մէջ Ամերիկացիներն ու Հիւսիսային Վիէթնամցիները կը համաձայնին՝ չորսերու բանակցութիւններուն սկսելու համար :

Թ. Ա. Թ.

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
ՅԱՌԱՋԸ

ՏՈԹՔ. Բ. ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅ ԴԱՏԻ ՄԱՍԻՆ

Փարիզի Համալսարանական Ոստանի Հայ Ուսանողներու Տան (Մարի Նուպար հիմնարկութիւն) վարչութիւնը գեղեցիկ դաղափարն ունեցած էր կազմակերպելու դասախօսութիւն մը Հայ Դատի մասին, Ուրբաթ, Յունուար 17ին, երեկոյեան ժամը 9ին: Դասախօսն էր Պէյրութէն «Բագին» ամսագիրի խմբագիրներէն Տոքթ. Բ. Փափազեան : Ներկայ էին աւելի քան 45 հայ ուսանողներ՝ եւ տասնեակ մը երիտասարդներ, ինչպէս նաեւ Մարի Նուպար հիմնարկութեան տնօրէն՝ Փրոֆ. Ն. Արփիարեան :

Տոքթ. Փափազեան նախ ընդդծեց հայկական բարձրաւանդակին աշխարհագրական դիրքին կարեւորութիւնը՝ Արեւելք – Արեւմուտք փոխյարաբերութեանց եւ հոսանքներու մարզին մէջ, յիշեցնելով թէ ինչպէս այդ բարձրաւանդակը դարեր շարունակ կռուախնձորը եղած է մեծ պետութեանց, որոնք յաջորդաբար տիրապետած են անոր :

Ապա, անցնելով անմիջապէս «Հայ Դատի» ներկայ հանդրուանին, յաջորդաբար եւ առարկայօրէն պարզեց եւ քննարկեց անոր վերաբերեալ գոյութիւն ունեցող երեք դիրքորոշումները — պահպանողական, ապազգայնական եւ ազգայնական— ընդդծելով իւրաքանչիւրին թերութիւնները եւ առաւելութիւնները :

Եզրակացնելով՝ Տոքթ. Փափազեան շեշտեց, թէ «Հայ Դատը» հողային քահանջ մը չէ միայն, այլեւ խորապէս քաղաքական հարց մըն է, եւ անոր լուծումը կը կայանայ հայ ժողովուրդի երեք հիմնական ձգտումներու՝ ազատութեան, միացեալ հայրենիքի եւ անկախ պետականութեան իրականացման մէջ :

Թէ ե՞րբ կրնան իրականանալ այս ձգտումները՝ կարելի չէ նախատեսել, որովհետեւ քաղաքական կեանքը յարափոփոխ է եւ անակնկալներով լեցուն : Բայց թէ ի՞նչ ճամբով կարելի է զանոնք իրականացնել, Տոքթ. Փափազեան ըսաւ, թէ միակ ճամբան է յարատեւ եւ հետեւողական քարոզչութեամբ աշխատիլ հասկցնել աշխարհին՝ Արեւելքէն Արեւմուտք, որ Հայաստանը փոխանակ շարունակ կռուախնձոր մնալու պէտք է ընդհակառակն դառնայ բարեկամութեան կամուրջ մը՝ Արեւելքի ու Արեւմուտքի, Հիւսիսի եւ Հարաւի միջեւ. փոխանակ հայկ. բարձրաւանդակը բաժանուած ու հայ ժողովուրդը աշխարհացրիւ մնալու՝ պէտք է ընդհակառակն միանայ ամբողջացած պետութեան մը սահմաններուն մէջ, որ պէտք է ըլլայ չէզոք եւ ունենայ երաշխաւորութիւնը բոլոր մեծ ու փոքր պետութեանց: Այս կը պահանջէ հայ ժողովուրդին շահը, ներկայ պայմաններում մէջ:

Ապա, Տոքթ. Փափազեան կոչ ըրաւ ուսանողութեան եւ երիտասարդութեան, որ անկախ իրենց քաղաքական համոզումներէն՝ ամէնէն առաջ իբրեւ հայ՝ կեդրոնացընեն իրենց բոլոր ուժերը «Հայ Դատ»ի հետապնդման վրայ, նախ զայն խորապէս ուսումնասիրելով, ապա տարածելով օտար շրջանակներու մէջ :

Ներկաները բոլորն ալ ծայրագոյն ուշադրութեամբ հետեւեցան այս դասախօսութեան, որ իր յստակութեամբ, զօրաւոր փաստարկութիւններով ու առարկայական մօտեցումով մեծ հետաքրքրութիւն ստեղծեց ունկնդիրներուն մօտ: Դասախօսութենէն ետք եղան բազմաթիւ հարցումներ եւ կարծիքներու փոխանակութիւն :

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՄԱՆՐԱՎԷՊԵՐ

Անդամ մը Եզովբոս կը հանդիպի անցորդի մը, որ կը հարցնէ իրեն.

— Քանի՞ ժամէն կը հասնիմ այն քաղաքը, որ լերան ստորոտը կը գտնուի :

— Գնա՛, գնա՛, — կը պատասխանէ Եզովբոս :

— Ինչպէս կ'երեւի դուն ապուշ ես, ի զուր խօսեցայ հետդ, — կը բարկանայ անցորդը ու կը հեռանայ :

— Սպասէ՛,— կը բացագանչէ Եզովբոս,— դուն այդ քաղաքը կը հասնիս երկու ժամէն : Ես ի՞նչպէս կարենայի անմիջապէս քեզի պատասխանել, երբ չէի գիտեր թէ ինչպէ՛ս կը քալես :

×

Երբ Սոկրատ դահիճի ձեռքէն կ'ընդունի թոյնով լեցուն բաժակը, իր կինը՝ Քսանթիպան, հեկեկալով կը բացագանչէ.

— Դուն անմեղ կը մեռնիս :

Կնոջ ողբը լսելով, Սոկրատ կ'ըսէ իրեն.

— Արդեօ՞ք կը նախընտրէիր որ մեղաւոր մեռնէի :

×

Օր մը, Աւետիք Իսահակեան, դաշտերուն մէջ քալած ատեն հայկական երգի ձայն մը կը լսէ եւ աւելի մօտենալով, կը համոզուի, որ այդեպանը կ'երգէ իր «Սիրեցի, եարս տարան» երգը : Բանաստեղծը կանգ կ'առնէ, կը լսէ մինչեւ վերջ, ապա կը հարցնէ.

— Այդ ի՞նչ էիր երգում, եղբա՛յր :

Այդեպանը երկար կը նայի անծանօթին ու կը պատասխանէ.

— Այս երգը դուն չես հասկնար, ասիկա մեր կողմերու երգ է :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (394)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

Գ. ՄԱՍ

ՄԱՐԻԻՍ

—*—

ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԻՐՔ

ԳԼՈՒԽ ՁԴ.

ԵՒ ԵՂԵՒ ԼՈՅՍ

Երկրորդ տարին, պատմութեանս ճիշդ այն միջոցին, ուր հասաւ ընթերցողը, Մարիուս Լիւքսէնպուրկ երթալու եւ պըտտելու սովորութիւնը ընդհատեց՝ առանց ինքն ալ լաւ գիտնալու պատճառը, եւ վեց ամիսի չափ ոտք չկոխեց իր ծառուղին :

Վերջապէս օր մը դարձեալ հոն գնաց : Ամառնային պայծառ առաւօտ մըն էր երբ պտըտելու ելաւ. Մարիուս զուարթ էր այն զուարթութեամբ զոր կը զգայ մարդ երբ օդը գեղեցիկ է : Կը կարծէր թէ սրտին մէջ կը թափանցէին թռչուններու դայլայլները զորս կը լսէր :

Գնաց ուղղակի «իր ծառուղին» եւ երբ ծայրը հասաւ դարձեալ, նոյն նստարանին վրայ նշմարեց ծանօթ ամոլները :

Միայն թէ երբ մօտէն դիտեց զանոնք, մարդը թէեւ միշտ նոյնն էր, բայց աղջիկը զոր հիմա կը տեսնէր, մեծահաս եւ գեղեցիկ անձ մը դարձած, ունէր բոլոր այն զմայլելի ձեւերը, զորս կին մը կը ստանայ երբ կը հասնի այն վայրկեանը, ուր մանկութեան կը միանան բնական վայելչութեանց բոլոր շնորհները :

Խաբուսիկ եւ անարատ վայրկեան, զոր միայն սա բառերը կրնան մեկնաբանել. — «Տասնեւհինգ տարեկան» :

Մազերը ոսկեզօծ երանգներով խառն, կոստանագոյն եւ սքանչելի էին. ճակատը կարծես մարմարաշէն, այտերը վարդի «տերեւով» կազմուած ըլլային կարծես, աշնահար կարմրուք մը, ծփուն սպիտակութիւն մը, ընտիր բերան մը ուրկէ ժպիտը կը ճառագայթէր եւ խօսքը՝ իբր երաժշտութիւն կ'արտաբերուէր. գլուխ մը զոր Ռաֆայէլ, Մարիամի արժանի համարէր գուցէ, եւ այս գլուխին ներքեւ վիզ մը զոր Ժան Կուժոն գուցէ վերագրէր Աստղիկին :

Այս չքնաղ պատկերը անթերի ըլլալու համար ունէր քիթ մը որ թէեւ գեղեցիկ չէր, բայց աղուոր՝ ոչ ուղիղ, ոչ կոր, ոչ իտալական եւ ոչ յունական, այլ փարիզեան քիթ, այսինքն կայտառ, ազնիւ, անկանոն եւ անարատ բան մը որ պատկերահաններուն յուսահատութեանը, իսկ բանահիւսներուն զմայլանքի առարկայ կը դառնայ :

Երբ Մարիուս գեղանիին քովէն անցաւ, չկրցաւ նշմարել անոր աչքերը, որոնք միշտ վար կը հակէին : Տեսաւ միայն անոր երկայն եւ կասկեգոյն յօնքերը, որոնք ստուերով եւ ամօթխածութեամբ ողողուած էին :

Բայց եւ այնպէս գեղանի աղջիկը կը ժպտէր, մտիկ ընելով սպիտակահեր մարդը որ իր հետ կը խօսէր : Ոչինչ կըրնար այնքան զմայլելի ըլլալ որքան ակընկոր նայուածքի մը հետ այս նորափթիթ ժպիտը :

Մարիուս նախապէս կարծեց թէ մարդուն ուրիշ մէկ աղջիկն է՝ առաջինին քոյրը : Բայց պտոյտի անփոփոխելի սովորութեամբը երկրորդ անգամ նստարանին մօտեցաւ, ուշադրութեամբ դիտեց, եւ հասկցաւ թէ նոյն աղջիկն էր : Վեց ամսուան մէջ աղջնակը դարձած էր երիտասարդուհի մը. այս էր ահա այլակերպութեան պատճառը :

Նման երեւոյթ յաճախ կը պատահի : Կայ վայրկեան մը, ուր աղջիկները կը փթթին ակնթարթի մը մէջ եւ յանկարծ վարդ կ'ըլլան : Երէկ դեռ մանկուհիներ էին, այսօր արդէն անհանդարտութիւն կը պատճառէ դիտողին :

Այս աղջիկը ոչ միայն մեծցած, այլ եւ տեսլական գեղեցկութիւն առած էր : Ինչպէս Ապրիլ ամսուան մէջ երեք օր բաւական է տեսակ մը ծառեր ծաղիկներով ծածկելու համար, այդպէս ալ այս աղջիկը գեղեցկութեամբ զարդարուելու համար վեց ամիս բաւական եղած էր : Անոր Ապրիլ ամիսն էր եղած :

Երբեմն կը տեսնուին աղքատ եւ գձուձ մարդիկ, որոնք կ'արծես կ'արթննան, չքաւորութենէ կ'անցնին պերճութեան, ամէն տեսակ ծախք կ'ընեն, եւ յանկարծ փառաւոր, զեղխ եւ շքեղ կը դառնան : Ինչո՞ւ, որովհետեւ երէկ պայմանաժամ մը լրանալուն, եկամուտ մը գրպանած են : Նորափթիթ աղջիկը իր վեցամսեայ եկամուտը ընդունած էր :

Մանաւանդ որ այլեւս փեղոյր, մէրինոսէ շրջազգեստ եւ դպրոցական մուճակներ հագնող աշակերտուհի մը չէր ան, եւ ոչ ալ կարմիր ձեռքեր ունէր :

Գեղեցկութեան հետ ճաշակն ալ նրբացած էր, տեսակ մը պարզ եւ ճոխ վայելչութեամբ, առանց սեթեւեթի հագուած շքուած անձ մըն էր :

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Աղնիւ Տակլճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Քրիսեան եւ զաւակները, կը ծանուցանեն թէ կիրակի առաւօտ (Յունուար 26) հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, իրենց սիրելի ամուսնոյն, հօր եւ եղբօր՝

ԿՐՕՆԻԿ ՏԱԿԼՃԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ :

*

Այրի Տիկին Ա. Հ. Բալուեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ ընտանեկան բոլոր պարագաները, կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի ողբացեալ՝

ՀՐԱՆԴ ԲԱԼՈՒԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ : Կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, (Յունուար 26) Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգող բարեկամները եւ գրչեղբայրնեըը :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Տիգրանուհի Սուլեան, զաւակները եւ իր բոլոր պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք ծաղկեպսակներով, նուէրներով կամ անձամբ իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, եղբօր, մօրեղբօր, քեռայրին ՍԻՍԱԿ ՍՈՒԼԻԱՆԻ մահուան առթիւ, (որ իր մահկանացուն կնքեց 3 Յունուար, խոր սուգի մատնելով իր բոլոր պարագաները) :

« ՅԱՌԱՋ » ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Տիկին Ժաքլին Ժերանթեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր մօրաքրոջ՝ Տիկին Մազմանեանի (Պանեէօ) :

Փարիզէն Պ. Կուպաթեանի զաւակները մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրեն իրենց հօր՝ Տէսին :

ԱՍՈՒԼԻՍ

Զրոյց Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի հետ, Մարսէյլի Ահարոնեան Ակումբը, Հինչաբթի, Յունուար 23, ժամը 21ին : Ներկայ կ'ըլլայ, ընկ. ԲԱԲԳԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ :

ՆՈՒԷՐ

Պ. Միսաք Բարթիօղլու կը նուիրէ 20 ֆրանք «Յառաջ»ին, քսան Նարդունիի ֆոնտին եւ քսան Կարմիր Խաչի նոր չէնքին (ստանալ «Յառաջ»էն) Տիկին Մալվինէ Բարթիօղլուի մահուան 6րդ տարեդարձին ի յիշատակ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզի Աղքատախնամի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ առաջած է հետեւեալ նուէրները ողբ. Տիկին Մարի Սաթենեանի մահուան առթիւ՝ Պ. Հ. Տէլ – սիզեան հարիւր ֆր., Տէր եւ Տիկին Ա. Աճէմեան 50, Տէր եւ Տիկին Ոստանիկ Աճէմեան 50, Քլէօպ Տէ Տիմանքէնէն, փոխան ծաղկեպսակի հաւաքուած դուարձին աւելցած 25 ֆրանք :

ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ԲԱՅՍՈՒԻԿ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան կողմէ Աղքատախնամի տրամադրութեան տակ դրուած մասնաւոր դուարձին հետեւեալ բացառիկ օգնութիւնները եղած են 1968ի ընթացքին :

Նկատի առնուած են բազմաթիւ խնդրանքներ եւ յետ քննութեան 12 անձերու յատկացուած է 2155 ֆրանքի օժանդակութիւնը հետեւեալ վայրերու մէջ՝ Փարիզէն երկու անձերու 150ական, երրորդին 155 ֆրանք, չորրորդին 200 : Արուարձաններէն չորս անձերու 200ական, մէկուն հարիւր : Նիսէն մէկուն 200, Պելժիայէն եւ Լուսանիայէն երկու անձերու 200ական ֆրանք :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՎԻՆԻ ՄԷՋ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 26ԻՆ

ժամը 15·30ին Համօ Օհանջանեան Ա-կումբին մէջ : Երգ, արտասանութիւնի, խմբերգ, աշակերտներու կողմէ :

Դպրոցական հանդէսէն ետք, ընտանեկան խնջոյք :

ՅՈՒՇԻ ՕՐ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԱԶԳ. ՀԵՐՈՍ

ՄԻՍԱՔ ԹՈՐԼԱՔԵԱՆԻ

Նախաձեռնութեամբ Տրապիզոնի Պոնտոսի Հայր. Միութեան :

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Արեւմտեան Եւրոպայի Կ. Կոմիտէի, մասնակցութեամբ Սեբաստիոյ Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրացին, Թոքատի, Դաւրաժի եւ զանազան հայ. մութիւններու, կազ. Խաչի, Նոր Սերունդի, Եւրոպայի Ուս. Միութեան, Փարիզի Համազային մասնաճիւղի եւ զանազան քոյր միութիւններու :

Կիրակի, Յունուար 26, ժամը 15·30ին, Մշակոյթի Տան Ս. Թէհլիրեան սրահը, (17 Բիւ Պլէօ, Փարիզ 9) :

Կը նախագահէ՝

ԱՐՇԱՒԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ

Կը խօսին՝ ԽԱԶԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ եւ ԺԻՐԱՑՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժնին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն. — Պ. Պ. Պետիկեան, Մ. Ֆէրմաճեան, Ս. Սամուէլեան, Ե. Գրիգորեան :

ԾԱԽՈՒ ԵՆ

Երեւանի, Կարսի, Արտահանի, Մուշի, Թոքատի, Սվազի, Մարաշի եւն. հայկական արհեստաւորական առաքելաներ, (պղինձէ չինուած զանազան աշխատութիւններ), մէկ դարէ աւելի հնութիւն ունեցող : Դիմել

C. E. I. R. A. P. O.
Tél. : TRI. 05-06

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

16 տարեկան երիտասարդ մը, մեծաքանակ պոնթըլըրիի մէջ աշխատելու համար : Դիմել՝

Ets. CHEDIK
285, Rue St-Denis — Paris (2e)
GUT. 62-80

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի :

ԴԱՍԱԽՕՍ՝

ԸՆԿ. ԲԱԲԳԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Նիւթ՝ ՀԱՅ ԴԱՏԻ ԼՈՒԾՄԱՆ ՁԱԿԱՏԱԳԻՐԸ :

Ուրբաթ, (Յունուար 24), Պօմոն :

Դասախօսութիւնը տեղի կ'ունենայ ի կեղեցւոյ կից սրահները :

×

ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Յունուար 26, ժամը 15ին
Կռան Քափէ տը Լիոն

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի բոլոր ընկերները, Շաբաթ (25 Յունուար) ժամը 9ին, Ահարոնեան Ա-կումբը : Ներկայ կ'ըլլայ Ընկ. ԲԱԲԳԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ :

ՇԱՒԻՒԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս կիրակի առաւօտ պատարագ :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Փրատոյի Ս. Սահակ Մեսրոպ մայր եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութեան վարչութիւնը, կը յայտարարէ Մարսէյլի եւ շրջակայից Հայութեան, թէ այս Կիրակի, Առաջաւորաց Պահոց Բարեկենդանի Կիրակիին, պատարագը կը մատուցանէ ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ : Հիւրարար քաղաքս գտնուող Հայաստանի մեր տարազատուր մատուռականներու եւ արուեստագէտներու խումբէն՝ աշխարհահռչակ երգչուհին ԳՈՀԱՐ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ կը մասնակցի Դպրաց Դասի երգեցողութեանց եւ կը կատարէ մեներգները :

Քարոզէն անմիջապէս ետք կը կատարուի մասնաւոր մաղթանք՝ վասն Հայրապետութեան մերոյ, եւ Հանրապետութեանց Ֆրանսայի եւ Հայաստանի :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՄԵԾ ՓԱՌԱՏՕՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐՈՒ

Կազմակերպուած Ալֆորվիլի Հայ Մարզականին եւ Հայկ. դպրոցին կողմէ

կը նախագահէ՝ ԺՈԶԷՖ ՖՐԱՆՋԷՍՔԻ

(Ալֆորվիլի քաղաքապետ եւ Վալ – Տը – Մառնի ընդհ. խորհրդատու)

Հինգշաբթի, Յունուար 30, ժամը 20·30ին
PALAIS DES SPORTS, Rue de Toulon, Alfortville

Կը մասնակցին գեղարուեստական բաժնին.—
ԱՐՆՕ ԲԱԲԱՋԱՆԵԱՆ, ՅՈՎՀ. ԲԱԴԱԼԵԱՆ, ՀՐԱՉՈՒՀԻ ՃԻՆԱՆԵԱՆ: ԳՈՀԱՐ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ, ՍՈՒՐԻՆ ՔՈՉԱՐԵԱՆ, ԱՆԱՀԻՏ ՅԻՅԻԿԵԱՆ, ԷԼԷՈՆՈՐԱ ՈՍԿԱՆԵԱՆ

Եւ երեւանի անձնաւորութիւններ.—
ԳԷՈՐԳ ԷՄԻՆ, ԱՐԱՄ ԱՐԱՄԵԱՆ, ՎԱՐԱԶԴԱՏ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ, ԷԴ. ՊԱՊԵԱՆ, ԼՈՒԻԶ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ, ԿԱՄՕ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ :

Տոմսերու համար դիմել.— Ալֆորվիլի մէջ՝ Ֆիլիփի սրճարանը : *Փարիզի մէջ* Մասիս, 21 Բիւ Սօլնիէ եւ Մարգարեան, 32 Բիւ տը Թրէվիզ :
Մուտք 10 ֆրանք

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՔԱՌԱՋԱՅՆ ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ՍԱՏԱՐՈՂԱՑ ՀՈԳՒՈՑ Ի ՀԱՆԳԻՍՏ

Փարիզի Նախկին կեդրոնականցիներու Միութիւնը, կը ծանուցանէ թէ, 26 Յունուար, կիրակի առաւօտ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ, Ս. պատարագի մատուցմամբ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ սատարող ու մեզմէ անդարձ մեկնող, բոլոր հիմնադիրներուն, տնօրէններուն, ուսուցիչներուն եւ սաներուն հոգւոց ի հանգիստ :

Կը նախագահէ ու կը քարոզէ՝
Հայրապետական պատուիրակ՝ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Իսկ պատարագը կը մատուցանէ, նախկին կեդրոնականցիներէն ու միութեանս անդամներէն

ՄԵՍՐՈՊ ՔՀՆՑ. ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

Երգեցողութիւնները քառաձայն կը կատարուին Մայր Եկեղեցւոյ երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ նախկինկեդրոնականցի ԱՐԱ. ՊԱՐԹԵՒԵԱՆ :

Կը հրաւիրուին բոլոր պաշտօնական մարմինները, նախկին կեդրոնականցիներն ու հաւատացեալ ժողովուրդը, իրենց յարգանքի տուրքը մատուցանելու, հանդէպ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆԻ ՍԱՏԱՐՈՂՆԵՐՈՒ ԱՆՄՈՌԱՑ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ :

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Ծնողաց եւ Նախկին Աշակերտաց Միութիւններու կողմէ

SALON DES AMBASSADEURS
3, Avenue Gabriel, Paris (8e) — Métro : Champs-Elysées Clémenceau

Ճոխ յայտագիր եւ աւակնկալներ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին իրենց նուագախումբերով
ՄԵԼՔՈՆ ԵՒ ՏԷՏԷՃԵԱՆ

ՊԵՏԻԿԵԱՆ ԵՒ ՖԷՐՄԱՆԵԱՆ զոյգը երգ ու սազով եւ

ՍՕՍԻ պարախումբը ղեկավարութեամբ Տիկ. Յ. ՔԻԹՆԷՐԵԱՆի

Խօսնակներ Պ. Պ. Յ. ԳԱՅԻՐԵԱՆ եւ Ժ. ՊԷՔՄԷԶԵԱՆ

Փետրուար 2, Կիրակի, ժամը 17էն 24

Մուտքի տոմսերուն համար դիմել հետեւեալ հասցէներուն.

Librairie Hrand-Samuel, 51 Rue Monsieur-le-Prince, Paris (6e) — 326-88-65
Librairie Palouyan, 43 Rue Richer, Paris (9e) 770-25-46
Maison de la Culture Arménienne (de 15 à 19 h.), 17 Rue Bleue, (9e) 824-63-89
Restaurant « Les Diamantaires », 60, Rue La Fayette (9e) 770-78-14
Markarian, 32 Rue de Trévise, Paris (9e)

Սեղանները կանուխէն ապահովելու համար հեռաձայնել Տիկին Երամեան 488·62·06, *Մուրատեան վարժարան* 027·18·28 :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

Սալ Ատիար, 4 Սեռւար Բաք 7րդ, (Մեթրօ Ալմա կամ Էֆօլ Միլիքէր) :

Կիրակի, Փետրուար 2, ժամը ճիշդ 15ին

Սիրայօժար մասնակցութեամբ սիրուած արուեստագիտուհիներ Տիկին Աստղիկ Տէտէեանի, Օր. Մարի Իւսթատի, Տիկին Խրտըշեան – Լաշասայեանի, Օր. Սօնա Վարդանեանի, եւ Պ. Տէյիրմէնճեանի (*Լիոնի Քոնսէրվաթուարէն*) *գնահատուած երիտասարդ պարիթօն եւ Միութեան երկու սեռէ ուսանողներու մասնակցութեամբ « Ռուզան » թատերդութենէ մէկ արար. խրախճանքի սեղանը, երգեր, նուագ եւ պարեր, մասնակցութեամբ Նայիրի պարախումբի :*

Տոմսերու գին 15, 10, 5 ֆրանք, ապահովել զանոնք Տիկին Պագըրճեանի եւ Տիկին Մարգարեանի մօտ 35 եւ 32 Թրէվիզ փողոց, եւ Միութեան գրասենեակը 32 Թրէվիզ ու ներկայացման օրը Սալ Ատիար :

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 90 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 50 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 105 Ֆ. Հատը 0,50

ՈՒՐԲԱԹ 24 ՅՈՒՆՈՒԱՐ
VENDREDI 24 JANVIER 1969

LE NUMÉRO 0,50 F.

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11421 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 45e ANNÉE — No 11.421

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱԶԳԱՊԱՀՊԱՆՄԱՆ ՃԻԳԵՐ

Բ.

Ներկայ 1968–69ի տարեշրջանին նախակրթարանը ունի մէկ դասարան միայն (6րդը), իսկ երկրորդականը՝ 6 դասարան (7րդէն մինչեւ 12րդը):

Յառաջիկայ Յունիսին վարժարանը պիտի տայ իր անդրանիկ հունձքը: Շրջանաւարտները պիտի կրնան մտնել քոլէճներ եւ բարձրագոյն, մասնագիտական վարժարաններ:

Ամերիկեան ծրագրին հետ զուգընթաց, աշակերտներուն կը տրուին հայերէնի դասեր, այբենարանէն սկսեալ մինչեւ գրաբար, Հայոց պատմութիւն, գրականութիւն, Հայաստ. Եկեղեցւոյ եւ հայ երաժշտութեան պատմութիւն:

Վարժարանը ունի նաեւ ամառնային դասընթացք: 1968 Յուլիսին 62 աշակերտներ յաճախած են արձակուրդի ամէնօրեայ դպրոցը:

Բարձրագոյն դասարանի աշակերտները հրատարակած են Արծիւ դպրոցական թերթը, հայերէն եւ անգլերէն: Վարժարանին մէջ տօնուած են Վարդանանցը, Ապրիլ 24ը եւ Մայիս 28ը:

Վազդէն Կաթողիկոս 1968 Մայիս 20ին այցելած է Ֆէրահեան վարժարանը, ջերմ խօսքերով շնորհաւորած տնօրէնն ու ուսուցչական կազմը եւ քաջալերած երկսեռ աշակերտութիւնը: Հայաստանի տրուած լաւագոյն ընծան նկատած է այդ դպրոցը:

Վերջին տարեշրջանին դպրոցը կրցած է լիովին հաւասարակշռել իր ելեւմուտքը: Մուտք ունեցած է 57·278 տոլար, ելք՝ 54·406: Պատրաստ դումար՝ 2872 տոլար:

Մուտքի բաժնին մեծագոյն դումարը գոյացած է զանազան նուէրներէ՝ 20·417 տոլար, կրթաթոշակներէ՝ 12·296 տոլ:, Ֆէրահեան կտակէն՝ 10·000, Հ.Օ.Մ.էն՝ 5·000, Տիկ. Մարգրիտ Հալապիկեանէ՝ 2·025, Ս. Սարոյեանէ՝ 2·000, Հայ Կըրթական Հիմնարկութենէն՝ 1·500, Գ. Կիւլպէնկեան Հիմն.էն՝ 1040 տոլար:

Ներկայ տարեշրջանին համար նախատեսուած է 75·000 տոլարի պիւտճէ:

Կամենալը կարենալ է:

Ահա թէ ի՛նչպէս տարիներով անկարելի նկատուած ծրագիր մը գլուխ հանուած է քանի մը հոգիի եւ կազմակերպութեան մը նիւթական ու բարոյական օժանդակութեան ու զոհողութեան շնորհիւ:

Ամերիկահայերը երախտապարտ պէտք է ըլլան ողբացեալ Մ. Գ. Ֆէրահեանի, որ իր կտակով կարելի դարձուց հայկ. ամէնօրեայ դպրոցի մը բացումը, ինչպէս նաեւ Գաբրիէլ Ինճէճիկեանի, որ անյողդողդ կամքով եւ անսայթաք յարատեւութեամբ կուրծք տուաւ ամէն տեսակ արգելքներու եւ դժուարութեանց, առանց վհատելու, ու հասաւ նպատակին:

Լոս Անճէլէսի Հայերն ունին ամէնօրեայ ուրիշ դպրոց մը եւս, Ս. Մեսրոպեանը, որ նոյնպէս գնահատելի դեր կը կատարէ ամերիկահայ գաղութին մէջ իր 132 աշակերտներով:

Այստեղ ալ ամերիկեան ծրագիրն է, որ կը գործադրուի: Սակայն աւելին ըլլալով, օրական երկու ժամ յատկացուած է հայերէնի:

Ե՞րբ պիտի շարժի Բարեգործականը՝ Ամերիկայի միւս հայաշատ քաղաքներն ալ օժտելու համար ամէնօրեայ հայկական վարժարաններով: Շաբաթական քանի մը ժամուան հայերէնի դասընթացքները մեծ արդիւնք մը չեն տար:

Ի դէպ, ի՞նչ եղաւ Մարսիլիոյ մէջ երկրորդական վարժարան մը բանալու ծրագիրը, որուն մասին կը խօսուի տարիներէ ի վեր:

Հարցումներ, որոնք պատասխանի կը սպասեն:

Եւ սակայն տարիները կը սահին, չեն սպասեր, ամէն օր աստիճան մը աւելի դժուարացնելով ազգապահպանումը, որ սփիւռքի Հայութեան օրակարգի առաջնահերթ խնդիրն է:

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԸ ՄՆԱՄ, Կ'ԸՍԷ ՏԸ ԿՈԼ

ՎԵՐՋ ՏԱԼՈՎ ԶԱՆԱԶԱՆ ԶՐՈՅՑՆԵՐՈՒ

Նախարարաց հերթական խորհուրդէն ետք, Տեղեկատուութեան նախարարը, յայտնելէ ետք նիստի ընթացքին ծեծուած գլխաւոր հարցերը, ըսաւ նաեւ թէ նախագահ տը Կոլ հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրած է.— «Կատարումին մէջ, ազգային պարտականութեան որ վրաս կ'իյնայ, 1965 Դեկտ. 19ին, վերընտրուեցայ Հանրապետութեան նախագահ, եօթը տարուան համար: Պարտականութիւնն ունիմ, եւ մտադրութիւնը, այդ պաշտօնը վարելու մինչեւ ծայրը»:

Այս ճշդումը կ'ըլլար Փոմփիտուի հրամէական յայտարարութեանց իբրեւ պատասխան: Ծանօթ է որ նախկին նախարարապետը, մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին, որոշ աճապարանք մը ցոյց տուած էր, յայտնելով թէ թեկնածու է Հանրապետութեան Նախագահի աթոռին երբ դեռ պարապ աթոռ չկայ:

Թէեւ Փոմփիտու ինք ալ ճշդում մը ըրած էր երբ Օրլի կը հասնէր, բայց եւ այնպէս նախագահ տը Կոլի յայտարարութիւնը շատ աւելի վճռական է եւ ազդարարութեան ալ բնոյթ ունի, որպէսզի մարդիկ Մայիս 68ին, կամ Յունուար 69ին, «հարս չըլլան, երբ մէջտեղը փեսայ չկայ»:

ՉԵԽԱԿԱՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒԸ ՎԵՐՋԱՑԱԾ ՉԷ

ԿՈՍԻԳԻՆ ՄԷՋՏԵՂ ՉԿԱՅ

Շատ աղմուկ հանած է վարչապետ Կոսիգինի բացակայութիւնը, առջի օր Կրեմլինի մէջ, ուր ընդունելութիւն կար խորհրդային չորս այերանաւորդներուն ի պատիւ:

Զանազան բացատրութիւններ կը փընտռուին ամէն կողմ, այս բացակայութեան համար: Առաջին վարկածն այն է, որ Կոսիգին արձակուրդի է. երկրորդը՝ որ հիւանդ է (թէեւ մամուլի գրասենեակը պաշտօնապէս կը հերքէ): Կ'ըսուի նաեւ թէ Կոսիգին հրաժարած կամ հրաժարուած է: Կայ նաեւ ուրիշ բացատրութիւն մը՝ որ Փրակա գացած է: Յաճախ սակայն ամէնէն պարզ պարագաներուն է, որ մարդիկ բարդ բացատրութիւններ կը փնտռեն եւ կրնայ ըլլալ որ բացակայութիւնը շատ պարզ պատճառ մը ունենայ:

Ամէն պարագայի մէջ, Չեխոսլովաքիոյ մէջ, կացութիւնը հանդարտ չէ: Այրուելով անձնասպան ըլլալու երկու նոր փորձեր եղած են, մինչ հակառակ հրահանգներուն, ընդհ. գործադուլ որոշուած է Պալաշի յուզարկաւորութեան օրը:

Իտալացի համայնավարները անմիջապէս յայտնած են թէ զօրավիգ կը կենան չեխ համայնավարներուն: Պաշտօնաթերթը, Ունիթա կը գրէ.— «Իտալացի համայնավարներու համախոհութիւնը չեխ համայնավարներու եւ ժողովուրդին հետ անդամ մը եւս կը հաստատուի: Յստակ է որ անհատական ողբերգութենէն ա ն դին, հարցեր կը ծագին, որոնք չեն լուծուած Օգոստոսի զինուորական միջամտութեամբ»:

Յիշենք որ Ունիթա ատենին քննադատած էր այդ միջամտութիւնը եւ վէճի բռնուած այդ առթիւ Պրաւտայի հետ, ապա խիստ քննադութեան արժանացած Վարշաւայի կուսակցական պաշտօնաթերթ՝ Թրիպունա Լուտուի կողմէ: Կը թուի թէ արեւմտեան ամէնէն զօրաւոր համայնավար կուսակցութիւնը, բան չէ փոխած իր կարծիքէն:

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

ԽՄԲ.— Պոլսոյ թերթերը կը գրեն.—

ՆՈՐ ՑՈՅՑԵՐ
ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԴԵՍՊԱՆԻՆ ԴԷՄ

ՁԱԽԱԿՈՂՄԵԱՆ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐ ԱՅՐԵՑԻՆ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԴՐՕՇԸ ԵՒ ՔՈՄԷՐԻ ՆԿԱՐԸ

Ամերիկեան դեսպան Քոմէրի Իսթանպուլ ժամանման առթիւ բողոքի ցոյցեր եւ խռովութիւններ պատահեցան նորէն քաղաքի համալսարաններուն մէջ: Մաչքայի Թէքնիք վարժարանէն ուսանողական խումբ մը հրապարակաւ այրեց Քոմէրի նկարը եւ ամերիկեան դրօշը, իսկ համալսարանին մէջ ուսանողները խստիւ պարսաւեցին դեսպան Քոմէրը եւ ծանրապէս ամբաստանեցին զայն: Ժամը 11ին, ցուցարար ուսանողները հաւաքուեցան Մաչքայի Թէքնիք վարժարանին առջեւ, եւ սկսան պոռալ.— Ամերիկա՛, տունդ դարձիր, անկցի Քոմէր, անկախ Թուրքիա մը կ'ուզենք: Յետոյ այրեցին ամերիկեան դրօշը եւ դեսպանին նկարը: Այս գործը լրացնելէ ետք, Թէքնիք Համալսարանի Ուսանողական Միութեան նախագահ Հարուն Գարատէնիզ մամլոյ ասուլիս մը սարքեց եւ ծանր բառերով ամբաստանեց Քոմէրը:

Ամերիկեան դեսպանը շարունակեց իր պտոյտները քաղաքին մէջ, մեծ գաղտնապահութեան մէջ եւ ոստիկանական ամենախիստ հսկողութեան տակ:

× Տիւնեա կը գրէ այս առթիւ.— Դրօշը չեն այրեր, ինչպէս որ մենք կը պաշտենք մեր ազգային դրօշը, պարտաւոր ենք նոյն յարգանքը ցոյց տալ ուրիշներու դրօշներուն: Այս մարդիկը կ'երեւի Թուրք չեն, գուցէ մարդ անգամ չեն:

ՎԱՐՉԱՊԵՏ ՏԷՄԻՐԷԼ ՄՏԱՀՈԳ ՉԷ

Անգարա.— Վարչապետ Սիւլէյման Տէմիրէլ ճառախօսեց ԱՓի խորհրդարանական խառն ժողովին մէջ, եւ անդրադառնալով օրուան տագնապալի խնդիրներուն, հետեւեալ գաղափարները յայտնեց.

— Պատճառ մը չեմ տեսներ, աւելի կանուխ թուականի մը ձեռնարկելու համար երեսփոխանական ընտրութեանց: Ճիշդ է որ վերջերս ուսանողական եւ բանուորական խլրտումներ պատահեցան, բայց պէտք է պաղարիւնով մօտենալ անոնց: Այսպիսի դէպքեր աշխարհի ամէն կողմը կրնան պատահիլ, միայն թէ օրէնքը եւ ոստիկանութիւնը կը միջամտեն ամէն ապօրինի արարքի դէմ: Անշուշտ գործադուլ կը հռչակուի այն երկրին մէջ, որ այդ իրաւունքը ճանչցած է բանուորին: Որոշած ենք միշտ ընթանալ ազատականութեան ճամբէն, բայց եթէ օրէնքներուն մէջ խրամատներ կան, պարտաւոր ենք լեցնել այդ պարապութիւնները: Ամէն պարագայի մէջ, ընտրութիւնները կանխելու որեւէ պատճառ չեմ տեսներ, ոչ ալ այդպիսի տրամադրութիւն մը կայ խորհրդարանական շրջանակներու մէջ: Հետեւաբար խորհրդարանական ընտրութիւնները տեղի պիտի ունենան որոշեալ թուականին, այսինքն 12 Հոկտեմբեր 1969ին: Մասնաւոր կարեւորութիւն կ'ընծայենք այս ընտրութիւններուն, որոնք հնարաւորութիւն պիտի տան մեզի կարգադրելու մեր առկախ խնդիրներուն մեծագոյն մասը, եւ աշխատանքի նոր ծրագիր մը պիտի պատրաստենք 1969–1973 շրջանին համար: Անշուշտ նիւթական դժուարութիւններ պիտի ունենանք 1969ին, չորս տարուան ընթացքին չենք կրնար հարթել Թուրքիոյ բոլոր խնդիրները: Միայն թէ անոնցմէ շատերը քննեցինք, ուսումնասիրեցինք, դիւրացուցինք, եւ յոռետես ըլլալու ոչ մէկ պատճառ ունինք: Որքան ատեն որ մեր սիրելի ազգը վստահութիւն կ'ընծայէ մեզի, կըրնանք յաղթահարել բոլոր դժուարութիւնները: Թուրքիոյ մէջ ամէն ոք ապահովութեան տակ է, բանուորներու եւ ուսանողներու պահանջները բնականոն բաներ են, մենք տուինք արդէն գործադուլի իրաւուքը, եւ ոստիկանութիւնը եթէ հարկ ըլլայ, կրնայ համալսարան ալ մտնել: Մեր դռները բաց են միշտ կուսակցութեանց պետերուն առջեւ, բայց ներկայիս աւելորդ կը նկատեմ խորհրդակցական ժողով մը գումարել անոնց հետ: Մտահոգիչ բան մը չկայ եւ պետութիւնը իր ամբողջ ուժերով ի վիճակի է դիմադրելու համայնավարական յեղափոխութեան մը:

ԻՆԷՕՆԻԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Անգարա.— Հալք կուսակցութեան նախագահ Ըսմէթ Ինէօնիւ եւս ուշադրաւ յայտարարութիւններ ըրաւ Հալքի վարչական խորհուրդին մէջ, նոր ցուցմունքներ եւ թելադրութիւններ ընելով երկրին ներքին եւ արտաքին հարցերուն մասին:

— Երկրին մէջ անդորրութիւն, արտաքին աշխարհին մէջ ապահովութիւն կ'ուզենք, — ըսաւ Ինէօնիւ: Այս կը կազմէ մեր քաղաքականութեան գլխաւոր սկզբունքը: Մենք մեր անկախութեան պատերազմը շահեցանք, աշխարհակալութեան դէմ կռուելով եւ մեր ազգային դերիշխանութիւնը նուիրականացնելով: Եթէ ընկերվարականները կը վարեն հակամերիկեան պայքարը, Քոմանտօներն ալ տարբեր վտանգ մը կը կազմեն: Պէտք է ատենին թումբ կանգնիլ ամէն յարձակողական շարժումներու, մանաւանդ մարզուած եւ վնասակար կազմակերպութիւններու: Ռուսիա եւ Ամերիկա պէտք չէ որ հիւլէական պատերազմի մը բռնուին: Պէտք չէ որ կոյր հանդիսատես ըլլանք այս երեւոյթներուն դէմ: Իբր թուրք պետութիւն, ոչ մէկ երկրի դէմ թշնամութիւն ցոյց պիտի տանք, բայց պիտի բանանք նաեւ մեր աչքերը: Ազգային դերիշխանութիւնը ամէն բանէ վեր»:

Միլլէթ կուսակցութեան նախագահ Պէօլիւքպաշը եւս ըսաւ.— Ներքին նախարար Ֆարուք Սիւքան պէտք է հրաժարի: Այդ պէտք է ընէ այն նախարարը, որուն խօսքերը իրարու կը հակասեն: Հակառակ պարագային կառավարութիւնը պատասխանատու կ'ըլլայ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ վարչապետը՝ Ռաշիտ Քարամէ, հինգ նախարարի փոփոխութեամբ կը պահէ իր դահլիճը: Երկար տեսակցութիւն մը տուած էր Մոնտին, ուր կը պարզէր երկրին քաղաքականութիւնը:

ԻՍՐԱՅԷԼԻ Պաշտպանութեան նախարարը յայտարարած է.— «Զենք ընդունիր հին սահմաններուն վերադառնալ, նոյնիսկ իրական խաղաղութեան մը փոխարէն»:

ՀԱՅՈՒ ՃԱԿԱՏԱԳԻՐ

Զոյգ ուխտադնացութիւններէ վերադարձող բարեկամ մը վերջերս հետեւեալը պատմեց՝ արցունքը աչքերուն.—

— Ուխտած էի չմեռած այցելութիւն տալ երկու սրբավայրերու, — Հայաս-տան եւ ծննդավայրս: Խախտը այնպէս բերաւ, որ նոյն ամսուան մէջ տեսնեմ երկուքն ալ իրարու հետեւ: Եւ այս զոյգ վայրերուն կենդանի պատկերը աչքերուս մէջ ունենալէ ետք միայն, կարծես նոր ըմբռնեցի, թէ ինչ կը նշանակէ հայ ըլլալ եւ ուր է զաղտնիքը մեր ժողովուրդի յաւերժական դոյութեան:

Տեսածներէս մէկը — ծննդավայրս — սիրտ բզկտող ողբերգութիւն էր. ահաւոր եղեռնագործութեան մը փլատակ վկայա-բանը:

Պատանիի յիշողութեանս մէջ վառ մը նացած էր մեր դիւղին քաղցր յիշատա-կը, կեսարիոյ չրջանին մէջ, իր զալարա-դեղ պարտէզներով եւ աքանչելի դիրքով, իր եկեղեցիին զմբեթով եւ չէն օճախնե-րով: Ինծի այնպէս կը թուէր միշտ, թէ հոն այցելելով պիտի վերադառնամ կոր-սուած մանկութիւնս՝ մեր թաղի աղ-բիւրներուն եւ ծառերուն քով, պիտի վե-րագտնեմ առնուազն հին օրերու չունչն ու ոդին: Մանաւանդ որ հոն մեր դիւղին մէջ ապրող հօրեղբօրորդի մըն ալ ունէի, հր-բաչքով ողջ մնացած եւ որդեգրուած թուրք ընտանիքի մը կողմէ:

Հոգիս կը փոթորկէր հարազատ վայրե-րու եւ հարազատ զարմիկիս կարօտով: Իմ դիւղս ոսկեզօծ տեսիլքի մը պէս կը ծփար յաճախ աչքերուս առջեւ, կէս դա-րու անցեալի մը խորհրդաւոր մշուշնե-րուն ընդմէջէն:

Գացի եւ գտայ աւերակներու կոյտ մը միայն: Մոխիր ու փլատակ հայկական ամբողջ թաղամասին վրայ: Ծառերը չորցած եւ աղբիւրներն անգամ ցամքած գտայ: Տարօրինակ երեւոյթ... դժուար չէ երեւակայել, թէ տուները ի՞նչպէս քանդեցին, չէն օճախները ի՞նչպէս մո-խիրի վերածեցին, այդիներն ու պար-տէզները ի՞նչպէս արմատախիլ ըրին, բայց ջուրե՞րը, յորդաբուխ աղբիւրնե՞րը ... մինչեւ հիմա չեմ կրցած հասկնալ, թէ մեր աղբիւրը ինչպէս չորցուցին:

Հօրեղբօրորդի՞ս, մի հարցնէք, կեն-դանի ողբերգութիւն մըն ալ ան էր: Շարժուն աւերակ մը, որ եկաւ հեռաւոր դաչտերէն, յոգնախոնջ մշակի երեւոյթով եւ ինկաւ վրիս: Երկուքս ալ լացինք եւ ոչ մէկ բառ կրցանք փոխանակել իրարու հետ. ան Թրքացած նախկին հայ մըն էր եւ բառ չէր յիշեր մեսրոպեան բարբառէն, իսկ ես՝ նախկին օսմանցիս՝ թուրքերէնը դրեթէ մոռցած էի: Կինը թուրք, զաւակ-ները թուրք, թոռները թուրք, իսկ ի՞նք ... Աստուած իմ, աշխարհիս երեսին կա՞ր արդեօք ուրիշ ազգ մը, որուն զա-ւակները ճաշակած ըլլային եղերական այս ճակատագիրը: Երկու հօրեղբօրորդիներ դէմ դէմի, մէկը թուրք, միւսը հայ, մէկը ցեղասպան դահիճի կերպա-րանքին տակ, միւսը նահատակ ցեղի մը-նացորդացէն ներկայացուցիչ մը: Ի՞նչ ըսէինք իրարու, ի՞նչպէս հասկնայինք մեր ապրումները, եթէ նոյնիսկ նոյն լե-զուն խօսէինք ...

Ու նստանք լուռ ու մունջ, իրարու ե-րես նայելով, Թուրքերով չրջապատուած, անոնց կարեկից նայուածքներուն տակ եւ մեր հայրենի օճախներու աւերակներուն դէմ: Ոսկեզօծ երազը վարագուրեցաւ դժո-խային մղձաւանջի: Մանկութեան քաղցր յիշատակներս արեան հեղեղներով ողող-ուեցան կարծես:

Տեսածներէս երկրորդը — Երեւանը — փառաշուք դիւցազներգութիւն մըն էր: Ամէն կողմ լոյս ու երգ: Ամէն կողմ մուրճերու ձայն եւ կառուցման համերգ: Կեանքով եւ ստեղծագործութեան տեն-դով յորդուն գեղատեսիլ քաղաք մը՝ Ա-րարատի չուքին տակ: Աչքերդ կը լեց-ուին հայ հոգիին ճառագայթումով, ա-կանջներդ չեն յագենար հայ բանին ու բարբառին քաղցրութիւնը ըմպելով, չրթներդ կը դիմուին հայրենի ցայտաղ-բիւրներուն պաղուկ ջուրերով եւ բովան-դակ էութիւնդ կը հրճուի հայ մշակոյթի փառապանծ կոթողներուն առջեւ:

Հոն, Երեւանի մէջ, իրականութիւնը աւելի համայիլ էր, քան երազը:

Ծննդավայր դիւղիս աւերակներէն եւք՝ Հայաստանի մայրաքաղաքին տուփն ու մարմարը. հայրենի երդիքիս պաղ մո-խիրներէն եւք՝ կամարակապ չէնքերու միրական ալացքը, մեր հին թաղի մեռե-լային համայութենէն եւք՝ լայն պողո-տաններու աչխոյժ եռուղեռը:

Հրաչք մը չէ՞ր արդեօք քանի մը օր-ուան տարբերութեամբ աչքերուս պար-զուող այս տեսարանը: Չէ՞ որ զարկած էին, ջարդած, սպաննած, փոչիացուցած աչխարհիս վրայէն սրբած հայ ցեղն ու իր հանճարը, հայ բազուկն ու իր ստեղծա-գործութիւնները: Չէ՞ որ հայրենի մեր դիւղերու աւերակներուն վրայ կարենալ չնչելու համար ձգած էին մէկ միլոց մի-այն,— Թրքանալ՝ հօրեղբօրս պէս եւ արցունքով ծամել օրուան հացին պա-տառը:

Հապա ուրկէ՞ վերածնաւ դարձեալ հայ բազուկին ստեղծագործ թափը, ի՞նչպէս թռիչք ստացաւ հայ հանճարին կոտրած թեւը, ի՞նչ հրաչքով ծննդավայրիս մա-հատեսիլ աւերակները չքեղ պողոտանե-րու վերածուեցան Երեւանի մէջ:

Գերբնական ո՞ր զօրութեամբ իմ ժո-ղովուրդս կրցաւ երկուսան ողբերգու-թիւնը վերածել այսօրուան դիւցազներ-դութեան:

Հիմա որ այսքան կարճ ժամանակի ըն-թացքին, իմ աչքերով տեսայ մեր կեան-քին երկու երեսները, հիմա որ պիտի վերադառնամ օտար երկինքներու ներքեւ թաւալող մեր սովորական առօրեային, հայ ծնած ըլլալու խորհուրդը անկշռելի հարստութեամբ կը չէնցնէ հոգիս: Ինծի կը թուի, թէ իմ այս զոյգ ճամբորդու-թիւններովս ես ապրեցայ ամբողջ Հայոց պատմութիւնը, իր մութ ու լոյս բոլոր ե-րեսներով, ահեղ փոթորիկներու եւ հրա-շալի վերածնունդներու հաղարամեայ իր խորհուրդով: Ինծի կը թուի տակաւին, թէ ես նոր միայն հասկցայ կեանքի ու մահու առեղծուածները՝ ապրելու դժըն-դակ ճամբուն վրայ:

×

Բարեկամս աւարտեց վերապրող Հայու արկածախնդրութեան իր պատմութիւնը: Աչելորդ էր ամէն մեկնաբանութիւն: Հա-ւատքի պայծառ ժպիտը ծիածան կը կա-պէր անոր աչքերուն մէջ յամեցող ար-ցունքի կաթիլներուն վրայ:

Մ. ԻՇԽԱՆ

ՀԱՅ ԲԵՄԻ
ԿԱԽԱՐԴՈՒՀԻՆ

Ա.

Սանթիակոյի հայ տանը Սիրանոյշի թոռան Պարոյրի եւ նրա կնոջ Սոնայի հետ պայմանաւորուել էինք այցելել Սի-րանոյշի աղջկան Աստղիկին: Ինձ նրանց տուն տանելու համար իր մեքենայով հիւրանոց է գալիս Սոնայի եղբայրը՝ Կարօ Լոթիկեան:

Մեկնում ենք քաղաքի կենտրոնից:

Երեկոյ է: Արեւի ոսկեփոշին է հալ-ւում հորիզոնի թեթեւ ամպերի մէջ: Ան-չարժ է օդը, անչարժ են այս ու այնտեղ երեւացող ծառերը:

Կենտրոնի եռուղեռն աստիճանաբար պակասում է: Մենք դուրս ենք գալիս ա-ռողջարանին վայել կանաչազարդ մի փո-ղոց:

Կառքը կանգ է առնում միայարկ ա-ռանձնատան առջեւ: Փողոցից այն ան-ջատուած է փոքրիկ ծաղկանոցով, ապա՝ պարիսպով:

Մի քանի աստիճաններով սանդուղքին ե-րեւում են Սոնան, նրա դուստրը Սիրա-նոյշը, Պարոյրը, ապա եւ նրա մայրը՝ Աստղիկը: Նա աղօթողի պէս մրմնջում է.

— Հայրենիքդ է, բարով եկաք, բարով եկաք ...

Նոյնը փորձում է կրկնել ուսերէն: Ցեւոյ բառեր է ասում անդլերէն, ֆրան-սերէն ...

Սոնան բացատրում է դրա դաղտնիքը:

— Մայրիկը հինդ լեզու դիտէր, հիմա ծերութեան պատճառով մի քիչ խառնում է ...

Ապա նա որդիական քնքշանքով օդնում է Սիրանոյշի աղջկան, մօտենալ պատ-րաստակ դրուած նստարանին՝ որպէսզի այդ-տեղ նստած լուսանկարուի:

Տիկին Աստղիկը նստում է լուսանկար-ուողի ընդդծուած դիրքով, դլուխը բարձր ու թեք պահած, այն օրերի հպարտ-տութեամբ, որ երեւի ունեցել է քսան-քառասունհինդ տարեկան հասակում — վաթ-սունհինդ — վաթսուն տարի առաջ: Բա-ւական դրաւիչ է եղել երիտասարդական տարիներին, կիրթ, զարդացած: Եւ չնայած ծերութեան պատճառով սպառել է ունեցածի զգալի մասը, մնացածը նրա անսեւալի հոդեկան հարստութեան վկա-յութիւնն է: Մնում է նրա մեղմութիւ-նը, կիրթ միջավայրին յատուկ քաղաքա-վարութիւնը:

Կիրակոսեաններն ուրիշ հիւրեր էլ ու-նեն, որոնք դեռ չեն եկել: Օգտուելով առիթից, Պարոյր Կիրակոսեանը ցանկա-նում է ծանօթացնել իր տատիկից՝ Սի-րանոյշից մնացած չքաւոր ընտանիքին:

Ցածրիկ սեղանի վրայ յայտնուում են լուսանկարներ, թղթապանակներ, արձա-թէ սրուակ և ըմպանակներ, մի փոքրիկ բուրդ՝ հայկական զարդանկարներով, թատերական ծրագրեր, ներկայացում-ների զոյնզգոյն, իր ժամանակի համար շատ չքեղ, իսկ այսօր հազուագիւտ աղ-դարբեր, տպագրուած տարբեր քաղաք-ներում, մեծաքանչ լայն ժապաւէններ՝ մեծարանքի գրութիւններով ...

Մէկիկ մէկիկ, ինչպէս սրբազան մա-սունքներ, դիտում ենք գրանք, որոնք փաստաթղթական չարժանկարի ժապաւէնի պէս կերտում են մի բացառիկ անձնաւո-րութեան՝ հայ ժողովրդի մեծատաղանդ զաւակ Սիրանոյշի կերպարը: Նրան տես-նում ես մերթ Պոլսում, մերթ Մոսկուա-յում, մերթ Թբիլիսում, մերթ Բաղդատ կամ Եգիպտոսում ...

Ամէն տեղ նրան դիմաւորում են ծայ-րից ծայր լիքը դահլիճներ, ամէն տեղ նրա յայտնուելն աղմկոտ, յուզիչ,

Հասարակական կեանքը սովորական կշռոյթից հանող երեւոյթ է ...

Ես ափսոսում եմ, որ հազուագիւտ այս «չարժանկարը» տասնեակ տարիների ընթացքում մնացել է ընտանիեական ար-խիւում: Մեծ դերասանուհու երկրպա-դուները, ժողովուրդն ամբողջ, հնարա-ւորութիւն չեն ունեցել ծանօթանալու նրա կեանքի զուտ եւ դեռ չլուսաբանուած ա-ռօրեայ էջերի հետ:

— Կարելի է՞ սրանցից մի քանիսը նը-ւէր տանել Հայաստան, — դիմում եմ իմ բարի հիւրընկալներին:

Սենեակում մի պահ լռութիւն է տի-րում: Սոնան ու Պարոյրը լուռ նայում են իրար: Հասկանում եմ նրանց. դժ-ուար է բաժանուել թանկագին տատիկի ժառանգութիւնից, նրա անուան հետ կապուած թէկուզ չնչին յիշատակներից: Բայց նրանք հասկանում են, որ այդ փաստաթղթերը պատկանում են նաեւ ամբողջ հայ ժողովրդին, ուստի սիրայօ-ժար թոյլ են տալիս ինձ ընտրել դրանցից

ՀԱՅԿԱԶՆՅԱՆ ԱՆՈՒՆ ՕՐԻՆ
ԿԱՄ
ԲԱՆԱԿԸ
ԲՌՆԱԽՈՐԻՆ ԴԷՄ

ՎԷՊ ՕՍՄ. ՑԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

Քանի մը օր առաջ ծերունի կին մը ե-կած էր պատանիի մը հետ եւ երկու սեն-եակ վարձած: Այդ կինը երբեք դուրս չէր ելած. իսկ պատանին նոյնինքն այն էր, որ խոիրնէն եկող ճամբորդը բերած էր կայարանէն: Կնոջ տարիքին ու դէմ-քին վրայ տրուած տեղեկութիւնները կը համապատասխանէին Ֆաթմայի. ասկէ պատ ճիշդ Ֆաթմային Սկիւտարէն ան-հետացած օրն է որ այս կինը եկած էր հոն: Վերջապէս կասկած չկար որ իրենց փնտռած պառաւն էր այդ կինը:

Հիւանդի պէյ ու լրտեսը այդ տեղեկու-թիւնները քաղելէ ետք պարագ համարած էին ոստիկանական ու լրտեսական խիստ հսկողութիւն մը հաստատել տան բոլոր-տիքը եւ վերադարձած էին Զապթիէ՝ նա-խարարին հրահանգները առնելու:

— Ախտ պատուէր տուինք մեր մար-դոց, ըսաւ Հիւանդի պէյ խօսքը վերջացնե-լով, որ եթէ տուննէն դուրս ելլող ըլլայ, իսկոյն ձերբակալեն, իսկ տուն եկողնե-րուն թոյլ տան անարդել ներս մտնելու:

— կեցցե՛ս, Հիւանդի պէյ, դոչեց փա-շան խանդավառուած, չատ լաւ տնօրի-ներ ես ամէն բան, չափազանց դոհ մնա-ցի քեզմէ եւ կ'ուզեմ որ մոռնաս այս առ-տու ըսածներս:

— Շնորհակալ եմ ձեր վսեմութենէն, ըսաւ ոստիկանապետը խոնարհ բարեւ մը տալով:

— Հիմա կը մնայ յաջողութեամբ դոր-ծը վերջացնել եւ բոլոր այդ վտանգաւոր անձերը արդարութեան ձեռքը յանձնել... Քու ըսածիդ համեմատ, այժմ տան մէջ պառաւը, պատանին եւ նոր եկող ճամ-բորդը կան...:

— Ոչ, պատասխանեց Հիւանդի, մեր քաղած տեղեկութեան համեմատ պատա-նին դուրս ելած է եւ մեր հոն դնուած միջոցին տակաւին չէր վերադարձած: Ասկէ զատ, առտուն, դեռ ճամբորդը չե-կած, պատանիին ընկերակցութեամբ ու-րիշ երիտասարդ մը եկեր է եւ հոն մնա-ցեր է...:

— Արդ երիտասարդը ո՞վ է եղեր, հար-ցուց նախարարը մատանիի դէմքով մը, ա՞ն ալ իրենցմէ մէկն է...:

— Հաւանաբար...: Այսպէս ուրեմն, առ այժմ երեք հոդի ունինք տան մէջ եւ դուցէ մինչեւ որ ձերբակալութեան ձեռ-նարկենք պատանին ալ վերադարձած կ'ըլլայ: Հիմա ի՞նչ է ձեր տալիք հրա-մանը, փաշա էֆէնտի, կ'ուզէ՞ք որ բոլոր մտնենք տունէն ներս եւ մեր պաշտօնը կատարենք:

— Բնականաբար եւ անմիջապէս, ա-ռանց վայրկեան մը կորսնցնելու. արդէն մութը կոխելու վրայ է եւ դիշերը չյա-ռաջացած պէտք է ամէն բան լմննայ... Նոյնիսկ տանտէրն ու տանտիրուհին ալ ձերբակալեցէք: Պէտք է անոնք ալ հար-ցաքննութեան ենթարկել:

— Ձեր վսեմութիւնը կ'ուզէ՞ որ այդ բանը ընենք...—

— Այո, այո, ամբողջ պատասխանա-տուութիւնը իմ վրաս կ'առնեմ... ինչ որ կ'ըսեմ պէտք է որ կէտ առ կէտ դոր-ծադրուի... կը լսե՞ս... ամէնքդն ալ պէտք է ձերբակալել. ո՛վ որ կայ տան մէջ:

— Փաշա էֆէնտի, ձեր ըսածները պի-տի կատարենք անմիջապէս:

Հիմա թողունք որ ոստիկանութեան նա-խարարը եւ Հիւանդի պէյ իրենց դործո-դութեանց ծրագիրը պատրաստեն ձերբա-կալութիւնները յաջողութեամբ դլուխ հանելու համար եւ մենք դառնանք մեր դաւադիրներուն քով:

Սելանիկէն եկող խորհրդաւոր ճամ-բորդը ուրախութեան ցոյցերով ընդուն-ուեցաւ պառաւ կնոջ եւ անոր քով դըտ-նուող երիտասարդին կողմէ: Ջիրար ող-ջագուրելէ ետք, իսկոյն նստան խորհըր-դակցութեան: Կ'երեւայ որ չատ կարեւոր բաներ ունէին իրարու հաղորդելիք, որովհետեւ այդ առաջին տեսակցութի-նը երկու ժամէն աւելի տեւեց: Ի վեր-ջոյ ճամբորդը պատանի Հասանին դառ-նալով, ըսաւ.

— Հիմա մէկ քանի կարեւոր յանձնա-րարութիւններ կան որոնք հարկ է որ անմիջապէս կատարես, մեծ զգուշու-թեամբ:

— Դիտէք որ զգուշութեան յորդորնե-րու պէտք չունիմ, պատասխանեց պատա-նին անամձնալատահ չեչտով մը... դուք միայն ըսէք ինծի թէ ի՛նչ պիտի ընեմ:

— Նախ՝ պիտի երթաս դանելու մեր Ալպանացի բարեկամը, որ այս վայրկեա-նիս հաւանօրէն Ֆաֆէ Սփաանտիոի մէջ մեղմէ լուրի կը սպասէ. անոր պիտի հա-ղորդես այս տան հասցէն եւ իրեն ըսես որ անմիջապէս գայ մեզ դտնէ:

Շատ աղէկ. յետո՞յ:

— Ցետոյ քեզի ծրար մը պիտի յանձ-նեմ որ էմիրկեան Սայիտ պէյի պիտի տանես եւ իրեն տաս: Կը տեսնես որ մին-չեւ իրիկուն քեզի համար գործ կայ եւ հազիւ մութը կոխելէն ետք պիտի կրնաս վերադառնալ հոս... օ՜ն, չուտով ճամ-բայ ելիր:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(38 – Շար.)

Գ. ՊՈՍ

ՈՎՀՈՒՄ

ԹՎԻՆ ԿՅՍԻՀԱՅ

—*—

Ցաղագս նահապետ Հիսուսեան ազգին, որ առաջնորդեաց զանոնք ի Մովսիսական օրէնսդրութիւն, ի Քանանացւոց երկիրն, եւ ի ժամանակս Դատաւորացն, եւ ի Սամուէլ մարգարէ, եւ ի Սաւուղ թագաւոր, եւ ի Դաւիթ թագաւոր, եւ ի Սողոմոն թագաւոր, եւ ի Ռեհաբէամ որդի նորա, եւ ի Յերոբովամ որդի Նաբատայ, եւ ի Յեհու որդի Նամսեայ, եւ ի Յովաս որդի Յովաքազայ, եւ ի Ամասիա որդի նորա, եւ ի Ոզիա որդի նորա, եւ ի Եզեկիա որդի նորա, եւ ի Յովսիա որդի նորա, եւ ի Յովակիմ որդի նորա, եւ ի Սեդեկիա որդի նորա, եւ ի Գեդոլիա որդի Ահիկամայ, եւ ի Նաբուգոդոնոսոր թագաւոր Բաբելացւոց, եւ ի Կիւրոս թագաւոր Պարսից, եւ ի Դարեհ որդի Ստասպայ, եւ ի Ներսէս թագաւոր Պարսից, եւ ի Սանատրուկ թագաւոր Պարսից, եւ ի Դարեհ որդի Յազկերտայ, եւ ի Պերոզ որդի նորա, եւ ի Վաղարշ որդի նորա, եւ ի Կաւատ որդի նորա, եւ ի Խոսրով որդի նորա, եւ ի Հորմիզդ որդի նորա, եւ ի Խոսրով որդի նորա, եւ ի Մորիկ որդի Սահակայ, եւ ի Փոկաս թագաւոր Յունաց, եւ ի Հերակլ որդի նորա, եւ ի Կոստանդին որդի նորա, եւ ի Յուստինիանոս որդի նորա, եւ ի Յուստինոս որդի նորա, եւ ի Տիբերիոս որդի նորա, եւ ի Մաւրիկ որդի Պետրոսի, եւ ի Յուստինոս որդի Վիգիլանտիոսի, եւ ի Մարկիանոս որդի Պուլքերիայի, եւ ի Թէոդոս որդի Արկադեայ, եւ ի Թէոդոս որդի Պետրոսի, եւ ի Կոստանդին որդի Հերակլի, եւ ի Յուստինոս որդի Կոստանդնի, եւ ի Լեւոն որդի Յուստինոսի, եւ ի Տիբերիոս որդի Կոստանդնի, եւ ի Մաւրիկ որդի Տիբերիոսի, եւ ի Փոկաս որդի Պետրոսի, եւ ի Հերակլ որդի Հերակլ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Ա. Հ. Բալուեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ ընտանեկան բոլոր պարագաները, կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի ողբացեալ՝

ՀՐԱՆԴ ԲԱԼՈՒԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ: Կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, (Յունուար 26) Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգող բարեկամները եւ գրչեղբայրները:

×

Պ. Սահակ Յարութիւնեան, Օր. Ալիս Յարութիւնեան, Տէր եւ Տիկին Կարպիս Յարութիւնեան եւ Տէր-Մինասեան ընտանիքները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց կնոջ, մօր, քրոջ եւ զաւկին ողբացեալ

ԱՐՄԱՒԵՆԻ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆԻ

եւ փոքրիկն

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ Կիրակի (26 Յունուար), Ս. Ժերոմի Ս. Սահակ Մեսրոպ եկեղեցւոյ մէջ:

Ի դիտութիւն ողբացեալներու յիշատակը յարգողներուն:

×

Այրի Տիկին Վիքթորիա Բակլօեան եւ զաւակները ու փեսան կը ծանուցանեն իրենց ազգականներուն եւ բարեկամներուն թէ Կիրակի (26 Յունուար) հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի հանգուցեալ

ՄԻՆԱՍ ԲԱԿԼՕԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, Սէն Ժերոմի Ս. Սահակ Մեսրոպ եկեղեցւոյ մէջ:

Հանգուցեալի յիշատակը յարգողները կը հրաւիրուին:

×

ԳԷՈՐԳ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆԻ

հոգեհանգիստը Վալանսի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցին, կը կատարուի Փետր. 2ի Կիրակին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Վիէնի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Այրի Տիկին Առաքելեանէ 50 Ֆրանք, Կապոյտ Խաչի դպրոցներուն՝ ողբացեալ Յովհաննէս Անտոնեանի մահուան քառասունքին առթիւ:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Կարպիս Յակոբեան իրենց սանամօր՝ Տիկին Աննա Տավուտեանի կսկծալի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրեն.— 100 Ֆրանք Մշակոյթի Տան, 100 Ֆր. Կապ. Խաչի օդափոխութեան կայանին (ստանալ «Յառաջ»էն), եւ 50 Ֆր. «Յառաջ»ին:

Տիկին Զապէլ Գազազպաշեան իր խնամիին Տիկին Աննա Տավուտեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղիկի, 50 Ֆր. կը նուիրէ Մշակոյթի Տան:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 26ԻՆ

Ժամը 15·30ին Համօ Օհանջանեան Ա. Կումբին մէջ: Երգ, արտասանութիւնի, խմբերգ, աշակերտներու կողմէ:

Դպրոցական հանդէսէն ետք, ընտանեկան խնջոյք:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Պարանցիկ երեկոյթ, կազմակերպուած Իսի լէ Մուլինոյի Նոր Սերունդի Խանասոր խումբին կողմէ, Փետր. 1ին:

×

Զմիւռնիոյ եւ շրջականերու Հայր. Միութեան տարեկան պարահանդէսը Մարտ 23ին, Սանթրոյի սրահներուն մէջ: Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 90-ամեայ յոբելենական հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Մայիս չորսին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Այրի Տիկին Նահապետեան (Քարի-լը-Ռուէ) 10 Ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի: Լիոնէն Պ. Գէորգեան 10 Ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի:

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Օր. Օր. Նորեկեան – Տըմանժ մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրեն իրենց մօր՝ Տիկին Նորեկեանի (Պանեէօ):

ՆՈՒԷՐ

Այրի Տիկին Գեղանոյշ Մելքոնեան իր ամուսնոյն Կարապետ Մելքոնեանի յիշատակին 25 Ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

SALLE PAUL FARALICQ, 21 Rue Yves Toudic — Métro République

Ուրբաթ գիշեր, 31 Յունուար, ժամը 21ին

Փարիզի հայ դերասաններու համակրանքի ցոյցը իրենց ընկերոջ՝

ԳՐԻԳՈՐ-ՎԱՀԱՆԻ

Կը ներկայացուին՝

ԳՐԻԳՈՐ – ՎԱՀԱՆԻ

«ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԻ ԿԱՆԹԵՂԸ»

ԵՒ

«ԱԶԳԱՊԱՀՊԱՆՄԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ ՄԸ»

Բեմադրութիւն՝ Միհրան Անտոնեանի որոնց կը մասնակցին՝ Ա. Գմբէթեան, Գ. Տէրվիշեան, Յ. Լաթիֆեան, Ն. Պշտիկեան, օրիորդներ՝ Անի եւ Պերճուհի Տէմիրեան:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

Տիկին Աստղիկ Տէտէեան, Տիկին Զարուհի Անտոնեան, Օր. Արաքսի Գմբէթեան, «ՆԱՒԱՍԱՐԴ» պարախումբ, Հայ Գրողներու Միութեան կողմէ ուղերձ:

Մուտք 10 ֆրանք

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի:

ԴԱՍԱԽՕՍ՝

ԸՆԿ. ԲԱԲԳԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Նիւթ՝ ՀԱՅ ԴԱՏԻ ԼՈՒԾՄԱՆ ՃԱԿԱՏԱԳԻՐԸ:

ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Յունուար 26, ժամը 15ին

Կռան Քաֆէ տը Լիոն

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի բոլոր ընկերները, Շաբաթ (25 Յունուար) ժամը 9ին, Ահարոնեան Ա. կումբը: Ներկայ կ'ըլլայ Ընկ. ԲԱԲԳԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ:

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս Կիրակի առաւօտ պատարագ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Փրատոյի Ս. Սահակ Մեսրոպ մայր եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութեան վարչութիւնը, կը յայտարարէ Մարսէյլի եւ շրջակայից Հայութեան, թէ այս Կիրակի, Առաջաւորաց Պահոց Բարեկենդանի Կիրակիին, պատարագը կը մատուցանէ ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ: Հիւրաբար քաղաքս գտնուող Հայաստանի մեր տաղանդաւոր մտաւորականներու եւ արուեստագէտներու խումբէն՝ աշխարհահռչակ երգչուհին ԳՈՀԱՐ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ կը մասնակցի Դպրաց Դասի երգեցողութեանց եւ կը կատարէ մեներգները:

Քարոզէն անմիջապէս ետք կը կատարուի մասնաւոր մաղթանք՝ վասն Հայրապետութեան մերոյ, եւ Հանրապետութեանց Ֆրանսայի եւ Հայաստանի:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՅՈՒՇԻ ԵՐԵԿՈՅ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԵՐՈՍ ՄԻՍԱՔ ԹՈՐԼԱՔԵԱՆԻ

Նախաձեռնութեամբ Տրապիզոնի Պոնտոսի Հայր. Միութեան:

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Արեւմըտեան Եւրոպայի Կ. Կոմիտէի, մասնակցութեամբ Սեբաստիոյ Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրացին, Թոքատի, Դաւրայի եւ զանազան հայ. միութիւններու, Կապ. Խաչի, Նոր Սերունդի, Եւրոպայի Ուս. Միութեան, Փարիզի Համազգային մասնաճիւղի եւ զանազան քոյր միութիւններու:

Կիրակի, Յունուար 26, ժամը 15·30ին, Մշակոյթի Տան Ս. Թէհլիրեան սրահը, (17 Բիւ Պլէօ, Փարիզ 9):

Կը նախագահէ՝

ԱՐՇԱՒԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ

Կը խօսին՝ ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ եւ ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժնին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն.— Պ. Պ. Պետիկեան, Մ. Ֆէրմանեան, Ս. Սամուէլեան, Օր. Շիրինեան (թաւջութակով), Ա. Գրիգորեան:

ԷՐԵԲՈՒՆԻ 2750 ԵՐԵՒԱՆ

ՄԵԾ ՓԱՌԱՏՕՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐՈՒ

Կազմակերպուած Ալֆորվիլի Հայ Մարզականին եւ Հայկ. դպրոցին կողմէ

Կը նախագահէ՝ ԺՈԶԷՖ ՖՐԱՆՉԷՍՔԻ

(Ալֆորվիլի քաղաքապետ եւ Վալ – Տը – Մառնի ընդհ. խորհրդատու)

Հինգշաբթի, Յունուար 30, ժամը 20·30ին

PALAIS DES SPORTS, Rue de Toulon, Alfortville

Կը մասնակցին գեղարուեստական բաժնին.—

ԱՐՆՕ ԲԱԲԱՋԱՆԵԱՆ, ՅՈՎՀ. ԲԱԴԱԼԵԱՆ, ՀՐԱՉՈՒՀԻ ՃԻՆԱՆԵԱՆ: ԳՈՀԱՐ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ, ՍՈՒՐԷՆ ՔՈՉԱՐԵԱՆ, ԱՆԱՀԻՏ ՑԻՑԻԿԵԱՆ, ԷԼԷՈՆՈՐԱ ՈՍԿԱՆԵԱՆ

Եւ Երեւանի անձնաւորութիւններ.—

ԳԷՈՐԳ ԷՄԻՆ, ԱՐԱՄ ԱՐԱՄԵԱՆ, ՎԱՐԱԶԴԱՏ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ, ԷԴ. ՊԱՊԵԱՆ, ԼՈՒԻԶ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ, ԿԱՄՕ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ:

Տոմսերու համար դիմել.— Ալֆորվիլի մէջ՝ Ֆիլիփի սրճարանը: Փարիզի մէջ Մասիս, 21 Բիւ Սօլնիէ եւ Մարգարեան, 32 Բիւ տը Թրէվիզ:

Մուտք 10 ֆրանք

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՔԱՌԱՋԱՅՆ ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ՍԱՏԱՐՈՂԱՑ ՀՈԳԻՈՑ Ի ՀԱՆԳԻՍՏ

Փարիզի Նախկին Կեդրոնականցիներու Միութիւնը, կը ծանուցանէ թէ, 26 Յունուար, Կիրակի առաւօտ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ, Ս. պատարագի մատուցմամբ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ սատարող ու մեզմէ անդարձ մեկնող, բոլոր հիմնադիրներուն, տնօրէններուն, ուսուցիչներուն եւ սաներուն հոգւոց ի հանդիստ:

Կը նախագահէ ու կը քարոզէ՝

Հայրապետական պատուիրակ՝ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Իսկ պատարագը կը մատուցանէ, նախկին կեդրոնականցիներէն ու միութեանս անդամներէն

ՄԵՍՐՈՊ ՔՀՆՅ. ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

Երգեցողութիւնները քառաձայն կը կատարուին Մայր եկեղեցւոյ երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ նախկինկեդրոնականցի ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆ:

Կը հրաւիրուին բոլոր պաշտօնական մարմինները, նախկին Կեդրոնականցիներն ու հաւատացեալ ժողովուրդը, իրենց յարգանքի տուրքը մատուցանելու, հանդէպ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆԻ ՍԱՏԱՐՈՂՆԵՐՈՒ ԱՆՄՈՌԱՑ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ:

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Ծնողաց եւ Նախկին Աշակերտաց Միութիւններու կողմէ

SALON DES AMBASSADEURS

3, Avenue Gabriel, Paris (8e) — Métro: Champs-Elysées Clémenceau

Ճոխ յայտագիր եւ անակնկալներ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին իրենց նուագախումբերով

ՄԵԼՔՈՆ ԵՒ ՏԷՏԷՃԵԱՆ

ՊԵՏԻԿԵԱՆ ԵՒ ՖԷՐՄԱՆԵԱՆ զոյգը երգ ու սազով եւ

ՍՕՍԻ պարախումբը ղեկավարութեամբ Տիկ. Յ. ՔԻՒԹՆԷՐԵԱՆի

Խօսնակներ Պ. Պ. Յ. ԳԶԻՐԵԱՆ եւ Ժ. ՊԷՔՄԷԶԵԱՆ

Փետրուար 2, Կիրակի, ժամը 17էն 24

Մուտքի տոմսերուն համար դիմել հետեւեալ հասցէներուն.

Librairie Hrand-Samuel, 51 Rue Monsieur-le-Prince, Paris (6e) — 326-88-65
Librairie Palouyan, 43 Rue Richer, Paris (9e) 770-25-46
Maison de la Culture Arménienne (de 15 à 19 h.), 17 Rue Bleue, (9e) 824-63-89
Restaurant « Les Diamantaires », 60, Rue La Fayette (9e) 770-78-14
Markarian, 32 Rue de Trévise, Paris (9e)

Սեղանները կանուխէն ապահովելու համար հեռաձայնել Տիկին Երամեան 488·62·06, Մուրատեան վարժարան 027·18·28:

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 90 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 50 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 105 Ֆ. Հատը 0,50

ՇԱԲԱԹ 25 ՅՈՒՆՈՒԱՐ
SAMEDI 25 JANVIER 1969

LE NUMÉRO 0,50 F.

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11422 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 45e ANNÉE — No 11.422

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԻՍԱՔ ԹՈՐԼԱՔԵԱՆ

Վաղը՝ Կիրակի՝ Հայ Մշակոյթի Տան Սողոմոն Թէհլիրեան սրահին մէջ կ՝ոգեկոչուի յիշատակը ազգային հերոս Միսաք Թորլաքեանի, որ յետ երկարատեւ հիւանդութեան, իր մահկանացուն կնքած էր անցեալ Նոյեմբեր 12ին Քալիֆորնիոյ մէջ, հեռու հայրենիքէն, որուն նուիրած էր ամբողջ կեանքը:

Տրապիզոնի նահանգի Շանա շրջանի Կիւշանա գիւղի այս համեստ ու խոնարհ զաւակը ծնած ու սնած հայրենասէր ընտանիքի մը հայաշունչ միջավայրին մէջ, մանուկ հասակէն տոգորուած էր յեղափոխական ոգիով:

Թրքական դաժան վարչաձեւին տակ հայկական գիւղերը՝ շրջապատուած մոլեռանդ մահմետականներով եւ աւարառու ցեղախումբերով, ահուսարսափի օրեր կ՝ապրէին:

1895ի համիտեան համատարած ջարդերուն առաջին զոհերէն մէկը պիտի դառնար Տրապիզոնի շրջանը: Երբ ջարդարարները շրջակայ քանի մը գիւղեր ջարդելէ ետք կը հասնին Կիւշանա, 5–6 տարեկան Միսաք ականատես կ՝ըլլայ իր քաջարի հօր եւ հայրենակիցներու հերոսական դիմադրութեան, կայծքար հրացաններով եւ ատրճանակներով: Կիներն իսկ կացիններով չան սատակ կ՝ընեն ջարդելու նպատակով եկած Թուրքերը:

Այս դէպքը սարսափ կ՝ազդէ Թուրքերուն վրայ, որոնք այնուհետեւ չեն համարձակիր մօտենալու իրենց գիւղին:

Այդ դէպքը նաեւ բախտորոշ դեր կը կատարէ իր նկարագրի կազմութեան մէջ: Տասներեք տարեկանին կը ծրագրէ ահաբեկել դաւաճան մը: Աւելի հասուն տարիքին զէնքը կ՝ըլլայ իր սիրելի զբաղումը, ի խնդիր հայ բազմաչարչար ազգի ազատութեան:

Իր յեղափոխական կեանքի դրուագները մանրամասնօրէն պատմած է Օրերուս հետ խորագիրը կրող գրքին մէջ, որ երկրորդ տպագրութեամբ լոյս տեսաւ 1963ին Պէյրութի մէջ:

Այս ստուար հատորը ո՛չ միայն ինքնակենսագրութիւն մըն է, այլև թանկագին, անտիպ տեղեկութեանց շտեմարան մը, որուն մէջ ապագայ պատմիչը բազմաթիւ նիւթեր պիտի գտնէ քսաներորդ դարու առաջին քսանամեակին, Հայոց ժամանակակից պատմութեան այդ բախտորոշ օրերուն, Տրապիզոնէն մինչեւ Կովկաս Հայութեան կրած տառապանքներուն եւ մղած դիւցազնական կռիւներուն մասին:

Կանուխէն մտած Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերը, մեր ողբացեալ ընկերը երիտասարդ տարիքէն սկսեալ եղած է յեղափոխական զինուոր, խմբապետ եւ ահաբեկիչ: Մասնակցած է կովկասեան ճակատի կռիւներուն: Ծանրապէս վիրաւորուած է 1918 Մայիսին Բաշ Աբարանի ճակատամարտին մէջ: Սիրով ու խղճմբտօրէն կատարած է իրեն բաժին ինկած ազգային բոլոր պարտաւակնութիւնները:

Սակայն իր անունը մեր ազգային հերոսներու ցանկին վրայ պիտի անցնէր եւ իր ճակատը դիւցազնի լուսապսակով պիտի զարդարուէր 1921 Յուլիս 18ին, երբ օսմանեան կայսրութեան մայրաքաղաքին մէջ օր ցերեկով դետին պիտի փռէր Բագուի Հայոց ջարդարար Բեհբուտ խան Ջիւանշիրը:

1918ին Հայաստանի Հանրապետութեան ստեղծումէն ետք, թրքական բանակը կ՝ուղղուէր դէպի Բագու, տիրանալու համար անոր քարիւղին, որուն ա՛յնքան պէտք ունէին Գերմանիա եւ զինակիցները:

Հայկական ուժերը երկար ատեն դիմադրեցին զրոհներուն: Ու երբ հարկադրուեցան քաղաքէն հեռանալ, տեղացի ազէրի Թուրքերը միացած թուրք կանոնաւոր բանակի զինուորներուն, ամբողջ շաբաթ մը արեան մէջ խեղդեցին հայկական թաղերը: Շուրջ 30·000 անպաշտպան Հայեր զոհ գացին կոտորածին:

Ջարդը կազմակերպողն էր Ջիւանշիր, Ատրբեջանի Հանրապետութեան ներքին նախարարը, որ խորհրդայնացումէն ետք Պոլիս ապաստանելով, իշխանական կեանք կը վարէր Բերայի մէջ:

Թորլաքեանի գնդակը տարտարոս զըրկեց այս հրէշածին ջարդարարը: Քանի մը ամիս առաջ, Մարտ 15ին, Պերլինի մէկ փողոցին մէջ ուրիշ հերոս մը՝ Սողոմոն Թէհլիրեան՝ դիտապաստ դետին տապալած էր միւս գազանը, որ Թալէաթ կը կոչուէր:

Թուրանական ցնորքը այս երկու ճիւաղները մղած էր արմատէն բնաջնջելու Հայութիւնը սահմանին երկու կողմերը:

Հայ Նեմեսիսը փրկեց մեր պատիւը: Սողոմոնի, Միսաքի, Արամի, Արշաւիրի, Արշակի եւ ընկերներու հրաշագործ գընդակներուն մէջ խտացած էր մեր մէկուկէս միլիոն նահատակներու վրէժը:

Ջիւանշիր իր պատիժը կը գտնէր օսմանեան կայսրութեան մայրաքաղաքին մէջ, ուր յղացուած էին համիտեան ջարդերն ու ոճրագործ Իթթիհատի ցեղասպանութեան ծրագիրը: Մայրաքաղաք, որ գրաւուած էր դաշնակիցներուն կողմէ, գլխաւորութեամբ Անգլիոյ:

Անգլիական զինուորական դատարանն է, որ կը դատէր Թորլաքեանը, իբրեւ ահաբեկիչը Բագուի ջարդարարին:

Անգլիացիներու խիղճը հանգիստ չէր: Հայերը ջարդուեր էին, երբ զօրավար Տընսթըրվիլի անգլիական զօրագունդը հեռացեր էր Բագուէն, կռիւի ամէնէն սաստիկ օրերուն, իրենց բախտին լքելով անպաշտպան Հայերը:

Պոլսոյ իրաւաբանական վարժարանի դասախօս փաստաբան Հմայեակ Խոսրովեան կարճ ժամանակի մէջ անգլերէն սորվելով, իր տաղանդն ու պերճախօսութիւնը ի սպաս դրաւ պաշտպանելու համար Թորլաքեանը, որուն դատավարութիւնը անգամ մը եւս առիթ ընծայեց հրապարակաւ, միջազգային հանրային կարծիքին առջեւ, անարգութեան սիւնին գամելու Հայութեան ջարդարարները:

Միսաք անպարտ հռչակուեցաւ:

Սակայն անլոյծ մնաց Հայկական Դատը, որուն համար իրենց կեանքն էին նուիրած մեր բոլոր անուանի ու անանուն հերոսներն ու մեր մէկուկէս միլիոն պաշտելի նահատակները:

Երախտապարտ Հայութիւնը յարգանքով կը խոնարհի Թորլաքեաններու յիշատակին առջեւ:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ

ՀԱՒԱՆԱԿԱՆ ԿԸ ԹՈՒԻ ՈՐ ԲՐԵԺՆԵԻԻ ԴԷՄ ԷՐ

Հինգշաբթի ցերեկուան մօտ էր միայն, որ կ՝իմացուէր թէ նախորդ օրը, ժամը 14ին, մահափորձ մը եղած էր երբ խորհրդային այերանաւորդներու չորս հերոսները թափօրով, դէպի Կրեմլին կ՝երթային: Նախ ըսուեցաւ թէ կին մը զէնք պարպած էր այերանաւորդներուն կառքին վրայ, յետոյ կը ճշդուէր թէ մարդ էր ու միաժամանակ Թաս կը «հաստատէր» թէ գրգռութեան արարք մըն էր:

Վարկածները շատ են անշուշտ, բայց հետզհետէ մարմին կ՝առնէր այն կարծիքը թէ իրականին մէջ, Բրեժնեւի եւ Պոդգորնիի դէմ էր եղածը ու թիւրիմացութեամբ է որ այերանաւորդներուն կառքին հասած են գնդակները: Ծանրօրէն վիրաւորուած է կառքը վարողը եւ աւելի թեթեւօրէն կողքին նստողը:

Մամուլի Թաս գործակալութիւնը հետեւեալ բացատրութիւնը կուտար.—

«Զորեքշաբթի, գրգռութեան արարք մը գործուեցաւ այերանաւորդներու փառաւոր ընդունելութեան ատեն: Քանի մը գնդակներ պարպուեցան այն կառքին վրայ որ կը փոխադրէր Բերեկովոյ, Նիկոլայեվա, Տերեշկովա, Նիկոլայեւ եւ Լէոնով այերանաւորդները: Կառքին շարժավարը եւ մոթառ մը վիրաւորուած են: Այերանաւորդներուն չեն դպած: Մահափորձին հեղինակը անմիջապէս ձերբակալուած է: Քննութիւն բացուած է»:

Անկէ ի վեր ամէն ոք, մանաւանդ ամէն թղթակից Շերլոք Հոմըսի վերածուած է:

Խորհ. Միութեան մէջ, ծանօթ վերջին մահափորձը տեղի ունեցած է 1934ին, Լենինկրատի մէջ (Սերկէյ Կիրով): Ատոր իբրեւ հետեւանք զանգուածային մաքրագործումներ կատարուած էին:

1918, Օգոստ. 30ին Լենին կը վիրաւորուէր գնդակէ մը երբ գործատուն մը կ՝այցելէր Մոսկուա:

1954ին ալ կը խօսուէր մահափորձի մը մասին, որ կատարուած է Խրուշչեւի դէմ, Մինսկի մէջ: Վերջապէս, երկու տարի առաջ Կիրսիսենկօ անուն մէկը ձեռնառումբով մը անձնասպան եղած էր, Լենինի դամբարանին առջեւ, բայց երբեք յայտնի չէ եղած թէ ձեռնառումբը ուրիշ նպատակ ունէ՞ր թէ ոչ:

× Կոսիգինի բացակայութիւնը միշտ օրուան խօսքի նիւթ է: Կ՝ըսուի թէ լեարդի տագնապէ կը տառապի բայց եւ այնպէս միշտ խորհրդաւոր կ՝ըլլայ նման բացակայութիւն մը, երբ ենթական խորհրդային ղեկավար է:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՏԱԳՆԱՊԸ ՎԵՐՋԱՑԱՒ

ՉՈՐՍ ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐ ՄԻԱՅՆ ՓՈԽՈՒԵՑԱՆ

Լիբանանի տագնապը վերջ գտաւ:

Հրաժարած չորս նախարարները փոխարինուեցան չորս խորհրդարանական ներով: Յիշենք որ հրաժարած էին.— Փաղանգաւորներու պարագլուխը՝ Փիէր Ճեմայէլ, Ռէմոն Էտտէ, Նասրի Մաալուֆ եւ Հիւսէյն Մանսուր: Ասոնց տեղն անցած են՝ Խալիլ էլ Խուրի (մարոնի, Տէսթուրի ղեկավար եւ զաւակը Հանրապետութեան նախկին նախագահ՝ Պշարա էլ Խուրիի), Հապիպ Քէյրուզ (կեդրոնի պլոք), Եուսէֆ Սալէմ (անկախ, յոյն կաթողիկէ) եւ Մոհամէտ Սաֆիէտտին (մահմետական Շիի):

Մոնտի աշխատակիցը՝ Էրիք Ռուլօ, որ Պէյրութ է, շահեկան յօդուած մը գրած է, վերլուծելով Լիբանանի քաղաքական կացութիւնը:

Ռուլօ լաւ կը բացատրէ ամէն ինչ, մանաւանդ ինչ կը վերաբերի Լիբանանցիին հոգեբանութեան: Յօդուածագիրը կը պատմէ թէ բարձր ընկերութեան պատկանող կին մը, չէ վարանած առջի օր ըսելէ.— «Հրեաները, աւելի հարուստ են, աւելի խելացի, աւելի ճարպիկ, աւելի քաղաքակրթուած քան Արաբները: Բոլոր պատերազմները պիտի շահին: Ինչ որ ալ ընենք, պարապ տեղը, պիտի սընանկանանք: Ուրեմն պէտք է միայն տրամաբանական եզրակացութիւնը քաղել.— հաշտութիւն կնքել եւ վերջացնել»:

Ռուլօ կը յիշէ նաեւ թէ խմբագրատան մը մէջ, լրագրողները հարց կուտային.— «Ի՞նչ պիտի մտածէ Բարձրագոյն Դուռը մեր կառավարութեան մասին: Մաղթենք որ Սուլթանը չբարկանայ եւ մեզի «ենիչերիները» չզրկէ պատժելու»: Արդարեւ շատ կը պատահէ որ Լիբանանի մէջ Իսրայէլը նմանցնեն օսմանեան կայսրութեան, ու Տայանն ալ՝ «Սուլթան» որակուի: Կատակը չի յաջողիր սակայն, կ՝ըսէ Ռուլօ, քօղարկելու նուաստացումի այն զգացումը զոր Լիբանանցիք ունին Խալտէի յարձակումէն ի վեր:

× Խաչիկ Պապիկեան, կը մնայ Առողջապահութեան նախարար, Քարամէի բարեփոխուած դահլիճին մէջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓՐԱԿԱ կը պատրաստուի արտակարգ յուղարկաւորութիւն մը ընել Եան Պալաշի՝ շաբաթ օր: Հազարաւոր ուսանողներ, հետիոտն կը հասնին չեխական մայրաքաղաքը: Միւս կողմէ «Աշխատանքի Ճակատը» բացառիկ գործունեայ դիրք մը բռնած է: Զեխ սենտիքաներու առջեւ խօսելով, Թոման չէ ծամծմած բառերը ու մերժած.— «Ամբաստանութիւնները անոնց որոնք կ՝ըսեն թէ աջ-ծայրայեղներ կը պահուրտին մեր շարքերուն մէջ: Շեշտած է նաեւ «մեր օժանդակութիւնը առանց պայմանի չի կրնար ըլլալ: Անկարելի է առանց փոխադարձ վստահութեան աշխատիլ: Հարկ եղածին չափ զօրաւոր եւ յստակատես ենք, որպէսզի լսենք ճըշմարտութիւնը, ինչ որ ալ ըլլայ»:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ կարեւոր պողոտաներէն մէկուն անունը (ծովին եզերքը 4 քիլոմեթրի վրայ երկարող fոռնիշը) Շառլ տը Կոլի անունը պիտի կրէ:

ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆ եւ դպրոցական միջադէպեր տեղի ունեցան Հինգշաբթի օր: Ոստիկանութիւնը միջամտեց պարպելու համար Սոռպոնի տեսչարանը, զոր կը գրաւէին 300 լիսէէն եւ ուսանող: Կարմիր եւ սեւ դրօշները կրկին մէջտեղ ելան եւ «Միջազգային»ն ալ երգուեցաւ: Մինչեւ Ուրբաթ առաւօտ 250 ուսանողներ ալ գրաւած էին Վենսէնի համալսարանական կեդրոնը: Գաւառի համալսարաններուն մէջ ալ միջադէպերը շարունակուեցան ամբողջ օրը:

ԱԼԷՆ ՏԸԼՈՆ երկար հարցաքննութեան ենթարկուեցաւ կրկին, առջի օր, Մարքովիչի սպանութեան քննութեան առընչութեամբ: Ֆրանսական շարժարուեստի փլէ-պօյը ամբողջ գիշերն ալ ոստիկանատունը պահուած էր, մինչ նախկին կինը՝ Նաթալի, կը մերժէր Հռոմէն Փարիզ գալ, ի պատասխան ոստիկանութեան նոր հրաւէրին:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Գերմանիոյ Խորհրդարանին (Պունտըսթակ) նախագահը՝ Կերսթընմայրը ստիպուեցաւ, ի վերջոյ, հրաժարականը տալ: Ծանօթ է որ կաշառքի մը հարցով, անունը մրոտեցաւ վերջերս:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ «Զովետսկոյ Կոսուդարցվօ ի Պրովօ», յօդուած մը հրատարակած է, ուր մտահոգութիւն կը յայտնուի երկրին որոշ մասերու մէջ ծնունդներուն պակսելուն նկատմամբ: Պարբերականը կը գրէ թէ Պետութիւնը միջոցներ ձեռք պէտք է առնէ: Օրինակ պէտք է համոզել կիները որ աւելի կանուխ ամուսնանան (ներկայիս 27 տարեկան է միջինը) եւայլն:

ԻՏԱԼԻՈՅ համայնավար կուսակցութեան երեք կարեւոր անդամներ Մոսկուա գացած են:

ՀԱՅ ԲԵՄԻ

ԿԱԽԱՐԴՈՒՀԻՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Մադրասան հայկական գիւղ է՝ Բաքուից ոչ հեռու, Շամախու շրջանում:

Տոհմական խաղողագործներ են ապրում այնտեղ եւ դէպի աշխարհի լայն հորիզոնները բացուող պատուհաններ ունեցող մարդիկ:

Բաքւում են Մադրասացիները Սիրանոյշին նուիրել այս թղթապանակը, որի մէջ գեղեցիկ շրջանակի մէջ առնուած տպագիր ձօն կայ՝ դերասանուհու 35ամեայ յոբելեանի առթիւ: Զափածոյ տողերում արտայայտուած ջերմ, սրտաբուխ զգացումները որեւէ մէկի անձնական տրամադրութիւնները չեն: Այդպիսի զգացմունքներ Հայոց մեծ դստեր նկատմամբ տածում էին բոլորը՝ քաղաքացիներն ու գիւղացիները, բանուորներն ու արհեստաւորները:

Մի՞թէ այդ չի վկայում թէկուզ այցետոմսի մեծութեամբ կարմիր թղթի այս կտորը, որի վրայ տպագրուած է.

«Ողջունում ենք բանուոր բեմում հայ բեմի թագուհուն»:

Ուրիշ ոչինչ չկայ այդ թղթի կտորի վրայ. ոչ քաղաքի անուն, ոչ տարեթիւ: «Այցետոմսն, անկասկած, յանձնուած է Բաքուի բանուորների անունից, 1909 թուականին, երբ Սիրանոյշն այցելել է Բաքու:

Եօթը բառից կազմուած ողջոյնի մէջ ուշագրաւ է երկու բառ՝ բանուոր բեմում...

Եղել են եւ այդպիսի բեմեր: Եղել են Հայկաւանում, Բալախանիում, Անդրկայարանում, Սուրախանիում, Բիբի-Հէյբաթում...:

Ինչպէս տեսնում էք, Սիրանոյշը չի խորշել հանդէս գալ եւ «բանուորական բեմերում»: Ցանձինս այդ բանուորների, նա տեսել է ժողովրդի տեղահան արուած զաւակներին, որոնք նոյնպէս կարօտ էին մայրենի լեզուով ասուած գեղեցիկ խօսքի, գեղեցիկ արուեստի:

Սիրանոյշը հասկացել է այդ եւ գնացել նրանց մօտ, իր ժողովրդի պանդուխտ զաւակների մօտ: Դրանից յետոյ նա աշխարհ է պտըտել, եղել է Հիւսիսում, Արեւելքում, շատ աւելի թանկարժէք նուէրներ ստացել, ձօներ բազմաթիւ, սակայն իր մօտ խնամքով պահել է Բաքուի հայ բանուորների «այցետոմսը»: Սրտին մօտ է եղել, ժողովրդից եկող:

Սիրանոյշն աստղ էր հայ երկնակամարում: Այդ մասին են ասում Սանթիակօ հասած միւս փաստաթղթերը:

Այս միւսը մի բացիկ է եւ, ինչ խօսք, եզակի չէ, որովհետեւ իր ժամանակին անշուշտ տպագրուել է մեծ քանակով եւ տարածուել աշխարհում: Փոստային բացիկ է, տպագրուած Թիֆլիսում: Տարեթիւը չկայ: Առաջին էջի վրայ Սիրանոյշի նկարն է՝ հասակով մէկ: Ճերմակ, երկար շրջազգեստով է նա, բարձր ու գեղաքանդակ պատուանդանով ծաղկամանի մէջ ծաղկեփունջ է դնում:

Նկարի տակ հայերէն եւ ռուսերէն՝ Տ. Սիրանոյշ:

Կարիք կա՞յ յիշատակելու, թէ ինչպիսի ժողովրդականութիւն պէտք է վայելէր, Սիրանոյշը, որպէսզի նրա լուսանկարով փոստային բացիկ հրատարակուէր:

Նրա մեծ ժողովրդականութիւնը հաստատող բազմաթիւ փաստերի հետ միասին պակաս հետաքրքրական չէ եւ այն փոքրիկ հրաւէրը, որ տարածել են եգիպտահայերը՝ Սիրանոյշի կատարած այցելութեան կապակցութեամբ:

Տպագիր հրաւէրի մէջ ասուած է.

«Թրքահայ եւ Կովկասի մեր թատերասէր հասարակութեան մէջ հռչակաւոր եւ պաշտուած այդ դերասանուհին, անբաղդատելի Սիրանոյշը, հայ Սառա Բերնառը, ինչպէս կը կոչեն զինքը կովկասահայ աշխարհին մէջ, ընտրելագոյն խումբով մը պիտի գայ իր գեղեցիկ տաղանդին հրապոյրովը կախարդել Գահիրէի Հայութիւնը, որուն այնքան քիչ տրուած է վայելել բեմական արուեստին կատարելագործութիւնը:

Տիկին Սիրանոյշի՝ Գահիրէ ժամանումը անկեղծ եւ ջերմագին կերպով պիտի ողջունուի անշուշտ ամէն անոնց կողմէ, որոնք առիթը չեն ունեցած տեսնելու մեր անբաղդատելիօրէն մեծ արուեստագէտը...»:

Եւ այսպէս, ամէնուր նոյն ցնծութիւնը:

Ահա եւ ձեռագրի մի պատառիկ: Սիրանոյշը այն գրել է տպագրութեան համար: Սանթիակոյում ինձ համար դժուար է ասել, թէ ո՞րտեղ եւ ո՞ւր է տպագրուել: Նրա հակառակ էջի վրայ ուրիշի ձեռագրով գրուած է՝ տպարան: Վերցնելով ինձ հետ այդ յօդուածի բնագիրը, ես ցանկանում եմ ընթերցողին ներկայացնել դրա մի մասը, որովհետեւ կարծես դա մի բանալի է տալիս հասկանալու համար, թէ ինչո՛ւ Սիրանոյշը գեղարուեստն ընտրեց որպէս կուռք: Նա ասում է.

«Եթէ մէկը ինձ հարցնէ, թէ ի՞նչ է գեղարուեստը, կարո՞ղ եմ արդեօք բացատրել անոր մեծութիւնը, քաղցրութիւնը, վսեմութիւնը եւ գերիվեր զգացմունքներու արտայայտութիւնը: Եթէ ես իբրեւ լոկ թարգմանը հանճարեղ գործերու, փափաքիմ բացատրել անոր խորութիւնը, մարդկային սրտերու մեծ ովկիանոսը ալեկոծելու հսկայական ուժը, չեմ կարող: Գուցէ կարենամ իմ երեւակայութեան թափանցողութեամբ ցանցի մէջ առնել ամբողջ աշխարհը, բայց բացատրել, թէ ի՞նչ է գեղարուեստը, անզօր է միտքս, անկարող է լեզուս, քանզի չեմ կարող գեղարուեստի նրբազգեցիկ թռիչքներուն եւ կամ թնդաձիգ որոտներուն սահմանը գտնել ամբողջ տիեզերքի մէջ: Ուժեղ է ու այնքան հզօր, որ մեր աշխարհից շատ հեռու կը թռչի եւ կը սլանայ դէպի եթերքը հուժկու եւ փոթորկացող որոտումներով, կամ թէ ամենաքնքուշ սիրոյ մեղրանոյշ համբոյրի նման սրտիդ մէջ հալուելով կը շոգիանայ եւ կ՝աներեւութանայ անմահութեան ծոցին մէջ»:

Արուեստը դարձնելով իրեն կուռք, Սիրանոյշը ծառայում էր նրան, ինչպէս մոլի հաւատացեալ: Եւ թերեւս դրանում էր նրա մեծութեան, անզուգականութեան եւ անմահութեան գաղտնիքը:

Մարդիկ ապրում եւ մեռնում են աստղերի պէս: Որքան էլ հեռու լինի աստղը, մարելուց յետոյ նրա լոյսը հասնում է մեզ նոյնիսկ միլիոնաւոր տարիներ անց:

Լոյս ու ջերմութիւն տուող արեւի պէս է ապրել հայ ժողովրդի մեծ զաւակ, դերասանուհի Սիրանոյշը:

Նստած հեռաւոր Սանթիակօ քաղաքում, մի քանի ժամ իմ սիրտը ջերմանում էր տասնեակ տարիների խորքից եկող նրա տաղանդի լոյսով:

ԳՈՒՐԳԷՆ ՍԵՒՈՒՆՑ

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

«ԿԱՐԻՆԷ»

Երաժշտական կատակերգութիւն մը ժապաւէնի վերածելու նախապայմաններուն հիմնականը, անոր երգերուն մեղեդիներուն վայելած ժողովրդականութիւնն է: «Լէպլէպիճի հօր-հօր Աղա»ն իր երգերով եւ Մ. Նալեանի գրքոյկով, երաժշտական արժանիքէն զատ կը ներկայացնէր առաւելութիւնը՝ ընկերային որոշ աւանդական բարքերու յաջող ծաղրանը-կար մը ըլլալու: Այս երկու տուեալները բաւական են եւ լիուլի կ՝արդարացնեն բեմադիր Ա. Սամուէլեանի ձեռնարկը՝ այս օփերէթը ժապաւէնի վերածելու: Միակ վտանգը այս պարագային, բաղդատութիւններէ խուսափիլն էր: Մանաւանդ որ փոքր չէ թիւը անոնց որոնք «բախտը» ունեցած են այս գործը Անատոլուի բեմերուն վրայ թրքերէնով ըմբոշխնելու:

Ա. Սամուէլեան այս սխալը չէ գործած եւ ոչ միայն վերամշակել տուած է երաժշտութիւնը ու նոյնիսկ հեղինակին անտիպ մեղեդիներով ճոխացուցած զայն այլ եւ ինքնուրոյն ձեւով պատկերացուցած է անձերն ու յարդարանքները: Այս վերջինները Տուանեէ-Բուսոյի նկարներուն միամիտ գիծերուն ազդեցութիւնը կը կրէին ու իբր այդ ալ գրաւիչ, առինքնող:

Մինչ այս ներկայացուած ժապաւէններուն մէջ, կարելի է ըսել որ «Կարինէ» անկիւնադարձ մը կը հանդիսանայ: Իր թերիները որքան ալ շատ են, չեն քօղարկեր յաջող հեռանկարներու կարելիութիւնները մեր ազգային շարժանկարին վերաբերեալ: Ա. Սամուէլեան եւրոպական առումով բեմադիրի մը պատրաստութիւնը ունի: Զանազան տեսարաններու, խաղարկութեանց եւ գործողութեանց դասաւորումներու առթիւ իր յղացած հընարքները (կակ) կ՝ապացուցանեն որ ան, դիտելու, չափելու եւ ստեղծագործ հիւմուրի լայն պաշար ունի: Դերասաններու տնօրինութիւնն ալ կատարեալ էր. բան մը որ բեմադիրին հիմնական յատկանիշն է: Իսկական վայելք մըն էր տեսնել փաստաբանի դերին մէջ, Արման Կոթիկեանը: Իր մահով հայ բեմը եւ, մասնաւորաբար, մեր շարժանկարը մեծ բաց մը կ՝ունենայ: Քիչերու տրուած է նման ձիրք մը որ դերասանութիւնը կը հասցնէ իր ամէնէն պարզ ու այդ պարզութեամբը այնքան ցնցող արտայայտութեան մը: Դերակատարներուն անունները պաստառին վրայ հապճեպով անցած ըլլալով չկրցանք արձանագրել մեր յիշողութեան մէջ, բայց յատկապէս շնորհաւորելի է Հօր-հօր Աղայի դերին մեկնակատարը որ իր ճիշդ դիմախաղերովը կրցաւ հաղորդակից ընել մեզ գիւղացիի կերպարին տակ թաքնուած հօր մը տուայտանքներուն: Ընդհանուր առմամբ բոլոր դերակատարներն ալ յաջող էին եւ դժուար էր անոնց դիմախաղերուն մէջ սխալ նոթ մը գտնել: Այդ դերասաններու կարգին Տիկին Վ. Վարդերեսեանը, փաստաբանի կնոջ դերին մէջ նուրբ եւ խելացի խաղարկութեամբ մը ներկայացաւ մեզի:

Այս ժապաւէնին առթիւ մատնանշենք երեւոյթ մը որ եթէ անմիջականօրէն չի վերաբերիր շարժանկարի արուեստին, բայց եւ այնպէս կրնայ պայմանաւորել կարգ մը ստեղծագործութիւններ այս մարզին մէջ: Մինչ այս ներկայացուած ժապաւէններու բաղդատութեամբ, այս գործին հիմնական արժանիքը անոր դերասաններուն ունեցած զուսպ արտայայտութիւնն է: Ինչպէս վերը յիշեցինք, այդ կը պարտինք բեմադիրին ճաշակին: Չեմ կարծեր ուրեմն որ իր արժանիքը սքօղած կ՝ըլլանք եթէ ըսենք որ ժապաւէնին արեւմտահայերէնով ներկայացուիլը իր դրական գործօնը ունեցած է այս պարագային: Արեւմտահայերէնը, իր հնչականութեամբ, ինչպէս նաեւ իր քերականական դասաւորումով (սենթաքս) աւելի կը պատշաճի շարժանկարի արուեստին քան արեւելահայերէնը: Այս վերջինը իր շեշտուած երաժշտական հնչականութեամբ աւելի յարմար կը թուի թատրոնին քան եօթներորդ արուեստին: Վերջնական վճիռներ արձակելու յաւակնութիւնը չունինք, բայց եւ այնպէս ուսումնասիրութեան լուրջ վարկած մը կը նկատենք այս պարագան ու զայն կը յղենք մեր շարժանկարի աշխատակիցներուն: Ըստ իս, Յ. Պարոնեանի մը կամ Լ. Շանթի մը լեզուն աւելի յարմար է շարժանկարին, քան Շիրվանզադէի մը կամ Պռոշեանի լեզուն: Շարժանկարին մէջ ձայնը վերարտադրուած է գործիքի միջոցաւ եւ այդ գործիքին միջոցաւ ալ

ՍԱԼԻՀԱ ՀԱՆԸՄ

ԿԱՄ

ԲԱՆԱԿԸ ԲՌՆԱԻՈՐԻՆ ԴԷՄ

ՎԷՊ ՕՍՄ. ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

Հասան մեկնեցաւ երբ տակաւին տունին շուրջը հսկողութիւն չէր հաստատուած: Բայց հազիւ թէ պատանին Բերայի մեծ փողոցը հասած էր երբ կասկածելի տունը պաշարուեցաւ լրտեսներով ու գաղտնի ոստիկաններով: Տան դիմացի կողմը կաթնավաճառի մը խանութ մը կար եւ քիչ վերն ալ յոյն գինետուն մը. այդ երկու խանութներն ալ գրեթէ լեցուն էին այն կարգ մը ժանտերես ու անպատկառ մարդերով որոնց յիշատակը տակաւին թարմ է Պոլսեցիներու մտքին մէջ եւ որոնք արհեստներուն ամէնէն ստորինն ու անպատիւը ի գործ կը դնէին տեսակ մը անձնապանծ ամբարտաւանութեամբ:

Լրտեսները, բացի այդ երկու խանութներէն, տարածուած էին ամէն կողմ. փողոցներու բերանը, տուներուն դրանց տակ, նպարավաճառի եւ ածխավաճառի խանութները:

Յայտնի էր որ բացառիկ կարեւորութիւն մը տրուած էր այս գործին եւ ծայրայեղ միջոցներ ձեռք առնուած էին:

Մութը կոխած էր արդէն, երբ կառքի մը թաւալման ձայնը լսուեցաւ փողոցին վարի կողմէն: Կառքը երբ մօտեցաւ կասկածելի տան՝ գնացքը դանդաղեցուց, մէկու մը գլուխը դուրս ելաւ դռնակէն եւ արագ ու խուզարկիչ ակնարկ մը պտըտցուց շուրջը, յետոյ կառապանին դուռ մը մատնանիշ ընելով ըսաւ.

— Հոս կեցիր:

Ճիշդ կասկածելի տունն էր ցոյց տուածը: Կառապանը տան զանգակը հընչեցնելէ ետք, կառքին դուռը բացաւ եւ քաղքենիի հագուստով, բայց զինուորականի գնացք ունեցող դեղադէմ եւ հուժկու մարդ մը վար իջաւ եւ իսկոյն տան դռնէն ներս մտաւ, կառապանին երկու քառորդ մէճիտ նետելով:

Կառապանը դրամը ընդունեցաւ խորին շնորհակալութեամբ:

Լրտեսները արդէն պաշարած էին կառքը որ կը պատրաստուէր մեկնելու:

— Կ՝երեւայ որ մարդէն աղուոր նուէր մը առիր, ըսըա իրենցմէ մէկը կառապանին, որովհետեւ շատ զոհ կ՝երեւաս:

— Ողջ ըլլայ, պատասխանեց կառապանը, առատօրէն վճարեց... փոխանակ հինգ զրուշի, տասը զրուշ տուաւ. ասանկ յաճախորդ շատ չի գտնուիր:

— Ուրկէ՞ նստաւ կառք:

— Կալաթա Սարայէն...

Լրտեսները անշուշտ իրենց հարցուփորձը տակաւին պիտի շարունակէին, բայց կառապանը ձիերը մտրակեց ու հեռացաւ:

Ինչպէս ըսինք՝ Շէֆիք փաշա հրահանգ տուած էր տունէն ներս մտնողները ազատ թողուլ եւ դուրս ելլել փորձողները միայն ձերբակալել: Ասոր համար որեւէ արդելք չյարուցին նորեկին:

Հիւսնի պէյ, որ քիչ մը անդին կը հըսկէր, տեսած էր կառքէն իջնող անձը, բայց այնքան արագ կերպով աներեւոյթ եղեր էր որ չէր կրցած դէմքը տեսնել որոշապէս: Լրտեսներն ալ չէին կրցած ճանչնալ զայն:

— Միայն թէ, ըսած էր իրենցմէ մին, յայտնի կ՝երեւայ որ սովորական մէկը չէ, այլ կարեւոր անձնաւորութիւն մը:

— Եւ յետոյ կասկածոտ եւ վեհերոտ ընթացք մըն ալ չունէր, դիտել տուաւ ուրիշ մը... ես չեմ կարծեր որ մեր հետապնդած մարդոց հետ յարաբերութիւն ունենայ... գուցէ ուրիշ մէկը տեսնելու եկաւ այստեղ:

— Ե՞րբ պիտի ձեռնարկենք ձերբակալման, հարցուց գաղտնի ոստիկան մը:

— Կէս ժամ մըն ալ կը սպասենք, տեսնելու համար որ ուրիշ եկողներ ալ պիտի ըլլա՞ն, ու յետոյ գործի կը սկսինք:

— Եթէ ներսը գտնուողները կասկածին թէ տունը պաշարուած է, գուցէ փախչելու ճար մը գտնեն:

— Այդ անկարելի է, վճռեց Հիւսնի պէյ, տունը փողոցի դռնէն զատ ուրիշ ելք չունի. ասկէ զատ շրջականները ամբողջ հսկողութեան տակ առնուած են:

Որքան ալ վստահօրէն այս վճիռը տուաւ ոստիկանապետը, այսուհանդերձ իր ստորադասեալին կասկածները զինքն ալ վրդովել սկսան:

Քառորդի մը չափ եւս սպասելէ ետքը, որոշեց ալ գործի սկսիլ եւ իսկոյն ուղղուեցաւ, իր մարդերով, դէպի կասկածելի տունը եւ դուռը բախեց:

Հասուն տարիքով գիրուկ Իտալուհի մը եկաւ բանալու:

— Ո՞վ կ՝ուզէք, հարցուց թուրքերէն լեզուով, բայց խիստ շեշտուած օտար հնչումով մը:

— Սելանիկէն եկող ճամբորդը պիտի տեսնենք, պատասխանեց Հիւսնի պէյ դռնէն ներս մտնելով, ուր իրեն հետեւեցան չորս-հինգ հոգի:

Կինը այդ ներս խուժումը տեսնելուն պէս հասկցաւ թէ խնդիրը ինչ բանի շուրջ կը դառնար:

— Անթոնիօ՛, Անթոնիօ՛, պոռաց իր ամուսինը կանչելով:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(39 — Շար.)

կը հասնի որոշ լրումի մը: Արեւմտահայերէնը, շնորհիւ իր ատաղձին որուն ստորոգելիները յիշեցինք վերը, չայլափոխուիր, եւ աւելի դիւրամէտ է ժապաւէնի նկարին մէջ ձուլուելու: Այդ է որ կը ստեղծէ ներդաշնակութիւնը, կ'ապահովէ անոր հեշտ հաղորդականութիւնը: Արեւելահայերէնը իր աւելի ճոխ եւ շեշտուած հնչական կառուցուածքով կարծես ցուցադրուած նկարին սահմաններուն մէջ դժուարաւ կը տարրալուծուի եւ կը շարունակէ մնալ առանձին միաւոր մը: Այս պարագան է որ կը ստեղծէ անհաւասարակշռութիւն մը նկարին եւ ձայնին մէջ: Նոյնը չէ հարկաւ թատրոնին համար ուր արեւելահայերէնը իր գեղեցիկ երանգներով կրնայ աւելի դիւրութեամբ թատերական վիճակ մը ստեղծել եւ իբր այդ աւելի ազդու կերպով արուեստին հաղորդիչը հանդիսանալ: Թատրոնին մէջ ձայնը կը փոխանցուի ուղղակիօրէն ինչպէս զուլալ ջուրը սարին, որ ըմպելու համար խողովակի չենք դիմեր: Գոցելով փակագիծը ըսենք որ «Կարինէ» յաջող քայլ մըն է մեր շարժանկարի ընթացքին մէջ եւ փաստ մը որ քիչ պրպտումով կարելի է աղքատ ազգականի դերէն դուրս բերել մեր շարժանկարը Խորհրդային Շարժանկարի արտադրութեանց մէջէն:

Պարզ է որ նման յաջողութեան մը գլխաւոր գրաւականը, մեր ստեղծագործողներու տաղանդին ու ընդունակութեան մէջ կը կայանայ: Բայց շարժանկարի մարդին մէջ նուազ դեր չի կատարեր եւ նիւթականը:

Ցորչափ մեր շարժանկարը չունենայ իր ստեղծագործութիւններու պահանջին համեմատ պիւտճէ մը ու համապատասխան մասնագիտական արդիական բոլոր պայմանները, կարելի չէ սպասել հրաշքի: Այս դարուն երբ շարժանկարը փոխ-յարաբերութիւններու եւ մշակոյթի ամէնէն ազդու միջոցն է, աւելորդ չէ շեշտը դնել այս իրողութեան վրայ: Ա. Սամուէլեանի գործը, յայտնապէս կը տառապի իր նիւթական անցուկ միջոցներու պարտադրած թերիներէ: Ժապաւէնին ձայնագրութիւնը յետ նկարահանումի կատարուած ըլլալը, տեքոբներուն լայն հորիզոնի պակասը, տեղի անձկութեան իբրեւ հետեւանք, պալէներուն, փոքր թիւով անձերու մասնակցութիւնը ու անոնց կատարման աղքատ վիճակը հետեւանք են խնայողութիւն ընելու, դէթ այս պարագային, անհիմն քաղաքականութեան:

Եթէ «Կարինէ» կը փաստէ որ մեր երկրին մէջ չեն պակսիր պատրաստուած արուեստագէտներ, նոյնպէս կը փաստէ որ անոնց ստեղծագործութիւնները, շատ մը պարագաներու մէջ պայմանաւորուած կը մնան նիւթական կաշկանդումներէ: Յոռետես չենք բայց այսուհանդերձ անհամբեր...:

ԱՌԼԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Յ. Գ.— Այս երեկոյթի առաջին մասին մէջ ներկայացուեցաւ Մ. Մաշտոցին նը-

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՂՈՒՏՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ ԿԸ ԲՈՒԾՈՒԻ... ՁՈՒԿ

Էջմիածնէն մօտ 10 քիլոմեթր հեռու կը ծփայ Այդը լիճը, կամ ինչպէս հին պատմիչները կը գրէին՝ Ծովակ Մեծամօրին՝ որ բացառապէս կը սնանի զինքը բոլորող մեծաքանակ աղբիւրներէ:

Այս պաղպաջուն լիճէն եւ սառնորակ աղբիւրներէն սնանելով, մեղմ եւ հանդարտ կը հոսի Մեծամօրը: Մերձակայ տափաստանի աղուտ հողերը, որոնք անպէտք են դիւղատնտեսութեան համար ու դարեր շարունակ մնացած են անօգտագործելի, որոշուեցաւ ուրիշ նպատակով օգտագործել: Մեծամօրի ակունքին շուրջ լռութիւնը խանգարուեցաւ: Շրջակայ ճահճուտներուն եւ խոպան հողերուն վրայ այսօր կը ծփան արհեստական գեղեցիկ լճակներ: Հոս, Արարատեան հովիտի այս գողտրիկ անկիւնին մէջ, հաստատուած է ձուկի տնտեսութիւն մը:

Այդը լիճի ձկնաբուծական հաստատութիւնը հիմնուած է ընդամէնը մէկ տարի առաջ:

Կը հոսի արհեստական լճակներուն ջուրը: Հոսումը կ'ապահովուի երեք ջրամուղ մեքենաներու միջոցով, որոնցմէ իւրաքանչիւրը մէկ վայրկեանի մէջ 480լիթր ջուր կը հասցնէ լճակներուն, ուր մըշտական «բնակութիւն» հաստատած է կարմրախայտը: Այս ձուկը կերի նկատմամբ պահանջկոտ է եւ կը սիրէ մաքուր ու քաղցրահամ ջուրը: Այդը լիճի ջուրը իր քիմիական յատկութիւններով այդ առումով շատ յարմար է: Նպաստաւոր է ջուրին ջերմաստիճանը եւս:

Հոս կարմրախայտը շատ աւելի արագ կ'աճի, օրինակ, քան Վրաստանի մէջ: Այդը լիճին մէջ ձուկը մէկուկէս ամսուան մէջ 150–200 կրամով կը մեծնայ, մինչդեռ Վրաստանի մէջ այդ ծանրութիւնը ձեռք կը բերէ հազիւ երկու տարիէն: Այս երեւոյթը կը բացատրուի ա-

ւիրուած ժապաւէնը: Կարելի չէ 1 ժապաւէնին մէջ երեք կամ չորս ոճ մտցնել ուր քնարերգակը կը յաջորդէ իրապաշտին, ու լրատուութիւնը ամբոխավարական մարզանքներու կը վերածուի: Պէտք չէ նաեւ հանդիսատեսները շփոթել դպրոցի աշակերտներուն հետ:

Եթէ ներկայացուած ժապաւէնը պարզ լրատուութիւն մըն էր, երկար էր: Եթէ յաւակնութիւնը ունէր ստեղծագործական գործ մը ըլլալու, անյաջող էր, իսկ եթէ դպրոցականներու յատուկ դասընթացք մըն էր, հասցէագրումը սխալ էր:

Ա. Փ.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

«ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ»

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ.— Այս տարի բացառիկ յաջողութեամբ տօնուեցաւ «Մանուկներու Օր»ը: Յունուար 12ին կիրակի կէսօրէ ետք կազմակերպուած տեղւոյն Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին կողմէ: Ժամանակէն շատ առաջ, Հայ Աղգային Տան մեծ սրահը ծայրէ ի ծայր լեցուած էր ամէն դասակարգի պատկանող երկսեռ հայրենակիցներով՝ շատեր ոտքի վրայ մնալով: Կատարեալ մեղուանոց մը դարձեր էր սրահը, երկսեռ փոքրիկներու գեղգեղանքով:

Ժամը 3,30ին Կապոյտ Խաչի կողմէ Տիկ. Պերճուհի Մամուրեան բեմ գալով, մասնաճիւղին կողմէ բարի գալուստ մաղթեց ներկաներուն՝ շնորհաւորելով Նոր Տարին:

Ժրաջան Օրիորդ Ռ. Մանթարեանի ղեկավարութեամբ տեղի ունեցան փոքրիկ-

նով, որ լիճին եւ մօտակայ գետակներուն մէջ այնպիսի կերեր կան, որոնք շատ օգտակար են կարմրախայտին համար:

Մեծամօր դետի աջակողմեան մասի ձկնային տնտեսութիւնը կը դրաւէ 185 հեկտար տարածութիւն՝ համեմատաբար ոչ շատ խորունկ վեց լճակներով: Այս լճակներուն մէջ եւս կը բազմացուի տարբեր տեսակի ձուկ մը՝ գետածածանը: Այս ձուկը կը սիրէ տղմուտ ջուրերը եւ կերերու նկատմամբ այնքան ալ պահանջկոտ չէ: 11 ամսուան ընթացքին փոքրիկ ձըկնիկը կրնայ մէկ քիլոյէն աւելի կշռել:

Արհեստակակ լճակներու մէջ ձուկ բուծանելու նպատակով շինարարական մեծ աշխատանքներ կը կատարուին Հոկտեմբերեանի շրջանի Սովետական, Երասխահուն, Էջմիածնի շրջանի Ռանչպար եւ Սարվանլար գիւղերու շրջակայ ազուտներուն վրայ: Այս բոլորէն զատ, Էջմիածնի մէջ սկսած է գործել արդէն հսկայ ձկնաբուծարան մը, որ Սեւանի չափ ձուկ պիտի արտադրէ:

Տնտեսական օգտակարութեան կողքին, Էջմիածնի ձկնաբուծարանը կը նպաստէ բնութեան հարստացման ու գեղեցկացման: Արհեստական լճակները պիտի երիզուին բազմատեսակ պտղատու ծառերով, իսկ մէկ կողմը պիտի հիմնուի մրգաստան մը: Այս տարի, գարնան, պիտի տընկուին ծիրանիներ, խնձորենիներ, տանձենիներ: Պայմաններ պիտի ստեղծուին նաեւ սիրող ձկնորսներու համար: Այդը լիճի եղէգնուտներուն մէջ պիտի պատրաստուին յատուկ որսավայրեր ու հանդըստավայրեր, ձկնորսներուն պիտի տըրամադրուին փոքրիկ մակոյկներ:

Ա. Կ.

ներու կողմէ երգեր, խմբերգներ, արտասանութիւններ, մեներգներ, հայկական շուրջպարեր: Ամբողջ երեք ժամ ներկայ հասարակութիւնը լսեց իրենց հոգեհատորներուն շրթներէն Մեսրոպին բարբառը:

Որքան ալ գրուի Կապոյտ Խաչի գործունէութեան մասին, քիչ է: Արդարեւ, ի՛նչ հսկայ զոհողութիւն է որ կ'ընեն մեր քոյրերը այս հիւրընկալ ափերուն վրայ, Մեսրոպին բարբառը վառ պահելու համար նորաբողբոջ սերունդի շրթներուն վրայ:

Մինակ Խաչուհի պէտք է ըլլալ գիտնալու համար թէ որքա՛ն դժուար է քով քովի բերել քանի մը տասնեակ փոքրիկներ, սորվեցնելու համար երգեր եւ արտասանութիւններ:

Ներկայ հասարակութիւնը բոլորուած սեղաններու շուրջ, հիւրասէր ու ժրաջան Խաչուհիներու կողմէ պատրաստուած կարկանդակներով, սուրճով, իսկ փոքրիկներուն համար ալ կարկանդակներ եւ առատ օշարակ:

Ժողովուրդին կողմէ եղան ինքնաբուխ նուէրներ, որուն գումարը շատ կարճ ժամանակէն բարձրացաւ 750 Ֆրանքի:

Տիկին Մամուրեան կարդաց կարճ ուղերձ մը՝ Կապոյտ Խաչի գործունէութեան շուրջ:

«Կապոյտ Խաչը կը հասնի ամէն տեղ, ուր կարիք կայ. կ'այցելէ հիւանդանոցներու մէջ տուայտող մեր հայրենակիցներուն, անկար ծերերու, չքաւոր ուսանողներու. մէկ խօսքով՝ անիկա պահապան հրեշտակի նման կը հսկէ եւ օգնութեան ձեռք կ'երկարէ. Կապոյտ Խաչը մեր գաղութին մէջ կանացի այն մեծ կազմակերպութիւնն է, որ յուսահատիլ չի գիտեր, եւ իր գործունէութեան ասպարէզը կը տարածէ ամէն տեղ»:

Հանդէսի վերջաւորութեան, սրահին մէջ գտնուող հարիւրէ աւելի փոքրիկներու բաժնուեցան խաղալիկներ՝ գոհ ձգելով բոլորը անխտիր:

Ապրի՛ք քոյրեր, ձեր եռանդը անպակաս թող ըլլայ այս հիւրընկալ ափերուն վրայ մինչեւ այն երանելի օրը, ուր ամէն Հայ իր ձագուկները հաւաքած պիտի երթայ հաստատուիլ ալեւոր Արարատի փէշերուն տակ:

Կ. ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ

×

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Մանուկներու օրուան (Փարիզ) թըղթակցութեան մէջ յիշուած դերակատար փոքրիկներու կարգին, ակամայ չէին յիշատակուած հետեւեալ անունները՝ Նայիրի Աբելեան, Պէաթրիս Տողրամաճեան, Սիլվի Օհանեան եւ Թագուհի Սէիսեան, որոնք այնքան յաջող կերպով բերած էին իրենց մասնակցութիւնը, Տիկին Գ. Շինիկճեան — Փափազեանի պատրաստած թատերգութեան մէջ:

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

Գ. ՄԱՍ

ՄԱՐԻԻՍ

—*—

ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԻՐՔ

Մարիուս իրիկունը սենեակը դառնալով իր զգեստներուն նայեցաւ, եւ առաջին անգամ դիտեց թէ աղտեղութիւն, անպատեհութիւն եւ անլուր յիմարութիւն մըն է Լիւքսէնպուրկի մէջ պտըտիլ իր «ամէն օրուան զգեստներով», այսինքն գլխարկով մը, որու ժապաւէնին քովի կողմը կտրուած է, հաստ մուճակներով, որոնք սայլորդներու յատուկ էին, սեւ տափատով մը, որու ծունկերը ճերմկցած էին, եւ սեւ թիկնոցով մը, որու արմուկները տժգունած էին:

ԳԼՈՒԽ ՁԶ.

ՄԵԾ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ՍԿԻԶԲԸ

Յաջորդ օրը սովորական ժամուն Մարիուս պահարանէն հանեց իր նոր թիկնոցը, նոր տափատը, նոր գլխարկը եւ նոր կօշիկները, սպառազինուեցաւ այս բոլոր զէնքերով, ձեռնոցները դրաւ, — ծայրայեղ շռայլութիւն, — եւ Լիւքսէնպուրկ դնաց պտըտելու:

Ճամբան Քուրֆէյրաքի հանդիպեցաւ, բայց չտեսնել ձեւացուց:

Քուրֆէյրաք երբ իր սենեակը վերադարձաւ, ըսաւ բարեկամներուն.

— Հիմա Մարիուսի նոր գլխարկն ու նոր թիկնոցը տեսայ, որոնց մէջ էր Մարիուս: Անշուշտ դպրոց կ'երթար քննութիւն մը անցընելու համար: Բոլորովին ապուշացած էր:

Մարիուս երբ Լիւքսէնպուրկ հասաւ, աւազանին բոլորտիքը դարձաւ եւ կարապները դիտեց, յետոյ բաւական ժամանակ արձանի մը առջեւ կեցաւ՝ ակնապիշ նայելով: Այս արձանին գլուխը բորբոսէն բոլորովին սեւցած էր եւ ազդրերէն մէկը կը պակսէր:

Աւազանին մօտ քառասնամեայ եւ մեծ որովայն քաղքենի մը կար որ հինգ տարեկան տղու մը ձեռքէն բռնած կ'ըսէր անոր.

— Տղաս, զգուշացիր ծայրայեղութիւններէ. բռնակալութենէ եւ անիշխանութենէ հաւասարապէս հեռու կեցիր:

Մարիուս լսեց այս քաղքենիին խօսքերը: Յետոյ անգամ մըն ալ աւազանին շուրջը դարձաւ, վերջապէս ուղղուեցաւ դէպի «իր ծառուղին»՝ յամրաբար եւ կարծես ակամայ:

Կրնայ ըսուիլ թէ բռնագատուած ու նոյն ատեն արդիլուած էր հոն երթալ. թէեւ ինք բոլորովին չէր հասկնար իր այս վիճակը, եւ կը կարծէր թէ կ'երթար ամէն օրուան պէս:

Երբ ծառուղին մտաւ, նշմարեց Պ. Լըպլանը եւ նորատի աղջիկը որոնք միւս ծայրը նստարանին վրայ էին:

Թիկնոցը կոճկեց վերէն վար, լաւ մը յարդարեց որպէսզի ծալք չունենայ, տեսակ մը խնդութեամբ տափատը քննեց եւ արշաւեց դէպի նստարանը:

Այս արշաւանքին մէջ յարձակում եւ անշուշտ աշխարհակալութեան կամեցողութիւն կար: Դէպի նստարան արշաւեց կ'ըսեմ իբր թէ ըսէի թէ Աննիպալ դէպի Հռոմ արշաւեց:

Մարիուսի բոլոր շարժումները, սակայն, մեքենական էին. ան երբեք ընդհատած չէր իր մտքին եւ աշխատութեանց սովորական հնհնուքը: Այդ պահուն կը թէ «Մանիւէլ տիւ Պաքալորէան» անպիտան գիրք մըն է, որ անշուշտ, հազուագիւտ անմիտներէ շարադրուած է, քանի որ մարդկային մտքի իբր հրաշակերտ Ռասինի երեք ողբերգութիւնները, իսկ Մոլիէրի միայն մէկ կատակերգութիւնը վերլուծուած են անոր մէջ: Ականջը կը զարնէր սուր կերպով:

Մինչդեռ նստարանին կը մօտենար, բացաւ թիկնոցին ծալքերը, իսկ աչքերը յառեց չքնաղ աղջկան:

Մարիուսի կը թուէր թէ այդ աղջիկը կապտագոյն եւ աղօտ նշոյլով մը կ'ողողէր ծառուղիին ամբողջ ծայրը:

Քանի կը մօտենար, քայլերը հետզհետէ կը թուլնային:

Երբ նստարանէն որոշ հեռաւորութեան մը հասաւ, կանգ առաւ, առանց գիտնալու թէ ինչո՛ւ ետ դարձաւ, երբ տակաւին շատ հեռու կը գտնուէր ծառուղիի ծայրէն:

Եւ ոչ իսկ ինքնիրեն ըսաւ թէ մինչեւ ծայրը չէր երթար:

Նորատի աղջիկը հեռուէն հազիւ թէ կրցաւ նշմարել զայն եւ տեսնել անոր աղուոր կերպարանքը, զոր կուտային իր նոր հագուստները: Սակայն Մարիուս ենթադրելով թէ ետեւը գտնուողը կրնայ իրեն նայիլ, կը ջանար ուղիղ կենալ եւ շնորհալի կերպարանք ստանալ:

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ալֆ. դպրոցը շնորհակալութեամբ ըստացած է 50 ֆր. ողբ. Սրբուհի Արիֆ-եանի մահուան առթիւ Արշակ Մկրեան ընտանիքէն :

×

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Սարգիս Յինասեան ենթակոմիտէն շնորհակալուստացած է Միքայէլ Պետրոսեանէ եւ զաւակներէն 50 ֆր. փոխան ծաղիկի ողբացեալ Հմայեակ Քէօսէեանի մահուան առթիւ :

ՀՐԱԺԵՇՏԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ
Ի ՊԱՏԻՒ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԻՒՐԵՐՈՒՆ

Երեքշաբթի, Յունուար 28, իրիկուան ժամը 20,30ին Լիւթէսիայի սրահը (Մեթրօ Սեվր-Պապիլոն) կազմակերպուած Երեւանի 2750ամեակի յանձնախումբին կողմէ :

Ծախքերու մասնակցութիւն՝ 5 ֆրանք :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ
ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 26ԻՆ

Ժամը 15·30ին Համօ Օհանջանեան Ա-կումբին մէջ : Երգ, արտասանութիւնի, խմբերգ, աշակերտներու կողմէ :

Դպրոցական հանդէսէն ետք, ընտանեկան խնջոյք :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

16 տարեկան երիտասարդ մը, մեծաքանակ Պոնէթբրիի մէջ աշխատելու համար : Դիմել՝

Ets. CHEDIK
285, Rue St-Denis — Paris (2e)
GUT. 62-80

Մամուլի տակ է եւ մօտ օրէն լոյս կը տեսնէ ՍԵՐՈՎԲԷ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆԻ՝

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆՈՎ ԱՐՏԱՅԱՅՏՈՒՈՂ ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐ ՈՒ

Մօտաւորապէս 400 էջնոց պատկերազարդ հատորը, որ կը պարունակէ 83 լուսանկարներ եւ զանազան ասպարէզներու պատկանող 33 մտաւորականներու, ի միջի այլոց — Ակադեմական Հանրի Թրուայայի, Փրոֆ. Շարլ Տէտէեանի, դերասան Մաքսուտեանի, Շարլ Ազնաւուրի, Գառզուի, Լեւոն Թիւթիւնճեանի եւ Գաբրիէլ Արութի արտայայտութիւնները :

Հետաքրքրուողները կրնան դիմել՝ Վրթանէս Ասատուրեանին

23, Rue Pixérécourt, 75 - Paris (20e)

POUR

LOUER

VENDRE

ACHETER

AGENT IMMOBILIER AGREE

Consultez en toute confiance

Jacques TORANIAN

DIRECTEUR DU CABINET
RIVE GAUCHE IMMOBILIER

sur rendez-vous
à l'AGENCE ou à DOMICILE

TÉLÉPHONE :
POR 0394 — JUS 0156

42, BOULEVARD ARAGO — PARIS
Métro : Gobelins

ESTIMATION GRATUITE

10ème année

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ
ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի :

ԴԱՍԱԽՕՍ՝

ԸՆԿ. ԲԱԲԳԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Նիւթ՝ ՀԱՅ ԴԱՏԻ ԼՈՒԾՄԱՆ ՃԱԿԱՏԱԳԻՐԸ :

ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Յունուար 26, ժամը 15ին
Կռան Քաֆէ տը Լիոն

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

SALLE PAUL FARALICQ, 21 Rue Yves Toudic — Métro République
Ուրբաթ գիշեր, 31 Յունուար, ժամը 21ին

Փարիզի հայ դերասաններու համակրանքի ցոյցը իրենց ընկերոջ՝

ԳՐԻԳՈՐ-ՎԱՀԱՆԻ

Կը ներկայացուին՝
ԳՐԻԳՈՐ - ՎԱՀԱՆԻ

«ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԻ ԿԱՆԹԵՂԸ»
ԵՒ
«ԱԶԳԱՊԱՀՊԱՆՄԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ ՄԸ»

Բեմադրութիւն՝ Միհրան Անտոնեանի որոնց կը մասնակցին՝ Ա. Գմբէթեան, Գ. Տէրվիշեան, Յ. Լաթիֆեան, Ն. Պշտիկեան, օրիորդներ՝ Անի եւ Պերճուհի Տէմիրեան :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

Տիկին Աստղիկ Տէտէեան, Տիկին Զարուհի Անտոնեան, Օր. Արաքսի Գմբէթեան, «ՆԱՒԱՍԱՐԴ» *պարախումբ, Հայ Գրողներու Միութեան կողմէ ուղերձ :*

Մուտք 10 ֆրանք

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մարսէյլի Ս. Սահակ - Մեսրոպ մայր եկեղեցիի վարչութիւնը կը յայտարարէ, թէ յետ այսօրիկ, հրատարակութեան պիտի տայ եւ յայտարարէ միմիայն եկեղեցիիս անուան եղած նուիրատուութիւնները, ընդառաջ երթալով «Յառաջ» օրաթերթի խմբագրութեան Դեկտ. 10, 1968ի ըրած «Առ որ անկ է» յայտարարութեան :

Այս պարագան կը յանձնուի հաւատացեալ ժողովուրդին եւ յարգելի նուիրատուներու ուշադրութեան :

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի բոլոր ընկերները, Շաբաթ (25 Յունուար) ժամը 9ին, Ահարոնեան Ա-կումբը : Ներկայ կ'ըլլայ Ընկ. ԲԱԲԳԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ :

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս Կիրակի առաւօտ պատարագ :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Փրատոյի Ս. Սահակ Մեսրոպ մայր եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութեան վարչութիւնը, կը յայտարարէ Մարսէյլի եւ շրջակայից Հայութեան, թէ այս Կիրակի, Առաջաւորաց Պահոց Բարեկենդանի Կիրակիին, պատարագը կը մատուցանէ ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ : Հիւրաբար քաղաքս գտնուող Հայաստանի մեր տաղանդաւոր մտաւորականներու եւ արուեստագէտներու խումբէն՝ աշխարհահռչակ երգչուհին ԳՈՀԱՐ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ կը մասնակցի Դպրաց Դասի երգեցողութեանց եւ կը կատարէ մեներգները :

Քարոզէն անմիջապէս ետք կը կատարուի մասնաւոր մաղթանք՝ վասն Հայրապետութեան մերոյ, եւ Հանրապետութեանց Ֆրանսայի եւ Հայաստանի :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՅՈՒՇԻ ԵՐԵԿՈՅ
ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԵՐՈՍ
ՄԻՍԱՔ ԹՈՐԼԱՔԵԱՆԻ

Նախաձեռնութեամբ Տրապիզոնի Պոնտոսի Հայր. Միութեան :

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Արեւմըտեան Եւրոպայի Կ. Կոմիտէի, մասնակցութեամբ Սեբաստիոյ Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրացին, Թոքատի, Դաւրայի եւ զանազան հայ. միութիւններու, Կապ. Խաչի, Նոր Սերունդի, Եւրոպայի Ուս. Միութեան, Փարիզի Համազգային մասնաճիւղի եւ զանազան քոյր միութիւններու :

Կիրակի, Յունուար 26, ժամը 15·30ին, Մշակոյթի Տան Ս. Թէհլիրեան սրահը, (17 Րիւ Պլէօ, Փարիզ 9) :

Կը նախագահէ՝
ԱՐՇԱՒԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ

Կը խօսին՝ ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ եւ ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժնին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն.— Պ. Պ. Պետիկեան, Մ. Ֆէրմանեան, Ս. Սամուէլեան, Օր. Շիրինեան (թաւջութակով), Ա. Գրիգորեան :

ԷՐԵԲՈՒՆԻ 2750 ԵՐԵՒԱՆ

ՄԵԾ ՓԱՌԱՏՕՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ
ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐՈՒ

Կազմակերպուած Ալֆորվիլի Հայ Մարզականին եւ Հայկ. դպրոցին կողմէ

Կը նախագահէ՝ **ԺՈԶԷՖ ՖՐԱՆՉԷՍՔԻ**

(Ալֆորվիլի քաղաքապետ եւ Վալ - Տը - Մառնի ընդհ. խորհրդատու)

Հինգշաբթի, Յունուար 30, ժամը 20·30ին
PALAIS DES SPORTS, Rue de Toulon, Alfortville

Կը մասնակցին գեղարուեստական բաժնին.—
ԱՐՆՕ ԲԱԲԱՋԱՆԵԱՆ, ՅՈՎՀ. ԲԱԴԱԼԵԱՆ, ՀՐԱՉՈՒՀԻ ՃԻՆԱՆԵԱՆ: ԳՈՀԱՐ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ, ՍՈՒՐԷՆ ՔՈՉԱՐԵԱՆ, ԱՆԱՀԻՏ ՑԻՑԻԿԵԱՆ, ԷԼԷՈՆՈՐԱ ՈՍԿԱՆԵԱՆ

Եւ Երեւանի անձնաւորութիւններ.—
ԳԷՈՐԳ ԷՄԻՆ, ԱՐԱՄ ԱՐԱՄԵԱՆ, ՎԱՐԱԶԴԱՏ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ, ԷԴ. ՊԱՊԵԱՆ, ԼՈՒԻԶ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ, ԿԱՄՕ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ :

Տոմսերու համար դիմել.— Ալֆորվիլի մէջ՝ Ֆիլիփի սրճարանը : *Փարիզի մէջ* Մասիս, 21 Րիւ Սօլնիէ եւ Մարգարեան, 32 Րիւ տը Թրէվիզ :

Մուտք 10 ֆրանք

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՔԱՌԱՁԱՅՆ ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ
ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
ՍԱՏԱՐՈՂԱՑ ՀՈԳԻՈՑ Ի ՀԱՆԳԻՍՏ

Փարիզի Նախկին Կեդրոնականցիներու Միութիւնը, կը ծանուցանէ թէ, 26 Յունուար, Կիրակի առաւօտ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ, Ս. պատարագի մատուցմամբ հոգեհանդստեան պաշտօն կը կատարուի, ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ սատարող ու մեզմէ անդարձ մեկնող, բոլոր հիմնադիրներուն, տնօրէններուն, ուսուցիչներուն եւ սաներուն հոգւոց ի հանգիստ :

Կը նախագահէ ու կը քարոզէ՝
Հայրապետական պատուիրակ՝ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Իսկ պատարագը կը մատուցանէ, նախկին կեդրոնականցիներէն ու միութեանս անդամներէն

ՄԵՍՐՈՊ ՔՀՆՅ. ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

Երգեցողութիւնները քառաձայն կը կատարուին Մայր եկեղեցւոյ երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ նախկինկեդրոնականցի ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆ :

Կը հրաւիրուին բոլոր պաշտօնական մարմինները, նախկին Կեդրոնականցիներն ու հաւատացեալ ժողովուրդը, իրենց յարգանքի տուրքը մատուցանելու, հանդէպ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆԻ ՍԱՏԱՐՈՂՆԵՐՈՒ ԱՆՄՈՌԱՑ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ :

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Ծնողաց եւ Նախկին Աշակերտաց Միութիւններու կողմէ
SALON DES AMBASSADEURS
3, Avenue Gabriel, Paris (8e) — Métro : Champs-Elysées Clémenceau

Ճոխ յայտագիր եւ անակնկալներ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին իրենց նուագախումբերով
ՄԵԼՔՈՆ ԵՒ ՏԷՏԷՃԵԱՆ

ՊԵՏԻԿԵԱՆ ԵՒ ՖԷՐՄԱՆԵԱՆ զոյգը երգ ու սազով եւ
ՍՕՍԻ պարախումբը ղեկավարութեամբ Տիկ. Յ. ՔԻՒԹՆԷՐԵԱՆի

Խօսնակներ Պ. Պ. Յ. ԳԶԻՐԵԱՆ եւ Ժ. ՊԷՔՄԷԶԵԱՆ
Փետրուար 2, Կիրակի, ժամը 17էն 24

Մուտքի տոմսերուն համար դիմել հետեւեալ հասցէներուն.

Librairie Hrand-Samuel, 51 Rue Monsieur-le-Prince, Paris (6e) — 326-88-65
Librairie Palouyan, 43 Rue Richer, Paris (9e) 770-25-46
Maison de la Culture Arménienne (de 15 à 19 h.), 17 Rue Bleue, (9e) 824-63-89
Restaurant « Les Diamantaires », 60, Rue La Fayette (9e) 770-78-14
Markarian, 32 Rue de Trévise, Paris (9e)

Սեղանները կանուխէն ապահովելու համար հեռաձայնել Տիկին Երամեան 488·62·06, *Մուրատեան վարժարան* 027·18·28 :

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 90 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 50 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 105 Ֆ. Հատը 0,50

ԿԻՐԱԿԻ
26
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
DIMANCHE
26 JANVIER
1969

LE NUMÉRO 0,50 F.

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11423 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 45e ANNÉE — No 11.423

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

(Մահուան 12րդ տարելիցին առթիւ)

Եթէ քառասունեւչորս տարի առաջ յանդգնութիւն էր Արեւմուտքի հիւրընկալ հողին վրայ հայերէն թերթ հիմնելն ու յարատեւելը առանց հաստատուն դրամագլուխի եւ սեփական տպարանի, տասներեւկու տարիէ ի վեր հերոսութենէ աւելի բան մը, հրաշք մըն է մէկ—երկու հոգիով շարունակել անոր հրատարակութիւնը, առանց ընդհատումի, Աստծուն օրը:

Շաւարշ Միսաքեան մեզմէ անդարձ բաժնուեցաւ 12 տարի առաջ, 1957 Յունուար 26ին, մէկ օրէն միւսը Յառաջի բեռը ամբողջովին ձգելով իր միակ աղջկան՝ Արփիկի վրայ, որուն իրենց բարոյական աջակցութիւնը ընծայեցին ողբացեալ խմբագրապետին առաջին օրերու գործակից երկու հաւատարիմ ընկերները:

Վեց ամիս առաջ կորսնցուցինք անոնցմէ մէկն ալ, Շաւարշ Նարդունին, որ տարիներով իր մնայուն աշխատակցութեամբ եւ խորհուրդներով զօրավիգ էր հանդիսացած թերթին:

Նարդունիէն հազիւ ամիս մը ետք Ժիրայր Միսաքեանի անակնկալ մահը նոր սուգի պիտի ենթարկէր Յառաջի ընտանիքը:

Հակառակ այս կրկնակ կորուստներու պատճառած ցնցումին, թերթը կը հրատարակուի անընդհատ, հաւատարիմ իր կոչումին, — այն է՝ ծառայել ազգին, ի դին նիւթական ու բարոյական բազմազան զոհողութեանց:

Քանի՛ կը սահին տարիները, այնքան կը դժուարանայ հայերէն թերթ հրատարակելն ու զայն ինքնաբաւ դարձնելը սփիւռքի մէջ, ուր ամէն օր անզօր կատաղութեամբ ականատես կ՝ըլլանք մեր նոր սերունդի տղոց ու աղջիկներուն ուծացման, օտարացման եւ քաղաքակիրթ երկիրներու հսկայ հալոցին մէջ ձուլման:

Երբ մեր զաւակներն ու թոռները չեն դիտեր հայերէն կարդալ, երբ մեռնող իւրաքանչիւր մեծ հայրիկի կամ մեծ մայրիկի հետ թերթի բաժնեգրութիւնն ա՛լ չի նորոգուիր, կարելի է երեւակայել թէ ի՛նչ մռայլ ապագայ վերապահուած է հայերէն թերթերուն ու գրքերուն:

Հակառակ ներկայ եւ ապագայ ամէն դժուարութեանց, հակառակ թուղթի, աշխատավարձքի եւ առաքման ծախքերու տարապայման սղութեան եւ օր ըստ օրէական յաւելման, Յառաջ հաւատարիմ իր առաքելութեան, կը շարունակէ քալել զոհողութեանց մարմնացում իր հիմնադիր-խմբագրապետին դծած շաւղով, դաղափարական նոյն շունչով եւ անշահախնդրութեամբ, ամէն բանէ վեր դասելով ազգային շահերը:

Հայկական արդար Դատի պաշտպանութիւնը, նոր սերունդի փրկութիւնը, Հ. Յ. Դաշնակցութեան դաղափարաբանութեան տարածումը, արտադաղթին դէմ պայքարն ու ներդաղթի ջատագովումը, հայ քաղաքակրթական ու մշակութային արժէքներու պահպանումը, Հայրենիքի եւ Սփիւռքի Հայութեան միջեւ կապի ամրապնդումը, ի սփիւռս աշխարհի ցրուած մեր հայրենակիցներու ազգապահպանման ճիգերուն արձագանգները, մեսրոպեան ոսկեղինիկ լեզուի անարատ պահպանման վրայ դուրդուրալը այսուհետեւ եւս պիտի կազմեն մեր ուղեղիծը, որուն անշեղ պիտի հետեւինք:

Գիտակից՝ թէ այդպէսով է, որ լաւագոյնս յարգած պիտի ըլլանք Շ. Միսաքեանի անմոռաց յիշատակը:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ԵՒ ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆԸ

Իսրայէլ այն ապահովութեամբ կ՝ապրի որ «պարտադրուած խաղաղութեան» մը վտանգը հեռացած է, տրուած ըլլալով այն պաղ ընդունելութիւնը զոր գտած է Ֆրանսական առաջարկը «Զորս»երու ժողովի մը:

Կը մնայ ուրեմն երեք կարելիութիւն.— Քաղաքական կարգադրութիւն մը ուղղակի շահակից պետութեանց միջեւ, նոր պատերազմ մը, կամ վերջապէս «Սթաթու քուօ»ի պահպանումը անորոշ ժամանակով:

Այս մասին Իսրայելցիք հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ՝ընեն.— Քաղաքական կարգադրութիւն մը հաւանական չէ, վասնզի անդունդ մը կայ արաբ եւ իսրայելեան դիրքերուն միջեւ: Պատերազմն ալ հաւանական չէ մերձաւոր պարագայի մը, որովհետեւ Մոսկուա տրամադիր չէ ազատ ձգել Գահիրէն, որ նման որոշում մը տայ: Գահիրէն ալ կը վարանի նման արկածախնդրութեան մը մէջ նետուելու առանց Մոսկուայի օրհնութեան»: Կը մընայ ուրեմն ներկայ գոյավիճակին յարատեւումը: Թել-Ավիվ կ՝ըսէ.— «Իսրայէլ զինուորական եւ տնտեսական միջոցներն ունի եւ հոգեբանական եւ քաղաքական դետնի վրայ ալ պատրաստուած է»:

Յորդանանեան կողմը այն կարծիքը կը տիրէ թէ Միջին Արեւելքի տագնապին լուծման մը հաւանականութեանց մասին, խօսուած է Հիւսէյն թագաւորի եւ Անդլիոյ վարչապետին միջեւ: Հիւսէյն միշտ Լոնտոն է, առողջական պատճառներով:

Պաղեստինեան կազմակերպութեանց մօտ, անկախութեան ձգտում մը կայ, արաբ պետութեանց նկատմամբ, որ օրէ օր կ՝ամրապնդուի: Էլ Ֆաթ յայտարարութիւն մը ըրած է, ուր կ՝ըսէ. «Արաբ պետութիւնները, ազատ են սակարկելու, մենք, ոչ մէկ բանակցութիւն կ՝ընդունինք եւ ոչ մէկ միջին ճամբայ Պաղեստինի համար»:

Գալով Գահիրէի Ալ Ահրամի, խմբագրապետը՝ Հէյքալ, որ մտերիմն է Նասրի, կը գրէ.— «Իսրայէլ սխալ հաշիւ չըրաւ Պէյրութի օդակայանին վրայ յարձակելով»: Արդարեւ, Հէյքալի համար, այդ յարձակումը, երեք հետեւանք ունեցած է.—

Ա) Թոյլ տուած է իսրայելեան քարոզչութեան, որ ցոյց տայ թէ հրեայ պետութիւնը կրմնայ որեւէ տեղ յարձակիլ:

Բ) Փորձ մըն էր յուսալքելու արաբ հանրային կարծիքը, առանց նկատի իսկ առնելու միջազգային կարծիքը:

Գ) Ցոյց տուաւ որ նման յարձակում մը պառակտումներ կը ստեղծէ Լիբանանի մէջ եւ կ՝ամրապնդէ անջատողականներու կուսակցութիւնը:

Հէյքալ կը խորհի թէ Իսրայելցիք ընդհանրացած յարձակումի մը պիտի ձեռնարկեն, օրինակ իսրայելեան օդուժը Եգիպտոսի վրայ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ մէջ, Ուրբաթ օր հինգ վայրկեան, ամբողջ կեանքը «կը կենար», ի նշան յարգանքի Եան Պալաչի յիշատակին: Երիտասարդ ուսանողը, այլեւս դիմադրութեան խորհրդանիշ դարձած է երկրին մէջ: Շաբաթ օր, յուղարկաւորութիւնը տեղի կ՝ունենար եւ նախապէս արդէն մեծ մտահոգութիւն կը տիրէր երկրին մէջ: Ապահովութեան բացառիկ միջոցներ ձեռք առնուած էին:

ՍՊԱՆԻՈՅ մէջ, երեք ամսուան համար Բացառիկ վիճակ հռչակուած է երկրին մէջ, իբրեւ հետեւանք ուսանողական ցոյցերուն: Ծանօթ է որ ուսանող մը, անձնասպան եղաւ առջի օր, ինքզինքը նետելով 7րդ յարկէն երբ ոստիկանութիւնը տունը կը խուզարկէր: Ներկայ հրովարտակը թոյլ կուտայ որ ոստիկանութիւնը որեւէ տուն խուզարկէ առանց արտօնութեան, ձերբակալէ, հետապնդէ: Գրաքննութիւն հաստատուած է Շաբաթ օրէն ի վեր:

ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ բախումները նոր թափ կը ստանան Փարիզ եւ շրջակայքը: Ուրբաթ գիշեր բախումներ եղած են Լատինական Թաղը, 10 վիրաւոր կայ, մօտ 100 հոգի ալ՝ ձերբակալուած:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ Փուէպլօ լրտես-սուզանաւի նաւապետը, որ ամիս մը առաջ, իբրեւ հերոս կ՝ընդունուէր Ամերիկա, զինուորական ատեանէ պիտի քաշուի: Դատախազը ըսած է իրեն.— «Յանձնելով ձեր պատերազմական նաւը, առանց կռուելու, աննախընթաց դէպ մը Միացեալ Նահանգներու պատմութեան մէջ, 1812էն ի վեր, ծանր կերպով բռնաբարած էք ծովային կանոնագրի թիւ 730 յօդուածը»:

ՔԷՊԷՔԻ փոխ-վարչապետին ընդունելութիւնը Փարիզի մէջ, բաւական աղմուկ հանած է: Ծանօթ է որ նախագահ տը Կոլ 26 հոգինոց ճաշ մը տուած է Քէպէքի պատուիրակութեան ի պատիւ եւ չէ հրաւիրած Փարիզի քանատական դեսպանը: Այս առթիւ, Քանատայի վարչապետը ըսած է.— «Կը խորհիմ թէ մեր դեսպանը, Էլիզէէն զատ տեղեր գիտէ, ուր կրնայ լաւ ճաշ մը ուտել»:

ԻՄԱՍՏՈՒԹԻՒՆ ԴԱՌՆՈՒԹԵԱՆ

Ինչպէս երբ ձիւնը, աղաւնիներու երամի մը պէս, կը ժողվէ իր ճերմակ թեւերը եւ կը թռչի՝ ետին թողլով սպիտակ տխրութեան մը յիշատակը, յանկարծ կը ծաղկին խատուտիկ նշենիները, ոչ աւելի ուշ քան այս եղանակին,

Այնպէս եւս՝ երբ կը հատնի ձմեռը դաշտերուն մէջ ու լեռներուն տակ, կարօտ մը կը ծաղկի հոգւոյս խորը, կրակ առած կարօտ մը՝ քաղցր այլ տխուր, յիշատակի՛ նշենին, այս տարելիցին:

Տխրութեան նման պահերու մէջ, խաղաղեցնելու համար վիշտով լեցուած հոգիս՝ կը սիրեմ նստիլ արփաջեր բազմոցի մը վրայ, շոյել դիցուհի Վշտին մազերը, մրմնջելով պատմել ականջին թէ ի՛նչպէս արցունքի մը պրիսմակին ետեւ կ՝աղուորնան սէգ լեռները, հրապոյր կը ստանան ստուերները, եւ տխրութիւնն իսկ կ՝անուշնայ չվշտացնելու աստիճան:

Նման պահերու մէջ, նման զգայնութեանց սիրահար, կ՝ելլեմ Վահան Տէրեան կը կարդամ, — ի՛նչ սփոփարար վայելք.

Սարի ետեւում շողերը մեռան,
Անուշ դաշտերը պատեց կապոյտ մէգ,
Տխուր երեկոն զարկել է վրան,
— Սիրտս կարօտով կանչում է քեզ՝ եկ:

Ստուերները կը խաղան, կապոյտ կամ լեզակ պատմուճան հագած յաւերժահարսներու նման կը դառնան այդիներուն տակը եւ ձորերուն բերանը, մինչ օրը կը տարաժամի, մինչ օրը կը յոգնի:

Սիրտ իմ, այդ ո՞ւմ ես դու ի զուր կանչում,
Տես գիշերն անցաւ, աստղերը մեռան.
Մենաւոր իմ սիրտ, մոլորուն թռչուն,
Կարօտիդ կանչը չի՛ հասնի նրան:

Բայց հեռու չէ ինձմէ, կ՝ըսեմ եւ ձայնը կը լսեմ արդէն: Կը զգամ իր ներկայութիւնը լռութեան մէջ:

Ինձ թաղէք՝ երբ տխուր մթնշաղ է իջնում,
Երբ լռում են օրուան աղմուկները զուարթ,
Երբ շողերն են մեռնում, ծաղիկները ննջում,
Երբ մթնում՝ կորչում են լեռ ու արտ:
Իմ շիրմին դալկացող ծաղիկներ ցանեցէք,
Որ խաղաղ ու հանդարտ մահանան,
Ինձ անլաց թաղեցէք, ինձ անխօս թաղեցէք,
Լռութի՛ւն, լռութի՛ւն, լռութի՛ւն անսահման:

Կը խզեմ, սակայն, լռութիւնը: Տարելիցը կը մղէ զիս, կարօտը կը խրախուսէ զիս, որ փնտռեմ զինքը մինչեւ իր հողաթումբին տակ, փուշը խափանէ ճամբաս թէ կրակը: Դարձեալ իր ձայնը որ կը դժկամակի.

Իմ գերեզմանիս դուք մի մօտենաք,
Թողէք որ հանգչի իմ սիրտը յոգնած,
Թողէք որ լինեմ հեռաւոր, մենակ,
Որ չզգամ թէ կայ սէր, եւ ցնորք եւ լաց:

Իմ գերեզմանին դուք չմօտենա՛ք,
Հարկաւոր չէ ինձ ոչ ծաղիկ, ոչ սուգ,
Յանկարծ կը զարթնի՛ ջերմ լալու փափաք,
Սիրտըս չի՛ գտնի ոչ մի արտասուք:

Կը ճանչնամ զինքը, բո՛ւխ է սիրտը, կուլայ գերեզմանէն ալ անդին:

Ինծի ծանօթ է իր վիշտին աղբիւրը:

Շ. Միսաքեան եղաւ այն մտաւորականը, որ դառնացաւ քաղաքակրթութեան կեղծիքներու դէմ, որ խոր հիասթափութիւն մը կրեց դէմ յանդիման Արեւմուտքի փառքերուն, որ տառապեցաւ տեսնելով իր հաւատքին փշրուիլը եւրոպական փայտակերտ աստուածներուն առջեւ, որ յուսահատեցա՛ւ մարդկութենէն՝ երբ հաստատեց թէ սուտն է որ կը կազմէ պատմութեան իտէալն ու փառքը:

Այս եզրակացութեան հասնելու համար՝ պէտք է օժտուած ըլլալ մեծ իմացականութեամբ եւ ազնիւ զգայնութեամբ:

Բոլոր մեծ իմացականութիւնները, բոլոր մեծ զգայնութիւնները այսօր կ՝ընդունին անխտիր.

— Հայ ժողովուրդը ձգել այն վիճակին մէջ՝ ուր կը գտնուի հիմա, ոճիր է բացարձակ:

Տգէ՛տ պէտք է ըլլալ եւ անզգայ, դոհ մնալու համար ներկայ կացութենէն:

Իմաստունը եւ զգայունը պիտի դառնանար անպայման:

Եւ Շ. Միսաքեան մեկնեցաւ դժդոհութիւնը հոգիին մէջ եւ դառնութիւնը սրբտին մէջ:

ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

26-1-1958

FLUCTUAT NEC MERGITUR (*)

Քառամեայ գերութիւն: Ստորերկրեայ երկունք: Յեղափոխական, դաւադրական խլրտումներ: Ապա կռիւ ճակատ ճակտի, ներքին ու արտաքին ուժերով:

Եւ անդամ մը եւս, այս անդամ եւս փրկուեցաւ Փարիզը: (Ամբողջ Ֆրանսան):

Փարիզը՝ լուսացնցուղ ոստան լպրծուն պողոտաներով.

Բոցավառ հնոց յեղափոխութեան եւ ազատութեան.

Վառարան ստեղծագործ աշխատանքի եւ լուսապայծառ իմացականութեան.

Շնորհք: Քմայք: Պչրանք: Համայնագիտարան սանձակոտոր վայելքի.

Կապիտոլ եւ Տարպեան Ժայռ.

Ներդաշնակութիւն եւ լաբիւրինթոս.

Արգանդ խօլական փորձութեանց եւ խոր վիրապ համայնակուլ.

Պատնէշ հոգեւոր եւ ժամանակակից Ա-նի հազարումէկ եկեղեցիներով.

Մշտավառ ատրուշան գիտութեան եւ արուեստի:

Ծաղկաստան ազգային եւ միջազգային մշակոյթի:

Բաբելոն ոսկեթաթախ եւ պանթէոն փառաց:

Բոյն սկեպտիկ անիշխանութեան եւ ակադեմական իմաստութեան:

Հանճար խաղաղական եւ փոթորիկ տիեզերական:

Հորիզոն անծայրածիր եւ բարձունք անվախճան:

Տապան յաւիտենական, որ « կը տատանի, բայց չընկղմիր »:

×

Դեռ երէկ չէ՞ր,—1944 Օգոստոս 19–25:

Կ'ըսես՝ ընտանի երգի մը արձագանգն էր որ կը սարսէր քաղաքը.

Մենք չենք ուզեր ազատ կամքի բռնութիւն...

Եւ « պատնիշամարտ »: Ըմբոստացում եւ ծառացում բոլոր փողոցներուն մէջ: Սլացք շանթարձակ եւ գրոհ դէպի մահ: Ճակատամարտ անհաւասար ուժերով: Ճգնաժամ արեան եւ մահուան քրտինքներու մէջ.

Ու պատնէշներ, պատնէշնե՛ր: Բոլոր անցքերուն եւ բանուկ փողոցներուն մէջ: Հրապարակներու վրայ:

Ծառեր արմատախիլ հաստաբուն կոճղերով: Այլազան կահ-կարասիներ, խոհանոց եւ մառան եւ շտեմարան փողոց թափած: Սալայատակներ քարուքանդ: Կիսակործան կառքեր, սայլեր, ինքնաշարժներ, հեծելանիւներ, մեքենաներ, անտուկներ, երկաթի կտորներ, ձողեր, գերաններ խառնիխուռն: Գամեր: Ցիցեր: Պայթուցիկներ: Ու գնդացիր:

Սպառազէն, սպառնալի ցանց մը ամէն տեսակ խոչընդոտներու, որպէսզի թշնամին չկարենայ ճամբան շարունակել: Ամրոց: Թաքստոց: Նշանառութեան կայան: Խարիսխ:

Allons enfants de la Patrie !

Եթէ հայերէ՛ն գիտնային.

Յառաջ ընթանանք եղբայրներ,
Մարտի հրաւէր կարդալով...

Շատո՛նց արձակուած էր հրամանը, հատու եւ անդիմադրելի: Մարտակոչ՝ բերնէ բերան: Լեռնէն: Անտառէն, — այլեւս պատմական «մաքի»էն: Ազդանշան ձայնասփիւռ ալիքներով: Բազմալեզու թռուցիկներով: Ականջ ականջի եւ աչք աչքի:

Դեռ Յունիս – Յուլիսին՝ խանգարուած էր առօրեայ կեանքը: Երկաթուղիները կրճատուած: Յետոյ յանկարծ դադար ամբողջ գիծերու վրայ: Փապուղին կանգ առած: Թղթատարը պատահական: Ոստիկանութիւնն իսկ ձեռնթափ: Գործադուլ: Օգոստոս 18ին՝ վերջին թերթերը գերմանաշունչ:

Իսկ շաբաթներէ ի վեր՝ անվերջ կարաւաններ իրարու ետեւէ, նահանջի ճամբուն վրայ: Հրասայլերով, թնդանօթներով, սպաներով եւ զինուորներով: Լեռնակուտակ բեռներով: «Կ'երթա՛ն կոր»...

Եւ Օգոստոս 18ի գիշերն իսկ՝ յարձակում նախաձեռնութեամբ Ներքին Ուժերու: Գրոհ դէպի Ոստիկանութեան Վերատեսչութիւն եւ Քաղաքապետարան: Ապըստամբութիւն: Եռագո՛յն: Մարտագոռ կանչեր Փարիզի քսան թաղամասերուն մէջ: «Կռուեցէ՛ք, տղե՛րք»:

Տարերային էր շարժումը եւ վարակիչ: Խմորուած՝ նախնական միջոցներով: Խրախուսուած ներսէն եւ դուրսէն: Ե՛ւ բարոյապէս, ե՛ւ նիւթապէս: Հետզհետէ յարաճուն, ծաւալուն ալիքի մը վերածուած: Գիւղէն լեռը, լեռնէն քաղաքը: Ծայրագաւառէն մինչեւ կեդրոնը, հազարումէկ շօշափուկներով: Դպրոցէն, պահականոցէն, դարբնոցէն մինչեւ պետական պաշտօնատունն ու առեւտրական դրասենեակը: Զօրանոցէն մինչեւ շուկան: Ակադեմիայէն, թատրոնէն, Օփերայէն, Թանգարանէն մինչեւ ընտանեկան բոյները եւ Շան զՆլիզէի «գիշերաբոյները»: (Քանի՛ հերոսուհիներ, ըմբոստներու բազմութեան մէջ):

Ոչ մէկ բացակայ որեւէ հոսանքէ: Բացական իրաւունք չունի:

Եւ ատոր համար ալ՝ ազգային միութիւն: Միաբանութիւն խօսքի եւ գործի:

Երբեք այսքան միախառնուած չէին թացն ու չորը: Աջն ու ձախը: Կաթոլիկն ու բոլշեւիկը: Բանաստեղծն ու քահանան: Կոշկոռ կապած ափերով բանուորն ու ճերմակ ձեռնոցներով քաղքենին: Գիւղացին եւ գիտունը: Զօրավարն ու ակադեմականը:

Ու երբեք այնքան սրտառուչ համերաշխութեամբ արտասանուած չէին սովորական կանչեր ու նշանախօսքեր, — Ազգ եւ Հայրենիք: Ժողովուրդ եւ Ազատութիւն: Ազգային Ճակատ եւ «անցուկը մոռցուկ»: Հաւասարութիւն եւ եղբայրութիւն...

Եւ բազմազգի բազմութիւններ՝ կրակի գիծերուն վրայ: Անոնք որ «օտար» կը կոչուին ամէն երկրի մէջ: Ու նաեւ Հայեր:

Պատահա՞ծ է որ հայկական արիւնը եփ չելլէ, որեւէ յեղափոխութեան մէջ: Որևէ ճակատի վրայ:

Զմշկածագցի Աշոտ մը չէ՞ր որ Ամերիկայէն Սպանիա թռաւ 1936ին, զոհուելու համար յեղափոխութեան կրակին մէջ:

Ու դեռ Հայաստանեայց գերիներ, — «լեգէոնական» — բնազդաբար լեռը բարձրացած, թեւ թեւի մաքիականներուն հետ, մինչ կը կարծէին թէ զանոնք թեւատելու պիտի ծառայեն:

×

Լրագրական ցիրուցան տեղեկութիւններն ու զանազան գրքոյկներ դեռ չեն պարզեր Ֆրանսայի Դիմադրական Ճակատին գործունէութեան ամբողջ պատկերը: Զեռնհաս պատմագիրներու յանձնախումբ մը հում նիւթեր կը հաւաքէ, լրացնելու համար անոր վաւերական յիշատակարանը:

Այստեղ ալ միայն բազուկը չէր որ ճակատ ճեղքեց անհնարին յանդգնութեամբ, այլ եւ գրիչը: Ինչպէս ամէն յեղափոխական շարժումի ատեն:

Ամբողջ գաղտնի գրականութիւն մը խմորուեցաւ թաքստոցներու եւ թաւուտքներու մէջ: Երգեր տառապանքի, ատելութեան ու վրէժի: Տաղեր, որ յաճախ կը յիշեցնեն մեր նախնական շրջանի ազգասիրական, հայրենասիրական, յեղափոխական տենչերն ու խոյանքները. —

Դպրոցականի տետրակներուս վրայ,
Գրասեղանիս եւ ծառերուն վրայ,
Աւազին եւ ձիւնին վրայ
Քու անունդ կը գրեմ, —
Ազատութիւն (Փօլ Էլիւառ).

Զա՛յն տուր, Միքայէլ (Նալբանդեանց).

Ես անբարբառ մի մանուկ՝
Երկու ձեռքս պարզեցի,
Եւ իմ անզօր թեւերով
Ազատութիւն գրկեցի:

Սրբազան ատելութեան եւ ցասումի գերագոյն պահու մը, Պետրոս Դուրեան կը մռնչէր (Երգ պատերազմի).

... Արդ քաջալանջ
Նետուինք յառաջ:
Սուր մը յագուրդ
Վատ եւ անգութ՝
Թող թշնամւոյն
Խմէ արիւն...

×

1942 — նոյնպէս օտարի լուծին տակ ըմբոստացած Ֆրանսացի բանաստեղծն է որ կը մրմնջէ.

Բարեկամ, կը լսե՞ս
Ագռաւներուն սեւ թռիչքը
Մեր դաշտերուն վրայ:

Բարեկամ, կը լսե՞ս
Խուլ աղաղակները
Շղթայակապ երկրին:

Օ հէ՛յ, ռազմիկներ,
Բանուորներ եւ գիւղացիներ,
Մարտակո՛չն է:

Այս իրիկուն թշնամին
Պիտի ճանչնայ արեան գինը,
Եւ արցունքները...

×

Զեմ գիտեր հրատարակուա՞ծ է գիրք մը, որ պատմէր լերան դերը ժողովուրդներու ազատագրական պայքարին մէջ: Լեռը՝ խորհուրդ եւ խարիսխ ազատութեան եւ ներշնչարան երկնասլաց:

Լեռը՝ իր բարձրաբերձ քարաժայռերով, որոնց կատարներուն վրայ հերոսները «Փառք ի բարձունս» կ'երգեն արծիւներուն հետ: Լեռը՝ անդաւաճան թաքստոց եւ յաւիտենական պատնէշ: Լեռը, ուր ըմբոստ հոգիները կը պայծառանան, կը ծաւալին ու կը ճարճատին փոթորկաձայն, ի խնդիր ազատութեան:

Այս անդամ ալ, քաղաքին հետ, քաղաքէն առաջ լեռն էր որ պոռթկաց, — այն որ «մաքի» կը կոչեն, փոխ առնելով Քորսիքայէն:

«Լեռնե՛ր, սէգ լեռնե՛ր» Հոթ Սավուայի եւ Իզէրի, Իոնի եւ Ռոտէզի, անդնդախոր ձորերով եւ անմատչելի բարձունքներով, ինչպէս մեր հայրենի աշխարհին մէջ: (Ողջո՛յն ձեզ, Սասուն կամ Զէյթուն կամ Սիւնիք): Վերքո՛ր: Թաւուտք: Մացառուտք: Անտառ ամեհի եւ անթառամ:

Լեռներ, ուր, ինչպէս ամբողջ Եւրոպայի տարածութեան վրայ, բոլոր ապըստամբ երկիրներուն մէջ, ազատութեան կանչերը կ'ուռէին, կ'աճէին, կ'արձագանգէին սահմանէ սահման: Ուր, փոխան ամենակալ այլ անկար Աստուծոյ մը, օդանաւերն ու անկարգելներն էին որ երկիր կ'իջնէին, ահեղ եւ արդիական սպառազինութիւններով: (Մեր հայրերուն Աստուածը ո՛չ օդանաւ նստիլ գիտէր, ո՛չ ալ անկարգել):

Fluctuat nec mergitur.

Միայն Սէնի՞ վրայ:

Նոյն գաղտնիքը չունի՞ն մեր դետերն ալ, — Արա՛քս, Եփրատ, Արածանի...

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

1944

(*) Ալիքները կը զարնեն, բայց նաւը չընկղմիր. կը տատանի, բայց չընկղմիր: Փարիզ քաղաքին խորհրդանշանը:

ՍԱԼԻՀԱ ՀԱՆԸՄ

ԿԱՄ

ԲԱՆԱԿԸ ԲՌՆԱԻՈՐԻՆ ԴԷՄ

ՎԷՊ ՕՍՄ. ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

Այս աղաղակին վրայ խոհանոցին դուռը բացուելով, յիսուն տարեկանի մօտ յաղթանդամ մարդ մը երեւցաւ:

Ուրիշ երեք լրտեսներ ալ ներս սպըրդած էին արդէն, այնպէս որ այժմ բակին մէջ ութ հոգի կային երկու տանտէրներու դէմ:

Հիւսնի պէյ իր զօրութեան վրայ վստահ եւ տունը արդէն իսկ գրաւած՝ քանի մը քայլ եւս առաջ գնաց եւ ըսաւ Իտալացիին.

— Դուք հանդարտ կեցէք, ձեզի դըպչող չկայ, միայն թէ հարկ է որ տան ամէն կողմը խուզարկենք եւ մէկ քանի անձեր ձերբակալենք...

— Տունը խուզարկէք, անձեր ձերբակալէ՛ք, գոչեց Իտալացին կատղած ձայնով մը, իմ հիւպատոսս միայն կրնայ հոսմտնել եւ խուզարկութիւն ընել...:

— Բացարձակ հրաման ունինք այս տունը խուզարկելու եւ մեր յարմար տեսած անձերը ձերբակալելու, պատասխանեց ոստիկանապետը հաստատ շեշտով մը, եւ եթէ փորձէք դիմադրել մեզի, գիտցէք որ ձեզ ալ ձերբակալելով Կալաթա Սարայ կը տանիմ... այսպէս հրահանգ տրուած է ինծի:

Փողոցին դուռը կիսաբաց թողուած ըլլալով մէկ քանի ոստիկաններ ալ ներս մտած էին:

Հիւսնի պէյ դէպի վերի յարկը առաջ նորդող սանդուխը ուղղուեցաւ: Իտալացին հասկցաւ անոր միտքը եւ ոստումով մը առաջ անցաւ ու սանդուխին առջեւը կենալով թեւերը բացաւ ու գոչեց.

— Կ'արգիլեմ ձեզի վեր ելլել... պէտք է որ նախ իմ հիւպատոսարանիս լուր տաք եւ անոր միջոցով զաք խուզարկութեան, հակառակ պարագային գիտցէք, որ զէնքի պիտի դիմեմ:

Նոյն միջոցին գիրուկ կինն ալ իր էրկանը օգնութեան փութաց եւ եկաւ անոր քով կենալու, որպէսզի արգիլէ ոստիկաններուն վեր ելլելը:

— Մէկ կողմ քաշուեցէք, կը պոռար Հիւսնի պէյ բարկաճայթ կերպով:

— Իրաւունք չունիք այս տունէն ներս ոտք կոխելու, կ'ոռնար Անթոնիօ կասկարմիր կտրած, մինչ կինը իտալերէն լեզուով լուտանքներ կը տեղար:

— Բռնեցէք սըւոնք ու կապեցէք, հրամայեց Հիւսնի պէյ իր մարդոց:

Երեք-չորս հոգի խուժեցին Անթոնիոյի վրայ եւ բաւական պայքարելէ ետք նուաճեցին զինքը:

ԳԼՈՒԽ Ե.

ԱՆԱԿՆԿԱԼ ՕԺԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Այս իրարանցումին մէջ յանկարծ ձայն մը լսուեցաւ սանդուխին գլխէն.

— Բռնեցէք իսկոյն այդ մարդն ու կինը եւ վարը սենեակի մը մէջ բանտարկեցէք:

Հրամայական այս խօսքերը լսելով՝ Հիւսնի պէյ զարմանքով գլուխը վերցուց: Բայց սանդուխը մութ էր եւ չկրցաւ վերը կեցող անձը նշմարել:

— Ո՞վ է խօսողը, գոչեց սրտնեղած շեշտով մը, միեւնոյն ատեն քանի մը աստիճան սանդուխէն վեր ելլելով:

— Հրամանս կատարեցէք, պոռաց մութին մէջ խօսող անձը եւ սանդուխէն վար իջնել սկսաւ:

Ոստիկանապետը եւ անծանօթը դէմ առ դէմ եկան: Այն ատեն Հիւսնի պէյ կրցաւ մօտէն դիտել իրեն խօսող անձը եւ զայն ճանչնալով՝ շփոթած երեւոյթ մը առաւ:

— Կը ներէք, փաշա էֆէնտի, կմկմաց, վարէն չկրցայ ճանչնալ ձեր Վսեմութիւնը:

— Վնաս չունի, պատասխանեց միւսը, միայն թէ հարկ է անմիջապէս խիստ հսկողութեան տակ առնել այդ երկու Իտալացիները եւ թոյլ չտալ որ տունէն ելլեն կամ մէկու մը հետ յարաբերութիւն ունենան, մինչեւ որ հարցաքննուին...:

— Շատ աղէկ, փաշա էֆէնտի, միայն թէ ատկէ առաջ ուրիշ խիստ կարեւոր գործ մը ունինք կատարելիք, որուն համար եկած ենք, այն է մէկ քանի անձերու ձերբակալումը...:

— Գիտեմ, Ֆաթման, Սելանիկէն եկող Սատրքը եւ իր ընկերը Արիֆ... ես ալ ճիշդ անոնց համար եկած եմ վեհափառ Սուլթանին կողմէ...: Այդ երեքն ալ ձեռքիս մէջ են արդէն: Զիրենք բանտարկած եմ...:

— Բանտարկա՞ծ էք, գոչեց ոստիկանապետը ապշահար դէմքով:

— Այո, վերի սենեակին մէջ բանտարկած ու դուռը վրանին կղպելով բանալին առած եմ, շարունակեց միւսը:

Նոյն միջոցին Անթոնիօ եւ իր կինը սկըսած էին բողոքի աղաղակներ բարձրացընել:

— Լռեցուցէք սըւոնք, սենեակի մը մէջ բանտարկեցէք, գոչեց այն որուն փաշա տիտղոսը տուած էր Հիւսնի պէյ, ոտքը բարկութեամբ դետին զարնելով:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(40 – Շար.)

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՀԻՆ ԴԷՄՔԵՐ

ԱՐՇԱԿ ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ

Արշակ Մամիկոնեան եղած է արեւելահայ թատրոնի ամենամշակուած եւ ամէնէն զարգացած թատերական գործիչներէն մին:

Ծնած էր 1872ին, Թիֆլիզ, այդ շրջանին հայ գրական եւ գեղարուեստական մեծագոյն կեդրոնը, ուր ծնան, ապրեցան ու գործեցին հայ գրականութեան եւ թատերական արուեստին մեծանուն դէմքերէն շատերը:

1887ին, Արշակ Մամիկոնեան, հազիւ 15 տարեկան, կը յաճախէր Մոսկուայի Լազարեան ճեմարանը, նոյն այդ շրջանին մեծանուն հայ ողբերգակը՝ Պետրոս Ադամեան Մոսկուայի մէջ ռուս հասարակութեան կը հրամցնէր իր շէյքըսփիրեան խաղացանկը: Պետրոս Ադամեանի գործակից ու խաղընկեր Սաֆրազեանի միջնորդութեամբ, պատանի Արշակ կը մասնակցի այդ ներկայացումներուն եւ այդ օրէն իսկ իր մէջ խորապէս արմատ կը նետէ թատրոնի սէրը:

Երբ ճեմարանը կ'աւարտէ, Արշակ Մամիկոնեան կը մտնէ Մոսկուայի թատերական ուսումնարանը եւ մեծ եռանդով ու ջանասիրութեամբ հետեւելով դասընթացքներուն, ռուս դերասաններէն կը սորվի բեմական արուեստի բազմազան նրբութիւնները եւ ռուսական թատրոնին մէջ կը խաղայ դերեր:

1890ին, բեմական դիտելիքներու բաւական պաշար հաւաքած, Արշակ Մամիկոնեան կը վերադառնայ իր ծննդավայրը Թիֆլիզ եւ կ'ընդունուի հոն գործող Հայ Տրամաթիքական թատերախումբին մէջ, ուր կը գտնուէին Յովհաննէս Աբելեանի, Գէորգ Պետրոսեանի, Յովհաննէս Զարիֆեանի, Գէորգ Տէր-Դաւթեանի եւ այլ անուանի դերասաններէ բաղկացած բեմական վարպետներ:

Առաջին իսկ օրէն, Արշակ Մամիկոնեան, որ ինչպէս ըսինք, ունէր սուր միտք եւ տէր էր բարձր մշակոյթի, այդ տրւեալները կ'օգտագործէ ու կը յաջողի հայ բեմի մեծ վարպետներուն հետ ունեցած իր շփումները ծառայեցնել իր բեմական արուեստին բիւրեղացման:

Իր բեմական սեռը ըլլալով առաւելաբար կատակերգականը, Արշակ Մամիկոնեան երբեք ալ չի տարուիր իր բեմական ուրոյն նկարագրէն դուրս գալով հերոսական տիպարներու ձեռք զարնելու վտանգաւոր փորձութենէն: Կը խուսափի շատ մը դերասաններու քով ախտաւոր դարձած այդ մոլորութենէն, կը խորանայ, կը սահմանափակուի իր սեփական ամբլուային մէջ ու կ'աշխատի հետզհետէ աւելի զարգացնել ու ճոխացնել զայն:

Բեմական իր ուրոյն սեռին մէջ սահմանափակուիլը, սակայն, Արշակ Մամիկոնեանի համար երբեք ալ չի դառնար արուեստի սահմանափակումը: Իր բեմական գործունէութեան ամբողջ շրջանին, Արշակ Մամիկոնեան վայրկեան մը իսկ չէ անդրադարձած շատ մը բեմական գործիչներու դաւանած այն վարդապետութեան թէ՝ կատակերգական դերերը որեւէ ներկայացման մէջ, որքան ալ անոնք յաջող մեկնարկուած ըլլան, կը մընան միշտ երկրորդական գիծի վրայ, եւ թէ հասարակութեան ովսաննաներուն արժանի կ'ըլլան միայն ու միայն ներկայացման հերոսական տիպարները:

Սահմանափակ ծաւալի, այսինքն՝ փոքր դեր երբեք ալ գոյութիւն չէ ունեցած Արշակ Մամիկոնեանի համար: Որովհետեւ, այս անզուգական արուեստագէտը, իր ստանձնած իւրաքանչիւր դերին մօտենալու այնպիսի խոր հաւատք, այնպիսի ջերմ սէր, ըմբռնողական այնպիսի խոր գիտակցութիւն ունեցած է, որ իր բոլոր ստանձնած դերերը դարձած են մէկ մէկ բեմական ստեղծագործութիւններու գլուխ-գործոցներ:

Այսպէս, Արշակ Մամիկոնեան, առանց բեմական աւելորդ էֆէներու, առանց գոյզն իսկ ճիգի, պարզ ու բնական մեկնարկութեամբ մը անձնաւորած է իր դերերը, անոնց իւրաքանչիւրին տալով իրենց իրական նկարագիրը, իր խաղը լեցնելով լիաբուռն ու վարակիչ ծիծաղով, ծիծաղ մը՝ որ վարակիչ ըլլալով հանդերձ էր նաեւ իմաստուն:

Իր այդ դերերէն կարելի է այստեղ յիշատակել հետեւեալները.— Պարթօլօ («Սեվիլի Սափրիչը»), Սալոմոն («Քին»), Բոլոնիուս («Համլէթ»), Զեմլեանիկա («Վերաքննիչ»), Կակուլի («Պէպօ»), Լուկա («Յատակում»), Ոսկան («Զար Ոգի»), Թամադա («Նամուս»):

Եթէ ուշադրութեամբ քննենք վերեւ յիշուած դերերը, պիտի տեսնենք որ անոնք բոլորն ալ ըլլալով կատակերգական տիպարներ, այսուհանդերձ կը պատկանին տարբեր ժամանակներու եւ տարբեր կենցաղային շրջաններու, ապա ուրեմն, անոնց իւրաքանչիւրին մեկնարկութեան պահուն հարկ էր որ զանոնք ստեղծագործող արուեստագէտը յաջող ոստումով մը կարենար անցնիլ այդ տիպարները նկարագրով ու խառնուածքով իրարմէ բաժնող «մազէ կամուրջը»:

Արշակ Մամիկոնեան յաջողած է անցնիլ այդ փորձանաւոր կամուրջը, մնալով միշտ զուսպ, անպաճոյճ, պարզ այլ սակայն արտակարգօրէն իմաստուն մեկնարկող մը:

Իբրեւ մարդ, Արշակ Մամիկոնեան եղած է ամբասիր դէմք մը: Առհասարակ սովորական եղող բեմական «ըսի-ըսաւ»-ներէն միշտ հեռու է ապրած, սիրալիր ու հաճոյակատար ըլլալով իր բոլոր ընկերներուն հետ, զուարթ, չէնշող, «հանաքչի»:

Գաղտնիք մը չէ որ թատերական ընտանիքին մէջ, ի'նչ ժողովուրդի եւ ի'նչ ազգի ալ պատկանի ան, էնթրիկները միշտ անպակաս են եղած: Այդ բոլորէն անմասն մնացած է Արշակ Մամիկոնեան, հակառակ անոր որ իր բնաւորութեան հեղ ու համեստ այդ գիծը երբեմն վնաս ալ պատճառած է իրեն: Օրինակ, երբ մեծանուն Վահրամ Փափազեան Կովկասի մէջ խաղացած է իր համբաւաւոր «Տոն Ժուան»ը, անոր Սկանարէլին արժանաւոր դերակատարը համարուծ է Արշակ Մամիկոնեան: Եւ սակայն, անոր երբեք ալ չէ վիճակած մեկնարկել Մոլիէրի այդ հրաշակաւոր տիպարը: Պատճա՞ռը: Հայաստանէն վերջերս ստացուած «Հայ Սովետական Թատրոնի Պատմութիւնը» ընդարձակածաւալ հատորին մէջ կը կարդամ.— « ... Նա (Արշակ Մամիկոնեանը) կարող էր Վահրամ Փափազեանի Տոն Ժուանի Սկանարէլը լինել եւ իր արուեստով չզիջել իր խաղընկերոջը ... »: (Ընդգծումը ինձմէ): Այս տողերէն խորհրդածութիւն մը հանելը կը թողում ընթերցողին ...:

1928ին, Խորհրդային Հայաստանի մէջ կը տօնուի Արշակ Մամիկոնեանի թատերական գործունէութեան յոբելեանը, որու ընթացքին իր արուեստակից ընկերներէն մին հետեւեալ բառերով կը բնութագրէ անզուգական արուեստագէտն ու մարդը. « ... Մասնաւոր կեանքում միշտ կենսուրախ, կատակախօս, զուարճացնող, համեստ ու տաղանդաւոր, Արշակ Մամիկոնեանը ապրեց ստեղծագործական հարուստ եւ գեղեցիկ կեանք ... »:

Արշակ Մամիկոնեան մեռած է 1937ին, Երեւան, 65 տարեկանին:

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

(Մահուան 12րդ տարելիցին առթիւ)

12 երկար տարիներ առաջ, 1957 Յունուարի ցուրտ ու մռայլ օր մը, հրաժեշտ կ'առնէր այս աշխարհէն հայ հրապարակագրութեան մեծ վարպետներէն, հայ գիրին ու «անմահ բան»ին նուիրեալ ու անխոնջ մշակներէն, «Յառաջ»ի հիմնադիր եւ խմբագիր Շաւարշ Միսաքեան:

Մահուան 12րդ տարելիցն է այսօր:

Մտածումի ու խոկումի այս ինքնամփոփ ու խորհրդաւոր պահուն, մեր միտքերը կ'ամփոփուին, մեր հոգիներն ու սրտերը կը վերանան վայրկեանի մը համար ու կ'երեւակայենք, կը վերյիշենք զինքը գրիչ ի ձեռին, ալեւոր գլուխը հակած ճերմակ թուղթի կտորի մը վրայ, օրուան խմբագրականը կամ «Օրին Օրին»-ները պատրաստած պահուն:

Բայց այսօր, այդ անոյշ յիշատակով հանդերձ, ո՛րքան տխուր է խորհիլ գերեզմանային լռութեան մէջ հանդչող իր մեծութեան:

Հայ մշակոյթն ու գրականութիւնը շատ բան կորսնցուցին իր մահով: Եթէ ողջ մնար ան, ստեղծագործէր ու աշխատէր ամբողջ տասնեւերկու տարի եւս, անտարակոյս որ հայ մշակոյթի գանձարանին մէջ պիտի գային մի քանի հատորներ եւս աւելնալու, իր սուր ու խորազնին խմբագրականները լախտի զօրաւոր հարուածի նման պիտի իջնէին կրկին այն ստրկամիտներու գլուխներուն, որոնք իրենց փողոցային հայհուչներով շրջանակն ու շրջապատը կ'աղմկեն:

Շաւարշ Միսաքեան անունը առաջին անգամ լսեցի եւ սորվեցայ, երբ նախակրթարանի աշակերտ էի: Այդ անունը չէի լսած մինչեւ այն օրը, երբ իր տխուր մահուան բօթը կայծակի արագութեամբ իսկոյն հասաւ Միջին Արեւելքի հայաշատ կեդրոնները ու ցնցեց զանոնք: Այդ օր բոլոր հայկական վարժարանները փակ էին:

Մահէն մի քանի ամիս ետք, Ապրիլի մէջ, երբ ուժգին քամին կ'ոռնար ու վարժարանի թիթեղածածկ տանիքները կը թրթռային երկինքէն փամփուշտի պէս թափուող անձրեւի մը խոշոր կաթիլներուն տակ, յանկարծ դասարան մտնելով մեր հայերէնի ուսուցիչը ըսաւ, որ բանանք մեր դասագրքերը: Այդ օրուան մեր դասն էր «Ես տեսայ Եփրատը» հոդեցունց արձակը, Միսաքեանի սրտէն բխած:

«Ես տեսայ Եփրատը» ուղեւորութեան մը նկարագրականն է դէպի Եփրատի ափերը, քսանամեակ մը առաջ կատարած իր ճանապարհորդութեան: Հայերէնի մեր ուսուցիչը շատ երկար խօսեցաւ այդ դեղեցիկ արձակի խորունկ ու ամբողջական իմաստի մասին, մանրամասն վերլուծումով:

« Քարերը տեսան, սարերը տեսան », դաղթականական այն անվերջ կարաւանները, որոնք բոկոտն ու քաղցած, մահուան սպառնալիքին ներքեւ, շալկեցին հայ ժողովուրդի ծանր խաչը, բարձրացընելու համար դէպի Հայոց Գողգոթան, տմարդի ու դուժդուժօրէն տարածուելու ու մորթոտուելու եւ ահաւոր Եփրատը թափուելու համար: Ո՛րքան սրտաճմլիկ ու դժուար է մէկու մը համար, որ իր ժողովուրդի դառնութիւններն ու դժբախտութիւնները ճաշակած է, երթալ մինչեւ Տէր-Զօր, մինչեւ Ռաս-իւլէյն ու Ռաքքա, իր ազգին եւ ժողովուրդին ցաւը անգամ մը եւս ուժգնօրէն ապրելու:

Հայերէնի այդ պահուն, ուսուցչի բացատրութենէն ետք, մեր բոլորիս արտեւանունքներուն խորը կը նշմարուէր արցունքի կաթիլներ:

Յաջորդ հայերէնի դասիս, ես շատ լաւ պատրաստեցի դասս: Քանի՛ քանի անգամներ կարդացի զայն: Դասիս հետ լաւ մը իւրացուցի նաեւ կենսագրականը հեղինակին, որ իր ամերիկեան «սիլինտը» գլխարկով, խոժոռ նայուածքով, բազմած էր մեր դասագրքերուն մէջ:

Տասնեակ մը եւ աւելի տարիներ սահեր են դպրոցի այդ օրերէն, բայց յիշողութեանս մէջ դեռ թարմ են մեր հայերէնի ուսուցչին խօսքերը՝ «Շ.»ի մասին: Ամէնուս ալ կրցած էր սիրցնել եւ մենք սիրած էինք զայն՝ առանց տեսած ըլլալու:

Իր մահուան 12րդ տարելիցին առթիւ, խորհրդածութեան այս քանի մը հապճեպ տողերն ու յուշի փշրանքը իր յիշատակին հանդէպ յարգանքէ աւելի իբր սիրոյ արտայայտութիւն՝ Եփրատի ափերուն մեծցած տղայէ մը:

ՍԱՐԳԻՍ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

ՎՃԻՌԸ

ԽՄԲ.— Զախակողմեան Էսփրէսսօ հրատարակած է Եուրի Դանիէլի (բանտարկուած խորհրդ. գրագէտը) «Զմրան մը Օրագիրը»: Ստորեւ Վճիռ խորագրով յատկանշական կտոր մը.—

Տխրութիւնը արցունքն է եւ ուրիշներուն
Ուրիշներուն ծերութիւնով տարիք
կ'առնեն տարիներդ,
Քու սեփական յոգնութիւնը պիտ'
ծանրանայ
Ուրիշներու անհրաժեշտ տառապանքով,
Կարեվէր եւ կարծրացած ձեռքերդ
Պիտ' յիշեցնեն դառնութիւնը ուրիշներուն
Եւ օր ըստ օրէ պիտի մեռնիս
Վասն բոլոր ուրիշներուն՝ որոնց մահերը
լռեցին
Զուրդ պիտի ըլլայ աղի:
Եւ դառն՝ քու հացը: Պիտի չկարենաս
երազել
Ցորչափ շուրջդ պիտի տեսնես դէմքերը
այս,
Սեւ գերիներ՝ որ կը ցոլան
դժբախտութիւն:

Թարգ. Զ. Գ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՅԹՕՆԸ (397)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

Գ. ՄԱՍ

ՄԱՐԻԻՍ

—*—

ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԻՐՔ

Մինչեւ հանդիպակաց ծայրը հասաւ, յետոյ ետ դարձաւ, եւ այս անգամ քիչ մը աւելի մօտեցաւ նստարանին: Ծառերու երեք անջրպետ մնալու չափ մօտեցաւ նստարանին, բայց հոն, չեմ գիտեր ինչո՛ւ, իրեն անհնար թուեցաւ աւելի հեռու երթալ եւ սկսաւ դեղեւիլ:

Կը կարծէր տեսած ըլլալ, թէ աղջկան երեսը դէպի իր վրայ կը հակէր:

Սակայն առնական եւ բուռն վճռականութեամբ զսպեց իր դեղեւումը եւ շարունակեց յառաջ երթալ:

Քանի մը բոպէ ետք նստարանին առջեւէն կ'անցնէր, ուղիղ եւ հաստատ կեցուածքով, մինչեւ ականջները կարմրելով, առանց համարձակելու նայիլ աջ կամ ձախ, եւ ձեռքը՝ պետական մարդու մը պէս, թիկնոցին մէջ դրած:

Երբ անցաւ «բերդի թնդանօթներուն տակէն», սրտի սոսկալի բախում մը զգաց: Աղջիկը առաջին օրուան պէս տամասգեայ շրջազգեստը հագած եւ շղարշէ փեղոյրը դրած էր: Մարիուս անպատում ձայն մը լսեց, որ անշուշտ «անոր ձայնն էր»: Աղջիկը կը խօսակցէր հանդարտօրէն Շատ սիրուն էր: Մարիուս կը զգար թէ սիրուն էր այդ նորատի աղջիկը, թէեւ զայն տեսնելու փորձ չըրաւ: «Այլ սակայն, կ'ըսէր Մարիուս մտովին, ան իմ մասիս յարգ եւ համարում պիտի ունենար անշուշտ, եթէ գիտնար թէ ես իսկ յօրինած եմ Մարիուս Իպրէկոն տը Լա Բոնտայի մասին այն ճառը, զոր պարոն Ֆրանսուա Տը Նէօֆշաթօ իր տպած ժիլ Պլասի սկիզբը դրաւ իբր իր կողմէ հեղինակուած»:

Նստարանէն անցաւ, ծառուղիին մինչեւ ծայրամասը գնաց որ շատ մօտ էր, յետոյ ետ դարձաւ եւ դարձեալ դեղանի աղջկան առջեւէն անցաւ: Այս անգամ բոլորովին գունատ էր Մարիուս: Մանաւանդ որ անախորժ բաներ կը զգար միայն: Հեռացաւ նստարանէն եւ երիտասարդուհիէն: Երբ կռնակը անոր դարձընէր, կը կարծէր թէ աղջիկը իրեն կը նայի եւ կը գայթէր:

Ալ նստարանին մերձենալու փորձ չըրաւ, ծառուղիին գրեթէ կէսին վրայ կանգ առաւ, եւ ըրաւ բան մը որ երբեք չէր ըրած, այսինքն՝ նստաւ աչքին ծայրովը նայելով եւ մտքին ամէնէն աննշմարելի անդունդներուն մէջ մտածելով թէ վերջապէս կարելի չէ որ բոլորովին անզգայ ըլլան տափատին եւ նոր թիկնոցին նըկատմամբ այն անձերը, որոնց սպիտակ փեղոյրին եւ սեւաթոյր շրջազգեստին վրայ կը սքանչանար ինք:

Քառորդ ժամ ետք ելաւ, իբր ուզէր քալել դէպի այն նստարանը որ լուսեղէն պսակ մը կը կրէր: Սակայն ոտքի վրայ անշարժ կը կենար: Ինքնիրեն ըսաւ — տասնեւհինգ տարիէ ի վեր առաջին անգամն է որ այսպիսի բան մը կ'ըսէր, — թէ այն պարոնը որ ամէն օր հոն կը նըստէր իր աղջկան հետ, անշուշտ դիտած էր զինքը, եւ հաւանական էր թէ տարօրինակ կը համարէր իր դեղերումները:

Նոյնպէս առաջին անգամ ըլլալով, անպատկառութիւն համարեցաւ, հոգ չէ թէ մտքին եւ գաղտնապէս Պ. Լըպլան անուանած ըլլալուն համար այդ անծանօթը:

Այսպէս քանի մը վայրկեան ակնկոր մնաց՝ ձեռքը բռնած նուրբ գաւազանովը ծրագիրներ շինելով աւազին վրայ:

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիկին Արմենուհի Խաչիկեան, փոխան ծաղիկի Տիկին Անահիտ Տավուտեանի մահուան առթիւ, 20 ֆր. կը նուիրէ Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին, 20 ֆր. օգափոխութեան կայանին եւ 10ը՝ «Յառաջ»ին։ (Տառանալ «Յառաջ»)էն։

BAIL A CEDER

ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԱՌԵՒՏՈՒՐԻ ՀԱՄԱՐ 1

Խանութ, եռեւի մաս, խոհանոցով եւ մէկ բնակելի սենեակ։ Ամբողջը՝ 32 քառակուսի մեթր.

20, Rue Cail, Paris (10e)

(Métro : Chapelle)

Որեւէ մանրամասնութեան համար հեռաձայնել ժամը 20էն ետք՝ 287-09-90։

ՀՐԱԺԵՇՏԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ

Ի ՊԱՏԻՒ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԻՒՐԵՐՈՒՆ

Երեքշաբթի, Յունուար 28, իրիկուան ժամը 20,30ին Լիւթէխիայի սրահը (Մեթրօ Սեվր–Պապիլոն) կազմակերպուած եբեւանի 2750ամեակի յանձնախումբին կողմէ։

Ծախքերու մասնակցութիւն՝ 5 ֆրանք։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ՀՐԱԺԵՇՏԻ ԵՐԵԿՈՅԹԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Շաբաթ երեկոյ 29 Յունուար ժամը 20,45ին

ՍԱԼ ՇԻՄԻԻ ՄԷՋ (28 Ռիւ Սէն–Տոմինիք)

Ամբողջական կազմով

Նոր յայտագրով

Գիները՝ 8, 10 եւ 12 ֆրանք

Տոմսերը կը ծախուին.— Զ. Շաֆմըշեանի մօտ, 22 Ռիւ Ռիշէ, Աճէմեան ճաշարանը՝ 12 Ռիւ Քատէ, «Մասիս» նպարավաճառատունը՝ 21 Ռիւ Սոլնիէ եւ Մարգարեանի մօտ՝ 32 Ռիւ տը Թրէվիզ։

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

SALLE PAUL FARALICQ, 21 Rue Yves Toudic — Métro République

Ուրբաթ գիշեր, 31 Յունուար, ժամը 21ին

Փարիզի հայ դերասաններու համակրանքի ցոյցը իրենց ընկերոջ՝

ԳՐԻԳՈՐ-ՎԱՀԱՆԻ

Կը ներկայացուին՝

ԳՐԻԳՈՐ – ՎԱՀԱՆԻ

«ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԻ ԿԱՆԹԵՂԸ»

ԵՒ

«ԱԶԳԱՊԱՀՊԱՆՄԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ ՄԸ»

Բեմադրութիւն՝ Միհրան Անտոնեանի *որոնց կը մասնակցին՝* Ա. Գմբէթեան, Գ. Տէրվիշեան, Յ. Լաթիֆեան, Ն. Պշտիկեան, *օրխորդներ՝* Անի եւ Պերճուհի Տէմիրեան։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

Տիկին Աստղիկ Տէտէեան, Տիկին Զարուհի Անտոնեան, Օր. Արաքսի Գմբէթեան, «ՆԱՒԱՍԱՐԴ» *պարախումբ*, *Հայ Գրողներու Միութեան կողմէ ուղերձ*։

Մուտք 10 ֆրանք

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մարսէյլի Ս. Սահակ – Մեսրոպ մայր եկեղեցիի վարչութիւնը կը յայտարարէ, թէ յետ այսօրիկ, հրատարակութեան պիտի տայ եւ յայտարարէ միմիայն եկեղեցիս անուան եղած նուիրատուութիւնները, ընդառաջ երթալով «Յառաջ» օրաթերթի խմբագրութեան Դեկտ. 10, 1968ի ըրած «Առ որ անկ է» յայտարարութեան։

Այս պարագան կը յանձնուի հաւատացեալ ժողովուրդին եւ յարգելի նուիրատուներու ուշադրութեան։

ԾԱԽՈՒ ԵՆ

Երեւանի, Կարսի, Արտահանի, Մուշի, Թոքատի, Սվազի, Մարաշի եւն. հայկական արհեստաւորական առարկաներ, (պղինձէ չինուած դասղան աշխատութիւնները), մէկ դասի աւելի հնութիւն ունեցող։ Դիմել

C. E. I. R. A. P. O.

Tél. : TRI. 05-06

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

կազմակերպուած ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

Սալ Ատիար, 4 Սեռւար Բար 7րդ, (Մեթրօ Ալմա կամ Էֆօլ Միլիքէր)։

Կիրակի, Փետրուար 2, ժամը ճիշդ 15ին

Սիրայօժար մասնակցութեամբ սիրուած արուեստագիտուհիներ Տիկին Աստղիկ Տէտէեանի, Օր. Մարի Իւսքատի, Տիկին Խրտըշեան – Լաշասայեանի, Օր. Սօնա Վարդանեանի, եւ Պ. Տէյիրմէնճեանի (*Լիոնի Քոնսէրվաթուարէն*) *դնահատուած երիտասարդ պարիթօն եւ Միութեան երկու սեռէ ուսանողներու մասնակցութեամբ «Ռուզան» թատերութենէ մէկ արար. խրախճանքի սեղանը, երգերը, նուադ եւ պարերը, մասնակցութեամբ Նայիրի պարախումբի։*

Տոմսերու գին 15, 10, 5 ֆրանք, ապահովել զանոնք Տիկին Պագըրճեանի եւ Տիկին Մարգարեանի մօտ 35 եւ 32 Թրէվիզ փողոց, եւ Միութեան գրասենեակը 32 Թրէվիզ ու ներկայացման օրը Սալ Ատիար։

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Ծննդեան եւ Նախկին Աշակերտաց Միութիւններու կողմէ

SALON DES AMBASSADEURS

3, Avenue Gabriel, Paris (8e) — Métro : Champs-Elysées Clémenceau

Ճոխ յայտագիր եւ աննկարագրելի

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին իրենց նուագախումբերով

ՄԵԼՔՈՆ ԵՒ ՏԷՏԷՃԵԱՆ

ՊԵՏԻԿԵԱՆ ԵՒ ՖԷՐՄԱՆՆԵԱՆ զոյգը երգ ու սազով եւ

ՍՕՍԻ պարախումբը ղեկավարութեամբ Տիկ. Ց. ՔԻՒՐՆՃՐԵԱՆի

Խօսնակներ Պ. Պ. Յ. ԳԱՃԻՐԵԱՆ եւ Ժ. ՊԷՔՄԷԶԵԱՆ

Փետրուար 2, Կիրակի, ժամը 17էն 24

Մուտքի տոմսերուն համար դիմել հետեւեալ հասցէներուն.

Librairie Hrand-Samuel, 51 Rue Monsieur-le-Prince, Paris (6e) — 326-88-65
Librairie Palouyan, 43 Rue Richer, Paris (9e) 770-25-46
Maison de la Culture Arménienne (de 15 à 19 h.), 17 Rue Bleue, (9e) 824-63-89
Restaurant « Les Diamantaires », 60, Rue La Fayette (9e) 770-78-14
Markarian, 32 Rue de Trévise, Paris (9e)

Սեղանները կանուխէն ապահովելու համար հեռաձայնել Տիկին Երամեան 488·62·06, *Մուրատեան վարժարան* 027·18·28։

ԷՐԵՒԱՆԻ 2750 ԵՐԵԻԱՆ

ՄԵԾ ՓԱՌԱՏՕՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐՈՒ

Կազմակերպուած Ալֆորվիլի Հայ Մարզականին եւ Հայկ. Դպրոցին կողմէ

Կը նախագահէ՝ ԺՈՋԷՖ ՖՐԱՆՋԷՍՔԻ

(Ալֆորվիլի քաղաքապետ եւ Վալ – Տը – Մառնի ընդհ. խորհրդատու)

Հինգշաբթի, Յունուար 30, ժամը 20·30ին

PALAIS DES SPORTS, Rue de Toulon, Alfortville

Կը մասնակցին գեղարուեստական բաժինին.—

ԱՐՆՕ ԲԱԲԱԶԱՆԵԱՆ, ՅՈՎՀ. ԲԱԴԱԼԵԱՆ, ՀՐԱԶՈՒՀԻ ՃԻՆԱՆԵԱՆ։ ԳՈՀԱՐ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ, ՍՈՒՐԷՆ ՓՈՁԱՐԵԱՆ, ԱՆԱՀԻՏ ՅԻՅԻԿԵԱՆ, ԷԼԷՈՆՈՐԱ ՈՍԿԱՆԵԱՆ եւ երեւանի անձնաւորութիւններ.—

ԳԷՈՐԳ ԷՄԻՆ, ԱՐԱՄ ԱՐԱՄԵԱՆ, ՎԱՐԱԶԴԱՏ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ, ԷԴ. ՊԱՊԵԱՆ, ԼՈՒԻԶ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ, ԿԱՄՕ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ։

Տոմսերու համար դիմել.— Ալֆորվիլի մէջ՝ Ֆիլիփի սրճարանը։ *Փարիզի մէջ* Մասիս, 21 Րիւ Սոլնիէ եւ Մարգարեան, 32 Րիւ տը Թրէվիզ։

Մուտք 10 ֆրանք

1/2 GROS

LYON

DETAIL

ALIMENTATION
SUPER-BOUCHERIE

BAHADOURIAN

8, Rue Abraham Bloch, Gerland

Դիւրացնելու համար յաճախորդներու փարքինգը

ԲՈԼՈՐՈՎԻՆ ԱՐԴԻԱԿԱՆԱՑԱԾ ՇՔԵՂ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ

244, RUE VENDOME — LYON (3e)

ԾՐԱՐԻ ԱՌԱՔՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ԱՄԷՆ ԿՈՂՄԸ
ԵՒ
ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ — ՊԵԼՃԻԱ, ՋՈՒԻՑԵՐԻԱ, ԱՆԳԼԻԱ

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ԱՐԱԳ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

PATISSERIE ORIENTALE

TOUTES LES VARIÉTÉS — TOUTES LES SPÉCIALITÉS

NOS SPECIALITES

Ամման, « պամիա », « եալանճի տոլմա », յունական « թուրչի », « պլիպէռ », տերեւ, թահին հելվա, « վանիլ », չոքոլա, «նուագէթ», « լոդում », «սաղըզ », պիստակ, Շիրակ օղի (41–45°), Իզմիրի չամիչ, « սուճուք », առաջնակարգ սուրճ, (fարավան եւ մոգա), համեմներ, մահլէպ, սալէպ, ձիթապտուղ, ձէթ, « դաչքավալ » պուլկարական, ճերմակ պանիր ոչխարի կաթով։ Ամէն կարգի պահածոներ, « քուսքուս », հարիսա, սումագ, թարամա, լամիս, fատայիֆ, եւայլն եւ մանաւանդ՝ ապուխտ կեսարացի մասնագէտի մը կողմէ պատրաստուած։

ԱՅՑԵԼԵՑԷ՛Ք

Անպայման, ձեր նուէրներուն համար ճոխ եւ ընտիր մթերք։ Ինչ որ ձեր մտքէն կ'անցնի, կը գտնէք։

ԱՅՑԵԼԵՑԷ՛Ք

ՀԱՐՍՆԻՔԻ, ՆՇԱՆՑՈՒՔԻ, ՀԱՆԴԷՍԻ, ԽՆԴՈՑՔԻ համար յատուկ գիներ եւ դիւրամատչելի պայմաններ։

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Ունի նաեւ առաջնակարգ ՄՍԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՄԸ որուն ընտիր տեսակի միսերը գոհացում կուտան ամէնէն ճրթաճաշակներուն։
Tous produits d'Afrique du Nord et d'Orient

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ՛ Նաեւ ձեր նուէրներուն համար նոր աւելցուած ճոխ մթերանոցի կալերին որ կը պարունակէ բոլոր խոհանոցի իւսքանսիլները, նոր ճաշակաւոր պիլօները, արեւելեան սրճեվի, սուրճի գաւաթ, ափսէներու տեսակներ կարկանդակի համար նաեւ սուրճի ջաղացք, ինչեր ինչեր որ ձեր մտքէն կ'անցնին։

ՇԱՏ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ԵԹԷ ՁԵՐ ՈՒՋԱԹԸ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ Է
ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ « ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ » Է

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)
Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 90 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	50 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 105 Ֆ.	Հատը	0,50

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
28
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
MARDI
28 JANVIER
1969

LE NUMÉRO 0,50 F.

45-Դ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11423 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 45e ANNÉE — No 11.424

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԴՊՐՈՑՆԵՐ ՈՒ ԲԵԿՈՐՆԵՐ

Ալլապէս յատկանշական տեղեկութիւններ կը պարունակէ Թուրքիոյ Հայոց Պատրիարքին տարեկան տեղեկագիրը, որուն գլխաւոր կէտերը ներկայացուցինք (տե՛ս Յառաջ 18 եւ 19 Յունուար)։

Կրթական մարզին մէջ մեծ նեղութեանց ենթարկուած են հայ դպրոցները, իբրեւ հետեւանք պետական այն պահանջին, որուն համաձայն ուսուցիչները պէտք է ունենան թրքական որոշ վկայական։

Պոլսոյ հայ երեք յարանուանութիւնները — առաքելական, կաթոլիկ եւ աւետարանական — ունին 32 դպրոց, 10·000 երկսեռ աշակերտներով եւ 350 հայ ուսուցիչներով։

Պետական պահանջին առաջ բերած «ուսուցչական տաղնապը թէեւ վարատած չէ, բայց կրճնցուցեր է իր սրութիւնը»։ Նախորդ տարուան 24 վկայեալ ուսուցիչներուն վրայ աւելցեր են 48 նոր վկայ — եալները։

Միւս կողմէ դասագիրքի տաղնապ ալ ունին հայ դպրոցները։ Կրթական տեսչութիւնը «կը յապաղի» եղեր տալ պատրաստած եւ իր քննութեան ու վաւերացման յղուած դասագրքերու օրինական արտօնութիւնը, յիշեցնելով համիտեան բռնատիրութեան դաժան օրերը, երբ ի պատուի էր ղրաքննութիւնը։

Պարզապէս դիտաւորեալ չկամութիւն։ Նախաքայլ՝ հետզհետէ աւելի եւս դժուարացնելու — թերեւս ջնջելու — հայերէնի ուսուցումը Պոլսոյ 32 վարժարաններուն մէջ։ Բացարձակ անսաստում Լօզանի դաշնագրով մշակութային, լեզուական եւ կրօնական մարզերուն մէջ փոքրամասնութեանց համար ճանչցուած իրաւունքներուն։

Արդէն երկար տարիներէ ի վեր հայկական ամէն վարժարանի մէջ տնօրէնի կողքին դրած են Թուրք փոխ–տնօրէն մը, որ ամէն բան կը հակակշռէ։ Թուրք ուսուցիչներ կարեւոր թիւ մը կը կազմեն փոքրամասնութեանց դպրոցներուն մէջ։ Մանաւանդ Թուրք ուսուցչուհիները լրտեսի պէս կը հսկեն Թրքական ծրագրին լրիւ գործադրութեան վրայ այնպիսի խստութեամբ, որ աշակերտները սարսափահար կը վախնան հայերէն խօսելէ դպրոցին մէջ։

Փորձով հաստատած ենք, որ հայկական վարժարաններէն չընչանալարտ տղաքն ու աղջիկները հայերէնէ աւելի Թուրքերէն դիտեն, որովհետեւ բացի լեզուականէն բոլոր նիւթերը կ'ուսանդուին Թուրքերէ – նով։

Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնը անցեալ տարի եւս չարունակած է իր օժանդակութիւնը Պոլսոյ կրթական եւ բարեսիրական հաստատութեանց։ Հարիւրաւոր ղրասեղաններով եւ աթոռներով օժտած է հայ դպրոցները։ Կրթաթոշակ տրամադրած է բոլոր վարժարաններուն եւ համալսարան յաճախող բազմաթիւ ա– շակերտներու։ Բացառիկ յատկացում ըրեր է Սկիւտարի դպրեվանքին եւ Խասփիւղի Ներսէսեան վարժարանին։

Տեղեկագիրը կը խօսի նաեւ Անատոլուի ցիրուցան հայ բեկորներուն մասին։ Միայն երեք քաղաքներու մէջ քահանաներն ու եկեղեցիները չարունակեր են իրենց հոգեւոր ու եկեղեցական դործը։

Մնացալ չրջաններու մէջ ցրուած հայերը շուրջ հինդ տասնեակ տարիներէ ի վեր դժնդակ պայմաններու մէջ կ'ապրին, Հայութենէ հեռու։ Ո՛չ եկեղեցի ունին, ո՛չ դպրոց։ Գրեթէ բոլորն ալ կորսնցուցած են մայրենի լեզուն։ Կորսնցնելու վրայ են նաեւ իրենց աղդութիւնն ու կրօնքը։

1966ին Վարդոյլ չրջանին մէջ ապրող բազմաթիւ Հայեր ջարդէ փախչելով Պոլիս ապաստաներ էին։ Ձիշդ նոյն օրերուն պատահած երկրաչարժը պատրուակ ծառայեց պարտկելու կառորածը եւ ջուրին երեսը հանելու Թուրք իշխանութիւնները։

Ըստ Պատրիարքի տեղեկագրին, «30–40 տարիներ առաջ, գաւառէն դէպի Իսթանպուլ սկսուած գաղթը դեռ կը շարունակուի»։ Համեմատաբար աւելի բարեկեցիկները նախապէս Պոլիս ապաստանած ըլլալով, վերջերս ժամանողները աւելի աղքատ դասի պատկանողներ են, կ'ըսէ։

Սրբազանը կոչ կ'ուղղէ «եղբայրական ձեռք երկարել» Անատոլուի դժոխքէն ճողոպրած այս աղքատ եւ բազմանդամ ընտանիքներուն, զոնէ անոնց զաւակներէն մէկ մասը տեղաւորելու դիչերօթիկ վարժարաններու մէջ։ Այս առթիւ անհրաժեշտութիւն ծագած է մէկ երկու դպրոց դիչերօթիկի վերածելու, որպէսզի փոքր – կուին բախտէն հալածական հայորդիներ։

Ահա թէ ի՛նչ վիճակ կը ներկայացնէին Թուրքիոյ մեր հայրենակիցները վերջա – ցող տարուան ընթացքին։

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՄԲՈՂՋ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ ՄԸ ՅՈՒՂԱՐԿԱԻՈՐ

ՄԻՋԱԴԷՊԵՐ ԿԻՐԱԿԻ ՕՐ

Եան Պալաքի յուղարկաւորութիւնը անդամ մը եւս ցոյց տուաւ թէ չեխ ժողովուրդը ունի քաղաքացիական բացառիկ դաստիարակութիւն մը եւ ժողովրդավարութեան դաս կրնայ տալ բոլորին։ Ոչ մէկ ձայն, ոչ մէկ ցոյց, ոչ մէկ միջադէպ դէպ ամբողջ յուղարկաւորութեան ընթացքին, երիտասարդին, որ դարձած է այլեւս խորհրդանիշը չեխ դիմադրութեան։ Կարգապահութիւնը կ'ապահովէր ամբողջ երիտասարդութիւնը, ուսանողութիւնը, բացառիկ տիեզերքով։

«Եան Պալաք մեռաւ որպէսզի մենք ապրինք» կ'ըսէին ուսանողները։ Բայց ուսանողներէն զատ, երիտասարդներէն զատ, Փրակացիներէն զատ, ամբողջ ժողովուրդ մըն է որ եկած էր զանազան քաղաքներէ վերջին յարգանքը բերելու անոր որ մեռաւ, որպէսզի ազատութիւնը վերածնի Զեխոսլովաքիոյ մէջ։

Փառաչուք ու պարզ յուղարկաւորութիւն մըն էր։ Դամբանականները խոր – հրդրդչական բնոյթ ունին.— «Եան Պալաք, չնորհակալ եմ ձեզի ձեր ուղղամտութեան, ձեր քաջութեան, ազատութեան ձեր սիրոյն եւ հայրենասիրական եւ հերոսութեան ձեր դերագոյն փորձին համար։ Պատի՛ւ ձեր անունին» կը պոռայ Օլտրիխ Սթարէլ։

Մինչ Լուսաւորութեան նախարարը կ'երդնու «ապրիլ եւ պայքարիլ մինչեւ որ հասնինք ճշմարտութեան եւ ազատութեան»։ Տարաբախտ ուսանողին մայրը, որ այրի է, դաղաղին առջեւ, կ'ըսէ. «մինչ հպարտ պիտի ըլլամ քեզմով, տղաս»։

Թափօրը, հսկայ, կը յառաջանայ դէպի դերեզմանատունը, բայց նախ կը հասնի Փիլիսոփայութեան Համալսարանը, որ կը դանուի «Կարմիր Բանակի Հրապարակ», բայց այլեւս վերամկրտուած է ուսանողներուն կողմէ «Եան Պալաք Հրապարակ»։ Պահ մը միայն ուսանողները եւ դասախօսները կը կենան համալսարանին առջեւ։ Ուսանողները ոչ մէկ «օտար»ի ձգած են որ հասնի այս հրապարակը, ուր այլեւս Եան Պալաքի անունը կրող ցուցախտակներով ծածկած են հրապարակին անունը։

Շաբաթ օրուան այս վեհ արարողութիւնը հիացում կը պատճառէր բոլորին։ Կիրակի օր, սակայն, միջադէպեր պիտի պատահէին, վենչեսլաս հրապարակը, ուր ըստ ուսանողներուն եւ երիտասարդներուն, որոշ ամասպարանք մը ցոյց տրուած էր ժողվելու համար ծաղիկներն ու ծաղկեպսակները, որոնք կը յիշեցնէին Եան Պալաքը։ «Ռուսերու ծառաները», «Կեսթափօ», կը պոռային ուսանողները, անոնց որ կը փորձէին ղիրենք ցրուել եւ արդելք հանդիսանալ որ մօտեր վառեն հոն, վենչեսլասի արձանին պատուանդանին վրայ, ուր Պալաք անձնասպան կ'ըլլար։

× Շաբաթ օր մօտ 1500 հոգի հաւաքուած էր Ռիւ տը Փրակ, Փարիզ, ի յարգանս Եան Պալաքի։ Պատիւ չի բերեր անչուչտ Փարիզի ուսանողութեան, որու համար այլեւս ազատութիւն կը նշանակէ ազատուել Սորպոնի պատերը, փճացնել արուեստի հին գլուխ գործոցները, կամ Նանթէռի մէջ ուրախութիւն յայտնել, դեհկոլեան, երբ փրոֆեսէօր մը կը «սատկի»։

× Խորհրդային մամուլը լուռ մնացած է այս առթիւ ալ։

ՊԱՅՔԱՐ ԱԶԳԱՅՆԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Ուրբաթ օր, Պրատդա չատ ծանր յօդուած մը հրատարակած է դատապարտելով ազգայնականութիւնը Լիթուանիոյ մէջ։ Կը Մոնտ կ'ըսէ այս առթիւ, թէ այս յօդուածը կը հաստատէ քանի մը չաբաթ առաջ սացուած լուրերը «ազգային» անհանդստութեան մը մասին, Խորհ. Միութեան մէջ։ Ըստ այդ լուրերու հաւաքականն բնոյթ ունեցող ծանր «չեղումները» նկատի առնուած են Պալթեան Հանրապետութեանց մէջ, ինչպէս նաեւ Ուկրանիոյ եւ Կովկասի կարգ մը հանրապետութեանց մէջ։

Թերթը կ'ըսէ թէ երբ այս լուրերը առնուած են, կեդրոնական Կոմիտէի լիակատար նիստ մը կը պատրաստուէր «ազգայնականութեան» եւ «վերաքննականութեան» թեմաներուն վրայ։ «Պրատդա»յի յօդուածը կրնայ դուռ բանալ, ըստ ո – մանց, չարք մը մասնութեանց ուրիչ Հանրապետութեանց մէջ։

Այս յօդուածը կէս էջ գրաւած է Պրատդայի մէջ եւ գրուած է չատ խիստ ոճով։ Ազգայնականութեան «անընդունելի» պարագաներ կը յիշուին, մանաւանդ Լիթուանիոյ մայրաքաղաք՝ Վիլնիուսի մէջ։ Ամբաստանեալն է՝ «դրամատիրական աշխարհը», որ «չահ ունի ազգայնական հեաքերու վերապրումէն եւ որ ամէն բան կ'ընէ Խորհ. Միութեան մէջ, ազգերը իրարու դէմ հանելու համար»։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՊԱՆԻՈՑ մէջ կացութիւնը լարուած է։ Քանի մը հարիւր հոգի ձերբակալուած են. կը կարծուի թէ բանակը այս ձեւով ուզած է կասեցնել ազատականութեան հովը որ կը փչէր Սպանիոյ վրայ։ Անմիջական կը նկատուի նաեւ Ֆրանքոյի կողմէ միապետութեան վերահաստատումը եւ իշխան Խուան Գարլոսի նչանակումը եթէ հայրը նորէն խնդիր չհանէ։

ՊԱՂՏԱՏԻ մէջ, երկուչաբթի առտու 11 հոգի, Պասրայի մէջ ալ 4 հոգի գնդակահարուած են իբրեւ լրտես Իսրայէլի ի նպաստ։ Քանի մը հարիւր հազար հոգի փոդոց իջած են մինչ կառավարութիւնը հանդարտութեան կոչեր կ'ընէ։

ՓԱՓԻՍՏԱՆԻ կարգ մը քաղաքներ մի – ջադէպերու եւ ծանր բախումներու բեմ եղած են վերջին օրերը։ Յոյցերը գլխաւորաբար Այուպ Խանի դէմ են։

ԼՈՆՏՈՆԻ Սըտնէյ Թայմզը կը գրէ Մոսկուայի մահափորձին մասին, թէ կը հաստատուի որ Բրեժնեւի եւ Պոդդորնիի դէմ էր բայց դիպուածի մը հետեւանքով է որ ուրիչ կառք մը վնասուած է։ Արդարեւ ըստ թերթին, թափօրին երկրորդ կառքը, ուր տեղ գրաւած էին Բրեժնեւ եւ Պոդ – դորնի, սահած է պահ մը եւ այդ պատճառով դէպի Կրեմլին ճամբուն վրայ, գրաւած է այլեւս 3րդ տեղը, մինչ իր տեղը կը գրաւէր այերանաւորդներու կառքը, որ նախապէս երրորդ կարգի վրայ էր։

ՆԱԽԱԳԱՀ ՏԸ ԿՈԼ Ցունուար 31ին կը սկսի Պրբթանեը այցելել։ Մէկ ճառ պիտի արտասանէ՝ Քէմփէր։

ՊԱՊԸ, իր կիրակնօրեայ քարոզին մէջ, թարգմանը հանդիսացած է ժողովուրդ – ներու համախոհութեան «ի տես տառապանքներուն երկրի մը, որ իր պատուին և ազատութեան վկայութիւնը տուաւ եւ որ կը պայքարի ազատութեան, ճշմարտութեան եւ ժողովրդապետութեան համար»։ Պապը չի կրնար թէեւ արդարացնել անձնասպանութիւն մը բայց եւ այնպէս իր յարգանքը յայտնեց այն զոհացումներուն համար որոնք մղած են անոնք «իրենց անձին զոհողութեան ի սէր ուրիչներուն»։

ՄՈՍԿՈՒԱՑԻ մահափորձին ընթացքին վիրաւորուած չարժավարը մեռած է, ըստ կարգ մը լուրերու։

ԸՐԻ՝ ԻՆՉ ՈՐ ԿԱՐԵԼԻ ՉԷՐ ՉԸՆԵԼ

Պալաճ թաղուեցաւ։

Մարդ մը թաղուեցաւ՝ պիտի ըսէ փիլիսոփան, խոռվարար մը՝ պիտի յայտարարէ «ուղղափառ» համայնավարը, հեռոս մը՝ պիտի բացագանչէ հակահամայնավարը։

կարեւոր չէ։

կարեւորը այն է միայն՝ որ թաղուեցաւ՝ որովհետեւ մեռած էր եւ չէր կըրնար չթաղուիլ։ կարեւորը այն է որ կ'ընենք՝ ինչ որ կարելի չէ չընել։

Մեռած էր, անճնասպան էր եղած, ինքզինքը այրելով։

Ըրած էր՝ ինչ որ կարելի չէր չընել։

Այսինքն՝ ըրած էր ու ըրած։

Եթէ ազատութիւնս կը մերժէ՝ ես ցոյց կուտամ ձեզի, նոյնպէս կենարարին, թէ ազատ եմ տնօրինելու կեանքս։

Եթէ երկիրս գերի է ձեր զէնքերուն, ա՛շխարհ վկայ կը կանչեմ՝ թէ կը մերժէ ձեզ՝ սիրտս։

Եթէ կեանքը ծնունդ եւ մահ է դարձած այսօր ու պարպուած ապրում, պլանային տրուած ընկերվարութիւն, տնտեսական հեռանկար եւ դիակլեկտիկա, եթէ այդ է միայն կեանքը, ես կը նախընտրեմ մահը։

Ես կը մերժեմ այս կեանքը՝ ինքզինքս այրելով։

Մի հերոսացնէք զիս. ես հերոս չեմ։

Հերոսները կ'ընեն անկարելին։

Ըրի՝ ինչ որ կարելի չէր չընել։

Զ. Գ.

Հ. ՔԵՐՈՎԲԷ ՎՐԴ. ԶՐԱՔԵԱՆ

(ԻՐ ՔԱՀԱՆԱՅԱԿԱՆ ՁԵՌՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ 70ԱՄԵԱՅ ՅՈՐԵԼԵԱՆԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Քահանայական ձեռնադրութեան 70ամեակի առթիւ, երբ կը փորձենք Հ. Քերովբէ վրդ. Զրաքեանի հանդէպ արդիական սիրոյ եւ յարգանքի մեր տրիտուրը ընծայել, մեր մտքին առջեւ մշտաժպտուն դիմագիծը կը ներկայանայ անմիջապէս:

Ով որ մօտեցած է իրեն ու վայելած իր մտերմութիւնը (Աղեքսանդրիոնակները մանաւանդ), անպատճառ իր ժպիտէն ու հեզահամբոյր նկարագրէն ազդուած են: Իր բարի նայուածքին եւ բարի խօսակցութեան «զարնուած» են...:

Եւ իսկապէս, այս համեստ Միխիթար-եան վարդապետը, լուռ, անշշուկ եւ հեռուզական աշխատանքով, իր միաբան-նութեան ընդհանուր պատմութեան մէկ երրորդը ապրած, տեսած եւ իր նկարա-զրի հարազատ զրոյցով կնքած է:

Կենսագրական դիծեր տալու ի վիճակի չեմ: Այդ գործը լաւագոյն եւ ամբողջա-կան կերպով պիտի երեւի «Բաղմավէպ»ի յաջորդական թիւերուն մէջ:

Սակայն մէկ բան յայտնի է:

Մեծատաղանդ Հ. Ղեւոնդ Ալիշանի ա-չակերտած եւ անոր անմիջական շունչն ու մտերմութիւնը տասնեակ մը տարիներ վայելած ըլլալով, Մեծն Միխիթարի ո-դիին ամենահաւատարիմ եւ հարազատ ներկայացուցիչն է ան այսօր մեր մէջ:

Իր կեանքի մասին խօսիլ՝ պիտի նշա-նակէր Միխիթարեան Միաբանութեան վերջին ութսունամեայ գործունէութեան անդրադառնալ:

Այս պահուս, իր քահանայական ձեռ-նադրութեան 70ամեայ յոբելեանին առ-թիւ, բարի վարդապետին պլպլուն աչքե-րուն առջեւ, — չարժապատկերի նման — կուգան եւ կ'անցնին հազարաւոր դէպ-քեր եւ հազարաւոր դէմքեր, վաճառած եղբայրակիցներու յիշատակները, հիմ-նուած եւ լոյս չտեսած ծրագիրներ, յոյ-սի ճառագայթումներ, հրաշալի ծաղ-կումներ...: Իր լայն ճակատը քանի քանի մարանչումներու դէմ զրած է, ուղիղը, ճշմարիտը, հարազատը պաշտպանելու համար:

Եւ այս բոլորին վրայ տիրած է եւ այժմ ալ կը տիրէ իր յաւիտենական ժպիտը...

Ոչ ոք կրցած է մինչեւ այսօր այդ ժպի-տին զաղտնիքը թափանցել:

Մաքուր հոգին, մաքուր միտքը, մա-քուր կեանքն է — թերեւս — որ թաւա-լող իննսունէ աւելի տարիներու ծանրու-թիւնը չէզոքացուցած է... որպէսզի իր ժպիտը, միշտ եւ ամէն ժամանակ, իր այտերէն հոսի դէպի իր աչքերը, իր խօս-քերը, իր սիրտը, իր ամբողջ էութիւնը:

Բարի ժպիտ, մաքուր ժպիտ, անկեղծ ժպիտ:

Այս է թերեւս գաղտնիքը իր երկարա-կեցութեան...:

Այս է նաեւ պատգամը յետագայ նոր սերունդներուն...

Զափազանց աշխարհի կապուիլ, չափա-զանց աշխարհիկ զբաղումներով պարա-պիլ, չափազանց նիւթականի եւ մարմնոյ ծառայել, չափազանց ունայնութիւնները սիրել... այսպէսով է որ մարդ էակը կը դադրի Աստուծոյ պատկերն ըլլալէ... եղբայր եղբօր դէմ կը լարուի... կեանքը կը դառնայ անդուսպ կիրքերու եւ քէնե-րու չաղաթ...

Սակայն այսպէս չէ՛ քրիստոնէական կեանքը, մեր ազգային կեանքը...

Հոգւոյն եւ մտքին եւ մարմնոյն մաք-րութիւնը պէ՛տք է պահել եւ պաշտպա-նել անհատական զօրաւոր նկարագրով եւ մահացումներով:

Փոթորիկները ամէ՛ն ժամանակ կան. սակայն անոնց միջէ եւ անպայման կը յայտնուի բարեբեր խաղաղութիւնը:

Հ. Զրաքեանի ժպիտը՝ զարերու դի-մաց, մարդկութեան դիմաց, մեր ազգա-յին ժամանակակից պատմութեան դիմաց կանգնած՝ մեզի կը փաստէ մէկ բան:

Բեղուն կեանք մը, երկար ու երջանիկ կեանք մը ունենալու համար պէտք է ժպտիլ սորվիլ, պէտք է ժպտիլ դիտնալ:

Աշխարհ դեղեցիկ է, Աստուծոյ բա-րիքները առատ են, քաղաքակրթութեան առաւելութիւնները չատ են... պէտք է վայելել այս բոլորը հոգեկան ժպիտ յա-ռաջացնող խմաստութեամբ, թեթեւ սըր-տով, մաքուր հոգիով, զոհութեամբ եւ Աստուծոյ փառաբանութեամբ:

Այս քանի մը մտածումները, իրրեւ կարմիր վարդ, Թող զարդարեն լուսաւոր ճակատը ալեւոր յոբելեարին, ամենասի-րելի մեր Քերովբէ վրդ. Զրաքեանի, իր քահանայական ձեռնադրութեան 70ամեայ յոբելեանին առթիւ:

Եւ ընդ սերովբէսն եւ ընդ քերովբէսն եւ եղբայրակից միաբաններուն եւ բազ-մահազար իր սիրելիներուն եւ հարազատ-ներուն, աշակերտներուն եւ հոգեւոր զա-ւակներուն հետ զոչելով կ'աղաղակենք եւ կ'ըսենք.

Ապրի՛ք, ապրի՛ք, դեռ երկար ապրի՛ք, ով քարի վարդապետ, Հ. Քերովբէ Զրաք-եան: Միաբանութիւնդ եւ ազգդ եւ հայ-րենիքդ լի են փառքերովդ եւ բարիքնե-րովդ: Թո՛ղ Ամենակարողը ձեզի չնորհէ տակաւին երկար ու երջանիկ տարիներ ի մխիթարութիւն եւ յերջանկութիւն Ձեզի եւ բոլորիս:

Օրհնեալ ըլլաք:

ՅԱԿՈԲ ԱՆՍՈՒՐԵԱՆ

(Աղեքսանդրիա)

ՄԵԾԱՐԱՆՔ

Դեկտեմբեր 18ին յատուկ արարողու-թեան մը ընթացքին փարիզ քաղաքի ար-ծաթեայ մետալը չնորհուած է փրոֆ. Խտուար Իւթիւճեանի:

ՀԵԹՈՒՄԵԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՐՍՏՈՒԹԻՒՆԸ

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ՄԷՋ

Ա.

ԺԱ. դարուն Մերձաւոր Արեւելքի մէջ հիմնուած հայկական կարգ մը իշխանու-թիւններուն մէջ առաւելապաշտ կենսունակ ու զօրաւոր հանդիսացան Ռուբինեաններ-րու ու Հեթումեաններու իշխանութիւննե-րը: Իւրաքանչիւրը կ'աշխատէր Կիլիկիոյ մէջ հիմնել հայկական անկախ թագաւո-րութիւն մը: Յամառ պայքարը տեւեց չուրջ մէկ դար: Յաղթող հանդիսացան Ռուբինեանները, 1080 թուականին Կիլի-կիոյ մէջ հռչակելով հայկական անկախ իշխանութիւն:

Հեթումեանները երեսուն տարի ետք միայն, 1110 թուականին Դաշտային Կի-լիկիոյ մէջ հիմնեցին հայկական երկրորդ անկախ իշխանութիւնը, որուն նախա-հայրն էր Վասպուրականէն Կիլիկիա ե-կած իշխան Օշինի որդի Հեթումը (1110–1143): Իր անունով ալ կոչուեցաւ Հե-թումեաններու իշխանութիւն:

Հեթում իշխանը բիւզանդական բանա-կին մէջ իր ծառայութեան համար ար-ժանացած էր սեբաստոսի բարձր տիտ-ղոսին: Զգաելով անկախութեան, Լամ-բրոնի իշխանութեան միացուց չարք մը քաղաքներ՝ Տարսոն, Ադանա, Պագրեան, եւայլն: Ցետագային օգտագործելով Բիւ-զանդական կայսրութեան եւ Խաչակիր իշխանութիւններուն միջեւ յառաջացած հակամարտութիւնները, Լամբրոնի հայ-կական իշխանութիւնը ինքզինքը անկախ հռչակեց, որով եւ հիմը դրուեցաւ Հե-թումեաններու անկախութեան՝ Դաշտա-յին Կիլիկիոյ մէջ: Ռուբինեաններու եւ Հեթումեաններու միջեւ ծագած թշնա-մութիւնը վերջ գտաւ միայն այն ատեն, երբ Ռուբինեանները հայկական անկախ թագաւորութիւն մը հիմնեցին: Այդ հան-դամանքը կարեւոր նշանակութիւն մը ու-նեցաւ հայկական իշխանութիւններուն համար:

Կիլիկիոյ եւ Պաղեստինի մէջ հայկա-կան բոլոր մանր իշխանութիւնները մեծ ոգեւորութեամբ ընդունեցին Ռուբինեան-ներու հայկական անկախ թագաւորու-թեան հռչակումը: Լեւոն Ա.ի թագաւոր օծումը անոնք կը նկատէին իրրեւ համա-հայկական երեւոյթ:

Հեթումեաններու Լամբրոնի իշխանու-թիւնը եւս ողջունեց Ռուբինեաններու թագաւորութիւնը, զայն համարելով իւ-րենց քաղաքական վաղեմի նպատակնե-րուն եւ իղձերուն իրականացումը: Հե-թումեան Տոհմի անունի ներկայացուցիչ-ներ Ներսէս Լամբրոնացի, Կոստանդին Պայլ, Օշին, Բակուրան, Սմբատ Սպա-սալար եւ ուրիշներ ծառայութեան մը-տան Ռուբինեաններու արքունիքը եւ նպաստեցին հայկական նորաստեղծ թա-գաւորութեան ամրապնդման եւ զօրաց-ման:

Ռուբինեաններու թագաւորութիւնը իր գոյութիւնը պահեց չուրջ 21 տարի (1198–1219): Լեւոն Ա.ի մահէն ետք, Երուսա-ղէմի եւ Անտիոքի խաչակիր իշխանու-թիւնները լատինասէր հայ իշխաններուն օգնութեամբ, 1222ին Հայոց գահին վրայ բազմեցուցին Անտիոքի իշխան Ֆիլիպպը՝ զայն ամուսնացնելով Լեւոն Ա.ի աղջկան Զապէլին հետ: Ֆիլիպպ չորս տարիներու (1222–1226) գահակալութիւնը, սակայն, հայ պատմութեան մէջ անցողակի բնոյթ մը կը կրէ: Հայ թագաւորութիւնը կոր-ծանելու եւ Անտիոքի թագաւորութեան ենթարկելու իր բոլոր փորձերը անյաջող անցան:

Հայրենասէր իշխանները, միանաբար, Կոստանդին Պայլի գլխաւորութեամբ, ապստամբեցան եւ տապալեցին Ֆիլիպպի իշխանութիւնը: Ֆիլիպպին սպանութենէն ետք Հեթումեան տոհմի նշանաւոր զօրա-վար Կոստանդին Պայլ, որ Լեւոն Ա.ի օ-րով հայկական զօրքերու գլխաւոր հրա-մանատարն էր, երկրին գլուխ իր ձեռքը ա-ռաւ: Արքունիքէն հեռացուց Ֆիլիպպի կողմնակիցները եւ պետական բարձր պաշտօնները յանձնեց հայրենասէր, կա-րող իշխաններու: Հայ աւազանին նոր թա-գաւոր առաջարկեց Կոստանդին Պայլի որդին՝ Հեթումը, զոր ամուսնացնելով այրի Զապէլին հետ, հռչակեց Հայոց թագաւոր Հեթում Ա. մականունով (1226–1270): Այդ ժամանակաշրջանէն կը սկսի Հեթումեաններու տիրապետութիւնը Կիլիկիոյ մէջ (1226–1324):

Քանի որ Հեթում թագաւոր օծուելու ժամանակ ընդամէնը 11 տարեկան էր, երկրի կառավարման պարտականութիւնը առանձնեց իր հայրը՝ Կոստանդին Պայլ: Հեթումեանները Հայոց արքունիքը մաք-րելով օտար ու խորթ տարրերէն, որ-դեղրեցին արտաքին քաղաքականութեան նոր ուղղութիւն մը: Ամէնէն առաջ բարե-լաւեցին յարաբերութիւնները դրացի մահմեդական պետութիւններուն հետ, ապա սերտ կապեր հաստատեցին Մերձա-ւոր Արեւելքի մէջ ստեղծուած Խաչակիր կոմսութիւններուն եւ թագաւորութիւննե-րուն հետ:

Հեթումեանները դիւանագիտական խո-հեմ բանակցութիւններ վարելով մոնկոլ զօրավարներուն եւ խաներուն հետ, կա-րողացան դաշինք մը կնքել եւ այսպէսով երկիրը փրկել մոնկոլական լուծի տակ իյնալու վտանգէն:

Հեթումեանները Մոնկոլներուն հետ դի-ւանագիտական բանակցութիւններ վարե-ցին երեք անգամ. 1243ին Կոստանդին Պայլը, գլխաւորելով հայկական առաջին պատուիրակութիւնը, Կեսարիոյ մէջ յա-ջող բանակցութիւններ վարեց Կովկասի մոնկոլական զօրքերու գլխաւոր հրամա-

ՍԱԼԻՀԱ ՀԱՆԸՄ

ԿԱՄ

ԲԱՆԱԿԸ ԲՌՆԱԽՈՐԻՆ ԴԷՄ

ՎԷՊ ՕՍՄ· ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

Հիւսնի պէյ արագ արագ վար իջաւ, սանդուխէն տրուած հրամանը կատարելու համար:

Իտալացի տանտէրը տեսնելով որ իր սպառնալիքներն ու ընդդիմութիւնը որեւէ օգուտ պիտի չունենային, եւ եթէ խըն-դիրը աւելի երկարէր, կրնար գլխուն փորձանք մը բերել, խոհեմութիւն հա-մարեցաւ տեղի տալ եւ կնոջը հետ քաշ-ուեցաւ խոհանոցի քովի սենեակը որ իր-եւ ճաշարան կը ծառայէր:

Հիւսնի պէյս երկու ոստիկան կեցուց սենեակին դրան առջեւ եւ վերադարձաւ սանդուխին ոտքը:

Խեղճ մարդը ափ ի բերան եղած էր, մէկէն ի մէկ այդ տան մէջ տեսնելով Ելլոզղի պալատին ամէնէն ազդեցիկ ան-ձերէն մէկը, Թիկնապահ Առնաւուտ Մէհ-մէտ փաշան:

— Հաւանաբար նոյնինքն էր քիչ մը ա-ռաջ կառքով եկողը, մտածեց ոստիկա-նապետը:

— Այո, չատ պարզ է իրողութիւնը, մեկնեց ինքն իրեն մեր փաշան: Ջոզ-թիէէն ուղղակի Ելլոզղի գնաց, եղածը Սուլթանին հաղորդելու եւ ձերբակալման մասին ձեռք առած միջոցները անոր ըսե-լու: Կ'երեւայ որ մեր Վեհափառ Տէրը իսկոյն Մէհմէտ փաշան դրկած է հոս, որպէսզի ինքն ալ հոսկէ կատարուելիք դործողութիւններուն վրայ... Ջանանք պակաս բան մը չընել եւ արժանանալ իր գնահատանքին:

Հիւսնի պէյ այս խորհրդածութիւնները ընելով սանդուխէն վեր ելաւ եւ հասաւ առաջին յարկը, ուր Սուլթանին Թիկնա-պահը իրեն կը սպասէր:

— Հիմա ձեր Վսեմութեան հրամանին կը սպասեմ, ըսաւ ոստիկանապետը խո-նարհ դիրք մը առնելով:

— Մեր Վեհափառ Տէրը դիս յատկապէս հոս դրկեց որպէսզի ամէն բան ծայրայեղ դդուշութեամբ մը կատարուի, ըսաւ պա-լատականը. պէտք չէ որ այս վտանգա-ւոր անձերը որեւէ անխոհեմութեամբ ձեռքէ փախցնենք... դիտէք որ այդ մար-դիկը չատ յանդուգն են եւ դուրսը ըն-կերներ ունին որոնք իրենց օգնութեան հասնելու համար ամէն բան աչքերնին կրնան առնել:

— Ձեր Վսեմութիւնը ինչ որ յարմար տեսնէ, ես պատրաստ եմ կատարելու:

— Իմ յարմար տեսածս կարեւորութիւն չունի, պատասխանեց փաշան խիստ կեր-պով, մենք ամէնքս ալ պէտք է կատա-րենք ինչ որ մեր տէրը, Վեհափառ Սուլ-թանը յարմար կը տեսնէ:

— Ամէնքս ալ Նորին Վեհափառութեան ծառայելու համար ծնած ենք, ըսաւ Հիւսնի պէյ:

— Արդ, մեր Վեհափառ Սուլթանը կ'ու-զէ որ այս անձերը փոխադրուին այնպիսի տեղ մը որ ծածուկ մնայ, եւ այս փո-խադրութիւնը ըլլայ այնպիսի պայման — ներու մէջ՝ որ ուշադրութիւն չդրաւէ, կը հասկնա՞ս:

— Այո, փաշա էֆէնտի, կը հասկնամ, կմկմաց ոստիկանապետը, որ թէեւ չատ լաւ չէր ըմբռնած պալատականին բա-ցատրութիւնները:

— Եւ այս տեղափոխութիւնը պէտք է կատարուի անմիջապէս, առանց վայրկ — եան մը կորսնցնելու:

— Ո՞ւր պիտի տանիք զիրենք:

— Այդ իմ դիտնալիք բանս չէ: Նախ՝ պէտք է որ այդ մարդոց վրան զլուխը խուզարկենք եւ ասոր համար լաւ կ'ըլլայ կարծեմ որ երկու ոստիկան եւս վեր կանչես:

— Գլխուս վրայ, փաշա էֆէնտի:

Եւ Հիւսնի պէյ վար իջաւ ու րոպէ մը ետք վերադարձաւ երկու մարդերով:

Պալատականը զրպանէն բանալի մը հա-նելով բացաւ փողոցին վրայ նայող սեն-եակին դուռը եւ ոստիկանապետին դառ-նալով ըսաւ.

— Ներս մտէք:

Հիւսնի պէյ իր երկու ոստիկաններովը մտաւ սենեակ: Սուլթանին Թիկնապահն ալ հետեւեցաւ իրենց:

Սենեակին մէջ, անկիւնի բազմոցին վրայ, տարիքոտ կին մը եւ երիտասարդ մը նստած էին ընկճուած եւ յուսահատ երեւոյթով:

Ուրիշ երիտասարդ մը, վատարանին քով կեցած, սիկարէթ կը ծխէր: Այս վերջինը Սելանիկէն եկող ուղեւորն էր:

Առնաւուտ Մէհմէտ փաշա այդ երեք անձերը ցոյց տալով ոստիկանապետին ը-սաւ դաժան ձայնով մը.

— Ահաւասիկ մեր պետութեան դէմ դաւաճանող անձերը:

— Մենք ոչ ոքի դէմ կը դաւաճանենք, մենք մեր հայրենիքին կ'ուզենք ծառա-յել, ըսաւ երիտասարդ ճամբորդը, իր-րոխան կերպով գլուխը վեր առնելով:

— Լռէ՛, գոչեց պալատական Թիկնա-պահը, հայրենիքին ծառայելու միակ կերպ մը կայ, այն է՝ հաւատարիմ ըլ-լալ Վեհափառ Սուլթանին:

Ցետոյ Հիւսնի պէյի դառնալով չարու-նակեց.

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(41 — Շար.)

ՅԱՂՈՒՄՈՎԱԶԵՑ

Գ. ՄԱՍ

ՈՎՈՒՄ

— * —

ԲԽՎԱԾ ՆՅՈՒԹԵՐ

Ցաւալի պատահարներ տեղի ունեցան Ղազախստանի Ալմա-Աթա քաղաքին մէջ։ Ձիարշաւի մրցումներուն ընթացքին, ձիերէն մէկը, որ կը վազէր Ս. Լեռնային Ղազախստանի ներկայացուցիչ Ա. Ռոմանովի հեծելազօրին պատկանող ձիերուն հետ, յանկարծ ոտքերը կոտրեցնելով, ինկաւ գետին։ Ձիու ետեւէն վազող միւս ձիերը, որոնց վրայ նստած էին հեծեալները, չկրցան խուսափիլ անկեալ ձիուն վրայ ցատկելէ եւ անոր վրայ ինկան։ Ձիերուն ոտքերուն տակ ինկած հեծեալներէն երեքը ծանր վիրաւորներ ստացան։ Ձիերէն մէկը, որ ինկած էր գետին, ոտքերը կոտրած, ոտքի ելլալ չկրցաւ։ Ան ձգուեցաւ գետնին վրայ եւ սկսաւ ցաւէն ճչալ։ Ձիուն ճիչերը լսելով, ձիերէն մէկը, որ ինկած էր գետին, ոտքի ելաւ եւ սկսաւ ցատկել ոտքերուն վրայ։ Ձիուն ցատկելուն ատեն, անոր ոտքերուն տակ ինկան ձիուն վրայ նստած հեծեալները։ Ձիերուն ոտքերուն տակ ինկած հեծեալներէն մէկը, որ Ա. Ռոմանովն էր, ծանր կերպով վիրաւորուեցաւ։ Ան ուշագնաց վիճակի մէջ տեղափոխուեցաւ հիւանդանոց։ Ձիերուն ոտքերուն տակ ինկած միւս հեծեալները ալ ստացան ծանր վէրքեր։ Ձիերէն մէկը, որ ինկած էր գետին

ՀՐԱԺԵՇՏԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ
Ի ՊԱՏԻՒ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԻՒՐԵՐՈՒՆ

Երեքշաբթի, Յունուար 28, իրիկուան ժամը 20,30ին Լիւթէսիայի սրահը (Մեթրօ Սեվր–Պապիլոն) կազմակերպուած Երեւանի 2750ամեակի յանձնախումբին կողմէ:

Ծախքերու մասնակցութիւն՝ 5 ֆրանք:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ՀՐԱԺԵՇՏԻ ԵՐԵԿՈՅԹԸ
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Չորեքշաբթի 29 Յունուար ժամը 20,45ին
ՍԱԼ ՇԻՄԻԻ ՄԷՋ (28 Ռիւ Սէն–Տոմինիք)
Ամբողջական կազմով
Նոր յայտագրով
Գիները՝ 8, 10 եւ 12 ֆրանք

Տոմսերը կը ծախուին.— Զ. Չաքմըշեանի մօտ, 22 Ռիւ Ռիշէ, Անէմեան ճաշարանը՝ 12 Ռիւ Քատէ, «Մասիս» նպարավաճառատունը՝ 21 Ռիւ Սոլնիէ եւ Մարգարեանի մօտ՝ 32 Ռիւ տը Թրէվիզ:

ԹՂԹԱՏԱՐԱԿԱՆ
ԾԱՆՐ ՅԱՒԵԼՈՒՄՆԵՐ

Յունուար 13էն ի վեր, ծանր յաւելումներ եղան դրոշմաթուղթերու վրայ արտասահմանի թերթերուն եւ օդանաւային սպասարկութեանց: Իսկ Փետրուար 3էն սկսեալ, հարիւրէն 35 յաւելում կը կրեն օրաթերթերու եւ պարբերականներու առաքման ներքին սակը:

Այս վերջին յաւելումը մանաւանդ շատ ծանր պիտի կշռէ «*Յառաջ*»ի վրայ, որու պիւտճէն կ'ապահովուի միայն իր ընթեղներով եւ դժբախտաբար սակաւաթիւ առեւտրական ազդերով:

«*Յառաջ*»ի վարչութիւնը կ'ուզէ խուսափիլ նոր յաւելումէ մը, բայց ջերմապէս կը խնդրէ իր բաժանորդներէն որ ԿԱՆՈՆԱՒՈՐ ու ԿԱՆԽԻԿ վճարեն իրենց բաժանորդագրութիւնը, մասամբ դիւրացընելու համար իր ծանր բեռը:

Շնորհակալութեամբ
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի ժողովը այս Չորեքշաբթի իրիկուն, ժամը 20,30ին, Մշակոյթի Տան մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

BAIL A CEDER
ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԱՌԵՒՏՈՒՐԻ ՀԱՄԱՐ 1

Խանութ, ետեւի մաս, խոհանոցով եւ մէկ բնակելի սենեակ: Ամբողջը՝ 32 քառակուսի մեթր.

20, Rue Cail, Paris (10e)
(Métro : Chapelle)

Որեւէ մանրամասնութեան համար հեռաձայնել ժամը 20էն ետք՝ 287–09–90:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ
ԵՐԵԿՈՅԹ

SALLE PAUL FARALICQ, 21 Rue Yves Toudic — Métro République
Ուրբաթ գիշեր, 31 Յունուար, ժամը 21ին
Փարիզի հայ դերասաններու
համակրանքի ցոյցը իրենց ընկերոջ՝

ԳՐԻԳՈՐ-ՎԱՀԱՆԻ
Կը ներկայացուին՝
ԳՐԻԳՈՐ – ՎԱՀԱՆԻ
«ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԻ ԿԱՆԹԵՂԸ»
ԵՒ
«ԱԶԳԱՊԱՀՊԱՆՄԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ ՄԸ»

Բեմադրութիւն՝ Միհրան Անտոնեանի *որոնց կը մասնակցին՝* Ա. Գմբէթեան, Գ. Տէրվիշեան, Յ. Լաթիֆեան, Ն. Պշտիկեան, *օրիորդներ՝* Անի եւ Պերճուհի Տէմիրեան:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ
Տիկին Աստղիկ Տէտէեան, Տիկին Զարուհի Անտոնեան, Օր. Արաքսի Գմբէթեան, «*ՆԱՒԱՍԱՐԴ*» *պարախումբ, Հայ Գրողներու Միութեան կողմէ ուղերձ:*
Մուտք 10 ֆրանք

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

16 տարեկան երիտասարդ մը, մեծաքանակ Պոնէթբրիի մէջ աշխատելու համար: Դիմել՝

Ets. CHEDIK
285, Rue St-Denis — Paris (2e)
GUT. 62-80

Թ. ԿՐԻԿՈՐԻԷՖ
ՌՈՒՍԵՐԷՆԻ ԵՐԴՈՒԵԱԼ ԹԱՐԳՄԱՆ
իրաւագիտական եւ թեքնիք
թարգմանութիւններ
23, Rue Blidah, appartement 41
MARSEILLE 3e
Tél. : 62-68-65 MARSEILLE

ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ
ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ
ԵՒ ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ
ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ
Հայ Ուսանողներու Տան մէջ
Հիմնարկութիւն Մարի Նուպար

Դասընթացքները կը սկսին Փետրուար 10ին, շաբաթական երեք օր հետեւեալ կարգով՝

Երկուշաբթի ժամը 20,30ին Գրականութիւն, Չորեքշաբթի ժամը 20,30ին Հայոց պատմութիւն. Ուրբաթ ժամը 20,30ին Հայոց լեզու:

Արձանագրութեան համար դիմել Հայ Ուսանողներու Տան գրասենեակը, ամէն օր բացի Երկուշաբթի օրերէն, ժամը 9–12 կամ նոյն տան 58 թիւ սենեակը ժամը 18–20:

57, Bd. Jourdan, Paris (14e)
Tél. 331-31-53
ԴԱՍԵՐԸ ՁՐԻ ԵՆ

ԷՐԵԲՈՒՆԻ 2750 ԵՐԵՒԱՆ

ՄԵԾ ՓԱՌԱՏՕՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ
ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐՈՒ

Կազմակերպուած Ալֆորվիլի Հայ Մարզականին եւ Հայկ. դպրոցին կողմէ

Կը նախագահէ՝ **ԺՈԶԷՖ ՖՐԱՆՉԷՍՔԻ**

(Ալֆորվիլի քաղաքապետ եւ Վալ – Տը – Մառնի ընդհ. խորհրդատու)

Հինգշաբթի, Յունուար 30, ժամը 20·30ին
PALAIS DES SPORTS, Rue de Toulon, Alfortville

Կը մասնակցին գեղարուեստական բաժնին.—

ԱՐՆՕ ԲԱԲԱՋԱՆԵԱՆ, ՅՈՎՀ. ԲԱԴԱԼԵԱՆ, ՀՐԱՉՈՒՀԻ ՃԻՆԱՆԵԱՆ: ԳՈՀԱՐ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ, ՍՈՒՐԷՆ ՔՈՉԱՐԵԱՆ, ԱՆԱՀԻՏ ՑԻՑԻԿԵԱՆ, ԷԼԷՈՆՈՐԱ ՈՍԿԱՆԵԱՆ Եւ Երեւանի անձնաւորութիւններ.—

ԳԷՈՐԳ ԷՄԻՆ, ԱՐԱՄ ԱՐԱՄԵԱՆ, ՎԱՐԱԶԴԱՏ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ, ԷԴ. ՊԱՊԵԱՆ, ԼՈՒԻԶ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ, ԿԱՄՕ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ:

Տոմսերու համար դիմել.— Ալֆորվիլի մէջ՝ Ֆիլիփի սրճարանը: *Փարիզի մէջ* Մասիս, 21 Ռիւ Սօլնիէ եւ Մարգարեան, 32 Ռիւ տը Թրէվիզ:

Մուտք 10 ֆրանք

1/2 GROS **LYON** DETAIL

ALIMENTATION
SUPER-BOUCHERIE

BAHADOURIAN

8, Rue Abraham Bloch, Gerland
Դիւրացնելու համար յաճախորդներու փարքինկը

ԲՈԼՈՐՈՎԻՆ ԱՐԴԻԱԿԱՆԱՑԱԾ ՇՔԵՂ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ

244, RUE VENDOME — LYON (3e)
ԾՐԱՐԻ ԱՌԱՔՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԱՄԷՆ ԿՈՂՄԸ
ԵՒ
ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ — ՊԵԼԺԻԱ, ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ, ԱՆԳԼԻԱ

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ԱՐԱԳ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒԹԻՒՆ
PATISSERIE ORIENTALE

TOUTES LES VARIÉTÉS **TOUTES LES SPÉCIALITÉS**

NOS SPECIALITES

Արմաւ, « պամիա », « եալանճի տոլմա », յունական « թուրշի », « պիպէռ », տերեւ, թահին հելվա, « վանիյ », շոքոլա, «նուազէթ», « լոգում », «սագըզ », պիստակ, Շիրակ օղի (41–45°), Իզմիրի չամիչ, « սուճուք », առաջնակարգ սուրճ, (քարավան եւ մոգա), համեմներ, մահլէպ, սալէպ, ձիթապտուղ, ձէթ, « գաշքավալ » պուլկարական, ճերմակ պանիր ոչխարի կաթով: Ամէն կարգի պահածոներ, « քուսքուս », հարիսա, սումագ, թարամա, լամիս, քատայիֆ, եւայլն եւ մանաւանդ՝ ապուխտ կեսարացի մասնագէտի մը կողմէ պատրաստուած:

ԱՅՑԵԼԵՑԷ'Ք

Անպայման, ձեր նուէրներուն համար ճոխ եւ ընտիր մթերք: Ինչ որ ձեր մտքէն կ'անցնի, կը գտնէք:

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ

ՀԱՐՍՆԻՔԻ, ՆՇԱՆՏՈՒՔԻ, ՀԱՆԴԷՍԻ, ԽՆՋՈՅՔԻ համար յատուկ գիներ եւ դիւրամատչելի պայմաններ:

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Ունի նաեւ առաջնակարգ **ՄՍԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՄԸ** որուն ընտիր տեսակի միսերը գոհացում կուտան ամէնէն նրբաճաշակներուն:
Tous produits d'Afrique du Nord et d'Orient

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ նաեւ ձեր նուէրներուն համար նոր աւելցուած ճոխ մթերանոցի կալերին որ կը պարունակէ բոլոր խոհանոցի իւսթանսիլները, նոր ճաշակաւոր պիպլօները, արեւելեան սրճեփ, սուրճի գաւաթ, ափսէներու տեսակներ կարկանդակի համար նաեւ սուրճի ջաղացք, ինչեր ինչեր որ ձեր մտքէն կ'անցնի:

ՇԱՏ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ
ԵԹԷ ՁԵՐ ՈՒԶԱԾԸ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ Է
ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ « ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ » Է

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Ծնողաց եւ Նախկին Աշակերտաց Միութիւններու կողմէ
SALON DES AMBASSADEURS
3, Avenue Gabriel, Paris (8e) — Métro : Champs-Elysées Clémenceau
Ճոխ յայտագիր եւ անակնկալներ
Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին իրենց նուագախումբերով

ՄԵԼՔՈՆ ԵՒ ՏԷՏԷՃԵԱՆ
ՊԵՏԻԿԵԱՆ ԵՒ ՖԷՐՄԱՆԵԱՆ զոյգը երգ ու սազով եւ
ՍՕՍԻ պարախումբը ղեկավարութեամբ Տիկ. Յ. ՔԻԻԹՆԷՐԵԱՆի
Խօսնակներ Պ. Պ. Յ. ԳԶԻՐԵԱՆ եւ Ժ. ՊԷՔՄԷԶԵԱՆ
Փետրուար 2, Կիրակի, ժամը 17էն 24

Մուտքի տոմսերուն համար դիմել հետեւեալ հասցէներուն.
Librairie Hrand-Samuel, 51 Rue Monsieur-le-Prince, Paris (6e) — 326-88-65
Librairie Palouyan, 43 Rue Richer, Paris (9e) 770-25-46
Maison de la Culture Arménienne (de 15 à 19 h.), 17 Rue Bleue, (9e) 824-63-89
Restaurant « Les Diamantaires », 60, Rue La Fayette (9e) 770-78-14
Markarian, 32 Rue de Trévise, Paris (9e)

Սեղանները կանուխէն ապահովելու համար հեռաձայնել Տիկին Երամեան 488·62·06, Մուրատեան վարժարան 027·18·28:

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 90 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 50 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 105 Ֆ. Հատը 0,50

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
29
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
MERCREDI
29 JANVIER
1969

LE NUMÉRO 0,50 F.

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11425 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 45e ANNÉE — No 11.425

ԱՐԺԵՒՈՐՈՒՄԻ ՓՈՐՁ ՄԸ

Հանրային կարծիքը անտարբեր չէ հետեւողական այն ճիգերուն հանդէպ՝ որոնք ատենէ մը ի վեր ի գործ կը դրուին առաւելապէս անիրաւուած ժողովուրդներու կողմէ, գործնական իմաստ եւ հետեւութիւն տալու համար Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան «Մարդկային Իրաւանց ուխտագրին»:

Զօրաշարժ հռչակած են «մեծ»ութեան անանձնական ըմբռնումին հասած երկիրներ եւս, փոյթ չէ թէ տիրական ձայն եւ հեղինակութիւն ունեցած չըլլան համաշխարհային հարցերու կարգադրութեան մէջ, ինչպէս Զուիցերիա, Նորվեկիա, Դանիա, Շուէտ, եւայլն:

Բարի ու ազնիւ ցանկութիւններու տեղատարափով մը ողողուած են հանրային բեմեր, մամուլ, հոգեւոր եւ աշխարհիկ հաստատութիւններ, քաղաքական թէ եկեղեցական շրջանակներ:

Բոլորն ալ կարգախօսք հռչակած են... «եւ յերկիր խաղաղութիւն, ի մարդիկ հաճութիւն»:

Յայտնի են Մարդկային Իրաւանց ուխտագրի հիմնական սկզբունքները.— Վերջ տալ ցեղային խորականութեանց. դատապարտել ու պատժել բռնի ուժի եւ հաւաքական սպանդի ճամբով տիրակալելու ամէն քայլ. մարդ անհատին եւ ազգերու հաւաքական իրաւունքներուն հանդէպ յարգանք ցոյց տալ. մեղմացնել ու աստիճանաբար չքացնել ազգամիջեան ատելութիւններ՝ որոնք հետեւանք են անցեալի ու ներկայի մէջ ցոյց տրուած անհանդուրժողութեան, անիրաւումներու, կրօնական ու ազգային անհաշտ համողումներու. թշուառութեան արդիւնք եւ ընկերային դաստիարակութեան պակասի հետեւանք վտանգաւոր խմորումներու արգելք ըլլալ՝ համապատասխան միջոցներու գործադրութեամբ: Մէկ խօսքով, կատարել ախտահանաչումը մարդկութիւնը յուզող բացասական վիճակներու եւ երեւոյթներու, ու գործնապէս աջակցիլ անոնց խաղաղ կարգադրութեան:

Համաշխարհային հետաքրքրութեան առարկայ ընդհանուր այս սկզբունքներուն եւ առաջադրութեանց մէջ՝ շօշափելի ի՛նչ արդիւնք ձեռք ձգուած է 1945էն ասդին, երբ ՄԱԿը կը բանաձեւէր իր գլխաւոր նպատակները:

Աւելի քան քսան տարի ետք, այսօր, հարցերու տարողութեան եւ անոնց առարկայական վիճակին ծանօթ լուրջ ընկերաբաններ՝ պատճառ չեն տեսներ խանդավառուելու: Ու չեն վարանիր նաեւ ընդգծելու՝ թէ ՄԱԿի պատկան յանձնախումբերը ստեղծեցին պատկառելի «գրականութիւն» մը, սակայն, չկրցան ազգերու եւ պետութեանց սեփականութիւն դարձնել թուղթի վրայ մշակուած սրտառո՛ւչ բանաձեւերն ու առաջադրութիւնները:

Մասնաւոր հաճոյքով կարգացինք, այս առթիւ, երկարաշունչ այն տեսութիւնը՝ զոր ստորագրած էր Պրենտայտ համալսարանի լրջախոհ վերատեսուչը՝ Պ. Մորրիս Պ. Էպրըմ, եռամսեայ ծանրգլուխ պարբերականին՝ «Ֆորէյն Ափֆէյրզ»ի Յունուարի թիւին մէջ:

Պ. Մորրիս Էպրըմ մինչեւ վերջերս մաս կը կազմէր ՄԱԿի «Մարդկային Իրաւանց» յանձնախումբի ամերիկեան պատուիրակութեան. հետեւաբար, անկախ ընկերային հարցերու մէջ իր ընդհանուր հմտութենէն, նաեւ փորձառական ճանաչումը ունի ՄԱԿի շրջագծին մէջ հետապնդուող նպատակներուն եւ այդ առթիւ ի յայտ եկող տրամադրութեանց, զիրար խաչաձեւող ըմբռնումներու եւ մօտեցման եղանակներու, իրագործուող ճիգերը թերի կամ ամուլ հետեւութեանց հասցնող ներքին ու արտաքին ազդակներու, եւ բոլոր այն վիճակներուն՝ որոնք յատուկ են միջազգային մարմիններու եւ կազմակերպութեանց, ինչպիսին է ՄԱԿը՝ յարակից իր բոլոր խորհուրդներով, յանձնախումբերով եւ օժանդակ կորիզներով:

Յարգելի ուսուցչապետը կը հաստատէ, նախ, թէ Մարդկային Իրաւանց սկզբունքներուն ու նպատակներուն համար ամէն ազգ ու պետութիւն «ծա՛փ» ունի. ոչ ոք կը թերանայ ողջոյնի եւ խանդավառ կեցուածքի իր պարտականութեան մէջ: Սակայն, երբ կարգը կուգայ խօսքէն գործի անցնելու՝ ամէն մէկը վերապահութեան կամ չկամութեան պատճառներ կ'ունենայ:

Յօդուածագիրը ապա կը պարզաբանէ այդ «վերապահութեանց» գլխաւոր պատճառները:

Ա) Արեւմտեան ազգութիւններ «արժէք»ներու հիմնովին տարբեր ըմբռնում եւ տարբեր աշխարհահայեացք ունին, հանդէպ «Մարդկային Իրաւանց» մարզին մէջ ինկող խնդիրներու, քան Ասիական եւ Ափրիկեան ժողովուրդները:

Բ) Ասիական եւ ափրիկեան նոր պետութիւններ կլանուած են առաւելապէս ընկերային, տնտեսական, ցեղային եւ հաւաքական կրթութեան հետ առընչակից խնդիրներով, իրենց անմիջական իրավիճակէն թելադրուող մտահոգութիւններով, քան «աւանդական» ազատութիւններու պաշտպանութեան հարցով: Իրենց ներկան՝ զիրենք կը հարկադրէ ջատագովելու պետական հեղինակութեան սկզբունքը, քան պաշտպանելու անհատական իրաւունքներու դատը:

Գ) Անդամ երկիրներէ շատեր, իրենց ներքին խնդիրներով մտահոգ, չե՛ն իսկ հետաքրքրուիր թէ ուրիշներ ի՛նչ զբականքներով կը գալարուին: Որո՛ւն հոգը, որ այս կամ այն երկրին մէջ մարդիկ իրենց տարրական իրաւունքներէն իսկ զրկուած են կամ իբրեւ ազդ ու անհատ ընկճուած՝ բռնատիրական լուծի տակ:

Դ) Ուխտագրի երկրորդ յօդուածի 7րդ ստորաբաժանումին մէջ կ'ըսուի՝ թէ «պէտք չէ միջամտել խնդիրներու, որոնք կ'իյնան որեւէ երկրի ներքին իրաւասութեանց սահմաններուն մէջ»: Այս տրամադրութիւնը յաճախ արգելք կը դառնայ Մարդկային Իրաւանց ուխտագրով առաջադրուած ճիգերու եւ աշխատանքներու գործնական հետեւութեան:

Ե) Մեծ եւ փոքր տէրութեանց փոխադարձ շահերը, բարեկամութիւնները, ակընկալութիւններն ու նկատումները աւելի ծանր կը կշռեն՝ քան Մարդկային Իրաւանց սահմաններու մէջ ինկող նպատակներու արդար եւ տրամաբանական հետեւութիւնները:

Չենք անդրադառնար տարբեր կէտերու, որոնք նիւթ կը դառնան խորացուած քննութեան եւ համապատասխան եզրակացութիւններու: Շեշտենք միայն, որ... զարմանալի ոչինչ կայ Պ. Էպրըմի առողջ, ամուր ու քաջ հաստատումներուն մէջ: Մանաւանդ Հայութեան համար՝ որ կեանքի իր պատմութեամբ իսկ սերտա՛ծ է մեծերու թէ փոքրերու բարոյականութեան եւ արդարութեան ըմբռնումները, անակնկալ մը չեն կազմեր ըսուածները:

Չմոռնանք յիշելու, որ Պրէնտայս համալսարանի վերատեսուչը հպանցիկ կերպով անդրադարձած է նաեւ թուրքեւհայ խնդիրներուն, դիտել տալով՝ որ «Հայերը կը պահեն իրենց դառնութիւնը, եւ հաւատք չունին Թուրքոյ հանդէպ»:

Իր տեսութեան հիմնական միտքն է կարեւորը.— Ազգեր եւ պետութիւններ «շրթո՛ւնքի տուրք» է որ կուտան աւել՝ քան անկեղծ, իսկական ու վստահելի վերաբերում, հանդէպ աշխարհը յուզող մարդկայնական խնդիրներու:

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՑՆԾՈՒԹԵԱՆ ՕՐ՝ ԻՐԱՔ ՍՈՒԳԻ ՕՐ՝ ԻՍՐԱՅԷԼ

ՊԱՂՏԱՏԻ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐԷՆ ԵՏՔ

15 հոգի, ամբաստանուած իբրեւ լրտես Իսրայէլի հաշւոյն, կախաղան հանուեցան Երկուշաբթի օր, Պաղտատ եւ Պասրա: Ցնծութեան օր, բովանդակ Իրաքի մէջ, սուգ՝ բովանդակ Իսրայէլի մէջ, ցաւ եւ յուզում այլ երկիրներու մէջ: Արդարեւ կախաղան հանուած 5 հոգիէն ինը հրեայ Իրաքցիներ էին (4000 հրեայ կայ Իրաքի մէջ):

«Փառքի՛ ի՛նչ օր մեր արաբ ազգին համար» կը լսուէր ամէն կողմ, Պաղտատի մէջ, ուր հարիւրաւոր բարձրախօսներ տեղաւորուած էին եւ հսկայ բազմութիւն մը ամբողջ օրը տողանցած է կախաղաններուն առջեւ, ուրկէ դեռ չէին վերցուած դիակները:

Զայնասփիւռին խօսնակը, ոգեւորուած ինչպէս յեղափոխութեան օրերուն, կը յայտարարէր.— «Մեր մեծ յաղթանակին փառքի օրն է, վճռական քայլ մըն է դէպի Պաղեստինի ազատագրումը: Ճամբան բացինք դրաւեալ արաբ Պաղեստինը ազատագրելու համար: Ահա՛, ժողովուրդ, օրը զոր քեզի խոստացած էինք, 11ը հոս կախեցինք, միւս չորսը՝ Պասրա, այս առտու իսկ: Ժողովուրդ, այսօր տօնդ է: Ի մօտոյ, այլեւս ոչ մէկ լրտես կը մնայ ամբողջ Իրաքի հողին վրայ»:

Կէս միլիոն կը հաշուեն ցուցարարներու թիւը Պաղտատի փողոցներուն մէջ: Պաաս կուսակցութեան իրաքեան ղեկավարութեան անունով Սալահ Ամար Ալ Ալի խօսք առած է ձայնասփիւռէն, շեշտած է թէ «այն հսկայ ինքնաբուխ ցոյցը Պաղտատի փողոցներուն մէջ կը փաստէր որ ժողովուրդը իր լրիւ համաձայնութիւնը կուտար Յեղափոխութեան խորհուրդին եւ վարչակարգին»:

Պաղտատի փողոցները համախմբուած ամբոխը, պատասխանելով բարձրախօսներու կանչերուն, կը պոռար. «Ալլահ միայն մեծ է, կը վերադառնանք», («կը վերադառնանք» կռուող Պաղեստինցիներուն նշանախօսքն է):

Իրաքէն դուրս, նոյն խանդավառութիւնը չկայ այս կախաղաններուն համար: Մինչ Իսրայէլ վրդոված է, Ամերիկա եւ Ու Թան ցաւ կը յայտնեն, վախնալով որ այս արարքը նոր խոչընդոտներ ստեղծէ Միջին Արեւելքի տագնապին կարգադրութեան համար:

Երուսաղէմի մէջ Քնէսէթի (իսրայէլեան խորհրդարան) բոլոր երեսփոխանները ոտքի մտիկ ըրած են նախագահին ճառը: Ապա, Լեւի Էշքոլ ըսած է.— «Մեր սրտերը սգաւոր են այս անմեղ զոհերուն համար եւ Աստուած այս ոճիրին վրէժը պիտի լուծէ: Գիտենք եւ հոս հանդիսաւորապէս կը յայտարարեմ որ իրաքեան կառավարութիւնն ալ գիտէր, որ բոլոր ամբաստանութիւնները այս Հրեաներուն դէմ, անհիմն էին: Իրենց միակ ոճիրն էր Հրեայ ըլլալ եւ պարապ տեղը չէր որ դատավարութիւնը գռնփակ եղաւ: Եթէ խիղճ մը կայ այս աշխարհին մէջ, պէտք է որ անոր ձայնը լսուի»:

Մամուլն ալ բուռն լեզու կը գործածէ, Մաարիվ կը գրէ.— «Իրաքցիք սուղ պիտի վճարեն դատական այս ոճիրը»:

Արդարեւ վախ կայ որ Իրաքի այս կախաղանները աւելի լարեն մթնոլորտը, մանաւանդ հոն ուր Արաբ եւ Իսրայելցի կողք կողքի կ'ապրին:

Պաղտատի Ֆրանսական դեսպանը դիմում մը կատարած էր առաջքն առնելու համար, բայց ապարդիւն:

× 12 արաբ կիներ, առջի գիշեր դրաւած են Ս. Յարութեան տաճարը, բողոքելու համար Երուսաղէմի յորդանանեան մասի գրաւման դէմ:

× Գահիրէի Ալ Ահրամին համաձայն, Նիքսոն ըսած է Նասրի որ Ճոնսընի պատասխանը ամերիկեան քաղաքականութեան մանրամասն դիրքը չնկատէ:

ԾԱՆՐ ՄԹՆՈԼՈՐՏ ՓՐԱԿԱՅԻ ՄԷՋ

Կեդրոնական Կոմիտէի Պրեզիտիոմը շատ բուռն կերպով սկսած է հակազդել ժողովրդական պահանջներուն: Վախ կայ որ սուր պայքարի մը բնոյթ ստանայ ազատականներուն եւ Մոսկուայի «ծառաներուն» միջեւ, որմէ ի վերջոյ տուժեն ժողովուրդը եւ երիտասարդութիւնը:

Արդարեւ լեզուն ու շեշտն ալ փոխուած են: Զայնասփիւռի կայանէն ոստիկանութեան մէկ պատասխանատուն յայտարարած է.— «Ս. Վենչեսլասի արձանը ցուցատախտակ մը չէ: Մեր համբերութիւնը սահման ունի եւ վճռական միջոցներ ձեռք կ'առնենք հանդէպ անոնց որոնք չեն յարգեր օրէնքը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ նախարարապետը մօտ ժամ մը խօսեցաւ հեռատեսիլէն: Կարգապահութիւն եւ լաւատեսութիւն, իր երկու նշանաբաններն են: Քուվ տը Միւրվիլ շեշտեց նաեւ թէ տը Կոլ է՛ եւ դեռ երկար պիտի ըլլայ կայունութեան երաշխիքը», վերջ տալով Փոմփիտուի յայտարարութիւններով ստեղծուած վարկածներուն տը Կոլի քաշուելուն շուրջ: Նախարարապետը ձաղկեց ուսանողական կարգ մը խռովութիւններ, որոնք նոր կայծ ստացած են վերջերս: «Գալով Լուսաւորութեան, ըսաւ Քուվ տը Միւրվիլ, իրողութիւն մըն է որ Յունուարի վերամուտը կանոնաւոր եղաւ: Բայց քանի մը օրէ, խռովութեանց նոր բոցեր կան որոնք անհանդուրժելի են եւ նախատինք մը համալսարանի արժանաւորութեան: Այս ըսելով, կը մտաբերեմ մանաւանդ վանտալական արարքները չէնքերու դէմ»:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ միշտ լռութիւն կը տիրէ մահափորձին մասին, բայց որոշ կարծրացում մը կայ: Անկարելի չէ որ դաւադրութեան մը արդիւնք ըլլայ մահափորձը: Հարցականները շատ են այս մասին: Ի՞նչ կապ կայ — եթէ կապ մը կայ — Կոսիգինի բացակայութեան եւ մահափորձին միջեւ: Ճիշդ է որ Կոսիգին երկար ատեն է բացակայ է, կը տառապի երիկամունքներէն բայց նկատի կ'առնուի նաեւ որ Կոսիգին միշտ համաձայն չէ եղած Բրեժնեւի հետ, մանաւանդ Չեխոսլովաքիոյ միջամտութեան եւ Միջին Արեւելքի հարցերուն առթիւ:

ՔԱԼԻՖՈՐՆԻՈՅ մէջ, ինը օր տեւող փոթորիկներէ ետք, ողողումներ եղած են, մեծ վնասներ հասցնելով: Լոս Անճելըսի մէջ մանաւանդ ամբողջ տուներ ողողուած են: 91 մեռեալ կայ եւ 150 միլիոն Ֆրանքի նիւթական վնաս:

ՍՊԱՆԻՈՅ մէջ ձերբակալութիւնները կը շարունակուին, փաստաբաններու, մըտաւորականներու եւ նոյնիսկ հոգեւորականներու մէջ: Հաւանական չէ որ Ֆրանքօ քաշուի: Իր պաշտօնը պիտի տանի մինչեւ ծայրը, բայց կրնայ ըլլալ որ արդէն իսկ յաջորդը նշանակէ:

ՎԵՐՋԻՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

Ա.

Այդպէս էլ չյաջողուեց Փափազեանին համոզել, որ Լենինգրադ չգնայ: «Դեւը» մտել էր մէջը եւ առաջուայ պէս նորից տեղահան էր անում, մղում դէպի հեռուները:

Ճանապարհեցինք Մարտի 28ին:

Օդակայանում քիչ մարդ կար: Խաչատուր Եսայեանն էր, Մխիթար Դաւթեանը, Արփենիկ Խաչանեանը իր քրոջ՝ Գոհարիկի հետ, Փափազեանի քարտուղարուհին՝ Անահիտ Մանուէլեանը, դերասաններից Մամիկոն Մանուկեանը եւ Անատոլի Թորգոմեանը:

Փափազեանին ուղեկցում էր մի երիտասարդ բժշկուհի՝ Նորա Այվազեանը, որը ճանապարհին օգնութիւն էր ցոյց տալու, եթէ պահանջուէր եւ, բացի այդ, Լենինգրադի բժշկական շրջաններին ներկայացնելու էր հիւանդի վիճակը:

Ինքնաթիռն օդ բարձրացաւ, ինչպէս դա լինում է միշտ: Եւ ինչպէս դա չի լինում ամէն անգամ՝ տուն դարձանք կոտրուած սրտով:

Թւում էր, թէ վերջին անգամն ենք տեսնում...

Երեւան վերադառնալով՝ բժշկուհին բերեց Փափազեանի երկտողը, որով նա յիշեցնում էր իր հրաւէրը՝ մի տաս օրով հիւր լինել իր ամառանոցում, Օլգինոյում:

Լենինգրադից հասնող լուրերն անմխիթար էին: Հեռախօսով կապուեցի դըստեր՝ Մարիայի հետ: Ասաց՝ անյոյս է, միտքը երբեմն մթագնում է, անկապ բաներ է ասում:

Շտապեցի մեկնել եւ Ապրիլի 21ին Լենինգրադում էի:

Չորս ժամ քսան րոպէ տեւեց թռիչքը: Չշտապեցի Օլգինօ, վախ կար մէջս, արդեօք ի՞նչ վիճակի մէջ կը գտնեմ իրեն: Երկու ժամից աւելի թափառեցի քաղաքում, բայց յետոյ մտածեցի, որ արածս երեխայութիւն է, մէկ է՝ գնալու եմ, ինչո՞ւ յետաձգել, դուցէ օրհասական պահ է տեղ հասնելս աւելի ճիշդ կը լինի:

Իմ դիմաց նստած էր Փափազեանը, ոչ այն Փափազեանը, որին տեսել էի Լենինգրադ մեկնելու նախօրեակին՝ անտրամադիր ու մռայլ, յուսահատուած, դառնացած, ընդունակ ամէն պահ պոռթկալու, ոչ էլ օդակայանի Փափազեանը՝ թէեւ ժպտերես, նոյնիսկ հակուած՝ կատակներ անելու, բայց մահուան ստուերը դէմքին: Իմ դիմաց հիմա նստած էր Փափազեանը, որը եթէ չասէին՝ չէիր իմանայ, թէ հիւանդ է: Ճիշդ է, ծեր էր ու խարխլած, աչքերի փայլը խամրած, բայց Երեւանի հետ համեմատած բաւական կազդուրուած էր, դէմքի արտայայտութիւնն էլ խաղաղ: Դատում էր հանդիստ, յիշողութիւնը լաւ էր, տրամաբանութիւնը՝ տեղը: Դէպքեր էր պատմում, խորհրդածում եւ մի անգամ չեղաւ, որ մտքի թելը կորցնէր:

Մարիային հարցրի, թէ սա ի՞նչ է նշանակում:

— Ձեզանից ոչ ոք հօրս չի ճանաչում: Նա այնպիսի կամք ունի, որ ուզածը կ՚անի: Եթէ վճռեց՝ հնարաւոր չէ կանգնեցնել նրան: Իմացաւ ձեր գալը եւ ներքուստ հաւաքեց իրեն: Դուք կը գնաք՝ էլի նոյնը կը լինի: Հարազատների մօտ իրեն բարձիթողի է անում: Գալիս են բժիշկները՝ դառնում է ուրիշ մարդ: Եթէ կամենայ՝ այսօր բեմ էլ դուրս կը գայ: Թէ ի՞նչ կը լինի ներկայացումը՝ այլ հարց է, բայց այնքան ուժ, ինչքան պէտք է ներկայացումը սկսելու եւ աւարտելու համար՝ կը գտնի իր մէջ:

Լռեց մի պահ, յետոյ շարունակեց.

— Հաւատացէք ինձ, որ եթէ նա մինչեւ հիմա ողջ է, ապա իր կամքի շնորհիւ: Նա կարողանում է մահը վանել իրենից, չթողնել, որ մօտ գայ: Ճիշդ եմ ասում, մի ուրիշ հիւանդ նրա այժմեան վիճակում՝ վաղուց չէր լինի:

×

Հարցրի Փափազեանին, թէ ի՞նչ է անում:

— Ոչինչ, բարեկամս, երեւակայիր՝ ոչինչ: Ես՝ ու ոչինչ չանեմ, պատկերացնո՞ւմ ես: Մի ժամանակ կարդում էի եւ բաւական շատ, հիմա թմրութիւն է յաճախ իջնում վրաս, հազիւ եմ հասցնում աչքի անցկացնել «Իւմանիտէն», «Ունիտան»: Շատ, շատ բան կայ մտքիս մէջ, պէտք է մէկը, որին թելադրեմ, իսկ այստեղ ոչ ոք չկայ: Ա՛յ եթէ Անահիտը այստեղ լինէր, շատ լաւ կը լինէր, կը թելադրէի նովելներս: Մեծածաւալ գիրք կը լինի, երեւի քսանեւհինգ մամուլ, դուցէ նոյնիսկ աւելի: Մի-երկու նովել կը պատմեմ քեզ, պատահած դէպքեր են բոլորը: Մի մասը մտքիս մէջ է, մի մասն էլ ժամանակին, երիտասարդ տարիներիս եմ գրել, շտապ, մշտական վաղքիս կարճ դադարներին, վերախմբագրել է պէտք, ինչ-որ բաներ փոխել: Կան եւ այնպիսիք, որոնց միայն ուրուագիծն եմ քաշել, աչքի զարնող դէպքերը, նրանց միջեւ ընկած գործողութիւնը, հիմա պէտք է նովել դարձնել, բնաւորութիւններ մշակել, հոգեբանական անցումներն ապահովել, փոխ-յարաբերութիւններ ստեղծել ու պատճառաբանել: Մի խօսքով՝ մի քանի ամիս է պէտք եւ գիրքը պատրաստ կը լինի:

Կանգ առաւ, ձեռքը տարաւ դէպի «Ունիտայի» նոր համարը, բայց չբացեց, եւ առաջ տարաւ խօսքը.

— Այդ գրքից առաջ շատ կը կամենայի Դանթէին անդրադառնալ: Գէորգին, — Աբաջեանի մասին է խօսքը, — խոստացել եմ գրել Դանթէի մասին, բացատրել, թէ ի՛նչպէս եմ հասկանում Իտալիոյ այդ մեծագոյն բանաստեղծին: Նա ուզում է, որ հանդէս գամ հեռուստատեսութեամբ: Շատ երկար բառ է, չէ՞, կարծում եմ, որ հարկաւոր է կրճատել. Թերեւս հեռացո՞յց կամ հեռատեսի՞լ, լաւ, դրա մասին թող ուրիշները մտածեն: Հա՛, Գէորգը կամենում է, որ իտալերէն կարդամ եւ յետոյ մեկնաբանեմ: Կարեւո՞ր է: Ուրեմն դու է՞լ ես գտնում, թէ պէտք է անել: Ես շատ կարեւոր եմ համարում եւ անպայման կ՚անեմ: Դանթէին շատ եմ սիրում: Մի ժամանակ օր չկար, որ ձեռս չառնէի եւ մի քանի էջ նորից չկարդայի:

Մի պահ յետոյ.

— Չէ՛, պէտք է թելադրել, պէտք է աշխատել, պէտք է, վերջապէս, թղթին յանձնել մտքերս, խոհերս: Ինչքան ժամանակ է չեմ գրել, չեմ թելադրել: Շատ բան է չարչրկում միտքս, շատ գրելիքներ կան, բայց ամէնից առաջ Դանթէն: Ա՛յ, եթէ կարողանայիր կարգադրել Անահիտի գալը՝ մեծ բան արած կը լինէիր:

×

Հարցրի, թէ ե՞րբ է զգացել, որ ինքը գրել գիտէ:

— Վաղո՛ւց, դեռեւս Փարիզում: Մի օր հիւր էի Գաւրօշի տանը: Բաւական մարդ կար, այնտեղ էր նաեւ Արշակ Չօպանեանը: Մի դէպք պատմեցի, սիրոյ պատմութիւն, բոլորը զգացուեցին, իսկ Անահիտը լաց եղաւ: Չօպանեանն ասաց «Պարոն Փափազեան, դուք պէտք է գրէք, պէտք է անպայման գրէք, դուք գրող էք»:

— Շատ անհասկանալի է, թէ ի՞նչպէս դրանից յետոյ մարդը կարող է չգրել կամ գրել քսան տարի անց միայն:

Ժպտաց:

— Գիտե՞ս ինչ, դա էլ իր պատճառն ունի:

— Ժամանակ չե՞ս ունեցել, — շտապեցի ես:

— Այո, ի հարկէ, ժամանակ չեմ ունեցել: Գրելու համար հանդիստ, նստակեաց կեանք է հարկաւոր, իսկ ես միշտ վաղքի մէջ եմ եղել, թատրոնով կլանուած, թատրոնին անձնատուր եւ ամէն անգամ, երբ մտքովս անցել է գրիչ առնել ու մի բան գրել, զգացել եմ ինձ դաւաճանի դերում: Ինձ թուացել է, թէ դաւաճանում եմ բեմին, իսկ թատրոնը ինձ համար ամէն ինչ է, թատրոնն այն է, որին երբեք չեմ դաւաճանել ոչ մէկ պարագային:

— Իսկ ի՞նչպէս եղաւ, որ այդ զգացումը 1954ին չխանգարեց գրելու «Յետադարձը»:

— Եթէ ոչ գիտակցութիւնս, ապա բընազդս երեւի ասում էր, որ մայրամուտիս եմ մօտենում եւ, դժբախտաբար, այլեւս այն չեմ թատրոնի համար, ինչ էի:

ՌՈՒԲԷՆ ԶԱՐԵԱՆ

(1 – Շար).

ՀԵԹՈՒՄԵԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՐՍՏՈՒԹԻՒՆԸ ԿԻԼԻԿԻՈՅ ՄԷՋ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ռուբինեաններու շրջանին իշխանները պատերազմի պարագային դուրս կուգային իրենց սեփական ջոկատներով: Երկրին ռազմական բոլոր ուժերը, իրենց հրամանատարներով կ՚ենթարկուէին գլխաւոր հրամանատարին՝ սպարապետին: Թագաւորը, իբրեւ ինքնակալ, ունէր ամէն իշխանութիւն: Ըստ Հեթումեաններու օրինագրքին, թագաւորը միայն իրաւունք ունէր դրամ հատանելու, քաղաք կամ բերդ կառուցանելու: Երկրին բոլոր ռազմագիտական նպատակ ունեցող կառուցումները կը կատարուէին միմիայն թագաւորին թոյլտուութեամբ: Յատուկ օրէնքներով սահմանափակուած էին իշխաններու իրաւունքները: Ռուբինեաններու օրով երկրին մէջ կը գործածուէին յունական, լատինական, Ֆրանսական օրինագրքերը, որոնք խորթ ու անհասկնալի էին ժողովուրդին համար: Հեթումեանները կազմեցին յատուկ դատաստանագիրք մը, որ մեծապէս նպաստեց պետութեան ամրապնդման:

Այդ շրջանին Կիլիկիոյ Հայկական թագաւորութեան սահմանները աւելի ընդարձակուեցան, տարածուելով՝ արեւմուտքէն Իսաւրիա եւ Կոլոնոռոս, արեւելքէն՝ Քեսուն եւ Պիր քաղաքները, հիւսիսէն՝ Կիզիստրա եւ Արաբիստան, իսկ հարաւէն՝ Միջերկրական ծով:

Կիլիկիա ունէր զարգացած գիւղատնտեսութիւն մը: Լեռնային շրջաններու մէջ կը զբաղէին երկրագործութեամբ եւ անասնապահութեամբ, ունէին ընդարձակ արօտավայրեր, կը բազմացնէին նժոյգներ եւ ջորիներ՝ ռազմական նպատակներու համար: Դաշտային Կիլիկիոյ մէջ կը մշակէին ձթենի, որթատունկ, բրինձ, բամպակ, եւայլն: Տարեկան երկու անգամ բերք կը ստանային: Դրամական յարաբերութիւնները կը թափանցէին ոչ միայն քաղաք, այլեւ գիւղատնտեսութեան բնագաւառը: Հեթումեաններու տիրապետութեան շրջանին պետութիւնը յատուկ օրէնքներով կը վարէր առեւտուրը, յատկապէս չուկայական յարաբերութիւնները: Կը զարգանայ նաեւ քաղաքային կեանքը, մասնաւորաբար արհեստագործութիւնը: Խիտ բնակչութեամբ քաղաքներ էին Տարսոն, Ատանա, Սիս, Այաս, Կորիկոս, Մամեստիա եւ Լամբրոն:

Հայ արհեստաւորները զարկ կուտային մետաքսագործութեան, շերամապահութեան, բրուտագործութեան, ոսկերչութեան, դեղագործութեան, մանածագործութեան եւլն.: Սիս մայրաքաղաքը միջնադարեան քիմիագործութեան կարեւոր կեդրոն մըն էր: Մեզի հասած են զանազան ճամբորդական ըմպանակներ, դաւաթներ: «Սրբարան Սկիւռայի» արծաթոսկեգրած պահարանը Հեթումեաններու շրջանի արուեստի հրաշալիքներէն է, որ խնամքով պահուած է Լենինգրադի Էրմիթաժին մէջ: Հայ արհեստաւորները հռչակաւոր էին նաեւ երկրի սահմաններէն դուրս: Մեզի հասած են Հեթում Ա.ի, Լեւոն Բ.ի, Սմբատ Ա.ի հատած ոսկիէ եւ արծաթէ բազմաթիւ դրամներ:

Կիլիկիոյ մէջ կը զարգանար նաեւ առեւտուրը: Քաղաքական եւ տնտեսական նոր պայմաններուն մէջ հայ առեւտրականները լայն գործունէութեան մէջ կը մտնեն Արեւելքի եւ Արեւմուտքի բազմաթիւ երկիրներու հետ: Հեթումեաններու դանձարանը մեծ եկամուտներ կը ստանար առեւտրականներէն եւ օտար վաճառականներէն դանձուող մաքսերէն, ինչպէս եւ անոնց երթեւեկութիւնը ապահովելու համար ստացուած դումարներէն: Արաբ պատմիչ Աբուլ Ֆեդա կը հաղորդէ, որ հայկական քաղաքներէն շատերը Կիլիկիոյ մէջ դարձած էին ծովային եւ

ՍԱԼԻՀԱ ՀԱՆԸՄ

ԿԱՄ

ԲԱՆԱԿԸ ԲՌՆԱԻՈՐԻՆ ԴԷՄ

ՎԷՊ ՕՍՄ. ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

— Խուզարկեցէք սա մարդուն վրան գլուխը եւ ինչ որ գտնէք, խնամքով պահեցէք:

Երիտասարդը, առանց ընդդիմութեան, թոյլ տուաւ որ փաշային հրամանը կատարուի:

Փոքրիկ բեֆոլվէր մը, թղթապանակ մը, որուն մէջ դերմանական անցագիր մը կար, քսակ մը ութ-տասը ոսկի պարունակող, նոյն օրուան քանի մը թերթեր եւ զմելի մը, ահաւասիկ ինչ որ գըտան իր վրայէն:

Յետոյ խուզարկուեցան նաեւ միւս երիտասարդն ու պառաւը, որոնց վրայէն նոյնպէս կարեւոր բան մը կարելի չեղաւ գտնել:

Այս գործողութիւնը հազիւ քառորդ ժամ տեւած էր, որովհետեւ երեք դաւադիրները ամենափոքր ընդդիմութիւն մը ցոյց չէին տուած: Կարծես ըմբռնած էին որ այդպիսի ընթացք մը ոչ միայն օգտակարութիւն մը պիտի չունենար, այլ նոյնիսկ իրենց կացութիւնը պիտի ծանրացնէր:

— Հիմա եթէ ձեր Վսեմութիւնը կը թոյլատրէ, սենեակներու խուզարկութեան սկսինք, ըսաւ Հիւսնի պէյ, պալատականին դառնալով:

— Ադկէ առաջ, հարկ է որ այս անձերը տեղափոխենք, խուզարկութիւնը կրնանք ետքէն ալ կատարել, ըսաւ փաշան վըճռաբար:

— Բայց, փաշա էֆէնտի, կարծեմ որ ըստ օրինի, սենեակներու խուզարկութիւնը իրենց ներկայութեանը պէտք է կատարուի:

— Այդ օրէնքը յեղափոխականներու, պետութեան դէմ դաւաճանողներու համար չէ... այս մարդոց մասին պէտք չունինք այդ տեսակ փափկանկատումներ ունենալու... ասկէ զատ, ամէն օրէնքներէ վեր ու բարձր բան մը կայ, այն է՝ մեր Վեհափառ Սուլթանին կամքը, այն է որ այս անձերը անմիջապէս փոխադրուին իրենց համար որոշուած տեղը:

Այս բացարձակ հրամանին հանդէպ ոստիկանապետը խոնարհեցաւ:

— Ձեր Վսեմութեան հրամաններուն կը սպասեմ, ըսաւ ակնածանքով:

— Ըսէ քու մարդոցդ որ երկու կառք բերեն, հրամայեց պալատականը:

Յետոյ հարցուց.

— Հետերնիդ ձեռնակապեր բերա՞ծ էք:

— Այո, փաշա էֆէնտի, պէտք եղածէն աւելի:

— Լաւ ուրեմն, երեքին ալ ձեռքերը պէտք եղածին պէս կապեցէք:

Այս հրամանն ալ իսկոյն գործադրուեցաւ:

Թիկնապահը այն ատեն անկիւն մը տարաւ Հիւսնի պէյը եւ ձայնը ցածցնելով անոր ականջին փսփսաց.

— Վեհափառ Սուլթանը հրամայեց որ այս երեք անձերը գաղտնի կերպով իմ Շիշլիի բնակարանս փոխադրուին, ուր պիտի մնան մինչեւ վաղը եւ այն ատեն որոշուի իրենց մասին ըլլալիք վերջնական կարգադրութիւնը: Այս փոխադրութիւնը շատ ծածուկ կերպով պէտք է ըլլայ, որպէսզի ոչ ոք իմանայ, կը հասկընա՞ս... այսուհանդերձ ապահովութեան ամէն միջոցներ ալ ձեռք պիտի առնենք, որպէսզի վտանգաւոր անձերը չփորձեն մեր ձեռքէն խուսափիլ: Հիմա դուն եւ քեզի հետ երկու ոստիկաններ պիտի ընկերանաք ինծի մինչեւ Շիշլի եւ հոն հսկողութիւն պիտի կատարէք, միայն թէ այդ երկու անձերը լաւ ընտրէ, ճարպիկ, վստահելի եւ մանաւանդ պէտք է խիստ գաղտնապահ ըլլան... տրամադրութեանդ ներքեւ ունի՞ս այս պահանջուած յատկութիւնները ունեցող անձերը:

— Այո, փաշա էֆէնտի, արդէն լաւագոյն ոստիկանները բերած եմ հետս, ինչպէս նաեւ ամէնէն ճարպիկ լրտեսները:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(42 – Շար.)

ցամաքային առեւտրականներու ժամագրավայրն էր: Ֆը բավայր՝ միջազգային չափանիշով: Ֆը բանացի ճանապարհորդ Ռուբրուկ Ժ. Գ. դարուն Սիսի մէջ կը հանդիպի բազմաթիւ առեւտրականներու, որոնք հոն կը թեղէննեը կը ծախէին:

Հեթումեաններու տիրապետութեան շրջանին բազմազգային հայկական գաղութներու գոյութիւնը կը վկայեն հայկական բարձրադիր հատուածներ, որոնք նաեւ ուխտի անունք՝ որոնք արժանի էին դառնալու, որոնք, պատմիչին խօսքերով, «գուսանն սիրէին, որ իրենք ալ գոյց քարոզեն»: Դառնալով Օրկնքը կ'ըսէր. «իսկի չէ պատեհ վարձ առնել եւ ապա ուսուցանել»:

Հայկական գաղութներուն մէջ դասաւանդութիւնը կը կատարուէր գիտական-ուսուցողական նիւթերով, կ'օգտագործուէին քարտէսներ, գրատախտակներ եւ այլ պիտոյքներ: Կը դասաւանդուէին գրականութիւն, փիլիսոփայութիւն, աստուածաբանութիւն, երաժշտութիւն, բժշկագիտութիւն, երկրաչափութիւն եւ թուաբանութիւն: Այն շրջանին, երբ «Սուրբ հայրերը» Եւրոպայի մէջ սուրով եւ հուրով կ'ոչնչացնէին ամէն յառաջդիմութիւն, հայ մտաւորականները կը սորվեցնէին բժշկութիւն, դիահերձում կը կատարէին եւ կը խօսէին անոր գիտական նշանակութեան մասին:

Կը զարդանար նաեւ երաժշտութիւնը: 1270 թուականին Սկեւռայի գպրոցին մէջ Գրիգոր եւ Ստեփանոս կը կազմէին երաժշտութեան վերաբերող ձեռնարկներ:

Կատարելագործութեան կը հանին քանդակագործութիւնը, որմնանկարչութիւնը եւ մանրանկարչութիւնը: Հայկական նկարչական արուեստը իր կատարեալ արտայայտութիւնը գտաւ Թորոս Ռոսլինի ստեղծագործութիւններուն մէջ, որոնք իրաւամբ կը դասուին Վերածնունդի լաւագոյն գործերու կարգին:

Մեծ կարեւորութիւն մը կը ներկայացնեն նաեւ Յովհաննէս Արքաեղբօր, Սարգիս Պիծակի եւ այլոց գործերը, որոնք հայ մանրանկարչութեան գարդերն են: Հեթումեաններու տիրապետութեան շրջանին կը յայտնուին նշանաւոր գործիչներ եւ մտաւորականներ, ինչպէս՝ առաքինի վարդան Այգեկցին, Գրիգոր եւ Ստեփանոս փիլիսոփաները, պատմագիր եւ քաղաքական գործիչ Վարդան Արեւելցին, հրապարակախօս, մատենագիր եւ խմաստասէր Յովհաննէս (Պլուզ) Երզնկացին, պատմագիր Գրիգոր Ակներցին (կամ Ականեցին), մեծ բանաստեղծ Գրիկը, իրաւաբէշ, պատմագիր եւ զօրավար Սմբատ սպարապետը, պետական գործիչ, պատմագիր եւ խմաստասէր Վահրամ Բաբունին եւ ուրիշներ: Այնպէս որ, Հեթումեաններու տիրապետութեան շրջանին հայ մշակոյթը հասաւ իր զարգացման գագաթնակէտին:

Բայց այդ ծաղկումը չէարունակուեցաւ: Ժգ. դարու երկրորդ կէսէն սկսեալ կիլիկիոյ Հայկական Թագաւորութիւնը ականատես եղաւ ահաւոր պատերազմներու: Փոխուեցան իրազարձութիւնները: Մամլուքները, յաջորդաբար, կործանեցին Մերձաւոր Արեւելքի մէջ ստեղծուած Խաչակիր թագաւորութիւնները: Մահմետական շրջապատին մէջ միակ երկիրը կիլիկեան Հայաստանն էր, որ ըլլալով Մոնկոլներու դաշնակիցը, իր վրայ կը բեւեռէր շրջակայ մահմետական պետութիւններու ուշադրութիւնը: Հեթումեաններէն չկրցան ժամանակին հրաժարիլ Մոնկոլներու դաշնագրութենէն եւ յարիլ Եգիպտոսի: Այդ իսկ պատճառով, անոնք ենթարկուեցան ասպատակութիւններու. մէկ կողմէն յայտնուեցան Սելճուքները, միւս կողմէն՝ Եգիպտոսի Մամլուքները: Հեթումեանները կորսնցուցին շարք մը էական հնարաւորութիւններ՝ երես դարձնելու քայքայուող Հուլաւեաններէն: Այդ հանգամանքը օգտագործեցին Եգիպտացիները, որոնք յանկարծակիի բերելով Հայոց Թագաւորութիւնը, սկսան անընդմէջ արշաւանքներ ձեռնարկել դէպի Կիլիկեան քաղաքներն ու դիւղերը:

1266 թուականին, Եգիպտական եւ սելճուքեան զօրքերը սկսան յաճախակի ներխուժել Կիլիկեան Հայաստան: Հեթում – հաններէն մեծ յոյսեր կապած էին Հուլաւեաններէն սպասուող օգնութեան, բայց ի զուր, օգնութիւնը չհասաւ: Հայկական Թագաւորութիւնը երթալով կը քայքայուէր: Հայ արքունիքին մէջ Լեւոն Բ. Թագաւորը որդիներուն մէջեւ զահակալական կռիւներ ծագեցան, երեւոյթ մը, որ կ'արագացնէր երկրին քայքայումը:

1302 թուականին Հեթում Բ. Թագաւորը, օգնութիւն ստանալով Մոնկոլներէն, քանի մը յաղթական պատերազմներ մղեց Եգիպտացիներուն դէմ, բայց այդ յաղթանակները չկրցան բարելաւել երկրին դրութիւնը: Մոնկոլները, դառնալով մահմետական, իրենք եւս սկսան թշնամաբար տրամադրուիլ Հայերուն նկատմամբ: Այսպէս, օրինակ, Բիլարղուն, որ Փոքր Ասիոյ Մոնկոլներուն կուսակալն էր, խաբէութեամբ իր մօտ հրաւիրեց ու հիւրընկալեց Հայոց Լեւոն Գ. Թագաւորը՝ արքունի 40 բարձրաստիճան իշխաններու հետ: Բիլարղուն, նենգաբար, Ա. Նեղարբա քաղաքին մէջ սպաննել տուաւ զանոնք: Բռնակալը, սակայն, իր նպատակին չհասաւ: Հեթում Բ.ի միւս եղբայրը՝ Օշին, Թագաւոր հռչակուեցաւ (1307–1320) եւ Ուշետուն խանին մօտ յաջողեցաւ նուաճել Բիլարղուն: Բայց եւ այնպէս, հայ – մոնկոլական դաշնակրութիւնը հիմնականին մէջ կորսնցուցած իր երբեմնի նշանակութիւնը: Հեթում – հաններէն, որոշեցին իրենց սեփական ուժերով պայքարիլ Հայկական Թագաւորութեան անկախութեան համար: Այդ պայքարին մէջ Հեթումեանները չօշափելի արդիւնքի չհասան:

Պէտք է ըսել, որ թէ՛ Մերձաւոր Արեւելքի մէջ Խաչակիրներուն ստեղծած բազմաթիւ Թագաւորութիւններն ու կոմսութիւնները եւ թէ՛ Հուլաւեաններու վիճակը խարի կայսրութիւնը Միջին եւ Մերձաւոր Արեւելքի մէջ, աւելի կարճատեւ կեանք ունեցան՝ քան Կիլիկիոյ Հայկական Թագաւորութիւնը:

Հեթումեաններու տիրապետութեան օրով Կիլիկիոյ Հայկական Թագաւորութիւնը ոչ միայն կրցաւ պահպանել իր գոյութիւնն ու ինքնուրոյնութիւնը, այլեւ շրջունակեց զարգանալ ու բարգաւաճել, բանալով փայլուն էջ մը հայ ժողովուրդի պետական եւ մշակութային պատմութեան մէջ:

ԱՇՈՏ ԳԱԼՍՏԵԱՆ

ԱՄՕԹԻ ԶԳԱՅՈՒՄԸ

ԶԱՆԱԶԱՆ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐՈՒ ԿԻՆԵՐՈՒՆ ՄՕՏ

Տարիներ առաջ, Ֆրանսացի հեղինակ մը որոշած է ուսումնասիրել բարդ հարց մը, — ամօթի զգացումը՝ կիներու մօտ:

Հարցը լայնօրէն ուսումնասիրելու համար, ճամբորդած է հինգ ցամաքամասերու բազմաթիւ երկիրներ: Տասը տարի եաք, առանց իր անունը տալու, հրատարակած է գիրք մը, «Կանացի ամօթխած – ծութիւնը զանազան ժողովուրդներու մօտ» խորագրով:

Այդ գիրքին մէջ ան կը յայտնէ, թէ կնոջ ամօթխածութիւնը ամէն մէկ ժողովուրդի բարքերէն կախում ունի:

Կ'ըսէ թէ՝ Ֆրանսուհին ամենա՛յն սիրով ցոյց կուտայ իր ոտքերը:

Չինացի կինը՝ մերկ իր դէմքն ու ձեռքերը ցոյց կուտայ: Ոտքերը՝ ո՛չ բժիշկ – կին եւ ոչ ալ ամուսինին ցոյց կուտայ:

Եթէ պատահի որ ստիպուի անպայման ոտքերը ցոյց տալ մէկուն, եթէ նոյնիսկ կին ըլլայ այդ մէկը, կը սկսի խենթի պէս լալ ու ողբալ:

Անգլուհին ամօթէն կաս – կարմիր կ'ըլլայ՝ եթէ իր ներկայութեան կարգ մը ճերմակեղէններու անունները տան:

Անգլիոյ մէջ բառերը ամօթի պատկումներու տեղի կուտան, ո՛չ սակայն նաեւ գործերու:

Ֆրանսացի դեղչկուհին կրնայ ձեղ ապահովել, եթէ իր սիրածին մասին խօսիք իրեն, մինչդեռ Փարիզուհին՝ քաղաքավարական արտայայտութիւն մը կը նկատէ սահիկա, կը հրճուի եւ ժպիտով մը շնորհակալութիւն կը յայտնէ ձեղի:

Սպանական ամօթխածութիւնը կը մի – ախառնուի կրօնական զգացումին հետ եւ կ'ըլլայ խառնուրդ մը, զոր քիմիական ոչ մէկ մեթոտ կրնայ տարրալուծել:

Երբ Սպանուհիի մը հետ խօսակցութեան անկախութեան համար: Այդ պայքարին մէջ Հեթումեանները չօշափելի արդիւնքի չհասան:

Պէտք է ըսել, որ թէ՛ Մերձաւոր Արեւելքի մէջ Խաչակիրներուն ստեղծած բազմաթիւ թագաւորութիւններն ու կոմսութիւնները եւ թէ՛ Հուլաւեաններու վիճակը խարի կայսրութիւնը Միջին եւ Մերձաւոր Արեւելքի մէջ, աւելի կարճատեւ կեանք ունեցան՝ քան Կիլիկիոյ Հայկական Թագաւորութիւնը:

Հեթումեաններու տիրապետութեան օրով Կիլիկիոյ Հայկական Թագաւորութիւնը ոչ միայն կրցաւ պահպանել իր գոյութիւնն ու ինքնուրոյնութիւնը, այլեւ շրջունակեց զարգանալ ու բարգաւաճել, բանալով փայլուն էջ մը հայ ժողովուրդի պետական եւ մշակութային պատմութեան մէջ:

ԱՇՈՏ ԳԱԼՍՏԵԱՆ

նամօտ ըլլալ, ան բարակ քօղով մը կը ծածկէ Աստուածածնի արձանիկը, որ պահուած է սուրբերու պատկերներուն մօտ: Ապա՝ երբ խօսակցութիւնը աւելի հանգարտ ու քաղցր ըլլայ, պղտիկ մոմ մը կը վառէ:

Սպանացի ամուսինները եթէ աւելի ուշադրութեամբ նայէին Աստուածածնի արձանին մօտ վառած մոմերու հաշիւնբուն, ցլամարտերու երկրին մէջ ամուսնալուծումներու թիւը առնուազն կրկնապատիկը պիտի ըլլար:

Դանուբ գետի մերձակայ երկիրներու կիները այնքան ամօթխած են, որ անոնց ամօթխածութիւնը մաքրութեան դէմ ահաւոր աւելութեան կը փոխակերպուի:

Հունգարուհիները չափազանց ամչկոտ են, երբ փողոցին մէջ կը քալեն, բայց երբ բացատաններու եւ լողավայրերու մէջ գտնուին, չափազանց համարձակ կ'ըլլան:

Ով որ կենդանի ամազոններու վրայ հետաքրքրութիւն ունի, պէտք է Պուատիեէի շրջակայքը երթայ եւ ազնուական ձիահաւոր կիները տեսնի:

Գերմանուհիները շատ ամչկոտ են ու ամչկոտ չեն:

Ամչկոտ են կամ չեն, երբ զարեջուր խմեն կամ չխմեն, երբ երաժշտութիւն նուագուած տեղ մը ըլլան կամ երբ իրենց տունը գտնուին: Այնքան դիւրափոփոխ են: կակուղ մոմինպէս:

Իտալուհիներն ալ ամչկոտ են, բայց իրրեւ կին՝ չափազանց հաճոյասէր են: Ամէն Իտալուհի փառատենչութիւնը ունի արուեստագէտի մը մօտէլը ըլլալու եւ կը կարծէ թէ արժանի է ըլլալու: Ոեւէ Իտալուհի պիտի չվարանէր Փրինկի (Ֆրինկ) օրինակին հետեւելու, իր հայրենակից նկարիչներուն եւ արձանագործներուն ցոյց տալու համար իր դեղեցկութիւնը:

Ռուսուհիները չատ ամչկոտ են, բայց կարգ մը պարագաներէն, ինչպէս՝ իրենց սոսկալի զգացումները արտայայտելու առեն, կամ՝ երբ պէտք ըլլայ ցոյց տալ թէ քաղաքակիրթ են Եւրոպուհիներուն չափ եւայլն:

Ֆրանսացի հեղինակը կանացի ամօթխածութեան տարօրինակ եւ անբացատրելի արտայայտութիւններ տեսած է Եւրոպայէն դուրս ալ:

Հիւսիսային եւ Արեւելեան Ափրիկէի մէջ կիները բացարձակապէս ամօթխած են, բայց իրենց դեղեցկութիւններէն ոչ մէկը կը ծածկեն բժիշկներուն առջեւ: Եւ անոնց համար, բոլոր սպիտակամորթները բժիշկ են:

Թուարէկներու երկրին մէջ, ամօթխածութիւնը կը պատկանի այլ մարդոց, որոնք սեւ լաթով մը կը ծածկեն իրենց դէմքը, բացի աչքերէն: Այդ երկրին մէջ, կիները իրենց դէմքը բոլորովին բաց կը չթողուն:

Ովկէանիոյ մէջ, նախամայր Եւայի տարազը՝ կիներու ամէնէն ամօթխած զգեստը կը նկատուի:

Թարգմ. Ա. Օ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (399)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

Գ. ՄԱՍ

ՄԱՐԻՒՍ

—*—

ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԻՐՔ

Երիտասարդը դիրքը զոհեց, նորէն բացաւ, ուղեց կարդալ:

Մարիուս կը դողար:

Լուսեղէն պսակը՝ դեղանի օրիորդը, ուղղակի իրեն կուգար:

— Ա՛հ, Աստուած իմ, կը մտածէր, դիրք մը առնելու բոլորովին ժամանակ պիտի չունենամ:

Սակայն սպիտակահեր մարդն ու անտիկան աղջիկը կը յառաջանային:

Մարիուսի կը թուէր թէ դար մը եւ մեւնոյն ժամանակ վայրկեան մը կը տեւէր անոնց դալը:

— Ինչո՞ւ դէպի այս կողմը կուգան, կը հարցնէր ինքնիրեն:

— Ի՞նչ հիմա ուրեմն ասկէ՞ պիտի անցնի այդ դեղանին. իր ոտքերը՝ այս աւազին վրայ, այս ծառուղիին մէջ, ինձմէ երկու քայլ անդին պիտի քալեն:

Մարիուս սաստիկ կը խռովէր, կ'ուղէր չատ դեղադէմ երիտասարդ ըլլալ, կ'ուզէր որ խաղի չքանչան ունեցած ըլլար:

Լսեց անոնց քայլերուն մեղմ եւ չափաւոր ձայնը: կ'երեւակայէր թէ Պ. Լըպլան իրեն կը նայէր զայրոյթով:

— Արդեօք հետս պիտի խօսի՞ այս պարոնը, կ'ըսէր մտովին:

Մարիուս աչքերը հակեց վար, եւ երբ նորէն վեր ըրաւ, տեսաւ որ բոլորովին մօտեցած էին իրեն: Պատանուհին անցաւ, եւ անցնելու մէջոցին Մարիուսին նայեցաւ:

Նայեցաւ չեչտակի եւ այնպիսի քաղցրութեամբ մը, որմէ Մարիուս սարսեցաւ ոտքէն մինչեւ գլուխը:

Մարիուս կարծես թէ պատանուհին կը յանդիմանէր զինքը այդքան ժամանակ սպասելուն եւ մինչեւ իր քով չգալուն համար եւ կ'ըսէր իրեն.— Ահա ես եկայ:

Մարիուս չլացաւ՝ տեսնելով նորատի աղջկան ճառագայթներով եւ անդունդներով լի բերանը:

Կը թուէր թէ ուղեղին մէջ կրակ կը վառի: Գեղանի աղջիկը մինչեւ իրեն եկած էր. ի՛նչ ուրախութիւն: Մանաւանդ ի՛նչպէս նայած էր իրեն: Մարիուսին դեռ այդքան դեղեցիկ չերեւցաւ ան, որքան հիմա:

Իրապէս դեղանի էր ան կանացի ու միանգամայն հրեշտակային դեղեցկութեամբ. դեղանի այնպիսի անթերի դեղեցկութեամբ, որուն առջեւ փեթրարք կ'երդէր եւ Տանդէ ծունր կը դնէր անշուշտ: Մարիուս երեւակայեց թէ երկինքի կապտաղեղ տարածութեանց մէջ կը լողայ:

Նոյն տաեն, սակայն սոսկալի կը նեղանար ինքնիր դէմ, վասնզի փոշի կար կօշիկներուն վրայ:

Մարիուս այնպէս կը կարծէր թէ ան դիտած էր նաեւ իր կօշիկները:

Մարիուս, մինչեւ աղջկան աներեւոյթ ըլլալը նայեցաւ անոր ետեւէն:

Ցետոյ սկսաւ Լիւքսէնպուրկի մէջ յիմարի մը նման քալել:

Հաւանաբար երբեմն կը խնդար մինակը եւ կը խօսէր բարձր ձայնով:

Մանուկներու դայեակներուն մօտ այնքան կը մտախոհէր, որ իրեն կը թուէր թէ անոնք իրեն սիրահար են:

Մարիուս դուրս ելաւ Լիւքսէնպուրկէն, փողոցին մէջ պատանուհիին հանդիպելու յոյսով:

Ծէտոնի կամարներուն տակ Քուրֆէյրաք իրեն հանդիպեցաւ եւ ըսաւ.

— Եկուր, միասին ճաշենք:

Ռուսոյի պանդոկը զացին եւ վեց ֆրանք ծախսեցին:

Մարիուս սպայի մը պէս կերաւ: Վեց սու պարզեւ տուաւ ծառային: Միրգ ուտելու մէջոցին Մարիուս Քուրֆէյրաքին ըսաւ.

— Կարզացի՞ր լրագիրը: Որքա՛ն դեղեցիկ է Օտրի Տը Փեյրաւոյի առենախաղը:

Մարիուս սաստիկ սիրահար էր: Ճաշէն հաք Քուրֆէյրաքին ըսաւ.

— Թատրոն երթանք. առմսակը ինձմէ:

Փորթ Սէն Մարթէնի Թատրոնը զացին «Լ'Օպէրժ տէ դ'Անթրէ» ըսուած թատրերգութեան մէջ Ֆրեմերիքը տեսնելու համար:

Մարիուս լաւ զուարճացաւ:

Նոյն տաեն կրկնապատկուեցաւ իր անողոքելի զգաստամտութիւնը:

Թատրոնէն ելլելու ժամանակ չուզեց նորոյթի գործաւորուհիի մը ծնրակալին նայիլ, երբ այս կինը ուղիղ մը վրայէն կ'ոստոստէր, եւ զրեթէ պժգանք զղաց երբ Քուրֆէյրաք ըսաւ իրեն.

— Այս կինն ալ յօժարակամ պիտի անցնի արդէն ունեցած կիներուս ցանկին մէջ:

Քուրֆէյրաք յաջորդ օրը Վոլթէրի սըրճարանը նախաճաշի հրաւիրած էր զայն:

Մարիուս գնաց սրճարան եւ նախորդ օրուանէ աւելի կերաւ:

ՎԻՔԹՈՐ ՀՒԿՕ

(Շար.)

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պ. Վաղարշակ Տէր-Վարդանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Տէր-Վարդանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գամէր Տէր-Վարդանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Հայկազ Պէզազեան (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Վահագն Պէզազեան (Փարիզ), Տիկին Հայկանոյշ Պաղտասարեան, այրի Տիկին Սաթենիկ Զաքարեան (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Վահագն Պաղտասարեան, Տէր եւ Տիկին Արտաշ Պէզազեան (Պոլիս), Այրի Տիկին Գայեանէ Պետրոսեան եւ զաւակը (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Վաղարշակ Տէր-Վարդանեան եւ զաւակները (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Պարոյր Տէր-Վարդանեան եւ զաւակները (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Վարդգէս Վարդանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Արամ Պաղտասարեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ալպէր Յակոբեան եւ զաւակները, խոր կսկիծով կը գուժեն իրենց սիրեցեալ կնոջ, մօր, քրոջ, հարսին, քրոջ զաւկին, զարմուհիին եւ ազգականին

ՇՈՒՇԱՆ ՏԷՐ-ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ

(Ծնեալ Պէզազեան)

մահը, որ պատահեցաւ 58 տարեկանին, Երկուշաբթի առաւօտ (Յուն. 27) իր բնակարանը (6 Ռիւ տէ Ռոսինեոլ (Պօմոն):

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր՝ Չորեքշաբթի, Յունուար 29, ժամը 15,30ին Պօմոնի Ս. Գրիգոր-Լուսաւորիչ եկեղեցին:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

Յառաջ.— Մեր ցաւակցութիւնները Պ. Վաղարշակ Տէր-Վարդանեանի, զաւակներուն եւ պարագաներուն:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ալֆորվիլի Հայ Մարմնամարզական Միութիւնը հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ իր մահացած ընկերներուն հոգւոյն ի յիշատակ, Կիրակի (2 Փետր.) տեղւոյն Ս. Պօղոս-Պետրոս եկեղեցիին մէջ:

×

Գրիգորեան եղբայրները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի (2 Փետր.) իրենց ողբացեալ ծնողքին

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆԻ

հոգւոյն, Մարսէյլ, Փրատոյի Ս. Սահակ: Մեսրոպ եկեղեցւոյ մէջ:

Ի դիտութիւն ողբացեալներու յիշատակը յարգողներուն:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԻԿԻ

Քանէն Տիկին Զ. Նշանեան 20 Ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ին Տիկին Աննիկ Տավուտեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղիկի:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Գեղանոյշ Մելքոնեան, զաւակները, թոռները եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք ծաղկեպսակներով, նուէրներով եւ կամ անձամբ իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, եղբօր, քեռայրին

ԿԱՐԱՊԵՏ ՄԵԼՔՈՆԵԱՆԻ

մահուան տխուր առթիւ, որ պատահեցաւ 18 Դեկտ. 1968ին խոր սուգի մատնելով բոլոր պարագաները:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ՀՐԱԺԵՇՏԻ ԵՐԵԿՈՅԹԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Չորեքշաբթի 29 Յունուար ժամը 20,45ին ՍԱԼ ՇԻՄԻԻ ՄԷՋ (28 Ռիւ Սէն-Տոմինիք)

Ամբողջական կազմով

Նոր յայտագրով

Գիները՝ 8, 10 եւ 12 ֆրանք

Տոմսերը կը ծախուին.— Զ. Չաքմըշեանի մօտ, 22 Ռիւ Ռիշէ, Անէմեան ճաշարանը՝ 12 Ռիւ Քատէ, «Մասիս» նպարավաճառատունը՝ 21 Ռիւ Սոլնիէ եւ Մարգարեանի մօտ՝ 32 Ռիւ տը Թրէվիզ:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐՈՒ ՕԾՈՒՄ ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս Կիրակի օր, Եպիսկոպոսական հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի ձեռամբ Հայրապետական Պատուիրակ

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Նոյն օրը պիտի կատարուի նաեւ օծումը երկու իւղաներկ նկարներու, որոնք նուիրուած են Գառնիկ Ա. Սրկ. Վարժապետեանի կողմէ, ի յիշատակ իր մօր եւ կողակցին: Կը հրաւիրուի եկեղեցասէր հասարակութիւնը ներկայ ըլլալու այս արարողութեան:

×

Տէր եւ Տիկին Գէորգ Մարանկօզեան, կը նուիրեն Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ 120 Ֆր. Տիկին Արուսեակ Զօրայեանի յիշատակին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.—Տիկիններ Աղաւնի Գույումճեան եւ Լիւսի Նշանեան 50ական Ֆր., Պ. Յակոբ Թելլալեան (Ժընեւ) 50, Տէր եւ Տիկին Վահէ Չիլինկիրեան 50, փոխան ծաղիկի ողբացեալ Տիկ. Շ. Սարաֆեանի մահուան առթիւ:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի վարչութիւնը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Պետրոս Բագոսեանի, Տիկին Գոհարիկ Զէննէեանի եւ պարագաներուն, ողբացեալ Տիկին Սրբուհի Արիֆեանի կսկծալի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի 30 Ֆր. կը նուիրէ կարիքաւորներու:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ այրի Տիկին Նազլու Կակոյեանէ 20 Ֆր. փոխան ծաղկեպսակի ողբացեալ Տիկին Սրբուհի Արիֆեանի մահուան առթիւ՝ յատկացուելու տեղւոյն կարիքաւորներուն:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Պ. Յակոբ Օհանեան կը փնտռէ իր եղբայրը՝ Հրաչ Դաւթեան, ծնած Անիի շրջան, Ցիթիանկով գիւղը: Հօրը անունը՝ Յովսէփ, մօրը՝ Լիւսի: Լուր չկայ 1943էն ի վեր: Լուր ունեցողներէն գրել Պ. Յ. Օհանեանի,

10, Rue Marollet
92 — Rueil-Malmaison

Կը խնդրուի Ամերիկայի թերթերէն արտատպել:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

SALLE PAUL FARALICQ, 21 Rue Yves Toudic — Métro République

Ուրբաթ գիշեր, 31 Յունուար, ժամը 21ին

Փարիզի հայ դերասաններու համակրանքի ցոյցը իրենց ընկերոջ՝

ԳՐԻԳՈՐ-ՎԱՀԱՆԻ

Կը ներկայացուին՝

ԳՐԻԳՈՐ-ՎԱՀԱՆԻ

«ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԻ ԿԱՆԹԵՂԸ»

ԵՒ

«ԱԶԳԱՊԱՀՊԱՆՄԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ ՄԸ»

Բեմադրութիւն՝ Միհրան Անտոնեանի որոնց կը մասնակցին՝ Ա. Գմբէթեան, Գ. Տէրվիշեան, Յ. Լաթիֆեան, Ն. Պշտիկեան, օրիորդներ՝ Անի եւ Պերճուհի Տէմիրեան:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

Տիկին Աստղիկ Տէտէեան, Տիկին Զարուհի Անտոնեան, Օր. Արաքսի Գմբէթեան, «ՆԱՒԱՍԱՐԴ» պարախումբ, Հայ Գրողներու Միութեան կողմէ ուղերձ:

Մուտք 10 ֆրանք

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. ՀԱՅՐԵՆ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը այս Շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին:

Օրակարգ տեղւոյն վրայ:

Վարչութիւնը կը խնդրէ իր բոլոր անդամներէն ներկայ գտնուիլ այս կարեւոր ժողովին:

ԷՐԵԲՈՒՆԻ 2750 ԵՐԵՒԱՆ

ՄԵԾ ՓԱՌԱՏՕՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐՈՒ

Կազմակերպուած Ալֆորվիլի Հայ Մարզականին եւ Հայկ. դպրոցին կողմէ

Կը նախագահէ՝ ԺՈԶԷՖ ՖՐԱՆՉԷՍՔԻ

(Ալֆորվիլի քաղաքապետ եւ Վալ-Տը-Մառնի ընդհ. խորհրդատու)

Հինգշաբթի, Յունուար 30, ժամը 20·30ին

PALAIS DES SPORTS, Rue de Toulon, Alfortville

Կը մասնակցին գեղարուեստական բաժնին.—

ԱՐՆՕ ԲԱԲԱՋԱՆԵԱՆ, ՅՈՎՀ. ԲԱԴԱԼԵԱՆ, ՀՐԱՉՈՒՀԻ ՃԻՆԱՆԵԱՆ: ԳՈՀԱՐ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ, ՍՈՒՐԷՆ ՔՈՉԱՐԵԱՆ, ԱՆԱՀԻՏ ՑԻՑԻԿԵԱՆ, ԷԼԷՈՆՈՐԱ ՈՍԿԱՆԵԱՆ

Եւ Երեւանի անձնաւորութիւններ.—

ԳԷՈՐԳ ԷՄԻՆ, ԱՐԱՄ ԱՐԱՄԵԱՆ, ՎԱՐԱԶԴԱՏ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ, ԷԴ. ՊԱՊԵԱՆ, ԼՈՒԻԶ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ, ԿԱՄՕ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ:

Տոմսերու համար դիմել.— Ալֆորվիլի մէջ՝ Ֆիլիփի սրճարանը: Փարիզի մէջ

Մասիս, 21 Ռիւ Սօլնիէ եւ Մարգարեան, 32 Ռիւ տը Թրէվիզ:

Մուտք 10 ֆրանք

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Ծնողաց եւ Նախկին Աշակերտաց Միութիւններու կողմէ

SALON DES AMBASSADEURS

3, Avenue Gabriel, Paris (8e) — Métro: Champs-Elysées Clémenceau

Ճոխ յայտագիր եւ անակնկալներ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին իրենց նուագախումբերով

ՄԵԼՔՈՆ ԵՒ ՏԷՏԷՃԵԱՆ

ՊԵՏԻԿԵԱՆ ԵՒ ՖԷՐՄԱՆԵԱՆ զոյգը երգ ու սազով եւ

ՍՕՍԻ պարախումբը ղեկավարութեամբ Տիկ. Յ. ՔԻԻԹՆԷՐԵԱՆԻ

Խօսնակներ Պ. Պ. Յ. ԳԶԻՐԵԱՆ եւ Ժ. ՊԷՔՄԷԶԵԱՆ

Փետրուար 2, Կիրակի, ժամը 17էն 24

Մուտքի տոմսերուն համար դիմել հետեւեալ հասցէներուն.

Librairie Hrand-Samuel, 51 Rue Monsieur-le-Prince, Paris (6e) — 326-88-65
Librairie Palouyan, 43 Rue Richer, Paris (9e) 770-25-46
Maison de la Culture Arménienne (de 15 à 19 h.), 17 Rue Bleue, (9e) 824-63-89
Restaurant « Les Diamantaires », 60, Rue La Fayette (9e) 770-78-14
Markarian, 32 Rue de Trévise, Paris (9e)

Սեղանները կանուխէն ապահովելու համար հեռաձայնել Տիկին Երամեան 488·62·06, Մուրատեան վարժարան 027·18·28:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

Սալ Ատիար, 4 Սքուար Բաբ 7րդ, (Մեթրօ Ալմա կամ Էքօլ Միլիթէր):

Կիրակի, Փետրուար 2, ժամը ճիշդ 15ին

Սիրայօժար մասնակցութեամբ սիրուած արուեստագիտուհիներ Տիկին Աստղիկ Տէտէեանի, Օր. Մարի Իւսթատի, Տիկին Խրտըշեան-Լաշասայնեի, Օր. Սօնա Վարդանեանի, եւ Տէյիրմէննեանի վկայուած Լիոնի Քոնսերվաթուառէն 1968ին, դատական կազմի միաձայնութեամբ տրուած առաջին մրցանակով երիտասարդ պարիթօն եւ Միութեան երկու սեռէ ուսանողներու մասնակցութեամբ «Ռուզան» թատերգութենէ մէկ արար. խրախճանքի սեղանը, երգեր, նուագ եւ պարեր, մասնակցութեամբ Նայիրի պարախումբի:

Տոմսերու գին 15, 10, 5 ֆրանք, ապահովել զանոնք Տիկին Պագըրճեանի եւ Տիկին Մարգարեանի մօտ 35 եւ 32 Թրէվիզ փողոց, եւ Միութեան գրասենեակը 32 Թրէվիզ ու ներկայացման օրը Սալ Ատիար:

ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ

ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ

Հայ Ուսանողներու Տան մէջ

Հիմնարկութիւն Մարի Նուպար

Դասընթացքները կը սկսին Փետրուար 10ին, շաբաթական երեք օր հետեւեալ կարգով՝

Երկուշաբթի ժամը 20,30ին Գրականութիւն, Չորեքշաբթի ժամը 20,30ին Հայոց պատմութիւն. Ուրբաթ ժամը 20,30ին Հայոց լեզու:

Արձանագրութեան համար դիմել Հայ Ուսանողներու Տան գրասենեակը, ամէն օր բացի Երկուշաբթի օրերէն, ժամը 9–12 կամ նոյն տան 58 թիւ սենեակը ժամը 18–20:

57, Bd. Jourdan, Paris (14e)
Tél. 331-31-53

ԴԱՍԵՐԸ ՁՐԻ ԵՆ

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի ժողովը այս Չորեքշաբթի իրիկուն, ժամը 20,30ին, Մշակոյթի Տան մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ՍԱՐՍԷԼ-ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէի անդամական ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին:

Կարեւոր օրաարգ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Կը փնտռուի Գալստեան Կարապետ Յովսէփի, ծնած 1902 ապրած է Սպիտակի շրջան գիւղ Ղարաբոյ, այժմ Խնկոյեան փնտռողներն են իր որդիները Յովսէփեան Աշոտ, Յովսէփեան Սերեոժա, Գալստեան Ստեփան Շուրա, Գալստեան Զօհրապ, Գալստեան Մամիկոն, իր կինը Առաքելեան Հերիքնազ: Այժմ իրենց հասցէն է՝ Երեւան Շահումեանի շրջան Լենինկրատեան 12, բնակարան 21, Գալստեան Զօհրապ Կարապետի:

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 90 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 50 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 105 Ֆ. Հատը 0,50

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 30 ՅՈՒՆՈՒԱՐ
JEUDI 30 JANVIER 1969

LE NUMÉRO 0,50 F.

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11426 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 45e ANNÉE — No 11.426

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԸՆԿԵՐՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՃԱԿԱՏԱԳԻՐԸ

Ա. 1905–1969

Ֆրանսայի Ընկերվարական կուսակցութեան արտակարգ ազգային խորհրդաժողովը, անցեալ Դեկտեմբեր 20–22ին գումարուած փարիզեան արուարձան Փիւթոյի մէջ, 1·664ի դէմ 2·922 քուէով որոշած էր կազմել նոր Ընկերվարական կուսակցութիւն մը, յաջորդելու համար Զախերու Դեմոկրատ Ընկերվարական Դաշնակցութեան, որուն նախագահն էր Ֆրանսուա Միթերան (Ֆէտէրասիոն տէ Կօշ Դեմոկրատ – Սոսիալիստ):

Այս որոշումը կարեւոր հանդրուան մը, կարելի է ըսել նոյնիսկ հիմնական դարձակէտ մը կը կազմէ Ֆրանսայի ընկերվարական շարժման պատմութեան մէջ:

Ընկերվարութիւնը իբրեւ գաղափարական կը ձգտի ապահովել մարդուս ազատութիւնն ու հաւասարութիւնը ընկերութեան մը մէջ, ուր պէտք չէ գոյութիւն ունենան տարբեր դասակարգեր, ուր մարդը պէտք չէ շահագործուի ուրիշ մարդոց կողմէ:

Շատ հին է այս գաղափարականը, որ կուգայ դարերու խորէն: Պղատոն կը ջատագովէր ջնջել անհատական սեփականութիւնը, բառնալու համար անհաւասարութիւնները:

Ազնուական ծագումով Ֆրանսացի մը՝ Սէն–Սիմոն (1760–1825) ընկերվարական վարդապետութեան հիմը դրաւ Ֆրանսայի մէջ Մարքսէն ու Ինգէլսէն շատ առաջ: Իր աշակերտները՝ Անֆանթէն ու Պազար 1825ին հիմնեցին Սէն–Սիմոնեան դպրոցը, որ մեծ ազդեցութիւն ունեցաւ ժամանակի ընկերային շարժումներուն վրայ: Բազմաթիւ ականաւոր անձնաւորութիւններ յառեցան այդ շարժումին:

Յետագային ուրիշ Ֆրանսացի տեսաբաններ հրապարակ պիտի գային, ինչպէս Շարլ Ֆուրիէ, Լուի Պլան, Փրուտոն, Լասալ, Պլանքի, Էտուար Վայեան, Ալման, Պրուս, Փօլ Լաֆարկ, Ժիւլ Կէտ, Ժան Ժօրէս եւայլն, որոնք 19րդ դարու երկրորդ կէսէն սկսեալ մինչեւ 20րդի առաջին տարիները ընկերվարական գաղափարաբանութեան տարածիչները պիտի դառնային: Վարդապետութիւնը գործի վերածելով պիտի կազմէին Ընկերվարական կուսակցութիւններ, որոնք իրարմէ անջատ կը գործէին:

1904 Օգոստոսին Ընկերվարական Միջազգայինի Ամսթերտամի խորհրդաժողովը քուէարկեց բանաձեւ մը, որով իւրաքանչիւր երկրի մէջ միայն մէկ Ընկերվարական կուսակցութիւն պէտք է գոյութիւն ունենար:

Իբրեւ հետեւանք այս որոշման, 1905 Ապրիլին Փարիզի մէջ գումարուեցաւ Վայեանի, Կէտի եւ Ժօրէսի Ընկերվարական կուսակցութեանց համաժողովը, ուր հիմը դրուեցաւ Ֆրանսայի Ընկերվարական միացեալ կուսակցութեան, որ կոչուեցաւ Էս. Էֆ. Ի. Օ. (Սէքսիոն Ֆրանսէզ տը լ'Ինթէրնասիոնալ Ուվրիէր):

Տեսաբանական հարցերու շուրջ ներքին տարակարծութիւնները շարունակուեցան մինչեւ 1914ի պատերազմը, երբ հակառակ Ընկերվարական կուսակցութեան հիմնական սկզբունքներուն, Ժիւլ Կէտ, Մարսէլ Սանպա եւ Ալպէր Թոմա մասնակցեցան քաղքենիներու դահլիճին: Ազգայնական զգացումը, հայրենիքի փրկութեան մտահոգութիւնը յաղթեց ընկերվարութեան միջազգայնական գաղափարականին:

Տարակարծութիւնները ի վերջոյ 1920 Դեկտեմբերին Թուրի համաժողովին մէջ յանգեցան հերձուածի: Պատգամաւորները մեծամասնութեամբ (1020ի դէմ 3208 քուէով) որոշեցին ընդունիլ Մոսկուայի ծանօթ 21 պայմանները, զորս իրենց հետ էին բերած ընկերվարական կուսակցութեան երկու պատասխանատու վարիչները, Մարսէլ Քաշէն եւ Լիւտովիք Ֆրուսար, մասնաւոր առաքելութեամբ զրկուած Գ. Միջազգայինի վարիչներուն մօտ:

Հերձուածը կատարեալ եղաւ Երրորդ Միջազգայինի ընդհ. քարտուղար Զինովիեւի Թուր զրկած հեռագրին վրայ, որ ընդունուեցաւ 1398ի դէմ 3247 քուէով: Քաշէն եւ Ֆրոսար կազմեցին Ֆրանսայի Համայնավար կուսակցութիւնը, իբրեւ ժառանգութիւն ստանալով Ժօրէսի հիմնած պաշտօնաթերթը՝ Իւմանիթէ, զոր կը պահեն ցարդ:

Միայն 30·000 շարքայիններ, հաւատարիմ Երկրորդ Միջազգայինի, մնացին Ընկերվարական կուսակցութեան մէջ, որուն գլուխն անցաւ Լէոն Պլում: Իւմանիթէի փոխարէն հիմնուեցաւ Փոփիւլէրը, որ Պլումի մահէն (1950) վերջ ստուերի մէջ ինկաւ:

Շարքայիններու թիւը հետզհետէ աճեցաւ: 1920ի 30·000ին փոխարէն 1930ին ընկերվարականներու թիւը բարձրացաւ 100·000ի: 1928ի խորհրդարանական ընտրութեանց մէջ հարիւր աթոռ շահած էին: 1932ին Երեսփոխանական Ժողովին մէջ ունեցան 132 աթոռ:

1933ին փոքրիկ հերձուած մը ծայր տուաւ կուսակցութեան ծոցին մէջ: Ռընոտէլ, Տէա եւ Մարքէ բաժնուելով կազմեցին «Ֆրանսայի Ընկերվարական կուսակցութիւն»ը, որ երկար կեանք չունեցաւ:

1936 Ապրիլի ընտրութեանց մէջ Ընկերվարական կուսակցութիւնը շահեցաւ 149 աթոռ եւ Լէոն Պլում կազմեց «Ժողովրդային Ճակատ»ի դահլիճը, որ ընկերային կարեւոր օրէնքներ քուէարկել տուաւ Խորհրդարանին, շաբաթական 40 ժամուան աշխատանք, վճարովի արձակուրդ եւայլն:

1940 Յուլիսին Ազգ. Ժողովի պատմական նիստին ընկերվարական 29 երեսփոխաններ եւ 7 ծերակուտականներ մերժեցին լիազօրութիւն տալ մարէշալ Փէթէնի: Թեր քուէարկողները ազատագրութենէն ետք կուսակցութեան շարքերէն հեռացուեցան:

Երկրորդ աշխարհամարտէն վերջ կարեւոր դեր մը վերապահուած էր Ընկերվարական կուսակցութեան, որ քանիցս մաս կազմեց Դ. Հանրապետութեան դահլիճներուն: Իսկ 1956ին ընդհ. քարտուղար Կի Մոլէ կոչուեցաւ վարչապետի պաշտօնին, զոր վարեց 1 Փետր. 1956էն մինչեւ 21 Մայիս 1957:

Հինգերորդ Հանրապետութեան օրով ընկերվարականները 1 Յունիս 1958էն 8 Յունուար 1959, մասնակցեցան տը Կոլի կառավարութեան: Ալժերիոյ եւ 1958 Մայիս 13ի դէպքերը նոր հերձուած մը առաջ բերին կուսակցութեան ծոցին մէջ: Էտուար Տըփրէօ, Վէրտիէ եւ ընկերները բաժնուելով կազմեցին Զախ Ընկերվարական Միութիւնը եւ Ինքնավար Ընկերվար. կուսակցութիւնը, որոնք 1961ին համախմբուեցան Միացեալ Ընկերվարական Կուսակցութեան մէջ (Փէ. Էս. Իւ.) որուն ղեկավարութիւնը ստանձնեց Էտ. Տըփրէօ իբրեւ ազգային ընդհ. քարտուղար: Այժմ իրեն յաջորդած է երիտասարդ մը՝ Միշէլ Բոքար, 38 տարեկան:

Ընկերվարական կուսակցութիւնը կառավարութեան դէմ ընդդիմադիր ճակատ կազմած է ձախակողմեան տարբերուն հետ միասին ճիշդ տասը տարիէ՝ 1959 Յունուար 8ին Միշէլ Տըպրէի դահլիճի կազմութենէն ի վեր: 1958ին 44 երեսփոխան ունէր, 1962ին շահեցաւ 66 աթոռ: Խորհրդարանական ընտրութեանց մէջ յաջողելու համար հիմնական յեղաշրջումի ենթարկեց իր ուղղափառ սկզբունքները: Որոշ վայրերու մէջ եւ որոշ պայմաններով դաշնակցեցաւ Համայնավար կուսակցութեան հետ: Ընդհանուր քարտուղար Կի Մոլէ անդամ իր ընտրական ոստանին Արասի մէջ վերընտրուելու համար խորհրդարանական վերջին երկու ընտրութեանց ատեն պէտք ունեցաւ համայնավարներու քուէին:

1968 Յունիսի ընտրութեանց մէջ ընկերվարականները (Զախի Դաշնակցութիւն) շահեցան 57 աթոռ:

Հանրապետութեան նախագահի ընտրութեան նախօրեակին կուսակցութիւնը 1965ին մտաւ Միթրանի Զախերու Դաշնակցութեան մէջ: Երեք տարի տեւեց միութիւնը:

Այս կազմակերպութիւնն ալ քայքայուեցաւ անցեալ տարի:

Այժմ Ֆրանսայի Ընկերվարական կուսակցութիւնը կը գտնուի նոր դարձակէտի մը առջեւ:

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԱՂՏԱՏԻ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐԷՆ ԵՏՔ

ՄԷԿԸ ՄԻԻՍԻՆ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՅ

Իսրայելցիք դժգոհ են որ 15 հոգիի կախաղան բարձրանալը (ինը՝ Հրեայ) նուազ յուզում պատճառած է աշխարհի քան Պէյրութի օդակայանին յարձակումը, ուր մարդու քիթ չէ արիւնած: Արաբները դժգոհ են որ քանի մը դաւաճանի (9 հրեայ, 1 քրիստոնեայ, 5 մահմետական) մահապատիժներու գործադրութիւնը աւելի իրար անցուցած է աշխարհը քան Իսրայելացիներու կրակ բանալը անպաշտպան կիներու վրայ, գրաւեալ հողամասերու մէջ, վերջապէս մէկը կը շարունակէ ասպարէզ կարդալ միւսին, Հրեան կ'ըսէ «զգոյշ, հրէական արդարութիւն մը կայ», Իրաքցին կը պատասխանէ «վրդովումդ մի մսխեր, դեռ ուրիշներ պիտի կախենք, ան օրուան ալ քիչ մը պահէ»:

Պարզ է, երկու չափ երկու կշիռը, նոր բան չէ: Երեքշաբթի օր ցոյց կ'ըլլար Իրաքի դեսպանատան առջեւ, Երեքշաբթի օր յարձակում կ'ըլլար սպանական մշակութային կեդրոնին վրայ բայց ոչ ոք մօտեցած իսկ չէր Խորհ. Միութեան դեսպանատան, երբ երիտասարդ Զեխ մը, ինքզինքը կը զոհէր բողոքելու համար կարմիր հրասայլերու ներկայութեան դէմ իր հոգին վրայ: Լոնտոնի մէջ, ուսանող մը կը փորձէ իսրայելեան դրօշակ պարզել Իրաքի դեսպանատան վրայ, նախագահ Նիքսըն, հազիւ պաշտօնի անցած արդէն ի՞նչ ընելը չի գիտեր, իսկ Ու Թան կ'ուզէ որ Զորսերը հանդիպում ունենան կարգադրելու համար Միջին Արեւելքի տագնապը:

Պաղտատի մէջ նոր դատավարութիւն մը կը սկսի, լրտեսութեան, այս անգամ ի նպաստ ամերիկեան սպասարկութեանց (Սէ. Ի. Ա.): Ամբաստանեալներու թիւը ծանօթ չէ ու նիստերը կ'ըլլան դռնփակ:

Արաբական շրջանակներու մէջ, բացէ ի բաց համաձայնութիւն մը չկայ Իրաքի ըրածին հետ: Արդարեւ Արաբները կը վախնան որ յանկարծ կորսնցնեն այն համակրութիւնը զոր կը վայելեն Խալտէի օդակայանի յարձակումէն ի վեր:

Իրաքեան մամուլը ցնծութեան մէջ է, ու Պաասի պաշտօնաթերթը կը գրէ.— «Լրտեսութեան ցանցին անդամներու մահապատիժի ենթարկումը ծանրիմաստ որոշում մըն է: Յեղափոխութեան կառավարութեան ցուցադրութիւնն է՝ դէմ դընել աշխարհակալութեան եւ սիոնական դաւերուն»:

Իսկ Թել–Ավիվի ընկերվարական օրաթերթին մէջ, զօր. Ալոն խմբագրականով մը կ'ըսէ.— «Իսրայէլի Պետութիւնը վենտէթայի չի հաւատար բայց թոյլ պիտի չտայ որ հրէական արիւն հոսի: Իրաքցի ղեկավարները, եւ ոչ միայն Իրաքցիները, թող գիտնան թէ հրէական արդարութիւն մը կայ որ կ'արտայայտուի եւ կը գործէ Իսրայէլի Պետութեան միջոցաւ»:

ԹՈՒՐՔԻԱ

Պոլսոյ թերթերը կը գրեն (Յուն. 25).

ԻՆԷՕՆԻԻԻ ԴԷՄ ՄԱՀԱՓՈՐՁԻ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՆԳԱՐԱ (Ճումհուրիյէթ).— Կառավարութեան լուր տրուած է թէ Հալք կուսակցութեան ընդհ. նախագահ Իսմէթ Ինէօնիւի դէմ մահափորձ մը պիտի սարքուի: Յունուարի սկիզբէն ի վեր, Ներքին նախարարութիւնը կը զբաղի այս լրատուութիւնով:

Ստուգուած է որ Ինէօնիւի թունդ թըշնամի մը, Ահմէտ Պաշար, որ քսան տարի առաջ Աւստրալիա գաղթած էր եւ իր երկու զաւակներուն «Մէնտէրէս» եւ «Պայար» անունները տուած, ճամբայ ելած է դէպի Թուրքիա, եւ այս ժամանումը մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ Հալքեան շրջանակներուն, որոնք իմաց տուած են Ներքին նախարարութեան: Ահմէտ Պաշար, որ կաթոլիկ կնոջ մը հետ ամուսնացած է, Կիպրոս ծնած է: 1964ին, երբ Մուսա Սունայ անուն մէկը մահափորձ մը սարքեց Ինէօնիւի դէմ, Ահմէտ Պաշար դրամ զրկեց անոր ընտանիքին: Յայտնի չէ թէ Ահմէտ Պաշար ո՞ր շոգենաւով մեկնած է Աւստրալիայէն: Լրատուները կը յայտնեն թէ նպատակ ունի մահափորձի ենթարկել Ինէօնիւն եւ Ազգ. Կոմիտէի անդամները: Յայտնի չէ նաեւ թէ ո՞ր թուականին Թուրքիա պիտի գայ: Հալքեանները Ինէօնիւի բան մը ըսած չեն, իրեն ցաւ չպատճառելու համար:

Միլլէթ կուսակցութեան նախագահ Օսման Պէօլիւքպաշը եւս ըսած է թէ մահուան սպառնագրեր ստացած է քանիցս: Այդ նամակներուն մէջ կ'ըսուի.— Բոլորդ մէկիկ մէկիկ պիտի մեռնիք: Պէօլիւքպաշը կարեւորութիւն տուած չէ:

×

ՁՄՐԱՆ ԵՒ ՀԵՂԵՂԻ ԱՒԵՐՆԵՐԸ

Ձմրան աւերները կը շարունակուին երկրին կարեւոր կեդրոններուն, Միջին եւ Արեւելեան Անատոլուի, նաեւ Թրակիոյ մէջ: Քաղաքիս մէջ այս առտու արեւ ծագեցաւ, բայց դիտարանը կը հաղորդէ թէ նորէն ձիւն պիտի տեղայ, հովը հիւսիսէն պիտի փչէ եւ ջերմութեան աստիճանը առ առաւելն պիտի բարձրանայ զէրոյէն վեր երեքի: Հաւանական է որ ճամբաները գիշերը սառին:

Ձմրան հետեւանքով, Անատոլուի բազմաթիւ կայաններուն միջեւ հաղորդակցութիւնը խզուած է միշտ, հանրային կեանքը անդամալուծուած է, ճամբաները խափանուած: Գարահիսարի մէջ երկու եղբայրներ փլատակի մը տակ մնալով մեռած են, Գոնիայի մէջ եւ շրջակայքը ջուրերը հետզհետէ կը յորդին, սպառնալով ողողել ամէն կողմ: Գարաքասլի Կէօքգույու գիւղին մէջ, երէկ առտու տուն մը փլած է, Հիքմէթ եւ Տիւրտանէ Քընըք անուն երկու եղբայրներ փլատակներուն տակ մնալով մեռած են: Գոնիայի մէջ անմիջական միջոցներ ձեռք կ'առնուին, ողողման աղէտը չէզեքացնելու համար: Եթէ հարկ ըլլայ, բազմաթիւ գիւղեր պիտի պարպուին: Մալաթիոյ մէջ, ձիւնակոյտ մը իջած եւ փլած է Սիւրկիւ գիւղին վրայ:

ՎԵՐՋԻՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

Բ.

Մի քանի անգամ անդրադարձաւ յոբելեանին: Ես նրան հասկանում էի: Փափազեանին յոբելեանը, որպէս այդպիսին, պէտք չէր: Նա պարզապէս երազում էր հանդիսատեսի հետ մի նոր հանդիպում ունենալ: Թէկուզ այլ կերպ, այլ ձեւով, թէկուզ վերջին անգամ, բայց այդ հանդիպումը պէտք է լինէր: Յոբելեանը մի առիթ էր՝ վերադարձնելու իր յաղթական երիտասարդութեան օրերից մէկը, տեսնել իրեն նորից հասարակութեան կենտրոնում՝ որոտընդոստ ծափահարութիւն, խանդավառ բացականչութիւններ, բեմ նետուող ծաղիկներ... Դերասան էր նա եւ սիրում էր այդ բոլորը: Շատ էր տեսել, շատ էր վայելել, աւելի, քան ռեւէ հայ դերասան վերջին կէս դարում, բայց դարձեալ ծարաւի էր այդ ամէնին, որ արտիստի յաջողութեան անբաժան մասն է կազմում մշտապէս, դառնում է անհրաժեշտութիւն, կենսական պահանջ: Դժուար է ասել՝ ում վիճակն է աւելի ծանր, նրա՞նը, ով տեսել է ու վայելել այդ ամէնը, եւ դրանից մնացել է լոկ մի յուշ, թէ նրանը, ով երբեւէ չի հասել փառքի կատարին եւ չդիտէ, թէ ինչ բան է դա, բայց երազում է դրա մասին:

Ասաց, թէ ինքը Երեւան կը գայ երեք օրով միայն, եւ չի կամենում իջեւանել իր տանը, խնդրում է սենեակ վերցնել հիւրանոցում:

— Չսիրեցի բնակարանս: Երբեք լաւ չեմ զգացել ինձ այդ տանը, արդեօք, նոր բնակարանս մինչեւ տարուայ վերջը պատրա՞ստ կը լինի...

Նա խօսում էր, իսկ ես մտածում էի, որ թափառումների սովոր արտիստը նորից է բարձրացրել եւ, ըստ երեւոյթին, յոբելեանն էլ դիտում է որպէս հերթական մի դաստրոլ:

— Չէի համաձայնի, որ յոբելեանս արուի, բայց եթէ համաձայնութիւնս տուի եւ հիմա էլ ուզում եմ ու սրտանց եմ ուզում, ապա նրա համար, որ իմ յոբելեանը իմ յոբելեանը չի լինելու, դա կը լինի հայ թատրոնի յոբելեանը:

Մի պահ կանգ առաւ, զննող հայեացքով նայեց ինձ ու աւելացրեց.

— Օ՛, եթէ ողջ լինէին Սիրանոյշն ու Աբելեանը, իմ թանկագին խաղընկերները՝ Արուսն ու Յասմիկը, Մանուէլեանը, Ջանանը, Հրաչը վերջապէս, այո, իմ յոբելեանը կը լինէր ի՛մ յոբելեանը, սակայն քանի որ նրանք չկան, մնացել եմ ես եւ, բնականաբար, ես կ՚ընկալուեմ ոչ միայն որպէս Փափազեան, այլ որպէս մէկը դերասանական հին փաղանգից: Իմ մէջ կը տեսնեն նաեւ նրանց, իմ մէջ կը փնտռեն նրանց: Ինձ կը մեծարեն, բայց նկատի կ՚ունենան եւ նրանց, իսկ նրանց անդրադառնալ, թէկուզ մտքով՝ նշանակում է անդրադառնալ հայ թատրոնին: Եթէ Սիրանոյշը հայ թատրոնի անուշիկ մաման էր, ապա Աբելեանն էլ հայր էր գալիս ամէնքին: Եկ դիմենք աշակերտական թուանշանների օգնութեանը. յոբելենական մեծարանքը տարբեր չափեր ունի ամէն պարագային: Եթէ մեծարանքիս չափը պէտք է լինէր թուանշաններից, ասենք, թէ գերագոյնը՝ հինգ, ապա հիմա կը լինի հինգ ու խաչ: Չկասկածես մի պահ և իմացիր, որ հինգին գումարուած խաչը թէեւ հասցէագրուած ինձ՝ բայց կը լինի անցած-գնացած ընկերներիս արդար բաժինը: Դա կը լինի մի յաւելում, որ կը յառաջանայ նրանց պայծառ յիշատակին տուրք տալու բնական պահանջից:

×

Մի օր հարցրեց.

— Ի՞նչ ես կարծում՝ յոբելեանից յետոյ դժուա՞ր է լինելու ինձ:

— Ուրիշի համար դուցէ, բայց քեզ՝ հազիւ թէ. դու, թատրոնից բացի, մի ասպարէզ էլ ունես, գրում ես:

— Ճիշդ է, իրաւացի ես, բայց դերասան եմ նախ եւ առաջ, — խուլ արձագանգեց խօսքերիս եւ յետոյ շարունակեց, թէեւ հանգիստ, բայց ձայնից երեւում էր, որ սիրտը մխում է.— Պատկերացրու մի վայրկեան՝ մարդը ութսուն տարեկան է դարձել, յոբելեան են անում, մեծարում, յիշեցնում փառքդ, փայլդ, ամպագորգոռ խօսքեր ասում եւ յետոյ մընում ես տանը, ձեռքերդ իրար բերած: Ի՞նչ անել, օրուայ լրագի՞րն աչքէ անցկացնել, թո՞ւղթ բանալ ու եթէ մէկը յիշեց ու դուռը բացեց՝ լաւ, իսկ եթէ չէ՝ գնա ու ապրիր մէն-մենակ: Տարիներ շարունակ ձգտումներով, երազներով, յոյսերով լի, բուռն ու աղմկալից կեանք, հորիզոնից հորիզոն, իսկ հիմա՝ յուշ եւ ուրիշ ոչինչ: Սոսկալի է...

Լռեց:

— Չէ, իսկապէս լաւ է, որ ես գրել դիտեմ եւ մի բան կարող եմ անել, հակառակ պարագային սարսափելի կը լինէր: Ես չէի դիմանայ, կը խենթենայի. ես սովոր չեմ պարապ մնալու:

— Գրելուց բաւականութիւն չե՞ս ըստանում:

— Օ՛, մեծ հաճոյք:

— Մանաւանդ որ ընթերցողն անհամբեր է քո նոր գրքերին:

— Հասկանում եմ, հասկանում, բայց դու էլ ինձ հասկացիր. այնուամենայնիւ նոյնը չէ, յամենայն դէպս թատրոնի մարդու համար: Թատրոնն ուրիշ է, հասկանո՞ւմ ես, թատրոնը՝ այդ ես եմ: Գիրքն ապրում է գրողից անկախ, ինչպէս ծնողի համար նրա զաւակը: Դերասանը թատրոնը կրում է իր մէջ: Ես ամէն ինչ պատկերացնում եմ, բայց թատրոն չլինի՝ այդ մէկը անկարելի է պատկերացնել: Սիրելիս, քեզ լաւ յայտնի է, թէ ինչպէս է միտքս հիմա չարչրկւում՝ ի՞նչ պիտի լինի թատրոնի հետ, վաղը, միւս օր ի՞նչ է սպասում նրան: Գրել թէ նկարել նոյնն է, բայց բեմում խաղալը նոյնը չէ, ոչ, նոյնը չէ. ի՛նչ անճառելի հաճոյք է՝ զգալ քո դիմաց հազարաչքանի մի հրէշ՝ պահանջկոտ, յաւակնոտ, եւ կարենալ նրա, այդ հրէշի շլինքից բռնել ու տանել քո յետեւից՝ ուր ուզում ես, ի՛նչ երջանկութիւն է եւ ո՞ր արուեստը կարող է դրա հետ համեմատուել, ի՞նչը կարող է տալ այդ արբեցնող ուրախութիւնը:

Մի պահ լռելուց յետոյ, գլուխն օրօրելով.

— Մի զարմանայ, մի զարմանայ բոլորովին, բարեկամս, եթէ վերջերս աշխարհն ինձ երբեմն փուշ է թւում, կեանքը անարժէք մի բան:

— Ով, ով, — բողոքեցի ես, — դու իրաւունք չունես գանգատուելու: Փառահեղ կեանք ունեցար եւ գանգատուելդ մեղքի պէս բան է:

Վշտով լի հայեացքն ուղղեց ինձ:

— Վերջերս դու դադարել ես ինձ հասկանալուց: Այ հէնց դրա համար, որ շատ բանի հասայ, դրա շնորհիւ էլ հիմա, երբ այդ բոլորը արդէն չկայ, եւ կայ միայն որպէս անցեալ, որպէս յիշողութիւն, այ դրա համար էլ դատարկութիւն եմ զգում շուրջս եւ ինձ մնում է մխիթարուել, որ կեանքիս այս օրերին մի երկու լաւ բարեկամ ունեցայ:

ՌՈՒԲԷՆ ԶԱՐԵԱՆ

(Շար. – 2)

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ՊՈՒՆՏԷՍԹԱԿԻ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ՀՐԱԺԱՐՈՒՄԸ

Մինչդեռ ուսանողական շարժումներն ու կարգ մը օրէնսդրական կարեւոր որոշումներ կը զբաղեցնէին Պոնի Երեսփ. Ժողովը, յանկարծ հրապարակ եկաւ նոյն ժողովի նախագահին անձնական խնդիրը, որ վերիվայր շրջեց ամէն բան, վիճաբանութեանց եւ միջ-կուսակցական բանակցութեանց նիւթ մատակարարելով:

Աստուածաբանութեան Տոքթ. Օյդէն Կերսթընմայէր ամէնէն յարգուած անձնաւորութիւն մըն էր Դաշնակցային Հանրապետութեան մէջ: Երկար տարիներէ ի վեր վերընտրուած նախագահը երեսփ. ժողովին, որ կը գրաւէր գերման պետութեան երկրորդ բարձրագոյն դիրքը: Իր քաղաքական անցեալը եղած էր հակահիթլերական եւ իբր հակառակորդ դատապարտուած եւ բանտ պառկած: Կորսընցուցած էր իր դասախօս նշանակուելու հեռանկարը եւ դարձած էր Քրիստոնէական Ռամկավար Միութեան առաջաւոր անդամներէն մէկը՝ շնորհիւ իր անկողմնակալ բնաւորութեան եւ ճառախօսելու յատկութեան: Իբր Գերմանիոյ ամբասիր ներկայացուցիչ ճամբորդած էր նաեւ Իսրայէլ, ուր վայելած էր մեծ համակրանք: Նոյնիսկ կը խօսուէր իր թեկնածութեան մասին իբր պետութեան նախագահ...

Բայց ահա նիւթական հարց մը եկաւ խանգարելու այս անձին հանրային դիրքը:

Հարկ կա՞յ ըսելու որ հանրային գործիչ մը պէտք է բացարձակօրէն անխոցելի ըլլայ նաեւ իր անձնական կեանքին մէջ. միւս կողմէ ո՞ր մարդեղէն էակը պակաս կամ թոյլ կողմ մը չունի... Աքիլլէ՞սը, Զիկֆրի՞տը թէ մեր Սասունցի Դաւիթը: Տեղէ մը խոցելի է մարդ վերջապէս:

«Հատուցման օրէնք»ին (ռեփարասիոն) լրացուցիչ հատուածներուն հետեւանքով Կերսթընմայէրի իրաւունքին մէջ կ՚ի յնայճանչցուիլ իբր վնասուող հիթլերական կարգ ու սարքէն եւ նիւթական հատուցում ստանալ: Ստացուածքի եւ ուրիշ նիւթական իրական կորուստներէն զատ այս պարագային կը հատուցուին հաւանական եւ ենթադրուած կորուստներ: Զոր օրինակ հրեայ ուսանող մը հիթլերական Գերմանիոյ մէջ, իր ամբողջ ապագայ ասպարէզը վտանգելով՝ ստիպուած հեռացած է Հարաւային Ափրիկէ. այժմ կրնայ ներկայանալ եւ պնդել թէ՝ եթէ ուսումս շարունակած ըլլայի, այսօր բժիշկ կամ փաստաբան վկայուած պիտի ըլլայի. կորուստս պէտք է հատուցուի:

Ուրեմն Տոքթ. Կերսթընմայէր ուրիշ ամէն հետապնդուած ենթակայի պէս դիմում կատարած է (կ՚ըսուի թէ ոչ-նիւթական ակնկալութեամբ, այլ զրաւոր ճշդել տալու համար իր քաղ. կեցուածքը իբր դիմադրութեան մասնակցող): Պաշտօնական հաստատութիւնները խնդրագիրը քննած եւ հատուցումը հաշուած են նաեւ իբր լինելի դասախօս կամ նոյնիսկ տիտղոսաւոր փրոֆեսէօր ամսականներ շնորհելով, որով 281·000 մարք վճարած են իրեն: Այս գումարէն զգալի չափով դրամ նուիրած է Կերսթընմայէր բարենպատակ գործերու, բայց իրականութիւնը վրդովմունք յառաջացուց լայն զանգուածին մէջ:

Ոմանք կ՚ըսէին թէ Պունտէսթակի նախագահը առնուազն 15 տարիէ ի վեր լաւագոյն վճարումով զբաղում ունէր, փրոֆեսէօր կրնար ըլլալ, բայց չէ գործադրած այդ ասպարէզը, հետեւաբար հատուցումը պէտք էր հաշուել միայն այն տարիներուն համար երբ ան բանտ նըստած՝ յետոյ ալ ուրիշ զբաղում ունեցած էր ստիպեալ հարկին:

Շատ ցաւալի այս պատահարը բարո-

ՍԱԼԻՀԱ ՀԱՆԸՄ

ԿԱՄ

ԲԱՆԱԿԸ ԲՌՆԱԻՈՐԻՆ ԴԷՄ

ՎԷՊ ՕՍՄ. ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

— Լրտեսներու պէտք չունինք, անոնք իրենց գործը տեսան արդէն, ըսաւ փաշան չոր կերպով. ասկէ ետք մեզի ծառայութիւն մը չեն կրնար մատուցանել: Միայն թէ իրենցմէ մէկ քանին թող մնան հոս եւ տանը վրայ հսկողութիւն ընեն... դուցէ ուրիշ դաւադիրներ ալ տակաւին կուգան եւ օձիքնին ձեռք կուտան:

Հիւսնի պէյ այս հրահանգները լսելէ ետք դուրս ելաւ սենեակէն, հարկ եղած կարգադրութիւնները ընելու համար:

Ոստիկանապետը թէեւ ի սկզբան շատ գոհ չէր եղած, պալատական թիկնապահ մը գտնելով տան մէջ, որ կերպով մը իր ձեռքէն յափշտակէր կարեւոր գործի մը առաջնակարգ դեր մը կատարելու առաւելութիւնը, բայց այժմ կը սկսէր ուրախանալ ու այս ծանրակշիռ ձերբակալութեանց պատասխանատուութիւնը կը բաժնէր բարձրաստիճան պալատականի մը հետ:

Առաջ երկիւղի մէջ էր թէ դուցէ սխալ քայլ մը առնէր կամ թերութիւն մը գործէր ու իր վրայ հրաւիրէր նախարարին բարկութիւնը, այժմ եւս այդ վախը չունէր եւ այս պատճառաւ մեծ թեթեւացում մը կը զգար:

Առնավուտ Մէհմէտ փաշայի հրամանին համեմատ երկու կառք կեցած էին ու դրան առջեւ կը սպասէին:

Առաջին կառքին մէջ տեղաւորուեցան թիկնապահը եւ Սելանիկէն եկող ուղեւորը, ոստիկան մըն ալ բազմեցաւ կառապանին քով ու կառքը ճամբայ ելաւ: Իսկ երկրորդ կառքին մէջ մտան պառաւ Ֆաթման, միւս երիտասարդը եւ ոստիկանապետ Հիւսնի պէյ եւ ուրիշ ոստիկան մը:

Կէս ժամ ետքը կառքերը կը հասնէին Նշան Թաշ մեծ շէնքի մը պարտէզին դըրան առջեւ: Երբ ձերբակալեալները փաշային բնակարանը փոխադրուեցան, այս վերջինը ըսաւ Հիւսնի պէյին.

— Այժմ կարծեմ ձեր հոս մնալը աւելորդ է եւ լաւ կ՚ըլլայ որ վերադառնաս Ասմալը Մէճիտի տունը եւ սենեակներուն խուզարկութիւնը կատարես:

— Ես կը փափաքէի իսկոյն երթալ նախարար փաշային հաղորդել ձերբակալման պարագաները, որովհետեւ այդպէս պատուիրեց ինձ:

— Շէֆիք փաշա այս միջոցին Եըլտըզ կը գտնուի, ուր իմ վերադարձիս կը սպասէ, պատասխանեց թիկնապահը. քառորդէ մը արդէն պիտի երթամ զինքը գտնելու եւ ես մանրամասնօրէն կը պատմեմ ամէն բան... դուն նայէ որ ուշի ուշով խուզարկութիւնը կատարես:

Ոստիկանապետը թէմէննահ մը ըրաւ եւ պատրաստուեցաւ մեկնելու: Փաշան կեցուց զինքը:

— Հիւսնի պէյ, ըսաւ անոր, չափազանց գոհ մնացի ձեզի հետ ծանօթանալուս, ձեր ցոյց տուած գործունէութենէն ալ խիստ գոհ եմ. չէի կարծեր որ մեր ոստիկանութեան մէջ ձեզի չափ կարող ու ճարպիկ պաշտօնեաներ կան, ապահով եղէք որ պէտք եղած տեղը պիտի խօսիմ ձեր մասին:

Այս գովեստները, ազդեցիկ պալատականի մը բերնէն ելած, ոստիկանապետը ուրախութենէ շուարեցուցին:

— Փաշա էֆէնտի, թոթովեց, երախտապարտ եմ ձեր խօսքերուն համար եւ չափազանց երջանիկ, որ կրցած եմ արժանանալ ձեր գոհունակութեան:

Պալատականը այս չոր գովասանքներով չգոհացաւ միայն, գրպանէն հինգ ոսկինոց պանքնոթ մը հանելով՝ զայն Հիւսնի պէյի երկարեց.

— Ասիկա թող իմ կողմէս փոքրիկ նըւէր մը ըլլայ, ըսաւ, սպասելով աւելի արժանաւոր վարձատրութիւններու:

Այս նոր շնորհը բոլորովին այլայլեցուց ոստիկանութեան պաշտօնեան որ չէր կըրնար խօսք գտնել, իր երախտագիտական զգացումները արտայայտելու համար:

— Մեզ ընկերացող երկու ոստիկաններուն պատուիրէ, որ հոս մնան. թող դռնապանին սենեակը սպասեն... թէեւ չեմ կարծեր որ իրենց ծառայութեանը պէտք ունենանք, սակայն միշտ լաւ է զգուշութիւնը ձեռքէ չթողուլ:

— Գլխուս վրայ, փաշա էֆէնտի, ձեր հրամանները անմիջապէս կը հաղորդեմ, պատասխանեց ոստիկանապետը, ամենախորին ակնածական բարեւ մը տալով:

Ժամը գիշերուան եւրոպական ութնուկէսն էր երբ Հիւսնի պէյ թիկնապահին ապարանքէն մեկնեցաւ ուրախութեան եւ երջանկութեան յափշտակութեան մէջ: Դուրսը սարսափել օդ մը կար, ձիւնախառն անձրեւ մը կը տեղար կատաղօրէն եւ սաստիկ հիւսիսային հով կը փչէր:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(43 – Շար.)

ՖՐԱՆՍԻԱՀԱՅ

Գ. ՄԱՍ

ՄԱՀԸ ԿԱՄԱՒՈՐ

— * —

ԹԱՐԳՄԱՆ

Ֆրանսիոյ հանրապետութեան նախագահ Միլլերանի ընտրութեան առթիւ հոն ներկայացուցած շնորհաւորագիրը։

Ֆրանսիոյ նախագահ Միլլերանի պատասխանագիրը։

Ֆրանսիոյ նախագահ Միլլերան ստորագրած է հետեւեալ նամակը, զոր ուղղած է Ամերիկայի նախագահ Ռուզվելտին։

«Ձեր Գերազանցութիւն,

Ձեր շնորհաւորագիրը, զոր ինծի ներկայացուցած էք, ինծի համար մեծ հաճոյք պատճառեց։ Ես ալ կը կիսեմ Ձեր ուրախութիւնը, որ Ձեր ընտրութեան առթիւ ցուցուցած էք։ Ես կը հաւատամ, որ Ձեր ընտրութիւնը ամրապնդելու է Ամերիկայի եւ Ֆրանսայի միջեւ գոյութիւն ունեցող բարեկամական յարաբերութիւնները։ Ես կը հաւատամ նաեւ, որ Ձեր ընտրութիւնը մեծ նշանակութիւն պիտի ունենայ ազատ աշխարհի համար։

Ես կը հաւատամ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տիկին Նազլու Թորոյեան և զաւակները, Կարպիս Թորոյեան, Տոքթ. Տիկիրեան, Զաքմըշեան, Գրիգորեան եւ Մկրեան ընտանիքները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի (Փետր. 2) առաւօտ Փրատոյի (Մարսէյլ) Ս. Սահակ–Մեսրոպ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ՝

ԱՐՄԵՆԱԿ ԹՈՐՈՅԵԱՆԻ

յիշատակին:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

×

Գրիգորեան եղբայրները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի (2 Փետր.) իրենց ողբացեալ ծնողքին

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆԻ

հոգւոյն, Մարսէյլ, Փրատոյի Ս. Սահակ: Մեսրոպ եկեղեցւոյ մէջ:

Ի գիտութիւն ողբացեալներու յիշատակը յարգողներուն:

×

Այրի Տիկին Միքայէլեան, հրամանատար–բժիշկ եւ Տիկին Եղիշէեան եւ զաւակը, Պ. Մատթէոս Մաքսուտեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի առաւօտ Վալանսի Ս. Գրիգոր–Լուսաւորիչ եկեղեցին իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ–հօր եւ ազգականին

ԳԷՈՐԳ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

×

Պ. Թորոս Սալըրեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ ընտանեկան բոլոր պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի (Փետր. 2) առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ.–Մկրտիչ եկեղեցին, 15 Ռիւ Ժան Կուժոն, իրենց կնոջ, մօր եւ քրոջ

ՏԻԿ. ԷՕԺԷՆԻ ՍԱԼԸՐԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

×

Այրի Տիկին Մ. Կէօյիւշեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի առաւօտ Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԴԱՒԻԹ ՄԽԻԹԱՐ ԿԷՕՅԻՒՇԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

ՆՈՒԷՐ

Այրի Տիկին Շահանիկ Ատանալեան իր սիրելի ամուսնոյն Երուանդ Ատանալեանի մահուան առթիւ հետեւեալ նուիրատուութիւնները կ'ընէ.— Շ. Նարդունիի Ֆոնտին 100, Ժիրայր Միսաքեանի յիշատակին «Յառաջ»ին 100, Զաւարեան կոմիտէին (Իսի) 100, Նոր Սերունդին (Իսի) 100, Կ. Խաչի Իսիի մասնաճիւղին 100, «Յառաջ»ի բարգաւաճման 100 Ֆրանք:

(Նարդունիի Ֆոնտին գումարը ստանալ («Յառաջ»էն):

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Հայկ Զրուանդեան իրենց կնքամօր՝ Տիկ. Աննիկ Տավուտեանի կըսկըծալի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրեն 100 Ֆր. Հայ Կաթողիկէ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ, 100 Ֆրանք Սամուէլ–Մուրատեան վարժարանի, 25 Ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

(Ստանալ «Յառաջ»էն):

×

Տէր եւ Տիկին Արամ Սողոմանեանց եւ զաւակները իրենց կնքամօր՝ Տիկ. Աննիկ Տավուտեանի մահուան տխուր առթիւ փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրեն 100 Ֆր. Հայ Կաթողիկէ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ, 100 Ֆր. Սամուէլ–Մուրատեան վարժարանի եւ 25 Ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

(Ստանալ «Յառաջ»էն):

×

Տէր եւ Տիկին Արիս Գարայեան, Տէր եւ Տիկին Աղաճան Պօյաճեան իրենց ցաւակցութիւնը կը յայտնեն Այրի Տիկին Արաքսի Վարդանեանի եւ զաւակներուն, ինչպէս նաեւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն՝ իրենց սիրելի ամուսնոյն եւ հօր՝

ՏԻՐԱՆ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ

անակնկալ մահուան առթիւ (Սէն Մօրիս), եւ փոխան ծաղկեպսակի 150 Ֆր. նուիրած են Մշակոյթի Տան:

ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐՈՒ ՕԾՈՒՄ ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս Կիրակի օր, Եպիսկոպոսական հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի ձեռամբ Հայրապետական Պատուիրակ

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Նոյն օրը պիտի կատարուի նաեւ օծումը երկու իւղաներկ նկարներու, որոնք նուիրուած են Գառնիկ Ա. Սրկ. Վարժապետեանի կողմէ, ի յիշատակ իր մօր եւ կողակցին: Կը հրաւիրուի եկեղեցասէր հասարակութիւնը ներկայ ըլլալու այս արարողութեան:

×

Տէր եւ Տիկին Գէորգ Մարանկօզեան, կը նուիրեն Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ 120 Ֆր. Տիկին Արուսեակ Զօրայեանի յիշատակին:

ՎԱՐՁՈՒ ՍԵՆԵԱԿ

Երիտասարդ ուսանողի մը կամ այր մարդու մը համար: Ամէն յարմարութեամբ (fոնֆոր), ասանսէօր, հեռաձայն եւայլն:

Դիմել ՏԻԿԻՆ ՊԱՊԻԿԵԱՆԻ

28, Place St. Georges — Paris (9e)
Esc. B, 5ème étage, porte droite
Tél. TRU. 61-84

ԾԱԽՈՒ ԵՆ

Երեւանի, Կարսի, Արտահանի, Մուշի, Թոքատի, Սվազի, Մարաշի եւն. հայկական արհեստաւորական առարկաներ, (պղինձէ շինուած զանազան աշխատութիւններ), մէկ դարէ աւելի հնութիւն ունեցող: Դիմել

C. E. I. R. A. P. O.
(Ժաք Հայրապետեան)
Tél. : TRI. 05-06

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Պ. Յակոբ Օհանեան կը փնտռէ իր եղբայրը՝ Հրաչ Դաւթեան, ծնած Անիի շրջան, Ցիթիանկով գիւղը: Հօրը անունը՝ Յովսէփ, մօրը՝ Լիւսի: Լուր չկայ 1943էն ի վեր: Լուր ունեցողներէն գրել Պ. Յ. Օհանեանի,

10, Rue Marollet
92 — Rueil-Malmaison

Կը խնդրուի Ամերիկայի թերթերէն արտատպել:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Կը փնտռուի Գալստեան Կարապետ Յովսէփի, ծնած 1902 ապրած է Սպիտակի շրջան գիւղ Ղարաբոյ, այժմ Խնկոյեան փնտռողներն են իր որդիները Յովսէփեան Աշոտ, Յովսէփեան Սերեոժա, Գալըստեան Ստեփան Շուրա, Գալստեան Զօհրապ, Գալստեան Մամիկոն, իր կինը Առաքելեան Հերիքնազ: Այժմ իրենց հասցէն է՝ Երեւան Շահումեանի շրջան Լենինկրատեան 12, բնակարան 21, Գալըստեան Զօհրապ Կարապետի:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

SALLE PAUL FARALICQ, 21 Rue Yves Toudic — Métro République

Ուրբաթ գիշեր, 31 Յունուար, ժամը 21ին

Փարիզի հայ դերասաններու համակրանքի ցոյցը իրենց ընկերոջ՝

ԳՐԻԳՈՐ-ՎԱՀԱՆԻ

Կը ներկայացուին՝

ԳՐԻԳՈՐ – ՎԱՀԱՆԻ

«ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԻ ԿԱՆԹԵՂԸ»

ԵՒ

«ԱԶԳԱՊԱՀՊԱՆՄԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ ՄԸ»

Բեմադրութիւն՝ Միհրան Անտոնեանի որոնց կը մասնակցին՝ Ա. Գմբէթեան, Գ. Տէրվիշեան, Յ. Լաթիֆեան, Ն. Պշտիկեան, օրիորդներ՝ Անի եւ Պերճուհի Տէմիրեան:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

Տիկին Աստղիկ Տէտէեան, Տիկին Զարուհի Անտոնեան, Օր. Արաքսի Գմբէթեան, «ՆԱՒԱՍԱՐԴ» պարախումբ, Հայ Գրողներու Միութեան կողմէ ուղերձ:

Մուտք 10 ֆրանք

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԷՐԵԲՈՒՆԻ 2750 ԵՐԵՒԱ

ՄԵԾ ՓԱՌԱՏՕՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐՈՒ

Կազմակերպուած Ալֆորվիլի Հայ Մարդականին եւ Հայկ. դպրոցին կողմէ

Կը նախագահէ՝ ԺՈԶԷՖ ՖՐԱՆՉԷՍՔԻ

(Ալֆորվիլի քաղաքապետ եւ Վալ – Տը – Մառնի ընդհ. խորհրդատու)

Հինգշաբթի, Յունուար 30, ժամը 20·30ին

PALAIS DES SPORTS, Rue de Toulon, Alfortville

Կը մասնակցին գեղարուեստական բաժնին.—

ԱՐՆՕ ԲԱԲԱՋԱՆԵԱՆ, ՅՈՎՀ. ԲԱԴԱԼԵԱՆ, ՀՐԱՉՈՒՀԻ ՃԻՆԱՆԵԱՆ: ԳՈՀԱՐ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ, ՍՈՒՐԷՆ ՔՈՉԱՐԵԱՆ, ԱՆԱՀԻՏ ՑԻՑԻԿԵԱՆ, ԷԼԷՈՆՈՐԱ ՈՍԿԱՆԵԱՆ

Եւ Երեւանի անձնաւորութիւններ.—

ԳԷՈՐԳ ԷՄԻՆ, ԱՐԱՄ ԱՐԱՄԵԱՆ, ՎԱՐԱԶԴԱՏ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ, ԷԴ. ՊԱՊԵԱՆ, ԼՈՒԻԶ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ, ԿԱՄՕ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ:

Տոմսերու համար դիմել.— Ալֆորվիլի մէջ՝ Ֆիլիփի սրճարանը: *Փարիզի մէջ* Մասիս, 21 Ռիւ Սօլնիէ եւ Մարգարեան, 32 Ռիւ տը Թրէվիզ:

Մուտք 10 ֆրանք

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

SURPRISE PARTY

Կազմակերպուած Իսիի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Խանասոր *խումբին կողմէ*

Շաբաթ Փետրուար 1, ժամը 18էն սկսեալ, Մշակոյթի Տան մէջ

17, Rue Bleue, Paris (9e)

Métro Cadet

AMBIANCE *BUFFET* *BAR*

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Ծնողաց եւ Նախկին Աշակերտաց Միութիւններու կողմէ

SALON DES AMBASSADEURS

3, Avenue Gabriel, Paris (8e) — Métro : Champs-Elysées Clémenceau

Ճոխ յայտագիր եւ անակնկալներ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին իրենց նուագախումբերով

ՄԵԼՔՈՆ ԵՒ ՏԷՏԷՃԵԱՆ

ՊԵՏԻԿԵԱՆ ԵՒ ՖԷՐՄԱՆԵԱՆ զոյգը երգ ու սազով եւ

ՍՕՍԻ պարախումբը ղեկավարութեամբ Տիկ. Յ. ՔԻԻԹՆԷՐԵԱՆի

Խօսնակներ Պ. Պ. Յ. ԳԶԻՐԵԱՆ եւ Ժ. ՊԷՔՄԷԶԵԱՆ

Փետրուար 2, Կիրակի, ժամը 17էն 24

Մուտքի տոմսերուն համար դիմել հետեւեալ հասցէներուն.

Librairie Hrand-Samuel, 51 Rue Monsieur-le-Prince, Paris (6e) — 326-88-65
Librairie Palouyan, 43 Rue Richer, Paris (9e) 770-25-46
Maison de la Culture Arménienne (de 15 à 19 h.), 17 Rue Bleue, (9e) 824-63-89
Restaurant « Les Diamantaires », 60, Rue La Fayette (9e) 770-78-14
Markarian, 32 Rue de Trévise, Paris (9e)

Սեղանները կանուխէն ապահովելու համար հեռաձայնել Տիկին Երամեան 488·62·06, *Մուրատեան վարժարան* 027·18·28:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

Սալ Ատիար, 4 Սքուար Բաբ 7րդ, (Մեթրօ Ալմա կամ Էքօլ Միլիթէր):

Կիրակի, Փետրուար 2, ժամը ճիշդ 15ին

Սիրայօժար մասնակցութեամբ սիրուած արուեստագիտուհիներ Տիկին Աստղիկ Տէտէեանի, Օր. Մարի Իւսթատի, Տիկին Խըտըշեան – Լաշասայնեի, Օր. Սօնա Վարդանեանի, Մասիս Տէյիրմէնճեանի *վկայուած Լիոնի Քոնսերվաթուառէն 1968ին, դատական կազմի միաձայնութեամբ տրուած առաջին մրցանակով երիտասարդ պարիթօն եւ Միութեան երկու սեռէ ուսանողներու մասնակցութեամբ « Ռուզան » թատերգութենէ մէկ արար. խրախճանքի սեղանը, երգեր, նուագ եւ պարեր, մասնակցութեամբ Նայիրի պարախումբի:*

Տոմսերու գին 15, 10, 5 ֆրանք, ապահովել զանոնք Տիկին Պագըրճեանի եւ Տիկին Մարգարեանի մօտ 35 եւ 32 Թրէվիզ փողոց, եւ Միութեան գրասենեակը 32 Թրէվիզ ու ներկայացման օրը Սալ Ատիար:

ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ

ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ

Հայ Ուսանողներու Տան մէջ

Հիմնարկութիւն Մարի Նուպար

Դասընթացքները կը սկսին Փետրուար 10ին, շաբաթական երեք օր հետեւեալ կարգով՝

Երկուշաբթի ժամը 20,30ին Գրականութիւն, Չորեքշաբթի ժամը 20,30ին Հայոց պատմութիւն. Ուրբաթ ժամը 20,30ին Հայոց լեզու:

Արձանագրութեան համար դիմել Հայ Ուսանողներու Տան գրասենեակը, ամէն օր բացի Երկուշաբթի օրերէն, ժամը 9–12 կամ նոյն տան 58 թիւ սենեակը ժամը 18–20:

57, Bd. Jourdan, Paris (14e)
Tél. 331-31-53
ԴԱՍԵՐԸ ՁՐԻ ԵՆ

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի բոլոր ներկայացուցիչ ընկերները Շաբաթ (1 Փետր.) Փարիզի Մշակոյթի Տան մէջ:

ՍԱՐՍԷԼ – ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէի անդամական ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին:

Կարեւոր օրաարգ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. ՀԱՅՐԵՆ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը այս Շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին:

Օրակարգ տեղւոյն վրայ:

Վարչութիւնը կը խնդրէ իր բոլոր անդամներէն ներկայ գտնուիլ այս կարեւոր ժողովին:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 90 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 50 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 105 Ֆ. Հատը 0,50

ՈՒՐԲԱԹ
31
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
VENDREDI
31 JANVIER
1969

LE NUMÉRO 0,50 F.

45ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11427 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 45e ANNÉE — No 11.427

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԸՆԿԵՐՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՃԱԿԱՏԱԳԻՐԸ

Բ.— ՆՈՐ ԴԱՐՁԱԿԷՏԸ

1963ին է, որ Ընկերվարական կուսակցութեան 54րդ տարեկան համագումարը որոշեր էր միակ կուսակցութեան մը ծոցին մէջ համախմբել ընկերվարական զանազանականին համակիրը ձախակողմեան բոլոր տարրերը, բացի համայնավար – ներէ։

Ամբողջ հինդ տարի կուսակցութիւնը նախապատրաստական արդիւնաւէտ աշխատանք է տարած, չհակիկ կազմակերպութեանց հետ բանակցութիւններ վարած եւ մեծ զոհողութիւններ է յանձն առած իրականացնելու համար միութիւնը։

Պատասխանելով հինդ տարի առաջ Ֆրանսայի Նախարարապետ Կի Մոլէ, որ կը հետաքրքրուէր թէ ինչպէս կրնար ան օգնել ձախակողմեան զանազանականին, Ֆրանսուա Միթերան պատասխանեց թէ ինք կրնար օգնել միայն այն պարագային, եթէ ան ինքզինքը դնէր ձախակողմեան զանազանականի մը տեղ։ Ֆրանսուա Միթերան ինքզինքը դրաւ ձախակողմեան զանազանականի տեղ։ Ան ընտրուեցաւ Ֆրանսայի Նախագահ։

Ֆրանսայի Նախագահ Ֆրանսուա Միթերան ընտրուեցաւ Ֆրանսայի Նախագահ, ձախակողմեան զանազանականի մը տեղ։ Ան ընտրուեցաւ Ֆրանսայի Նախագահ, ձախակողմեան զանազանականի մը տեղ

ՎԵՐՋԻՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

Գ.

Մի երեկոյ հարցրի, թէ ինչո՞վ բա–ցատրել, որ երբ թեւլաղրում է, շատ ա–ւելի լաւ է ստացւում, քան երբ դրիչ է ձեռքն առնում: Արդեօք, ստեղծագործա–կո՞ն խառնուածքի հարց է: Այդպէս է ե–ղել, օրինակ, նաեւ Սունդուկեանը:

— Դուք ինձ դրող էք համարում: Ես, ճիշդն ասած, մտքումս ծիծաղում եմ, բայց մտածում եմ, եթէ ուզում են՝ թող համարեն: Ես դերասան եմ, միշտ դերա–սան եմ, դրելիս էլ դերասան եմ, դրելիս էլ շարունակում եմ խաղալ: Ես կեր–պար եմ ստեղծում ինձ համար, մտնում նրա էութեան մէջ ու թեւլաղրելիս ես չեմ, այլ նա է, որ խօսում է: Եւ եթէ մէկ–մէկ էլ պատմածիս մէջ անցած դէպքը այնպէս չեմ ներկայացնում, ինչպէս եղել է, ոչ թէ նրա համար, որ լաւ չեմ յիշում, — թէեւ այդ էլ է պա–տահում, — այլ նրա համար, որ կերպա–րը, որ ես եմ այդ պահին, այլ կերպ է մտածում, այլ բան է զգում, երեւակա–յութիւնը թեւլաղրում է եւ տանում նրան մի ուրիշ ուղղութեամբ: Գրածս, սիրե–լիս, նոյն դերասանութիւնն է, բայց ղրա–կան ձեւի մէջ ղրուած:

×

Հարցրեց մի օր, թէ Արեւելեան Եւրո–պայի ո՞ր երկրներում եմ եղել:

— Միայն Ռումինիայում:

Հետաքրքրուեց, թէ ի՞նչ տպաւորու–թեան եմ: Ասացի, որ համարեա թէ չի դիմում Արեւմտեան Եւրոպայի միւս եր–կրներին:

— Ճիշդ ես:

Մի փոքր յետոյ·

— Շատ ճիշդ ես:

Հեռացրեց մի պահ հայեացքը, ապա նորից դառնալով ինձ՝ հարցրեց·

— Իսկ դիտե՞ս, թէ ինչո՛ւ:

Եւ չսպասելով, թէ ինչ կ'ասեմ, պա–տասխան տուեց իր հարցին·

— Հնում Ռումինիան Հռոմի գաղութն էր: Եղե՞լ ես Կոստանցա: Տեսե՞լ ես հնա–դիտական պեղումների ժամանակ դըս–նուած նմոյշները: Հին հռովմէական մը–շակոյթ է, որ եկել ու թափանցել է Պոն–տական ծովի այդ ափերը:

Զարմացի ժպտաց·

— Մի բանաստեղծ է եղել, անունն ի՞նչ էր, չեմ յիշում, ա՛յ, ղրան կեսարը աք–սորել է Կոստանցա: Նկատելով բանաս–տեղծի սիրտղեղ հայեացքը ուղղուած իր կնոջը՝ բռնել ու քշել է խեղճին:

Հայեացքը լարուեց:

— Չէ, չեմ յիշում, չեմ կարողանում յիշել անունը: Դո՞ւ էլ չես յիշում:

— Գիտեմ, բայց միտս չի գալիս: Ա–ձանն էլ ղրուած է Կոստանցայում, ծովի ափին:

— Լեզուիս ծայրին է անունն ու չեմ կարողանում յիշել:

— Վարպետ, յիշողութիւնը չի սիրում բռնութիւն, միտքդ հանգիստ թող, ու կը յիշես:

— Ճիշդ ես: Չեմ հասկանում, թէ դո՞ւ ինչու չես յիշում, երիտասարդ մարդ ես:

— Նախ՝ երիտասարդ չեմ արդէն, յե–տոյ, վերջապէս, ես էլ կարող եմ մոռա–նալ:

— Հա՛, ի հարկէ:

Դիչերուայ կէսին, մի արթուն պահի, յիշեցի՝ Օվիդիոս: Առաւօտեան նախա–ճաշին ասացի·

— Օ՛, ի հարկէ, Օվիդիո՛ս, — ուրախ բացականչեց, — ե՞րբ յիշեցիր:

— Գիչերը, ժամը երեքը կը լինէր:

— Ամօ՛թ քեզ: Ի՞նչպէս էլ համբերել ես: Գայլը, արթնացնէիր:

Կարճ դադարից յետոյ·

— Օվիդիոս, ի հարկէ, Օվիդիոս, — նորից ուրախ բացականչեց նա՝ մի քան դուած մարդու ուրախութեամբ, որին յա–ջորդեց լստիներէն մի երկու քառատող՝ բանաստեղծի ղրածներից:

×

— Ի՞նչ ես կարծում, եթէ խնդրեմ, յո–բելեանից յետոյ կառավարութիւնը չի՞ ուղարկի ինձ արտասահման: Շատ չէ, մի ամսով:

Ասաց ու որսաց իմ զարմացած հայ–եացքը:

— Կարծում ես խաղալո՞ւ համար: Չէ, այլեւս խաղալ չեմ կարող: Կը կամենայի Իտալիա գնալ եւ ուսուցիչներիս հետքե–րը գտնել: Կը կամենայի Ֆրանսիա գնալ, Մարսէյլում քոյրեր ունեմ, կարօտս առ–նեմ նրանցից: Փարիզում էլ Անահիտի եղբայրներն են:

— Իսկ առողջական վիճակդ թոյլ կը տա՞յ այդպիսի ճամբորդութիւն կատա–րելու:

— Ի՞նչ է եղել որ, ես շատ լաւ եմ զգում ինձ: Բժիշկներին շատ էլ մի հաւատա, յաճախ չափազանցում են: Դա նրանց սո–վորութիւնն է եւ ինչ–որ չափով պարտ–քը: Ցետոյ, վերջապէս, դու էլ արի հետս, միասին կը լինենք: Ինձ համար էլ լաւ կը լինի, քեզ համար էլ:

— Իսկ Պոլիս չե՞ս ուզում գնալ, չե՞ս ուզում մի անգամ էլ վերյիշել մանկու–թիւնդ:

— Որ ճիշդն ասեմ՝ ուզում եմ, ու ե–րեւի չափազանց, բայց չեմ գնայ:

— Ինչո՞ւ:

— Ստամբուլի Թուրքերը միշտ էլ իմ մասին մեծարանքով են խօսում: Վերջերս էլ, — դեռ Երեւանումն էի, — ռադիոյով Թատրոնի մասին էին խօսում: Ցիչեցին Վարդովեանին, Մնակեանին: Իմ անունն էլ տուին՝ «Վահրամ բէյ»: Բայց չեմ գնայ, ժողովրդիս աղաղակը ականջիս մէջ է, չի մոռացւում:

×

Այս խօսակցութեան յաջորդ օրը, երե–կոյեան դէմ, ասաց·

— Երէկուայ ասածիս չատ չհաւատաս: Ուսուցիչները, քոյրերը, այնպէս էի ասում: Գնալուս պատճառն ուրիշ է:

Լռեց:

— Ճի՞շդն ես ուզում իմանալ, կամե–նում եմ վերջապէս արտասահմանը տես–նել:

— Ինչե՞ր ես ասում, վարպետ, չեմ հասկանում, ի՞նչպէս թէ արտասահմանը տեսնես, երկրաղնդի վրայ տեղ չի մնա–ցել, որ չլինես:

— Ա՛խ, դու էլ չես հասկանում ինձ: Վայ ինձ, ի՛նչ մեղք եմ ու ի՛նչ մենակ:

Գլուխը բռնեց եւ յուսահատ օրօրեց:

— Ես եղել եմ արտասահմանում, շատ տեղեր եմ եղել, շատ տեղեր էլ երեւա–կայիր, չեմ եղել: Բայց դրա մասին չէ խօսքը հիմա: Իմ ամբողջ կեանքը վաղք է եղել, ինչպէս դիտես: Քաղաքից–քաղաք եմ անցել, երկրից–երկիր՝ առանց չունչ քաշելու: Իմ բոլոր ջղայնայութիւնները դրծ են եղել, աշխատանք, պարտակա–նութիւն: Երբ փարիզ եմ հասել ու մի յայտնի սրճարանում նստել նախաճաշել, ծխել, ըմպել՝ դարձեալ լարուած վիճակի մէջ եմ եղել: Մտածել եմ, թէ ի՛նչպէս նստեմ, ի՛նչպէս պահեմ ինձ, որ զաւա–ռացու տեղ չդնեն: Երիտասարդ տարի–ներիս Իտալիայում կամ նոյն Փարիզում, չէի մտածում այդ մասին: Իսկ յետոյ, արդէն ուրիչ էր: Ցերեկը խաղ, երեկոյ–եան խաղ: Միշտ մտածել եմ, թէ մի ժո–ղովուրդ եմ ներկայացնում, մի ազգ: Եւ այդ պարտականութեան մէջ՝ հան–դիստ չեմ ունեցել: Հանդիստ պահիս էլ՝ օտարութեան մէջ լարուած եմ եղել: Հի–մի ուզում եմ գնալ, գնալ անցած կեան–քիս հետքերով, բայց արդէն հանդիստ: Ուզում եմ Իտալիոյ փոքր քաղաքներն անցնել, մի–երկու օրով սենեակ վարձել, վայելել տանտիրուհու ծառայելու պատ–րաստակամութիւնը, իսկ ամուսնուն խօ–սեցնել, իմանալ, թէ միտքն ի՛նչով է ապ–րում: Ուզում եմ գնալ Սուրբ Մարկոսի հրապարակը, այնտեղ հին, շա՛տ հին սրճարաններ կան: Կայ մի սրճարան, ուր Գարիբալդին է եղել, նստեմ ժամերով, նստեմ անվրդով հոգով, չճանաչուած, փառքից եւ աղմուկից հեռու: Հասկացիր, ուզում եմ այնտեղ ինձ զգալ այնպէս, ինչպէս այստեղ եմ զգում, առանց այն լարուած կաշկանդումների, որոնց մէջ էի հասուն տարիքիս, երբ միտս էի դրել աշխարհի փառքից մի բեռ մէջքիս տուն զառնալ: Փարիզում էլ շատ հին սրճա–րաններ կան, եւ ի՛նչ մեծ բաւականու–թիւն կը լինի ինձ համար նստել ու դի–տել շուրջս, ինչպէս մի պարզ այցելու, մի զբօսաշրջիկ, առանց ոգեւորութեան, առանց յուզումի, առանց ներքին ցնծութեան, առանց ոտքերիս տակ գետինը չդողայ, առանց ականջներս խլացնող աղմուկ լսեմ, առանց ինձ ստիպուած զգամ ինձ ներկայացնել, ինձ ցոյց տալ, ինձ ապացուցանել, ինձ արդարացնել, ինձ ներողութիւն խնդրել, ինձ ներել, ինձ սիրել տալ, ինձ ներել տալ, ինձ սիրել տալ, ինձ ներել տալ, ինձ սիրել տալ, ինձ ներել տալ

ՕԳՏԱԿԱՐ

Գ. ՄԱՍ

ՄԱՀԻՆ

—*—

ԲՈՒԺՎԱԾ ՀԱՎԱՔԱԾՈ

Ծառերը եւ արմտիքները սուտ–սուտ եւ խաբուսիկ հեռու, խոր հեռուները մեր ձեռքերուն մատերուն տակ, մեր ոտքերուն տակ, մեր գլխուն վրայ, մեր մարմինին մէջ, մեր արիւնին մէջ, մեր ոսկորներուն մէջ: Ինչպէս ամէն տարի, այս տարի ալ ամէն ինչ կը սկսի ինքնին, ամէն ինչ կը շարունակուի ինքնին, ամէն ինչ կը վերջանայ ինքնին: Ամէն ինչ կը կատարուի ինքնին, ամէն ինչ կը կրկնուի ինքնին, ամէն ինչ կը մոռցուի ինքնին: Ինքնին կը ծաղկին ծառերը, ինքնին կը պտղաբերեն, ինքնին կը չորնան, ինքնին կը մեռ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ալֆորվիլի Հայ Մարմնամարզական Միութեան ծանուցած հոգեհանդիստը յետաձգուած է:

×

Պ. Թորոս Սալըրեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ ընտանեկան բոլոր պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանդիստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի (Փետր. 2) առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ.-Մկրտիչ եկեղեցին, 15 Ռիւ ժան Կուժոն, իրենց կնոջ, մօր եւ քրոջ

ՏԻԿ. ԷՕԺԷՆԻ ՍԱԼԸՐԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Ի դիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

« ՅԱՌԱՋ » ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Լիոնէն Ստեփանեան քոյրեր մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրեն իրենց մեծ հօր Պ. Միհրան Աբրահամեանի (Սէնթ-Էթիէն):

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

1 Փետրուար, Շաբաթ, Տօն է Սրբոցն Սարգսի զօրավարին եւ որդւոյ նորին Մարտիրոսին եւ չորեքտասան զինուրացն: Ս. պատարագ պիտի մատուցուի ժամը 10ին:

9 Փետրուար, Կիրակի, Ղեւոնդեանց քահանայից յառաջիկայ տօնին առիթով կը մատուցուի բազմաձայն պատարագ ժամը 10ին: Ի ժամ պատարագի կը կատարուի մասնաւոր Հոգեհանգիստ Փարիզի եւ Շրջակայից եկեղեցիներու մէջ ծառայած վախճանեալ Առաջնորդներու, Հոգեւորականներու եւ Դպիրներու.— Վռամշապուհ Արք. Քիպարեանի, Արտաւազդ Արք. Սիւրմէեանի, Գէորգ Արք. Իւթիւճեանի, Գրիգորիս Եպս. Պալաքեանի, Կոմիտաս Վրդ. Սողոմոնեանի, Սուքիաս Վրդ. Պարոնեանի, Յովհաննէս Քհնյ. Հիւնքէրպէյինտեանի, Սահակ Քնյ. Իւթիւճեանի, Կոմիտաս Քնյ. Սկպեանի, Բառնաբաս Քնյ. Խնտամեանի, Աբիսողոմ Քնյ. Թորոսեանի, Մեսրոպ Քնյ. Մեսրոպեանի, Վահան Քնյ. Խոյեանի, Բարթող Քնյ. Թագըմճեանի, Գէորգ Քնյ. Դաւիթեանի, Լեւոն Քնյ. Արսլանեանի, Գարեգին Քհնյ. Տէօվլէթեանի, Մկրտիչ Քնյ. Արսլանեանի, Գէորգ Քնյ. Նիզամեանի, Ներսէս Քնյ. Գանճեանի, Գրիգոր Քհնյ. Ճէպէճեանի, Յուսիկ Քհնյ. Ադամեանի, Վարդան Քնյ. Պաղտատլեանի, Յարութիւն Քհնյ. Ճօրթուեանի, Ադդէ Քհնյ. Փայլակեանի եւ Եսայի Քհնյ. Ալթունեանի հոգիներուն համար:

Կը նախագահէ եւ կը քարոզէ Հայրապետական Պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ:

(Շար.)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ 70 Ֆր. Քիրէճեան ընտանիքէն, փոխան ծաղկեպսակի, ողբացեալ Տիկին Սրբուհի Արիֆեանի մահուան առթիւ՝ յատկացուելու համար կարիքաւորներու:

×

Պօմոնի Ս. Գրիգոր – Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Յովհ. Պանտիկեանի հոգեհանդիստեան առթիւ Վ. եւ Դ. Պանտիկեան 50 եկեղեցւոյ, Տէր եւ Տիկին Յովհ. Յակոբեան 20 Կապոյտ Խաչին, 10 եկեղեցւոյ, Գ. Գարօղլանեան 5ական Կապ. Խաչին, եկեղեցւոյ, Աղքատախնամին, Զաքարեան 10ական եկեղեցւոյ և աղքատաց, Տոքթ. Տէմիրճեան 5ական եկեղեցւոյ եւ Կապ. Խաչին, Տիկ. Վարդուհի Քէլէշեան 10 եկեղեցւոյ, Տիկին Հ. Մանասեան 10 եկեղեցւոյ, 10 աղքատաց, Մարկոսեան ընտանիք 10 եկեղեցւոյ, Տիկին Զ. 20 եկեղեցւոյ, 10 Կապ. Խաչին, 10 աղքատաց:

(Շար.)

ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐՈՒ ՕԾՈՒՄ ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս Կիրակի օր, Եպիսկոպոսական հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի ձեռամբ Հայրապետական Պատուիրակ

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Նոյն օրը պիտի կատարուի նաեւ օծումը երկու իւղաներկ նկարներու, որոնք նուիրուած են Գառնիկ Ա. Սրկ. Վարժապետեանի կողմէ, ի յիշատակ իր մօր եւ կողակցին: Կը հրաւիրուի եկեղեցասէր հասարակութիւնը ներկայ ըլլալու այս արարողութեան:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. ՀԱՅՐԵՆ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը այս Շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին:

Օրակարգ տեղւոյն վրայ:

Վարչութիւնը կը խնդրէ իր բոլոր անդամներէն ներկայ գտնուիլ այս կարեւոր ժողովին:

×

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան անդամական ընդհ. ժողովը այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին: Վարչութեան ընտրութիւն, հաշուետուութիւն: Պ. Ն. Սայիրեանի բնակարանը 141 Պուլվ. Ռոտէն (Իսի), Օթոպիւս 190, իջնել Շըմէն տը Վիլ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Պ. Յակոբ Օհանեան կը փնտռէ իր եղբայրը՝ Հրաչ Դաւթեան, ծնած Անիի շըրջան, Ցիթիանկով գիւղը: Հօրը անունը՝ Յովսէփ, մօրը՝ Լիւսի: Լուր չկայ 1943էն ի վեր: Լուր ունեցողներէն գրել Պ. Յ. Օհանեանի,

10, Rue Marollet
92 — Rueil-Malmaison

Կը խնդրուի Ամերիկայի թերթերէն արտատպել:

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի բոլոր ներկայացուցիչ ընկերները Շաբաթ (1 Փետր.) Փարիզի Մշակոյթի Տան մէջ:

ՍԱՐՍԷԼ – ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէի անդամական ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 21ին, սովորաան հաւաքատեղին:

Կարեւոր օրաարգ:

ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ

ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ

Հայ Ուսանողներու Տան մէջ
Հիմնարկութիւն Մարի Նուպար

Դասընթացքները կը սկսին Փետրուար 10ին, շաբաթական երեք օր հետեւեալ կարգով՝

Երկուշաբթի ժամը 20,30ին Գրականութիւն, Չորեքշաբթի ժամը 20,30ին Հայոց պատմութիւն. Ուրբաթ ժամը 20,30ին Հայոց լեզու:

Արձանագրութեան համար դիմել Հայ Ուսանողներու Տան գրասենեակը, ամէն օր բացի Երկուշաբթի օրերէն, ժամը 9–12 կամ նոյն տան 58 թիւ սենեակը ժամը 18–20:

57, Bd. Jourdan, Paris (14e)
Tél. 331-31-53
ԴԱՍԵՐԸ ՁՐԻ ԵՆ

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ
SURPRISE PARTY

Կազմակերպուած Իսիի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Խանասոր խումբին կողմէ
Շաբաթ Փետրուար 1, ժամը 18էն սկսեալ, Մշակոյթի Տան մէջ

17, Rue Bleue, Paris (9e)
Métro Cadet

AMBIANCE *BUFFET* *BAR*

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
Ծնողաց եւ Նախկին Աշակերտաց Միութիւններու կողմէ
SALON DES AMBASSADEURS
3, Avenue Gabriel, Paris (8e) — Métro : Champs-Elysées Clémenceau
Ճոխ յայտագիր եւ անակնկալներ
Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին իրենց նուագախումբերով
ՄԵԼՔՈՆ ԵՒ ՏԷՏԷՃԵԱՆ
ՊԵՏԻԿԵԱՆ ԵՒ ՖԷՐՄԱՆԵԱՆ զոյգը երգ ու սազով եւ
ՍՕՍԻ պարախումբը ղեկավարութեամբ Տիկ. Յ. ՔԻՒԹՆԷՐԵԱՆԻ
Խօսնակներ Պ. Պ. Յ. ԳԶԻՐԵԱՆ եւ Ժ. ՊԷՔՄԷԶԵԱՆ
Փետրուար 2, Կիրակի, ժամը 17էն 24
Մուտքի տոմսերուն համար դիմել հետեւեալ հասցէներուն.
Librairie Hrand-Samuel, 51 Rue Monsieur-le-Prince, Paris (6e) — 326-88-65
Librairie Palouyan, 43 Rue Richer, Paris (9e) 770-25-46
Maison de la Culture Arménienne (de 15 à 19 h.), 17 Rue Bleue, (9e) 824-63-89
Restaurant « Les Diamantaires », 60, Rue La Fayette (9e) 770-78-14
Markarian, 32 Rue de Trévise, Paris (9e)
Սեղանները կանուխէն ապահովելու համար հեռաձայնել Տիկին Երամեան 488·62·06, Մուրատեան վարժարան 027·18·28:

1/2 GROS **LYON** DETAIL

ALIMENTATION
SUPER-BOUCHERIE

BAHADOURIAN

8, Rue Abraham Bloch, Gerland
Դիւրացնելու համար յաճախորդներու փարքինկը

ԲՈԼՈՐՈՎԻՆ ԱՐԴԻԱԿԱՆԱՑԱԾ ՇՔԵՂ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ

244, RUE VENDOME — LYON (3e)

ԾՐԱՐԻ ԱՌԱՔՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԱՄԷՆ ԿՈՂՄԸ
ԵՒ
ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ — ՊԵԼԺԻԱ, ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ, ԱՆԳԼԻԱ

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ԱՐԱԳ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒԹԻՒՆ
PATISSERIE ORIENTALE

TOUTES LES VARIÉTÉS TOUTES LES SPÉCIALITÉS

NOS SPECIALITES

Արմաւ, « պամիա », « եալանճի տոլմա », յունական « թուրշի », « պիպէռ », տերեւ, թահին հելվա, « վանիյ », շոքոլա, «նուազէթ», « լոգում », «սագըզ », պիստակ, Շիրակ օղի (41–45°), Իզմիրի չամիչ, « սուճուք », առաջնակարգ սուրճ, (քարաման եւ մոգա), համեմներ, մահլէպ, սալէպ, ձիթապտուղ, ձէթ, « դաշքավալ » պուլկարական, ճերմակ պանիր ոչխարի կաթով: Ամէն կարգի պահածոներ, « քուսքուս », հարիսա, սումագ, թարամա, լամիս, քատայիֆ, եւայլն եւ մանաւանդ՝ ապուխտ կեսարացի մասնագէտի մը կողմէ պատրաստուած:

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ

Անպայման, ձեր նուէրներուն համար նոխ եւ ընտիր մթերք: Ինչ որ ձեր մտքէն կ'անցնի, կը գտնէք:

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ

ՀԱՐՍՆԻՔԻ, ՆՇԱՆՏՈՒՔԻ, ՀԱՆԴԷՍԻ, ԽՆՋՈՅՔԻ համար յատուկ գիներ եւ դիւրամատչելի պայմաններ:

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Ունի նաեւ առաջնակարգ ՄՍԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՄԸ որուն ընտիր տեսակի միսերը գոհացում կուտան ամէնէն նրբանաշակներուն:
Tous produits d'Afrique du Nord et d'Orient

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ նաեւ ձեր նուէրներուն համար նոր աւելցուած ճոխ մթերանոցի կալերին որ կը պարունակէ բոլոր խոհանոցի իւսթանսիլները, նոր ճաշակաւոր պիպլօները, արեւելեան սրճեփ, սուրճի գաւաթ, ափսէներու տեսակներ կարկանդակի համար նաեւ սուրճի ջաղացք, ինչեր ինչեր որ ձեր մտքէն կ'անցնի:

ՇԱՏ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ
ԵԹԷ ՁԵՐ ՈՒՋԱԾԸ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ Է
ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ « ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ » Է